

1917 SOVYET DEVRİMİ I

GORKİY • MOLOTOV • VOROŞİLOV • KİROV • JĐANOV • STALİN

ÇEVİREN: ALAATTİN BİLGİ

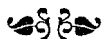
EVRENSEL
BASIM
YAYIN

EVRENSEL
BASIM YAYIN

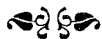
1917 Sovyet Devrimini anlatan bu kitap M. Gorkiy, V. Molotov, K. Vorosilov, S. Kirov, A. Jdanov, J. Stalin'in editörlüğü altında Sovyet tarihçiler tarafından yazılmış ve ilk kez 1936 yılında Sovyetler Birliği'nde basılmış ve ertesi yıl İngilizceye çevrilerek İngiltere'de yayınlanmıştır.

M. Gorkiy
V. Molotov
K. Vorosilov
S. Kirov
A. Jdanov
J. Stalin

1917 SOVYET DEVRİMİ

Birinci Cilt

Tarih

Çeviren
Alaattin Bilgi

Doğa Basım Yayın Tic. Ltd. Şti.

Tarlabaşı Bulvarı

Kamer Hatun Mah.

Alhatun Sk. No: 27

Beyoğlu / İstanbul

Tel: 0212 361 09 07 (pbx)

Faks: 0212 361 09 04

web: www.evrenselbasim.com

e.posta: bilgi@evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın – 254

1917 SOVYET DEVRİMİ

M. Gorkiy, V. Molotov, K. Vorosilov,

S. Kirov, A. Jdanov, J. Stalin

Çeviren

Alaattin Bilgi

Kapak Tasarım

Savaş Çekiç

Birinci Basım

Haziran 2004

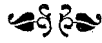
ISBN 975-6525-72-X

975-6525-71-1- TK

Baskı

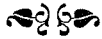
Ayhan Matbaası

(Yüzyıl Mah. Massit S. Cad. No: 47 Bağcılar 0212.629 01 65)

1917 SOVYET DEVRİMİ

Birinci Cilt

İÇİNDEKİLER

I. Bölüm

BURJUVA DEMOKRATİK DEVRİMİNİN ARİFESİ	11
1 Savaş	11
2 Çözülme	33
3 Orduda Çözülme	43
4 Çarlık Rusyası-Uluslar Hapishanesi	53
5 İki Komplo	65

II. Bölüm

ŞUBAT BURJUVA DEMOKRATİK DEVRİMİ	88
1 Başkentte Ayaklanma	88
2 Şubat Devrimi'nin Başarısı	95
3 İkili İktidar	106
4 Geçici Hükümet, Burjuvazinin Bölünmemiş İktidarı İçin Mücadele Ediyor	118

III. Bölüm

LENİN RUSYA'YA DÖNÜYOR	136
1 Devrimci Rusya'ya Dönüş Yolu Aranıyor	136
2 Lenin Petrograd'da	140

IV. Bölüm

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM RSDİP(B) NİSAN KONGRESİ	145
Lenin'in Tezleri	147

V. Bölüm

BOLŞEVİK PARTİSİ KİTLELERİ KAZANMAYA ÇALIŞIYOR	169
1 Nisan Gösterileri	169
2 Koalisyon Hükümeti İş Başında	176
3 Geçici Hükümetin Ulusal Politikası	182
4 Sovyetlerin Birinci Bütün Rusya Kongresi	190

5 Haziran Gösterileri	198
6 Rus Askeri Saldırısı	203
7 Devrimin Ordu İçerisinde Yayılması	209

VI. Bölüm

KIZIL MUHAFIZLAR	216
1 Proleter Milis	216
2 Başkentte Kızıl Muhafızlar	221

VII. Bölüm

TEMMUZ GÜNLERİ	230
1 Başkentte İşçi Hareketleri	230
2 Başkentte Temmuz Gösterisi	235
3 Temmuz Gösterisi Eziliyor	239
4 Proletarya Uzlaşmacılara Güvenini Yitiriyor	253

VIII. Bölüm

BOLŞEVİK PARTİSİ'NİN 6. KONGRESİ	256

IX. Bölüm

KORNİLOV AYAKLANMASI	277
1 Askeri Diktatörlük İçin Hazırlıklar	277
2 Burjuvazi İç Savaşı Başlatıyor	291
3 Generallerin Ayaklanması Ezilmişti	299

X. Bölüm

EKONOMİK ÇÖKÜŞ	305
1 Kapitalist Sabotaj	305
2 Mali Çöküş	313
3 Ulaşımda Bozukluk	317
4 Kırsal Hareketin Yayılması	321
5 Yaklaşan Kıtık ve Açlık	330

XI. Bölüm

PROLETARYA DEVRİMİ'NİN ARİFESİNDE

BOLŞEVİK PARTİSİ'NİN EKONOMİK PLATFORMU.....	337
1 Bolşevik Sloganlar	337
2 Toprakların Ulusallaştırılması	340
3 Üretim Üzerinde İşçilerin Denetimi	343
4 Bankalar ile Sanayi Tröstlerinin Ulusallaştırılması	345

XII. Bölüm

DEVİRİMCİ BUNALIM BÜYÜYOR.....	347
1 Yeni Bir Ekonomi ve Devrimci Grevler Dalgası	347
2 Köylü Ayaklanmaları ve Ulusal Kurtuluş Hareketinin Yayılması	355

XIII. Bölüm

EKİM DEVRİMİ'NİN ARİFESİNDE ORDU VE DONANMA	361
1 Cephedeki Durum	361
2 Ekim Devrimi Arifesinde Donanma	367
3 Ordunun Bolşevikleştirilmesi	371

XIV. Bölüm

YAKLAŞAN DEVRİM KARŞISINDA UZLAŞMACILARIN

MANEVRALARI VE BURJUVAZİNİN PLANLARI	380
1 Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler Burjuvazinin Son Dayanakları	380
2 Burjuvazinin Devrimi Önleme Çabaları	384

XV. Bölüm

BÜYÜK PROLETARYA DEVRİMİNİN ARİFESİNDE

KARŞIDEVRİMCİ KUVVETLERİN DURUMU.....	392
1 Burjuva Şok Müfrezeleri	392
2 Subay Birlikleri	400
3 Burjuva Ulusal Alayları	404
4 Kazaklar	410
5 Karşıdevrimciler Cepheyi Geri Kesime Karşı Kışkırtıyor	412
6 Karşı Devrimci Saldırı	417

DİPNOTLAR	428

BİRİNCİ BÖLÜM

BURJUVA DEMOKRATİK DEVİRİMİNİN ARİFESİ

I SAVAŞ

1914 yılı 20 Temmuzunda* Rus Çarı II. Nikola savaşı ilan eden bildiriği yayımladı. İlk köy yollarının tozları içinde soluğu kesilmiş Rus alayları, henüz hasat edilmemiş tarlalar arasından geçerek Alman Cephesi'ne doğru ilerliyorlardı. Seferberlik henüz tamamlanmamıştı. Toplar, silah depolarının avlularında gelişigüzel yatıyordu. Topçular için gerekli olan taşıma araçları yetersizdi. Hasat mevsiminin en yoğun zamanında, tarlalardan alınan delikanlılar doğruca askerlik şubelerine yollanmıştı. Çünkü Çar, antlaşmalarla Fransızlara bağlanmıştı. Paris bankerlerinden milyonlarca frank borç almış durumdaydı.

İmzalanan antlaşmalar, savaşın ilanından on dört gün sonra Nikola'nın ordularının Almanlara saldırmasını öngörüyordu.

Alman Ordusu batıda, Belçika'ya doğru önüne geçilmez bir biçimde ilerliyor ve hızla Paris'e yaklaşıyordu. Paris'ten Petrograd'a panik içerisinde çağrılar yapılıyor ve Ruslardan, vakit geçirmeden Almanya'ya saldırımları isteniyordu.

30 Temmuz'da Paris'teki Rus askeri temsilcisi Genel Karargâh'a acele bir rapor gönderdi:

“Fransız Ordusu'nun yakın bir gelecekte saldırıya geçebilmesi artık neredeyse olanaksız. Olsa olsa yavaş bir çekilme yapabilirler... Savaşın başı, tamamen gelecek birkaç hafta içerisinde bizim hareketimize ve Alman ordu birliklerinin Rus Cephesi'ne çekilmesine bağlı bulunmaktadır.”¹

Ne Kuzeybatı Cephesi Başkomutanı General Jilinski'nin, Doğu Prusya'nın işgalinin kesin bir başarısızlığa uğrayacağı uyarısı ne de

* 2 Ağustos 1914. Bu ciltteki bütün tarihler, aksi belirtilmedikçe eski takvime göredir.

Kurmay Başkanı General Yunuskeviç'in, derhal saldırıya geçilmesine karşı çıkışı durumu değiştirebilirdi. Fransız Büyükelçisi Maurice Paleologue, Dışişleri Bakanı'nın peşini bırakmıyor, Rus ordularının derhal saldırıya geçmesini talep ediyordu. Ve 31 Temmuz günü Çar'ın amcası Başkomutan Grand Dük Nikola –Büyük Nikola– Paleologue'a, Vilna ve Varşova ordularının “yarın şafakta” saldırıya geçeceklerini bildirdi.²

Savaşa hazırlıksız Rus orduları Almanya'ya girdiler.

Rus generallerinin böylesine aceleci bir harekete girişmesini beklemeyen Kaiser Wilhelm, Paris üzerine yapılan saldırıyı ertelemek zorunda kaldı. Alman Başkomutanlığı, yedek muhafız birlikleri ile 11. Piyade Kolordusu'nu ve 2. Süvari Tümeni'ni Doğu Cephesi'ne kaydırdı. Ne ki, bu kaydırma hareketi yapılmadan önce bile Alman birlikleri savunmadan saldırıya geçtiler ve Rusları geri püskürttüler. Batı Cephesi'nden nakledilen beş tümen ile birlikte Rus Ordusunu tamamen Doğu Prusya'dan silip süpürdüler. Bu savaşta 20 bin Rus öldü ve 90 bin asker tutsak düştü. Çar'ın Ordusu bütün topçu kuvvetlerini kaybetmişti. İki kolordu –13. ve 15. kolordular– sarıldılar ve tüm neferleri esir düştü. Ama Paris kurtarılmıştı. Doğu Prusya'daki savaş sona ermeden önce Paleologue günlüğüne şu satırları yazıyordu:

“Savaş... bütün hızıyla devam ediyor. Sonuç ne olursa olsun çatışmaların devam etmesi olgusu, İngiliz ve Fransız birliklerine, saldırıya geçmek üzere yeniden derlenip toparlanma olanağını sağlayacaktır.”³

Beklenen gerçekleşti; sonuç, Rus ordularının yok edilmesi oldu. Ama Çar antlaşmaya sadık kalmıştı: Fransızlardan aldığı altınların karşılığını Rus halkının kanı ve yaşamı ile ödemişti. Rus ordularının püskürtüldüğü 30 Ağustos günü, Dışişleri Bakanı Sazonov, Paleologue'a şöyle diyordu:

“Samsonov'un ordusu imha edildi... Fransa için bu fedakârlığı yapmak zorundaydık.”⁴

1914 savaşında Rus Çarlığı, İngiliz ve Fransız başkentlerinin uşağı gibi hareket etti. Gerçekte de Rusya, Batı Avrupa ülkelerinin bir yarı sömürgesiydi. Rus emperyalist burjuvazisinin entelektüel

lideri durumundaki Anayasal Demokrat Milyukov bile daha sonraları, Almanya'ya karşı savaşta Rusların, İngiliz ve Fransız kapitalistlerinin bir maşası gibi hareket ettiklerini itiraf ediyordu. Milyukov, savaşın 10. yıldönümü vesilesiyle bir sığınmacı gazetesinde şöyle yazıyordu:

“Rusya’nın o sıralarda, henüz kuvvetlerini toplamadan önce, milyonlarca evladını, yabancı bir emele hizmet etmek üzere siperlere gönderebileceğini beklemiyordum.”⁵

Zorba hükümet ile onun ardındaki burjuvazi ve toprak ağaları, ülke içerisinde devrimci bir hareketin hızla gelişmekte olduğu gerçeği karşısında, yabancı kapitalistlerin isteklerine boyun eğmeye çoktan hazırды. 1912 yılında Lena altın madenlerinde çalışan işçilerin kurşunlanarak öldürülmeleri ve bu olayın bütün ülkede yarattığı kanlı karışıklıklar, devrimci fırtınanın yaklaştığının habercileriydi. Savaşın hemen arifesinde Bakü’de patlak veren grevler ile sokaklarda tekrar barikatların kurulduğu 1914 St. Petersburg grevleri, fırtınanın ilk işaretleriydi. İşte bu barikatlardan 1905 Devrimi’nin ruhu Çarlığın yüzüne gözlerini dikmiş bakıyordu. Çarlığın birçok ileri gelen soyluları, yaklaşan devrimin, 1905 Devrimi’nden çok daha ileri gideceğini seziyorlardı. Eski İçişleri Bakanı P. N. Durnovo, savaşın hemen arifesinde II. Nikola’ya şöyle yazıyordu:

“Rusya’da politik bir devrim olanaksızdır. Her devrimci hareket, sosyalist bir harekete dönüşme eğilimindedir.”⁶

Çarlık yönetimi, “yabancı emeller” için can vermeye gönderdiği Rus halkının damarlarındaki kanı adeta hacamat ederek, gelişmekte olan devrimci güçleri kontrol altında tutmaya çalışıyordu.

Ne var ki, Rus egemen sınıflarının, dünyadaki bu insan kırımına sırf İngiliz ve Fransız sermayesinin çıkarları için katlandığını ya da Rus burjuvazisinin böyle yaparken özel emperyalist amaçları gütmeyi düşünmek büyük bir yanılgı olur. Savaşa katılmak Çarlık Rusyası egemen sınıflarının çıkarı gereği idi. Kapitalizmin emperyalist aşaması diye bilinen durum Rusya’da savaştan önce başlamıştı ve tekeli sermaye, Rus ekonomik yaşamında önde gelen etmen haline gelmişti. Ama, ekonomik bakımdan ülkeye yön veren

burjuvazi, onu politik olarak yönetmiyordu. Ülke, feodal toprak beylerini temsil eden baskıcı yönetimce idare ediliyordu.

Burjuvazi, elinde bulundurduğu ekonomik güç ile politik iktidarsızlığı arasındaki tutarsızlığı kaldırmakta hiç acele etmiyordu. Otokratik yönetime karşı kesin bir mücadeleye girişmek çıkarları için gerekli değildi; üstelik proletarya, bir sınıf olarak yeterince gelişmemişti. 1905 Devrimi'nin deneyimleri ile zenginleşen proletarya, Leninist partinin, Bolşevik Partisi'nin öncülüğünde, yeni bir mücadeleye giriyordu. Eğer Rus burjuvazisi, otokraşiyi bertaraf ederek iktidarı ele almış olsaydı, işçi sınıfı ile tek başına karşı karşıya kalmak durumuna düşecekti. 1905 Devrimi, böyle bir düellonun nasıl sonuçlanacağını göstermişti. Ordusu ve polisi ile otokrasi, burjuvazi için, proletaryanın saldırılarına karşı güvenli bir kalın vazifesi görüyordu. Lenin şöyle yazıyordu:

“Proletarya ile köylülüğe karşı verilen mücadelede, polise; bürokratik ve askeri gücü elinde bulunduran Çarlığa büyük gereksinimleri vardı; bu nedenle Çarlığın ortadan silinmesi çabası ikinci plandaydı.”⁷

Üstelik, Batı Avrupa kapitalizmi çoktan olgunluğa ulaştığı ve yeryüzündeki en iyi yerleri ele geçirdiği sırada Rus kapitalizmi yeni yeni şekillenmeye başlamıştı. Daha çocuk yaştaki soyguncuların, Büyük Britanya ve Almanya'nın emperyalistleri gibi kaşarlanmış eşkıyalarla boy ölçüşmesi olanaksızdı. Kârlı pazarlara girebilmek için güçlü pazurlara ve sert yumruklara gerek vardı. İşte bu sert yumruklara ancak otokrasi sahipti. Ordularının yardımı ile burjuvazi için yeni pazar alanları açıyordu. Rus emperyalistleri Galicya'ya doğru uzanıyordu. Rus kapitalistleri Yakındoğu ülkelerini egemenlikleri altına almaya çalışıyorlardı. Konstantinopol'ü (İstanbul) ele geçirmeliydiler. Bir Rus emperyalist dergisi, 1912 Aralık sayısında, Boğazlarda, “merkantil bir özgürlüğün”, uluslararası ticaret için yaşamsal önemi olduğunu söylüyordu:

“Ülke; evimizin ‘ön kapısının anahtarının’, Türklerin aciz ellerinden düşüp, başkalarının güçlü ellerine geçebileceği ve onların da bu anahtarı, keyiflerinin istediği gibi bizi cezalandırmak veya bağışlamak için kullanabilecekleri korkusu ve endişesi içerisinde yaşayamaz.”⁸

Otokrasi ile burjuvazi, “ön kapının anahtarı” için, yeni pazarlar ve yeni sömürgeler bulma mücadelesinde birleşmişti. Boğazlarda güçlü bir tutamak noktası sağlamayı başarabilirler ise Rus emperyalizmi, Tuna ülkelerini –Bulgaristan ve Romanya– egemenliği altına alabilecekti. Rusya ile Almanya arasındaki mücadelenin asıl amacı konusunda Lenin şunları yazıyordu:

“Rus emperyalist politikasının amaçları ... kısaca şöyle açıklanabilir: Avusturya’yı yağmalamak –Galiçya’yı ilhak etmek– ve Türkiye’den Ermenistan ile özellikle Konstantinopol’ü koparmak için, Büyük Britanya ve Fransa’nın yardımı ile Avrupa’da Almanya’yı ezmek.”⁹

Çar’ın bu savaş ilanı, burjuvazi tarafından büyük bir hoşnutlukla karşılandı. Çar’ın sarayı önünde “vatansever” gösteriler yapıldı. Burjuva örgütleri, tahtı bağıllık mesajları ile doldurdular. Gazeteler, “Çar ile halkın birliği” üzerine yaygaralı yazılarla doldu. Öğrenciler, “Tanrı Çar’ı Korusun” marşları ile sokakları inlettirler.

30 Haziran’da Moskova’da, Bütün Rusya Zemstvo Birliği, bir hafta sonra da, Bütün Rusya Şehirler Birliği adlı iki örgüt kuruldu. Her iki örgütün de amacı, otokrasiye savaşı kazanmakta yardım etmektir.

Çarlık savaşa çan sesleri ve toprak beyleri ile burjuvazinin ateşli nutukları arasında girmişti.

Ne ki bu heves çok geçmeden savaşın gidişatı ile gölgelendi. Almanların ana kuvvetleri Batı Cephesi’ndeki harekât nedeniyle yer değiştirdiği sürece Rus kuvvetleri Doğu Prusya’daki ilk yenilgilerini telafi edebiliyorlardı. Galiçya’da, Lvov kentini 21 Ağustos 1914’te ele geçirmeyi başarmış, Avusturya’nın en önemli kalelerinden biri olan Przemisil’i 9 Mart 1915’te alabilmişti. Kafkaslar ötesinde, Almanların müttefiki Türkleri Erzurum’a geri püskürtmüştü. Ama bu zaferler kısa ömürlü oldu. Savaş Bakanlığı’nın kokuşmuş ve paslanmış mekanizması top mermisi sağlanımda yetersiz kalmıştı. Yeteneksiz generaller, topçular ile yedekleri zamanında cepheye yetiştirememişti. Alman ve Avusturya birlikleri kaybettikleri toprakları hızla geri aldılar. 25 Nisan 1915’te Almanlar, Libau’yu ele geçirdiler ve Riga’yı tehdit etmeye başladılar. 20 Mayıs’ta Avustur-

yalılar Przemisil'i geri aldılar, 9 Haziran'da Ruslar Lvov'u boşalttılar. Temmuz boyunca Almanlar, Polonya'daki bütün Rus kalelerini ele geçirdiler ve 23 Temmuz'da Varşova düştü. Polonya'yı kaybeden Rus birlikleri Litvanya'yı da boşalttılar.

Cephedeki bozgun geride de çözülmelere yol açmıştı.

Burjuvazinin vatanseverlik gösterileri, Milyukov'un 19 Temmuz 1915'te Devlet Duması'nda söylediği gibi "vatanseverlik endişesine" dönüşmüştü.¹⁰ Cephedeki yenilgiler, Çar ile kapitalistler arasındaki "birliği" parçalamıştı.

Emperyalist savaş, egemen sınıfların görece kuvvetlerinde belirli bir değişikliğe neden olmuştu. Savaş vurgunculuğu, burjuvazinin ekonomik gücünü ve önemini artırmıştı. Resmi *Vestnik Finansov* gazetesinin tahminine göre, en büyük tekstil fabrikalarının 142 kapitalist sahibinin kârları, 1913'te 60 milyon rubleden, 1915'te 174 milyon rubleye yükselmişti. Bez sanayisinin 1915'teki kârları, savaşta önceki yıllara göre üç kat artmıştı.¹¹

Aynı zamanda, yine *Vestnik Finansov*'a göre kapitalistler üzerindeki vergilendirme, brüt kâra oranla sürekli olarak azalmıştı.

Burjuvazinin bu artan ekonomik etkisi, onun politik etkisinde de bir artışa neden olmuştur. Otokrasi; Zemstvo Birliği, Şehirler Birliği gibi, savaş kaynaklarının harekete geçirilmesine yardım edecek birtakım kurumların oluşmasına izin vermek durumunda kalmıştır. 1915 yazında, askeri ikmal siparişlerinin dağılımını düzenlemek üzere bir Savaş Sanayisi Komitesi kurulmuştur. Bu durum burjuvazinin politik bakımdan örgütlenmesine ve güçlenmesine geniş olanaklar sağlamıştır. Basın ve temsilcileri aracılığı ile burjuvazi, otokrasinin, burjuvazinin çıkarlarına pek az ilgi gösterdiğini artan bir ısrar ve açıklıkla ilan etmekteydi. Çar'ın despotluğu ile ilgili olarak biraz ihtiyatlı da olsa sık sık değinmelere tanık olunuyordu. Bunların yapıldığı ziyafet masalarında, şarapla dilleri çözülen bazıları, monarşinin gücünün sınırlandırılması gerektiğini açıkça söylüyorlardı. 1915 Ağustosunda yapılan Savaş Sanayisi Komitesi temsilcilerinin olağanüstü konferansında, büyük bir sanayici olan P. Riyabuşinski diyordu ki:

"Görevini layıkıyla yerine getiremeyen hükümetin bize karşı şimdi ki tutumu yüzünden elimizin kolumuzun bağlı kaldığını ülkenin idrak

etmesi zamanı gelmiştir. Bu sorumluluk bize düştüğü için çalışmamıza izin verilmesini talep etmeye hakkımız vardır. ... Hükümet görevini yerine getiremediği için hükümetin yapısına dikkatleri çekmek zorundayız.”¹²

Burjuvazi bir “Güven Kabinesi” kurulmasını talep ediyordu. Yani, bu kabinede ülkenin güvendiği kimseler bakan olmalıydı. 18 Ağustos 1915’te yaptığı bir toplantıda, Moskova Şehir Duması, aşağıdaki talebi içeren bir karar almıştı:

“Kurumlar ve birliklerce gösterilen güven sayesinde güçlü olacak bir hükümetin kurulması ve başına ülkenin güvendiği bir kimsenin getirilmesi.”¹³

Moskova Şehir Duması’nın bu kararı, Moskova Tüccarlar Derneği, Petrograd Tacirleri, Ticaret ve Sanayi Temsilcileri Konseyi, Petrograd Şehir Duması ve diğer birçok şehir Dumaları tarafından destekleniyordu. “Güven Kabinesi” tüm burjuvazinin sloganı haline geldi. Riyabuşinski’nin gazetesi *Utro Rossii*, “Bir Savunma Kabinesi” başlığı altında, “Güven Kabinesi” için aday olarak aşağıdaki şahısların listesini yayımladı: Başbakan M. V. Radzyanko; İçişleri Bakanı A. İ. Guçkov; Dışişleri Bakanı P. N. Milyukov; Maliye Bakanı A. İ. Şingaryov; Ulaştırma Bakanı N. V. Nekrasov; Ticaret ve Sanayi Bakanı A. İ. Konavalov; Tarım ve Köy İşleri Bakanı A. V. Krivoşin; Savaş Bakanı A. A. Polivanov; Deniz Bakanı N. V. Saviç; Sayıştay Başkanı İ. N. Efremov; Din İşleri Bakanı V. N. Lvov; Adalet Bakanı V. A. Maklakov; Eğitim Bakanı Kont P. N. İgnatyev. Bu sayılan kimselerden çoğu gerçekten de epeyce sonra, devrimin burjuvaziyi iktidara getirmesi üzerine hükümete katıldılar.¹⁴

Burjuvazinin endişesi yalnız muhalif kararlarda ifadesini bulmuyordu. Devlet Duması’ndaki burjuva siyasi partileri, Çar’a karşı ortak cephe oluşturmaya karar verdiler. 22 Ağustos’ta, İlerici Blok denilen birlik kuruldu.

1912’de seçilen IV. Duma, feodal toprak beylerinin bir bölümü ile bu beylerin de büyük çoğunluğu oluşturduğu üst burjuva tabakalarını temsil ediyordu. Bu bloktaki en büyük grup sağcılardan oluşuyordu: Devlet Duması’ndaki 410 milletvekilinin 170’i sağcıydı: Milliyetçiler, İlerici Milliyetçiler, Ilımlı Sağcılar, vb. bunlar des-

teğini, 1905'te kurulan ve gericiliğin kalesi olan Rus Halk Birliği'nden alıyordu. Bu 'Birlik'; toprak sahipleri, mal-mülk sahipleri, polis ileri gelenleri ve küçük esnaf gibi en gerici elemanlardan oluşuyordu. Alt orta sınıflar ile serserilerden devşirilen silahlı birlikleri vardı. Bu birlikler, sonradan ünü büyüyen "Kara Yüzler" diye biliniyordu. Rus Halk Birliği'nin programı şöyleydi: Katı ve mutlak bir Çarlık otokrasisi, tek ve bölünmez bir Rus İmparatorluğu, ezilen uluslara hiçbir ödün verilmemesi. Köylüler ile işçi sınıfı içerisindeki geri kalmış elemanların sevgi ve güvenini kazanmak için Kara Yüzler, programlarına birtakım demagojik ilkeleri de almıştı: Örneğin, küçük toprak sahibi köylülere daha büyük topraklar verilmesi, bütün emekçi sınıflar için eşit yasal statülerin sağlanması gibi. Birlik, Çarlık propagandasının yapıldığı aşevleri ile tavernalar işletiyor, hükümetin cömertçe sağladığı fondan paralar dağıtıyordu. Rus Halk Birliği'nin başlıca amacı yaklaşan devrime karşı savaşmaktı ve kullandıkları yöntemler; resmi makamların yardımı ile düzenlenen kıyımlar, gizlice işlenen cinayetler, Yahudi kıyımları, Rusya'da bulunan ve Rus kökenli olmayan halklara karşı girişilen çeşitli saldırılardı. Bu Kara Yüzler, doğallıkla, otokrasinin tam desteğine sahipti. Çar II. Nikola, Rus Halk Birliği'nden temsilcileri kabul etmiş, kendisi de bu cemiyete katılmış ve rozetini taşımaya başlamıştı. Birliğin liderlerinden biri, Basarebyalı toprak ağalarından V. M. Puruskeviç idi. Bu adam, Rusya'da gelmiş geçmiş en zalim polis şeflerinden birisi olan V. K. Plehve'nin özel temsilcisi olarak mesleğe başlamıştı. Giriştiği kıyımlar, gerici faaliyetler, 'yabancılar' karşı yürüttüğü zalimane kampanyalar ile Plehve'nin adı zulmün ve feodal baskının sembolü haline gelmişti. Rus Halk Birliği'nin bir başka seçkin ismi de II. Markov idi. Bu adam da Kursk eyaletinde büyük toprak sahibi idi ve en gerici yerel bir cemiyetin temsilcisiydi. II. Markov daima, kavga ve yumruklaşmanın merkezi olmuştu. Duma'daki her kargaşa, kimi kez milletvekillerinin yumruk yumruğa gelmesi, otokrasinin bu şiddetli savunucusu II. Markov'un başının altından çıkardı.

1905 Devrimi'nin yenilgisinden sonra, Rus Halk Birliği'nin önemi gitgide azalmış, sağ kesim arasındaki öncülük Birleşmiş Soylu-

lar Konseyi'ne geçmiştir. Ama gericiliğin kalesi olan Birlik, varlığını sürdürmüş ve hükümetten yardım almaya devam etmiştir. Devrimci hareketlerin güç kazandığı anlarda politika sahnesinde daima ortaya çıkmıştır.

Bu aşırı sağ örgütlerden başka, Duma'da önemli bir rolü de, Milliyetçi V. V. Şulgin oynamıştı. Volinia eyaletinden milletvekili olan Şulgin Zemstvo'nun faal bir üyesi, *Kievlyanin* (Kiev Yurttaş) adlı gerici gazetenin editörüydü.

Oktobristler ya da 17 Ekim (Ekim) Birliği de, Duma'daki sağcılarla yakın işbirliği içindeydi. Büyük sanayiciler ile mülklerini kapitalist bir biçimde idare eden geniş toprak sahiplerinin çıkarlarını temsil eden 100 kadar milletvekili bu birliğe bağlıydı. Oktobristler ile Sağcılar arasındaki tek fark, bunlardan ilkinin, 17 Ekim 1905 Manifestosunu desteklemesiydi. Bu belgede Çar, bazı politik özgürlükler ile bir Devlet Duması ya da parlamento kurulmasını vaat etmişti. Ama, daha 1906 yılında Oktobristler, "otokratik monarşi unvanının", 17 Ekim Manifestosu ya da anayasal monarşi ile hiçbir şekilde çelişmediğini açıkladılar. Bu grup, hükümetin iç ve dış politikasını, attığı her adımı uşakçasına destekliyordu. Sol basın bunlara, "en yeni hükümet aşıkları partisi" adını takmıştı.

Oktobristler, Duma'da bir hükümet partisi gibiydi ve ancak, Çar'ın savaşı zaferle sonuçlandırmaya gücünün yetmeyeceği iyice açığa çıkınca muhalefete katıldılar. Bu grubun örgütleyicisi ve öncüsü, Moskovalı bir mülk sahibi sanayici idi. Doğası gereği çok hareketli ve enerjik olan bu adam, gençliğinde İngilizlere karşı Boerlerin yanında savaşmış, Makedonya'daki ayaklanmalara katılmıştı. Rus-Japon savaşında, Kızılhaç Birliği'nde çalışmıştı. 1905 Devrimi'nde, 17 Ekim Birliği'ni kurmuş ve burjuvazinin gerici kanadının liderliğini üstlenmişti. III. Duma'nın başkanı olarak otokrasinin emperyalist politikasını yönlendirmişti. Savaş sırasında Merkezi Savaş Sanayisi Komitesi'nin başkanlığına seçilmiştir. Böylesine önemli mevkileri işgal eden Guçkov, savaşın "zaferle sonuçlanana" kadar sürdürülmesinden yanaydı. Komitelerde ve konferanslarda sık sık, orduya mühimmat sağlamakla görevli generallerin yetersizliklerini ve kokuşmuşluklarını acı acı eleştirirdi. Otok-

rasinin, savunma için çalışan burjuva örgütlerine daha büyük bağımsızlık vermesini isterdi. Guçkov sık sık cepheyi ziyaret eder, yüksek rütbeli subaylar ile temas kurardı. Oktobristlerden çok sola yakın herkese “anarşist” gözüyle bakan Nikola’nın gözünde Guçkov, askeri işlere faal bir şekilde burnunu soktuğu için neredeyse “devrimciydi”. Çariçe kocasına, “Ah birisi çıksa da Guçkov’u assa,” diye yazıyor,¹⁵ onu ortadan kaldıracak, “şiddetli bir tren kazasının” olmasını hayal ediyordu.¹⁶

Oktobristlerin bir başka lideri, Ekaterinoslav’da büyük mülkleri olan M. V. Rodzyanko idi. IV. Duma’nın başkanı olarak daima otokrasinin gerici politikasını desteklemiştir. Savaşta Çar ordularının ilk yenilgisinden sonra Oktobristler homurdanmaya başlayınca 27 Aralık 1915’te, İçişleri Bakanı N. A. Maklakov, Nikola’ya şöyle yazıyordu:

“Majesteleri, Rodzyanko sadece bir aletten ibarettir –kendini beğenmiş ve gerizekâli– ama onun arkasında, daima kendi amaçları peşinde koşan Guçkov, Prens Lvov gibi kimseler bulunmaktadır. Onların amacı nedir? Sizin yüce adınızı lekelemek ve ezelden beri daima Rusya’da bir kurtuluş gücü olan kutsal otokrasi düşüncesinin önemini küçültmektir Majesteleri.”¹⁷

Anayasal Demokratlar (Kadetler diye kısaltılmıştır) 50’yi aşan milletvekili sayısı ile Duma’daki ikinci en geniş grubu oluşturmuyorlardı. Ya da, Lenin’in taktığı adla ‘Oktobristler ile Kadetlerin bir melezi’ olan İlericiler grubunu da katarsak bu sayı 100’e ulaşır.¹⁸ Kadetler, liberal burjuvazinin politik temsilcileriydi. Bu parti 1905’te örgütlenmişti ve üyeleri, Zemstvo’nun liberal kanadı ile burjuva aydınlarından, avukatlardan, profesörlerden ve benzeri mesleklerden oluşuyordu. Kadetler bir dizi acayip değişimler geçirmişti. İlk devrimde, 1905 Devrimi’nde, Lenin, Kadetleri şöyle tanımlıyordu:

“Burjuva toplumunun belirli bir sınıfına bağlı olmayıp, bileşimi, karakteri ve düşünceleri bakımından tamamen burjuva olan bu parti, küçük burjuva demokratları ile büyük burjuvazi içerisindeki karşıdevrimci öğeler arasında gidip gelmektedir. Bu partinin toplumsal deste-

ği, bir yandan şehirlerdeki aşağı-orta sınıflar....öte yandan liberal toprak beylerinden oluşmaktadır.”¹⁹

1905 Devrimi’nin yenilgisi ile Kadetler daha da sağa savrulmuşlardır. 1906’daki 2. Kongrelerinde, programlarına yeni bir madde eklemişlerdir:

“Rusya, anayasal ve parlamenter bir monarşi olmalıdır.”²⁰

Bu nedenle, Anayasal Demokratlar’ı, “anayasal monarşist” parti diye adlandırmak daha doğru olacaktır. Bunlar toprağın kamulaştırılmasına karşı olup, “toprağın makul bir bedelle alınmasından” yanaydılar. Aslında bunlar bir burjuva partisi idiler ve yalnızca halkın desteğini sürdürmek için 3. kongrelerinde Ulusal Özgürlük Partisi adını almışlardı. Aslında Kadetler, Çar ve feodal toprak beyleri ile iktidarı öylesine paylaşmak istiyorlardı ki, iktidarın mevcut temelleri sarsılmasın ve halkın gücü önünde boyun eğilmesin savındaydılar. Liberaller, gericilikten çok, halk hareketlerinden korku duyuyorlardı. Bu durum, ekonomik bir güç olmakla beraber, liberallerin politik bakımdan niçin zayıf kaldıklarını açıklar. Sonunda Kadetler, otokrasinin saldırgan dış politikasını açıkça destekleyen emperyalist burjuvazinin partisi halini aldılar. Bunları Oktobristlerden ayıran tek şey, söyleme dayalı şiddetli bir muhalefet yapmalarıydı. Devlet Duması’nda Kadetler, Oktobristler ile uyumlu bir biçimde çalışıyorlardı. Bunun bir örneği, bir Kadet olan A. İ. Şingaryov’un, Duma’nın Kara ve Deniz Kuvvetleri Komisyonu Başkanlığı’na oybirliği ile seçilmesi idi. Oktobristler bu adaylığı desteklemelerinin, Kadetlerin daha şiddetli bir dille muhalefet yapmalarından kaynaklandığını açıkça söylüyorlardı. Milliyetçi gruptan A. İ. Savenko, Şingaryov’un seçilmesini şöyle anlatıyordu:

“Bağımsız bir muhalefetin, geçmişte hükümete fazlasıyla müsamaha gösterme günahını işleyen partilerden, denetim ve eleştiri görevlerini daha iyi yerine getirebilecekleri durumlar vardır. İşte bunun için A. İ. Şingaryov işgal ettiği makamda vazgeçilmez bir kimse olarak kabul edilebilir.”²¹

Lenin daha önce, Kadetler ile Oktobristlerin ortak güç oluşturmabileceklerini söylemişti:

“Bir Oktobrist, burjuva teorilerini pratik yaşama uygulayan bir Kadettir. Kadet ise boş zamanlarında, yani işçileri ve köylüleri soymadığı sıralarda, ideal bir burjuva toplumu hayali kuran bir Oktobristtir. Oktobristler, demokrasıcılık oynayarak, parlamento dümenleri ile politik manevralar hakkında bir şeyler öğreneceklerdir. Kadetler, burjuvazinin çevirdiği iş hayatıyla ilgili dümenler hakkında bir şeyler daha öğrenecek ve her iki parti de eninde sonunda birleşip kaynaşacaklardır.”²²

Kadet Partisi’nin lideri, Moskova Üniversitesi eski Tarih Profesörü P. N. Milyukov idi. İlk Devlet Duması’nda Kadetler onu, sorumlu kabinenin başbakanı olarak saptamışlardı. Yetenekli bir konuşmacı ve dışişleri konusunda otorite olan Milyukov, emperyalist burjuvazinin önde gelen entelektüel lideriydi. Galiçya’yı, Ermenistan’ı ve özellikle Karadeniz’e çıkan boğazları ele geçirmeyi savunan yazıları ve konuşmaları nedeniyle kendisine “Boğaz Milyukov” adı takılmıştı. Kadetlerin öteki önde gelen liderleri, Moskova’da ünlü bir avukat olan V. A. Maklakov, Tver eyaleti asilleri bölge savcısı F. İ. Rodiçev, doktor ve Zemstvo’nun faal üyelerinden A. İ. Şingar-yov idi.

Bu üç büyük grup, sağcılar, Oktobristler ve Liberaller, aslında Duma’yı oluşturunuyordu. Çünkü, seçim sistemi öyle düzenlenmişti ki, toprak beyleri ile burjuvaziye ezici bir çoğunluk sağlıyordu. Duma’da proletarya yalnız beş Bolşevik milletvekili ile temsil ediliyordu: G. İ. Petrovski, M. K. Muranov, A. E. Badayev, F. N. Samoylov ve N. R. Şagov. Ne ki, bunların hepsi de 1914 Kasımında tutuklanmış ve sonra da Sibirya’ya sürülmüştü.

Küçük burjuvazi, 10 Trudoviki ile 6 Menşevik tarafından temsil ediliyordu. Trudoviki, ya da Emek Grubu (Trudovaya Gruppa), “bütün emekçi halk sınıflarının: Köylülerin, sanayi işçilerinin ve çalışan aydınların birleştirilmesini” amaçlıyor,²³ ama kapitalist sistemin korunmasını istiyordu. Rus tarihinde Trudovikiler, “104 Numaralı Yasa” diye bilinen tarımsal yasanın yazarı olmakla tanınırlar. Bu yasaya göre toprak, her köylü ailesinin kendi emeğiyle ekip biçebileceği büyüklük esas alınarak köylüler arasında bölüşürülecekti. Trudovikiler, büyük toprakların zoralarına karşı çıkıyor ve toprak beylerine ellerinden alınan toprağa karşı bir bedel öden-

mesini öneriyorlardı ve bu yönden de Kadetler ile aynı düşüncüyü paylaşıyorlardı. Duma'da, Trudovikiler, Kadetler ile Sosyal Demokratlar arasında sallantıda idiler ve Sosyalist Devrimciler, Duma'da kendi fraksiyonlarını oluşturup Emek Grubu'nu terk edince, Trudoviki tamamen Kadetlerin etkisi altına girdi. Trudovikiler'in IV. Duma'da lideri Kerenski idi. Çok ateşli ve keskin dilli bir konuşmacı olan Kerenski, birkaç politik davada savunma avukatı olarak ün yapmıştı. Duma'da sık sık hükümeti eleştiren konuşmalar yapardı. Bürosunun bekleme odasında, toprak anlaşmazlıkları ile ilgili davalarda savunma avukatı olarak kendilerini temsil etmesi için ricaya gelen köylülere rastlanırdı. Bolşevik milletvekillerinin tutuklanmasından sonra Kerenski, Duma'daki en sol milletvekili gibi görülmeye başlandı. Oktobristler ile Sağcılar ve doğal olarak da gizli polis tarafından, devrimci olarak görülürdü. Aslında Kerenski halis bir küçük burjuva demokrati idi. Halkın sevgisini kazanmış bir kimse olarak onlar hakkında bol bol laf eder, onlara olan sevgisini sergiler ama halkı tarihteki hareket ettirici güç olarak görmezdi. Kerenski asabi bir kişiliğe sahipti ve kolayca heyecana kapılırdı. Ama aynı kolaylıkla da yatıştır ve ne yapacağını bilmez duruma düşerdi. Belirli politik ilkeleri yoktu ama kendisini Sosyalist Devrimci sayardı. Yine de, kendisini sosyalist saymayan, hatta programında monarşiyeye bile karşı çıkmayan Trodovit fraksiyonunun başkanıydı. Kerenski, kitleler arasında herhangi bir çalışma yapmamıştı. Liberal gruplara sempatisi vardı ve onlara hareketin merkezi gözüyle bakardı. Kendini beğenmişlik ile aşırı duygusallığı kişiliğinde birleştirmişti, dramatik pozlara ve tavırlara düşkündü. Açıkça emperyalist savaşı destekliyor, Çarlık Rusyası'nın askeri gücünün gereğine inanıyor ve Bolşeviklere karşı canla başla karşı çıkıyordu. Kerenski sık sık, burjuvazi ile bazı işçi grupları arasında uzlaştırıcı bir rol oynuyordu. Örneğin 1915 Eylülünde, işçiler Menşeviklerin etkisi altında, Şehirler Birliği Kongresine geldikleri ve oy hakkı olmasa bile oturumlara katılmayı istedikleri zaman Kerenski öne çıkmış ve kendileriyle konuşmuştu. İşçilere, "ciddi bir sonuç vermeyecek" grevi bırakmalarını, "kendi iç örgütlenme işiyle uğraşmalarını" ve ancak bundan sonra "burjuva liberallerinin, poli-

tik konferanslara katılma isteklerini geri çevirmeye cesaret edemeyeceklerini” söylemişti. Kerenski, devrimden çok önce, burjuvazi ile emekçi halk arasında, burjuvazinin çıkarına olmak üzere, uzlaştırıcı ve yatıştırıcı bir rol oynamanın provalarını yapmış ve nitekim bu politik aktör bu rolü 1917’de fiilen oynamıştır.

Kerenski’nin daha sonraları bağlı bulunduğunu iddia ettiği Sosyalist Devrimci Parti 1902 yılında kurulmuştu. Bu yılın ilkyazında, Ukrayna ile uzun süren bir sükûnet devresinden sonra, kısmen Volga bölgesinde de ilk yoğun köylü hareketleri gelişmeye başlamıştı. Köylülerin giriştikleri hareketler, yetmişli yıllarda Narodniklerin fark edemedikleri bir hareketi, yani kitlelerin ayaklanmasını kendi gözleri ile görebilen küçük burjuva aydınları arasında bir yankı uyandırdı. Narodnik düşünceler ve umutlar yeniden uyanmaya başladı. Narodnik geleneğin izleyicisi olduklarını iddia eden Sosyalist Devrimciler, köylülüğü devrimin temel taşı sayıyorlardı. Otokrasi-nin vergi toplanmasında kolaylık sağladığı için devamına izin verdiği Köy Kurulları, Sosyalist Devrimcilerce, sosyalizmin çekirdeği olarak görülüyordu. Küçük mülk sahiplerinin, bütün zorluklara karşın kendi bağımsız girişimlerini sürdürme çabaları, kapitalizme karşı verilen mücadelenin başarıyla yapılabileceğinin bir kanıtı gibi görülüyordu. Bu durumdan, Rusya’nın kapitalizmden kaçınabileceği ve doğrudan doğruya sosyalizme geçebileceği sonucu çıkartılıyordu. Narodnik grubun arta kalan üyeleri, tek bir parti oluşturmak için birleştiler ve Sosyal Demokratların aksine kendilerine “bütün emekçilerin”, işçilerin, köylülerin ve aydınların partisi adını taktılar.

Sosyalist Devrimciler, her şeyden önce bir köylü partisi olmayı amaçladılar. Faaliyetlerini kırsal kesimde yürütüyorlar ve “toprağın sosyalizasyonu” ya da kendi ifadeleriyle şu amaç için propaganda yapıyorlardı:

“Kişilerin ya da grupların mülkiyetinde bulunan toprakların tüm halkın mülkiyetine dönüştürülmesi.”²⁴

Köylülüğün desteğini kazanmak amacıyla Sosyalist Devrimci Parti, köylülük içerisinde herhangi bir sınıf farklılığı olmadığı, kırsal proletarya ile “bağımsız çiftçiler” arasında temelli bir fark bulunmadığı düşüncesini savunuyorlardı: “Bunların hepsi *tek* bir ka-

tegori altında, çalışan köylülük kategorisi altında sınıflandırılmalıdır.” Bu tutum tamamen, zengin köylülerin yani Kulakların çıkarı-
naydı. Kulaklar da her zaman, “çalışan tarımsal nüfus” çıkarına
hareket ettiklerini öne sürüyorlar ve ısrarla, köylülük arasında sı-
nıf ayrımı bulunmadığını söylüyorlardı. Bu durum açıkça, Sosyalist
Devrimci Parti saflarının, 1917 Devrimi sırasında niçin Kulaklar ile
doldurulduğunu izah eder.

Sosyalist Devrimciler, bireysel terörizmi başlıca mücadele yön-
temi olarak görmüşlerdir. Faaliyetlerinin ilk yıllarında birkaç
önemli terörist faaliyeti gerçekleştirmişlerdir: Stefanbalmaşov, İçiş-
leri Bakanı Sipyagin’i; Piotr Karpoviç, Eğitim Bakanı Bogolepov’u;
Yegor Sazonov, İçişleri Bakanı Plehve’yi öldürmüş; Ivan Kalyayev,
Arşidük Sergei Aleksandroviç’i öldüren bombayı fırlatmıştır.
Çar’ın cellatlarına karşı girişilen bu cesur hareketler, devrimci ay-
dınlar gözünde partiye büyük prestij sağlamıştır. Ama çok geçme-
den terörizmin beyhudeliği belli olmuştur. Öldürülen despotun ye-
rini derhal, ondan daha beter olan bir başka Çarcı uşak almış ve es-
kisini aratmıştır. Terörizm kitle hareketini güçlendireceği yerde za-
yıflatmıştır, çünkü Narodnik teoriye dayanan bireysel terörizmin
politika ve uygulaması, bir yandan her an iş gören faal “kahraman-
lar” yaratırken, öte yandan, her şeyi bu kahramanlardan bekleyen
pasif bir “kalabalık” oluşturmuştur. Böyle bir teori ve ona dayalı
uygulamalar, kitleleri harekete geçirme olanağını, bir kitle partisi
yaratılmasını ve devrimci bir kitle hareketi oluşturulmasını olanak-
sız kılmıştır. Üstelik, polis kısa zamanda, Sosyalist Devrimci Par-
ti’nin terörist mücadeleyi yürüten örgütünün başına, kendi adam-
ları olan E. F. Azef adında bir mühendisi ajan provokatör olarak
yerleştirmiştir. Böylece terörist faaliyetler polisin denetimi altına
girmiştir. Azef, partide kısa bir sürede bir numaralı adam olmuş,
Merkez Komite’nin üyelerini seçmeye başlamıştır. Azef’in, 1908’de
ajan provokatör olarak teşhir edilmesi üzerine de Sosyalist Devrim-
ci Parti’nin önde gelen kadrosu perişan olmuştur.

Sosyalist Devrimci Parti, burjuva karakterini, 1905-1907 Dev-
rimi sırasında ortaya koymuştur. Daha o zaman Sosyalist Devrim-
ciler, Kadetler ile elbirliğine girişmişlerdir. I. Duma’da, Emek Gru-

bu'na katılmışlardır. Çarlığın Başbakanı P. A. Stolipin, II. Duma'da, Sosyal Demokrat fraksiyonu mahkemeye sevk ettiği halde, Sosyalist Devrimcilere dokunmamıştır.

Daha 1906'daki ilk kongrede, Sosyalist Devrimci Parti'nin saf- larında çeşitli akımlar kendini göstermiştir. Sağcı grup, terörizme ve tarım reformuna karşıydı. O yılın güzünde Sağcılar partiden kesinlikle kopmuşlar ve Halkçı Sosyalist Emekçi Partisi adını alan kendi yarı-Kadet partilerini kurmuşlardır. Halkçı Sosyalistler, cumhuriyet düşüncesini reddediyce, köylülere dağıtılacak toprak- lar için büyük toprak sahiplerine bedel ödenmesinde ısrar ediyor- du. Bunlar, Kadetler ile bir blok oluşturdular. Bu partinin lideri, 1917 Devrimi'nden sonra Gıda Bakanı olan A. V. Peşehanov idi.

Partinin bu ilk kongresinde, "solcu" bir grup daha partiden koptu ve Sosyalist Devrimci Maksimalistler diye bilinen yarı anar- şist bir parti oluşturdular. Maksimalistler o sırada, yani, 1905'teki ilk burjuva demokratik devrimi sırasında yalnız "toprakların sos- yalizasyonunu" talep etmekle kalmadılar, aynı zamanda imalatha- ne ve fabrikaların da derhal "sosyalizasyonunu" istediler. Ne var ki bu talepler, Maksimalistlerin esas burjuva karakterlerini maske- lemekten başka bir şey değildi. Bunlar, terörizmi başlıca mücadele yöntemi yapmayı öneriyorlardı. Daha sonra Maksimalistler, bir grup ilkesiz eşkıyaya dönüştüler. "Müsadereciler" denilen bu top- luluk kitleler arasında herhangi bir destek görmedi.

Partinin parçalanması bu kadarla kalmadı. Savaş sırasında Sos- yalist Devrimciler tekrar birkaç gruba bölündüler. Bunlardan bazı- ları savaşı kayıtsız şartsız desteklemeye devam ettiler. Bu gruba Ke- renski ile Sosyalist Devrimci liderlerden N. D. Avksentyev dahildi. Avksentyev, Paris'te *Priziv* (Çağrı) adlı, Çarlık Rusyası'nı savunan bir dergi çıkardı. Öteki Sosyalist Devrimciler, kendilerine enternas- yonalist olarak bakıyorlar, barış yanlılarına saldırıyorlar ama yine de onlarla birlikte aynı partide kalmaya devam ediyorlardı. Bu "en- ternasyonalist" Sosyalist Devrimcilerin ideolojik lideri, iki sandal- ye arasında oturmayı becerebilen V. M. Çernov idi.

Menşevik Sosyal Demokratlar, IV. Duma'da, tek ve birleşmiş bir örgüt oluşturamadılar. Bunlar bir dizi gruba ve alt gruba ayrılmış

durumdaydılar. En uç sağ kanatta G. V. Plehanov bulunuyor ve Sağ Sosyalist Devrimci N. D. Avksentyev ile İ. İ. Bunakov ile birlikte hareket ediyordu. Savaşın başlangıcında Plehanov, Rus işçilerine bir mektup yayımlayarak, Rusya'nın bir savunma savaşı verdiğini ve bu yüzden de vatani savunmanın işçilerin bir görevi olduğunu öne sürdü. Plehanov'un bu hareketi Kadetler tarafından coşkuyla karşılandı. Milyukov, Plehanov'un "o her zamanki ustalığı ile", İngiliz emperyalizmi ile Alman emperyalizmi, savunma savaşı ile saldırı savaşı arasındaki ayrımı gayet güzel gösterdiğini ilan etti.

Plehanov'u, emperyalist burjuvazinin açıkça desteklenmesini savunan K. A. Gvozdev, P. P. Maslov ve A. N. Petresov da destekliyorlardı. Bunlar, Savaş Sanayisi Komiteleri hakkında Emek Grupları oluşturulmasından yanaydılar ve Rus işçilerinin burjuvazi ile birleşik bir cepheyi onayladıklarını gösterme çabası içerisinde idiler. Gvozdev, Merkezi Savaş Sanayisi Komitesi ile Emek Grubu'nun başkanıydı. İşçi sınıfını zayıf düşürdüğü ve ülkeyi kargaşaya sürüklediği düşüncesiyle grevlere şiddetle karşı çıkıyor ve Guçkov ile yakın işbirliği halinde çalışıyordu. Guçkov onun için, "Gvozdev'e büyük bir sevgi ve güven duyuyorum," diyordu.²⁵

1917 Devrimi sırasında, Menşevikler Gvozdev'i Çalışma Bakanlığı'na aday gösterdiler.

"Sol"un daha ötesinde, Menşevik "merkez" bulunuyor ve başlarında, son üç tanesi Duma üyesi olan F. İ. Dan, İ. G. Çereteli, N. S. Çehitze, A. İ. Çenkeli ve M. İ. Skobelev vardı. Sık sık devrimci söyleme başvuran bu "merkez" grup, gerçekte savaş yanlılarını destekliyordu. Menşeviklerin "sol" kanadında Martov, azıcık daha "sol"da da Troçki bulunuyordu. Savaşın başlangıç döneminde Troçki ile Martov, Paris'te *Naşe Slovo* (Dünyamız) adında bir gazete yayımlıyor ve Bolşevik taktikleri eleştirerek bunları "bölücülükle" suçluyor ve savaşı destekleyenler ile elbirliği yapılmasını savunuyorlardı.

"Merkez" ve "sol" Menşevikler açıkça savaş yanlısı bir tutum almaktan korkuyorlardı. Duma'da Çehitze, Kerenski gibi Çar'a savaş harcamaları için yetki veren karara oy vermekten kaçınmıştı. Lenin bunların tutumunu şöyle açıklamıştı: "Böyle yapmasalar, işçiler arasında kendilerine karşı büyük bir öfke doğardı."²⁶

Savaş yanlılarını eleştirmekle beraber, politik uygulamada hem “sol” Menşevikler ve hem de “merkez”, Rus burjuvazisinin ajanlarına yardım ediyorlardı. II. Enternasyonal’in liderlerinden Vanderfelde, Duma’daki Menşevik fraksiyona, Almanya’ya karşı Çarlık Rusyası’nı savunmaya ikna etmek üzere bir mektup yazdığı zaman, Çehitze ve arkadaşları şu yanıtı verdiler:

“Bu savaşta sizin davanız, demokratik özgürlükler ve proletaryanın özgürlüğüne kavuşması için verilen mücadelede, Prusya Yunkerlerinin saldırgan politikası tarafından yaratılan tehlikeye karşı girişilmiş haklı bir davadır... Biz savaşa karşı değiliz ama, dikkatlerinizi, büyük güçlerin artık aşikâr hale gelen yayılmacı politikalarına karşılık verebilmek için, derhal ve enerjik biçimde hazırlanmanın gereğine çekmek istiyoruz.”²⁷

Devrimci laf ebeliğine karşın, bütün bu “sol” Narodnik Sosyalist Devrimciler ve Menşevik Sosyal Demokrat gruplar –Çernov grubu ile Maksimalistlerden tutun da Martov ve Troçki grubuna kadar– aslında, kapitalizmi sürdürmek ve “iyileştirmeyi” savunan burjuva demokratlarının küçük burjuva kanadını oluşturuyordu. Bunların hepsi de, Rusya’da sosyalizmin zafere ulaşması olanağını inkâr ediyor, Rusya’nın sosyalist dönüşümüne karşı çıkıyor, emperyalist savaş destekleyen gruplarla işbirliğini yeğliyor ve Bolşeviklerin sloganı olan, emperyalist savaşın bir iç savaşa dönüştürülmesini istemiyorlardı. Emperyalist savaşta Çarlık hükümetinin yenileceği konusundaki Bolşevik politikasıyla fiilen mücadele ediyorlar ve Bolşevik Partisi’ne karşı ortak bir cephe oluşturuyorlardı.

Rusya’da tek devrimci, proleter ve sosyalist parti o sırada Bolşevik Partisi idi. Menşevikler ile tek bir Sosyal Demokrat Parti görünümünde olmalarına karşın Bolşevikler aslında, 1905’ten beri bağımsız bir parti gibiydi. 1912’de resmen Menşeviklerden ayrıldılar ve onun sağ liderlerini partiden ihraç ederek ayrı bir Bolşevik Partisi kurdular. Burjuva demokratik devriminin başarısı ve sosyalist devrime geçebilmek için, proletaryanın egemenliğinin temel koşul olduğunu kabul eden tek parti Bolşevik Partisi idi. Rusya’da sosyalizmin zafere ulaşmasının mümkün olduğuna inanan ve burjuva devriminden sosyalist devrime geçiş dönemi için kendi ayrın-

tılı devrimci platformu bulunan tek parti oydu. Yine bu parti, emperyalist savaşa tutarlı olarak karşı çıkan, bu emperyalist savaşa Çarlık hükümetinin yenilmesinden yana olan, cephe kardeşleşme politikası güden, proletarya enternasyonalizmi adına şovenizm ve savaş taraftarlığı yapanlar ile mücadele eden ve emperyalist savaşın bir iç savaşa dönüşmesi sloganını savunan tek partiydi. Bolşevik Partisi'nin kurucusu ve lideri Lenin'di. Bolşevik Partisi'nin Duma'da, işçi seçim organlarınca seçilmiş işçilerden oluşan küçük bir grubu vardı ve Duma'nın bu Bolşevik üyeleri 1914 Kasımında tutuklanmış ve daha sonra Doğu Sibirya'ya sürülmüştü.

Yağma savaşı bütün hızıyla devam ediyor ve yabancı topraklar utanmazca ele geçiriliyordu ama Menşevikler hâlâ, "artık aşikâr hale gelen ilhakçı politikaya karşı mücadeleye hazırlanma" gereğinden söz ediyorlardı. Milyukov ve Guçkov için, Menşeviklerin "savaşa karşı çıkmamaları" yeterliydi. Akıllı başında burjuva politikacıları, "karşı çıkmamanın" bir ölçüde "destekleme" anlamına geldiğini çok iyi biliyorlardı.

İlerici Blok oluştuğunda durum aslında buydu. Neredeyse bütün burjuva partileri bu bloğa katıldılar: Oktobristler, Kadetler, İlericiler, İlerici Milliyetçi Grup olarak bilinen ılımlı sağın bir kesimi ile merkez fraksiyonu. Katılmayan gruplar, Trudoviki, Menşevikler ve aşırı sağcılar idi. Ne var ki ilk iki grup bloğa sıcak bakıyor ve Çehitze, alacakları bütün "ilerici" önlemleri destekleyeceğini vaat ediyordu. Çehitze'nin istediği tek şey, bloğun "halka daha çok yaklaşması" idi ama bunun ne anlama geldiğini Menşevik lider açıklamamıştı.

İlerici Blok'un programı, "ülkede güven kazanmış kişilerden oluşan birleşik bir hükümet yaratmak"tı. İzleyeceği politika ise şuydu:

"İçte barışın korunmasını amaçlayan akıllı ve tutarlı bir politika ile, uluslar ve sınıflar arasındaki ahenksizliğin giderilmesi."²⁸

Burjuvazinin talepleri çok mütevazıydı. İktidarı paylaşmak istemediği gibi, sorumlu bir kabine bile talep etmiyordu. Bütün istediği, burjuvazinin güvenliğini kazanmış birkaç bakan atanması ile burjuva örgütlerine karşı daha hoşgörülü bir davranıştı. Blok'un prog-

ramında ayrıca şu istekler vardı: Politik ve dinsel suçlular için kısmi bir af, Polonya'ya özerklik veren bir yasa hazırlanması, Finlandiya'ya karşı daha uzlaşıcı bir tutum takınılması, Yahudiler üzerindeki sınırlamaların kaldırılması, sendikalara yeni bir biçim verilmesi, basın yasasının düzeltilmesi. Bu taleplerin hemen hepsi, ezilen ulusların burjuvazisinin desteğini kazanmaya ya da en azından, çalışan nüfusun nispeten geri kesiminin güvenini elde etmeye yönelikti.

Gelin görün ki, burjuvazinin bu gevezelikleri bile otokrasiye bir meydan okuma gibi geldi. Çünkü, II. Nikola'nın çar oluşundan beri, liberallerin mevcut rejimi değiştirmek istedikleri konusunda bir kuşku sürüp gidiyordu. Otokrasi bu meydan okumaya şu yanıtı verdi:

“Kimsenin onların düşüncelerine ihtiyacı yok. Bu adamlar yetkili kurullarının ne yaptığını bilmiyorlar mı sanki.”²⁹

Öfkeli Çariçe, Nikola'ya, Moskova Duması'na bu alaylı dokundurmayı içeren sözleri yazıyordu. Bilindiği gibi, Duma da, İlerici Blok'un bu taleplerinin aynısını öne sürmüştü. Çariçe bu konulardaki asıl düşüncesini daha önce de açıklamıştı:

“Tanrı'ya şükür Rusya, anayasal bir ülke değil. Yoksa bu yaratıklar her işe karışmak ve işleri berbat etmek için fırsatı kaçırmazlardı.”³⁰

İlerici Blok'a, sağcılar, feodal toprak beyleri karşıydı. Rus Halk Birliği, “Rus Halkına” ateşli bir bildiri yayımladı ve “Bütün Rusya'nın otokratik monarşisinin haklarının kısıtlanmasına” karşı çıktı.

Kara Yüzler'in basın organları hükümetten, Duma'daki çoğunluğa boyun eğmemesini istiyordu. Duma'daki sağcılar, İlerici Blok'a karşı bir “Enformasyon Bürosu” kurmaya karar verdiler. Ama bunlar sayıca çok azdı. Blok ile Duma içinde mücadele edecek güçte olmadıkları için sağcılar, Duma'nın dağıtılması için bir kampanyaya giriştiler. Birleşmiş Soylular Konseyi Başkanı A. P. Strukov, Duma'nın feshedilmesini isteyen bir mektup yazdı. Bazı kentlerdeki monarşist örgütler, Birleşmiş Soylular'ın bu talebini desteklediler. Ayrıca bunlar Çar'dan ödün vermekten vazgeçmesini ve hükümetin gücünü artırmak için acil önlemler almasını istediler.

Bu arada yönetim de boş durmuyordu. İlk önce, Çariçe'nin bas-kısıyla Nikola, “Büyük” Nikola'yı azletmeye ve ordunun komuta-

sını kendi eline almaya karar verdi. Çar'ın amcası, Duma'yı örgüt-
lemedeki rolü için affedilemezdi. 1905 yılında başbakan olan Wit-
te'ye, saray çevresindekiler, askeri bir diktatörlük için saptanan
"Büyük" Nikola'nın, tabancasını çekerek, "Küçük" Nikola'nın ça-
lışma odasında kendisini vurmakla tehdit ettiğini ve böylece ona,
medeni haklar ile Duma'nın toplanmasını içeren bir manifesto im-
zalattığını söylediler. Çariçe, "Büyük" Nikola'nın azledilmesi ko-
nusunda ısrar ederken bunu hatırlıyor olsa gerekti:

"Anayasal bir yönetim için hazır değiliz. Duma'nın bugün mevcut
olması, "Büyük" Nikola ile Witte'nin hatası yüzündendir ve onun
mevcudiyeti sana kolaylık değil daima zorluk çıkartmıştır."³¹

Ancak, şimdiki sorun, Grand Dük Nikola'nın "eski günahları"
değildi. Grand Dük pek zeki sayılmazdı. Kont Witte onun için,
"Uzun zamandır ispiritizmaya* merak sardığını ve deyim yerindey-
se, pek kendinde olmadığını" yazıyordu.³² Çar'ın kendisi de, Çari-
çe'ye yazdığı bir mektupta ondan pek de saygılı bir dille söz etmi-
yor ve şöyle diyordu:

"Birkaç ciddi sorun üzerinde uzun uzun konuştuk. Ve bu dokundu-
ğumuz sorunlarda aynı görüşte olduğumuzu sevinerek gördüm. Şunu
söylemeliyim ki, yalnız olduğu zaman ve sakin iken epey akılcıca söz-
ler ediyor... yani doğru yargılar veriyor."³³

Grand Dük'ün tamamen "sağlıklı" olmaması gerçeği, burjuva-
zinin gözünde onu, anayasal monarşi için uygun bir aday yapıyor-
du. Lehinde bir başka nokta da, 17 Ekim Manifestosunun ilanın-
daki rolüydü. Her nedense, saray çevrelerinde, burjuvazinin "Bü-
yük" Nikola'yı, "Küçük" Nikola'ya karşı hazırlamakta olduğu dü-
şüncesi yaygındı. Çariçe kocasına şöyle yazıyordu:

"Şu anda kimin imparator olduğu belli değil. Genel Karargâh'ta bu-
lunup işleri ele almalısınız ve bakanlarınızı, geçen perşembe günü gibi
başıboş bırakınayıp karargâhta toplantı yapmalısınız. Sanki Grand
Dük Nikola her şeyi ele almış, kararları o veriyor ve değiştiriyor... Bu
durum beni mahvediyor."³⁴

* *İspiritizma*: Ölülerin ruhlarının canlılara göründüğünü öne süren düşünce -ç.n

Çariçe'ye göre, sarayda bazı "kimseler" Grand Dük Nikola'ya, III. Nikola demek "cesaretini bile gösteriyorlar."³⁵

Başkomutanın değiştirilmesi haberi, burjuva çevrelerinde büyük endişe yarattı. Duma Başkanı, Çar'a, başkomutanlık makamını üstlenmemesini tavsiye etti. 12 Ağustos 1915'te Rodzyanko, sert bir dille yazılmış bir rapor sundu. Moskova Şehir Duması, 18 Ağustos'ta, hükümeti şiddetle eleştiren ve aynı zamanda Grand Dük Nikola'ya güven duygularını ifade eden bir karar benimsedi. Bütün bunlar sadece sarayın kuşkularını doğrulamaktan başka bir işe yaramadı. 23 Ağustos'ta Çar, Grand Dük Nikola'yı azlettiğini bildiren bir manifesto yayımladı ve 3 Eylül'de de Devlet Duması'nı kapattı. O günkü tutanak, Duma'nın kapatılmasını şöyle kaydediyordu:

"Oturum öğleden sonra 2:51'de açıldı. Başkanlık makamında M. P. Rodzyanko bulunuyordu.

Başkan: Devlet Duması'nın bugünkü oturumunu açıyorum. Devlet Duması'nı ayağa kalkmaya ve Majestelerinin fermanını dinlemeye davet ediyorum. (Herkes ayağa kalkar)

Devlet Duması II. Başkanı Protopopov: Hükümet Senatosuna fermandır. Devlet Temel Yasasının 99. maddesi gereğince emirlerimdir: Devlet Duması'nın çalışmaları 3 Eylül 1915'ten itibaren devam etmeyecektir; yeniden çalışmaya başlama tarihi, Hükümet Senatosuna gönderilen 11 Ocak 1915 tarihli fermanlarımız gereği, olağanüstü duruma bağlı olarak 1915 Kasımından geç olmayacaktır. Hükümet Senatosu, bu emrin yerine getirilmesi için gerekli tedbirleri alacaktır. Bu ferman Majestelerinin kendi el yazısıyla imzalanmıştır: 'Nikola.' Çar'ın Genel Karargâhı'ndan 30 Ağustos 1915'te teslim olunmuştur.

Başkan: Yaşasın İmparator Majesteleri! (Uzun alkışlar) Devlet Duması'nın oturumunun kapandığını ilan ediyorum. (Oturum, öğleden sonra 2:53'te kapanmıştır.)"³⁶

Her şey iki dakika içerisinde olup bitmişti. Burjuva temsilcileri sadece iki gün önce, Çar'ın bakanlarının istifalarını talep etmişlerdi ama şimdi, kendilerini Duma'dan sürüp çıkartan kimseyi boyunlarını bükerek alkışlıyorlardı.

Burjuvazi, “dizleri üzerinde sürünen bir ayaklanmadan” öte gidemedi. Ne var ki savaşın neden olduğu ve belirli hale getirdiği ilişkilerin kendilerini iyice hissettirmeye başladığı 1916 yılının ikinci yarısında, ülkedeki durumda hissedilir bir değişiklik oldu.

Savaşın vurduğu darbeler Rusya için özellikle yıkıcı olmuştu. Her şeyden önce, ülke bu savaşa yeterince hazırlıklı girmemişti. Rus silah ve cephane sanayisinin teknik düzeyinin düşük oluşu, bütün geçmiş savaşlarda hissedilmişti. 1854 Kırım Savaşı’nda Çar I. Nikola, İngiliz-Fransız ittifakına karşı, basit tüfeklerle donatılmış bir ordu ile karşı koymuştu. Manevralarda kullanılmak üzere, asker başına yılda ancak on mermi veriliyor ve bu bile çoğu kez sözde kalıyordu. Sivastopol kaleleri ilk top ateşinde yıkılmıştı. 1877 Rus-Türk savaşında, “ateşli silahlar kendini savunma, çıplak çelik kendini feda etmek içindir” ilkesine inanan generaller, ancak altı yüz yardalık menzili olan silahlar kullanmışlardır. Bu generaller kendi yetersizliklerini, “Mermi ahmak, süngü ise akıllı bir askerdir” özdeyişine sığınarak örtmeye çalışmışlardır. Rus birlikleri, Türklerin açtığı ateşten büyük kayıplar vermiş, oysa Rusların açtığı ateş Türkler üzerinde pek etkili olmamıştır. Topçu için de aynı şey geçerlidir. 1870’lere kadar topçulara, kısa namlulu ve mermi hızı düşük toplar verilmiştir. Türk Ordusu ise, Krupp’un imal ettiği çelik namlulu toplar kullanmışlardır. Modern olmaktan çok uzak bir ülkeye ait ama modern bir ülke tarafından donatılan ve eğitilen bir ordu karşısında II. Aleksander, tıpkı I. Nikola gibi, kendi askeri güçlerinin kokuşmuşluğunu, toplumsal ve ekonomik güçlerinin zavallılığını görmüşlerdir.

1904-1905 Rus-Japon Savaşı, Rusya’nın askeri kudretinin boş bir söz olduğunu açıkça göstermiştir. Kırım Savaşı’nda, İngiliz-Fransız ittifakının Sivastopol kalesini alması bir yılı gerektirmişti; oysa küçük Japonya, kuvvet bakımından altı Sivastopol’a eşit olan Port Arthur’u sekiz ayda ele geçirdi.

Lenin 1905 Ocağında, “Askeri savunma alanında otokrasi sadece bembeyaz bir mezardan başka bir şey olmadığını göstermiştir,” diyordu.³⁷

Çarlık Rusyası, Birinci Dünya Savaşı'na girdiğinde de hazırlıksızdı. Savaş Bakanlığı'nın "uzak görüşlü" başları, savaşın beş ya da altı aydan fazla sürmeyeceğine inanıyorlardı. Savaş Bakanı ve İkmal Şubesi Müdürü General Kuzmin-Karavayev, askeri ikmal tamamen toplanıp da orduya dağıtıldığı zaman "işlerde belli bir duraklama olacağı" kanısındaydı.³⁸ Yapılan ikmal, savaşın yalnız ilk dört ayına yetti. Rus Ordusu çok geçmeden kendisini mermisiz, silahsız, topsuz, tüfeksiz buldu. Bunların yakın bir gelecekte bulunması umudu da yoktu. Yani silah altına alınanlara talim ettirmek için bile silah bulnamıyordu. Takviye birlikleri cepheye silahsız sevk ediliyordu.

Bunun nedeni yalnız dar görüşlü politik anlayış değildi. Savaş sadece "depodaki" silah ve mühimmat ile yapılmazdı; bunun için sürekli gelişen bir sanayi de gerekliydi. Ama eski Çarlık bürokratlarının, burjuvazinin gücünün artmasından, sanayinin silah ve orduya yönelmesinden ödleri kopuyordu. Savaş Bakanlığı koltuğunu altı yıl boyunca (1909-1915) işgal eden General Sukomlinov askeri işlerden hiçbir şey öğrenmemişti. Öte yandan çevresini, Alman Genelkurmayı'nın her zamanki casuslarıyla çevirmişti. Beş yıllık savaş hazırlığı ve bir yıllık fiili savaş boyunca ihanete varan bir ahmaklıkla hiçbir şeyin farkına varılmamıştı. Böyle bir kimsenin başında bulunduğu Savaş Bakanlığı elbette içine düşülen çözülmenin yardımcı olurdu. Sukomlinov'a, "General Yenilgi" adı takılmıştı.

Ancak 1915 yazında, teçhizatı yetersiz ordu cepheden düzensiz bir biçimde çekilmeye başlayınca otokrasi uyandı ve sanayisini seferber etmeye karar verdi. 17 Ağustos 1915'te bir yasa çıkartılarak, savunma, ulaştırma, yakıt ve gıda için Özel Konsey kuruldu. Bu konseyin 22 Ağustos'taki açılış oturumunda II. Nikola burjuvazinin temsilcilerini orduya ikmal işine katılmaya çağırды. "Bundan böyle bu görev size tevdi edilmiştir beyler," diyordu.³⁹

Konseye bakanlar katılıyor ve konseyin geniş bir yetkisi bulunuyordu. Savunma Konseyi doğrudan Çar'ın yönetimi altına verilmişti. "Hiçbir hükümet dairesi ya da şahıs ona emir veremez ya da ondan talepte bulunamaz," deniliyordu.⁴⁰ Konsey, "her türlü imkândan yararlanarak... maddi değeri ne olursa olsun savaş malzemesi üretimine yetkili" idi.⁴¹

Ancak, mühimmat sanayisinin *örgütlenmesi* için bu geniş yetkiler yeterli değildi. İkmal Dairesi Müdürü General Manikovski'ye göre:

“Ordunun gereksinmesi olan mühimmatın sağlanması işi, Konsey'in kurulmasından beri beklenen düzeyde ilerlemek şöyle dursun tam tersine birçok bakımlardan daha da bozulmuştur.”⁴²

Ticaret ve Sanayi Bakanı Prens Şakoskoy ile kendinden önceki iki bakan, Savunma Konseyi'nin üyeliğine getirilmelerine karşın, bu sözde “düzenleyici” organ ne mühimmat sanayisinden anlıyordu ne de bu işin nasıl seferber edileceğinden. Büyük burjuvazinin temsilcileri, Konseyi sadece kendi firmalarına büyük siparişler almak ve “örgütlü vurgunculuk” yapmak için kullanıyorlardı. General Manikovski, “Bütün çakallar toplanmış, üç inçlik şarapnel parçalarını yalayıp yutmak için ağızlarını şapırdatıyorlardı,” diye yazıyordu.⁴³

Öteki Konseylerin faaliyetleri de aynı derecede olumsuzdu. Yakıt Konseyi, Gıda Konseyi ve Ulaştırma Konseyi hep aynı çıkmazın ve yolsuzluğun içine yuvarlanmışlardı. Burjuvazi ile bürokrasinin temsilcileri, birbirlerini karanlık işler çevirmekle ve rüşvet almakla suçlayarak ülke savunmasına yardımcı oluyorlardı. Üretim ve tüketimi düzenleme çabaları, kokuşmuş bürokratik mekanizma ve yeteneksiz şefleri tarafından engellenip duruyordu. Örneğin 1915 Kasımında, Ulaştırma Bakanı A. F. Trepov, demiryolu trafiğini düzenleyerek, yaklaşmakta olan kıtlığı bir ölçüde azaltmak için önlemler almak istedi. Bakanlar Konseyi bir karar alarak, Moskova-Petrograd arasındaki demiryolu ile yolcu taşınmasını, başkente yapılacak yiyecek ikmalini kolaylaştırmak için altı gün süreyle askıya aldı. Ama, kimse Moskova'ya yapılacak sevkiyatı düzenleme işini üzerine almadığı için altı gün boyunca Moskova'ya hiçbir şey gelmediği gibi trenler de yolcusuz, boş gidip geldiler. Fabrikalara yakıt ve hammadde ikmali işi de aynı düzensizlik içerisindeydi. Kömür ve petrol üretimi gerilediği gibi, bozulan ulaştırma sistemi, yakacak olarak kullanılacak odun bile taşıyamıyordu. 1915 yılı başında, mühimmat sanayisi, büyük bir yakıt sıkıntısı içine düşmüştü. 1915 Ekiminde, Özel Yakıt Konseyi, yakıt satın alınmasına karar verdi.

Bu karara burjuvazi şiddetle karşı çıktı. Konsey'de karar on'a karşı on dört oyla alınabilmişti. Kuzeybatı Cephesi bölgesinde, askeri makamların yardımıyla yakıt sağlama girişimleri olduysa da, Tomruk Sanayisi Konseyi, kesim işine son vereceği tehdidi ile bu işi sabote etti.

Üretim ile tüketimi düzenlemek için alınan her önlem burjuvaziye sabote ededursun, Nikola'nın bakanları kısır bir çekişme içerisinde birbirlerini suçlayıp duruyorlardı. Orduya yapılan kömür, demir ve yiyecek ikmalinin eksiklikleri, 1916 Haziranında Bakanlar Konseyi'nin bir toplantısında tartışıldı. Yapılan bu toplantı Konsey üyelerinin çekişmesinden başka bir sonuç vermedi.

Ulaştırma Bakanı, "Fabrikalardaki kömür stoku yeterli değil," diyordu.

Kömür, Şakovski'nin sorumluluğunda idi.

Şakovski buna karşılık, "Bende kömür var ama siz vagon tahsis etmiyorsunuz!" diye karşılık veriyordu.

"Savaş Bakanlığı bütün vagonlarımı elimden aldığı için ... ve daha hiçbirini geri vermediği için size vagon veremiyorum."

Bakanlar Konseyi'nin başkanı bu karmakarışıklığı şöyle açıklıyordu: "Demiryolları vagonlarla öylesine dolu durumdaki, yeni gelen vagonları gönderebilmek için ötekilerin peronlara çekilmesi lazımdır."⁴⁴

Bütün bakanlar kendi bakanlıklarında körler gibi dolaşıyor ve etraflarında ne olup bittiğini anlamadıkları gibi bu işin içinden çıkmak için ne yapılması gerektiğini de bilmiyorlardı.

Hele ülkenin geri kalmış tarımı ile tarımsal nüfusunu, ileri kapitalist ülkeler düzeyine çıkartmak için harekete geçirmek daha da zordu. Rus tarımı nitelik itibarıyla yarı feodal idi ve genellikle küçük birimler halindeydi. Köylüleri ürünlerini satmaya zorlayan şey ihtiyaçları idi. Müjikler, toprak beyinden kiraladıkları toprakların ücretini ödeyebilmek için paraya ihtiyaç duyuyorlardı. Ayrıca para müjiklerden haczedilen vergilerle sızdırılıyordu. Köylülerin satabilecekleri ürün fazlası savaş sırasında çok düşmüştü. İş görebilen köylülerin hemen hepsi askere alınmıştı. On altı milyon erkek ya da yetişkin erkek nüfusunun %47'si silah altına alınmıştı. Bir bur-

juva lideri olan Bublikov, Rusya'nın, birikmiş sermaye ile ya da hazırlanmış savaş araçları ile değil, doğrudan doğruya evlatlarının kanıyla bu savaşı sürdürdüğünü söylüyordu. Tarım, her geçen yıl üretim araçlarının bir kısmını bu savaş nedeniyle kaybediyordu. Hükümet atlara el koymuş, eti için hayvanları kesmişti. Gayretkeş görevliler ordu için yaptıkları bu alım işini öylesine iyi yapıyorlardı ki, nedense ordu bundan hiç yararlanamıyordu. Orel Valisi 1916 yılı başında hükümet memurlarının süt ineklerine el koyduklarını, oysa besili danaların karaborsaya sürüldüğünü yazıyordu.

Hayat pahalılığı hakkındaki bir konferansta V. Mikaelovski, "En kolay alınabilecek neyse ona el konuluyor," diyordu. "Ustaca saklanabilen ve nüfuzlu kimselere ait bulunan şeylere hiç dokunulmuyor"du.⁴⁵

Bu genel karışıklık, Çarlık rejiminin ekonomik temelini oluşturan yarı feodal toprak sahipliği sisteminde de kendini gösteriyordu. Köylülere kiralanan toprak miktarında bir azalma olmuştu. Savaşın başında kiralar ise üçte bir düşmüştü.

Büyük çiftliklerdeki üretim de düşmüştü. İşçilerin sürekli askere alınması buradaki işgücü gereksinimini daha da artırıyordu. Mülteciler ile savaş esirlerinin bunların yerine kullanılması, uğranan kaybın ancak onda birini telafi ediyordu. Rusya'nın Avrupa'daki kısmında, 1914'te, 44 eyaletin 14'ünde tarım işçisi kıtlığı vardı. Savaştan önce, iş aramak üzere başka bölgelere gidenlerin yaşadığı eyaletlerdeki ücretler, dışarıdan gelen işçileri çalıştıran eyaletlere göre daha düşüktü. Ama 1915'te, bu ücretler aşağı yukarı aynı düzeye geldi, zira artık iş aramak için başka yerlere giden bölgelerde bile tarım işçisi azlığı başlamıştı. Bu emek gücü eksikliği ile bozulan genel ekonomik durum, yarı feodal toprak mülkiyeti sistemindeki gerilemeyi daha da hızlandırdı. Aslında bu gerileme, tarımda görülen genel gerilemeden de fazlaydı.

Savaşın yol açtığı bu ekonomik bozulmadan etkilenen, yalnız yarı feodal toprak mülkiyeti sistemi değildi; savaş aynı zamanda sanayiye de etkilemişti. Kapitalist ekonomi, savaşla birlikte çok karmaşık bir görüntü sergiledi. Savaşın yıkıcı etkileri bir süre için aldatıcı bolluk görüntüleri ile gizlendi. Savaş, askeri imalat işinde çalışan sana-

yilerde bir genişleme yarattı ve bu da yanıltıcı bir refah ve bolluk görüntüsü verdi. 1913'te 5 milyar 620 milyon olan brüt üretim, 1916'da 6 milyar 831 milyona çıktı. 1916 yılında savaş sanayisi dışında çalışan kollarda üretim %21.9 azaldı. Ama çok geçmeden savaş sanayisi alanında görülen genişleme de, yakıt ve maden kıtlığı nedeniyle duraklama gösterdi. Savaşın patlak vermesinden iki yıl sonra Donetz kömür havzasındaki verim, ancak ve güçlkle savaş öncesi seviyesini sürdürebildi. Oysa bu yıllarda işçi sayısı 168 bin iken 1916'da 253 bine çıktı. Savaştan önce beher işçinin aylık üretimi 12.2 ton idi, 1915 ve 1916 başlarında bu verim 11.3 tona ve 1916 kışında 9.26 tona düştü. Bakan Şakoskoy bu düşüşün nedeninin, "kömür çıkartılmasında kullanılan araç ve gereçlerin bakım ve onarımının zamanında yapılamaması nedeniyle, madencilikte kullanılan teçhizatın bozulmasından ileri geldiğini" söylemek zorunda kaldı.⁴⁶

Yakıt kıtlığı nedeniyle fabrikalar durma noktasına geldi, ekmek darlığı başladı ve insanlar ısınmak için çitlerini ve ev eşyalarını yakmaya başladı.

Metal sıkıntısı da başlamıştı. 1916'da 36 yüksek fırın söndürülmüştü. Metal de karneye bağlandı. 1916 sonuna doğru fabrikalar, savaş sanayisinin gereği olan metalin ancak yarısını sağlayabiliyordu.

Savaşın ekonomik yaşamda yarattığı düzensizlikler en açık biçimde demiryollarında görölüyordu. Demiryolu krizi, askerileştirilmiş sanayinin genel gelişmesini yansıtıyordu. Başlangıçta belli bir genişleme oldu, taşınan yük tonaj olarak arttı. Ne ki bu genişleme savaşın isteklerini karşılamaktan uzaktı. Taşınan yük miktarı artmıştı ama, taşınmayı bekleyen yük miktarında da müthiş bir artma olmuştu. 1914'ün sonunda bu miktar 84 bin vagon yükü iken 1916'nın ilk yarısında 127 bin vagona yükseldi. 15 Temmuz 1916'da Başkomutanlık Kurmay Başkanı General Alekseyev, Çar'a verdiği raporda şöyle diyordu:

"Taşıma araçlarına olan talebin doğru dürüst karşılanamaması nedeniyle, devlet ya da kamu hayatında büyük sıkıntı çekmeyen kesim kalmamıştır... Askeri ikmal malzemesi üreten fabrikaların nakliye gereksinimleri ortalama olarak ancak yüzde 50-60 karşılanabilmekte-

dir. Ulaştırma Bakanlığı'na göre Petrograd bölgesinde, taşınması gerekli olan miktar 18 milyon 500 bin pud* iken ancak 8 milyon pud taşınabilmiştir. Bu durum karşısında fabrikaların üretiminin artması şöyle dursun, şimdiki iş hacminin bile kısılması gerekmektedir.”⁴⁷

Böylece ülke, ekonomik bakımdan az çok *izole edilmiş* bölgelere ayrılmıştır. Bu durum, kapitalist gelişmenin ulaştığı toplumsal işbölümünün avantajlarını ortadan kaldırmış ve Çarlık Rusyası'nı birkaç on yıl geriye götürmüştür. Merkezi sanayi bölgesindeki çavdar fiyatları, yanı başındaki Merkezi Siyah Toprak bölgesine göre, 1914'te %19, 1915'te %39, 1916'da %57 daha yüksek olmuştur. Ve 1916'da, hububat taşınmasındaki güçlükler nedeniyle fiyat farkları *üç katına* yükselmiştir.

Taşıma sistemindeki bu çöküş, yiyecek sıkıntısını iyice artırmıştır. Demiryollarının gereği gibi çalıştırılamaması, ülkede bir önceki yıldan buğday stoku bulunduğu sıralarda bile yiyecek kıtlığına yol açmıştır. Yaklaşık 1 milyon pud buğday, taşıma araçları bulunmadığı için ihtiyaç bölgelerine gönderilememiştir. Bunun sonucu buğday karaborsası hızla yayılmıştır. 1916 güzünde Tarım Bakanı Rittiç, olağanüstü önlemler getirmiş ve buğdayın zorralımına gitmiştir. Rittiç tipik bir bürokrattı. İyi bir bürokratik eğitim görmüş, 1905 Devrimi'nden beri çeşitli tarımsal işlerde görev almıştır. Ne var ki, Stolipin'in tarım politikasını yürütmedeki deneyimi buğday tedarikinde ona çok yardımcı olamamıştır. Girişimleri başarısız kalmıştır. Buğday bu yoldan sağlanamamıştır. Tüketici bölgelerdeki stoklar hızla erimiştir. 1915 güzünde kentler açlıkla yüz yüze gelmiştir. Erler, ancak istihkaklarının yarısı ile yetinmek zorunda kalmıştır.

Piyasanın çökmesi ve karaborsanın alıp yürümesi paranın değerini düşürmüştür. Altın zaten savaşın patlamasıyla ortadan kalmıştır. Harcamalar yıldan yıla artmış, devletin giderleri, gelirin oranla 1914'te %39, 1915'te %74, 1916'da %76 fazlalaşmıştır.

Gitgide artan ölçüde kağıt para basılmıştır. Rublenin değeri düşmüştür. Kredi kurumu işlemez olmuş ve bu, pazarın çöküşünü hazırlamıştır.

* *Pud*: 16.4 kilograma karşılık gelen Rus ağırlık ölçüsü.

Burjuva iktisatçılarının alıntı yaptıkları gerçekler, savaşın sonunda (1919) Rusya'nın "milli servetinin" 1913 yılına kıyasla %60 eksildiğini göstermektedir. Oysa bu düşüş, İngiltere için %15, Fransa için %31, Almanya için %33, Avusturya-Macaristan için %41'dir. Yalnız Japonya ile Amerika "ulusal servetini" artırmıştır; her iki kapitalist ülkede de bu artan "servetin" ne derece "ulusa" ait olduğu ortadadır.

Rusya'da ulusal servetin mahvolması bir yana, ekonomik hayatın kökünden bozulması, öteki ülkelere göre daha hızlı oldu. Bu bozulmanın bir sonucu olarak, dolaşımdaki paranın değişim değerinde büyük bir düşme görüldü. Çeşitli ülkelerde 1915 ve 1916 yıllarında, paranın değişim değerinde, Amerikan dolarına göre görülen düşüşler şöyledir:

	1915 (%)	1918 (%)
Japonya.....	0	1
İngiltere.....	3	2
Fransa.....	8	12
İtalya.....	16	20
Almanya.....	16	23
Avusturya-Macaristan.....	27	33
Rusya.....	29	40

Paranın değerinin düşme oranı çeşitli ülkelerde farklı olmuştur. Japon parası altın paritesine göre aynı kalmış, İngiltere'ninki ise hemen hemen aynı kalmıştır. Paranın değerindeki devalüasyon en fazla Rusya ile Avusturya-Macaristan'da olmuştur. Almanya, İtalya ve Fransa'da çok daha az olmuştur.

Amerika, Japonya ve İngiltere, savaşı tamamen başka topraklarda yapmışlardır. İtalya topraklarında ise hiç savaş olmamış gibidir. Müttefik kuvvetlerce işgal edilen Alman toprakları çok küçüktü. Çarlık Rusyası'nın düşman kuvvetlerince işgal edilen kısımları hem büyüklük ve hem de ekonomik önem bakımından Avusturya ve Fransa'dan daha büyüktü.

Rusya, askeri cephesinin muazzam oluşuyla ayırt edilirdi. Rusya'nın cephesi, öteki savaşan güçlerin herhangi birinden birkaç kez

daha uzundu. Büyük Rus ve Avusturya-Alman orduları birkaç kez, Doğu savaş alanındaki geniş topraklar üzerinde bir o yana bir bu yana gidip gelmişlerdi. Bu bölgedeki savaş, mevzi savaşı olmaktan çok bir manevra savaşı olduğu için, savaşın yıkıcı etkileri sadece savaş alanında değil, boşaltmanın bütün mahvedici sonuçlarını yaşayan savaş bölgesinde hissediliyordu. Rus topraklarının 500 bin kilometre karesinden fazla bir alanda, 25 milyon nüfus, yani ülke nüfusunun yedide biri, şu ya da bu zamanda boşaltılmıştı. 3 milyon insan evlerini terk etmiş, iç bölgelere nakledilmişti. Büyük göçmen grupları, her gittikleri yere, düzensizlik, panik ve ekonomik hayatın altüst olmasını birlikte götürmüşlerdi. İşgali ve boşaltmayı yalnız bir kez 1914 Ağustosunda yaşayan Fransa'nın aksine, Rusya, işgalin ve boşaltmanın bütün yıkıcı etkilerine savaş boyunca maruz kalmıştır. Teknik geriliği nedeniyle ülkenin ekonomik kaynaklarını harekete geçiremeyen Rusya, müttefiklerinden yardım istemek durumunda kalmıştır.

Müttefiklerin Rusya'ya verdiği borçlar aydan aya artmıştır. Yaklaşık 8 milyar ruble hükümetin kasasına akmıştır. Rusya'nın savaş sırasında aldığı borçlar, savaş öncesi borç toplamının aşağı yukarı iki katıdır. Yani 4 milyar rubleye karşılık 7 milyar 750 milyon ruble kadardır. Rusya'nın borçları, müttefiklerine yaptığı siparişlerden kat kat fazladır. Bu siparişlere ilaveten, devlet borçlarının faizleri ödeneceği gibi, tarafsız ülke olan Japonya ve Amerika'ya yapılan sipariş bedelleri de ödenmek zorundaydı.

Aldığı borçlar Rusya'yı müttefiklerine gitgide bağımlı kılıyordu. İngiltere verdiği borçların nerelere harcanacağını saptıyordu. Ayrıca müttefikler, borçlarına güvence olarak Rusya'dan altın çekiyorlardı. 1916 Mayıs'ında Maliye Bakanı Bark şöyle yazıyordu:

“İngiltere tarafından şimdi teklif olunan kredi koşullarının çok olumsuz bulunması, askeri olayların gelişmesiyle birlikte, Rusya için yalnız Müttefik Güçler'den kredi elde edilmesinin gitgide güçleştiğini, ve bizim mali bağımlılığımızın tamamen Müttefikler üzerinde olmasının muazzam sakıncalarını göstermektedir.”⁴⁸

Bu Çarlık Bakanı bile, Rusya'nın yarı sömürgeleşmesinin savaş sırasında arttığını itiraf etmek zorunda kalmıştır. Böylece eski Çar-

lık bürokratları sadece bir seçenek bulunduğuna inanmışlardır: Başka bir yerden borç almak, Amerikalı emperyalistlere başvurmaktır!

Orta Avrupa güçleri ile savaşa girişmek, Rusya'nın dış ticaredini çok etkilemişti. Savaştan önce Rusya'nın dışarıdan aldığı malların yarısı Orta Avrupa ülkelerinden geliyordu ve ihracatın üçte biri de bu ülkelere yapıyordu. Öteki ülkelerin Almanya ve Avusturya ile olan ticari ilişkileri daha azdı; bu ilişkilerin kesilmesinden hiç kuşkusuz, İngiltere, Fransa ve İtalya daha az zararlı çıkmıştır. Ama, Rusya'nın yalnız Orta Avrupa ülkeleri ile ilişkileri bozulmakla kalmamış, neredeyse bütün dünya ile ilişkileri kopmuştu. Avrupa'da, Norveç ve İsveç dışındaki bütün kara sınırları kapanmıştır. Alman denizaltıları Baltık Denzine egemen olmuşlar, Türkiye (Osmanlı) savaşa girdikten sonra aynı şey Karadeniz için de geçerli olmuştur. 1913 yılında, Rusya'nın ihracatının onda dokuzu, ithalatının altıda beşi bu sınırlardan yapılmakta idi.

Savaş boyunca Rusya'nın dış dünya ile teması, beş bin mil uzunluğunda ve denize tek çıkış yolu Vladivostok olan Trans-Sibirya demiryoluna bağlıydı. Murmansk demiryolu ancak 1917 sonunda tamamlanmıştı. Ayrıca, yaz aylarında temas Orta Rusya ile dar hatlı bir demiryolu ile bağlı bulunan Archangel ile mümkündü; bu dar hat ancak 1918'de geniş hatta dönüştürülmüştü. Archangel ancak küçük miktarlarda mal için uygundu. Bu demiryolunun taşıma kapasitesinin ne kadar sınırlı olduğunu, malların tıpkı Korkunç İvan günlerinde olduğu gibi ancak atlarla çekilebildiği olgusu gösterir. Mallar, Archangel'den Volga'ya arabalarla taşınır, oradan da Petrograd'a giderdi ki, bu 800 millik bir mesafe demektir. Rodzyanko bu konuda şunları yazıyor:

“Daha savaşın başlangıcında Duma, Archangel'den dar hatlı demiryolu ile mal taşınmasının büyük güçlüklerle karşılandığına dair raporlar almaya başlamıştı. Bu liman mal ve eşya ile dolup taşıyordu. Amerika'dan, İngiltere'den, Fransa'dan gelen mallar dağlar gibi yığılıyor ve iç bölgelere taşınamıyordu. Savaşın başında Lityinov-Falinski bizi Archangel limanının feci durumu hakkında uyarmıştı. Petrograd fabrikaları için İngiltere'den çok miktarda kömür gelmesi bekleniyordu ama bu kömürleri boşaltacak yer yoktu. Archangel bizim müttefikler

ile tek bağlantı noktamız olduğu halde bu konuya hiç önem verilmemişti. Archangel sorununu Özel Konsey'in hemen ilk toplantısında ele almak ve ilgili bakanlardan bu işin düzeltilmesi için ne gibi önlemler alacaklarını sormak çok gereklidir. Sukomlinov, Ruklov ve Şakoskoy gibi bakanlar, ya bir yığın mazeret beyan etmekte ya da hiçbir şey yapmadan boş vaatlerde bulunmaktadır. Bu arada, 1915 yazına kadar biriken eşya miktarı o kadar çoğalmıştır ki bazı sandıklar üzerlerine yığılan mallar ile toprağa gömülmüşlerdir.”⁴⁹

Emperyalist Rusya'nın tüm o beceriksiz yapısı çökmekte idi. Savaşın giderleri taşınamayacak derecede ağırdı. Savaşın ilk üç yılında Rusya'nın giderleri 1913 yılı için ulusal gelirin %167'sine ulaşıyordu. Oysa Fransa'nın aynı dönemdeki giderleri ulusal gelirin %105'i, İngiltere'ninki %130'u kadardı. Yalnız Avusturya-Macaristan'da bu harcamalar %160 idi.

Rusya savaş nedeniyle başka ülkelere göre çok daha fazla sıkıntıya düşmüştü. Otuz aylık müthiş çaba, sanayinin çökmesi, tarımın gerilemesi, ulaştırma bunalımı ve açlıkla sonuçlanmıştı. Başkomutanlık Kurmay Başkanı General Alekseyev 1916 Ağustosunda şöyle yazıyordu:

“Geri hatlar berbat durumda. Hiçbir şey yapacak durumda değil. Bizim savaş yöntemlerimiz iki tarafı keskin bir kılıç gibi. Halkın ve özellikle işçilerin heyecanlı ve endişeli durumları, neticesinin ne olacağını kimsenin kestiremeyeceği ve kimsenin önüne geçemeyeceği bir kıvılcımın oluşmasına neden olabilir.”⁵⁰

Savaşın bütün yükünü taşıyanlar işçiler ile köylülerdi. Kitleler gitgide devrimci huzursuzluğun etkisi altına giriyordu. Ülke bir patlamanın eşiğindeydi. Emperyalist savaş, devrimi hızlandıran kuvvetli bir itici güç olmuştu.

3

ORDUDA ÇÖZÜLME

Ordu, bu yokluk ve sıkıntıları çekerek devrimci bir eğitimden geçmekte idi. Savaşın yol açtığı felaketler ve insan yaşamının korkunç boyutlardaki kayıpları, şimdiye değin kandırılmış askerlerin

gözlerini açıyordu. Yüzbinlerce insanın acımasızca öldürülmesi ya da sakat bırakılması, savaşın gerçek amacını, onun soygunculuğu-ni-teliğini gözler önüne seriyordu.

Savaşın ülke üzerine örttüğü karabasan, dayanılmaz büyük maddi yoksunluklarla bir aradaydı. Cephelerde pislik, bit, açlık kol geziyordu. Savaştaki askerin hayatı buydu. Bir asker mektubu şöyle diyordu:

“Cephede işler nasıl biliyor musun? Siperlerde dikilip duruyoruz. Soğuk, çamur ve pislik. Günlük tek öğün yemek, gece saat onda. Yal gibi yemek öylesine kara ki, domuz bile yemez. Açlıktan düpedüz kırılıyoruz...”⁵¹

Silahları kötü, yeteneksiz generaller tarafından yönetilen, yozlaşmış iâşe subayları tarafından istihkakı çalınan ordu, yenilgi üzerine yenilgiye uğruyordu. Kendine inanmayan, komutanlarına güvenmeyen, milyonların niçin mahvolduğunu anlamayan, eğitimsiz, aç ve çıplak ayak dolaşan ordu, kentleri, kimi zaman bütün bir bölgeyi yüz binlerce insanı ile birlikte düşmana bırakıyordu.

Uğradıkları yenilgiler askerleri öfkeliyor, hoşnutsuzluk saflar arasında yayılıyor, huzursuzluk ve patlayıp köpürmeler birbirini izliyordu. Beceriksizlik ve karışıklığa küfreden askerler emirlere itaat etmiyor, karşı saldırıya geçmiyor, savaşmaktan kaçınıyordu. Güneybatı Cephesi’nden yazılan bir mektupta şöyle deniyordu:

“Burada, orduda büyük bir huzursuzluk var. Savaşmaktan bıktık usandık. Birkaç kez saldırı emri verildiği halde, askerler siperlerden çıkmayı düpedüz reddettiler ve saldırıdan vazgeçmek zorunda kaldı.”⁵²

Aynı cephede, 408. Kuznetsk Piyade Alayı’ndan bir başka er şöyle diyor:

“Dört kez saldırıya katıldım, ama bir sonuç çıkmadı; çünkü alayımız ilerlemeyi reddetti. Bazıları gitti, bazıları da siperlerden hiç çıkmadı. Doğrusu ben de siperden sürünüp ilerlemedim.”⁵³

Askerlerin mektuplarını açan Çarlık sansürünün raporlarına göre, askerlerin %60’ından fazlası, orduda yenilgi inancının yayıldığını göstermektedir. Askerler cepheden kaçıyor, düşmana teslim oluyor ya da kendilerini yaralayarak hastaneye yatıyorlardı.

Savaşın dehşeti askerleri cepheden kaçmaya zorluyordu. Asker kaçakları sürekli aranıyor, her an polise ihbar edilmek tehlikesi içinde korkuyla yaşıyorlardı. Gene de bunlar, askeri polis tarafından izleri sürülen yarı aç kaçaklık hayatını cepheye tercih ediyorlardı. 1916'da, Rus Ordusu'ndan kaçanların sayısı bir buçuk mil-yona ulaşmıştı.

Askerlerin cephede içinde bulundukları zor koşullar, her fırsatta onları döven, onlara küfreden acımasız subayların zulmü ile daha çekilmez oluyordu. İnsanlar en ufak kabahatler için cezalandırılıyordu. Talim sırasındaki hataları yüzünden dövülüyorlar, iyi selam vermedikleri ya da subaylara votka bulamadıkları için hakaret görüyorlardı. Sarhoş subaylar erlerini sakat bırakacak kadar ileri gidiyor, ayıklar ise tokat atıyorlar, kendi hatalarının acısını onlardan çıkartıyorlardı. Askerler arasında şu sözler acılı bir alayla doluşup duruyordu: "Askerin yüzü trampet gibidir, ne kadar hızlı vursan öfken o kadar dağılır."

Çarlık polisince el konan binlerce mektup, askerlik hayatının dehşetini ve yoksunluğunu açıkça gösterir:

"İşler gitgide berbatlaşıyor. Subaylarımız adeta bizi boğuyor; zaten az olan kanımızı, son damlasına kadar tüketiyorlar. Acaba bu savaşın sonunu görebilecek miyiz?"⁵⁴

Zavallı bir ananın oğlundan aylar sonra alabildiği bir mektupta şu feryadı okuyoruz:

"Sevgili anam, ah ne olurdu beni bu dünyaya hiç getirmeseydin, ya da şimdiki acıları çekeceğime bebekken boğulup ölseydim."⁵⁵

Acımasız komutanlarına karşı askerlerin öfke ve kinleri öylesine arttı ki sık sık onlardan intikam almaya başladılar. Muharebe sırasında kimi subaylar kendi askerleri tarafından öldürüldü.

Askerlerin yaşamını yakından gözleyen yazar L. Voytolovski, askerler arasında yaygın olan ve onların subaylardan nasıl nefret ettiğine tanıklık eden şu türküyü kaydediyor:

"Ah, yetim ben,
Gideceğim ormana,
Orman derin, orman karanlık,
Omzumda silahım,

Avlanıp dolaşacağım.
Yeminle söylüyorum,
Üç şey yapacağım:
İlk uğursuz şey,
Yüzbaşıyı alıp götürmek,
İkinci uğursuz şey,
Silahımı ensesine dayamak.
Üçüncü uğursuz şey,
Hemen oracıkta işini bitirmek.
Allahın belası orospu çocuğu,
Canı uçtu cehenneme,
Yüzbaşımın!”⁵⁶

İntikamcı askerler genellikle yakalanamıyordu. Subaylar yalnız cephede değil, geride, ikmal taburlarında da vuruluyordu. Eski disiplinin temeli olan üstlerden korku, artık yok olmuştu. Erlerin subaylara, tek başına değil, kimi zaman toplu halde saldırıları, gitgide artıyordu. Sonu ölümle biten bireysel öfkeler ve patlamalar zamanla yerini toplu eylemlere bırakmıştı. Bütün bir alayı ya da tümeni kapsayan “grevler” birkaç kez görülmüştü. Böyle bir grevi, 1916 yılında cepheden mektup yazan bir er şöyle anlatıyordu:

“Tümen komutanının bu grevden haberi vardı. Bizim alaya geldi, tek bir subay bulamadı. Hepsi de bir yerlere saklanmışlardı. Tek bir asteğmen buldu, alayın kumandasını ona verdi ve saldırıya geçmesini emretti. Ama bütün bölükler oldukları yerden kımıldamadı ve şöyle bağırmaya başladılar: ‘Bize yiyecek, giyecek ve ayakkabı verin, yoksa savaşımayız ve gider düşmana teslim oluruz!’ Durum ciddi, hatta tehlikeli idi. Eğer düşman bunu bilecek olsa, hiç ateş açmasına gerek kalmadan hepimizi teslim alırdı. Bizim alaydaki grevi, Çarevski Alayı’ndaki grev ile tümenin öteki alaylarındaki grevler izledi. Bizim tümenin alaylarından birinin bütün bir bölüğü, gönüllü olarak düşmana teslim oldu... Bütün erleri vurmak istediler, tüfeklerini, bombalarını ve öteki silahlarını almak istediler ama erler bunları vermediği gibi öteki tümenler de greve gitti ve böylece erleri vuracak kimse kalmadı: Herkes greve gitmişti... Grev yapmayıp da ne yapsınlar; hepsi de aç, çıplak ayak ve donmakta, bunları görmek insanın yüreğini parçalıyor.”⁵⁷

Ordudaki bu çözülmeye geniş ölçüde yardımcı olan bir etmen de, kumanda kademelerinin sınıfsal niteliğinde olan değişiklikti. Muvazzaf subaylar, özenle seçilmiş, militan yapıda ve körü körüne tahta bağlı, toprak aristokrasisinden gelen, sınıf akrabalığı nedeniyle birbirine sıkı sıkıya kenetli insanlardan oluşuyordu. Çarlık hükümeti, subay kadrolarının, basit halk tabakasından gelen kimseler ile bozulmaması için bütün önlemleri alıyordu. Subayların kendisi de, aşağı tabakadan kimselerin aralarına karışmasına izin vermiyorlardı. Ne var ki savaş bu kapalı kastın temellerini sarstı. Muvazzaf subaylar, savaşın ilk aylarında ağır kayıplara uğradı. Bunların yerini daha alt tabakadan kimseler aldı. Eski kast artık halk tabakasından gelen küçük rütbeli subaylar ile karışmıştı. Kumanda safları, avukatlar, öğrenciler, memurlar, din görevlileri, fakülte öğrencileri ve liseli gençlerle takviye ediliyordu. Eski subaylar bu yenileri, düşmanca ve küçümser bir havayla karşılıyorlardı. Subay kadrolarındaki bu kısıtlı demokratikleşme, komuta kademele-
rindeki var olan gevşekliği artırdığı gibi ordudaki ahenksizliği de su yüzüne çıkardı.

İnsan yaşamının anlamsız bir biçimde harcanması, subayların zulmü, yeteneksiz komutanlar, karışıklık ve çetin hayat şartları en cahil erlerin bile gözünü açıyordu. Savaş, kimisinde korku ve umutsuzluğu körüklüyor, kimisinde ise bir kaçış yolu bulmayı ve bu anlamsız kan dökülmesinden sorumlu olanı keşfetme arzusunu uyandırıyordu.

Orduda bol bol dağıtılan “sarı” vatansever gazeteler, başlangıçta askerlerin öfkesini, her zamanki gibi, düşmandan “nefret” kanalına aktarmayı başardılar. Her yenilgi, her başarısızlık, “dış düşman” Almanların mekanizasyonuna ve “iç düşman” Yahudilere mal edildi. Bir kırım, bir pogrom dalgası, savaş bölgesindeki yüzlerce Yahudi kentinin yıkımına ve binlerce göçmenin uzak ve bilinmeyen yerlere göçmesine neden oldu. Erler arasında bir söz yaygınlaşmıştı: “Yahudi casusların adı günlük emirlerde yine geçmeye başladı; demek ki yine geri çekileceğiz.”

Başka askerler arasında da savaş, burjuvazi ve hükümete karşı bir nefreti körüklüyordu. Savaş uzadıkça, yönetici sınıflara olan öf-

ke artıyordu. Bolşevik Partisi örgütlenmeyi bu süreç içerisinde sürdürüyordu.

Çarlık hükümeti tarafından yasadışı sayılan Bolşevikler, ordu içerisindeki çalışmalarını büyük fedakârlıklarla yürütüyorlardı. Öfkesini kime karşı yöneleceğini bilemeyen askerler arasında çalışan Bolşevikler, bu durumun gerçek sorumlusu hükümet ve burjuvaziye erlerin öfkesini ustalıkla yöneltebiliyorlardı. Öfkeyle deliye dönen erler bu öfkelerini çoğu kez anlamsız bir biçimde “yabancılarla” karşı yönelttiği zaman –ki bunlar daima ulusal azınlıklar oluyordu– Bolşevikler, Çarlık hükümetinin gerici politikasının aksine enternasyonalist bir propaganda yürütüyorlardı. Bu yönde dirençli bir çalışma ile Bolşevikler, erlerde biriken umutsuzluk ve yenilgi duygusunu, Çarlığa karşı organize bir harekete dönüştürüyorlardı. Gizli polisin izlemesine ve sırf parti üyesi oldukları için divanı harbe verilme tehlikesine rağmen, Bolşevikler görevlerini, devrimci bir savaşının azmiyle yürütüyorlardı.

Çarlık hükümeti, “yıkıcı faaliyetlere” engel olmak için, “durumundan memnun olmayanları” cepheye sevk etmek gibi bir politika güdüyordu. Fabrikadaki çalışma koşullarından şikayetçi olan bir işçi derhal ustabaşı tarafından ihbar ediliyor ve ertesi gün askerlik şubesine çağırılarak cepheye sevk ediliyordu. Bolşeviklere sempati duyan herkes “tehlikeliler” sınıfına giriyordu. Dar görüşlü Çarlık hükümeti, savaşın hemen başlangıcında, sanayi işçilerinin %40’ını askere almıştı. Ayrıca, ordu ve donanma saflarında, 1905 Devrimi’ne faal olarak katılmış epeyce insan bulunduğu gibi, savaşın başında yayımı yasaklanan Bolşevik gazetesi *Pravda* okuyucuları da vardı. Bolşevik Partisi, bu insanlar arasında propaganda yapabilecek kimseler buluyor, bunlar da erler arasında epeyce etkili oluyorlardı.

Hükümetin yarattığı terör havasına rağmen Bolşevik Partisi, gerideki bazı alaylar içerisinde örgütlenebilmişti ve yerel proleterler vasıtasıyla faaliyetlerini yürütüyordu. Petrograd’da, Moskova’da, Smolensk’de, Kiev’de, Harkov’da, Ekaterinoslav’da, Saratov’da, Nizni-Novgorod’da, Samara, Çretsin, Tver, Bakü, Batum, Tiflis, Kutais ve Letland eyaletlerinde yoğun parti çalışmaları yapıyordu.

Bolşeviklerin, Sibirya’da, Narmi’ye sürgün edilmeleri, Tomsk’ta oldukça güçlü bir Bolşevik örgüt kurulmasını mümkün kılmıştı. Cephe gerisinde ordu üzerinde bir başka önemli etki kanalı da askerler ile yerel Bolşevikler ve işçiler arasındaki Bolşevik sempatizanları arasındaki teması olmuştı. İşçilerin giriştikleri grevler, askerlerin gözlerini açıyor ve devrimci bir yoldan savaştan kurtulmanın imkânlarını arıyorlardı. İşçilerin devrimci mücadelesinin, askerler üzerindeki etkisini şu örnek çok iyi göstermektedir:

“Ocak ayındaki (1916) çeşitli gösteriler sırasında, göstericiler ile askerler arasında birçok toplantı yapıldı. Örneğin, işçiler, Viborg’a kamyonlarla götürülen askerlere rastladıklarında aralarında dostça selamlaşmalar oluyordu. Kızıl flamaları gören askerler şapkalarını çıkartarak, ‘Hurra! Kahrolsun savaş!’ diye bağırıyorlardı. 10 Ocak gecesi, erkek ve kadın işçilerle askerlerden oluşan büyük bir yürüyüş kolu, Bolşoy Sampsonovski bulvarında gösteri yaptılar... Polis olayları geriden seyretti. ... Kalabalığın içerisinde üç ya da dört yüz askerin bulunması, polis üzerinde ‘yatıştırıcı’ bir etki yaptı. ... Bu gösteri bir saatte fazla sürdü.”⁵⁸

Orduyu devrimci bir hale getirmeye çalışan Bolşevik Partisi’nin gösterdiği çaba ve fedakârlıklar, devrimci örgütleri yok etmek için boş bir çaba sarfeden Çarlık polisinin bir raporunda şu şekilde geçer:

“Partide egemen bir etki elde eden ve Rusya’daki gizli sosyal demokrat örgütlerin büyük desteğini sağlayan Leninistler, savaşın çıkması üzerine, büyük merkezlerde (Petrograd, Moskova, Harkov, Kiev, Tula, Kostroma, Vladimir eyaleti ile Samara’da) pek çok devrimci beyanname yayımlayarak, savaşın sona erdirilmesi, şimdiki hükümetin devrilmesi ve bir cumhuriyet kurulması için talepte bulunmuşlardır; Leninistlerin bu çalışmaları, işçi grevleri ile çıkan karışıklıklarda gözle görünür sonuçlar sağlamıştır.”⁵⁹

Bolşevikler, Lenin tarafından kaleme alınan ve günün en acil sorunları hakkındaki açık ve kesin talepleri içeren bir programı askerlere sunmuşlardır. Askerlerin hoşnutsuzluğu ile barışa olan özelemlerine güvenen Bolşevikler, erlerin subaylar tarafından gördükleri zalimane muameleleri ve kumanda kademesinin bilgisizliğini ve

beceriksizliğini gözler önüne sermişler ve dikkatle ama ısrarla, uyanmakta olan askerleri, devrimci bir hareket programını kabul etmeye çağırılmışlardır.

“Şimdiki emperyalist savaşı bir iç savaşa dönüştürmek, tek doğru proleter slogandır.”⁶⁰ sözleri Bolşevik Partisi Merkez Komitesi’nin 4 Kasım 1914’te yayımladığı devrimci eylem programının özetidir. Proletarya ile emekçi halkın savaşın öldürücü pençesinden kurtuluşunun tek yolu budur. Burjuvazi ile onun uşakları olan Menşevikler ve Sosyalist Devrimcilerin elbirliği ile ülkenin içine sürüklendiği çıkmazdan tek kurtuluş yolu budur.

Ne ki bu program, belirli bir devrimci eylemi gerektiriyordu ve Lenin ne yapılması gerektiğini şöyle gösterdi:

“Savaş sırasında devrim iç savaştır; bir yandan, hükümetlerin savaşını iç savaşa dönüştürmek, hükümetlerin askeri başarısızlıkları (yenilgileri) ile kolaylaşır; öte yandan, böyle bir dönüşüm, pratikte, yenilgiye katkıda bulunmaksızın mümkün değildir.”⁶¹

Daha sonra Lenin şöyle diyordu:

“Sözde değil, gerçek olan tek politika, ‘sivil barışa’ son vererek sınıf mücadelesinin tanınması ve proletaryanın, hükümetin ve burjuvazinin içine düştüğü *zorluklardan yararlanarak devrilmelerini sağlamaktır*. Ve bu, kendi hükümetinin yenilgisini istemeksizin, bu yenilgiye katkıda bulunmaksızın *başarılamaz*.”⁶²

Kendi hükümetinin yenilgisine çağrı sloganı, emperyalist savaş boyunca Bolşevik taktiğinin yönlendirici sloganı olmuştur. Askeri disiplinin gevşemesinden en büyük avantajı sağlamak, işçiler ile askerlerin devrimci eylemlerini teşvik etmek için orduda ve ülkede savaş aleyhtarı görüşleri yaymak Bolşeviklerin amacı olmuştur. Bütün askerlerin, emperyalist bir “anayurdun” çıkarlarının, emekçi halkın çıkarları ile uyuşmadığını ve bu emperyalist savaşın bir iç savaşa dönüştürülmesi gerektiğini anlamaları şarttı. Bu tutum hiç kuşkusuz, Troçkistlerin yaymaya çalıştıkları gibi, Alman emperyalistlerine yardım etmek ya da Rusya’daki köprüleri, yolları tahrip etmek demek değildi. Bunun asıl anlamı, Avrupa’da ve Asya’da milyonlarca insanı ezen en barbar hükümetlerden biri olan Rus hü-

kümeti ile Çarlık monarşisinin gücünü azaltmaktı. Ordunun devrimci bir çizgiye gelmesi ve kitlelerin devrimci bir uyanışa katılması demekti; emperyalist savaş koşulları altında devrimci mücadeleyi sürdürmek ve yoğunlaştırmak demekti. İşte bunun için bu slogana Rusya'daki bütün burjuva ve küçük burjuva partileri –Kadetler, Trudoviki, Sosyalist Devrimciler, Troçki dahil Menşeviklerin bütün türleri– karşı çıkıyorlardı. Plehanov, bu Bolşevik sloganı için şöyle yazıyordu:

“Rusya’nın yenilgisi ... onun ekonomik gelişmesini engeller, dolayısıyla, işçi sınıfı hareketinin büyümesini de.”⁶³

Troçki, öte yandan, Rusya’nın yenilgisinin, Almanya’nın zaferi anlamına geleceğini ilan ediyordu. Böylece o, Lenin’in sloganını büyük ölçüde çarpıtıyordu; zira Lenin, bu sloganı yalnız Rus devrimcileri için değil, bütün ülkelerdeki, işçi sınıfı devrimci partileri için öne sürmüştü.

Kendi ülkesinin hükümetinin yenilgisi sloganı yalnız, sosyal gericiler ile Troçki tipindeki merkezçiler tarafından reddedilmiyor, bu slogana Bolşevik Partisi’nin kendi içindeki “solcular” ve “sağcılar” da karşı çıkıyordu. Devlet Duması’ndaki Bolşevik fraksiyonunun konferansında ve Bolşevik Partisi’nin daha geniş örgütlerinin temsilcilerinin, savaşın başında Ozerki’de yaptıkları toplantıda Kamenev, Lenin’in bu “yenilgi” sloganını eleştirdi. Kamenev burada, Rusya’nın savaştaki yenilgisinin, işçi sınıfı hareketinin çıkarları bakımından da olumsuz sonuçlar vereceğini göstermeye çalıştı. Kamenev ayrıca, Duma’nın Bolşevik üyeleri ile birlikte Çarlık mahkemesinde yargılanırken, partinin “Yenilgi” sorunu üzerindeki düşüncesine katılmadığını açıkça söyledi.

Aynı şekilde, Lenin’i “soldan eleştiren” Buharin’in öncülük ettiği bir grup Rus siyasi mültecisi, öne sürdükleri bir tezle, bu ‘Rusya’nın yenilgisi’ sloganını bütünüyle reddettiklerini ve “bu çizgi esas alınarak propaganda yapmanın imkânsız olduğunu” söylüyorlardı.⁶⁴

Kendi hükümetinin yenilgisini içeren slogan, birbiriyle savaşan emperyalist orduların askerleri arasında *kardeşleşmeyi* içeren Bolşevik slogan ile sıkı sıkıya bağlıydı. Lenin bu kardeşleşme olayının

askerler arasında zaten gerçekleşmekte olduğunu gördü ve kitlelerin kendiliğinden başlayan bu devrimci girişimini bir ilke haline getirdi. Lenin, Alman, İngiliz ve İsviçre gazetelerinde bildirilen, Fransız-Alman Cephesi'ndeki çeşitli kardeşleşme olayları ile ilgili bir yazı yazdı.

Rus Cephesi'nde de görülen artan sayıdaki kardeşleşme olayları Bolşevik Partisi'ni, emperyalist savaşı bir iç savaşa dönüştürme mücadelesinde bu *kardeşleşme* olaylarını savunmaya yöneltti.

1916 Aralığında generaller düzeyinde yapılan bir konferansta, ordu komutanları, birliklerdeki çözülme ve moral çöküntüsünü gösteren bir dizi olayı dile getirdiler. Askerden kaçma, bütün bir alayın mevzilerini terk etme olayları, saldırıya geçmeyi reddetme, subaylardan intikam alma ve özellikle kardeşleşme, 1916 yılının sonunda artık yaygın bir hal almıştı. Generallerin çizdiği bu tablo, Avusturya Cephesi'nde eski bir Çarlık askeri olan P. A. Karnakov tarafından anlatılan şeylere tamamen uyuyordu:

“1916 kışında cephede her şey sakindi. Siperlerde öyle zamanlar oluyordu ki, askerler düşman erlerini görüyor ama ateş etmiyorlardı. Avusturyalılar da aynı şekilde hareket ediyorlardı. Zaman zaman Avusturyalılar bağıryorlardı: ‘Savaş bitsin!’ Rus askerlerini kendi siperlerine davet ediyorlar, Ruslar da Avusturyalıları. Bizim kesimde kardeşleşme 1916 Ekiminde başladı ve tabii subaylar buna fena halde bozuldular ve üzerimize yürüdüler. Buna karşın Ocak ayında artık kardeşleşme yaygın bir hale geldi. Bu iş o kadar ileri gitti ki askerler aralarında öteberi değişmeye başladılar: Ekmek ve şeker veriyorlar, karşılığında, çakı ve jilet alıyorlardı.”⁶⁵

Bu kardeşleşme olayının devrimci niteliği, siperlerde bile her iki tarafın emekçi insanların enternasyonal düzeyde birlikteliğinin doğrulanmasına yardımcı olması, subaylar ile askerler arasındaki sınıfsal farklılaşmayı belirgin hale getirmesi, emperyalist ordulara güç kaybettirmesi ve barış arzusunu teşvik etmesiydi.

Bolşevik Partisi'nin doğru bir çizgi üzerinde eylemlerini sürdürmesi, ordu içerisindeki çözülmeyle birlikte hızla meyvesini vermeye başladı.

ÇARLIK RUSYASI-ULUSLAR HAPİSHANESİ

Savaş Rusya'daki ezilen ulusları şiddetle etkiledi.

Lenin, Çarlık Rusyası'nı, "bir uluslar hapishanesi" diye nitelemişti; bu söz, İmparatorluk Rusyası'ndaki çeşitli ulusların kötü durumlarını da çok iyi betimliyordu.

Çarlık otokrasisi altında bütün emekçi halk, güç bir hayatın acılarına katlanır ama Rus olmayan ulusların emekçi insanların kaderi –bunlara küçümseyerek, "inorodtsi" ya da "yabancılar" denir– özellikle dayanılmaz bir durumdadır. Bunların ekonomik bakımdan sömürülmeleri, zalim bir ulusal ezme politikası ile daha da büyümüştür. Rus olan emekçi halkın yararlandığı bazı sefil haklar bile, ezilen uluslar söz konusu olduğu zaman kesilip budanır. Politik eşitsizlik, keyfi yönetim ve kültürel baskı, otokrasinin köleleştirilmiş kimselere layık gördüğü şeylerdir.

Rus çarlarının politikası, kesinlikle bir fetih politikası idi.

16. ve 17. yüzyıllarda Rus çarları, Doğu'da, egemen sınıfların çıkarları için yoğun askeri kampanyalara giriştiler. Orta ve Aşağı Volga toprakları üzerine gözü doymaz pençelerini attılar, Pasifik kıyılarına dek Sibirya'yı egemenlikleri altına aldılar, Ukrayna'nın, Dinyeper'in doğusuna dek uzanan step bölgelerini işgal ettiler. Soy-lular ile ticaret burjuvazisinin ve yükselmekte olan sanayi kapitalistlerinin çıkarları, Baltık, Karadeniz ve Hazar Denizi kıyıları üzerinde sağlam bir tutamak kazanmak isteyen I. Petro'nun askeri planlarında daha açık görünür. I. Petro zamanında, Estonya diye bilinen bölge ile Letonya'nın ve Finlandiya'nın bir kısmı ve Hazar Denizi'nin Kafkasya kıyıları ele geçirildi. II. Katerina, Karadeniz'in kuzey kıyılarını, Kırım'ı, Dinyeper'in batısında Ukrayna'yı, Beyaz Rusya'yı, Letonya ve Kurland'ı ilhak etti. I. Aleksander Finlandiya'yı İsveç'ten, Baserabya'yı Türklerden, Napolyon ile savaştan sonra Varşova dahil Polonya'nın bir kısmını ele geçirdi. Ayrıca yine bu Çar zamanında, Rusya, Gürcistan'a yerleşti ve Kafkasya'nın dağlık bölgelerinde yaşayan halkını köleleştirmek için bitip tükenmez savaşlara girişti. Ve bu savaş, I. Nikola'nın hükümdarlığı boyunca sürdü gitti. II. Aleksandır, Kafkasya'nın boyunduruk altına

alınmasını tamamladı, Çin'den Amur ve Ussuri bölgelerini kopardı, Orta Asya'da geniş toprakları ilhak etti. Rus çarlarının sonuncusu olan II. Nikola, babalarının politikasını izledi ve önce Mançurya ile Kore'yi ilhaka kalkıştı. Ardından, İstanbul'u, Türk Ermenistanını, Kuzey İran'ı ve Galiçya'yı zapt etmek amacıyla I. Dünya Savaşı'na girdi.

Çift başlı kartal o sinsî gölgesini, Baltık kıyılarından Kafkas dağlarına, Ukrayna'nın güneşli steplerinden Orta Asya'nın çölleri-ne ve Uzakdoğu'nun tepelerine kadar uzanan geniş Rus İmparator-luğu'nun üzerine düşürmüştü.

Rus çarlarının her adımı, bütün burjuva hükümetlerinin her adımı gibi, ateşle, kanla ve kırimla damgalıydı. Kapitalizmin, Kaf-kasya'nın köylerine ve Türkistan'ın kışlaklarına, Volga'nın Fin-Ta-cık köylerine doğru attığı her adım, beraberinde yoksulluk ve umutsuzluk getiriyordu.

Direnme gösterildiği zaman, Çarlık hükümetleri, fethedilmiş bu yerlerdeki tüm nüfusu yok etmekte ya da başka bir bölgeye sürmek-te tereddüt etmiyordu. Birçok güzel dağ köylerinin halkı ezilip yok edilmişti. Dağlar arasındaki vadiler, ateşe verilmiş çadır ve barınak-ların dumanlarıyla kaplanıyordu. Ormanlar yakılıyor, barınaklar yerle bir ediliyor, ürünler ayaklar altında çiğneniyor, dağ kabileleri-nin malları ve mülkleri ve hatta ev eşyaları yağmalanıyordu.

Yerli halkın ellerinden alınan toprak, Rus subayları ile toprak ağaları ve Kulaklar arasında bölüşülüyordu. Volga başkırlarından yağma edilen topraklar üzerinde binlerce zengin malikâne yaratılı-yordu. Kafkasya'da, Kırım'da, Orta Asya'da, Çar ile prenslere ait büyük, lüks malikâneler kuruluyordu. Fethedilen topraklarda uy-gulanan "tarım reformu" ile "serflik" kurumu at başı gidiyordu. I. Petro, serfliği Baltık eyaletlerinde, II. Katerina Ukrayna'da başlattı ve I. Nikola da bu kurumu Kafkasya'da sağlamlaştırmak için elin-den geleni yaptı.

Çarlık generallerinin peşinden, Rus toprak beyleri ile tüccarları ve imalatçıları fethedilmiş topraklara doluştular. Çeşitli ulusların toprakları, Rus askerleri, jandarmalar ve yüksek devlet memurları tarafından yağmalandı. Bunlarla birlikte Ortodoks kilisesinin ra-

hipleri bölgeye doluştu ve süngü ile altının hakkını kutsal haçın önünde takdis ettiler.

Askeri zorbalık ile eşkıyalık ekonomik ezme ve sömürmeyi mumla aratır hale geldi. İlhak edilen bölgeler, kapitalist sömürgeye dönüştürüldü ve gelişmekte olan Rus sanayisi için hammadde ve yakıt ikmal kaynakları haline getirildi. Ukrayna, Dombas'dan kömür, Krivoy Rog'dan demir cevheri ikmal ediyordu, Kafkasya petrol, Orta Asya pamuk sağlıyordu.

Burçlarıyla birlikte antik kaleler ve eski toplar kaldırıldı ve yerine zengin konakları, Kulak çiftlikleri ve fabrikalar yapıldı. Bütün bunların yanı sıra, binlerce ve on binlerce kutsal kilise –ki bölge halkları ne Hıristiyanı ne de Ortodoks– ile çarların sahibi olduğu içki evleri kuruldu. Çar'ın votkasını satan meyhaneler yerel halkı yozlaştırırken, kiliselerde öd ağacı yakılıyor ve “Beyaz Çar'ın” sağlığı ve sömürge politikasının başarısı için dua ediliyordu. Büyük bir rahipler ordusu, “vahşi” halk içerisinde Ortodoks dininin kutsal ilkelerini ve otokratik hükümetin erdemlerini yerleştirmek için canla başla çalışıyorlardı.

Küçük ulusların daha fazla soygununa yardımcı olsun diye yeni yeni yapılan kiliseler hizmete giriyordu. Yeni bir din kazandırılan “yabancılar”, duaları iyi ezberleyemeyen, günah çıkarmaya gelmeyen, ayinlere katılmayan yeni “müminlere” verilen cezaların yardımıyla Ortodoksluğun gizlerine vakıf oluyorlardı.

Ezilen uluslar arasında, akla hayale gelmez ve insan aklını hiçe sayan bir biçimde Hıristiyanlığın yayılmasına çalışılıyordu. Dini uyanmayı ve aydınlanmayı, Sibiry'a'nın yarı yaban halkı arasında yaymaya çalışan misyonerler, kimi zaman halkı kışkırtıcı bir tutuma bile giriyorlardı.

Bir köye gelen misyoner önce köylülere yağ yakarak kendini sevdirmeye çalışırdı; etrafına haçlar, ikonalar, tütün gibi küçük armağanlar dağıtmakla işe başlardı. Eğer bu yolla amacına ulaşamazsa, bu asi köydeki ikâmetini uzatır ve daha “canlı” önlemlere başvururdu. Sonunda misyoner, halkı o hale getirirdi ki, çevreden kendisini tehdit etmeye başlarlardı. Bu halin saptanması üzerine de “suçlular” tutuklanır, malları mülkleri müsadere edilirdi.

Hristiyan “aydınlığını” Sibirya’ya götüren ilk din adamları, ya-
sa kaçağı ve serseri, sözde rahiplerdi. Ve bunlar, yalan yanlış du-
aları ve kutsal suları ile birlikte votkayı ve frengiyi de Sibirya tund-
ralarına getirmişlerdi.

Votkanın da yardımıyla yerlileri kapana kısırmayı amaçlayan
bu ilkel sistem, sonraları geliştirilerek sermayesi 200 bin ruble olan
muazzam bir girişimle, Ortodoks Misyoner Cemiyeti tarafından da
kullanılmıştır. Bu “Hristiyan” kutsallığının sonucu olarak, Birinci
Dünya Savaşı patlak verdiğinde Sibirya’daki kabilelerin erken ve
hızlı bir ölümle karşılaştıkları görülmüştür.

Ortodoks Kilisesi’nin boyunduruğu, üç buçuk yüzyıl boyunca
Rusya’daki Müslüman halklar üzerinde de ağır bir biçimde duyul-
du. Dini inanç yüzünden yapılan takibatlar ve camilerin kapatılma-
sı (1738 ile 1755 arasında, Kazan Piskoposu Luka tek başına, Ta-
tarların 536 camisinden 414’ünü tahrip ettirmiştir) ile birlikte,
Müslüman çocukları, Ortodoks Kilisesinin açtığı din okullarına
gitmek zorunda bırakılmışlardır.

Volga boyunca oturan Fin-Türkleri kabileleri arasında Rus ay-
dınlanması, Kazan kentinde Teoloji Fakültesi’nin kurulmasıyla
başladı. Ortodoks Kilisesi’nin misyonerleri de, Kazan Üniversitesi-
’nin Doğu Bilimleri Fakültesi’nde eğitimeye başlandı.

Yakın zamanlardaki en çarpıcı Ruslaştırma faaliyeti, Eğitim Ba-
kanı Kont İ. İ. Tolstoy tarafından çıkartılan “31 Mart 1906 Tarih-
li Nizamname” idi. Ezilmekte olan halk arasında, “ortak anayur-
dun sevgisini yerleştirmek konusunda bilimin de yardımını” sağla-
mak amacıyla bu nizamname, “yabancılar aیت” bütün okullarda
Rusçanın öğretilmesini zorunlu kılıyordu.⁶⁶ Aslında Rus devlet
okulları, bu görevin yerine getirilmesi için Tolstoy’un bu nizamna-
mesinden çok daha önce canla başla çalışıyorlardı. 1863 ayaklan-
masından sonra Polonya’da bütün ulusal üniversiteler ile liseler ka-
patılmış ve bunların yerini Rus okulları almış, hükümet daireleri,
dükkanlar, sokaklar gibi yerlerde yüksek sesle Lehçe konuşmak ya-
saklanmıştı.

Ukrayna da aynı işleme tabi tutulmuştu. “Ukrayna” sözcüğü bi-
le, yıkıcı faaliyet olarak ilan edilmiş ve bunun yerine “Küçük Rus-

ya” sözcükleri konulmuştur. Ukrayna dilinde kitap ve gazete basmak yasaklandığı gibi, ana dilleri özel okullarda bile öğretileniyordu; yazışmalarda kullanılması kesinlikle yasaktı. Ukrayna halkının kültürü üzerindeki bu baskıların etkileri çok yıkıcı olmuştu. Ukrayna’nın kültür düzeyi Rusya’ya ilhak edilmeden önce, Büyük Rusya’dan daha yüksekti ama, 19. yüzyılın sonunda, Ukrayna eyaletlerindeki okuma-yazma bilmeyenlerin oranı, Çarlık Rusyası için bile şaşılabilecek derecede yüksekti.

Ordu ile devlet mekanizmasının –yani, Rus devlet okulları ile Ortodoks Kilisesi’nin– yardımı ile Çarlık hükümetleri o evrensel Ruslaştırma politikasını acımasızca sürdürmüşlerdir. Bunu kolaylaştıran bir etmen de, ezilen ulusların çoğunluğunun kültür düzeyinin düşük olmasıdır. Ne var ki, Rus emperyalizmi, ekonomik ve kültürel gelişme düzeyi, Büyük Rusya’dan düşük olmak şöyle dursun ondan kimi kez daha yüksek bulunan uluslar ile (Polonya, Finlandiya, Estonya, Letonya ve kısmen Gürcistan ile Ermenistan ve Ukrayna gibi) karşılaştığı zaman bile bu durum, Ruslaştırma politikasını eksilmeyen bir acımasızlıkla sürdürmesine engel olmamıştır. I. Aleksander Finlandiya’yı ele geçirdiği zaman, buranın İsveç’in işgali altında olduğu zamanki gibi kalacağına, özerkliğine riayet edeceğine söz vermişti. Ama Rus hükümeti yavaş yavaş Finlandiya’nın özerkliğini yok etti ve onu ülkenin geri kalan kısmı gibi devletçe tanınan haklardan yoksun bırakmaya karar verdi. Polonya uzun yıllardır Çarlık jandarmasının çizmeleri altında eziliyordu. Sözde yerel hükümet organlarında uygulanan Zemstvo ve Devlet Duması kurma hakları bile Polonya’ya tanınmadı. Jüri ile yargılanma sistemi de uygulanmadı. Devlet hizmetlerinde çalışan, orduda hizmet eden Polonyalıları çeşitli yasal sınırlamalar konmuştu.

Ama Çarlık Rusyası’nda, medeni haklardan en yoksun olan halk Yahudilerdi. Bunların oturdukları yerler ile hareket alanları son derece kısıtlıydı. Ancak zengin Yahudiler ile servet sahibi tüccarlar ve üniversite mezunu olanlar bu kısıtlama dışında tutuluyordu. Çarlık hükümetinin güttüğü sınıfsal politika, ulusal sorunlarda da kendini gösteriyordu. Rus olmayan halkın yalnız zengin tabakasına bazı nispi ayrıcalıklar tanınıyordu. Yine de, egemen Rus ulu-

suna mensup burjuva ya da toprak beylerine kıyasla, Yahudi ve Ermeni tüccarlara tanınan haklar kısıtlıydı. Okullarda, Yahudilere belli bir kontenjan ayrılıyor, bunlara devlet hizmetlerinde, demiryolu ve benzeri kuruluşlarda yer verilmiyordu. Yahudiler ancak belli sınırları olan yerlerde oturmak zorundaydılar. Polonya'nın, Litvanya'nın, Beyaz Rusya'nın, Ukrayna'nın bazı kesimlerinde, müthiş kalabalık kentlerde sıkışıp kalan Yahudilerin büyük bir kısmı umutsuz bir yoksulluğa mahkûm olmuşlardı.

Rus olmayan halk, Çarlığın ileri gelen memurlarınca, utanmazca soyuluyordu. Çarlık Rusyası'nda yaygın bulunan rüşvet, uzak sınır bölgelerinde inanılmaz boyutlara ulaşmıştı. Gözü doymaz devlet memurları sürüsü, ezilen ulusların emekçi nüfusunun son kırıntılarını çekirge sürüsü gibi mideye indiriyordu. Rus sömürgecilerinin gelişle birlikte, Orta Asya'daki nüfus üzerindeki vergilendirme, üç katına, dört katına ve bazı yerlerde de beş katına çıkmıştı. Halk devamlı olarak açlıktan kırılıyordu. 19. yüzyıl sonunda Özbekler'in oturdukları bölgeleri gezen yabancı gezginler, eskiden 956 evi bulunan 45 köyden, Rusların sömürgeleştirme hareketinden yirmi yıl sonra, 817 evi bulunan 36 köy kaldığını ve bu evlerden 225'inin boşaltıldığını anlatırlar. Çarlık sömürgelerindeki dehşeti anlatan gezginlerin çizdikleri bu manzara elbette gerçeği yansıtmaktan uzaktı. Zira, Çarlık sansürü daha gerçek bir tablo çizilmesine izin veremezdi. Ama yine de onların anlattıkları, son ayaklanma teşebbüsü üzerine yerli halk üzerinde uygulanan zulüm ve dehşete ışık tutacak niteliktedir. Bu protesto hareketleri sırasında bir Rus'un cesedi çevrede bulundu diye birkaç köy birden yakılıp yerle bir edilmiştir.

1910 yılında Katta-Kurgan'da bir ayaklanmayı bastıran birliğin komutanı olan Rus subayının yayımladığı emirde, "bir Rus askeri- nin çizmesinin, binlerce sefil Özbek'in kafasından daha değerli olduğu" hayasızca dile getirilmiştir.⁶⁷

Böyle bir emrin boş sözlerden ibaret olmadığı, Andizhan sakinleri üzerinde uygulanan vahşi bir intikam hareketi ile açıkça gösterilmiştir.

1898'de, o sırada Fergana denilen bölgede Özbekler arasında bir isyan çıktı. Bu isyanın başında, halk arasında tanınan ve sevilen

yerel dini lider Dukçi İshan vardı. 17 Mayıs gecesi, sopalarla, bal-talarla, bıçaklarla silahlı bir grup halk, Andizhan barakalarına saldırdı. On dokuz asker öldürüldü ama çok geçmeden Çarlık birlikleri ayaklanmayı bastırdı. Yüzlerce Özbek, ayaklanmaya katılma-yanlar bile katledildi. İsyanın elebaşlarının yaşadıkları bütün köy-ler yerle bir edildi ve bunların yerine Rus yerleşim bölgeleri kurul-du. 130 bin ruble tahmin edilen zarar ve ziyanın karşılanması için, yalnız hüküm giyenlerin değil, bütün akrabalarının da malı mülkü haraç mezat satıldı. On sekiz kişi asıldı ve 360 kişi, dört ile yirmi yıl arasında hapse mahkûm edildi.

İşte bu yüzden, yalnız Orta Asya ulusları değil, bütün Çarlık ko-lonileri “Rus” adını duyar duymaz korkudan titriyorlardı. Her Çarlık memuru, küçük bile olsa, hatta sadece polis olsa, kendisini, emrindeki “vahşilerin” vücudunun ve ruhunun efendisi gibi görür-dü. Tüm hükümet sistemi, ulusal baskı ve ezme koşullarının sürdü-rülmesini sağlayacak şekilde kurulmuştu. Hem hükümet hem de ki-lise, Rus halkının, “vaftiz edilmeyen yabancıları” insandan sayma-ma görüşünü benimsemesine yardımcı oluyordu.

Kırsal kesimde bir devrime engel olmak için Çarlık hükümetle-ri, topraksız Rus köylülerinin bu gereksinmesini karşılamak için ezilen uluslardan yararlanma yolunu tutmuştu. Koloniler, sömü-rülmek ve yozlaştırılmak için Kulaklar ile Kazaklara peşkeş çekil-di. Otokrasi aynı zamanda, sınır bölgelerine yerleştirilen köylüler ile Kazakları, yerli halk üzerine girdiği savaşlarda silah olarak kul-lanıyordu.

Rus Halk Birliği ile Milliyetçi Parti ve öteki partilerin temsilci-leri, askeriye, bürokrasi ve monarşist basın ile beraber, “yabancıla-ra” karşı vahşi bir milliyetçi kampanya yürütüyor, Yahudi aleyh-tarlığını ustaca körüklüyor, Ukrayna’da Yahudi kırımları örgütlü-yor, Kafkaslar ötesi topraklardaki Ermenilere, Türklere canice sal-dırıyordu. Her fırsatta hükümet, halklar arasındaki ulusal düşman-lık duygularını körüklüyordu. Çarlık yönetimi, bir ulusu bir başka ulus üzerine kışkırtarak, ezilen uluslar üzerindeki egemenliğini güç-lendiriyordu. Böylece, ezilen ulusların Rus otokrasisine karşı birle-şerek mücadele etmesini de önlemiş oluyordu.

Çarlık hükümetinin, ezilen uluslara karşı güttüğü bu politika, eski Latin atasözü, “Böl ve Yönet” ile özetlenebilir. Rus İmparatorluğu nüfusu iki belirli kampa ayrılmıştı: Bir yanda, kendilerini ayrıcalıklı sayan, egemen ulusun fertleri “Büyük Ruslar”; öte yanda, bağımlı ve egemenlik hakları bulunmayan halk.

Bütün Ruslar Ulusal Birliği diye bilinen partinin liderlerinden biri *Novoye Vremya*’da –bu gazeteyi Suvorin yayımlıyordu ve uluslar arasındaki düşmanca duyguları bağnazca körüklemesi ve Büyük Ruslar’ın üstünlüğünü savunmasıyla Kara Yüzler arasında bile seçkin bir yeri vardı– şöyle yazıyordu:

“Bizler, Yüce Tanrının inayeti ile Rus ulusu, Büyük Rusya’nın, Küçük Rusya’nın ve de Beyaz Rusya’nın sahipleri, bizlere tevdi edilen bu mülkiyeti, Tanrının bir lütfu olarak kabul ediyor ve bu emanete sahip çıkmaya ve her ne pahasına olursa olsun onu korumaya mecbur olduğumuzu biliyoruz. Biz Ruslar, bu egemenlik için büyük bir fiyat ödedik... Bizim kılıcınızla kazandığımız egemenlik haklarımızı, bize boyun eğmiş bulunan kimseler ile paylaşmamız, ne akla, ne mantığa ve ne de sağduyuya uyar. Tam aksine, eğer biz böyle bir şey yaparsak bu, politik çılgınlığın ve büyük bir tarihi hatanın numunesi olur; tıpkı, milyonluk bir servetin varisi olan bir tüccarın ‘sevgili oğlunun’ bu serveti, serseriler ve orospularla har vurup harman savurması gibi. Zaten doğa, Rus ırkını, diğer bazı ırklardan, daha güçlü ve yetenekli olarak ayırt etmiştir. Tarihin kendisi de, küçük kabile uluslarının bizim eşitimiz olmadığını ispatlamıştır.”⁶⁸

“Büyük Rus” şoven politikası, gericiliğin şahı olan Rus Halkı Birliği’nin programında açıkça görülür:

“Rus toprağını bir araya getiren ve bu büyük ve kudretli devleti yaratan Rus ulusu, devletimizin yaşamı ve gelişmesinde başrolü oynamak zorundadır. ... Rus devlet kuruluşlarının hepsi de, yasalara dayanarak, Rusya’nın ihtişamını ve Rus ulusunun ayrıcalıklarını korumak için her türlü çabayı harcamalıdır. Öyle ki, bizim anayurdumuzda yaşayan çeşitli yabancılar, Rus İmparatorluğu’na ait olmayı bir şeref ve ayrıcalık saymalı ve bağımlılıklarını hor görmemelidirler. ...”⁶⁹

Kara Yüzler'in ulusal politikası, Oktobristler ile Milliyetçilerin tam onayını almıştır. "Milliyetçiler"ın programının da ilk maddesi, "otokratik hükümet temeline dayalı Rus Devleti'nin sağlamlaştırılması" ilkesini dile getiriyordu.⁷⁰

Kendilerine Ulusal Özgürlük Partisi adını takan Kadetler gibi ılımlı burjuva partileri ile kapitalist toprak beylerini, sanayi sermayesini ve özellikle hafif sanayinin çıkarlarını temsil eden diğer partiler, iç pazara diğer partilerin mensuplarından daha fazla ihtiyaçları olduğu için, ezilen ulusların burjuvazisine, bazı yapay tavizler vererek kendi amaçlarını gerçekleştirmeye çalışıyorlardı. Ama bu partiler bile, hiç kuşkusuz, Rus Devleti'nin birliği ve yabancı toprakların fethi gibi konularda herhangi bir sapmaya müsamaha göstermiyorlardı. "Birleşmiş ve Bölünemez Bir Rusya" sloganı, tüm burjuva partilerinin destekledikleri bir slogandı.

Lenin, Kadetlerin ulusal sorun konusunda öteki milliyetçi ve şoven partilerden ne gibi ayrılıkları olduğu sorusunu ortaya atıyor ve şu yanıtı veriyordu:

"Yalnız beyaz eldivenler ve daha diplomatça kurnaz bir dil bakımından. Ne ki, şovenizm, beyaz eldivenler içerisinde en incelikli bir dili kullansa bile yine de mide bulandırıcıdır."⁷¹

Sözde sosyalist partiler, ezilen ulusların kendi kaderlerini belirleme hakkı konusunda sırf laf olsun diye bir şeyler söylüyorlardı ama iş uygulamaya gelince Rus Devleti'nin bütünlüğünü savunuyorlardı. Sosyalist Devrimci Parti, federal ilkelere dayalı bir devleti savunuyordu ama aynı zamanda da, ulusların birlikten ayrılma haklarını tanımıyor, ulusal sorunların çözümü konusunda yalnız kültür ve dil sorunu ile ilgileniyordu.

Rus İmparatorluğu'ndaki milliyetçi partiler -Polonyalılar arasında, Polonya Sosyalist Partisi, Ermeniler arasında Daşnaksutyun, Yahudiler arasında Bund, vb.- temelde ulusal sorunu, burjuva görüş açısından ele alıyor ve işçi örgütlerinin bölünmesinin milliyet esas alınarak yapılmasını savunuyorlardı. Ulusal sorunu sadece kendi uluslarını etkileyen sorunların dar çerçevesi içerisinde ele alıyorlar ve böylece küçük burjuvalarının görüşlerini yansıtarak, uluslararası proleter çizgiyi yansıtmıyorlardı. Ulusal sorun için

önerilen “çözüm” sadece bir “ulusal kültürel özerklik” idi. Avusturya Sosyal Demokratlarının öne sürdükleri ve Yahudi Bund’un desteklediği, Menşeviklerin de onayladıkları bu görüş; Bolşeviklerin, birlikten ayrılma hakkı da dahil ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı yerine, çeşitli ulusların, eğitim, kültür ve diğer işlerini yönetmek üzere, devlet içerisinde ulusal ittifakların kurulmasını içeren küçük burjuva talebini köyüyordu.

Stalin, “ulusal kültürel özerklik” ilkesinin, “birleşik bir sınıfsal hareketi, ayrı ayrı ulusal kollara bölmek” sonucunu vereceğini ve böylece, “karşılıklı güvensizlik duygusunu yayarak, çeşitli ulusların işçileri arasında bölünmeye yol açacağını” öne sürmüştür.⁷²

Aynı zamanda, “ulusal kültürel özerkliği” savunma, sınıflar arası birliği savunmakla aynı şeydi. Böylece Menşevikler, ulusal sorununda da, proletaryanın uluslararası sınıf bilincinden ayrılmış oluyordu.

Uluslarla ilgili programlarını Lenin ile Stalin’in rehberliği altında saptayan Bolşevikler, uluslar sorununun proletarya devrimi için özellikle Rusya’daki öneminin çok büyük olduğunu bilincindeydiler. Zira, Rus olmayan uluslar, nüfusun çoğunluğunu (%56.7), Büyük Ruslar ise azınlığı (%43.3) oluşturuyorlardı. Bolşevik Partisi, Rus proletaryası ile öteki ulusların işçileri arasında bir bölünmeye engel olmak için elinden geleni yapıyordu.

Lenin ile Stalin, burjuva ve küçük burjuva partilerinin ulusal programlarını enine boyuna eleştiriyorlardı. 1913 Eylülünde toplanan bir Bolşevik Partisi Konferansı –Merkez Komitesi’nin, Ağustos ya da Yaz Konferansı diye bilinir– partinin ulusal sorun konusundaki temel çizgisini doğruladı: Emekçilerin enternasyonal birliği ilkesi benimsendi ve şöyle formüle edildi:

“İşçi sınıfının çıkarları, bir devletin bütün uluslarının işçilerinin –politik, sendikal, kooperatif, eğitimsel, vb.– proletarya örgütleri içerisinde birleşmesini gerektirir... Çarlık monarşisi tarafından ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, yani birlikten ayrılma ve bağımsız bir devlet kurma hakları yönünden Sosyal Demokrat Parti hiç kuşkusuz bu hakkı savunmalıdır. ... Bu, Büyük Rusya halkının kendi özgürlüğünün bir gereği olduğu gibi, gericici Büyük Rusya milliyetçiliğinin kökü

kazınmadıkça demokratik bir devlet kurulamayacağı gerçeğinin bir ifadesidir. Bu şoven milliyetçilik, ulusal hareketlere karşı girişilen kanlı intikam hareketlerinin gelenekleştirdiği bir duygu ile desteklendiği gibi, yalnız Çarlık monarşisi tarafından değil bütün gerici partiler ile özellikle karşıdevrim döneminde monarşiye uşaklık eden Büyük Rusya burjuva liberallerince de sistematik olarak yaygınlaştırılmıştır.”⁷³

Lenin ile Stalin’in ulusal sorun konusundaki politikaları işte böyleydi.

Emperyalist savaştan önce, ulusal kurtuluşa dönük burjuva hareketleri, kendi uluslarının Rusya’dan ayrılmasını, doğrudan amaçları haline getirmemişlerdi.

Rusya’nın bu savaşta yenileceği kesinlik kazanınca, burjuva ulusal grupları içerisinde, güçlü ayrılıkçı eğilimler ortaya çıktı. Merkezkaç güçler egemen olmaya başladı. Bir yandan, ezilen ulusların sabrı taşma noktasına gelmişti, öte yandan, “uluslar hapishanesinin” kilidinin güvenli olmaktan çıktığı ve zorlanırsa tamamen kırılacağı hissedilmeye başlanmıştı.

Ulusal azınlıkların bulundukları bölgede, Rus Çarlığı’na karşı bir ayaklanma ruhu yayılmaya başlamıştı. 1916’da, bu hal, Orta Asya’da yaygın bir isyan biçimini aldı ve yalnız, devrimden önce Kırgızlar denilen Kazakları değil, Step bölgesinde (bugünkü Kazakistan) oturan, neredeyse bütün halklar ile Türkistan’ı da kapsadı.

Burjuva ayrılıkçılığı, Lehler, Finler ve Ukraynalılar arasında daha faal hale geldi ve ulusal bir eylem programı saptandı. Ulusal kurtuluş hareketleri ayrıca Letonyalılar ile Kafkas ötesi uluslar ve Rus İmparatorluğu’nun öteki kısımlarında da daha faal hale geldi. Genel ulusal talepler daha yoğun bir biçim kazandı, zira sürdürülen emperyalist savaşı burjuvazi, küçük ulusların savunma savaşı olarak ilan etmişti.

Rusya’dan ayrılma eğilimleri, Rusya dışında yapılan, milli ayrılıkçı kongrelerde yansımaları buluyordu. O sırada kurulan bir Rus Ulusları Cemiyeti 1916 Mayısında, Amerikan Başkanı Wilson’a ortak bir şikâyet mektubu göndererek, Rusya’daki ulusal azınlıkların içinde bulundukları güç koşulları anlattılar.

Rusya'daki ulusal azınlıklar arasındaki ayrılıkçı eğilimlerin yayılması, savaşı her iki tarafta da dikkatle izleniyordu. Her iki taraf da bunu kendi amaçları için kullanmaya çalışıyorlardı. Seçkin bir Fransız vatandaşı olan Pierre Chanterelle bu konuda Başbakan Clemenceau'ya şöyle yazıyordu:

“Berlin, doğuda kendisine yeni politik ve ekonomik müşteriler yaratmak için ayrılıkçı hareketleri elinden geldiğince körüklemektedir. Antant uluslarına gelince, onlar da, emeğinin meyvelerinden Almanları mahrum etmek için tıpkı onlar gibi hareket etmektedirler. Birleşmiş ve parçalanamaz bir Rusya geçmişte kaldı. Fransa, Rusya'nın, antlaşmayı yapan tarafların gönüllü rızalarına dayalı bir federasyon kurması için duruma müdahale etmelidir. Rusya'nın karşısındaki Antant devlet adamları, Almanya'nın, üç ya da dört başkentle uğraşmanın, sadece tek bir St. Petersburg ile uğraşmaktan daha güç olacağını anlamalıdır.”⁷⁴

Ezilen uluslar, faal görev konusunda ordu için önemli bir insan kaynağı idi. Bunlar, savaşın pespaye tutsakları idi ve burjuvaların alaycı bir açıklıkla dedikleri gibi sadece “top yemi” idiler.

Birbirleriyle savaş halinde bulunan burjuva ülkeleri, ezilen uluslar ile sömürge halklarının desteğini kazanmak ve düşmanın bu halklar arasındaki prestijini sarsmak için, bu emperyalist savaşı büyük bir ikiyüzlülükle, zayıf ulusların özgürlüklerini savunan kutsal bir savaş olduğunu söylüyorlardı. Örneğin Almanya, İrlanda ile Antant güçlerinin sömürgelerinde ayaklanmalar çıkartmak için buraları karıştırıyordu. Öte yandan Antant Devletleri ise Çek ve Polonya halkını, Avusturya ve Almanya aleyhine kışkırtıyorlardı.

Gitgide büyüyen emperyalist çelişkiler zemini üzerinde cereyan eden bütün bunlar, ulusal kurtuluş hareketlerine güçlü bir itici güç kazandırıyordu. Bu ulusal kurtuluş hareketleri, önemli bir politik ve bazen de devrimci bir etmen haline geliyordu.

Monarşinin belli başlı ideolojik temellerinden biri olan “Birleşmiş ve Bölünemez Bir Rusya” ilkesi, şimdi artık, devrim için uygun zemini hazırlayan bu savaşın getirdiği olaylar ile kökünden sallanmaya başlamıştı.

İKİ KOMPLO

Ordu içerisindeki çözölme, yozlaşmış ve polis idaresiyle zorba-
laşmış rejimdeki genel çöküşün en canlı ifadesinden başka bir şey
değildi. Romanovlar'ın hükmü altındaki Çarlık sarayı, öteden beri,
çeşitli entrikaların, yozlaşma ve çürümelerin, gizliden gizliye yapılan
katledilmelerin yuvasıydı; şimdi ise açıktan açığa, serserilerin ve do-
landırıcıların bir sığınağı haline gelmişti. Bunun en önemli örneğı,
saray içerisindeki Grigori Rasputin adında birisinin büyük bir etki
kazanması olarak gösterilebilir. Tyumen (Sibirya) bölgesinde Pok-
rovskoye köyünden sıradan bir köylü olan Rasputin gençliğinde
manastırdan manastıra sürtmüş ve sahte dinciler, hacılar ve dilenci-
ler kafilesine katılmıştır. Çok geçmeden kendisi de “kehanetlere”
başlamış ve çevresine saralıları, yarı delileri ve histerikleri toplamış-
tır. Az sonra da, kendi köyünde “Kâhin Grişa” diye tanınan birisi
olup çıkmıştır. Bu yeni “kutsal adamın” ünü, dini bağınazlığın pek
yaygın olduğu saray çevrelerinde duyulmuş ve ta St. Petersburg'a
kadar ulaşmıştır. Ve Rasputin başkente davet edilmiştir. Zekâ yok-
sunu olduğu söylenemeyecek olan bu kurnaz mujik hemen kendisi-
ni, saray çevresinin bağınaz atmosferine uydurmuştur.

Aristokrat hanımefendiler, Rasputin'i evlerine davet etmek için
birbirleriyle yarış ediyorlardı. Rasputin, histerik kocakarılar ile her
zaman canları sıkılan hanımlar ve evde kalmış kızlar üzerinde güç-
lü bir etki uyandırıyor. Bu “kutsal adama” göz kulak olmakla
görevli Polis Şefi S. P. Beletski –ki bir yandan da bu adamın etkisi-
ni kendi kariyeri için kullanıyordu– ihtilalden sonra onun marifet-
lerini anlatırken, ipnotizma ve ispiirtizma dersleri aldığını da söyle-
mişti. Rasputin'in “kutsal hareketleri” ile ilgili öyküler yüksek sos-
yetede anlatılır dururdu. Ünü böylesine yaygınlaşan bir “kutsal ki-
şi” elbette saraya da davet edilecekti.

Çarlık tahtının varisi, Prens Aleksey, hemofili hastalığına yaka-
lanmıştı ve hiçbir ilaç ve doktor buna çare olamıyordu. Bağınaz Çar-
içe bu arada, hacılara, papazlara, büyücülere, ipnotizmacılara
başvurduğu gibi, oğluna bütün kiliselerdeki kutsal haçları bile öp-
türmüştü. Rasputin, bu histerik annenin çocuğuna olan marazi

bağıllığından yararlanmayı becerdi ve Çariçeyi, kendi duaları olmaksızın çocuğun yaşayamayacağına inandırdı. Yani, Raspütün'in etkili duaları olmazsa taht adayı Prens ölüp gidecekti. Rasputin bütün sarayda muazzam bir etki kazanmıştı. İmparatoriçe kocasına şöyle yazıyordu:

“Dostumuzun tavsiyelerini yerine getirmek, inan bana, tek akıllıca yol. Gece gündüz demeden senin için öylesine dua ediyor ki, senin tah-tını koruyan o. ... İnsan yalnız onu dinlemeli, ona güvenmeli ve onun tavsiyelerini almalı. Ona âyân olmayan hiçbir şey yok. Tanrı bütün sırları ona açıyor.”⁷⁵

Rasputin sarayla artık içli dışlı olmuştu. Kaldığı daire daima üç-kağıtçılar ve şüpheli iş adamları ile dolup taşıyordu. Çeşit çeşit ta-nıdık ve yakınlarına iş bulunması ya da devlet dairelerindeki işleri-nin yapılması için bakanlara bile cahilane mektuplar yazabiliyor-du. Kendisine takılan adla “Kutsal lambanın Çarlık koruyucu-su”nun her önemli atamada parmağı vardı. Yeni bir içişleri bakanı atanmak üzereyken Çariçe kocası Nikola'ya şöyle yazıyordu:

“Sevgili, A. Virubova, (Çariçe'nin gözdelelerinden olup, Raspütün'in ateşli izleyicilerinden biri) az önce Andronikov ile Kostov'u gördü ve Kostov onun üzerinde mükemmel bir izlenim bıraktı. Bu zat size çok bağlı ve dostumuz ondan çok iyi söz ediyor.”⁷⁶

“Dostumuzun” A. N. Kostov'dan övgüyle söz etmesi, İçişleri Bakanlığı'na atanmasına yetiyordu.

Rasputincilik, Çarlık rejimini pis bir hastalık gibi kemiriyordu. Ne ki Rasputin, saraydaki bu tipin tek örneği değildi. Burjuva tarih-çileri ona, sarayı baştan aşağı kaplayan yozlaşma ve bozulmayı giz-lemek için seçkin bir yer vermişlerdir. Oysa, kuşkulu her türlü giri-şimin ve Savaş Bakanı Sukomlinov'un yardımıyla Orta Asya'daki sulanan tarım topraklarının satın alınması gibi büyük paralar geti-ren işlerin baş mimarı Prens M. M. Andronikov türünden daha ni-ce insanı saray çevresi yetiştiriyor ve bu asalakları halkın başına be-la ediyordu. Rasputin'in sekreterlerinden biri olan Manaseviç Ma-nuylov, gizli bir polis ajanı ve gerici *Novoye Vremya* gazetesinin ya-zarlarından biriydi, sahtekârlığı ve pis işleri öylesine utanmaz bir bi-

çimde sürdürüyordu ki, polis bile sonunda duruma el koymak, kendisini tutuklamak zorunda kaldı. İşte böyle bir adam için Çariçe duruma müdahale etti. Çar'a, karısı şunları yazıyordu:

“Manuylov’un gazetesi konusunda senden *ricam* bu işe *engel olman* ve Adalet Bakanı’na havale etmendir. Bu işleri kotaran Batyuşin bile bizzat A. Virubova’ya gelerek bunun hemen durdurulmasını rica etmiş; öyle anlaşılıyor ki, en sonunda o da, dostumuza zarar vermek için birilerinin uydurduğu çirkin bir hikâye olduğunu anlamış.”⁷⁷

Romanov rejiminin karakteristiği “Dostumuz” Rasputin değil, Rasputinizmdir. Bağnazlık, batıl inanç, entelektüel sefalet ve ahlaki yozlaşma; yani Romanov’larda, Rasputin sadece bunun en canlı bir ifadesidir.

Kendi açılarından yaklaşmakta olan felakete karşı koyabilmek için Çarlık hükümetinin düşünebildiği tek çare, yeni bastırma yöntemleri uygulamak ve zaten ağır olan baskı rejimini daha da ağırlaştırmaktı. Sendikal örgütlerin son kalıntıları da yıkıldı. Sanayi kentleri “kuşkulu” devrimcilerden acımasızca temizlendi. Hapishaneler bunlarla doldu taşıtı. Ne var ki bakanlar genel huzursuzluk ile bir türlü baş edemiyorlardı. Durmadan bakan değiştiriliyordu. Savaşın ilk iki yılında, dört Konsey Başkanı –İ. L. Goremikin, B. V. Sturmer, A. F. Trepov ve N. O. Golitsin– altı İçişleri Bakanı, üç Savaş Bakanı ve üç Dışişleri Bakanı geldi geçti. Bunlar önce su yüzüne çıktılar, bir süre dalgalar ile boğuştular, sonunda yok olup gittiler. Buna “Bakan Sıçraması” deniyordu. Bakanlık makamları, maceraperestlerin tavsiyelerine, Rasputin’in çevresine takılan adla “Yıldız Hücresi”nin keyfine tabi idi. Başka etmenler de olmuyor değildi. Örneğin Çariçe, kocası Nikola’ya, Sturmer’i Konsey Başkanlığı’na atmasını rica ediyor ve bu adayın “kafasının oldukça *taze*” olduğunu söylüyordu.⁷⁸

N. A. Maklakov, şu kısa öykü sonucu İçişleri Bakanlığı’na atanmıştı: Stolipin’in öldürülmesinden sonra Nikola Kiev’den ayrıldı ve Maklakov’un valilik yaptığı Çernigov’a gitti; “hava harikaydı ve o çok iyi ve neşeli bir haldeydi.”⁷⁹ Vali böylece Çar’ın gözüne girdi. Maklakov artık saray çevresinde vazgeçilmez bir kişi oldu. Vali bey, horoz gibi öttüğü gibi, “aşk ihtiyacı ile yanan” bir panteri ve

öteki hayvanları çok güzel taklit edebiliyordu. Bu maskaraca marifetler ona bir bakanlık makamını kazandırmaya yetti.

Ne gidip gelen bakanlar ve ne de “dostumuzun gece gündüz ettiği dualar” fayda verdi. Devrim ruhu halkın ve ordunun içinde durmadan yayılıyordu. Eski çelişkiler yeni bir canlılıkla parlıyor ve devrimci durumun koşullarını-yaratıyor ve çoğaltıyordu.

Ülkede görülen genel bozukluk, 1916 güzünde yaşanan yiyecek sıkıntısında açıkça görüldü. Kentlere yapılan hububat tahsisi hızla azalıyordu. Örneğin Petrograd, günlük hububat gereksinmesinin ancak üçte birini alabiliyordu. Yiyecek satan dükkânların önünde uzun kuyruklar oluşuyordu. Halk, şafak sökmeden çok önce ya da gecedan, yiyecek satan dükkânların önünde kuyruk oluyor ve bunlardan ancak az bir kısmı, zaten yetersiz olan miktarı karneyle sağlayabiliyordu. Uçsuz bucaksız yiyecek kuyrukları, halk toplantıları hizmetini görüyor ve sanki devrimci bildiri dağıtılmış gibi bir etki bırakıyordu. Bu kuyruklarda günün haberleri alınıp veriliyordu. Halk arasındaki ajitatörler sık sık öne çıkıyor ve yiyecek sıkıntısının gerçek nedenlerini halka anlatıyorlardı. Kitleler arasında huzursuzluk hızla yayılıyordu. 18 Ekim 1916 tarihinde, Perme kenti Jandarma Komutanı şu raporu yazıyordu:

“İnsanlar endişe ve öfke içinde; yüksek fiyatlara öfkelenen halkın patlaması için bir kıvılcım yeterli olacaktır.”⁸⁰

Moskova Gizli Polis Şefi 20 Ekim’de şu raporu yazıyordu:

“Bunalım günlerinde, Moskova’daki halk kitleleri arasında duyguların yoğunluğu öyle bir noktaya ulaşıyor ki, bu durum çok vahim sonuçlara yol açabilir.”⁸¹

Hükümet, halkı yatıştırmak için bir girişimde bulundu. Tarım Bakanı Kont A. A. Bobrinski, bir açıklama yayınladı; ama, onun gazetelerde çıkan demeci durumu büsbütün körüklemekten başka bir işe yaramadı. Halk şimdi, gıda politikasının büyük bir toprak beyi ile şeker fabrikası sahibi bir milyoner ve halk düşmanı olarak tanınan bir kimse tarafından saptandığını öğrenmiş oldu.

1916 güzünde, en seçkin liderlerinin bazılarından yoksun kaldığı bir dizi tutuklamaya karşın (aralarında Petrograd Komitesi üye-

lerinin de bulunduğu otuz kişi 20 Temmuz 1916 gecesı tutuklanmıştı) Bolşevik Partisi, örgütünü yeniden düzenlemeyi ve yaygın eylemlere girişmeyi başardı. Fabrikalardaki Bolşevik gruplar canlandı. Bireysel gruplar, bölge örgütleri oluşturacak biçimde birleştirildi. Devrimci yayınlar daha geniş biçimde dağıtılmaya başlandı. Ekim ayı ortasında, “St. Petersburg Proletaryasına” başlıklı bir beyanname başkentte dağıtıldı. Bu beyannamede Bolşevik Partisi Petrograd Komitesi şöyle diyordu:

“Hayat her geçen gün zorlaşıyor. ... Bu canı savaş ... milyonlarca insanı öldürmesi ve sakat bırakması dışında ... başka felaketlerin de nedenidir: Gıda sıkıntısı ve yüksek fiyatlar. ‘Kral Açlığın’ korkunç hayaleti yine Avrupa’yı tehdit ediyor... Sabır ve sessizlik içerisinde ıstırap çekmeye bir son verilsin!.. Eğeri yükselen fiyatlara dur demek ve üzerinize çöken kıtlık ve açlıktan kurtulmak istiyorsanız, savaşla mücadele etmeniz, şiddet ve yağmaya dayalı tüm sistemle mücadele etmeniz gerekmektedir.”⁸²

Partinin bu istemi uygun bir toprak üzerine düşmüştü. 17 Ekim’de St. Petersburg’daki Viborg Side’da bulunan Renault işyerinde bir grev patlak verdi. İşçiler öteki fabrikalara yürüdüler. Çok geçmeden Sampsonovski beldesi gösteriler ile doldu taştı. 181. Alay’ın barakaları dışında polis bir aģitatorü tutuklamak istedi ama toplanan kalabalık buna engel oldu. Askerler barakalardan çıkarak polise taç atmaya başladılar. Olay yerine alay komutanı geldi. Galeyana gelen işçiler ile askerler, albayın otomobilini tahrip ettiler ve kendisini yaraladılar. Gece yarısı subaylar, alayın astsubay eğitim birliğini yardıma ağırđılar. Bunlar barakalara göstericileri yaklaştırmak istemediler ama, üç kez emir verilmesine karşın kalabalığa ateş etmeyi reddettiler. Olay yerine atlı Kazaklar geldi ise de bunlar da silahlı askerlerden çekindiler. İşçiler öteki fabrikalara gidecek durumu bildirdiler. Ertesi gün grev Viborg Side’daki fabrikaların çoğuna yayıldı ve aşağı yukarı dört gün sürdü.

Baltık’ta, Bolşevik örgütü kurmakla suçlanarak tutuklanan denizcilerin yargılanması 25 ya da 26 Ekim’de yapılacaktı. Bolşevikler, Petrograd proletaryasını, bu yargılanmayı protesto etmeye ağırđılar. 25 Ekim günü binlerce işçi başkent sokaklarına dökülerek

şarkılar söyleyip pankartlarla gösteri yaptılar. Pankartlarda: “Savaşın Son, Kahrolsun Savaş Yanlıları, Ölüm Cezası Kaldırılsın!” gibi sloganlar vardı. Polis göstericilere engel olamıyordu. Gün boyunca kentin çeşitli yerlerinde mitingler yapıldı. Ülkede Ekim ayında toplam 187 bin işçi greve gitti; bir önceki aya göre bu sayı dört kat artmıştı (47 bin) ve savaşın ilk aylarına göre bu miktar çok daha fazlaydı. Ama iş sadece grevlerin yayılmasıyla sınırlı değildi. Ekim grevleri, çok belirli olarak politik bir nitelik taşıyordu ve Bolşevik Partisi tarafından yönetiliyordu. Oysa polis bu partinin başının ezildiğini sanıyordu. Polis müdürünün İçişleri Bakanlığı’na verdiği bir raporda artık Bolşevik Partisi’nin kökünün kazındığı yazılıyordu. Bakanın bu raporu okuduğu 30 Ekim günü, 1914 yılından beri görülmemiş büyüklükte yeni grev ve gösteriler ile ilgili diğer raporlar da masasının üzerindeydi. Egemen sınıfları asıl korkutan şey işçilerin bu harekete askerleri de çekmiş olmasıydı. Burjuvazi yaklaşan fırtınayı seziyor ve otokraziye acil taleplerde bulunuyordu. Artık burjuvazi otokrasiden sadece savaş zaferle sonuçlandırmasını değil, devrimle de savaşmasını istiyordu. Kadetler, hızla yaklaşan devrimi büyük bir endişeyle izliyorlardı. Bu partinin Moskova Komitesi’nin 23 Eylül’de yaptığı toplantıda, seçkin Kadetlerden Kişkin, hükümetin yetersiz ve beceriksizliğinin ülkeyi devrimin eşiğine getirdiğini söylüyordu. Kişkin’in umudu, böylece hükümetin korkuya kapılarak Kadetlerin kollarına düşmesi ve otokraziyi daha fazla taviz vermeye zorlamaktı. Yine bu partinin bir konferansı 1916 yılı 23 ve 24 Ekim günleri Moskova’da yapıldı. Konferansta bulunan gizli polis ajanları bile bu partinin devrimden duyduğu büyük korkuyu dile getiriyordu. Milyukov, “devrimci içgüdüleri” kışkırtmanın sakıncalarına değiniyordu:

“Bizim görevimiz, anarşiyi cesaretlendirecek olan, hükümetin işini bitirmek değil, ona yeni bir içerik vermek; yani güçlü, yasal ve anayasal bir sistem kurmaktır. *İşte bunun için, her şeye karşın, hükümetle mücadele ederken bir orana riayet etmeliyiz.*”⁸³

İşte devrim konusunda Kadetlerin görüş ve davranışları böyle olduğu gibi, Duma’daki tüm ilerici blok da aynı durumu benimsemişti. Şimdi artık bu “muhalifler” yalnız savaşa karşı çıkmaktan

vazgeçmemişler, hükümete yaklaşan devrimle savaşmada yardımcı olmaya da başlamışlardı. Ne var ki monarşi bu ikisiyle de baş edecek durumda değildi. Cephedeki büyük yenilgiler, Çarlığın artık başarılı bir savaşı sürdüremeyeceğini gösteriyordu. Toplumdaki büyük çözümler, hükümetin, ülkenin içine düştüğü çıkmazdan kurtarmaya muktedir olamayacağını kanıtıydı. 25-26 Ekim'deki Petrograd grevinin boyutları ve niteliği ortaya çıkınca burjuvazi daha katı bir tutumu benimsedi. Sağcı bir milletvekili olan Şulgin 3 Kasım'da Devlet Duması'nda şöyle diyordu:

“Deyim yerindeyse biz sabrımızı sonuna dek hükümetin lehine kullandık. Şimdi ise bu hükümeti apaçık bir biçimde ve şiddetle kınamamızın ve ona karşı savaşı yoğunlaştırmamızın nedeni, artık gerçekten tahammülün sınırına gelmemiz ve göz yumulması olanaksız şeylerin cereyan etmesidir.”⁸⁴

Duma'nın aynı oturumunda, Kadetlerden Maklakov ise şöyle konuşuyordu:

“Baylar, bu hükümetle daha fazla işbirliği yapamayız; o bizi engelleyeceği gibi biz de onu engelleyebiliriz. Ama işbirliği artık olanaksız hale gelmiştir ve onların, bizimle bu hükümet arasında bir seçim yapması gerekir.”⁸⁵

Daha önce -1 Kasım'da- Milyukov, Duma'da yine konuşmuştu. Hükümetin beceriksizce ve yozlaşmış uygulamalarını gösteren bir dizi olayı anlatan Milyukov her seferinde sormuştu: “Bu nedir? Ahmaklık mı yoksa ihanet mi?”⁸⁶ Kadetlerin lideri, Sturmer'i şiddetle eleştirmiş ve onu Rusya'nın çıkarlarına ihanetle suçlamıştı. Milyukov, tahtı saran “karanlık güçler”den söz etmişti.⁸⁷ Çok dikkatle seçilmiş sözlerle “yüksek düzeylerdeki” ihanete işaret etmiş ve Almanlara sempati duyduğu söylentisi dolaşan İmparatoriçe'ye imada bulunmuştu. Milyukov'un konuşmasının ağırlığı, hükümetin bu savaşı zaferle bitirecek koşullara sahip bulunmadığı noktasında toplanmıştı. S. Şidlovski, bütün İlerici Blok adına resmi bir beyanda bulunmuştu:

“Bugün yine sesimizi yükseltiyoruz, ama bu sefer yaklaşan tehlikeye dikkatleri çekmek için değil, şimdiki hükümetin, bu tehlikeyle baş

edebilecek bir yapıda olmadığını ve bu nedenle de, şu anın getirdiği görevleri kavrayan kimselere yer vermek ve girişeceği faaliyetlerde Devlet Duması'nın çoğunluğunun desteğini kazanmak ve programını yürütmek zorunda bulunduğunu beyan etmek istiyoruz.”⁸⁸

Burjuvazi şimdi artık “Güven Kabinesi” değil, Duma’ya karşı tam sorumlu bir kabine istiyordu. Muhalefet liderlerine göre böyle bir hükümet devrimi ezebilir ve savaşı yürütebilirdi.

Burjuvazi otokrasiye ne denli şiddetle saldırırsa saldırınsın, asıl önemli olan noktanın yaklaşan devrimin yarattığı tehdit olduğunu da vurguluyordu. Şulgin Duma’da şunları söylüyordu:

“Şimdi yapılacak en önemli şey, belki de en fazla korkulması gerekli şeyi bertaraf etmek, anarşi ile hükümet bunalımından kaçınmaktır.”⁸⁹

İlerici Blok’un faaliyeti, aşırı sağ arasında bile destek buldu. Pu-rişkeviç, hükümeti şiddetle eleştirdi ve ülkeyi yöneten “kara güçle-re” dikkati çekti.⁹⁰ Tahta tamamen bağlı kimselerden oluşan Özel Danışma Konseyi bile –gerici soyluların kuruluğu– 22 Kasım’da kabul ettiği bir kararla yeni bir kabine kurulmasını önerdi.⁹¹

Birleşmiş Soylular Kongresi bile “karanlık güçler”den ve yeni bir hükümet gereksiniminden söz etmeye başladı. Aslında soylular, yalnız tahta karşı sorumlu bir yeni hükümet istiyorlardı.⁹² Lakin, Kongrenin bu isteği bile, yönetici çevreler ile kendi sınıflarından bir kesim arasındaki bölünmeyi gösteriyordu. 1915 güzünde, İlerici Blok bu konularda tereddütlü iken 1916 güzünde bu talepleri destekliyordu. Yani, ülkedeki egemen sınıfların ayakları altındaki zemin bu denli kayganlaşmıştı.

Otokrasi bir çıkınazla yüz yüzeydi: Ya savaşa devam ederek işçiler ile köylülerin ayaklanmasıyla yüz yüze gelecek ya da Almanlar ile barış yaparak devrimci huzursuzluğu azaltabilecekti. Bu son durumda ise Çarlık hükümeti, burjuvazinin direnciyle karşılaşacaktı; zira bunlar için savaş, tükenmez bir kâr kaynağı ve yeni pazarlar ele geçirmenin aracıydı. Çar ile yakın çevresi savaşa son vermeye karar verdi. Zira, kitlelerin ayaklanmasından ziyade burjuvazinin muhalefeti ile baş etmek ne de olsa daha kolay geliyordu.

Ama niyetlerini açıkça söylemek çok tehlikeli olabilirdi: Burjuvazi diken üzerinde olduğu gibi üstelik müttefikler uzun zamandır otokrasinin güttüğü politikaya artan bir güvensizlik duyuyorlardı.

Rus burjuvazisi savaş boyunca birkaç kez, İngiliz ve Fransız emperyalistlere, “vatanseverce işler” üzerine konulan sınırlamalardan yakınmışlardı. Yabancı kapitalistler hiç kuşkusuz, kendisi olmaksızın Almanya’ya karşı zaferin kazanılması olanaksız bulunan Rus Ordusu ile ilgiliydiler ama bu ilgi sadece orduya karşı değildi. Rus sanayisinin bazı kolları –örneğin demir, çelik ve kimya sanayileri– büyük ölçüde yabancı kapitalistlere aitti.

“Savunma amacına yönelik işlerin” kesintisiz devam etmesi hiç kuşkusuz Fransız ve İngiliz burjuvazisinin çıkarınaydı. 1916 Martının sonunda, Rodzyanko’yu, İngiliz, Fransız ve İtalyan hükümetleri, dış ülkelerdeki mühimmat sanayisini incelemek için Duma üyelerinden bir heyetle birlikte buralara davet etti. İçlerinde Mil-yukov ile Protopopov’un da bulunduğu bir Duma heyeti, 1916 ilkyazında dış ülkelere gitti. Öte yandan, yabancı hükümetlerin temsilcileri 1916 Nisanında Rusya’yı ziyaret etti. Bunlar arasında, II. Enternasyonal’in seçkin kişilerinden Albert Thomas ile Fransız kabine üyelerinden Viviani de vardı; bunların ikisi de sosyalistti. Nikola, bu delegeler ile görüşmek için özenle hazırlandı. Kendisine, her iki delegenin de “sosyalist” olmalarına karşın, bütün enerjilerini, kendi emperyalist anayurtlarının savunması için harcadıkları yolunda güvence verildi. Bu delegelerden birisi hakkında Fransa Cumhurbaşkanı Poincare –aşırı emperyalist politikası nedeniyle kendisine *Poincare la guerre* (Savaş Poincare) adı takılmıştı– şunları söyler:

“... Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Mühimmat Bakanı M. Albert Thomas, Fransa’da, top ve gülle imalatında büyük bir beceri ve çabayla temayüz etmiştir. ... Maalesef bütün müttefik ülkelerde çok sınırlı olan bu sanayi kolunun Fransa’daki gelişmesine büyük katkısı olmuştur. Bu sonuca ulaşmak için, hem devlet ve hem de özel sanayinin ortak bir çaba içerisinde birleşmesini sağlamıştır; hem işverenlerin ve hem de işçilerin desteğini kazanmıştır. Birkaç aydır, ülkenin bütün üretken güçleri, bizim askeri ikmalimizi artırmak için çalışmaktadır. ...”⁹³

İşte bu, emperyalizmin, tüm II. Enternasyonal'e takdim etmiş olduğu "sadakat" belgesidir.

Albert Thomas Rusya'ya, mühimmat sanayisinde iyileştirmeyi sağlamak ve Fransa'ya 400 bin Rus askeri sevk etmek için gelmiştir. Thomas ile Viviani, 17 Mayıs 1916'ya kadar Rusya'da kalmışlardır. Mühimmat fabrikalarını gezmiş, büyük kapitalistler ve generaller ile konuşmuş, İmparator kendilerini kabul etmiş ve savaş sanayisinin işlemlerini engelleyen her şeyin kaldırılmasına uğraşmışlardır. Bu Fransız "sosyalistleri" işçilerle de görüşmüş ve öyle bir izlenimle ayrılmışlardır ki; Thomas, Çar'a, işçilere karşı özel önlemler alınmasını tavsiye etmiştir. Paleologue'a göre, Albert Thomas, Konsey Başkanı Sturmer'e şunları söylemiştir: "Fabrikalarınız yeterli kapasitede çalışmıyor. Şimdikinin on katı üretimde bulunabilirler. İşçilerinizi 'militarize' etmelisiniz."⁹⁴

Böylece, II. Enternasyonal'in lideri, zaten proletaryayı vahşice sömürmesi ile ünlü Rus Çarı'na, işçileri, askeri köleler haline getirmeyi tavsiye etmiş oluyor!

İngiltere'nin Moskova Büyükelçisi Sir George Buchenan, birkaç kez Çar Nikola'ya, ülkenin içinde bulunduğu ciddi durumdan söz etmiştir. Rusya yenilgiye uğradıkça, İngiliz Büyükelçisinin "tavsiyeleri" de daha ısrarlı olmaya başlamıştır. Buchenan bu tavsiyeleri ile Çar'ı sıkımsamaya başlamıştır. Zira, İngiliz Büyükelçisinin takındığı tavır, diyelim Siyam'daki müstemleke büyükelçisinin tavrından pek de farklı olmamıştır. Bu sürekli tacizler nihayet Nikola'nın sabrını taşırılmış ve şimdiye değin büyükelçiye pek formaliteye bağlı olmaktan kabul ederken artık büyük üniformasını giyerek "resmi" bir biçimde kabul etmeye başlamıştır. Güya Buchenan'a böylece, resmi üslubunun dışına çıkarak kendisine "tavsiyeler"de bulunmamasını ima etmek istemiştir. Bu ima hiç işe yaramamış ve tam tersine Buchenan şimdi de açıktan tehdide başlamıştır. Nikola, Dışişleri Bakanı S. D. Sazonov'u, Almanlar ile barış yanlısı olan B. V. Sturmer ile değiştirince Buchenan Londra'ya şu telgrafı çekmiştir:

"... Sturmer, herkesin bildiği gibi tam bir Germenofil olup, üstelik gerici bir kimse ve otokrasinin yara almadan sürmesini istemek konusunda İmparatoriçe ile aynı düşüncededir. ... Şayet İmparator, şimdi-

ki gerici danışmanlarının sözünü dinlemeye devam ederse, korkarım devrim kaçınılmaz olacaktır.”⁹⁵

Buchanan'ın Fransız meslekdaşı, Nikola'nın güttüğü politika konusunda daha açık bir dille konuşmaktadır. Maurice Paleologue anılarında sık sık kendisini, Fransız Büyükelçisi La Chetarde ile kıyaslamaktadır. Bu büyükelçi bilindiği gibi on sekizinci yüzyılda Elizabeth'e, Rus tahtını Anna'dan çekip almada yardımcı olmuştu. Sazonov'un görevden alınması, Paleologue'a bir başka tarihsel karşılaştırma yapma fırsatını vermiştir. Fransız Büyükelçisi günlüğüne Grand Düşes Maria Pavlovna ile yaptığı bir görüşmeyi kaydeder:

“Ne yapmalı? ... Tam on beş gündür Nikola'ya, hanedanı mahvettiğini, Rusya'yı mahvettiğini, saltanatının ... bir felaketle sona ereceğini anlatmaya çalışıyoruz. Ama o bizi dinlemiyor. Ne facia! ... Biz yine de, İmparatorluk Ailesi adına ortak bir dilekte bulunmaya teşebbüs edeceğiz...”

“Bu platonik bir dilek mi olacak?”

“Sessizce birbirimize bakıyoruz. Benim I. Paul'un dramına işaret ettiğimi anlıyor ve dehşet içerisinde şu sözleri söylüyor: ‘Aman Tanrım! Ne olacak şimdi?’”⁹⁶

Büyükelçi, Nikola'nın mütteliklerine yeter derecede sadakat gösterme gücünü ortaya koyamadığı şu anda, bir hükümdarın katledilmesi ihtimali üzerinde pek fazla durmaya gerek görmüyor.

Bu koşullar altında otokrasi planlarını büyük bir dikkatle uygulamak durumundaydı. 10 Kasım günü Çar, ihanetle suçlanan Sturmer'i azletti ve yerine Konsey Başkanı A. F. Trepov'u atadı. Trepov, 1905 Devrimi'nde “İsyancılara karşı mermilere acımayınız!” emrini veren St. Petersburg Genel Valisi'nin kardeşiydi. Ayrıca Trepov, 24 Ocak 1878'de Vera Zasuliç'e ateş eden St. Petersburg kenti valisinin oğluydu. Poltova eyaletinde geniş toprakları vardı. Daha önceki işlerde bazı Duma üyeleri ile birlikte hükümete destek olmuştu. 19 Kasım'da yeni Başbakan kendini Duma'ya takdim etti ve Mütteliklerin Konstantinopol'ü Ruslara teslim edeceği müjdesini verdi. Hemen ilave etti:

“Rus halkı niçin kanını döktüğünü bilmelidir!”⁹⁷

Bu elbette, toprak beyleri ile burjuvazi için çok güzel bir haberdirdi.

Bu gibi ödünlerin heyecanlı milletvekillerini geçici olarak yatıştıracağı ve ardından da başka bir yol izlenebileceği düşünülüyordu. Sarayda pek tutulmayan Trepov'u başbakanlığa atarken Nikola, Çariçe'ye şöyle diyordu:

“Bir insanın sevmediği ve güvenmediği birisiyle iş yapması pis bir durum. ... Ancak, her şeyden önce, yeni birisini seçmek ve pis işleri ona yaptırdıktan sonra kışına tekmeyi atmak lazım. Demek istediğim, *Duma'yı* kapattıktan sonra defolur gider. Bütün sorumluluk ve güçlük onun omuzlarında kalsın, yeni gelenin değil.”⁹⁸

Çarlık kliğinin kurduğu komplo şöyleydi: Hükümet çevrelerinde “Birlikler” denilen burjuva örgütleri, *Duma'yı* dağıtarak, yeni ve daha “ehli” bir *Duma* seçilecek, hükümetin bütün yetkileri “tam yetkili bir kimsenin” elinde toplanarak, Almanya ile ayrı bir barış yapılacak ve sonra da devrimin hesabı görülecekti.

Bundan çok daha önce, Almanya ile barış yapmak için bazı girişimler olmuştu. Daha 1915'te Rus orduları Galiçya'da bozguna uğrayınca, Alman aristokrasisi ile Çarlık çevrelerinde yakın ilişkileri bulunan ve Çariçe'nin dostu olan M. A. Vasilçikova adında bir soylu kadın, Avusturya'dan Nikola'ya üç mektup göndererek II. Wilhelm adına barış teklifinde bulunmuş, Aralık ayında da başkent St. Petersburg'a bizzat gelerek Çar ile görüşmek istemişti. Ne ki, Almanya ile ayrı barış yapılacağı söylentisi hemen başkentte yayılmış ve Vasilçikova kentten uzaklaşmak zorunda kalmıştı. 1915 Nisanında, Çariçe, kardeşi Hess Dükünden, barış görüşmelerinin başlamasını öneren bir mektup almıştı. Bu mektuba yanıt beklemeksizin Dük, Stokholm'e güvendiği bir ajan göndererek, Çar'ın yollayabileceği bir temsilci ile görüşme imkânlarını aramıştır. Çariçe, Nikola'ya kardeşi hakkında şunları yazar:

“Tamamen özel bir düşünceyle, güvenilir bir adamını Stokholm'e göndermek ve sizin (özel olarak) göndereceğiniz temsilci ile görüşerek birçok güçlükleri bu iki bey halledebilirler düşüncesindedir. Böylece oraya ayın 28'inde (yani iki gün önce, ama ben daha yeni duydum) bir bey göndermiş; bu bey orada bir hafta kalacakmış. Ben hemen kendi-

sine bir cevap yazdım ve senin daha geri dönmediğini bildirerek, bu beyin boşuna orada beklememesini söyledim; barış çok istenir bir şey olmakla beraber, zamanın henüz gelmediğini söyledim.”⁹⁹

Bir ulusun kaderi böylece Çar’ın yakınları, akrabaları tarafından, aile içerisinde kararlaştırılıyordu.

1916 yılında, Almanya ile mütareke konusunda başka birkaç girişim daha oldu. Temmuz ayında Stokholm’de, Almanya temsilcisi Warburg ile Duma Başkan Yardımcısı Protopopov arasında bir görüşme yapıldı. Bu görüşmede Warburg, Almanya’nın barış yapabileceği koşulları özetledi.

Rusya’ya dönüşünde Protopopov, Duma üyelerine konu hakkında bilgi verdi. Nikola, Protopopov’un Stokholm görüşmesini öğrenir öğrenmez kendisini saraya çağırdı. Milyukov, Protopopov’a, bu olayın “bir turist gibi gittiği kentte tesadüfen gerçekleştiğini” Nikola’ya söylemesini tavsiye etti.¹⁰⁰ Protopopov bu konuda Çar’ı iyi idare etmiş olmalı ki, Çar’ın söylediklerinden “çok memnun kaldığını” bildirdi.¹⁰¹ Gerçekten de Çar görüşmelerinden memnun kalmış olmalı ki, 18 Eylül’de kendisini, Rasputin’in tavsiyesi üzerine, İçişleri Bakan vekilliğine atadı. Nikola bu atamayla iki amaç güdüyordu. Oktobrist olan Protopopov, hem Duma Başkan Yardımcısı ve hem de, Metalurji Sanayisi Konseyi Başkanı idi. Yani sanayi çevreleri ile yakın teması vardı. Üstelik büyük bir toprak sahibi idi. Simbirska eyaletinde 13 bin dönüm kadar toprağı vardı. Çar, Protopopov’u bakan atamakla, burjuvazi ile arasında bir köprü oluşturduğuna inanıyordu. Aynı zamanda, Rasputin’in koruyuculuğundaki Protopopov, Almanya ile ayrı bir barıştan yanaydı ve bu haliyle Çar’ın politikasında bir alet olarak kullanılabilirdi.

Protopopov’un atanması, Duma’daki eski arkadaşlarının düşmanlığını kazandırdı. Protopopov’a karşı bunlar, öteki bakanlardan çok daha fazla bir nefret, küçümseme gösteriyor ve durmadan çamur atıyorlardı. Bunun nedeni onun kişisel nitelikleri değildi –zaten o da, Çarlık kliğine bağlı öteki yaratıklardan ne daha iyi ne de daha kötüydü– asıl neden, Duma, Nikola ile çatışma halindeyken bakan olmayı kabul etmesi ve barış konusundaki görüşleriydi.

Şimdi, dış politika alanından elini çeken "otokrasi, hızla ülke içindeki planlarını uygulamaya başladı. 9 Aralık'ta, Şehir Birlikleri Kongresi ile, Zemstvo Birliği kapatıldı. En masum amaçlı toplantılar yasaklandı. 11 Aralık'ta, Gazeteciler Cemiyeti toplantısı ile daha sonra, Çocuk Doktorları Derneği toplantısı yasaklandı.

Burjuva örgütleri Duma'yı protesto yağmuru'na tuttu ama 17 Aralık'ta Çar, Duma'nın oturumlarını 12 Ocak'a kadar askıya aldı. Bu arada yeni Duma'nın seçim hazırlıklarının tamamlanacağı umuluyordu. Bu planın ayrıntıları, ta 1915 Ekiminde, eski İçişleri Bakanlarından A. N. Kostov tarafından saptanmıştı. Kostov, Vollogda ile Duma'ya sağcıların seçilmesini sağladığı Nizni-Novgorod valiliği yapmıştı. İşte bu "seçim uzmanına" planın yapılması görevi verilmişti. Basına rüşvet dağıtmak, basımevi kiralamak, gereken yayınları yapmak, insan satın almak, sokak gösterileri ile sinema matinelere düzenlemek için bu adamın emrine 8 milyon ruble tahsis edilmişti. Kostov ayrıca 1.5 milyon ruble toplamayı başarmış bu paranın nerelerde kullanıldığını devrimden sonra hesap verirken söyleyememiştir. Öyle anlaşıyor ki paranın büyük bir kısmı kendisinin ve yakınlarının cebine girmiştir. Kostov, her eyalette seçimlerin muhtemel sonuçları konusunda bir muhtıra hazırlamıştır. Gelecekteki Duma'nın oluşumu konusunda muhtıra şöyle diyor:

"Sağ Oktobristlere göz yumulabilir ve daha tutucu gruplar elbette tercih edilir."102

Rodzyanko tipi milletvekilleri yeni Duma'ya girebilirlerdi ama II. Markov ile Rus Halkı Birliği'nin üyeleri bu görev için daha uygundur. Bu sonuçlara, toprak sahibi soylular ile rahip ve papazların yardımı ile ulaşılabileceği umut ediliyordu. Örneğin Tver eyaleti ile ilgili olarak muhtırada şöyle deniyordu:

"Solculara ve Oktobristlere karşı, ruhban sınıfı ile ittifak halinde bütün sağcılar seçilebilir."103

Tambov eyaleti için ise şunlar kaydedilmiştir:

"Sol gruplar ancak din adamlarının yardımı ile etkisiz hale getirilebilir. Din adamlarına fazla güvenilmezse de bunları piskopos yönetebilir ve solcuların seçilmemesi için kendilerine talimat verebilir."104

İş planının uygulanmasına gelince akla gelen ilk isim –yukarıda adı geçen– “aşk hastası panter” taklidinde büyük başarı gösteren N. A. Maklakov oldu. II. Nikola kendisine, Aralık ayında İçişleri Bakanlığı görevine getirilen Protopopov ile birlikte, Duma’nın Çar’ın emriyle kapatılacağına dair bir manifesto hazırlamasını emretti. Panter taklidinden daha “yararlı” bir iş için çağrıldığına pek sevinen Maklakov, Çar’a bir teşekkür mektubu yazdı. Bu mektupta, Çar’ın planının ne denli ayrıntılı olduğuna tanık oluyoruz:

“Bu mesele bütünüyle Bakanlar Kurulu’nun bir meselesi olmalıdır; İçişleri Bakanı, başboş kalan tüm Rusya ile tek başına mücadele etmek durumunda bırakılmamalıdır. Hükümet her zamandan fazla, bir noktada dikkatini toplamalı ve tek amaç etrafında birleşmelidir: Her ne pahasına olursa olsun ülkede düzeni yeniden kurmalı ve uzun süreden beri dış düşmandan daha tehlikeli, daha vahşi ve daha saldırgan hale gelen iç düşmanın yok edilmesi gereğine inanmalıdır.”¹⁰⁵

Bu düşünce; iç düşmanın, yani kendi uyruklarının, dış düşmandan daha tehlikeli olduğu fikri, saray kliğinin bütün eylemlerinde egemen olmuştur.

Otokrasinin komplosu artık harekete geçmeye hazırdır.

Maklakov’un bu mektubu 9 Şubat tarihinde yazdığı ve 13 Şubat’ta da Avusturya Dışişleri Bakanı Kont Çernin’in, Rusya’nın barış tekliflerini aldığı önemle dikkate alınmalıdır. İşte Kont Çernin’in yazdıkları:

“26 Şubat’ta bana bir kimse müracaat ederek, belli bir tarafsız gücün yetkili temsilcisi olduğunu belgeyle kanıtlamış, hükümetinin isteği üzerine, bana düşman devletlerin ya da bunlardan en az bir tanesinin, bizimle barış yapmaya hazır olduğunu ve barış koşullarının bizim lehimize olduğunu ifade etmiştir. ... Ben söz konusu olan devletin Rusya olduğundan hiç kuşku duymadım ve bu tahminim doğru çıktı.”¹⁰⁶

Otokrasi benimsediği yolda yürümeye artık kararlıdır.

Çarlık sarayının dış politikadaki değişikliğiyle ilgili ilk haberler burjuvazide büyük öfke yarattı. Rus burjuvazisi, Rusya’nın emperyalist müttefiklerini tam bir biçimde destekliyordu. Şayet Rusya ayrı bir barış imzalayacak olursa, Almanya üzerindeki zaferleri tehli-

keye düşecekti. Rus Ordusu, düşman kuvvetlerinin büyük bir kısmının dikkatini kendi üzerine çekmekteydi. Savaştan çekilecek olursa, müttefik emperyalistlerin planları tehlikeye düşebilirdi.

Müttefiklerce desteklenen Rus burjuvazisi, bir “saray devrimi” aracılığı ile, artık kötürümleşmiş otokrasiye yeni bir kan vermeye karar verdi: Aciz Çar devrilecek ve yerine burjuvazinin bir adamı getirilecekti. Bütün plan, savaşı durdurmaksızın, gelişmekte olan devrime karşı mücadeleyi yoğunlaştırma amacına yönelikti. Başkentte iki gizli çevre oluşmuştu. Bunlardan ilki, çoğu askerlerden, Muhafız subaylarından oluşuyordu. Bu çevrede başrolü General Kerimov oynuyordu. Kerimov, Şubat Devrimi’nden sonra, General Kornilov ayaklanmasındaki rolüyle ünlenmişti.

1917 Şubat Devrimi’nden sonra kurulan ilk hükümette bakan olan Tereşçenko, anılarında General Kerimov için şunları yazar:

“O ve arkadaşları şunu anladılar ki, eğer kendileri, *coup d’etat*’nın liderliğini ele almazlarsa, bunu bizzat halk ele alacaktı; ve onlar, bunun sonucunu ve getireceği büyük anarşiyi çok iyi biliyorlardı. Ama, daha ihtiyatlı kimseler, henüz vaktin gelmediğini söylüyorlardı. Ocak ayı geçti, Şubat’ın ilk yarısı da. Sonunda, becerikli politikacıların akıllı sözleri bizi ikna etmeye yetmedi ve birbirimizle yazışmak için kullandığımız şifre ile, General Kerimov, Martın ilk günlerinde Roman-ya’dan Petrograd’a çağırıldı. Ama çok geç kalınmıştı.”¹⁰⁷

Rodzyanko, anılarında, görüşmelerin Guçkov’un evinde yapıldığını söyler. Maliyenin ve sanayinin büyük patronları, komplo-nun, General Alekseyev, Ruzki ve Brusilov’un onaylarını aldığını biliyorlardı. Aynı anda buna benzer şeyler, Petrograd Muhafız Alayı’nın subayları tarafından da yerine getirilir. Purişkeviç’in de bu subaylar ile teması vardır.

İkinci çevre, Duma üyelerinden oluşmuştur. 1917 Şubat Devrimi’nden sonra Milyukov şu itirafta bulunur:

“İlk Geçici Hükümet’in üyelerinin çoğu, bu ikinci çevrenin toplan-tılarına katılmışlardır ve bunların bir kısmının birinci çevrenin varlı-ğından haberleri vardı.”¹⁰⁸

Komplocuların amacı, Nikola’yı tahttan indirmek, Çariçe’yi bir manastıra kapatmak –henüz yaşı küçük olan– Aleksey’i Çar yap-

mak ve Çar'ın kardeşi Grand Dük Mişel'i, Aleksey Çar olacak yaşa gelene kadar vekil atamaktı. Saray devriminin ilk adımı, Rasputin'i öldürerek ortadan kaldırmaktı. 17 Aralık gecesi Rasputin, Prens Felix Yusupov'un dairesine davet edildi. Burada, Purişkeviç, Yusupov ve Grand Dük Dimitri, "kutsal adama" altı el ateş ederek öldürdüler.

Rasputinizmi yaratan ve besleyen aynı dünyaya mensup bulunan bu yüksek sosyete komplocuları, bu cinayetten sonra sarayın kendisine geleceği gibi gizli bir umut besliyorlardı. Nikola'nın yakın akrabaları ona yalvarıyor ve hem kendi ve hem de ailesini felakete sürüklediğine işaret ediyorlardı.

Ne var ki Çar, Genel Karargâh'tan çıkarak acele başkente yollandı ve planın uygulanmasına geçildi. Ancak, Protopopov'un önerisiyle tek bir değişiklik yapılarak Duma'nın hemen kapatılmaması kararlaştırıldı. 6 Ocak tarihinde Nikola bir ferman yayımlayarak, Duma ile Özel Konsey'in oturumlarının 14 Ocak'a kadar ertelendiğini bildirdi. Bunu yaparken, burjuvazinin kaymak tabakasının öfkesinden çok, kitleler arasında yayılan devrimci duyguların hızlanmasından korkuyorlardı. Protopopov'a göre, Duma'nın dağıtılması, halk kitlelerinin harekete geçmesi için bir bahane olabilirdi.

Kadet Partisi'nin yayın organı *Reç*'e göre, Duma üyeleri, bu yeni ertelemeyi, hükümetin Duma'ya karşı giriştiği kampanyanın tepe noktasına ulaşması olarak yorumluyorlardı. Burjuva komplocular ise hazırlıklarını daha da hızlandırdılar. Rodzyenko, Konsey Başkanı ile yaptığı özel bir konuşmada, Nikola'nın üç ayrı ferman daha imzaladığını ama bunların yayın tarihinin henüz belli olmadığını öğrenmişti. Bunlardan ilki, Duma'nın kesinlikle kapatılması; ikincisi, savaşın sonuna kadar oturumlarının ertelenmesi; üçüncüsü ise çalışmalarının belirsiz bir süre askıya alınması ile ilgiliydi. Duma Başkanı, Moskova Eyaleti Soyluları Şefi Bazilyevski ile Birleşmiş Soylular Kongresi Başkanı A. D. Samarin'e ve Petrograd Eyaleti Soyluları Şefi Somov'a birer telgraf göndererek kendilerini Petrograd'a davet etti. Yeni hükümetin muhtemel başbakanı olan, Zemstvo Birliği'nden Prens G. E. Lvov'a da bir mesaj gönderilerek davet edildi. Sanayiciler ve İmalatçılar Birliği Başkanı A. İ. Konovolov da davet edilenler

arasındaydı. Samarin'in, soylular adına Çar'dan kendisini kabul etmesi için ricada bulunması ve gerçek durum hakkında Çar'ın gözlemini açmaya çalışması karar altına alındı. Birleşmiş Soylular Toplantısı'nın 19 Ocak'ta yapılması önerildi. Ayrıca Guçkov, Şubat Devrimi'nden sonra araştırma komisyonunda verdiği ifadede, gizli çevrenin 1917 Şubatında şu karara vardığını beyan etti:

"İmparatorluk trenini Genel Karargâh'tan, Tsarskoye Selo'ya giderken ele geçirmek; Çar'ı tahttan feragate zorlamak ve aynı zamanda, burada Petrograd'da güvenilir birliklerin yardımıyla şimdiki hükümet üyelerini tutuklamak ve hemen ardından hem hükümet darbesini ve hem de hükümete girecek kimselerin adlarını ilan etmek. Böylece ... ordu bütünüyle işe karıştırılmadan, yalnız küçük bir kısmıyla işi bitirmek."109

Müttefik diplomatları, tıpkı Rus burjuvazisi gibi yalnız hükümet darbesinin devrime engel olabileceğini ve Rusya'yı "kurtarabileceğini" umuyorlardı. İngiliz Büyükelçisi Sir George Buchenan anılarında, komplocuların hükümet darbesini kendi sefaretinde tartıştıklarını itiraf etmiştir.

"Günlüğünde, 'bir saray devrimi' diyor, 'Sefaret'teki bir akşam yemeğinde açıkça tartışıldı. Hükümette yüksek bir mevki olan bir Rus arkadaşım, İmparatorun ve İmparatoriçenin her ikisinin mi yoksa sadece İmparatoriçenin mi öldürülmesi sorununu burada dile getirdi."110

İşte soylular ile burjuvazinin kaymak tabakasının kurduğu kumpas böyle bir kumpastı ve İngiltere Büyükelçiliği'nde tartışılıyordu.

Bu itiraf, Buchenan'ın yalnız komplotan haberdar olmakla kalmayıp, bunda bir payı olduğu düşüncesine de hak verdirir. Müttefik bir devletin Büyükelçisinin, kendisinin itimatnamesini sunduğu bir imparatorun öldürülmesi ihtimalinden haberdar olup da bu komplot karşısında sessiz kalması hiç kuşkusuz onun da bu komploya dahil olduğunun bir kanıtıdır. Sir Buchenan açıkça şöyle demektedir:

"Daha sonra Geçici Hükümet'in üyesi olan bir Rus arkadaşım bana bir mesaj gönderdi ve ... paskalyadan önce bir devrim olabileceğini bildirdi."111

Her ikisi de devrime engel olmak için düzenlenen iki komplo da artık olgunlaşmıştı. Komplocular, kitlelerin yardımı olmaksızın ve halk farkına varmadan önce planlarını uygulamak istiyorlardı. Gelin görün ki devrim, hem otokrasinin ve hem de saray devriminin vuracağı darbeden önce davrandı: Burjuvazi ile otokrasi birbiriyle uğraşırken, burjuvaziden de Çarlıktan da nefret eden işçiler ile köylüler sokaklara dökülerek açıkça eyleme geçtiler.

1916 Ekimindeki devrim dalgasını, işçi hareketlerinde nispi bir durgunluk izlediyse de, Kasım ve Aralık aylarındaki grev sayısı yine de 40 binin altına düşmedi. 1917’de ise hızlı bir çıkış hareketi başladı. Sert geçen kış, çalışan nüfus üzerinde yeni sıkıntıların doğmasına neden oldu. Petrograd ve Moskova’ya buğday sevkiyatı durmuş gibiydi. Küçük tüketim mallarının fiyatı hızla artıyordu. Yiyecek kuyruklarında protesto sesleri gittikçe yükseliyordu. Birkaç ekmek satan dükkân tahrip edilmişti. Kadınlar özellikle faaldi. Gizli polisin Ocak ayında İçişleri Bakanı’na verdiği raporda şöyle deniyordu:

“Dükkânlardaki bitip tükenmez kuyruklarda beklemekten dizlerine kara su inmiş, yarı aç ve hasta çocuklarının önünde ıstıraplar içinde kıvranan analar belki de devrime Bay Milyukov, Rodiçev ve ortaklarından çok daha yakındır ve hiç kuşkusuz çok daha tehlikelidir, zira onlar patlamak için bir kıvılcım bekleyen barut fıçısı gibiler.”¹¹²

Ocak ayındaki grevler, 1905’te gösteri yaparken vurulan işçilerin yıldönümü olan Ocak ayında başladı. Bir gün önce Bolşevik Partisi’nin Petrograd Komitesi işçileri savaşa karşı gösteri yapmaya çağırdı. 9 Ocak’ta birçok fabrikada işçiler toplantılar düzenledi. Petrograd’ın Viborg ve Narmva bölgelerinde hemen hemen bütün fabrikalar durmuştu. Petrograd’da, Moskova’da, Bakü’de ve Nizni-Novgorod’da işçi gösterileri yapıldı. Moskova’da, işçilerin üçte biri greve gitti. Moskova Bolşevik Komitesi, Tverskoy bulvarında bir gösteri düzenledi ve 2 bin kişinin katıldığı bu gösteriyi polis dağıttı. Öğleden sonra saat üçe doğru Tiyatro meydanında (şimdiki Bolşoy Tiyatrosu’nun bulunduğu alan -ç.n.) bir grup işçi üzerinde “Savaşa Son” yazılı kırmızı bayraklarla belirdiler ve göstericilerin sayısı bini buldu. Ohodni Rlad’a doğru yürümeye başladılar. Atlı polisler meydana ulaştı ve kılıçlarını çekerek kalabalığa daldılar. Polis her yerde

grevcilere acımasızca davranıyordu. Tutuklamalar oldu. Pek çok işçi askeri makamlara teslim edildi. Ancak birkaç gün sonra grevler yeniden başladı. Ocak ayı boyunca toplam 200 bini aşkın işçi, ülkenin çeşitli yerlerinde greve gitti. Bu büyüklükte grevler savaş başla-
dığından beri görülmemiş şeylerdi. Özellikle, Petrograd ile Mosko-
va'da durum çok gergindi. Kentler söylentiler ile çalkalanıyordu. Halk yolların geçilemez hale geleceğini düşünerek yiyecek satan dükkânlara hücum ediyordu. Bir polis raporu şöyle diyordu:

“Genel grev düşüncesi her gün daha fazla destekçi kazanıyor ve 1905'teki kadar popüler hale geliyor.”¹¹³

Kentlerdeki bu harekete, kırsal kesimdeki yoksul köylülerin ha-
reketi katıldı. Sürekli seferberlik ve hayvan sürülerine el konulma-
sı, çalışan köylülerin hemen hepsini mahvetti. Sanayideki bunalım
köylerde, kibrit, gazyağı, tuz gibi köylünün devamlı kullandığı nes-
neleri bulunamaz hale getirdi. Köylünün elindeki hububat onu an-
cak kışın yarısına kadar idare edebilirdi. Toprak sahipleri ile Ku-
laklara duyulan nefret şimdi artık iyice yoğunlaşmıştı. Savaşa kar-
şı girilen hareketlerin haberleri pek çok bölgeden alınır oldu.

Köylüler, “Hükümet hepimizi asamaz ama Almanlar herkesi ya
öldürür ya sakat bırakır,” diyorlardı.¹¹⁴ Bunlar askere çağrıldıkları-
nda gitmiyorlardı. Köylüler arasındaki durum hakkındaki polis rapor-
ları halihazır durumu, 1905 ve 1906'daki duruma benzetiyorlardı.

Çarlık hükümeti, ne liberal burjuvaziye ne de tehlike kapıyı ça-
lınca liberalizmi desteklemeye hazır saray çevresine herhangi bir
ödün vermeyi kesinlikle reddediyordu. Çarlık bütün güçlerini sefer-
ber etmişti. Polis, askeri garnizonlardan alınmış makineli tüfekler
ile donatılmıştı; gizli polis “bütün şüpheli kimseleri” tutuklamaya
hazırdı. Tutuklamalar çoğu kez, dost düşman ayırt edilmeksizin
yapılıyordu. 26 Ocak gecesi, Merkezi Savaş Sanayisi Çalışma Gru-
bu'nun üyeleri –Menşevik Gvozdev, Broydo ve ötekiler olmak üze-
re hepsi on bir kişiydi– tutuklanmıştı. Bunlar, Rusya'yı “Sosyal De-
mokrat bir cumhuriyet yapmak amacıyla” 14 Ocak'ta bir işçi gös-
terisi için hazırlık yapmakla suçlanıyorlardı.¹¹⁵

5 Şubat'ta bir emir yayınlandı ve Petrograd Askeri Alanı, Kuzey
Cephesi'nden ayrıldı. Bölge Komutanı General S. S. Kabalov'a ge-

niş yetkiler verildi. Hükümet yaklaşan devrimle kıyasıya savaşmaya karar vermişti.

Devrimci fırtınanın ilk işaretleri, liberal burjuvazinin saflarında büyük bir huzursuzluk yarattı. Saray devrimi ile ilgili bütün konuşmalar son bulmuştu. “Devrimciler, kendilerine rağmen”, kitleler olmaksızın bir “salon” devrimi yapmaya hazırlanırken, şimdi kitleler sokağa dökülürmüştü. Duma’daki gevezeler, otokrasi üzerinde daha fazla baskı yapılması konusunda herhangi bir laf edilmesine artık tahammül edemiyorlardı. Bu son komplocular, en yakın bağlaşıklarına bile ihanet etmişlerdi. Merkez Savaş Sanayisi Komitesi Bürosu, Çalışma Grubu’nun tutuklanmasını izleyen gün bir toplantı yaptı ve burada, A. İ. Guçkov ile A. İ. Konovalov’a, hükümetten, tutuklanan kimselere fazla baskı yapılmamasını rica etme görevi verildi. Menşeviklere mükemmel bir bonservis verildi:

“Çalışma Grubu’nun büyük etkisi sayesinde, işçiler ile idare arasında çok ciddi ihtilafların, çeşitli bölgelerdeki birçok fabrikalarda önlenemediği bir gerçektir.”¹¹⁶

Fakat kesin bir önlem alınmadı. Tersine, Duma muhalefet liderlerinin hazır bulunduğu 29 Ocak’ta yapılan Komite toplantısında, Milyukov, kendisini ikiyüzlü bir hareketle Çalışma Grubu’nun faaliyetlerinden soyutladı ve “kitlelerin içgüdülerine dizginleri veremeye” karşı çıkan bir konuşma yaptı. Profesör Milyukov, işçilerden sokağa dökülmemelerini ve “provokasyona” kapılmamalarını rica ediyordu. Daha ileri giderek o, Duma’nın açılma gününde Menşeviklerin hazırlık yaptıkları gösteriye işçilerin katılmamasını istedi. 14 Şubat’ta yapılacak bu gösteriye işçilerin katılmaması talep edilirken, burjuvazi de Çar’a Devlet Duması’na gerekli önemi vermemekle sitem ediyordu. Burjuvazi, küçük ödünler vererek, halkın daha büyük ve radikal taleplerinden vazgeçirilebileceğine inanıyordu.

Korkuya kapılan burjuvazinin giriştiği manevralar, küçük burjuva partilerinin yaptıkları ve söyledikleri ile açığa çıkar. Menşeviklerin düşüncesine göre, burjuvazi, burjuva devrimini yönetebilecek tek sınıftı. Yapılacak şey sık sık burjuvaziyi bu yolda dürtüklemektir. Menşevikler, işçileri, 14 Şubat’ta Duma’yı savunma amacıyla sokaklarda gösteri yapmaya çağırıyordu. Göstericiler, Duma

oturumlarının yapıldığı Taurida Sarayı önünde toplanacaklardı. Milyukov'un hazır bulunduğu 29 Ocak toplantısında Çehidze de konuşmuştu. Bu Menşevik lider burjuvaziye, olayların ardından gitmekle sitem ediyordu.

Çehidze, burjuvaziyi korkutmak, Çar'a karşı verilen mücadeleye daha kararlı olmalarını sağlamak için, "Bu, işçi sınıfına indirilmiş bir darbedir ama unutmayın ki, işçi sınıfının felaketini sizin felaketiniz izleyecektir," diyordu.¹¹⁷ Menşeviklerin yasal merkezi örgütleri, Çalışma Grubu ile Devlet Duması'ndaki Menşevik fraksiyonun temsil ettiği haliyle, devrimci yangını söndürme çabası içerisindeydiler. Grevin, silahlı bir ayaklanma biçimini aldığı açık hale gelince, Menşevikler yalnız işçilerden silaha başvurmama isteğinde bulunmakla kalmadılar, gösterilerden de vazgeçmesini istediler.

Sosyalist Devrimciler de, devrime ihanet eden bir rol oynuyorlardı. Kerenski, burjuvaziden, daha büyük bir cesaretle davranmasını istiyordu. Duma'nın açılmasından sonra şöyle diyordu:

"Eğer siz ülkeyle birlikte iseniz, eğer siz iktidar ile onun uşaklarının, Rusya'yı içinde bulunduğu bunalımdan kurtaramayacağını idrak ediyorsanız, derhal devletin kurtarılmasından yana olduğunuzu ilan etmeniz ve hemen boş sözleri bırakıp eyleme geçmeniz gerekir."¹¹⁸

Çehidze gibi Kerenski de burjuvazinin gerçekten otokrasi ile yaşayabileceğine inanıyordu. Sosyalist Devrimciler ise aynı Menşevikler gibi, burjuvaziye, hareketin başına geçerek devrimci fırtınanın yön değiştirmesi için yalvarıyorlardı.

Bolşevik Partisi, örgütlenme bakımından, Şubat Devrimi sırasında zayıftı. Örgütlerinden pek çoğu polis tarafından imha edilmişti. En seçkin ve faal üyeleri ya sürgünde ya hapisanede ya da zorunlu olarak dış ülkelerde yaşıyorlardı. Lenin İsviçre'de yaşamak zorundaydı. Stalin, Sibirya'nın uzak bir yerinde, Yenisey bölgesinin Turukhansk kentinde sürgündeydi; sonraları Sverdlov da oraya sürülmüştü.

Ancak otokrasi, Bolşevik Partisi'ni çökertmekte başarılı olamamıştı. Ayrıca, halk kitleleri ile olan ilişkisini de kesememişti. Marksizmin temel ilkelerine bağlı kalan ve daima kitlelerle ve kitlelerin başında bulunan Bolşevikler, cephede olsun geride olsun, başkentte olsun eyaletlerde olsun, her türlü özveriye katlanarak proletaryanın savaşını yönlendiriyorlardı. Hapishaneye, sürgüne ya da kü-

rek cezasına gönderilen Bolşeviklerin yerini, yeni yoldaşlar, yeni takviyeler alıyordu. Bu arada Bolşevikler, Rusya'daki merkez örgütlerini korumayı bile başardılar. Bu örgüt, liderlerinden birinin V. M. Molotov olduğu Merkez Komite Bürosu idi. Bolşevik Partisi'nin kahramanca çalışması, şimdiye değin görülmemiş dehşet havasına karşın meyvelerini vermeye başladı. Bolşevizmle eğitilen yetişmiş işçiler, günlük politik mücadeleye devrimci bir ruh kazandırıyorlardı. Bolşevik fikirler, işçi sınıfı arasında etkisini gösteriyor ve halkı, sınıf düşmanlarına karşı girilen savaşında itici bir güç oluyordu. Yalnız Bolşevikler, silahlı mücadele yoluyla Çarlığı devirmek için kitlelere sesleniyordu.

İşçileri açılış gününde Duma'nın savunulması için gösteriye çağırarak Menşeviklerin aksine Bolşevikler, Duma'daki Bolşevik fraksiyonun yargılanmasının yıldönümü olan 10 Şubat'ta gösteri yapmak için hazırlanıyorlardı. Bolşevik Partisi'nin Petrograd Komitesi, 6 Şubat'ta dağıttığı bir bildiri ile işçileri gösteri yapmaya çağırıyordu. 10 Şubat'ta kimi fabrikalar çalışmadı, kimisi yalnız öğle paydosuna dek çalıştı. Toplantılar yapıldı; Parti 10 bin bildiri dağıttı. Bolşevikler 14 Şubat'taki greve katılmaya ve orada kendi sloganlarını atmaya karar verdiler. O gün, Petrograd'daki altmış fabrika greve gitti. Buralarda çalışan işçilerden binlercesi greve katıldı. Putilov fabrikası işçileri üzerinde şu yazılar bulunan kırmızı bayraklar taşıyordu: "Kahrolsun Otokrasi! Kahrolsun Savaş!"

Viborg bölgesinden işçiler, Liteini bölgesi işçileri ile birlikte marşlar söyleyerek yürüyorlardı. Yürüyüşe müdahale etmek isteyen polisler püskürtülüyordu. Fabrikalarda da toplantılar yapılıyordu.

Gösterideki hiçbir bayrak "Duma'yı Savunalım" sloganını taşımıyordu. Hem grevi hem de gösteriyi yöneten Bolşeviklerdi.

İKİNCİ BÖLÜM

ŞUBAT BURJUVA DEMOKRATİK DEVRİMİ

1

BAŞKENTTE AYAKLANMA

Girişilen grev çok geniş boyutlara ulaştı. Ancak, burjuva demokratik devriminin temel amacını, yani otokrasinin devrilmesini başaramadı. Kitleleri daha yüksek bir mücadele biçimi –silahlı ayaklanma– için uyandırıp ve hazırladığı gibi ayrıca, devrimin ne denli olgunlaştığını da gösterdi. Ancak bu grev, eski rejime son darbeyi vurmuş olmadı. Otokrasi, işçiler ile onlara katılan askerlerin ortak hareketleri ile devrildi.

Otokrasinin devrilmesinde en önemli rolü, yarım milyonun üzerindeki proletarya nüfusu ile Petrograd kenti oynadı. 1917 yılı 18 Şubatında, Putilov fabrikasının atölyelerinden biri greve gitti. Fabrikanın bütün kısımlarında toplantılar yapıldı. İşçiler isteklerini yönetime ulaştırmak için temsilciler seçti. Yönetim işçileri işten atmakla tehdit etti. 22 Şubat'ta fabrika kapandı. Ertesi gün, 20 bin Putilov işçisi kente yürüdü. Bir gün önce Petrograd'da ciddi yiyecek ayaklanmaları yapılmıştı. Putilov işçilerinin görünmesi yanan alevi büsbütün körükledi. 23 Şubat, Uluslararası Kadınlar Günü idi. Bolşevik Partisi, işçileri grev yapmaya çağırdı. Takriben 90 bin işçi iş bıraktı. Gün boyunca Petrograd varoşları göstericilerin elindeydi. Kalabalıkta kadınlar daha fazlaydı. Saatlerce bekledikleri ekmek kuyruklarını bırakıp işçilere katılmışlardı. Göstericiler yalnız işi bırakmakla kalmamış diğer işçileri de kendilerine katılmaya çağırmışlardı. Mermi fabrikasının çevresini çok kalabalık bir işçi kitlesi çevirmiş ve çalışan 5 bin işçi işi bırakmaya ikna edilmişti. Göstericiler ekmek istiyorlardı. Devrimci sloganlar yazılı çok sayıda kırmızı bayrak, Bolşevik Komitesi'nin çok faal olduğu Viborg bölgesinde görülmeye başlandı. Bir polis raporuna göre, öğleden son-

ra saat 3 sıralarında 4 bin kişi, Sampsonovski köprüsünü, Viborg bölgesinden yararlanarak Tritskaya meydanında toplandı. Bu kalabalığın içinden konuşmacılar çıktı. Atlı ve yaya polisler kalabalığı dağıttı. Polisi püskürtecek güce ulaşmamış olan işçiler fırınlara hücum etti, bazı gayretkeş polisleri dövdüler.

Viborg bölgesi Bolşevik Komitesi o gece toplanarak greve devam etme ve bunu bir genel greve dönüştürme kararı aldı.

Ertesi gün 24 Şubat'ta gösteriler daha şiddetli olarak devam etti. Grev gitgide yayılıyordu. Aşağı yukarı 200 bin işçi işi bırakmıştı. Köprüleri askeri devriyeler tuttu ama halk buz üzerinden yürüyerek nehri geçiyordu. Kızıl bayraklar taşıyan göstericiler şehrin dış mahallelerinden merkeze doğru gelmeye çalışıyorlardı. Amaçları Nevski bölgesine ulaşmaktı. Bunları polis bir yerde dağıtıyor, onlar bir başka yerde toplanıyorlardı. Devrimci şarkılar ile "Kahrolsun Çarlık!" ve "Ekmek İstiyoruz!" çığlıkları Nevski bölgesinde yankılanıyordu.

Askeri birliklerin güvenilirliği henüz denenmemiş olduğu için dikkatle işbaşına sürülüyordu. Birkaç olay bunların artık emirlere uymama eğiliminde olduğunu göstermişti. Vasilyevski adasında bir Kazak devriyesi, kalabalığın etrafını çevirdiği bir polis müfettişinin yardımına gelmeyi reddetmişti. Znamenskaya meydanında Kazaklar, atlı polisi püskürten kalabalığa müdahale etmemişlerdi.

Bolşevik Partisi Merkez Komitesi Bürosu, askerlerin faal desteğini istemeye karar verdi.

25 Şubat'ta, bir gün öncesinin olayları Petrograd sokaklarında daha da şiddetlenerek devam etti. Münferit grevler bir genel greve dönüşüyordu. İşçiler ile polis arasındaki çatışmalar daha da yoğunlaşıyordu. İşçiler, savunmadan saldırıya geçmişlerdi. Birkaç tane polis müfrezesi komutanı yaralanmış ya da öldürülmüştü. Ne var ki göstericilerin elinde silah yoktu ve polis duruma egemen olmaya başlamıştı. Geceleyin polis sokakları temizlemeyi ve bir dereceye kadar düzeni sağlamayı bile başarmıştı. Petrograd Askeri Bölge Komutanı Kabalov, işçilerin 28 Şubat'a kadar işlerinin başına dönmelerini, aksi takdirde, ertelemeli olan bütün işçilerin cepheye sevk edileceklerini ilan etti.

Otokrasinin iktidarı henüz sarsılmamış gibi görünüyordu ise de, yaklaşmakta olan çöküşüne ait belirtiler de yok değildi. Polisiye yardımcı olmayı reddetme olayları ve hatta, askeri birlikler tarafından polis üzerine yapılan doğrudan saldırılar görölüyordu. Kazan Katedrali'nin yakınlarında, 4. Don Kazak Alayı'nın bir taburu bazı tutuklu vatandaşları salıvermiş ve mahkûmların alıkonulduğu hapishaneyi koruyan polisleri dövmüşlerdi. Viborg'da, 1. Don Alayı'na bağlı Kazaklar geri çekilmişler ve oradaki birlik komutanı Albay Şalfevey ile polisi, çevrelerini saran kalabalıkla yalnız bırakmışlardı. Znamenskaya meydanında Kazaklar, bir mitingi dağıtmaya çalışan polisi püskürtmüşler ve bu çatışma sırasında, polis müfettişi Krilov öldürülmüştü. Çar'ın yakınlarının, Genel Karargâh'ın arzusu hilafına Petrograd'da kalmalarını sağladıkları Kazaklar, halka ilk katılanlar olmuştu.

Ordudaki ilk başkaldırı hikâyesini, sonradan Kızıl Muhafız olan Putilov işçilerinden P. D. Skuratov şöyle anlatıyor:

“Bogomolvskaya sokağının sonunda biz, 300-400 kişilik küçük bir grup örgütledik ve Petehov şosesine ulaştığımızda bu gruba büyük bir işçi kitlesi katıldı. Sopalara kırmızı mendiller bağlayarak kızıl bayraklar yaptık ve ‘Marseillaise’i söyleyerek Narva Kapısı'na doğru yürüdük. Uşakovskaya sokağına gelince bir atlı polis birliği üzerimize saldırdı ve sağa sola vurarak bizi dağıttı. ... Binlerce Putilov işçisi ile kimya sanayisinde çalışan işçiler Narva Kapısı'nda tekrar toplandılar. Yürüyüşün bundan sonra örgütlü bir biçimde olması kararlaştırıldı. En öndeki sıra el ele tutuşarak yürümeye başladı. ... Sadovaya sokağından Nevski mahallesine girdiğimiz sırada, ellerinde kılıçlarıyla bir süvari bölüğü Aniçkov Sarayı'ndan bize doğru dört nala gelmeye başladı. İkiye ayrıldık, aramızdan geçtiler. Hep birlikte onları alkışladık ve yaşı diye bağırdık ama karşılık vermediler.”

“Liteini mahallesine gelince, Viborg bölgesinden işçilerle buluştuk ve onlarla birlikte Znamenskaya meydanına doğru yürümeye başladık. Burada genel bir toplantı yapıldı. Tam bu sırada, Balabinski otelinin arkasından çıkan bir atlı polis birliği üzerimize saldırdı ve başlarındaki polis müfettişi elindeki kılıçla bir kadına vurdu. Bu kadın fabrikadaki hastalara yardım derneğinde çalışıyordu ve o sırada elinde

bir bayrak vardı... Ligovskaya sokağından doğru, bir Kazak birliği dört nala çıktı geldi, polisler geri dönerek Suvariv mahallesine doğru kaçmaya başladılar, oysa Kazaklar bizi sakince izliyorlardı.”

“Aramızda bir durum değerlendirmesi yaptık ve birliklerde görülen bu gibi tutumları tartıştık. Şu sonuca ulaştık ki, devrim kazanmıştı.”¹

Ancak, işçilerin ulaştıkları bu sonuç henüz tam olgunluğa ulaşmamış bir durumdu. Askeri birlikler hâlâ polisle birlikte hareket ediyordu. Günün sonuna doğru, Petrograd Askeri Bölge Komutanı General Kabalov; Başkomutanlık Karargâhı’na “kalabalığın dağıtıldığını” bildiriyordu. O gece General Kabalov, Genel Karargâh’tan şu emri aldı:

“Almanya ile Avusturya’ya karşı verilen bu müthiş savaş sırasında göz yumulması imkânsız bulunan başkentteki düzensizliklere yarından itibaren bir son verilmesini sana emrediyorum.

Nikola”²

Çar’ın bu emri Kabalov’u pek rahatsız etti. Şubat Devrimi’nden sonra Araştırma Komisyonu’nda sorguya çekildiği zaman şöyle diyordu:

“Bu telgraf –nasıl söyleyeyim?– açık ve samimi olmak gerekirse benim için bir gök gürlemesi gibiydi. ... Meydana gelen bu düzensizliği hemen yarın nasıl durdurabilirdim? Telgraf aynen şöyle diyordu: ‘Yarından itibaren’. ... Ne yapacaktım? ‘Bize ekmek verin!’ dedikleri zaman, onlara ekmek verdik ve bu iş bitti. Ama kıvılcık bayraklar üzerinde şimdi: ‘Kahrolsun otokrasi!’ yazıyordu. Böyle olunca onları ekmekle nasıl yatıştırabilirdik? Ama ne yapmak gerekiyordu? Çar emir veriyordu. Ateş etmek gerekiyordu.”³

Kabalov, alay komutanları ile polis şeflerine, üç kez ikazdan sonra ateş etme emrini verdi. Başkomutanlık Kurmay Başkanı General Alekseyev, Kuzey ve Batı Cephesi başkomutanlarına, her birinin Petrograd’a birer süvari tümeni göndermeleri emrini verdi. Kuzey Cephesi Kurmay Başkanlığı ile doğrudan telgraf irtibatı kurdu:

“Şu anda vahim bir durum yaşıyoruz. Güvenilir birliklerin derhal gönderilmesi için her şey yapılmalıdır. Geleceğimiz tamamen buna bağlıdır.”⁴

Bununla yetinilmeyerek, 25 Şubat gecesi Gizli Polis Müdürlüğü, bütün Petrograd hapishanelerini, en ufak bir şüphe duyulan kimse-leri tutuklayarak doldurdu. Bu tutuklananlar arasında, Bolşevik Partisi Petrograd Komitesi'nin beş üyesi de vardı. Şimdi liderlik, Bolşevik Partisi Viborg Bölge Komitesi'ne geçmişti. Mücadeleyi o yürütecekti. Çarlık hükümeti, devrimi, kitle halinde tutuklamalar ve cepheden çekilen silahlı takviyeler ile karşılamaya hazırlanıyordu.

26 Şubat sabahı durum bir gün öncesine göre çok daha sakin görünüyordu. Günlerden pazardı ve işçiler şehre bir gün öncesine göre daha geç gelmişlerdi. Sokaklar bir bayram havasında idi. Bu yapay sakinliğe kanan Kabalov Genel Karargâh'a keyifli bir mesaj gönderdi:

"Bugün 26 Şubat ve bütün sabah şehir sakindi."⁵

Hükümet birlikleri, kentin merkezinde toplanmışlardı. Yüksek binaların damlarına ve polis merkezlerine makineli tüfekler yerleştirilmişti. Çarlık makamlarının planı, işçileri tüfekle ve makineli ateşle karşılamaktı. Neva nehri, işçi sınıfı mahallelerinden, polis ve asker kordonu ile kesilmişti. Öğleye doğru, Bolşeviklerin yönettiği sayısız gösteriler, kentin merkezine, Nevski bölgesine doğru ilerlemeye başladı. Fabrika işçileri, Nevski bölgesine, düşmanla, başkentin göbeğinde yüz yüze gelme düşüncesiyle ilerlediler. İşçiler, amansız bir kurşun yağmuru ile karşılandı. Nevski'ye ulaşmak olanaksızdı. Ateş bütün gün devam etti.

Volinia Alayı'nın astsubay eğitim takımına bağlı bir er, birliği-nin işçiler üzerine ateş açılmasında oynadığı rolü şöyle anlatıyor:

"Şimdi bizim takım mevzilendi. Nikolayevski İstasyonu tamamen işçilerle doluydu. Askerler henüz, sırf işçileri korkutmak için buraya getirildikleri umudunu besliyorlardı. Ne ki, istasyon saatinin kolları on ikiye yaklaştığı sırada askerlerin bu umutları yok oldu; ateş etme emri verilmişti. Hep birlikte ateş açıldı. İşçiler oraya buraya koşuşmaya başladılar. Bu ilk ateşte hemen hemen hiç yaralanan olmadı. Zira askerler, sanki sözleşmiş gibi havaya ateş etmişlerdi. Ama şimdi, su-bayların kalabalığa çevirdikleri bir makineli tüfek ateş etmeye başla-

dı. Ve karla kaplı istasyon meydanı işçilerin kanıyla yer yer kırmızıya boyandı. Kalabalık, çevredeki evlerin avlularına doğru kaçışıyor, te-laşla birbirlerini eziyorlardı. Atlı jandarmalar, mevzilerinden sökülen ‘düşmanı’ izliyorlardı ve bu durum gece geç saatlere kadar sürdü. An-cak o zaman birlikler barakalarına döndüler. Yüzbaşı Laskeviç’in ko-mutası altındaki bizim takım barakalara tam saat 1’de döndü.”⁶

Gizli polis raporlarına göre o gün, yalnız Znamenskaya meyda-nında takriben kırk kişi öldürülmüş, bir o kadar yaralı, polis tara-fından toplanmıştır. Göstericilerin alıp götürdükleri bu sayılara da-hil değildir.

O denli sakin başlayan 26 Şubat günü, açık bir iç savaşla sona ermiştir. Şu husus önemlidir ki, Pavlovski Yedek Alayı’nın 4. takı-mı, bu alaya bağlı astsubay eğitim takımının işçiler üzerine açılan ateşe katılmasına kızarak bir atlı polis müfrezesine ateş açmıştır. Bu takım başka birliklerce desteklenmeyince yenik düşmüş, silah-larını teslim etmişler, yalnız yirmi bir kişi tüfekleriyle birlikte isyan-cılara katılmışlardır. Subaylar on dokuz elebaşyı ayırmışlar ve bunlar, Peter ve Paul Kalesinin Trubetski Zindanı’na idam hükmü ile kapatılmışlardır.

İç Savaşın birinci günü, Çarlık hükümetinin zaferiyle sona er-miştir.

Gece yarısı kent göstericilerden temizlenmiştir. “İmparator Ma-jestelerinin bir emri daha” yerine getirilmiştir.

Ne var ki, otokrasinin koruyucuları, işçilerin, göstericilerin üzerlerine ateş eden askerler üzerindeki etkilerini göremiyorlardı. Proletaryanın bu devrimci etkisi, otokrasinin kazandığı zaferden daha önemliydi. Açılan her yaylım ateşinden sonra, askerlerin su-baylara karşı duydukları öfke daha da artıyordu. “Galipler” asker-lerin nefretine o denli alışmışlardı ki bunu fark edecek durumda de-ğillerdi.

Proletarya, 1905 Devrimi’nin en önemli dersini iyi öğrenmişti: Askeri birlikleri kazanma gereği. Erkek işçiler ve özellikle kadın iş-çiler, askerlerin çevresinde sıkı bir halka oluşturunyorlardı. Bunların süngülerini elleriyle alıyorlar ve devrimi kardeşleri olan işçilerin ka-nı ile boğmamaları için onları ikna etmeye çalışıyorlardı. Askerler

ya tek tek ya da gruplar halinde saflarını terk ediyorlardı. İsyancılar durmadan bunlara yalvarıyorlardı. Yeni askere alınanlar –ki, Petrograd Gárnizonu’nun büyük bir kısmı, daha yeni askere alınan gençlerden oluşuyordu– heyecan içindeki bu askerlerden derin bir biçimde etkileniyordu. Askerler çoğu kez kederli bir sessizlik içerisinde bunları dinliyor, tek sözcük etmeden bu heyecanlı grubu terk ediyorlar ama besbelli ki onların yarattığı devrimci atmosferden de etkileniyorlardı. Kimi askerler kendilerine yöneltilen eleştiri ve suçlamalar karşısında kendilerini savunuyorlardı. Kimileri ise kalabalığın üzerine ateş edilmesinden subayların sorumlu olduğunu öfkeyle öne sürüyorlardı. Bir kısmı ise silahlarına mermi sürmediklerini göstererek işçileri daha büyük bir kararlılıkla saldırıya teşvik ediyorlardı.

Proletaryanın tutumundaki kararlılık ve fedakârlık, ordunun saflarında çözülmelere neden oldu ve askerlere karşı sevgi uyandırdı.

Pavlovski Alayı’nın askerlerinin tabi tutulduğu muameledeki kolaylık, Çarlık makamlarında güven duygusu uyandırdı. İçişleri Bakanı Protopopov, Çar’a şöyle yazıyordu:

“Birlikler istek ve fedakârlıkla hareket ettiler; bunun tek istisnası, Pavlovski Alayı’nın 4. takımının bağımsız hareketiydi.”⁷

Protopopov bu raporu şu yalanla bitiriyordu:

“İşçilerin bir kısmı, 27 Şubat’ta işe başlamak niyetindedir.”⁸

Çar’a bağlı Satraplar yine küstahlığı artırarak verilen küçük ödünleri geri almaya başladılar. Petrograd Valisi, gıda dağıtım işlerini Şehir Duması’na bırakan kararını iptal etti. 26 Şubat’taki ateş açmalar konusunda bir araştırma başlatması beklenen Devlet Duması, Çar’ın bir buyruğu ile tatil edildi. Bu buyruk daha 1916 Kasımında hazırlanmıştı. Bunu, Başbakan Golisin’e verirken Çar: “Bu sende dursun, ne zaman gerekirse kullanırsın,”⁹ demişti.

Ama bakanlar bu kadar acele içinde değillerdi. O çalkantılı günlerde Devlet Duması, hükümeti, işçiler üzerine açılan ateş konusunda değil, Petrograd’ın yiyecek durumu üzerinde sorguya çekmekle yetiniyordu. Büyük burjuvazi ile küçük burjuvazinin ödleri

kopan temsilcileri –Kadet Rodiçev, Sosyalist Devrimci Kerenski ile Menşevik Çehitze– parmaklarını kulaklarına tıkayarak sokaklardaki ateş seslerini duymamış gibi davranıyorlar ve Çar’ı tıpkı eski günlerdeki gibi eleştirmeye devam ediyorlardı. Politik alandaki entelektüel laf ebeleri şaşkınlık içerisinde oraya buraya koşarak en son “haberleri” almaya çalışıyorlardı.

Devlet Duması Başkanı Rodzyanko, olayların vahim ve trajik yanını biraz daha iyi görüyordu. Monarşi ile yakın temas halinde bulunduğu için çöküş saatinin çok yaklaştığını hissediyordu. II. Nikola’ya yeni ve bütün ülkenin “güvenini” kazanabilecek bir hükümet kurulması için önerilerde bulunuyordu.

Çar’a çektiği telgrafta, “İşi sürüncemede bırakmanın vahim” olduğunu söylüyor ve ilave ediyordu: “Bütün sorumluluğun, başında taç bulunan kimseye yüklenmemesi için tanrıya dua ediyorum,” diyordu.¹⁰

Ama Çar bu aşırı sadık hizmetkârına aldırıyor ve Saray Şansölyesi Frederick’e Rodzyanko’nun telgrafı konusunda şunları yazıyordu:

“Şişko Rodzyanko, yine bana bir sürü budalalık yazmış. Buna ya-nıt bile vermeyeceğim.”¹¹

2

ŞUBAT DEVRİMİ’NİN BAŞARISI

Tepedekiler başarılarıyla keyiflenip, devrimin kayıplarını hesaplayarak yeni bir darbe için kuvvetlerini seferber ederken, aşağıda da hummalı bir faaliyet vardı. İşçiler fabrika fabrika dolaşp, günün kanlı olaylarını anlatıyorlardı. Açılan ateşe tanık olanlar, jandarmanın vahşetini anlatıyor, dinleyenlerde, kasaplara karşı bir nefret uyanıyor, intikam duyguları harekete geçiyordu. Gösterinin kırıldığına tanık olan emekçi kadınlar, kardeşlerini ve kocalarını mücadeleleyi bırakmamaya teşvik ediyorlardı.

Asker barakalarında o gece bir huzursuzluk egemendi. Askerler aralarında, o günkü olayları tartışıyor ve bu olayların anlamları daha aydınlık hale geliyordu.

Devrimci mücadelenin bu gergin günlerinde Bolşevikler her yerdeydiler –fabrikalarda ve işyerlerinde, kışlalarda ve sokaklarda– ve sürekli ajitasyon yürütüyorlar, savaş çağrılarını yankılandırıyor ve işçiler ile askerleri tek bir cephede birleştirmeye çalışıyorlardı. Gizli polisin dağıttığı öncü organlar ile bağları kesilmiş bulunan Bolşevikler, fabrikalarda yerel komiteler yarattılar, hızla temas sağladılar ve işçileri gösterdikleri cesaret ve zafere olan inançları ile etkilediler.

Yine aynı gün, 26 Şubat'ta, Petrograd Komitesi'nin tutuklanması üzerine öncülüğü ele alan Viborg Bölgesi Bolşevik Komitesi bir toplantı yaptı. Bölgelerden haberler getiren yoldaşlar, gitgide büyüyen devrimci ruhu ve mücadeleye devam arzusunu dile getirdiler. Viborg Bölge Komitesi, silahlı mücadeleyi genişletme, silah depolarını ele geçirme ve polisi silahsızlandırma kararını aldı.

Proletaryanın şurada burada aniden yaptığı gösteriler, işçiler ile askerler arasında kardeşleşme ve nihayet, kışlalara kadar girmeyi başaran Bolşeviklerin etkisiyle, askerler arasında başlayan emirlere uymama şimdi açık bir isyan halini almıştı. Askerler komutanlarına karşı, tıpkı köylülerin toprak beylerine karşı çıkmaları gibi karşı çıkıyorlardı. 26 Şubat gecesi, Znamenskaya meydanında işçiler üzerine ateş açmış bulunan, Volinia Alayı Astsubay Eğitim Takımı, göstericilere karşı silah kullanmayı reddetme kararı aldı. Ama bu görünüşte pasif direnme olayı birden aktif saldırı halini aldı. Eğitim takımının komutanı, o sabah erkenden, bir üst subayla beraber barakalara girince üzerine ateş açılarak öldürüldüler ve bu olay bütün erlerin sevinç gösterileri arasında gerçekleşti. Demek ki, devrimin etkisi bu derece derinlere inmişti. Köylülerin, şimdi subay üniforması giymiş bulunan toprak beylerine karşı duydukları yüzyıllık nefret artık çılğın bir öfkeye dönüşmüştü.

Volinia Alayı'nın isyanına katılan bir er, devrimin bu önemli olayını şöyle anlatıyor:

“Çavuş Kirpiçnikov, ertesi sabah 7’de tekrar kıta düzenine girmemiz için bir emir okudu. Bu sırada on sekiz kişi –bunlar çok faal erler ile birkaç tane de rütbe takmış manga ve bölük komutanı idiler– barakaların kuytu bir köşesine çekilerek durumu ciddi bir biçimde tartıştılar. Ve hepsi de şu karara vardı: ‘Yarın biz kendi bildiğimiz gibi

hareket edeceğiz!’ Bir hareket planı hazırladılar: Bölük, söylendiği gibi saat 7’de değil 6’da toplanacaktı ve bu arada bütün bölükteki erler kazanılmaya çalışılacaktı. ...

Bu on sekiz kişi yerlerine döndükleri zaman neredeyse şafak sökmek üzereydi. 27 Şubat saat 6’da, 350 mevcutlu bölük hazır ol durumundaydı. Kirpiçnikov bize genel durumu anlatıp, nasıl hareket edeceğimizi ve ne yapacağımızı söyledi.

Fazla ısrara lüzum kalmadı. Askerler zaten kararlarını vermişlerdi. Öyle görünüyordu ki, onlar bunu bekliyorlardı; hepsi de, işçileri desteklemek için kesin kararlılıklarını ifade ettiler.

‘Bunun için ölmemiz gerekse bile,’ diyorlardı ‘kendi halkımız üzerine ateş etmeyeceğiz.’

O anda koridorda keyifli bir ses işitildi. Askerler kulaklarını dikmişlerdi. Bir an bir sessizlik oldu. Bu gelen Teğmen Kolokov idi. Eski bir öğrenci idi ve alaya yeni katılmıştı. Bölük verdiği selama her zamanki gibi karşılık verdi. Peşinden komutan Laskeviç geliyordu. Erler gergin bir bekleyiş içindeydiler. Sessizlik sürüyordu.

Verdiği selama hep bir ağızdan ‘Hurra!’ diye yanıt verdik, oysa bu tür bağırma bir üst subayın selamına karşılık olamazdı. Ama biz daha önce böyle yapmaya karar vermiştik.

Neşeli bağrışlar kesilince, Laskeviç bir şeyler olduğunu hissederek selamını yineledi. Ve yine yanıt yüksek ve tehdit edici bir ‘Hurra!’ oldu.

Laskeviç, Çavuş Markov’a döndü ve öfkeyle bunun ne anlama geldiğini sordu.

Tüfeğini eline alan Markov, kesin bir sesle şu karşılığı verdi: ‘Bu keyifli sesler, senin vereceğin emirlere itaat edilmeyeceğinin bir işaretidir!’

Tüfek dipçiklerinin ziftle kaplı tabanda çıkardığı sesler yankılandı; tüfek mekanizmaları bu vuruşlarla düzenli bir ses çıkartıyordu. Erler hep bir ağızdan haykırdılar: ‘Henüz soluk alıyorken çek git buradan!’

Laskeviç, ‘Dikkat!’ diye bağırmaya çalıştı ama kimsenin ona aldıracağı yoktu. Laskeviç, susmalarını rica etti. Kendilerine, General Kablov aracılığı ile ‘Majesteleri II. Nikola’dan gelen bir telgrafı okuyacağını’ söyledi. Ancak bu sözlerin de askerler üzerinde herhangi bir etki yaptığı görülmedi.

Bölüğü yatıştırılamayacağını anlayan Laskeviç ile Kolokov kapıya yöneldiler. Koridorda Asteğmen Voronstov-Velyanimov’a rastladılar

ve üçü de koşmaya başladı. Markov ile Orlov, penceredeki kepenkleri açtılar, tüfeklerini kaldırdılar ve üç subay pencere hizasına gelince ateş ettiler.

Laskeviç dış kapıda yuvarlandı. Öteki subaylar koşarak kapıdan çıktılar ve derhal bu isyan hareketini Alay Karargâhı'na bildirdiler.

Alaya ait çekmece ile flâmayı alan bütün subaylar barakaları hemen terk ettiler.

Yol açıldı. Bütün bölük, Kirpiçnikov'un komutası altında avluya çıktı.

Havaya yapılan yaylım ateşi bir alarm işareti idi. Tutuklular, nöbetçi odasından salıverildi. Yakındaki bölüklere delegeler gönderilerek onlar da isyana katılmaya çağrıldı. İlk yanıt tahliye edilmiş askerlerden oluşan ve bin kişiyi içeren birlikten geldi. Bunlar da bize katılıyorlardı. Çok geçmeden, hazırlık eğitim bölümü de bize katıldı. Askerlerin arasında işçiler de görünüyordu.”¹²

Volinia Alayı'nın erleri sokaklara döküldü. Bağırıp havaya ateş ederek, yakında bulunan Preobrazenski ve Litvanya alaylarına doğru ilerliyorlardı. Bu alayların barakalarına gelince, köylü-askerlerin toprak beylerine karşı olan nefretlerini körükleyen konuşmalar yaptılar. Burada da alaya mensup subaylar öldürüldü. Preobrazenski ve Litvanya alaylarının askerleri, Volinia askerleri ile birleşti ve Petrograd'daki devrimci hareketin merkezi olan Viborg bölgesine doğru silahlı olarak yürümeye başladılar. Daha sabahın erken saatlerinden itibaren, Viborg yönünden işçiler, Neva nehri buzları üzerinde kaynaşıyorlardı. Öğleye doğru Viborglular, Liteini köprüsünü makineli tüfekle tutan Moskova Alayı'na bağlı bir bölümü etkisiz hale getirdiler. Böylece işçiler ile askerler kente doğru yürüdüler. Yol üzerinde bir silah deposu ele geçirildi. Hemen orada silahlı kıtalar oluşturuldu. Bir saatin içerisinde aşağı yukarı 40 bin silah dağıtıldı. Askerlerin giriştiği örgütsüz isyan, proletaryanın devrimci hareketi ile kaynaşmıştı. Silahlı işçiler, isyancı askerlerin başını çekiyorlardı. Böylece hareket, Çarlığı silah gücüyle deviren bir devrime dönüşmüş oldu.

Askerlerin isyanı ve işçilerin gösterileri, Şubat Devrimi'nin gelişigüzel ve bağımsızca izlenen yolları değildi. İşçilerin yaptıkları gös-

teriler, birlikler henüz Çarlık makamlarının emirlerine itaat ettikleri sırada, askerlerin isyanını *sağlayan ve bu yolu açan* hareketlerdi. Yani işçilerin, *politik öncülüğü olmaksızın*, askerlerin kitle halinde isyanları mümkün olamazdı. Volinia ve Litvanya alaylarının askerleri işte bunun için kentin merkezine ve doğrudan Duma'ya değil, Viborg'un işçi sınıfı bölgesine yürümüşlerdir. Ancak, hem işçilerin eylemi ve hem de askerlerin isyanı için gidilen yol, Bolşevik Partisi'nin ısrarlı ve fedakâr çalışmaları ile açılmıştır. Tutuklanmasından önce, Bolşevik Partisi'nin Petrograd Komitesi şu beyannameyi yayınlamıştır:

“Artık bekleyemeyiz ve sessizliğimizi daha fazla sürdüremeyiz. Gri ceketli ve mavi gömlekli işçi sınıfı ile köylüler, el ele vererek, Rusya'yı yıllardır ezen düzene son vermek için Çarcı klişe karşı mücadele etme zamanı gelmiştir. ... Açık mücadele zamanıdır şimdi.”¹³

Partinin yönettiği iki büyük ırmak, muzaffer devrimin selinde birleşmek üzere gitgide birbirine yaklaşmıştır.

Kent çok geçmeden, silahlı erler ile bahriyelileri taşıyan kamyonlar ve arabalar ile doldu. Jandarmalar ile halka zulmeden subaylar saklandıkları yerlerden çıkartılmış, silahları ellerinden alınmış ve mücadelenin heyecanı içerisinde kimi zaman da yok edilmiştir. Hapishaneler yıkılmış, yüzlerce faal devrimci özgürlüğüne kavuşarak, savaşın saflarındaki yerlerini almışlardır.

Polis istasyonları ateşe verilmiş, şehirde bölgeden bölgeye yayılan bir sevinç dalgası dolaşmaya başlamıştır.

Kısa ve fırtınalı toplantılar yapılmış, Bolşevik bildiriler elden ele dolaşmaya başlamıştır.

“Bolşeviklerin Petrograd Komitesi'nin bir bildirisinde, ‘Herkes mücadeleye davet edilerek’ şöyle denilmiştir: ‘İşçilerin davasına hizmet etmede, şerefli bir ölüm, kapitalist kârlar uğruna cephede yok olup gitmekten ya da açlık ve dayanılmaz çalışma koşulları altında ölmekten bin kat daha iyidir. ... Herkes, devrimin kıızıl bayrağı altında birleşsin! Kahrolsun Çarlık Monarşisi! Yaşasın Demokratik Cumhuriyet! ... Bütün Topraklar Halka! ... Savaşa Son! ... Yaşasın Sosyalist Enternasyonal!’”¹⁴

Çarlık bakanları, Marinski Sarayı'nda toplandılar. İsyan raporları her bölgeden yağmur gibi yağıyordu. Kazak devriyeleri, Volinia adamlarına karşı gönderilen, Albay Kutypov komutasındaki bin kişilik hükümet birliğinin ilerleme kaydedemediğini bildiriyorlardı. Askerler isyancılar ile kardeşleşiyordu.

Şaşkına dönen bakanlar, Petrograd Askeri Bölge Komutanı General Kabalov'a, başkentte olağanüstü hal ilân etme yetkisini verdiler. Ne ki bu emir basılıp yayınlanamadı. Zira vilayet matbaası asilerin elindeydi. Bu durumda, nihayet bin kadar kopya Amirallik matbaasında basılabildi. İki polis görevlisi, bu emirden birkaç tanesini duvarlara yapıştırılabildi ama bunlar hemen kalabalık tarafından yırtılarak alındı ve ayaklar altında çiğnendi.

Bakanlar, uzaktan silah seslerinin duyulduğu salonda oturuyor ve gelen haberleri çaresizlik içerisinde dinliyorlardı. Saraydaki bütün ışıkların söndürülmüşü ve asilerle mücadele etmek için sadık birliklerden hiç değilse bir kısmının toparlanması kararlaştırıldı. Işıklar söndürüldü ama saldırı olmayınca yeniden yakıldı. Bakanlardan biri, Devlet Duması Başkanı Rodzyanko'ya daha sonraları o gece için şöyle diyordu: "Işıklar yandıktan sonra kendimi masanın altında buldum ve bu duruma pek şaşırdım!"¹⁵

Şaşırtmaca bir alarm verilmişti. Silahlı kalabalık Taurida Sarayı'na doğru ilerliyordu. Bütün fraksiyonların katıldığı bir konsey Duma'da toplantı yapıyordu. Rodzyanko, ayaklanma konusunda ve hükümetin içine düştüğü panik hakkında bilgi verdi. Çar'a aşağıdaki telgrafı gönderdi:

"Şimdi durum çok daha beter oldu. Derhal önlem alınması gerekir; yarın çok geç kalınmış olacaktır. Son saate yaklaştık; anayurdun ve hanedanın kaderi bu son saatte belli olacaktır."¹⁶

Genel Karargâh'tan bir yanıt yerine Rodzyanko masasının üzerinde, Duma'nın dağıtıldığını bildiren Çar'ın buyruğunu buldu. Şimdi ne yapmalıydı? Bu buyruğa uymayıp oturumlara devam etmek, monarşiye karşı çıkmak ve devrimin yolunu benimsemek demektir. Duma bunu yapacak güçte değildi. Peki buyruğu kabul edip dağılmak? Ama silah sesleri ile yaklaşan kalabalığın haykırıışları ta binanın içine kadar geliyordu. Monarşiye sadık toprak beyleri ile

burjuvazi, bu imparatorluk buyruğuna boyun eğmeye ve Devlet Duması'nın bir müessese olarak dağılmasına razı olmaya karar verdiler. Ancak Duma üyeleri, dağılmayacak ve "resmi olmayan" bir konferansta "sıradan yurttaşlar" olarak toplanacaklardı. Böylece buyruğa itaat etmiş ama serbest kalmış olacaklardı.

Bu karar üzerine, genellikle toplandıkları Beyaz Salonda değil, Yarım-Daire Salonu'nda toplandılar ve böylece yaptıkları toplantının "özel" niteliğini vurgulamış oldular. Masanın çevresinde iki yüzden fazla milletvekili toplanmıştı; çaresizlik içerisinde ellerini kaldıran Rodzyanko boyuna soruyordu: "Şimdi ne yapmak gerek?"

Kadetlerden, içlerinde en "sol" gözüyle bakılan Nekrasov "popüler generallerden" birisinin, isyanı bastırmak üzere diktatör olarak atanmasını önerdi. Lakin bu öneri hemen geri çevrildi. Zira, o sırada öfkeyle belirtildiği gibi, bakanlar ile generaller öylesine korku içindeydiler ki bunların birer birer saklandıkları karyolarının altından çıkartılması gerekirdi. Trudovik Partisi'nden Zubinski (Emek Grubu'nun bir üyesi idi) Duma üyelerinden, olağanüstü yetkilere sahip bir komisyon kurulmasını ve bu komisyonun düzeni yeni baştan sağlamasını önerdi. Milyukov, bu her iki öneriye de karşı çıktı. Ona göre, askerlerin ve işçilerin çoğunluğunun hangi yanda olduğu belli olana kadar beklenmeliydi.

Bu tartışmalar bütün hararetiyle sürerken, muhafız bölüğünden bir yüzbaşı birdenbire salona girdi ve "Yardımcım fena şekilde yaralandı, lütfen beni koruyun!" diye bağıırıyordu.¹⁷ Milletvekilleri pencerelerden dışarıya baktılar ve bir kalabalığın sarayı sardığını gördüler. Tüfek dipçiklerinin sesleri çok geçmeden merdivenlerde yankılanmaya başladı. Devrim, Duma'nın eşğine gelip dayanmıştı. "Petrograd'da düzeni yeniden kurmak ve kurumlar ile kişiler arasında teması sağlamak üzere" on kişiden oluşan geçici bir komite kurulması alelacele karar altına alındı. Komite şu üyelerden oluşuyordu: M. V. Rodzyanko, V. V. Şulgin (Milliyetçi), P. N. Milyukov (Kadet), N. V. Nekrasov (Kadet), S. İ. Şidlovski (Oktobrist), A. İ. Konovalov (İlerici), V. A. Rzevski (İlerici), V. N. Lvov (Sağcı), A. F. Kerenski (Trudovik) ve N. S. Çehidze (Menşevik).

Ayaklanan halk Taurida Sarayı'na çıkan bütün yolları kesmişti. Avluyu büyük bir kalabalık doldurmuştu. Silahlı askerler ile işçiler saraya girmişlerdi.

Monarşist Şulgin anılarında, ödü kopan burjuvazinin durumunu şöyle anlatır:

“Makineli tüfekler... işte benim istediğim; zira makineli tüfeğin dili, bu kuru kalabalığın anladığı tek dildir ve ininden boşanan o müt-hiş canavarı tekrar inine sokabilecek tek güçtür. ... Ve ne yazık ki ... bu canavar Majesteleri Rus Halkıdır! ... Bizim o denli korktuğumuz, ödümüzü patlatan, her ne pahasına olursa olsun kaçınmaya çalıştığımız halk bir gerçek olarak ortadadır. Ve devrim başlamıştır.”¹⁸

Genel Karargâh'ta 27 Şubat sabahı her zamanki gibi geçti. Çar Nikola günlük raporları almak için gittiği zaman sakin görünüyordu. Petrograd'daki olaylar biliniyordu. Bir gün önce Çariçe'nin gönderdiği bir mektupta, 25 Şubat'ta başkentte geçen olaylar anlatılıyordu:

“Bu tamamen bir *seraseriler* hareketi. Genç oğlanlar ile kızlar oradan oraya koşuyor ve ekmekleri olmadığını haykırıyorlardı. Bunu sırf heyecan yaratmak için yapıyorlar, işçiler diğerlerini çalışmaktan alıko-yuyorlardı. Eğer havalar çok soğuk olsa, belki de evlerinden çıkamaz-lardı.”¹⁹

“Açlık isyanlarının” yalnız Petrograd'da olduğuna inanılıyordu ve Genel Karargâh'ta, işçilerin açlıktan kırılmasına önem verilmeme-ye alışılmıştı. Nikola, endişeye düşen Çariçe'yi şöyle yatıştırıyordu:

“Askeri birlikler arasındaki düzensizlikler, benim aldığım haberlere göre, *hastalıklı bölükler* tarafından yapılmaktadır. Paul'un (Muhafız Alayı Komutanı) ne yaptığını doğrusu çok merak ediyorum! Bunları itaat altına almak onun görevidir.”²⁰

Petrograd'a, cephe gerisinden birlikler getirildi. Kabalov'a bu düzensizliğe derhal bir son verilmesi emri verildi.

Ama öğleye doğru, daha endişe verici haberler gelmeye başladı. Çariçe şu telgrafı çekti:

“Devrim dün (26 Şubat) korkunç boyutlara ulaştı. Öteki ordu bir-liklerinin de buna katıldıklarını biliyorum.

Haberler, şimdiye değin olduğundan çok daha vahim.”²¹

Bir saat içinde ikinci bir telgraf geldi:

“Ödün vermek gerekiyor. Grevler devam ediyor. Pek çok birlik devrime katılmıştır.”²²

Bundan sonra Petrograd, telgraflara hemen hemen hiç yanıt vermedi.

Genel Karargâh’taki saray mensuplarının endişeleri korkuya dönüştü. Çar Nikola, Genelkurmay Başkanı Alekseyev ile alınacak önlemler üzerine uzun bir toplantı yaptı. Petrograd’a, deneyimli bir komutanın emri altında birlikler gönderilmesi önerildi. Akşama doğru, Nikola, Petrograd’a bizzat kendisi gitmeye karar verdi. Akşam saat 7’de Nikola, karısına şu haberi gönderdi: “Yarın 2:30’da kentten ayrıl. Novgorod’dan muhafız süvarilerin kente gitmeleri için derhal emir verildi.”²³

Olaylar müthiş bir hızla geliyordu.

Petrograd’ın dış mahallelerinden bütün birliklerin kızıl bayrak çektikleri haberi geldi. Başkentte güvenilecek birlik kalmamıştı.

Genel Karargâh karmakarışıkta. Çeşitli cephelerin komutanları telgrafla çağırılmışlardı. Cephe hattındaki siperlerden birlikler çekilmişti. Emir subayı ne olup bittiğini sorduğunda Alekseyev, telaşla şu yanıtı verdi: “Petrograd isyan etti.”²⁴

Genel Karargâh’ta nihayet “yiyecek ayaklanmasının” tam bir “devrim” boyutlarına ulaştığı anlaşılmıştı.

Çarlık artık son nefesini vermekte ama devrime hâlâ karşı koymaya çalışmaktadır. Kabalov alelacele “sadık” alaylardan bir tabur seçer. Bu tabur, altı piyade takımı, bir buçuk süvari bölüğü ve on beş makineli tüfekten oluşmaktadır. Ne var ki bu birlik bile ilk karşılaşmada isyancılara katılır. General Kabalov, Litvanya, Kexholm ve İsmailovski alaylarından seçilmiş bir başka müfreze ile Amirallik binasını tutmaya çalışır ve buradan asilere karşı harekete geçer. Ancak bu seçilmiş müfreze de gözlerinin önünde erir gider. 28 Şubat sabahı Kabalov, Genel Karargâh’a şu bilgiyi verir:

“Görevlerine sadık kalan birliklerin sayısı, 600 piyade ile 15 makineli tüfek ve 12 topla, 500 atlıdan ibarettir. ... Durum son derece vahimdir. ...”²⁵

Genel Karargâh ile bu konuşmasını henüz bitirmiştir ki, “sarı” dediği bu kuvvetler de işçilerin safına geçmiştir.

Devrimin, ordu saflarında yayılma hızı, Geçici Komite’nin Askeri Komisyonu’nun Devlet Duması’na verdiği şu kayıtlardan görülebilir.²⁶

Tarih	Zaman	Ayaklananların sayısı
26 Şubat	Öğle	600
27 Şubat	Sabah	10.200
27 Şubat	Öğle	25.700
27 Şubat	Gece	66.700
28 Şubat	Sabah	72.700
28 Şubat	Öğle	112.000
28 Şubat	Akşam	127.000
1 Mart	Sabah	144.700
1 Mart	Öğle	170.000

Lenin devrimin niçin bu denli başarıya ulaştığını şöyle anlatır:

“Bunalımın patlak vermesinde, savaşta yenilgi olumsuz bir etmen olmakla beraber İngiliz-Fransız emperyalizminin, İngiliz-Fransız finans kapitali ile Oktobristlerin ve Rusya’nın anayasal-demokratik sermayesi arasındaki *bağ*, bunalımın hızlanmasında bir etmen olmuştur.

Durumun bu çok önemli yanı, belli nedenlerle, İngiliz-Fransız basını tarafından görmezlikten gelinmiştir, ama Almanlar tarafından da kötü niyetlerle üzerinde durulmuştur. Biz Marksistlerin gerçeği görmesi gerekir. Ne resmi yalanlar ile emperyalist grubun diplomatik laf ebelikleri ile kafamız karışmalı ve ne de öteki muhasım emperyalist grubun mali ve askeri yorumlarını içeren safsatalarına kanmalıyız. Şubat-Mart Devrimi’nin bütün olayları açıkça göstermiştir ki, İngiliz ve Fransız büyükelçilikleri, uzun zamandır, II. Nikola ile II. Wilhelm arasında ayrı bir barış yapılmasını engellemeye çalışan ajanları ve ‘irtibatları’ ile Nikola Romanov’u *tahtından indirmek* için uğraşmaktadırlar.

Hiç hayale kapılmayalım.

Devrimin bu kadar çabuk –ve ilk bakışta– bu kadar ‘kökten’ olması, benzersiz tarihsel durumların, *tamamen birbirine zıt* hareketlerin,

çatışan sınıf çıkarlarının, birbirine ters politik ve sosyal eğilimlerin bir araya gelmesi ve Çarcı bir biçimde ‘ahenkleşme’ sonucudur. Milyukov, Guçkov ve ortaklarını, emperyalist savaşa devam etmek amacıyla bir araya getiren ve savaşı daha fazla şiddetle ve inatla sürdürme ve Guçkovların İstanbul’u alması için yeniden milyonlarca Rus’un katledilmesine, Fransız kapitalistlerinin Suriye’yi, İngiliz kapitalistlerin Mezopotamya’yı alabilme amaçlarını gerçekleştirme arzusudur. Bu, sorunun ancak bir yüzüdür. Diğeri ise *ekmek için, barış için, gerçek özgürlük için*, devrimci nitelikte, derin bir proleter ve kitle halk hareketi (kentlerin ve kırsal alanların tüm yoksul nüfusunu kapsayan bir harekettir bu) vardır.”²⁷

Petrograd’da her şey bitmişti. Ancak Genel Karargâh ile Çar, cepheden çektikleri birlikleri buraya göndermeye devam ediyorlardı. Bu birlikler, 1905’te Kornstad ayaklanmasını bastırdığı için ünlenen General İvanov’un komutası altına verildi. Bu generale diktatörce davranma yetkileri de verilmişti. Ama, birliklerini getiren tren Tsarskoye Selo’ya güçlkle ulaştığı gibi buraya gelince askerleri hemen devrimci askerler ile kardeşleşmeye başladılar. Üstelik General İvanov’un kendisi tutuklanmaktan kıl payı kurtuldu. Geri dönüşlerinde trenleri, kör bir hatta çekildi. Cepheyle haberleşme zaten kesilmiş durumdaydı.

Genel Karargâh’tan dönerken Çar, Dno istasyonundan öte gidemedi. Diğer yönlerden gelen trenler askerlerle doluydu. Bunlar başkentteki ayaklanmanın haberlerini her yana yayıyorlardı. Daha ileri gitmek olanaksızdı. Nikola buradan dönerek, Kuzey Cephesi Karargâhı’nın bulunduğu Pskov’a gitti. Amacı, buradaki birlikleri devrime karşı Petrograd’a sevk etmektir. Pskov’da, devrimin zafere ulaştığı haberini aldı ve cephedeki bütün komutanlardan gelen telgraflar kendisine duruma boyun eğmeyi tavsiye ediyordu. Devrimci örgütlerin yayımladıkları bir manifesto, Petrograd’dan buraya telgrafla bildirilmişti. Direnmenin bir yararı yoktu ve Nikola tahttan çekilmeye karar verdi.

Bu arada, Çar ile Genel Karargâh, son yedeklerini de mücadeleye sürerlerken, Petrograd’da işçiler ile askerler kendi politik ve örgütsel merkezlerini kurma girişimi içerisindeydiler: İşçi ve Asker

Vekilleri Sovyeti. 27 Şubat gecesi, Petrograd İşçi Sovyeti Vekilleri ilk oturumlarını açıyorlardı.

3

İKİLİ İKTİDAR

Devrimi yapanlar, askeri üniforma içindeki işçiler ile köylülerdi; ama, ihtilalin meyvelerinden yararlanamadılar. Sovyetler ile yan yana, burjuvazinin bir hükümeti ortaya çıktı.

Devlet Duması'nın Geçici Komitesi kendisini ne can çekişmekte olan otokrasi yönünden ve ne de ayaklanan halk yönünden bir iktidar olarak görüyordu. Komite aslında “düzeni yeniden kurmak” için seçilmişti ve o da büyük bir gayretle bu işe girişmişti. 27 Şubat'ta seçilmesinden hemen sonra, şimdi komitenin başkanı olan Rodzyanko, Konsey Başkanı Prens Goletsin'i ziyaret etti. Prens ona, bütün hükümet üyelerinin istifa ettiklerini ve kendisinin de her an tutuklanmayı beklediğini söyledi. Rodzyanko, bir kez daha Çar ve Genel Karargâh ile bağlantıya geçti ve cephe komutanları ile görüşerek Nikola'ya Duma için bir şeyler söylemelerini rica etti. Ama olaylar hızla gelişti. İsyan haberleri, Petrograd'a yakın kentlerden gelmeye başladı. Genel Karargâh'tan ferahlatıcı bir haber gelmediği gibi, Sovyet İşçi Vekilleri'nin toplandıkları Taurida Sarayı'nın sol kanadından gelen haberlerde, ayaklanan alayların temsilcilerinin gönderildikleri bildiriliyordu. Garnizon, Duma'nın Komitesi'ni tanımıyor, doğrudan Sovyet ile temas kuruyordu. Kuvvetler dengesi burjuvazinin lehine değildi. Burjuvazi, Çar'dan, bir “zafer hükümeti” oluşturmalarını ve böylece sonuna kadar savaşıarak ihtilali başarısızlığa uğratmasını talep ediyordu. Ne var ki devrim, burjuvaziden önde gidiyordu. Bu durumda yapılacak tek şey, devrime katılmak ve denetimi ele geçirerek sonradan onu kuşa benzetmekti. Çalışan nüfus hem savaşır ve hem de Çarlığa karşı mücadele ederken, burjuvazi alelacele “zafer hükümetini”, “devrim hükümeti” olarak takdim etmek ve böylece devrimi ezmek amacına yöneldi.

O gece geç vakit Geçici Komite toplandı ve iktidarı kendi eline almaya karar verdi. Ertesi sabah Rodzyanko Genel Karargâh'a telefon ederek bakanların tutuklandıklarını ve böylece ortada hükümet diye bir şey kalmadığını bildirdi.

“Ayaktakımı duruma egemen olmaya başladı ve Devlet Duması Komitesi, subaylar ile devlet memurlarının yok edilmelerini önlemek ve öfkeli kalabalığı yatıştırmak için, hükümetin görevini devralmaya karar verdi.”²⁸

Geçici Komite, 28 Şubat’ta, Duma’nın komiserlerini bakanlıklara atadı. Moskova ile diğer kentlerin devrime katıldıkları haberleri geldi. Bu kentler, hükümetin örgütlenmesi konusunda ne yapılması gerektiğini soruyorlardı. Rodzyanko bütün kentlere telgraflar göndererek Geçici Komite’nin kurulduğunu bildirdi. Gün boyunca, devrime katılan alaylar birer birer Taurida Sarayı’na gelmeye başladı. Rodzyanko ile Milyukov konuşmalar yaparak askerlere kışla-larına dönmelerini ve subaylarına itaat etmelerini tavsiye etti. Rodzyanko bir başka konuşmasında, askerleri sakin olmaya ve silahlarını bırakmaya çağırdı. Bu konuşmanın haberi hızla garnizon-da yayıldı. Rodzyanko’nun, isyancı askerlerin silahlarının ellerinden alınması için emir verdiği söylentileri dolaşmaya başladı. Duma’ya gönderilen alay, yaratılan bu izlenimin dağıtılması için temsilciler gönderilmesini istiyordu. Bu konuda büyümekte olan korkuyu Şulgin şöyle anlatıyor:

“Alaylardan birine bir sağ milliyetçi gönderildi. ... Adam geri döndü.

‘Ne oldu?’ diye soruldu.

‘Her şey iyi gitti. Onlarla konuştum. Beni alkışladılar. Subaylar olmaksızın hiçbir şey yapılamayacağını anlattım. Anayurt tehlikedeydi. Bana her şeyin düzeleceğine söz verdiler. Devlet Duması’na inanıyorlardı. ...’

‘Güzel, Tanrıya şükürler olsun. ...’

O sırada telefon çalar. ...

‘Ne var? Daha şimdi size temsilci göndermiştik. Hem de milletvekili. ... Her şey çok iyi geçmişti. ... Ne oldu? Gene mi karışıklık? Kim çıkardı? Daha solda birileri mi? Pekâlâ, şimdi size birisini göndeririz.’

Milyukov’u gönderdik. Bir saat sonra döndü. Halinden çok memnundu.

‘Biraz heyecanlılar, hepsi bu. Bana öyle geliyor ki şimdiye değin kendilerine doğru yolu gösteren olmamış. Barakalarda bir sehpanın

üzerine çıkarak konuştum. Bütün alay oradaydı. Hatta başka alaylardan da gelenler vardı. ... Herkes çok memnun ve sakindi. Benî omuzlarında taşıdılar. ...'

Ama, az sonra telefon durmadan tekrar çalmaya başladı.

'Evet. Sizi dinliyorum! Ne? Hangi alay? Tekrar mı? Daha az önce Milyukov oradaydı. Omuzlarına almışlar. ... Ne? Yine ne istiyorlar? Daha solda birisi mi? Öyleyse bir Trudovik göndeririz.'"²⁹

Ordunun Çarlık rejimi ile burjuvazi yönetimi altında oluşan sınıfsal bileşimi ile sınıfsal amaçları arasındaki çelişki, devrimin hemen başlangıcında açığa çıktı. Ordu içerisinde uzun zamandır olgunlaşmakta bulunan süreç, otokratik rejim devrilir devrilmez su yüzüne çıkmıştı. General Knox şöyle yazıyor:

"Önce Levazım Dairesi'nin pencerelerinden Petrograd'daki devrimin ilk şokuna tanık olan iki asker görmüştük. Sonra, geniş cadde ile yaya kaldırımının her iki yanına dağılmış düzensiz bir asker yığını oluştu. ... Ortalıkta subay falan yoktu.""³⁰

Sınıfsal kökenleri ve politik sempatileri ne olursa olsun subaylar alaylarını terk etmişlerdi. Küçük burjuvaziye ve muvazzaf subaylara ait yeni subaylar, işçiler ile askerlerin oluşturdukları silahlı ittifakın korkusuyla birleşmişlerdi.

Rus Ordusu'nun Müttefiklerine olan yükümlülüklerinin yerine getirilmesi ile görevli bulunan bu aynı general, alaylara yaptığı ziyaretten sonra, Volinia Alayı'nın bir taburuna mensup 40 subayın tamamının, Jager Alayı'ndan yirmi iki subayın katıldığını, oysa Birinci Demiryolu Alayı'ndan altmış dört subaydan yalnız on altısının kaldığını ve bunların da silahsız olduklarını söylemiştir.

Bu İngiliz generalinin ulaştığı hazin sonuç, "Petrograd'da kılıç kuşanan tek kişi benim galiba"³¹ olmuştur.

Devrimin patlak vermesiyle burjuvazinin giriştiği ilk çaba, ordunun denetimini elde tutmak olmuştur. 27 Şubat'ta, daha iktidar ele geçirilmeden önce, Geçici Komite, birkaç subayla generalden oluşan bir Askeri Komisyon kurmuştu. Bu komisyonun amacı, subaylara, askerler üzerindeki denetimlerini devam ettirmede yardımcı olmaktı. Ama hareket bu komisyonu selin önündeki kütükler gibi silip süpürmüştü. İngiliz Generali Knox, askerlerin ne kadar hız-

lı olarak emirlerden çıktığının canlı bir örneğini verir. Askerlerden bir delegasyon Petrograd'da, Geçici Komite'ye gelerek ordunun devrim karşısındaki tutumunu içeren bir emir verilmesini rica etmiştir. Böyle bir karar için henüz erken olduğu yanıtı verilince askerlerden birisi, "Eh, ne yapalım, biz de bu emri kendimiz yazalım," diyerek çıkıp gitmişlerdir.³²

"Biz de kendimiz yaparız" sözleri, devrimin daha başlangıcında, askerlerin kendi kendilerini örgütlemesine yardımcı olan bir slogan olmuştur.

İşçi Vekilleri Sovyeti –ki, devrimin hemen ilk gününden başlayarak aynı zamanda, Asker Vekilleri Sovyeti idi– iktidar halini almıştı. Geçici Komite Başkanı Rodzyanko çok geçmeden bunu anlamak zorunda kaldı. Martın ilk günü, Çar'ı görmeye Pskov'a çağırıldı. Demiryolu işçileri, Sovyet'ten izin alınmaksızın kendisine tren vermeyi reddettiler. Rodzyanko, Sovyet'e başvurdu ve bu isteği geri çevrildi. O gece Rodzyanko, Çar ile görüşmek üzere direk telefon hattına çağırıldı ama o, telgraf dairesine yalnız gitmekten kaçındı. Suharof, Rodzyanko'nun Sovyet temsilcilerine söylediği sözleri şöyle aktarır:

"Sayın İşçi ve Asker Vekilleri', yanıma bir refakatçi verin ya da benimle kendiniz gelin; yoksa telgraf dairesinde beni tutuklayabilirler. ... Ne de olsa, sizin gücünüz ve iktidarınız var. Hiç kuşkusuz siz de beni tutuklayabilirsiniz. ... Belki de hepimizi tutuklayacaksınız. Kim bilir?"³³

Gerçekten de Sovyet, iktidara sahip olmuştu. Bu, kendi türünde bir hükümetti. 28 Şubat günü sabah erkenden, Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi, Bölge Komiteleri kurmaya ve İşçi Milisleri oluşturmaya karar verdi. Aynı gün, *Petrograd Sovyeti İzvestia* gazetesinin ilk sayısı Sovyet'in şu bildirisi ile yayımlandı:

"Devlet Duması'nda oturum halinde bulunan İşçi Vekilleri Sovyeti, başlıca amacının, halkın kuvvetlerini örgütlemek ve Rusya'da politik özgürlük ile halk hükümetini sağlam temeller üzerine oturtmaya çaba harcamak olduğu kanısındadır. Sovyet, Petrograd bölgesinde halk hükümetini kurmak için Bölge Komiserleri atamıştır. Başkentin bütün

halkını, derhal Sovyet etrafında birleşmeye, bölgelerde yerel komiteler örgütlemeye, bütün yerel hizmetlerin yönetimini ele almaya davet ediyoruz. Ortak bir çaba ile ve hep birlikte eski hükümeti tamamen tasfiye ederek, evrensel, eşit ve doğrudan gizli oy esasına dayalı bir Kurucu Meclis kurmalıyız.”³⁴

Aynı gün, yani 28 Şubat’ta, Sovyet, Petrograt ile Moskova arasında demiryolu ulaşımını yeniden kurmaya karar verdi. İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti beraber olarak ilk toplantısını 1 Mart tarihinde yaptı. Alaylardan gelen temsilciler, Duma’ya olan güvenin, Rodzyanko’nun silahları bırakmaya çağırmasından beri yok olduğunu vurguladılar. Bu toplantıda, bütün politik faaliyetlerin, Sovyet’in vereceği talimat uyarınca yürütülmesi ve Duma’nın Askeri Komitesi’nin talimatlarının, Sovyet’in talimatı ile çelişki halinde olmaması kaydıyla ancak geçerli sayılabileceği karar altına alındı.

Fırtınalı geçen bir toplantıdan sonra, bir grup asker, toplantı salonuna bitişik bir odada çalışan Sovyet Yürütme Komitesi üyesi bulunan Menşevik N. D. Sokolov’un masasının etrafını çevirerek, Sovyet’in aldığı kararların birliklere genel bir emir şeklinde yayınlanmasını istediler. Sokolov, etrafındaki askerlerin söylediklerini aynen kâğıda geçirdi.

Bu ilk emir, aslında kitlelerin baskısı altında yayımlanmıştı ve bu emir için daha sonraları Kerenski, “Bu emrin hiç imzalanmamış olması için hayatının on yılını severek verebileceğini” söylemişti.

Emir şöyleydi:

“1 NUMARALI EMİR

1 Mart 1917

Petrograd Bölgesi Garnizonu’na. Derhal yerine getirilmek üzere bütün muhafız askerlerine, ordu ve topçu birlikleri ile donanmaya; bilgi edinmeleri için Petrograd işçilerine.

İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti şu kararı almıştır:

1. Askeri kuruluşun ve donanmanın her bölüğü, taburu, alayı, deposu, bataryası ve takımı derhal o birliğin alt rütbe temsilcilerinden oluşan bir komite seçeceklerdir.

2. İşçi Vekili Sovyeti’ne henüz temsilci seçmemiş silahlı birliklerin bütün birimleri, her takımdan bir temsilci seçecek ve seçilen bu tem-

silci, 2 Mart saat 10'da yazılı bir güven mektubu ile birlikte, Devlet Duması binasında hazır bulunacaktır.

3. Bütün politik faaliyetlerinde askeri birlikler, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin talimatlarına uyacaklardır.

4. Devlet Duması'nın Askeri Komisyonu'nun emirlerine, eğer bu emirler, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin emir ve kararları ile çelişki halinde değilse uyulacaktır.

5. Tüfek, makineli tüfek, zırhlı araçlar, vb. gibi her tür silah, bölük ve takım komitelerinin emri altına verilecek ve talep edilse dahi hiçbir zaman subaylara verilmeyecektir.

6. Askerler, askeri birliklerde iken ve askeri görevlerini ifa ederken askeri disipline harfiyen riayet edecekler ama, askeri görevlerini yerine getirmedikleri zamanlarda ve askeri birlik içerisinde değilken –politik, sivil ve özel hayatlarında– bütün vatandaşların yararlandıkları haklardan yararlanacaklardır.

Özellikle, görev dışındayken zorunlu hazır ol ve selam verme kaldırılmıştır.

7. Buna benzer olarak, Ekselansları, Devletlileri, vb. gibi subaylara karşı kullanılan hitap şekilleri kaldırılmış olup bunlar yerine Bay General, Bay Albay, vb. gibi hitap biçimleri konulmuştur.

Subaylar tarafından erlere karşı kaba muamele ve özellikle kendilerine 'sen' diye hitap edilmesi yasaklanmış, bu kurala uyulmaması halleri ile genellikle erler ile subaylar arasındaki yanlış anlamalar erler tarafından bölük komitesine bildirilecektir.

Bu emir bütün bölük, takım ve alaylarda, askeri gemilerde, bataryalarda ve diğer muharip ve muharip olmayan birliklerde okunacaktır.

İşçi ve Asker Vekilleri Petrograd Sovyeti.”³⁵

Bu emir, Sovyet'i, kitlelerin her şeyi kapsayan devrimci bir örgütüne haline getirdi. Silahları ve mühimmatıyla bütün askeri birlikler onun politik denetimi altına girdi.

Bu emir, subayların seçilmesi için bir maddeyi de içeriyordu ama bu madde emir basılırken Sokolov'un talimatı üzerine metinden çıkartıldı.

1 Mart tarihinde, İşçi Vekilleri Sovyetleri, Moskova'da, Samara'da ve Saratov'da kuruldu. Nizni-Novgorod'da, Sormova'dan 5

bin işçi geldi ve buradaki garnizonla kardeşleşti. Tver’de, birkaç bin işçi barakalara giderek askerler ile birlikte sokaklarda yürüdüler.

Bu koşullar altında Geçici Komite’nin otoritesi hiç kuşkusuz son derece zayıflamış oldu. Artık Sovyet ile bir anlaşmaya varmak kaçınılmaz olmuştu. 1 Mart gece yarısı Geçici Komite, Sovyet temsilcilerini toplantısına katılmaya davet etti. Menşevik N. S. Çehidze, N. D. Sokolov, N. N. Suhanov, (sonradan Bolşeviklere katılan) Y. M. Steklov ve Sosyalist Devrimci V. N. Filippovski, Sovyet’ten geldiler.

Sovyet Yürütme Komitesi de bu davet kendilerine ulaşmadan az önce, iktidar sorununu tartışmıştı. Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler Yürütme Komitesi’nde çoğunlukta idi. Bunların gözünde Şubat Devrimi bir burjuva devrimiydi. Bu sadece, yarı feodal rejime son verdiği için değil, onlara göre, burjuvazi, devrimin tek yönetici gücü idi. Eski ve seçkin bir aşırı Sağ Menşevik Potresov sorunu açıkça şöyle koyuyordu:

“İhtilalin şu anında, ulusal sorunları çözmeye, toplumsal ve psikolojik olarak en hazırlıklı olan yine bu aynı burjuvazidir. Yani, yakın gelecekte, ülkede efendi ve usta olmaya muktedir bu aynı sınıftır; bu, ülkede, gelişmiş bir kapitalist sisteme dayalı rejimin pekişmesi için gerekli, çok kısa bir zaman için olsa bile gereklidir.”³⁶

Gelecekteki iktidarın niteliği konusunda Sağ Menşevikler ile Sol Menşevikler arasında hiçbir fark yoktu. N. N. Suhanov, Menşevikler içerisinde en ‘sol’ olarak kabul edilirdi. Bu, kendi deyimiyle “yarı Leninist” Suhanov o sırada şunları söylüyordu:

“Çarlığın yerine geçecek iktidar, mutlaka burjuva iktidarı olmalıdır. Trepov ve Rasputin’in yeri, yalnız Duma’daki ‘İlerici Blok’ liderleri tarafından doldurulmalıdır ve doldurulabilir. Bizim ulaşacağımız çözüm böyle olmalıdır. Yoksa darbe başarıya ulaşamaz ve devrim mahvolur.”³⁷

Suhanov daha sonra, iktidarı niçin burjuvazinin alması gerektiğini açıklamaya devam eder. Demokrasi, birleşik bir güç halinde değildir; kendisine ait bir politik örgütü yoktur; bir iktidar organı olmaksızın devlet makinesini işletemez; yeni bir devlet makinesi yaratmaya gelince, bunu hayal bile edemez.

“Mülkiyet esasına göre seçilen ve demokrasinin bütün güçleri tarafından desteklenen mevcut devlet makinesi, ordu ileri gelenleri, Semstvos ve Şehir Duması, Milyukov’a itaat edebilir ama Çehidze’ye itaat etmez. Başka bir iktidar mekanizması olmadığı gibi, başka bir mekanizma da zaten olamaz.”³⁸

İktidarın, burjuvazinin eline niçin geçmesi gerektiğini Suhanov işte böyle anlatmıştı. Küçük burjuvazi ise devrimde ne yapacağını şaşırmıştı. İktidarın kendisine geçmesini istemediği gibi, alışageldiği “efendinin” dışında bir başkasının da iktidara sahip çıkmasını istemiyordu. Tesadüflerin devrimci dalganın tepe noktasına çıkardığı Sovyet liderlerini tek bir şey huzursuz ediyordu:

“Sorun ... Rusya’daki mülk sahibi sınıflar, bu koşullar altında iktidarı kabul etmeye *razı* olacaklar mıdır? Bu durumda asıl görev, onları *iktidarı almaya zorlamaktır*.”³⁹

Otokrasinin desteğinden yoksun kalan burjuvazi, hükümet yükünü yüklenmeye korkuyordu. Bunu Şulgin çok açık bir biçimde kabul eder:

“Bizler, hükümetin kanadı altına sığınmışken onu övmek ya da ondan şikayet etmek için doğmuşuz ve yetiştirilmişiz. ... En nihayet biz, herhangi bir güçlük olmaksızın, milletvekili sırasından, hükümet sırasına geçmeye muktediriz ... şu koşulla ki, *imparatorluk gücünün koruması altında* olalım. ... Ancak, iktidarın muhtemel çöküşü karşısında, bu çöküşün dipsiz uçurumu karşısında başımız döner ve bütün cesaretimiz kırılır.”⁴⁰

Devrim yayıldıkça denetimi yitiren Sovyet liderleri, isteksiz “bey ve efendileri” iktidarı almaya zorlamaya teşebbüs ettiler.

Sovyet Yürütme Komitesi, Geçici Komite’nin kendi istediği gibi hükümet üyelerinin bir listesini yapmaya, kendisi hükümete katılmamaya ama iktidarı aşağıdaki koşullar altında devretmeye karar verdi: 1) Bütün politik ve dinsel tutuklular için genel af; 2) konuşma, dernek kurma, toplanma özgürlüğü ile grev hakkı; 3) toplumsal rütbe, ulusal ve dinsel bütün sınırlamaların kaldırılması; 4) polis yerine milis konulması; 5) yerel hükümet organlarına demokratik seçimler yapılması; 6) Kurucu Meclis toplanmadan önce hükü-

metin gelecekteki biçimini önceden etkileyebilecek herhangi bir önlem alınmaması; 7) devrimci alayların kentten çekilmemesi ya da silahtan arındırılmaması; 8) askerlere sivil haklar verilmesi.

Sovyet'in yukarıdaki taleplerinden bir teki bile, örneğin toprak talebi, barış yapılması ya da sekiz saatlik iş günü gibi bir talebin yaratabileceği şiddetli mücadeleyi meydana getiremezdi. İşte bunu bildikleri için küçük burjuva Menşevikleri ile Sosyalist Devrimciler, burjuvaziyi korkutmamak için bu temel konulara temas etmediler.

Devlet Duması Geçici Komitesi, gelecek olan Sovyet delegasyonunu büyük bir gerginlik içerisinde bekliyordu. Devrimin hızla yayıldığı haberleri her taraftan gelmekteydi. Alaylardan alınan telefonlarda, askerlerin subaylara karşı tutumlarının gitgide kötüleştiği bildiriliyordu.

Sovyet'ten, Sosyalist Devrimci ve Menşevik delegeler, sarayın sağ kanadına daha adımlarını atar atmaz, Rodzyanko ile Milyukov, şehirdeki anarşi ve sokaklardaki düzensizlikler ile ilgili haberleri peş peşe sıralamaya başladılar. Burjuva liderleri mevcut manzarayı, karşılarındakiler ile pazarlık gücünü artırır diye en siyah renkler ile çiziyorlardı. Ama, şaşırtıcı olan, delegelerden hiçbir itiraz gelmemesiydi. Sovyet'in küçük burjuva temsilcileri anlatılanları uslu uslu dinliyorlardı. Milyukov derhal, Taurida Sarayı'nın sol kanadı temsilcilerinin, devrimden en az sağ kanattaki ev sahipleri kadar korktuklarını anladı. Derhal kendini toparlayarak, Yürütme Komitesi'nin koşullarını tam bir iş adamı edasıyla görüşmeye başladı. Genelde, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin koşulları kabul edilebilirdi ve Sovyet ile Devlet Duması Komitesi arasındaki görüşmelere esas teşkil edebilirdi. Ancak Milyukov şunu da ekledi ki, bazı noktalara kesin itirazları vardı. Her şeyden önce, kurulacak hükümetin biçimini önceden belirleyecek herhangi bir şey yapılmaması koşulu geliyordu. Artık sakinleşen burjuva liderleri, delegeleri, monarşiyi kabule ve Çar Nikola'nın yerine, oğlu Mişel'i vekil olarak kabule ikna etmeye başladılar. Bu, zaten burjuvazinin, devrimden çok önce tasarladığı eski bir programdı. "Biri, hasta bir çocuk, öteki tam bir budala"⁴¹ diyordu Milyukov. Bunu hemen Rodzyanko doğruladığı gibi Komitenin öteki üyeleri de bu görüşe

katılıyordu. Milyukov bir kez daha koşulları okudu, bir Kurucu Meclis oluşturulmasını koşulsuz kabul etti ama, hükümetin biçimini ilgilendiren noktada duraladı.

Biraz tartışmadan sonra aşağıdaki uzlaşma benimsendi:

“Ülkede hükümetin biçimini ve anayasayı belirlemek üzere, evrensel esasa, eşit ve doğrudan seçme ile gizli oya dayalı bir Kurucu Meclis toplanması için derhal hazırlıkların yapılması.”⁴²

Bu biçimde formüle edilen madde, Milyukov’un kollarını bağlamıyordu; koşulları kendi bildiği gibi yorumlayabilirdi.

Askerlerin haklarını ele alan son taleple ilgili olarak Milyukov, gelecekteki politikasını kolaylaştırabilecek şu değişikliği yaptı: “Askeri ve teknik koşulların izin verdiği ölçüde” ibaresini maddeye ilave etti.⁴³

Sovyet’in getirdiği önerileri böylece kuşa çeviren Milyukov ayrıca şu talepte bulundu: Yürütme Komitesi, sözü edilen hükümetin, İşçi Vekilleri Sovyeti’nin onayı ile kurulmuş olup, bu nedenle de halkın güvenini kazandığını duyuran bir bildiri yayımlayacaktı. Bildiri ayrıca, askerlere şubaylarını tanıma isteğini de içerecekti.

Toplantı bitmişti. Geçici Komite, hükümet üyelerinin bir listesini yapmaya, Sovyet’in temsilcileri ise kendi bildirilerini hazırlamaya koyuldular. Taraflar 2 Mart’ta tekrar bir araya geldiler. Sovyet temsilcileri tarafından hazırlanan bildiri Milyukov’u pek memnun etmedi ve hemen orada ve vakit geçirmeden bunu düzeltmeye başladı. Sovyet temsilcileri, Geçici Hükümet’in ilanı ile ilgili bildirinin bütün noktalarını kabul ettiler, burjuvazinin lideri Milyukov da, Yürütme Komitesi’nin bildirisini hazırladı. Bu sahne, burjuvazi hükümeti ile Sovyet’in küçük-burjuva liderleri arasındaki gelecekteki ilişkileri gayet açık belirliyordu.

Aynı gün sabah, yeni hükümet açıklandı: İçişleri Bakanı ve Başbakan, G. E. Lvov; Dışişleri Bakanı, P. N. Milyukov (Kadet); Savaş ve Deniz Bakanı, A. İ. Guçkov (Oktobrist); Ulaştırma Bakanı, N. V. Nekrasov (Kadet); Ticaret ve Sanayi Bakanı, A. İ. Konovalov (İlerici); Maliye Bakanı, M. İ. Tereşçenko; Eğitim Bakanı, A. A. Manuvelov (Kadet); Sinod Genel Vekili, V. N. Lvov; Tarım Bakanı, A. İ. Şingaryov (Kadet); Adalet Bakanı, A. F. Kerenski (Trudo-

vik); Başsayman, İ. V. Godnev. Altı kişi, yani, hükümetin çoğunluğu, 1915 güzünde düşünülen “Güven” kabinesinden seçilmişlerdi.

Sovyetlerin silahlı kuvveti ve kitlelerin desteği vardı ama iktidar Geçici Hükümet’in ellerine düşmüştü. Tarihte az rastlanan bir olay gerçekleşmişti: *İkili bir iktidar*. Lenin bu konuda şöyle yazıyordu:

“Devrimimizin Çarcı-özelliği, *ikili bir iktidâr* kurmuş olmasıdır. ...

Bu ikili iktidar neden oluşmaktadır? Gerçekte, Geçici Hükümet ile yan yana, bu burjuva hükümeti ile birlikte, *bir başka* hükümet daha gelişmiştir; henüz zayıf ve embriyon halinde olmakla birlikte, hiç kuşkusuz fiilen var olan ve büyüyen bir hükümet: İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri.”⁴⁴

Nedir ki, Çarlıkla mücadeleden zaferle çıkan işçiler ve köylüler tarafından yaratılan ama Menşeviklerin öncülük ettiği Sovyetler, Geçici Hükümet’in otoritesini gönüllü olarak kabul etmiş ve askerler ile işçilerin kazandıkları iktidarı yine gönüllü olarak burjuvaziye teslim etmiştir.

Peki niçin?

Çünkü, bir sınıf olarak burjuvazi, proletarya ve köylüler ile kıyaslanamayacak ölçüde daha iyi organize edilmiştir ve savaş sırasında daha da örgütlü hale gelmiştir. Otokratik rejim ile savaş ve yaklaşan devrim konularında çatışma halindeki burjuvazi aslında gelecekteki iktidar mekanizmasını yaratmıştır.

“Bu tarafın, yani kapitalistlerin iktidarı ele geçirmeleri tesadüf değildir,” diye yazıyordu Lenin. “Aslında, Çarlık birlikleri ile mücadele eden ve özgürlük için kanlarını döken işçiler ile köylüler, askerler ile bahriyeliler idi, yoksak kapitalistler değil. İktidarı kapitalist taraf ele geçirdi, çünkü bu sınıf, servet, örgütlenme ve gerekli bilgi avantajına sahipti. 1915’ten beri ve özellikle savaş sırasında, kapitalist sınıf ile onlarla işbirliği yapan toprak beyleri, kendi örgütlerini kurma yolunda çok büyük gelişmeler kaydetmişlerdir.”⁴⁵

Proletarya, iktidarı ele almak için, burjuvaziden daha az hazırlıklı olduğunu göstermiştir. Bolşevik Partisi’nin politik bakımdan en fazla gelişmiş üyeleri, ya dış ülkelerde ya da Sibirya’nın uzak köşelerinde sürgünde ya da savaşta yok olup gitmiş ya da çeşitli cephe-

lere dağılmışlardı. Bunların yerini, kentlere çalışmaya gelmiş köylüler ile deneyimleri daha az olan Parti üyeleri almıştı. Yeni palazlanmış işçilerin çoğunluğu, yoksul köylülerden, pek azı Kulak ailelerinden ya da kent küçük burjuvazisinden gelmişlerdi. Bu sonuncular, seferberlikten kurtulmak için mühimmat fabrikalarında çalışmaya başlamışlardı. Ama her iki kategori de, küçük burjuva önyargıları ile politik kısa görüşlülüğü proletaryanın safları arasına taşımışlardı. İşte bu durumlar, geçici olarak proletaryayı zayıf düşürmüştü.

En sonu, büyük önem taşıyan bir gerçek de, Çarlık Rusyası'na takılan isimle, "uluslar hapishanesinde" politik bakımdan uyur durumda bulunan milyonlarca insan, birdenbire politik yaşama katılmak üzere ayaklanmıştı. Daha önce Çarlık boyunduruğunun müthiş baskısı altında bulunan milyonlarca küçük insan, küçük burjuvazi, aslında sayı bakımından proletaryadan çok daha fazlaydı. Politik bakımdan bilinçlenmiş proletarya, bu geniş küçük burjuva dalgası arasında neredeyse boğulmuş gibiydi. İşçilerin pek çoğu, küçük burjuvazinin uzlaşmacı ve aza kanaat eden tutumu ile etkilennmiş durumdaydı.

İşte bu yüzden, devrimci işçiler ve köylüler tarafından kazanılan zaferin meyveleri, burjuvazinin ellerine düşmüştü.

İşte yine aynı nedenle, barikatta çarpışanların öncüleri ve ön safta mücadele verenler Bolşevikler olduğu halde, Sovyetlerde ezici çoğunluğu oluşturanlar, Menşevikler ile Sosyalist Devrimcilerdi. Başlangıçta, Sovyetlerin bileşimini belirleyen şey küçük burjuvazinin yarattığı dalga olduğu gibi, bunun ardından da harekete yine küçük burjuva liderleri egemen oldular. Bolşevikler sokaklarda ceyran eden mücadele ile öylesine meşgul idiler ki, meydan Menşevikler ile Sosyalist Devrimcilere kalmış ve Sovyetlerde çoğunluğu bunlar ele geçirmişlerdi. Petrograd Sovyeti tarafından seçilen Geçici Yürütme Komitesi'nin aldığı bir karar gereğince, büyük fabrikalar, her bin işçi için Sovyet'e bir temsilci gönderiyordu; binden az işçisi bulunan fabrikalar da yine bir temsilci yolluyordu. Bu temsil esasına göre, Petrograd proletaryasının %87'sinin çalıştığı büyük fabrikalar 124 sandalyeye sahip iken, işçilerin ancak %13'ünü çalıştıran küçük fabrikalardan yalnızca iki sandalye fazlasına sahipti.

Böylece, sanayi devleri olan Bolşevik fabrikalar, yani hareketin öncüleri, el zanaatı tipindeki küçük sanayi tarafından etkisiz hale getiriliyordu.

Ayrıca, askeri yönetimin çeşitli kolları, askeri yardımcı hizmetler ile depolar, Sovyet'e temsilci seçiyorlar, politik bakımdan olgunlaşmamış elemanların egemen olduğu garnizonlardan yüzlerce köylü-asker yine Sovyet'e seçilmiş bulunuyordu.

Petrograd Sovyeti'nde, liderliğin niteliklerini belirleyen etmenler işte bunlar olmuştu.

4

GEÇİCİ HÜKÜMET, BURJUVAZİNİN BÖLÜNMEMİŞ İKTİDARI İÇİN MÜCADELE EDİYOR

Petrograd Sovyeti'nin desteğinden emin bulunan Geçici Hükümet önce, dikkatlerini Romanov Hanedanı sorununa çevirdi. 2 Mart'ta, Sovyet'in haberi olmaksızın, A. İ. Guçkov ile V. V. Şulgin'i, Pskov'daki Çar'a gönderdi. Bunlar gittikten sonra, öğleden sonra saat 3 sıralarında Milyukov, Taurida Sarayı'nın salonundaki bir toplantıda yeni hükümetin kurulduğunu ilan etti. Milyukov'un konuşması onaylandı ama alkışların arasında protesto sesleri de duyuldu. Konuşmacının sözleri, "Seni kim seçti?" bağırışları ile kesildi. Milyukov, Prens Lvov'dan, "örgütlenmiş kamuoyunun temsilcisi" diye söz edince, dinleyicilerden birkaç kişi, "Mülk sahibi sınıfların!" yani, burjuva halk oyunun temsilcisi diye bağırды. Milyukov, bu arada uzun uzun Guçkov'u övüyor ve itirazları susturmak için, açık açık yalana bile başvuruyordu: "Şu anda ben sizlere hitap ederken, Guçkov, başkentin sokaklarında zaferimizi örgütlüyor," diyordu. Oysa, gerçekte Guçkov tam o sırada son süratle Çar'ın yoluna düşmüştü. Muazzam toplantı salonunun her yanından, "Hanedan ne olacak?" bağırışları geliyordu. Bütün cesaretini toplayan Milyukov en sonu, kartlarını açıklamak için dikkatli bir girişimde bulundu:

"Yanıtımın hepinizi tatmin etmeyeceğini önceden bildiğim halde, yine de size bir hususu bildireceğim. Rusya'yı felaketin eşiğine getiren eski despot, gönüllü olarak tahttan çekilecek ya da tahttan indirilecek-

tir. İktidar, vekil Grand Dük Mişel'e geçecek, Aleksey, tahtın varisi olacaktır.”⁴⁶

Bu sözler bağırışlarla karşılandı. Salondaki pek çok kişi bir ağızdan: “Bu söylediğin, eski hanedan!” diye bağırıyordu. Gürültü biraz yatışınca Milyukov, sözlerinin etkisini azaltma çabasına girişti:

“Evet beyler, bu eski hanedan; belki de sizin sevmediğiniz, belki benim de sevmediğim hanedan. Ancak, şu anda önemli olan, kimi sevdiğimiz değildir. Hükümetin biçimi sorununu yanıtsız ve çözümsüz bırakamayız.

Biz bunu, parlamenter ve anayasal bir monarşi olarak düşünüyoruz. Belki başkaları başka türlü düşünür. Ama, biz bu sorunu hemen çözümlersek ve bunun üzerinde şimdi kavgaya girersek, Rusya bir iç savaş durumuna düşer ve yıkılan rejim tekrar kurulur. ... Tehlike geçip de düzen iyice kurulur kurulmaz, bir Kurucu Meclis toplanması için hazırlıklar yapacağız; bunun esası, evrensel, doğrudan ve eşit seçim hakkı ve gizli oy olacaktır. Halkın özgürce seçtiği temsilciler, Rus halkoyunu kimin daha sadık bir şekilde ifade edeceğine karar vereceklerdir... Bunu ifade edecek olan biz miyiz yoksa rakiplerimiz mi?”⁴⁷

Milyukov'un bu konuşması, fabrikalarda ve alaylarda yoğun tepkilere yol açtı. O gece bir grup subay Taurida Sarayı'na geldi. Milyukov sözlerini geri almadan alaylarına dönmeyeceklerini bildirdiler. Hükümet üyeleri panik içerisinde toplandı. “Halkı yatıştırmak için” Milyukov'un “kişisel görüşlerini dile getirdiği”nin bildirilmesine karar verildi.

Petrograd, halka yeni bir Çar'ı kabul ettirme önerisi üzerine protestolar ile çalkalanırken, Guçkov ile Şulgin Pskov'a geldiler ve hükümetin, tahtı Aleksey'e bırakma planını bildirdiler. II. Nikola, bu konuyu kendisinin de düşündüğünü ve tahttan hem kendisi ve hem de oğlu adına, kardeşi Mişel lehine çekileceğini ifade etti. Eski Çar, bir babaya yakışan duygularla konuşuyordu: “Oğlumdan ayrılamam,”⁴⁸ diyordu. Oysa Nikola samimi değildi. İşin aslı, oğlunu tehlikeye atmak istemiyor ve durumu böyle idare etmek istiyordu.

Guçkov ile Şulgin, tahttan çekilme metnini telefonla Geçici Hükümet'e bildirdiler ve Petrograd'a doğru yola çıktılar. Başkentteki

durumu göz önünde bulunduran hükümet, tahttan çekilme haberini yayınlamama kararı verdi. Bu durumu Şulgin'e zamanında telefonla haber verdiler ama başkente gelen Guçkov trenden inip doğruca istasyonda demiryolu işçilerinin bir toplantısına gitti, elindeki Manifestoyu okudu ve sözlerini: "İmparator Mişel çok yaşa!" sözcükleriyle bitirdi. Buna karşılık olarak: "Kahrolsun Çar!"⁴⁹ bağırışları yükseldi. Heyecanlanan işçiler Guçkov'un hemen tutuklanmasını istediler. II. Nikola yerine, II. Mişel'in geçmesi önerisi öfkeli işçi ve askerler arasında, "Al birini vur ötekine!" deyişiyle yorumlanıyordu.

Geçici Hükümet, halk kitlelerinin tepkilerini görünce, monarşinin devam etmesinin söz konusu olmadığını anladı. 3 Mart günü sabah erkenden Rodzyanko, Milyukov, Nekrasov ve Kerenski ile hükümetin öteki üyeleri Grand Dük Mişel'i ziyarete gittiler. Bu gelen delegelerin çoğunluğu onu, tahttan kendiliğinden feragat etmeye ikna için çalıştılar. Buna karşı çıkan üyeler, Milyukov ile Guçkov, Grand Dük'e, Petrograd dışında silahlı bir kuvvet toplayarak monarşiyi koruyacaklarını söylediler. Ama Mişel'in kendisi de, tahtı artık elde edemeyeceğini anlamıştı. Bir gün önce, Gatçina'dan Petrograd'a gitmek üzere bir tren tahsis edilmesini istemiş ama kendisine, Sovyet'ten verilen yanıtta, "Yurttaş Romanov'un" istasyona giderek bir bilet alabileceği ve herkesin bindiği trene binebileceği söylenmişti. Mişel Romanov bir süre düşündü, Rodzyanko ile baş başa konuştu ve tahttan feragat ettiğini söyledi. Milyukov, bunun üzerine Kerenski'nin, Grand Dük'ün elini sıkarak, "siz soylu bir insansınız Majesteleri"⁵⁰ dediğini nakleder.

Monarşi kurtarılamamıştı ama burjuvazi yeni hükümete elden geldiğince yasal bir görünüş vermeye çalışıyordu. Guçkov ile Şulgin, Çar'ı, Prens Lvov'u, Konsey Başkanlığına atamaya ikna ettiler. Böylece, yeni hükümetin başının, sabık İmparator tarafından yasal olarak seçildiği izlenimi verilmek isteniyordu. Rodzyanko, sık sık şu gerçeği vurguluyordu:

"Prens Lvov, iktidarın devamlılığını ifade ediyor ve kendisi yeni görevine, tahtından uzaklaştırılmış da olsa eski en yüksek egemen tarafından seçilmiş oluyordu."⁵¹

Nedir ki gerçekte Nikola, Lvov'un tayinine ait kararnameyi imzaladığında artık Çar değildir. Tahttan çekilme hareketi ile birlikte Mişel halkı itaate davet etmiş ve şöyle demiştir:

“Devlet Duması'nda oluşan Geçici Hükümet tam bir iktidarı temsil eder.”⁵²

İşin tuhafı, Petrograd Askeri Bölgesi'nin yeni komutanı bile eski hükümetin onayı ile atandı. General Kabalov'un yerine, General L. G. Kornilov önerilmişti. General Kornilov sarayın adamıydı ve savaş tutsağı olarak kaldığı Avusturya'dan kaçtıktan sonra, Rusya'ya dönüşü üzerine, II. Nikola'nın “takdirlerine” bile mazhar olmuştu. 5 Mart tarihinde, Prens Lvov, gönderdiği bir telgraf emriyle eyaletlerin bütün valilerini ve vali yardımcılarını işten el çektirmiş ve bunların görevlerini yerel Zemstvoların başkanlarına vermişti. Ancak bu başkanların çoğu eski yönetim tarafından atanmıştı ve seçimle işbaşına gelenler bile, aşırı gerici gruplara dahildi.

İşçiler ile askerlerin, monarşinin kurtarılması çabalarına karşı şiddetli protestoları, hükümet liderlerine, artık burjuvazinin bölünmüş iktidarını kuvvet kullanarak kuramayacağını anlatmıştı. Yapılan zorlamalar kitleleri huzursuz ediyor, direnmeleri artırıyor ve yalnız devrimin yayılmasına neden oluyordu. Monarşi yanlıları için yapılacak tek şey kalmıştı: Zaman kazanmak için ödünler vermek, belirsiz vaadlerde bulunmak, güçlerini toparlayarak devrimi bastırmak. Bu ödünlerden bir tanesi, Kerenski'yi hükümete almaktı. 1 Mart gecesi, Sovyet temsilcileri ile yapılan görüşmelerde, Kerenski'nin adı muhtemel bakanlar arasında geçmemişti. V. V. Şulgin anılarında, Anayasal Demokrat olan ve Geçici Hükümet'te Tarım Bakanı bulunan Şingaryov'un, devrim arifesinde şunları söylediğini naklede:

“Eğer iktidar bize düşerse, İlerici Grubu, sola doğru uzatarak destek aramamız gerekecek. ...”

‘Bu nasıl olacak?’

‘Kerenski'yi çağırırım.’

‘Kerenski'yi mi? Ama ne sıfatla?’

‘Diyelim Adalet Bakanı olarak. ... Bu makamın şimdilik bir önemi

yok, ama bizim, devrimi, elebaşlarından yoksun bırakmamız gerekir. ... Bunlar arasında Kerenski, ne de olsa çok önemli. ... Onun bizimle olması, bize karşı olmasından çok daha yararlı olur.”⁵³

Geçici Hükümet, kendi ellerini kendisi bağlamaktan kaçınmak istiyordu. Martin 6’sında halka bir bildiri yayımlayarak, belirsiz bir ifadeyle şunları açıklıyordu:

“Geçici Hükümet, halkın isteklerini yerine getirmeyi, kutsal bir görev ve sorumluluk olarak kabul ederek, ülkeyi, özgür sivil bir sistemin parlak yoluna yöneltmeyi vazife bilir.”⁵⁴

Aslında, “Halkın arzuları” ve hükümetin “kutsal görevi” neydi? Bunları, bu belirsiz laf kalabalığından çıkartmak mümkün değildi. Bütün temel sorunları çözümlemek için bir Kurucu Meclis kurulacağı sözü veriliyordu ama bunun kuruluş tarihi belli değildi. Monarşiye karşı protesto yağmuruna tutulduğu toplantıda Milyukov, bu ‘Kurucu Meclis’ sözünün ardına sığınmıştı. Hükümette zaten, toprak, ekmek ve barış sorunlarının çözülmesi talep edildiği zaman bu Kurucu Meclisi bahane ediyordu.

6 Mart tarihli bildiri de, Geçici Hükümet’in daha önceki 2 Mart tarihli bildirisi gibi, toprakların köylülere verilmesi konusunda bir şey söylemiyordu. Bir köy doktoru olan, Kadet ve IV. Duma üyesi A. İ. Şingaryov Tarım Bakanı olarak atanmıştı. Bu atama sırf, Duma’da gıda sorunları üzerinde sık sık söz alması nedeniyle yapılmıştı. Geçici Hükümet’in gözünde Tarım Bakanı demek sırf gıda işleriyle uğraşan bakan demekti. Oysa devrim “gıda ayaklanmaları” ile başlamıştı. “Ayaklanma” şimdi de yeni hükümeti tehdit ediyordu. Ancak köylü kesimi henüz toprak talebi konusunda sesini yükseltmemişti. Toprak sorunu üzerine hiçbir şey söylemediği halde Geçici Hükümet, Martin 9’unda, toprak beylerine karşı saldırıları nedeniyle Kazan eyaletindeki köylülere karşı ceza davası açılmasına karar vermişti.

Aradan daha iki hafta geçmeden köylüler artık harekete geçmişlerdi. Kursk eyaletinden bildirildiğine göre, “köylüler ... Aleksandrova malikânesine saldırmışlar ve kısmen yağmalamışlardı.”⁵⁵ Ryazan eyaletinde Prens Trubetskoy malikânesinin kâhyası, malikâne topraklarının kendilerine verilmesi için başvurduklarından şikayet ediyordu. 16 Mart’ta Şingaryov, Moskova eyaletinde, köylü

ayaklanmasını bildiren bir telgraf almıştı. Rusya'nın her yanından benzer haberler başkente geliyordu.

Geçici Hükümet önceleri köylü hareketlerini eski ve denenmiş yöntemler ile bastırmaya çalıştı. Mart ayının ilk yarısında köylülere "yatıştırmak" için birlikler gönderildi. Kursk, Mogilev ve Perm eyaletlerine kıtalar sevk edildi. Nedir ki, Lvov-Milyukov-Şingaryov hükümeti çok geçmeden köylülerin eski yöntemler ile yatıştırılamayacağını anladı. Sırf bastırma önlemleri şimdi olanaksızdı. Şu ya da bu şekilde ödün verilmesi gerekiyordu. 12 Mart'ta hükümet, II. Nikola'ya ait toprakların hazineye devredildiğini ilan etti. 16 Mart'ta bu karar, Romanov ailesinin bütün üyelerine bildirildi.

17 Mart'ta Lvov hükümeti köylülere bir bildiri yayımladı.

"Toplanmak üzere bulunan Kurucu Meclis hiç kuşkusuz, toprak reformunu ele alacaktır. Toprak sorunu, doğrudan ona el koymakla çözümlenemez. ... Şiddet ve soygun, ekonomik ilişkiler alanında son derece tehlikeli yöntemlerdir."⁵⁶

Bu, şiddetten kaçınma tavsiyesi yalnız köylüler için geçerliydi, hükümet, kendi kullanımı için şiddeti yedeğinde bulundurabilirdi. Nisanın 8'inde, aynı zamanda İçişleri Bakanı olan Başbakan Lvov, eyalet komiserlerine, ellerinde bulunan her türlü imkânı kullanarak köylüler arasındaki huzursuzlukları bastırma emri verdi. İsterlerse bunun için askeri birlikleri bile yardıma çağırabilirlerdi. Geçici Hükümet ve Devlet Duması tarafından atanan komiserler, eyaletlerde, başbakandan gelen bu emri büyük bir çabayla uygulamaya giriştiler.

Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, hükümetin bu cezai önlemlerini kınadılar. 16 Mart'ta toplanan, Sosyalist Devrimci Parti'nin Petrograd bölge toplantısında, köylü hareketlerine karşı çıkıldığı ifade edildi ve şu hususlar ilan edildi:

"Özel mülkiyette bulunan toprakların alelacele ele geçirilmesi girişimleri, tarımsal hayatın normal gidişi üzerinde felaketli sonuçlar doğurabilir. ... Çar'a, Çar ailesine ve özel toprak beylerine ait bulunan ekilebilir toprakların kamulaştırılmaları, halka toprak ve özgürlük verecek olan Kurucu Meclis aracılığı ile ancak yasal yollardan gerçekleştirilebilir."⁵⁷

Böylece Sosyalist Devrimciler, daha birkaç gün önce, Çar'a ve Çarlık ailesine ait toprakları kamulaştıran Geçici Hükümet'ten, yani burjuvaziden daha geride olduklarını kanıtlamış oldular. 3 Nisan günü, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri'nin Bütün Rusya Konferansı'nda Menşeviklerin önerdikleri şu karar sureti benimsendi:

“... Kırsal alandaki hüzursuzluklar, köylülerin değil ancak Karşı-devrimin işine yarar. Şurası unutulmamalıdır ki, şimdi iktidar halkın elindedir ve toprak sorunu Kurucu Meclis'te halkın kendisi tarafından çözümlenecektir. ...”⁵⁸

Ne tehditler ne de şiddet tarımsal hareketi durdurabilirdi.

“Nisan ayında, köylülerin, toprak sorununun yasal çözümlenmesi-ne karşı tutumunda bazı değişiklikler olduğu görüldü ve bu değişimlere paralel olarak, çeşitli bölgelerden telgraf biçiminde haberler gelmeye başladı.”⁵⁹

İçişleri Bakanı, Geçici Hükümet'in benimsediği kuru ve resmi bir üslupla bu sözleri söylüyordu. Toprak beyleri, köylülere karşı kullanılacak yeni taktiklerin benimsenmesine karar vermişti.

“Toprak beyleri artık anlamışlardı ki” diye yazıyordu Lenin, “bundan böyle kamçı ile yönetmek mümkün değildir. Şimdi durumu iyice kavrayan beyler, Rusya için yenilik olan ama Batı'da uzun zamandır uygulanan bir yönetim şeklini benimsiyorlardı. ... Devrim, toprak beylerine ve kapitalistlere bazı dersler vermişti; bundan böyle halk, kamçıyla değil, hile ile ve pohpohlamakla yönetilecekti; artık yeni duruma uymaları gerekiyordu; yakalarına kırmızı bir rozet ilâştirecekler ve sürdükleri asalakça yaşama bakmadan: ‘Bizler devrimci demokratlarız; lütfen biraz bekleyin, sizin için bakın neler yapacağız’ diye ilan edeceklerdi.”⁶⁰

11 Nisan'da Hükümet, “Mahsulün Korunması” adı altında bir yasa çıkardı. Aslında bu, “halk ayaklanmaları” halinde, toprak beylerinin, toprağını, rantını, ekilmiş bulunan mahsule verilecek zararların tazmin edilmesini garanti altına alan yasal bir düzenlemeydi.⁶¹

Şingaryov, köylüleri yatıştırmak için, uzlaştırma kurulları kurulması girişiminde bulundu; burada da egemenlik elbette toprak

beylerinin eli altında olacaktı. Lenin, toprak beyleri ile köylüleri uzlaştırma konusundaki bu girişimi şöyle niteler:

“İki bin desyatin toprağı olan *tek* bir toprak sahibi ve iki bin desyatin toprağı olan tam *üç yüz* köylü ailesi. İşte Rusya’da bütünüyle durum bu. Üç yüz köylü, *tek bir* toprak beyinin *gönlü olup da anlaşma* yapması için beklemek zorunda!”⁶²

Ancak bu durum toprak beylerinin çok işine geliyordu. Şingaryov işte bu tür *gönüllü anlaşma* düşüncesini istismar etmeye karar verdi.

21 Nisan’da, Toprak Komitesi’nin çalışmalarını düzenleyen yönetmelik yayımlandı. Şingaryov’un sekreteri A. G. Kuruşçov, Tarım Bakanının, Toprak Komitesi’nin görevlerini nasıl anladığını şöyle ifade eder:

“Onun ilk düşüncesi, Toprak Komitesi’nin, toprak sorunu üzerine malzeme toplamak ve incelemek amacıyla kurulmasıdır. ... Onun hazırladığı orijinal taslağa göre komitenin ne icra görevleri ne de tarımsal ilişkilere karışma yetkisi vardır.”⁶³

Komitenin ilk toplantısında, Tarım Bakanı Yardımcısı olan Kuruşçov, bu önlemin gerekliliğini şöyle açıklamıştır:

“Tarımsal alandaki hareket öylesine büyümekte ve ülkenin bütün ekonomik yaşamını altüst edecek boyutlara ulaşmaktadır ki, yerel toprak komitelerinin örgütlenmesi için acil önlemler gerekmektedir.”⁶⁴

Lenin, Toprak Komitesi’nin uyması gerekli yönetmeliğı, “Toprak beyleri tarafından kaleme alınan hileli bir yasa” olarak niteler.

“Toprak beylerinin kaleme aldıkları bu hileli yasa öyle düzenlenmiştir ki, Uyezd komiteleri, Volost* komitelerinden daha az demokratik, eyalet komiteleri, Uyezd komitelerinden daha az demokratik ve Baş Komite, eyalet komitelerinden daha az demokratiktir.”⁶⁵

Baş Toprak Komitesi’nin politikası, tamamen onun yapısına bağlıydı. Geçici Hükümet, Komite üyelerinin yirmi beş tanesini atıyordu; bunun büyük bir çoğunluğunu Kadetler oluşturuyordu; yedi üye, Köylü Birliğı ile Bütün Rusya Köylü Sovyeti’ni temsil edi-

* Uyezd ve Volost: Rus idari taksimat birlikleri.

yordu; üç üye Devlet Duması Geçici Komitesi'ni temsil ediyordu. Buna karşılık, siyasi partiler birer üye ile temsil olunuyor ve böylece Kadetler ile daha sağdaki partiler fazladan altı sandalyeye sahip oluyorlardı. Ekonomi politik profesörü ve IV. Duma üyesi olan, Bakan Konolov ile aynı partiye mensup bulunan A. S. Posnikov, Baş Toprak Komitesi'nin Başkanı olarak atanmıştı.

Profesör, hem Köylü Bankasının hem de Soylu Bankasının müdürü idi ve herhalde bu iki görevi kişiliğinde taşıdığı için burjuvazinin gözünde, köylüler ile toprak beylerini "uzlaştıracak" kişi olarak görünüyordu.

Baş Toprak Komitesi'nin görevlerini ilk yapılan toplantıda anlatan Başkan şunları söylüyordu:

"Şu günlerde çok yaygın bulunan bir yanlış anlamayı bertaraf etmek için, yani, yapılacak toprak reformunda bütün toprakların sahiplerinden tazminat ödenmeden alınacakları şeklindeki söylentilerin doğru olmadığını Komite adına herkese duyurmak isterim."⁶⁶

Baş Toprak Komitesi sırf, toprak beyleri ile burjuvazinin gerçek niyetlerini köylülerin gözünden saklamak için perde olarak kurulmuştu. Komite, reform konusundaki çeşitli taslaklar üzerinde sonu gelmeyen tartışmalara girişmiş ve varılacak sonucu geciktirmek için her çareye başvurmuştur. Bu şekilde Geçici Hükümet eski politika olan tehdit ve cezalandırmadan vazgeçerek sözde uzlaştırma politikası gütmüş ve bunu iktidarı tamamen ele alana kadar sürdürmek istemiştir.

Diğer sorunlarda da Geçici Hükümet aynı taktiği izlemiş ve ciddi talepleri önlemek için küçük meselelerde ödünler vermiştir. 11 Mart'ta Petrogradlı imalatçılar, Petrograd Sovyeti ile bir antlaşma imzalayarak sekiz saatlik iş gününü kabul etmişler ama, 16 Mart'ta Konovalov ile yapılan bir toplantıda Ticaret ve Sanayi Bakanı Efron, "Petrograd'da varılan bu anlaşmanın ... 'sadece geçici bir taviz'" olduğunu söylemiştir.⁶⁷

Yiyecek sorunu konusunda hükümet başlangıçta hiçbir önlem almamış ve yiyecek sorunu Tarım Bakanlığı'nın, Çar'ın atadığı soylu Rittiç'in elinden alınıp Kadet Bakan Şingaryov'un eline verilmesiyle yiyecek kuyruklarında herhangi bir kısalma görülmemiştir. 4 Mart'ta

ta, Petrograd Sovyeti Gıda Komisyonu, genel tüketim maddeleri için sabit fiyatlar saptamış ve buna karşılık fırınlar ekmek çıkartmamaya başlamışlardır. Fabrika işçileri, buğdayın zenginlerin elinden alınmasını istemişler ve 14 Mart'ta Gıda Komisyonu, bütün toprak beylerinden buğday satın alınmasını kararlaştırmıştır. Geçici Hükümet yiyecek işlerini kendi eline almaya karar vermiş ve 21 Mart'ta, Sovyet Yiyecek Komisyonu, görev ve yetkilerini Devlet Yiyecek Komitesi'ne devretmiştir. 25 Mart'ta Geçici Hükümet, toprak beylerinin elinde bulunan buğday fazlasının devletin emrine tahsis edilmesi için bir tekel emirnamesini onaylamak zorunda kalmıştır. Toprak beyi ailesinin her üyesi ile hizmetçileri ve işçilerinin her biri, yeni mahsul alınana kadar her ay yalnız 50 paund buğday alabileceklerdi. Tohumluk ve yemlik için de belli miktarlar saptanmıştı. Saptanan miktarların üzerinde %10'luk bir fazlalık, "olağanüstü durumlar" için toprak beylerine tanınmıştı. Şingaryov, hükümetin aldığı bu önlemleri, savaşın sürüp gitmesinin hükümeti bu gibi ekonomik hayata müdahale etmek zorunda bıraktığını söyleyerek açıklamıştır. Aslında Bakan, devrimci halk kitlelerinin hükümet üzerinde yaptıkları baskıdan hiç söz etmemiştir.⁶⁸ Toprak beyleri ile burjuvazi önceleri buğday üzerine konan bu tekele şiddetle karşı çıkmışlardır. Buğday tekeline karşı sağlam bir muhalefet, Buğday Tüccarları Birliği tarafından yapılmıştır. Kadet Partisi'nin 7. Kongresinde, Şingaryov arkadaşlarına bunun "tam bir tekel olmadığı" konusunda güvence vermiştir.⁶⁹ Bunun "acı bir zorunluluk" olduğunu söylemiştir. 26-29 Nisan 1917'de yapılan, Borsa ve Tarım Olağanüstü Kongresinde Şingaryov, burjuvazi ile toprak beylerine tekrar güvence vermiş ve bundan çok fazla korkulmaması gerektiğini şöyle açıklamıştır:

"Bu tam bir buğday tekeli değildir. Biz ne buğday üretimine müdahale ediyoruz ne de onun dağıtım mekanizması aracılığı ile nihai dağıtımına karışıyoruz; yaptığımız şey yalnız, hasattan sonra buğdayın elden çıkartılması ile ilgilidir."⁷⁰

Toprak beylerine bırakılan buğday miktarının azlığından yakınan Şidlovski'ye güvence verirken Şingaryov onun aracılığı ile bütün toprak beylerine şunu ilan etmiştir: "Size bırakılan miktarı niçin bu kadar önemsiyorsunuz? Bunu kim kontrol edecek ki!"⁷¹

Görüldüğü gibi, Geçici Hükümet'in bir bakanı halkın önüne "devrimci" bir yasa ile geliyor ama yine halkın arkasında bu yasanın sabote edilmesi için toprak beylerine göz kırpyordu.

Ekonomik tıkanmaya çare bulma işi, büyük bir tekstil imalatçısı olan Konovalov'un eline geçmişti. Konovalov, burjuvaziyi, karaborsa ile mücadeleye davet etti. Hatta, devletin özel ticaret ve sanayi işlerine karışabileceğini bile söyledi. Ama uygulamada yaptığı tek şey, şirketlerin kurulmasıyla ilgili sınırlamaları kaldırmak oldu. İşte bu yüzden, Konovalov, Guçkov ve Tereşçenko'ya, Merkezi Savaş Sanayisi Komitesi'nde şöyle teşekkür edilmiştir:

"Biz ticaret ve sanayi temsilcileri, siz üçünüze özel bir gurur ile bakmaktayız. Zira sizler, bizim gözümüzde, yalnız birer değerli Rus vatandaş değil, aynı zamanda, Rus ticaret ve sanayisinin mükemmel ve değerli evlatlarıdır."72

Ancak ortada tek bir sorun vardı ki, işte bu Kurucu Meclise kadar beklemeye tahammülü olmayan savaştı. Devrimci Petrograd'ın etkisinden orduyu korumak için her türlü önlem alınmıştı. Devrimle ilgili haberler önleniyor, askerlerin gazete okumaları yasaklanıyordu. 3 Mart gecesi, Başkomutanlık Kurmay Başkanı General Alekseyev, çeşitli cephelere şu gizli telgrafı gönderdi:

"Başkomutanlık Kurmay Başkanlığı'ndan, Batı Cephesi'ndeki ordular ile ilgili olarak alınan bir telgrafta, yeni hükümetten 50 kişilik bir heyetin, Valikiye Luki'den Polansk'a giderek jandarmalara silah bıraktırdıkları öğrenilmiş ve yapılan incelemede, Devlet Duması Başkanı böyle bir heyetin gönderilmediğini bildirmiştir. Bu nedenle, öyle görünüyor ki, tamamen devrimci ve başıbozuk çeteler Petrograd'dan gelerek, demiryolları üzerindeki jandarmaları silahsızlandırmak istemektedirler. Bundan sonra yapacakları şey herhalde, demiryolları ile ordunun gerisinde iktidarı ele geçirerek, ordunun içine nüfuz etmek olacaktır. Buna karşı her türlü önlem alınmalıdır. Demiryolu kavşaklarında nöbetçi bulundurulmalı ve güvenilir birlikler buralarda garnizon kurmalıdır. Böyle kendi başlarına harekete geçmiş bulunan delegelerin derhal yakalanarak divanı harpte yargılanmaları ve verilecek hükmün derhal yerinde icra edilmesi yerinde olacaktır."73

Güneybatı Cephesi Başkomutanı General Brusilov, orduya “düzensizlik ve anarşinin” sızmasını engellemek için en etkili önlemlerin alınması konusunda, emri altındaki bütün birliklere telgraf emirleri gönderdi.

Çarcı generaller, orduda devrimi, soğuk çelik ve askeri mahkemeyle karşılamak için hazırlıklar yapıyorlardı. 1 Numaralı Emir, tıpkı eski polisin devrimci beyannameleri yok etmesi gibi büyük bir hızla yayından kaldırıldı.

6 Mart'ta, Geçici Hükümet, halka yaptığı genel çağrı ile aynı zamanda orduya da bir çağrı yayınladı. Bunda, savaş sorununa üstün körü dokunuldu. Bütün vurgulama, ordunun birliği, dayanışmayı ve tam bir düzeni koruması üzerineydi. Askerler, subaylarına kayıtsız şartsız itaate çağrılıyor, buna karşılık Geçici Hükümet de, “savaşı zaferle sonuçlandırmak için gerekli her şeyi sağlayacağına söz veriyordu.”⁷⁴ Ertesi gün Guçkov, “1 Numaralı Emir”in kaldırıldığını bildirdi.

Sovyet liderleri, beş gün önce bu emrin hazırlanmasına katılanlar da dahil, emrin kaldırılması için Guçkov'a yardım ettiler. Bununla ilgili olarak, General Potopov'un kendisine anlattıklarını, General Denikin şöyle özetler:

“6 Mart gecesi, Sokolov, Nakamkes, teğmen Filipovski, Skolbelev, Gvozdev, er Paderin ve mühendis Kudryavtsev'den oluşan bir Sovyet delegasyonu Guçkov'u dairesinde ziyaret ederek, orduda yapılacak reform konusunu tartıştılar. Toplantı çok fırtınalı geçti. Guçkov, delegelerin taleplerini kabul etmenin onun için imkânsız olduğunu söyledi ve birkaç kez odayı terk ederek bakanlıktan istifa edeceğini ilan etti. O çıkınca ben toplantıya başkanlık ettim. Anlaşma taslağı hazırlandı ve Guçkov tekrar içeri davet edilerek toplantı bir çağrı ile sona erdi. Bu çağrıyı, Sovyet adına Skobelev, Devlet Duması Komitesi adına ben ve Hükümet adına Guçkov imzaladı.

Bu çağrı 1 ve 2 numaralı emirleri iptal etti ve Savaş Bakanı orduda daha etkili reformların yapılacağına söz verdi; komutanlar ile askerler arasındaki ilişkileri düzenleyen yeni kurallar konulacaktı.”⁷⁵

9 Mart'ta Geçici Hükümet, Savaş ve Deniz Bakanı tarafından imzalanan bir çağrıyı orduya yayınladı. Bunda çok dikkatli olmakla beraber Sovyet'e saldırılıyordu:

“Geçici Hükümet etrafında birleşin ve şuna emin olun ki, o sizin sayınmanız için her türlü çabayı gösterecektir. Başkentte bazı gruplar hâlâ anarşi tohumları ekiyor, Geçici Hükümet’in kararlarını engelliyor ve bunların uygulanmasını önlüyor. ... Huzursuzluk çıkartanlara kulak vermeyin. Asker kıyafeti giymiş pek çok Alman casusu, aranızda nifak sokmak için çalışıyor.”⁷⁶

Guçkov büyük bir telaş içerisinde idi. Savaş Bakanının çağrısı, Hükümetin gerçek niteliğini ortaya koyuyordu. 11 Mart günü, 5 Mart’ta çıkmaya başlayan *Pravda* gazetesi, Geçici Hükümet’in çağrısının İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti’ne saldırıdan başka bir şey olmadığını ilan ediyordu. Başkentteki garnizonlarda protesto toplanmaları yapıldı. Cephedeki askerlerin temsilcileri Petrograd Sovyeti’ni ziyaret ederek, generallerin bu saldırılarına karşı önlem alınmasını talep ettiler.

Sovyet’in küçük burjuva liderleri, burjuvazinin iktidarına boyun eğdiğinden beri, burjuvaziyi, öfkeli halk kitlelerinin hareketlerine karşı korumak için önlemler alındığı bir gerçektir. 7 Mart’ta Sovyet Yürütme Komitesi, Çehidze, Steklov, Suhanov, Filipovski ve Skobelev’den oluşan bir “İrtibat Komitesi” kurdu. Yürütme Komitesi bu Komisyona amacını şöyle tanımlıyordu:

“Sovyeti, Geçici Hükümet’in niyet ve faaliyetlerinden haberdar etmek; Geçici Hükümet’i, devrimci halkın taleplerinden haberdar etmek; bu taleplerin yerine getirilmesi için hükümet üzerinde etkide bulunmak ve bunların yerine getirilmesi için sürekli denetim yapmak.”⁷⁷

Aslı aranırsa bu “İrtibat Komitesi” Geçici Hükümet’in, hareket halinde bulunan halk kitlelerini yatıştırma çabalarına yardımcı oluyordu. Nikola ile ailesinin tutuklanmaları olayında bu açıkça görülür. Geçici Hükümet, Çar’ın, Pskov’dan Genel Karargâh’a gitmesine gözyummuş ve Çar orada ordu generalleri ile temas edebildiği gibi Grand Dükler de kendisini ziyaret etmişlerdir. Bu olay, işçiler ve askerler arasında büyük bir öfke yaratmış ve Sovyet Yürütme Komitesi, Çar’ın tutuklanması talebinde bulunmuş, 7 Mart’ta Geçici Hükümet de Nikola Romanov ile ailesinin hareketlerini sınırlama durumunda kalmıştır.

7 Mart'ta, Geçici Hükümet, ordu ve sivil hizmetliler tarafından edilecek bir yeminin taslağını hazırlamıştır. Bu yemin, devrimden hiç söz etmediği gibi, eski Çarlık yeminini andıran biçimde haçtan ve tanrıdan bahseden sözler içermiştir. Bu da yine halk arasında yeni bir öfke yaratmıştır. 12 Mart'ta Sovyet, Geçici Hükümet'e, yemin metninin uygun görülmediğini bildirmiş ve yeni bir metin yazılması için müzakerelere başlanmıştır. Bu arada, yemin metnine yapılan itirazın, Geçici Hükümet'e itaatsizliği davet eder bir tutum olmadığı da ifade edilmiştir.

Savaş sorunu konusunda da durum aynı olmuştur. Guçkov'un hareketlerine karşı protesto gitgide büyüyordu. Askerler ile işçiler barış istiyordu. 11 Mart'ta Petrograd'da 1500 kişinin katıldığı bir miting yapıldı ve burada, Sovyet'in dünya halklarına bir çağrıda bulunması, özellikle Almanya ve Avusturya halklarına seslenmesi ve bunların da barış yapılması için hükümetleri üzerinde baskı yapmaya çağırılması için karar alındı. Yine 12 Mart'ta Petrograd yakınında bulunan İzori fabrikasında büyük bir miting yapılarak, Sovyet'in savaşan ülkelerin işçi sınıfına çağrıda bulunarak, hükümetlere karşı ayaklanma ve barışın yapılması için baskıda bulunması konusunda karar alması istendi. Aynı gün Moskova'da yapılan büyük bir mitingde, "Yaşasın Kurucu Meclis" ve "Barış ve Dünya Halklarının Kardeşliği" sloganları taşındı.⁷⁸

Bu kitle hareketlerinin baskısı altında, Sovyet Yürütme Komitesi'nin uzlaşmacı liderleri, çeşitli taleplere bir cevap teşkil etmek üzere bir bildiri yayınlanmasına karar verdi. 14 Mart'ta, Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti, dünyadaki bütün uluslara seslenen bir bildiri yayımladı. Bu bildiride, Çar'ın tahttan indirildiği, Rusya'nın artık demokratik bir ülke olduğu, barış ve savaş sorunlarını halkın kendisinin çözme zamanının geldiği ifade ediliyordu:

"Devrimci gücünün bilincinde olan Rus demokrasisi, egemen sınıflarının her türlü ilhakçı politikalarına bütün gücüyle karşı koymaya kararlı olup, Avrupa halklarını da, barış için ortak harekette bulunmaya davet eder."⁷⁹

Sovyet'in bu çağrıları, barışın olabilmesi için ne gibi önlemlerin alınması gerektiğini içermiyordu. Yakın bir gelecekte barış görüş-

melerinin yapılması vaadinde bile bulunmuyordu. Tersine bu çağrılar şu noktayı vurguluyordu:

“Özgürlüğümüzü, hem içeriden ve hem de dışarıdan gelecek her türlü gerici girişimlere karşı savunmaya azimliyiz. Rus Devrimi, galiplerin süngüleri önünde geri çekilmeyecek ve yabancı askeri güçler tarafından ezilmesine kesinlikle izin vermeyecektir.”⁸⁰

Sovyet liderleri, ordunun savaşta mücadele etmeye devam etmesini talep etmekte ısrar ediyorlardı.

Sovyet’in bu çağrısı ne Rus burjuvazisini ne de müttefik ülkeler burjuvazisini memnun ediyordu. Ama buna karşın pek de kesin olmayan bir ifade ile barıştan da söz ediyorlar ve halkı, hükümetlerin ilhakçı politikalarına karşı çıkmaya çağırıyorlardı. Bu arada, müttefik ülkelerin büyükelçileri de boş durmuyorlardı. Paleologue ile Buchenan, Geçici Hükümet’in savaş konusundaki tutumunu açıkça ortaya koymasını talep ettiler. 16 Mart’ta, Dışişleri Bakanı olarak Milyukov, dış ülkelerdeki Rus temsilcilerine bir telgraf göndererek, Rus Devrimi’nin savaşı zaferle sonuçlanana kadar sürdürmek niyetinde olduğunu ifade etti. Tarafsız ülkelerdeki, –İsviçre, Norveç, İsveç, vb.– Rus temsilcilerine gönderilen telgraflarda askerî amaçlardan söz edilmiyordu.

23 Mart’ta gazete muhabirlerine verdiği bir mülakatta Milyukov şöyle diyordu:

“Rusların, Konstantinopol ile Boğazları talep etmesi gerçeği hiçbir şekilde, Türkiye’nin ulusal haklarını ihlal ettiğimiz anlamına gelmez ve hiç kimse bizi, ilhakçı eğilimler taşımakla suçlayamaz. Çargrad’a (Çar Kentine, yani Konstantinopol’e –ç.n.) sahip olmak, yüzyıllardır, Rusya’nın ulusal amacı olarak kabul edilmiştir.”⁸¹

Sovyet’in 14 Mart tarihli çağrısının Milyukov tarafından yapılan bu yorumu açıkça emperyalist bir nitelik taşıyordu. Bu da yine kitleleri rahatsız edebilirdi. Sovyet liderleri bu sorunun “İrtibat Komisyonunda” tartışılması gerektiğini öne sürdüler. Bununla ilgili olarak Komisyon önüne Çereteli çıktı. Çereteli, Menşevik olup II. Duma’nın eski bir üyesiydi ve 1907’de Çar tarafından sürgüne gönderilmişti. Ateşli bir hatip olan Çereteli, başında bir şehit halesi ile Menşevikler arasında derhal bir lider pozisyonuna girdi. Bu fırsatla

o, Hükümetin derhal orduya ve halka bir bildiri yayınlayarak, önce ilhak politikasını kesinlikle terk ettiğini açıklamasını, sonra da, evrensel bir barış sağlamak için gerekli önlemleri almasını önerdi. V. D. Nabokov –Hükümetin Yürütme Sekreteri ve Kadet– Çereteli’nin Hükümet üyelerini ikna etmek için nasıl uğraştığını anlatır:

“Eğer Geçici Hükümet böyle bir beyanda bulunursa, orduda görülmemiş bir heves uyanacak, o ve onun görüşünü paylaşırlar tam bir güven içinde ve başarıdan hiç kuşku duymadan, ordunun, Geçici Hükümet çevresinde kenetlenmesini destekleyecekler ve böylece Hükümet büyük bir moral otorite kazanacaktı. ‘Bunu söyleyin’ diyordu, ‘göreceksiniz herkes sizi tek vücut olarak destekleyecektir!’”⁸²

Çereteli böylece doğrudan doğruya burjuvaziye, halkı yatıştırmak için bir deklarasyon yayınlamaya ikna etmek istiyordu. Bu konuda Milyukov’un tereddüt ettiğini gören Çereteli, onu en hararetli sözlerle ikna etmeye çalıştı:

“Çereteli ısrar ediyordu ki –bu ısrar biraz da komik bir izlenim uyandırıyor– eğer bu konuda biraz incelik gösterilecek olursa, Milyukov bunun uygulanması için ince diplomatik yöntemlerin de farkına varacaktır.”⁸³

Geçici Hükümet, İrtibat Komisyonu’nun getirdiği savlar üzerinde durdu ve 28 Mart’ta bir deklarasyon yayınladı:

“Her şeyi halkın iradesine bırakarak, dünya, savaş ve bu savaşın sona erdirilmesi ile ilgili bütün sorunların nihai çözümü için müttefiklerimizle yakın birlik halinde, Geçici Hükümet bugün şu hususu ilan etmeyi hak ve vazife bilir ki, özgür Rusya’nın amacı, diğer uluslar üzerinde egemenlik kurmak, ulusal topraklarından onları mahrum bırakmak, yabancı toprakları kuvvet kullanarak ele geçirmek olmayıp, ulusların kendi kaderlerini kendileri tayin esasına dayanarak sürekli olacak bir barışa ulaşmaktır.”⁸⁴

Geçici Hükümet, İrtibat Komisyonu’nun tavsiyesine uyarak bildirisini Sovyet’in 14 Mart’ta yaptığı çağrıya harfiyen uyacak biçimde kaleme almıştır. Ama, Sovyet’in küçük burjuva liderlerinin isteklerini yerine getirdikten sonra Hükümet şunları ilave etmiştir:

“Rus halkı, anayurdunun, bu büyük mücadeleden, aşağılanmış ve yaşamsal güçleri ayaklar altına alınmış olarak çıkmasına izin vermez. Bu ilkeler, Geçici Hükümet’in dış politikasının esasını oluşturacak ve bu hükümet, halkın isteklerini yerine getirmede, ülkemizin haklarını korumada ve aynı zamanda müttefiklerimize karşı yükümlülüklerimizi yerine getirmekte azimle vazifesine devam edecektir.”⁸⁵

Hükümet, Menşeviklerin tavsiyelerine uyarak izlediği politikanın emperyalist niteliğini “demokratik” sloganlar ile ustaca gizlemiştir.

Devrimi yapan, emperyalist katliama karşı ayaklanan ve bundan sorumlu olanlara kafa tutan halk kitleleri, şimdi Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler tarafından savaşa yeniden sürüklenmektedir. Kapitalistlerin çıkarı için sürdürülen bir yağma savaşı, devrimi savunma ve devrimci anayurdu koruma bahanesi altında haklı gösterilmeye çalışılmaktadır. *Devrimimizde Proletaryanın Görevleri* başlıklı kitapçıkta Lenin şöyle yazar:

“*Devrimci savunmacılık*, şimdi ‘neredeyse her şeyi’ etkisi altına alan küçük burjuva dalgasının en önemli ve çarpıcı belirtisi olarak görülmelidir. Rus Devrimi’nin gelişmesi ve başarısına karşı bundan daha büyük düşman olamaz.”⁸⁶

Bolşevik Partisi, *kitlelerin* devrimci savunmacılığı ile küçük burjuva *liderlerinin* savunmacılığı arasında açık bir ayırım çizgisi çizmiştir. Küçük burjuva liderlerinin savunmacılığı, yanlış anlamadan ileri gelmiyor, onların sınıfsal ilişkilerinden, geleneklerden ve bağlı bulundukları toplumsal grupların çıkarlarıyla belirlenen toplumsal konumlarından kaynaklanıyordu. Kitlelerin savunmacılığının ise tamamen ayrı kökleri vardı. Proletarya ile yoksul köylülerin, yabancı toprakları ele geçirmede, başka ulusları yağmalamada hiçbir çıkarları yoktu. Kitlelerin savunmacılığı, doğrudan doğruya, bunların, küçük burjuvazi ile onların hizmetkârlarının aldatmacaları gerçeğine dayanıyordu. Burjuvazi ile Sosyalist Devrimciler ve Menşevikler, kitlelerin, devrim yapmanın büyük gururu, “devrimin coşkusuyla” kapıldıkları neşe ve sarhoşluktan yararlanıyorlardı. Gazetelerde, toplantılarda, tiyatrodaki, sinemada, savaşın niteliğinin,

Çar'ın yerine, burjuvazinin Geçici Hükümet'inin geçmesiyle değiştiği konusu işleniyordu. Önceleri bu savaş, yağma savaşıydı ve Çar tarafından yönetiliyordu. Ama şimdi, Çar devrilmiş, bir devrim yapılmıştı ve ülkenin savunulması gerekiyordu. İşçi kitleleriyle yoksul köylüler önceleri bu tezin saçmalığını anlayamadılar ve burjuvazinin kendilerini kandırmasına izin verdiler.

Bu aldatma, askerler ile işçilerin, burjuvazi tarafından gözlerinin boyanması gerçeği ile açıklanabilir; aslında burjuvazi savaşın devamını devrimin çıkarları için değil, kendi ceplerini doldurmak ve sağladıkları kârları korumak için istiyorlardı. Onlara, savaşın niteliğinin, savaşı yapan sınıfa bağlı bulunduğunu ve savaşın, yönetici sınıfın güttüğü politikanın kaçınılmaz bir sonucu olduğunu anlatmak gerekti. Bunun, milyonlar ve milyonlarca halka anlatılması lazımdı. İşçiler ile yoksul köylülerin, burjuvazi ile küçük burjuva partilerinin etkisinden kurtulmaları gerekiyordu. Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin, devrim konusunda, “özgür Rusya'yı” savunma konusunda ve “demokrasinin zaferi” konusunda attıkları cafcaflı nutukların bencil amacı açığa çıkartılmalıydı. Burjuvazinin yarattığı bu sosyal demagojiye karşı verilecek bu çok güç savaşın bütün yükü Bolşevik Partisi'nin omuzlarına yükleniyordu.

Nedir ki, bu çok önemli savaşın bazı acayip yanları da vardı. Gözleri boyanmış ve akılları karıştırılmış halkın önüne çıkıp, “Kahrolsun Savaş!” sloganını açıkça savunmak olanaksızdı. Böyle bir çağrıda bulunmak çoğu kez dinleyenleri hemen konuşmacının aleyhine çevirir ve davaya zarar verebilirdi. Lenin, bu konuda şöyle der:

“‘Kahrolsun Savaş!’ sloganı hiç kuşkusuz doğru bir slogandır. Ama burada, içinde bulunduğumuz anın yüklediği görevlerin özgül niteliği, kitlelere *farklı* bir biçimde yaklaşma zorunluluğu göz ardı edilmiş oluyor. Buna göre bu, ‘Kahrolsun Çar!’ sloganına benziyor. Nitekim, ‘eski güzel günlerde’ deneyimsiz bir ajitatörün, kırsal bölgelere giderek bu sloganı kullanması üzerine iyi bir dayak yemesi gibi.”⁸⁷

İşte bu atmosfer içerisinde, Bolşevikler, Lenin'in öncülüğü altında, halk kitlelerinin geçici olarak ayaklarını yerden kesen küçük burjuvaların yarattığı dalgayla, azimli ve korkusuzca bir savaşa girdiler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LENİN RUSYA'YA DÖNÜYOR

1

DEVİRİMCİ RUSYA'YA DÖNÜŞ YOLU ARANIYOR

Şubat Devrimi patlak verdiğinde Lenin İsviçre'deydi. Ayaklanma ile ilgili ilk haberler gelir gelmez, Bolşevik Partisi'nin lideri, bütün yaşamı boyunca alev almasına çalıştığı kıvılcımın en sonunda parladığı Rusya'ya derhal dönmeye karar verdi. Lenin, Rus Devrimi'nin nelerle karşılaşabileceğini, yoluna çıkabilecek engelleri herkesten daha iyi tahmin edebiliyordu. Uzun deneyimleri ona, devrimin en sinsi düşmanlarının, işçi sınıfının çıkarlarına defalarca ihanet etmiş olan sözde dostların, küçük burjuva laf ebelerinin, Menşeviklerin ve Sosyalist Devrimcilerin olduğunu öğretmişti.

“Yeni hükümete (Kerenski, Gvozdev, Çenkeli, Çehidze ve ortaklarına) en ufak bir güven ya da destek *izi* göstermeyi reddediniz ve daha *yüksek bir aşamaya*, daha *geniş bir taban* sağlamak için, *silahlı bir bekleyiş* ve *silahlı bir hazırlık* durumunda kalınız.”¹

Şubat Devrimi'nin patlak vermesinden birkaç gün sonra İsviçre'den, Lenin, Petrogradlı Bolşeviklerin sorusuna yanıt olarak böyle yazıyordu.

Bu birkaç sözcük, girişilecek eylemin tüm programını özetliyordu. Nedir ki, “uzaktan” gösterilen yollar yeterli değildi. Lenin, devrim ateşinin yanmaya başladığı ve Rus Menşeviklerine bu ateşi söndürmek üzere yardımcı olmak için dünyanın her köşesinden akın eden sözde sosyalistlerin bulunduğu yerde olması gerektiğini hissediyordu.

Ama, devrim içinde çalkalanan Rusya'ya nasıl ulaşabilirdi? Rusya'ya giden bütün yolları denetimleri altında bulunduran İngiltere ile Fransa, Bolşeviklerin ve özellikle Lenin'in Petrograd'a dön-

mesine izin vermezdi. Bu yağma savaşına karşı Lenin'in tutumunu çok iyi biliyorlardı. Kapitalistler, Bolşeviklerin bu emperyalist yağma ve insan kırımını gözler önüne sererek amaçlarına verebilecekleri "zararı" gayet iyi bilirlerdi.

Bolşevik Partisi ile Rus proletaryasının, doğru olan tutumu benimseyeceği ve doğru sloganları bulacağı belliydi. Yine de Lenin'in Rusya'ya dönüşü, gidişatı mutlaka hızlandırırdı. Rus ve öteki ülkelerin burjuvazisi, tıpkı Paris Komünü zamanında olduğu gibi hareket ediyordu. Paris Komüncüleri, ünlü devrimci Blanqui için, Paris'te perişan durumda bulunan birkaç rahiple piskoposu değiştirmeyi önerdikleri zaman, Komün'ün Versaylı kasapları şu yanıtı vermişti: "Blanqui'yi Komüncülere teslim etmek, onlara bir ordu armağan etmekle eşdeğerdir."

Lenin'in Rusya'ya dönmesine izin verilmiyordu.

Lenin, geri dönmek için her çareyi uzun uzun düşündü. Geçici Hükümet'ten yardım istemenin boşuna olduğunu biliyordu. Geçici Hükümet'in Dışişleri Bakanı Milyukov, dış ülkelerdeki Rus elçiliklerine şu telgrafı genelge olarak göndermişti:

"Af yasasından yararlanarak Rusya'ya dönmek isteyen politik sürgünlerin kişiliği konusunda ortaya çıkabilecek her türlü tereddütün, bakanlık temsilcileri ile politik sürgünlerin temsilcilerinden oluşacak bir komiteye başvurularak çözümlenmesi rica olunur."²

Milyukov'un bu genelgesi, Dışişleri Bakanlığı'nın, yabancı ülkelerdeki büyükelçilikler ile temsilciliklere gönderdiği bir tamim ile doğrulanmıştır.

"Sürgünlere pasaport verirken, diğer güvenilir sürgünler ya da telgrafımız gereğince teşkil olunacak komite tarafından verilecek askeri güvenilirlik tanıklığına uyulması gerekir."³

Bu durumda, hangi "güvenilir sürgün", Lenin'in, Geçici Hükümet'in anladığı anlamda "askeri güvenilirlik"ine tanıklık edebilir-di? Lenin'in savaşa karşı tavrını herkes bilirdi. Böyle olunca, Rusya'ya dönmek için başka bir yol bulunmalıydı. Lenin'in eşi Krupskaya, bu sorunun Lenin'i nasıl üzdüğünü anlatır:

“İlyiç kıvranıyordu. Bronski’ye, kaçakçıların yardımı ile Almanya üzerinden Rusya’ya dönmesinin mümkün olup olamayacağını araştırmasını rica etti. Kısa zamanda, kaçakçıların onu ancak Berlin’e kadar götürebileceklerini öğrendik. Üstelik bu kaçakçılar Parvus ile yakın ilişki içerisindeydiler ve Vladimir İlyiç, savaşta büyük paralar vuran ve sosyal şovenist olan bu Parvus ile herhangi bir şey yapmak istemiyordu.

Başka bir yol bulunmalıydı. ... İlyiç geceleri uyuyamıyordu. Bir gece bana şöyle dedi: ‘Şimdi buldum. Dilsiz İsviçreli pasaportu ile seyahate çıkacağım.’ Güldüm ve şu yanıtı verdim: ‘Bu hile yürümez. En azından geceleri kendini ele verirsin. Rüyanda Kadetleri görür görmez: Haydutlar! Seraseriler! diye bağırmaya başlarsın. Ve hemen senin İsviçreli olmadığını anlarlar.’”⁴

Lenin’in önünde tek bir açık yol kalıyordu: Rus hükümetini, Rus sürgünler ile Alman savaş tutsaklarını değiştirmeye razı etmek. Aslında bu yol daha önce denenmişti. Savaş sırasında, önemli bir liberal burjuva olan M. Kovalevski, Almanya yoluyla Rusya’ya dönmüş ve Petrograd’da, henüz bakan olma rüyası gören Milyukov tarafından büyük bir törenle karşılanmıştı. Hoş geldin konuşmasında, Milyukov doğal olarak Almanya yoluyla yurda dönmenin vatana ihanet olmasından hiç söz etmemişti. Şimdi, Geçici Hükümet’in bakanı olan bu aynı Milyukov, Lenin’e tamamen farklı bir karşılama töreni düzenledi.

Almanya yoluyla dönme düşüncesini ilk akla getiren Lenin değildi. Bu planı, İngiliz hükümetinin, savaşa karşı çıkanların Rusya’ya dönmesine izin vermeyeceğinin öğrenilmesinden sonra ünlü Menşevik Martov düşünmüştü. Martov’un planı, Sosyalist Devrimci Parti ile Bundist ve Menşeviklerin yaptıkları bir toplantıda kabul edilmişti. Rusya’ya, Almanya yoluyla sürgünlerin dönebilmeleri için, Alman ve Avusturya savaş tutsaklarının verilmesi karşılığında izin talep etmesi için telgraf çekilmişti. İki hafta boyunca sürgünler boşu boşuna beklediler. Anlaşıldığına göre Geçici Hükümet telgrafı hasır altı etmişti ve İngiliz hükümeti ile Rus hükümeti bu konuda işbirliği halindeydi.

Ancak bundan sonradır ki Lenin, Martov’un planının yürürlüğe konulmasını ve Bolşeviklerin Almanya üzerinden geçebilmeleri

için girişimde bulunulmasını kararlaştırdı. Savunmacılar* ile burjuvazinin bunun üzerine koparacakları yaygarayı bildiği için de Lenin, dönüş için bütün hazırlıkların dokümanlar ile desteklenmesi için büyük çaba harcadı. Geçici Hükümet tarafından, sürgünlerin dönüş yolu üzerine çıkartılan bütün engelleri kanıtlarıyla saptıyordu. İsviçre'den ayrılması için bazı enternasyonalist grupların rızası da alınmış ve aşağıdaki bildiri hazırlanmıştı:

“Biz aşağıda imzası bulunanlar, Rus enternasyonalistlerin ülkelerine dönmeleri konusunda müttefik hükümetler tarafından çıkartılan güçlükleri ve bunların Almanya yoluyla dönebilmeleri için Alman hükümetinin koyduğu koşulları bilmekteyiz.

Alman hükümetinin, Rus enternasyonalistlerinin ülkelerinden geçmesine razı olmalarının tek nedeninin de, Rusya'daki savaş aleyhtarı hareketleri yoğunlaştıracağı için olduğunu da çok iyi bilmekteyiz. Aşağıda imzası bulunanlar ilan ederler ki: Savaş boyunca Rus enternasyonalistleri, başta Alman emperyalizmi olmak üzere bütün emperyalistler ile bıkmadan ve yorulmadan mücadele etmişler ve şimdi Rusya'ya devrim adına çalışmak üzere dönmektedirler. Böylece onlar, Alman ve Avusturya proletaryası da dahil bütün ülkelerin proletaryasına yardımcı olacaklar ve onların kendi hükümetlerine karşı mücadelelerini başlatmış bulunacaklardır. Rus proletaryasının giriştiği bu büyük mücadele, böyle bir girişim için en güzel örneği teşkil etmektedir. Bütün bu nedenlerle, İsviçre'nin, Fransa'nın, Almanya'nın, Polonya'nın, İsveç'in ve Norveç'in aşağıda imzası bulunan enternasyonalistleri Rus yoldaşlarının, Rusya'ya dönme imkânından yararlanmasının hem hakları ve hem de buna zorunlu bulunduklarını düşünmektedirler.”⁵

Lenin'in önerisi üzerine, İsviçre Sosyalist Partisi Sekreteri Fritz Platten, Alman hükümetinin temsilcileri ile şu koşulları içeren bir sözleşme yaptı: 1) Bütün sürgünlere, savaşa karşı tutumları ne olursa olsun Almanya'dan geçiş hakkı tanınmıştır; 2) sürgünlerin içerisinde seyahat ettikleri vagonlar aramaya, muayeneye ya da incelemeye tabi tutulmayacaktır; 3) Rusya'ya varışları üzerine sürgünler,

* *Savunmacılar*: Savaşı zaferle sonuçlanıncaya dek sürdürme yanlıları. Bu tutum Lenin'in, emperyalist savaş bir iç savaşa dönüştürme tezine ters düşüyor.

Almanya yoluyla ülkelerine dönmelerine izin verilen Ruslara karşılık olarak Avusturya ve Alman savaş tutsaklarının değişimi için girişimde bulunacaklardır.

26 Mart'ta, Almanya yoluyla geçişi düzenleyen Fritz Platten ile birlikte bir grup sürgünle beraber Lenin, Stockholm'e gitmek üzere İsviçre'den ayrıldı ve oradan da Finlandiya üzerinden Petrograd'a döndü.

Lenin ve beraberindeki Bolşevikler, özel bir vagon içerisinde Almanya'dan geçtiler ve bu geçişi düzenleyen koşullar gereği, Alman makamları ile yolcular arasındaki iletişim yalnız Fritz Platten aracılığı ile yapıldı. İşte Bolşeviklerin içerisinde seyahat ettikleri "Mühürlü Vagon" efsanesi de böylece doğmuş oldu.

Yolda, Alman şovenistleri, Lenin ile konuşmaya teşebbüs ettiler, ama Lenin bunlarla görüşmeyi kesinlikle reddetti.

İsviçre'den o gün otuz iki sürgün ayrılınmıştı ve bunların on dokuzu Bolşevik, altısı Bundist, yedisi de başka parti ve gruptandı. Şurası ilginçtir ki, o gün, Lenin ile seyahat etmeyi reddedip de İsviçre'de kalan sürgünler de 30 Ağustos'ta aynı yoldan Rusya'ya dönmeye karar verdiler, çünkü başka hiçbir yol açık değildi. Bunlar arasında Bolşevik yoktu.

2

LENİN PETROGRAD'DA

Emperyalist müttefikler, Lenin'in her hareketini büyük bir dikkatle izliyorlardı. Petrograd'a geldiği 3 Nisan günü, İngiliz Büyükelçiliği, Dışişleri Bakanlığı'na bir muhtıra göndererek Lenin hakkındaki düşüncelerini belirtti. Bu muhtırada, Lenin'in iyi bir örgütçü ve çok tehlikeli bir insan olduğu, *büyük bir olasılıkla* Petrograd'da pek çok yandaş bulabileceği kaydediliyordu.⁶

Aynı gün, Dışişleri Bakanı, Fransız Büyükelçisi'nden, Lenin'in Almanya'dan geçişi konusunda bir muhtıra aldı.

Dışişleri Bakan Yardımcısı A. Neratov, bu dokümanların üzerine şu notu düşmüştü:

"Üçüncü taraflardan alınan bütün bilgiler, vakit geçirilmeksizin ve

kaynak belirtilmeksizin yarın basında yayınlanmalıdır; ve Alman hükümeti tarafından, Lenin'e ve diğerlerine karşı gösterilen iyi niyet özellikle vurgulanmalıdır.”⁷

İşte bunlar, Lenin'in Rusya'ya dönüşü etrafında örülen yalan ve çarpıtma ağının kaynağını oluşturmuştur. “Bu iyi örgütçünün Petrograd'da pek çok yandaş bulabileceği” korkusu, emperyalist müttefikleri, Lenin aleyhine bir kampanya başlatmaya itmiştir. Almanya adına neredeyse ihanetle suçlanmaya başlanmıştır. Geçici Hükümet'in ortaya koyduğu örneği, tüm burjuva ve savunmacı basın izlemiştir. Kadetlerin gazetesi *Reç* 5 Nisan 1917'de şunları yazıyordu:

“Rusya'ya alelacele dönmek isteyen Lenin ile arkadaşları, Almanya yolunu seçmeden önce, niçin Alman hükümetinin, bu görülmemiş hizmeti kendilerine vermeye bu denli istekli olduklarını, düşman bir ülkenin vatandaşlarına topraklarından geçme hakkını niçin sağladıklarını, kendi kendilerine sormaları gerekirdi. Bunun yanıtı bizce çok açıktır. Vatandaş Lenin ile arkadaşlarının mümkün olan en kısa zamanda Rusya'ya dönmelerinin Almanya'nın çıkarına olacağını Alman hükümeti umut etmiştir; Bolşevik liderlerinin Germanofilizmine bu hükümet bel bağlamıştır. Böyle bir yanıtın büyük bir olasılık taşıması bizce halkın yararı için Rusya'ya dönmekte olan sorumlu bir politikacı için, bu acayip dostluktan yararlanmaktan kaçınmaya yeter neden olmalıydı. ... Ama biz düşünüyoruz ki ... görüşleri ne olursa olsun bir Rus politika adamı için, Rus halkının kalbine ve vicdanına giden yol hiçbir zaman Almanya'dan geçmemektedir.”⁸

Sosyalist Devrimciler de Kadetlerden aşağı kalmadılar. Bu partinin lideri V. Çernov 16 Nisan'da, *Delo Naroda*'da Lenin için, tıpkı Kadetler gibi şunları yazıyordu:

“Sırf kendi açısından bile, dönüşü için İngiltere'nin müsaadesini almak çok daha iyi olurdu; en azından bu, Rus Devrimi'nin baskısı ile yapılmış olduğunun bir kanıtı olurdu, oysa Almanya'nın müsaadesi, kuşku verici nedenleri akla getirmektedir.”⁹

Hemen hepsi de –İngiliz emperyalistlerinden tutun da, Rus Sosyalist Devrimcilerine ve Menşeviklere kadar– Lenin'e bir ve aynı etiketi takıyor ve geri kalmış kitleleri onun aleyhine kışkırtarak,

Bolşeviklerin liderini Almanya hesabına çalışan bir casus durumuna düşürmek istiyorlardı.

Nedir ki, proletarya ile asker-köylüler bu utanmazca yalana kanmadılar. Lenin'in döndüğü 3 Nisan günü, Finlandiya Alayı'nın 3. Takımı, burjuvazi ile onun küçük burjuva kampındaki uşaklarının uydurmalarına karşı bir protesto metni kabul etti:

"Rusya'ya giden en güvenli yolun ancak Almanya üzerinden geçtiğini göz önünde bulundurarak, Geçici Hükümet'in derhal, politik sür-günlerimizin, Alman savaş tutsakları ile mübadelesi için Alman hükümeti ile bir anlaşma yapmasını talep ediyoruz."¹⁰

Petrograd işçileri sevgili liderlerini büyük bir coşkuyla karşıladı. Kentin her yanından Finlandiya istasyonuna akın akın göstericiler doluştu. Lenin'in arkadaşları, mücadele yoldaşları –Bolşevik Partililer–, bu kahraman partiyi yaratan ve biçimlendiren adamı karşılamaya koşmuşlardı. Devrimci askerler ile denizciler, söylenen militan sloganları derhal kapıyorlar ve bunlara yeni anlamlar kazandırıyorlardı. Çalışan erkekler, kadınlar, denizciler, askerler, parti örgütleri ve Kızıl Muhafız birlikleri, devrimin öncüsüne hoş geldin diyorlardı. Sokaklar, üzerinde "Ülkene Hoş geldin Lenin!" yazılı bayraklar taşıyan, yürüyüş halindeki kollarla dolmuştu. Finlandiya istasyonunun önündeki büyük meydanı muazzam bir kalabalık doldürmüştü.

Menşevikler de karşılamaya gelmişlerdi. Menşevik liderler, Lenin'i, Bolşevik çizgisine uygun olarak savaşmaktan caydırmak için gelmişlerdi. Amaçları, onun kitle ile arasındaki bağı kopartmaktı. Seçkin bir Menşevik olan Çehidze, devrim için nasıl bir tutum takınması konusunda Lenin'e uzun bir nutuk attı.

Proletaryaya ihanet ve Bolşevik Partisi ile mücadelede Çehidze'nin ortaklarından Menşevik Suhanov, Çehidze'nin Lenin'i devrimden alıkoymak için ne büyük çabalar harcadığını şöyle anlatır:

"Arkalarında açılan kapının büyük bir gürültüyle yeniden kapanması üzerine küçük bir grubun başında Lenin, başında şapkası, yüzü soğuktan donmuş ve her iki elinde çiçek demetleri ile kraliyet bekleme salonuna koşar gibi girdi. Salonun ortasına gelince, sanki hiç bekleme-

diği bir engel ile yolu kesilmiş gibi Çehidze'nin önünde durdu. Bunun üzerine Çehidze, yüzündeki somurtkan ifade hiç değişmeksizin yüksek perdeden ve sanki ders verircesine aşağıdaki 'hoş geldin konuşmasını' yapmaya başladı.

'Yoldaş Lenin, Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti ile bütün devrim adına, Rusya'ya dönüşünüz için size hoş geldiniz diyorum... *Ama biz*, devrimci demokrasinin şu andaki başlıca görevinin, devrimimizi, ona karşı hem içerden ve hem de dışardan gelecek saldırılara karşı korumak olduğunu düşünüyoruz. Bunun için gerekli olan şeyin, bölünme değil tüm demokratik safların birliği olduğu kanısındayız. Umut ediyoruz ki, bu amaçları siz de bizimle birlikte izlersiniz. ...'

Çehidze sustu. Ben bu beklenmedik sözlerden şaşkına dönmüştüm. Lenin acaba bu muhteşem 'hoş geldiniz' ve 'Ama biz' diye vurgulanan tavır karşısında nasıl bir tutum takınacaktı? Nedir ki Lenin, öyle görünüyor ki, takınacağı tavrın nasıl olması gerektiğini gayet iyi biliyordu. Yüzünde, sanki bu söylenenler onu hiç ilgilendirmiyormuş gibi bir ifade ile duruyor, çevresine bakınıyor, seyredenlerin yüzlerini inceliyor ve hatta ara sıra tavanın süslemelerine gözlerini dikiyordu. Ve sonra, Yürütme Komitesi delegelerine belli eder bir tavırla arkasını dönerek şu yanıtı verdi:

'Sevgili arkadaşlar, askerler, denizciler ve işçiler!

Sizlerin kişiliğinde muzaffer Rus Devrimi'ni ve dünya proletarya ordusunun öncüleri olarak sizleri selamlamaktan büyük mutluluk duyuyorum. ... Yağmacı emperyalist savaş, bütün Avrupa'da bir iç savaşın başlangıcı olmuştur. ... Yoldaş Karl Liebknecht'in çağrısı üzerine, halkın silahlarını sömürücülere, yani kapitalistlere çevireceği günler yakındır. ... Dünya Sosyalist Devrimi'nin şafağı sökmek üzeredir. ... Almanya'da her şey mayalanma halindedir. ... Yarın her an Avrupa emperyalizmi çökebilir. Başarmış olduğunuz Rus Devrimi bunun başlangıcının ve yeni bir dönemin açıldığının işaretidir.

Yaşasın Dünya Sosyalist Devrimi!'”¹¹

Burnu havada Menşevik beylerden sıyrılan Lenin, istasyonun merdivenlerine yürüdü. Meydan bir anda canlanıverdi. Muazzam kalabalık öncülerini alkışlarla selamladı. Lenin, yanındakilerin yardımıyla zırhlı bir aracın üzerine çıktı. İşildaklar üzerine dönmüştü.

Sanki zırlı aracın dayanıklılığını deniyormuş gibi ayağını hafifçe tabana vurarak, Lenin, soluğunu keserek kendisini dinleyen kalabalığa, Dünya Sosyalist Devrimi için çağrıda bulundu. Lenin'in bu konuşması, devrimi birdenbire daha yüksek bir düzeye çıkardı.

Devrimin, yaşanan çelişki ve zıtlıkların karmaşık yumağı içerisinde, yerini ve yönünü saptamak ve kitlelerin ilk hedeflerini yanılgiya düşmeden bulabilmek için olağanüstü güçlü bir zekâyı ihtiyacı vardı.

Kitleleri bu hedefe doğru yoldan yöneltecek olağanüstü güçte bir iradeye gereksinme vardı.

İşte Lenin, bütün ülkelerin emekçilerinin devrimci savaşımının kazandırdığı deneyimler ve proletaryanın yüklendiği görevlerin bilimsel anlayışı ile güçlenen ve desteklenen bu dev zekâyı ve iradeye sahipti.

Devrimin lideri görevine başlıyordu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

RSDİP(B)* NİSAN KONGRESİ

Lenin, Rusya'ya döner dönmez bütün gücüyle devrimci çalışmalara daldı. 4 Nisan sabahı "Şimdiki Devrimimizde Proletaryanın Görevleri" tezini, önce Bolşevik Partisi'nin ileri gelenlerinin katıldıkları bir konferansta, sonra da 1917 Martının sonunda yapılan, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri'nin Bütün Rusya Konferansı'na katılan Bolşevik ve Menşevik delegelerinin toplantısında okudu.

Tarihe *Nisan Tezleri* diye geçen bu tezlerde Lenin, partinin gi-riştiği mücadelede kazandığı deneyimleri özetliyor ve yeni aşamada parti için belirli bir program saptıyordu. Lenin'in *Nisan Tezleri*, Bolşevik Partisi'nin devrimci mücadelesinin tarihinde yeni bir bölüm açmıştır. Bu yenilik yalnız, Bolşevikliğin eski teori ve uygulamalarından bir ayrılmayı işaretlediği için değil, bu tezlerin, 1917 Şubatı burjuva demokratik devrimi tarafından başlatılan geçici aşamada, proletarya partisi için kapsamlı bir eylem programını da içermesinden ileri gelir.

Çarlığın yıkılmasıyla Bolşeviklerin içerisinde çalıştıkları koşullarda da bir değişiklik oldu.

"Bu, Rusya'nın tarihinde muazzam bir dönüm noktası ve partimizin tarihinde ise eşi görülmemiş bir dönüm noktasıydı" diye yazmıştır Stalin, 1917 Şubatı burjuva demokratik devrimi için. "... bu yeni mücadele koşullarına uygun düşen yeni bir yönlendirme gerekiyordu parti için."¹

Bolşevik Partisi, illegalite ve gizlilikten daha yeni çıkmıştı. Partinin çok sayıda üyesi, Rusya'nın uzak köşelerindeki sürgünlerinden dönüyorlardı. Yüzlerce ve binlerce Bolşevik, Nerim'den, Turuhans'tan, Yakutiya'dan ve kuzeyin derinliğindeki uzak sürgün yerlerinden, Petrograd'a, Moskova'ya ve öteki sanayi merkezlerine dönüyordu. Demiryolları askeri trafikle tıkanmıştı ve bu dönmekte olan sürgünleri hızla taşıyacak gibi değildi. Politik sürgünlerin

* Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi.

evlerine dönmelerine yardımcı olmak üzere kurulan komite, Menşevikler ile Sosyalist Devrimcilerin etkisi altına düşmüş ve bunlar da, Bolşevik sürgünlerin dönüşüne engeller çıkartıyorlardı. Zaten Bolşevikler, Petrograd'dan Viladivostok'a, Arkangels'ten Kafkaslar'a kadar çok geniş bir çevreye yayılmış durumdaydılar.

Nedir ki Bolşevik Partisi, Menşevikliğin ve Sosyalist Devrimciliğin her türlüüne karşı verdiği başarılı mücadele ve her türlü oportünist sallanmalar ile Lenin'in çizgisinden sapmalara karşı sürdürdüğü sürekli savaşım ile ideolojik ve örgütsel sıkı bir bağ içerisinde bulunuyordu. Bolşevik Partisi bu yeni aşamaya –burjuva demokratik devriminden sosyalist devrime– geçiş için Lenin'in hazırladığı planla donanmış olarak giriyordu. Bu planı Lenin daha 1905 yılında saptamıştı. Yani Bolşevikler bu yeni aşamaya, sosyalizmin, yalnız tek bir ülkede zafere ulaşmasının mümkün olduğunu savunan Lenin'in öğretisinin desteğiyle giriyorlardı. Ayrıca Bolşevikler, Lenin'in *kapitalizmin en yüksek aşaması emperyalizm* teorisi ile donanmış olarak giriyorlardı bu yeni döneme. Bunlar, emperyalist savaşın yağmacı ve ilhakçı yüzünü açığa çıkartan tezlerdi. Devrimin bütün tarihi, Bolşevik Partisi'ni, “mücadelenin yeni koşullarında yeni yönelmeler” için hazırlamıştı.

Parti, burjuva demokratik devriminin zaferi ile yetinemezdi. Bolşevikler, proletaryayı devrime devam etmeye çağırdılar. Ayrıca Bolşevikler, iktidarın burjuvaziye ait Geçici Hükümet'e geçmesiyle emperyalist savaşın, yağmacı niteliğinin değişmemesi nedeniyle bu savaşa da karşı çıkıyorlardı. Geçici Hükümet'in sınıfsal niteliğini teşhir ediyor ve proletaryayı, Sovyetleri, devrimci iktidarın organı olarak güçlendirmeye ve geliştirmeye çağırıyorlardı.

14 Mart'ta, sürgünden dönüşünden iki gün sonra Stalin, *Pravda*'da şöyle yazıyordu:

“Sovyetleri ... halkın devrimci-iktidarının organı olarak, İşçi ve Asker Vekilleri Merkez Sovyeti'nin eksenini etrafında sağlamlaştırmalı, toplamalı ve evrenselleştirmeliyiz.”²

Ancak, partinin deneyimlerinden genel sonuçlar çıkartılmalı, yeni koşullar altında yeni görevler formüle edilmelidir. *Nisan Tezleri* hakkında yazarken Stalin, bu tezlerde Lenin'in işte bunu yaptığını söyler:

“Partinin, tek bir adımda yeni bir yola koyulması için Lenin’in ünlü *Nisan Tezleri*’ne gereksinmesi vardı.”³

LENİN’İN TEZLERİ

1. Lvov ve ortaklarının yeni hükümeti altında bile, Rusya açısından, bu hükümetin kapitalist niteliği dolayısıyla, tartışma götürmez bir emperyalist yağma savaşı olarak bu savaş karşısındaki tutumunuzda, “devrimci savunmacılığa” karşı en ufak bir ödün vermemiz söz konusu olamaz.

Sınıf bilincine sahip proletarya, devrimci bir savaşa ancak, devrimci savunmacılığı gerçekten haklı gösterebilecek şu koşullarda razı olabilir: a) Hükümet iktidarı, proletaryaya ve köylülüğün proletaryaya en yakın kesimlerine geçmesi; b) her türlü ilhakın sözle değil gerçekten reddedilmesi; c) bütün kapitalist çıkarlar ile bağların tam ve gerçek bir biçimde kopartılması.

Devrimci savunmacılığa inanan ve savaşı toprak fethi için değil de bir zorunluluk olarak kabul eden geniş halk yığınlarının, kuşku duyulması olanaksız içtenliği karşısında ve bunların burjuvazi tarafından aldatıldıkları göz önünde bulundurularak bunlara, yanlışları özel bir sabır ve özenle anlatılmalı, sermaye ile emperyalist savaş arasındaki kopmaz bağ açıklanmalı, sermayeyi devirmeksizin, gerçekten demokratik ve zorlamasız bir barış ile savaşın sona erdirilmesinin *olanaksızlığı* kanıtlanmalıdır.

Savaş halinde bulunan orduda bu görüşün geniş bir propagandası örgütlenmelidir.

Kardeşleşme.

2. Rusya’da halihazır durumun özel niteliği, proletaryanın bilinç ve örgütlenme düzeyinin yetersizliği nedeniyle, iktidarı burjuvaziye vermiş olan devrimin birinci aşamasından, iktidarı, proletaryaya ve köylülüğün yoksul tabakasına devredecek olan *ikinci aşamasına geçiştir*.

Bu geçişin özelliği, bir yandan, azami özgürlüktür (Rusya *şimdi*, dünyadaki savaşan ülkeler arasındaki en özgür ülkedir); öte yandan, yığınlara karşı zor kullanılması ve nihayet, kapitalistlerin hükümetine, barışın ve sosyalizmin bu en amansız düşmanlarına karşı yığınların gösterdiği akıl almaz güvendir.

Bu özel durum bizden, siyasal yaşama henüz gözlerini açmış olan bu muazzam proletarya yığınlarının arasında parti çalışmasının özel gereklerine kendimizi uydurmamızı istemektedir.

3. Geçici Hükümet'e hiçbir destek verilmemelidir; bütün vaatlerinin ve özellikle ilhaklardan vazgeçildiği konusundaki vaadin tamamen yalan olduğu açıklanmalıdır. Bu hükümetten, kapitalistlerin hükümetinden, emperyalist bir hükümet olmaktan *vazgeçmesini* "talep etmek" yerine –ki bu, yığınlar arasına boş hayal tohumları serpmekten başka bir şey değildir– hükümetin maskesinin düşürülmesidir.

4. Şu gerçeği unutmamak gerekir ki, İşçi Vekilleri Sovyetleri'nin çoğunda partimiz azınlıkta olup bu küçük azınlık, burjuvazinin etkisi altına düşmüş bulunan ve bu etkiyi proletaryaya yayan, Popüler Sosyalistlerden Sosyalist Devrimcilere ve Örgütlenme Komitesi'ne (Çehidze'ye, Çereteli'ye, vb.) kadar, *bütün* küçük burjuva unsurların oluşturduğu *blok* karşısında şimdilik zayıf bir durumdadır.

Kitlelere, İşçi Vekilleri Sovyetleri'nin, *mümkün olan biricik* devrimci hükümet biçimi olduğu ve bu yüzden, *bu* hükümet burjuvazinin etkisi altında kaldığı sürece, bizim görevimizin, kitlelere sabırla, ısrarla ve sistematik olarak, uyguladıkları taktiklerdeki yanlışları *açıklamak* olduğu ve bu açıklamaların özellikle kitlelerin pratik gereksinmelerine uygun düşmesi gerektiği anlatılmalıdır.

Azınlıkta olduğumuz sürece, yanlışları eleştirme ve açıklama işini sürdürmeli ve aynı zamanda da, bütün devlet erkinin, İşçi Vekilleri Sovyetleri'ne geçmesi gereğini savunarak, kitlelerin kazandıkları deneyimle yanlışya düşmemelerini sağlamalıyız.

5. Parlamenter bir cumhuriyet değil –çünkü, İşçi Vekilleri Sovyeti'nden, parlamenter cumhuriyete dönüş, geriye atılmış bir adım olur– bütün ülkede, tepeden tırnağa, bir İşçi Sovyetleri, Tarım Emekçileri ve Köylü Vekilleri Cumhuriyeti kurulmalıdır.

Polisin, ordunun (sürekli ordu yerine, genel olarak silahlanmış halkın geçirilmesi) ve bürokrasinin kaldırılması.

Seçimle işbaşına geçecek ve her an görevden alınabilecek olan bütün memurların maaşları, usta bir işçinin ortalama ücretini geçmemelidir.

6. Tarım programında bütün ağırlık, Tarım Emekçileri Vekilleri Sovyeti üzerinde olmalıdır.

Bütün büyük toprakların zorasını gerçekleştirilmelidir.

Ülkedeki *bütün* toprakların ulusallaştırılmasında, toprakları, Yerel Tarım Emekçileri ve Köylü Vekilleri Sovyetleri'nin idaresi altına verilmelidir. Ayrı bir Yoksul Köylü Vekilleri Sovyetleri örgütlenmelidir. Her büyük arazi üzerinde (yerel ve öteki koşullar göz önünde bulundurularak ve yerel kurumların önerisine uyularak 100 desiyatinden 300 desiyatine kadar), Tarım Emekçileri Vekilleri Sovyetleri'nin denetimi altında bulunan ve halk hesabına çalışan model çiftlikler kurulmalıdır.

7. Ülkedeki bütün bankalar, İşçi Vekilleri Sovyeti'nin denetimi altında tek bir ulusal banka halinde birleştirilmelidir.

8. *Derhal* yerine getirilmesi gereken görevimiz sosyalizmin hemen “uygulanması” değil, yalnız, toplumsal üretimin ve ürünlerin dağıtımının derhal İşçi Vekilleri Sovyeti'nin *denetimi* altına sokulmasıdır.

9. Partinin görevleri:

a) Parti kongresinin derhal toplanması.

b) Parti programının şu ana noktalarda değiştirilmesi:

1) Emperyalizm ve emperyalist savaş konusunda;

2) Devlete karşı tutumumuz ve *bizim* bir “komün devleti” (yani, Paris Komünü'nü örnek olarak alan bir devlet) talebimiz konusunda;

3) Eskimiş bulunan asgari programımızın düzeltilmesi.

c) Parti için yeni bir isim konulması. Resmi liderleri, bütün dünyada burjuvazi yanına (“savunmacılara” ve sallantıdaki “Kautskicilere”) sığınmak suretiyle sosyalizme ihanet etmiş olan “Sosyal Demokratlar” yerine kendimize *Komünist Partisi* adını vermeliyiz.

10. Yeni bir Enternasyonal.

Yeni bir devrimci Enternasyonal, sosyal şovenistlere ve “Merkez”^{*4} karşı yönelti miş bir Enternasyonal yaratılması için girişimde bulunmalıdır.

* Uluslararası Sosyal Demokrat harekette “Merkez” demek, şovenistler (“savunmacılar”) ile enternasyonalistler (yani, Almanya'da Kautsky ve adamları, Fransa'da Languet ve adamları, Rusya'da Çehidze ve adamları, İtalya'da Turati ve adamları, İngiltere'de McDonald ve adamları, vb.) arasında bocalama eğilimidir. (Lenin'in dipnotu)

Lenin'in bu konuşması Menşeviklere, bomba patlaması gibi geldi. Plehanov konuşmayı, "sayıklama", bir delinin hezeyanları olarak niteledi. Menşevikler dehşet içerisinde bağırıyorlardı: "Lenin iç savaş istiyor!"

Çereteli, Lenin'e karşı şu konuşmayı yaptı:

"Eğer iktidar ilk günlerde ele geçirilmiş olsaydı, devrim çok kısa zamanda tam bir yenilgiyle sona ererdi. Müttefikler ile olan antlaşmalarımızın iptal olunması, dışarıdan ezilmemiz sonucunu verirdi. Ve Avrupa'da, sosyalizme karşı büyük bir tepki doğardı; Enternasyonal ezilirdi. ... Kendinizi halkın tamamından ve sınıf bilincinde olan proletaryadan soyutlayamazsınız."⁵

Yine aynı konferansta, Çehidze, Lenin'i şu sözlerle korkutma çabasına düştü: "Lenin, devrimin dışında yalnız kalacak ve biz hepimiz kendi yolumuzda yürümeye devam edeceğiz."⁶

Bolşevikler arasında, önlerindeki mücadelenin getireceği güçlükleri göze alamayanlar içerisinde tereddüte düşenler bile vardı. Ama parti bir bütün olarak, Bütün Rusya Bolşevik Konferansında görüldüğü gibi, liderinin açtığı bayrağa sadıktı.

Nisan Konferansı, 1917 yılı 24-29 Nisan tarihleri arasında Petrograd'da yapıldı. Bu toplantıya oy hakkı olan 133 delege ile yalnız konuşma hakkı bulunan 18 delege, 80 bin parti üyesini temsil eden katıldı.

1917 Şubat Devrimi'nden önce, Bolşevik Partisi, bir yeraltı örgütü idi ve eylemlerini gizlice sürdürüyordu. Yasadışı bir partiydi ve buna üye olmak, tutuklanma, sürgün ve kürek cezası ile cezalandırılıyordu. Parti kongreleri ile toplantılarının hepsi gizli yapıyordu ve çoğu dış ülkelerde oluyordu. Nisan Konferansı, Bolşevik Partisi'nin tarihinde ilk yasal kongreydi.

Lenin'in mücadele arkadaşları dünyanın her köşesinden bu konferansa geldiler. Uzak sürgün yerlerinden gelenler; kürek mahkûmları; sanayi merkezinden gelen delegeler ile Rus olmayan ulusların oturduğu sınır bölgelerinden katılanlar. Daha dün yapılan barikat savaşlarının lider ve örgütçüleri, başkentin işyeri ve fabrikalarını temsilen gelmişlerdi. Konferansın çalışmalarına katılanlar arasında başta Lenin olmak üzere, Stalin, Molotov, S. Kozer, Krupskaya,

Stassova, Jerzinski vardı. Moskova bölgesini Zemliyačka, Nogin, Kvartsov-Stepanov, Smidoviç ve diğerleri; Dombas bölgesini, Vorosilov; Samara'yı Kuybişev; Urallar'ı, Sverdlov temsil ediyordu. Daha başka pek çok seçkin Bolşevik bu konferansa katılmıştı.

Parti merkezinin rehberliğinden uzak düşmüş şubelere mensup temsilcilerin ortak bir dil bulmaları ve hep birlikte Lenin'i desteklemeleri, Çarlık hükümetinin, partinin iradesini kıramadığının ve onun kitleler ile temasını kesemediğinin en açık kanıtıydı. Bu yıllarda, parti hem kendini korumuş hem de örgütlenme ve ideolojik bakımdan güçlenmişti.

Bolşevik Partisi Bütün Rusya Nisan Kongresi, tarihin çok ciddi bir anında yapılıyordu. Açılış konuşmasında Lenin'in işaret ettiği gibi bu kongre, "yalnız Rus Devrimi'nin tam ortasında değil, gelişmekte olan uluslararası devrimin de en önemli anında" yapılıyordu.⁷

Çeşitli bölgelerden gelen delegeler, Bolşevik Partisi'nin nasıl büyük bir hızla geliştiğini ve devrimin iki ayı içerisinde ne gibi büyük işler başardığını anlatıyorlardı.

Savaş sırasında Petrograd kentinde, aidat ödeyen yalnızca 2 bin parti üyesi vardı; oysa Nisan Kongresi arifesinde bu sayı 16 bine yükselmişti. Kronstadt'da, yalnız küçük bir yeraltı örgütü bulunuyordu, oysa şimdi burada 3 bin Bolşevik vardı. Helsingfors'da 3 bin, Viborg'da 560 üye vardı. Moskova şehrinde 7 bin Bolşevik, tüm Moskova bölgesinde ise 13 bin Bolşevik vardı. Yalnız İvanovo-Voznesensk kentinde 3500 kişi vardı. Saratov'da 1500, Samara'da 2700, Kazan'da 400 üye bulunuyordu. Urallar'da yeraltı çalışmaları 9 ayrı yerde yürütülüyordu ve Nisan Kongresi arifesinde 43 şubede toplam üye sayısı 16 bin idi. Şubat Devrimi'nden önce Lugansk'da 100 olan Bolşevik üye sayısı, Nisanda 1500'e ulaşmıştı.

Artık *Pravda* (Gerçek) dışında birkaç Bolşevik gazetesi daha çıkıyordu. Moskova'da çıkan Sosyal Demokrat, 60 bin basıyor; Ural'larda, *Ural Gerçeği*; Ufa'da *Vpreyod* (İleri); Helsingfors'da *Volna* (Dalga); Krostadt'da *Golos Pravdi* (Gerçeğin Sesi); Ekaterinoslav'da *Zvezde* (Yıldız); Harkov'da *Proletarya* ve Kafkaslar'da *Kavkazki Raboçi* (Kafkasya İşçisi) yayımlanıyordu. Volga bölgesinde, Saratov, Samara ve Kazan kentlerinde birer Bolşevik gazetesi vardı.

Bolşeviklerin etkisi ülkede hızla yayılıyordu. Urallar'da neredeyse her yerde Sovyet vardı. Her yerde, sekiz saatlik işgünüü uygulamışlar ve sanayi üzerinde denetim kurmuşlardı. Dombas'ı bir delege şöyle anlatıyordu:

“Lugansk şimdi bütünüyle işçilerin elinde. Parti üyesi arttığı anda Bolşevikler hiç kuşkusuz iktidarı bütünüyle ele alacaklardır. ... Madenciler her yerde var: Komiserliklerde, miliste, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'nde. Bunlardan yargıçlık yapanlar bile var. Bütün örgütler madencilerin denetimi altında ve böylece madenciler kömür ocaklarında tam bir egemenlik kurmuş durumdalar.”⁸

Bolşevikler, savaş tutsakları arasında –Almanlar, Avusturyalılar, Çekler arasında– da propaganda yapıyorlardı. Lugansk'da, Şubat Devrimi'nden önce bile savaş tutsakları arasında propaganda yapan 40 üyeli bir Bolşevik örgütü vardı. Devrimden sonra bu örgütün üye sayısı 100'ü aşmıştı. Urallar'da, Savaş Bakanı Guçkov'un, savaş tutsaklarının gösterilere katılmasını yasaklayan emirlerine karşın Bolşevikler, Almanlar ile Avusturyalıların 1 Mayıs kutlamalarına katılmalarını sağlamışlardı. Bolşeviklerin bu çalışmalarının bir sonucu olarak savaş tutsakları arasından yüzlerce mükemmel örgütçü ve binlerce gözüpek devrimci çıkmıştı.

Nerelerde Bolşeviklerin etkisi güçlü ise buralarda devrim, merkezen daha ileri gitmiştir. Moskova bölgesinden bir delege şunları söylemiştir:

“Orehovo-Zuyevo'da iktidar tamamen işçilerin elindedir. Sovyet'in izni olmaksızın hiç kimse silah taşıyamaz. Köylüler, işçiler ile el ele çalışmaktadırlar. ... Turba kömürü olayı karakteristiktir. Kapitalistlere, eğer bize yakıt vermezlerse, eğer uygun bir çalışma koşulu sağlamazlarsa, işletmelerini ellerinden alacağımızı söyledik. ... Yoldaş Lenin, iktidarın, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti tarafından ele geçirilmesi gerektiğini söyledi, ama bizim bu konuda daha fazla bir şey yapmamıza zaten gerek kalmadı.”⁹

Nisan Kongresinde Lenin, eyaletlerin, başkenti çok geride bıraktığı üzerinde ayrıntıları ile durmuştur:

“Sovyetlerin faaliyetleri konusunda yoldaşlar tarafından verilen bilgiler, eksik olmakla beraber son derece ilginçtir. Bu belki de kongre-

de sağlanan en önemli malzemedir; bu malzemeyle biz, ortaya attığımız sloganların gerçek olaylarla denenmesini görmüş oluyoruz. Ortaya çıkan manzara, iyimser sonuçlara ulaşmamızı sağlıyor. Hareket önce, proletaryanın hareket için bütün enerjisini topladığı merkezlerde başlamıştır. Çarlığa karşı mücadelede büyük bir çaba gösterilmiş ve enerji harcanmıştır. Petrograd'da bu mücadele sonucu merkezi devlet otoritesi yıkılmıştır. Muazzam işler başarılmıştır. ...

Şimdi mücadele, merkezden taşraya kaymıştır. Bu Fransa'da da böyle olmuştur. Devrim artık eyaletlere yayılmaktadır. Eyaletlerdeki hareket, buralarda çoğunluğun, köylü ve işçiler lehine olduğunu göstermektedir. Buralarda liderlik burjuvazide değildir ve kitleler yıldırmaya düşmemişlerdir. Topladığımız bilgiler arttıkça şunu daha açık olarak görmekteyiz ki, halk arasında proletarya oranı ne kadar fazla ve ara unsurlar sayısı ne denli küçükse, o bölgede devrim o denli daha iyi gelişmektedir.”¹⁰

Çeşitli bölgelerden gelen delegelerin raporları, Bolşeviklerin, çalışan kitlelere öncülük ettiği yerlerde devrimin nasıl geliştiğini göstermektedir. Bazı sanayi bölgelerinde İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri'nin duruma egemen oldukları görülmektedir. Buralarda hükümet makamları acze düşmüşlerdir. Sovyet'in onayı olmaksızın hiçbir direktif verememektedirler. Sovyetler, yiyecek işlerini üzerlerine almışlardır. Sanayiye denetimleri altına almışlar ve fabrikalarda işlerin durmasına izin vermemişlerdir.

Çeşitli bölgelerden gelen raporlar, pratik ve politik çalışmalarda Bolşeviklerin, Lenin'in *Nisan Tezleri* için hazırlıklı olduklarını bir kez daha göstermiştir.

Bolşevik Partisi (Nisan) Bütün Rusya Kongresi, 24 Nisan günü saat 10'da, Petrograd'da Kız Yüksek Okulu'nun konferans salonunda açılmıştır. Lenin kısa bir açılış konuşması yapmıştır. Komünizmin büyük kurucularının öngörülerinin doğru çıktığını söylemiştir: Dünya Savaşı, kaçınılmaz olarak devrime yol açmıştır. Devrimi başlatma gibi onur verici bir şeref Rus proletaryasına düşmüştür, ama şu unutulmamalıdır ki, Rus Devrimi dünya devriminin sadece bir parçasıdır. Lenin, şu cümle ile sözlerini bağlamıştır: “İşte ancak bu açıdan görevlerimizi belirleyebiliriz.”¹¹

Kongre, ilk enternasyonalistler olan Lenin ile Karl Liebknecht'e –Alman emperyalistlerinin hapse attıkları Liebknecht'e– selamlarını yollamıştır. Kongre, başkanlık divanına, Bolşeviklerin hapisteki Liebknecht'e selamlarını ulaştırma olanaklarını araştırması görevini vermiştir.

Lenin'in konuşmasından sonra kongre, aşağıdaki gündemi onaylamıştır:

1. Bugünkü durum (savaş, Geçici Hükümet, vb.).
2. Barış konferansı.
3. İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'ne karşı tutum.
4. Parti programının gözden geçirilmesi.
5. Enternasyonaldeki durum ile ilgili olarak görevlerimiz.
6. Sosyal Demokrat Enternasyonalist Örgütler Birliği.
7. Tarım sorunu.
8. Ulusal sorun.
9. Kurucu Meclis.
10. Örgütlenme.
11. Bölgelerden gelen raporlar.
12. Merkez Komite seçimi.

Kongrenin gündeminin ana maddeleri, *Nisan Tezleri*'nin bir gelişmesi olan, halihazır durum ve tarım sorunu üzerindeki Lenin'in raporlarıydı.

Lenin'in raporlarının özü şöyleydi:

Marksistlerce, devrimin niteliğini saptayan başlıca belirti, iktidarın bir sınıftan bir başka sınıfa geçişidir. Şubat Devrimi'nde iktidar, feodal toprak beylerinden, burjuvaziye ve kapitalist toprak beylerine, yani, geniş topraklarını kapitalist esasa göre yöneten toprak beylerine geçmiştir. İktidara yeni bir sınıf gelmiştir: Burjuvazi; bu açıdan Şubat Devrimi, bir burjuva devrimidir.

Nedir ki, iktidara geçen burjuvazi şu üç sorunu çözmek durumundadır: Savaşı sona erdirmek, köylülere toprak vermek ve ülkeyi içerisinde bulunduğu ekonomik bunalımdan çıkarmak.

Burjuvazi savaşı sona erdirebilir mi? Savaş, kapitalist gelişmenin kaçınılmaz bir sonucudur. Kapitalizm var oldukça savaşın devamı kaçınılmazdır. Şimdiki savaş, savaşan grupların her ikisi aç-

sından da emperyalist bir savaştır. Yani, kapitalistlerin, dünyaya egemen olmak için sürdürdükleri bir savaştır. Amaç, kârlı pazarların ele geçirilmesi ve zayıf ulusların boyunduruk altına alınmasıdır. İktidarın, Çar Nikola Romanov'dan, toprak beyleri ve kapitalistlerin hükümetine geçmesi, Rusya'yı ilgilendirdiği kadarıyla savaşın niteliğini değiştirmemiştir. Yeni hükümet, ilhakçı ve yağmacı savaş sürdürmektedir. Bu hükümet, Rus kapitalistlerine, Çin'den, Türkiye'den, İran'dan toprak vaadeden eski Çarlık sözleşmelerine sahip çıkmıştır. Sermayenin çıkarlarını temsil ettiği için yeni hükümet toprak ilhaklarını, yani, yabancı ülkelerin fethini ya da başka ulusları Rusya'nın baskısı altında tutmayı reddedemez. En iyi olasılıkla, halk kitlelerinin baskısı altında burjuvazi, şimdiki savaş barışla sona erdirebilir. Ama yapacağı bu barış yine, zayıf ve ezilmiş ulusların aleyhine emperyalist bir barış olacaktır. Sonuçta da böyle bir barış yeni bir savaşın tohumlarını taşıyacaktır.

Burjuvazi, köylülere toprak verebilir mi? Büyük topraklar, burjuva bankalarına son karışına kadar ipotek edilmiştir. Toprak beylerinden toprak almak, burjuvazinin ceplerine tekme atmaktır. En iyi olasılıkla, eğer halk çok baskı yaparsa burjuvazi, tamamını kurtarmak için bir kısmını feda eder, bir kısım topraklarını tazminat için köylülere bırakabilir. Ama bu tarım sorununu çözümümez. Üstelik savaş, köylerde hayvancılığı öylesine bir duruma sokmuştur ki, köylünün artık eski yöntemlerle işi yürütmesi olanaksızdır. Köylünün, araç gerece ve hayvana ihtiyacı vardır ve bu ancak devrimci bir yoldan, burjuvaziye sermayesinden yoksun bırakarak elde edilebilir.

Bolşeviklerin, Nisan Kongresinin hemen arifesinde Petrograd'da yaptıkları kongrede Lenin şöyle demişti:

“Burjuvazi, ulusallaştırmaya ancak, eğer köylüler toprakları alırlarsa yanaşabilir. Proletarya partisi olarak bizim, tek başına toprağın sizi doyuramayacağını söylememiz gerekir. Dolayısıyla, bu toprağı işlemek için, komünlerin örgütlenmesi gerekir. ... Kadetler daha şimdiden bürokrat gibi hareket etmeye başlamışlardır. Köylülere, Kurucu Meclis toplanana kadar beklemelerini söylüyorlar. Bizim partimiz, devrimi gerçekten ileri götüren sloganlar veren tek partidir.”¹²

Hiç kuşkusuz burjuvazi, ekonomiyi düzeltmek için girişimde bulunabilir ama bunu ancak yoksul köylüler ile işçilerin sırtından ve bütün yükü onlara yükleyerek yapar.

Burjuvazi iktidarı ele geçirmiş ama, devrimin tek bir sorununu bile çözememiştir. Aslında onlar hükümet gücünü, devrimi ezmek için devrimle mücadele etmek amacıyla ele geçirmişlerdir. Devrimin sorunları ancak, iktidarın devredilmesi gereken yeni sınıf, yani işçi sınıfı tarafından çözümlenebilir.

“Rusya’da halihazır durumun özgül niteliği, proletaryanın bilinç ve örgütlenme düzeyinin yetersizliği nedeniyle, iktidarı burjuvaziye vermiş olan devrimin birinci aşamasından, iktidarı, proletaryaya ve köylülüğün yoksul tabakasına devredecek olan *ikinci aşamasına geçiştir.*”¹³

Demek ki, şimdiki durumun özgül niteliği, burjuva-demokratik devriminden sosyalist devrime *geçiş*i temsil etmesi, ya da Lenin’in ifadesiyle, burjuva demokratik devrimin sosyalist bir devrim haline *büyümesidir.*

İktidarın proletaryaya devri, Geçici Hükümet’e karşı derhal bir ayaklanmayı gerektirmiyor. Bu iktidar devrilebilir ama şu anda ve bir fırtına ile değil. Ülke neredeyse tam bir özgürlük günleri dönemi yaşıyor. Hükümet henüz devrime karşı şiddete başvurmuyor, çünkü silahlar fiilen kitlelerin elinde bulunuyor. İşçiler ile köylülerin savaştan hiçbir çıkarı yok. Onların “savunmacı” duyguları sadece yüzeysel bir duygu ve Lenin’in dediği gibi “samimi bir yanılgının” sonucu. Bu nedenle de Lenin, işçilerin yanılgılarını anlamaları için sabırlı bir çabayla onlara yardımcı olmak gerektiğini öne sürmüştür.

“‘Devrimci savunmacıların’ büyük bir kısmı, ‘diyor Lenin kongreye sunduğu karar taslağında, ‘kabul etmemiz gerekir ki, gerçekten samimidir. Yani bunlar *gerçekten* ilhaklara, fetih politikasına ve zayıf ulusların ezilmesine karşıdır; bütün savaşan ülkeler arasında demokratik ve birbirini ezmeyen bir barıştan yanadırlar. Proleterler ile kent ve kırsal kesimdeki yarı proleterlerin (yani, geçimlerini, kısmen ya da tamamen, kendi emek güçlerini kapitalistlere satarak sağlayanların) sınıf olarak, kapitalistlerin kârları ile çıkar birlikleri yoktur.’”¹⁴

Kongrede Lenin, karar suretinin bu kısmını şöyle açıklamıştır:

“Hiç kuşku yoktur ki, sınıf olarak proleterler ile yarı proleterlerin savaşta herhangi bir çıkarı yoktur. Bunlar doğrudan doğruya, gelecekler ile kandırmacaların etkisi altındadır; politik deneyimleri eksiktir. Şu halde bizim görevimiz bıkip usanmadan gerçek durumu açıklamaktır. Prensip sorununda zerre kadar ödün vermeyiz ama bunlara yaklaşımımız, sosyal şövenistlere yaklaşımımız gibi olamaz. Halkın bu kesimi hiçbir zaman sosyalist olmamıştır, sosyalizme bir eğilimleri de yoktur ve politik hayata daha yeni uyanmaktadırlar. Nedir ki, bunların sınıf bilinci olağanüstü bir hızla gelişmekte ve büyümektedir. Açıklamalarımızı onlara göre yapmayı öğrenmek zorundayız. Bu çok güç bir iştir ve özellikle daha düne kadar yeraltında çalışmak zorunda bulunan bir parti için.”¹⁵

Sovyetler, işçiler ile çalışan köylülerin çoğunluğunu temsil etmektedir. Ne var ki Sovyetlerin liderliği, Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin eline düşmüştür. Bunlar da iktidarı Geçici Hükümet’e devretmişlerdir. Hükümet, Sovyetlerin desteği ile ayakta durmaktadır ve ancak Sovyetlerde çoğunluk elde edilerek alaşağı edilebilir.

Bu durum, bir devrimde çok ender rastlanan bir olguyu meydana getirmiştir: İktidarın Geçici Hükümet’ten Sovyetlere geçişi barışçı yollardan olmalıdır. Bütün yapılacak şey, küçük-burjuva partilerini, Sosyalist Devrimcileri ve Menşevikleri izole ederek kitleler üzerindeki etkilerini önlemektir.

Devrimin bu aşamasında Bolşevik Partisi’nin sloganı öyleyse: “Bütün İktidar Sovyetlere!” olmalıdır.

“Bütün İktidar Sovyetlere!” derken Lenin, kapitalistlerin Geçici Hükümet’ten atılmalarını ve bunların yerine Sovyet temsilcilerinin geçmesi gerektiğini kastetmiyordu.

Troçki sonradan, *Ekim Dersleri* başlıklı yazısında, iktidarın on kapitalist bakandan, on tane Peşehanov’un* eline verilmesi konusundaki önerisinin, Lenin’in “Bütün İktidar Sovyetlere” sloganı ile aynı olduğunu öne sürdüğü zaman, Bolşevik çizgiyi tamamen çar-

* *Peşehanov*: Küçük burjuva sosyalisti.

pıtmış oluyordu. Söz konusu olan kapitalist bakanların yerine sosyalist bakanların konulması değildi. Lenin'in bu sloganı, burjuva devlet mekanizmasının yıkılarak yerine, yeni türden bir devlet mekanizması; Sovyet devlet mekanizması konulmasını içeriyordu.

Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler, Sovyetlerde çoğunluktaydı; Bolşevikler ise azınlıktaydı. Ama Sovyetler eğer iktidarı ele alsaydı, kitlelerin sürekli baskısına maruz kalacaklar ve Sovyetlerin üyeleri özgürce seçilebilecekti. Bu koşullar altında Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler, devrimin amaçlarına ulaşma çabasına katılarak daha ileri adım atacaklar ya da -bu daha büyük bir olasılıktır- oldukları yerde kalacaklar ve kendilerini ele vermiş olacaktı. Bu durumda da, işçiler ile köylüler, çalışan nüfusun çıkarları için gerçekten mücadele veren Bolşevikleri destekleyecekler ve Bolşevikler Sovyetlerde çoğunluğu elde edeceklerdi. Çoğunluğu ele geçiren gerçek devrimci Bolşevik Partisi böylece programını uygulamaya koyabilecekti: Yani, demokratik bir barış yapacak, büyük toprakların zoralarına giderek toprağı ve tarım araçlarını emekçilere verecek, bankalar ile büyük girişimleri ulusallaştırarak, kapitalistlerin aleyhine derhal ekonomik yeniden oluşum sürecini başlatacaktı. Bu önlemler hiç kuşkusuz, hemen sosyalizme geçiş anlamına gelmiyordu ama bütünüyle alındığında, Rusya'nın sosyalist bir ülkeye dönüşmesi için ilk adımları oluşturunca. Lenin, Bolşeviklerin Nisan Kongresinde şu soruyu soruyordu:

“Öyleyse, devrimci proletaryanın görevleri nelerdir? Sosyalistlerin bütün tartışmalarındaki temel yanlış ve temel eksiklik, konunun çok genel bir biçimde ortaya konmasıdır: Sosyalizme geçiş. Oysa bizim tartışmamız gereken şey somut adımlar ve önlemlerdir. Bunlardan bazıları olgunlaşmıştır, bazıları henüz olgunlaşmamıştır. Biz bir geçiş dönemindeyiz. Biz, burjuva devlet biçimlerinden farklı birtakım biçimler yarattık. İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri, şimdiye değin görülmemiş bir devlet biçimidir. Bu biçim, sosyalizme doğru ilk adını temsil etmekte ve kaçınılmaz olarak sosyalist toplumun başlangıcını oluşturmaktadır. Bu büyük önem taşıyan bir gerçektir. ...”

“İktidarı, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri'ne niçin geçirmek istiyoruz?”

“Sovyetlerin başarması gereken ilk önlem toprakların ulusallaştırılmasıdır. ... Toprak üzerindeki özel mülkiyet kaldırılmalıdır. Halkın çoğunluğu bundan yana olduğu için bu görevi yerine getirmek zorundayız. Bunu başarmak için de Sovyetlere gereksinmemiz var. Bu öyle bir önlemdir ki, eski hükümet bürokrasinin yardımıyla yerine getirilemez.”

“İkinci önlem: Şu anda, sosyalizme ‘başlamayı’ savunamayız; bu düpedüz budalalık olur. Önce sosyalizmi açıklamamız, ne olduğunu öğretmemiz gerekir. Rus halkının çoğunluğu, sosyalizmi anlaması ve kavraması olanaksız köylüler ile küçük burjuvalardan oluşmaktadır. Ama bunların, diyelim her köyde hayvancılığın islahı için başvurabilecekleri bir banka bulunmasına ne itirazları olabilir? Buna hiçbir itirazları olamaz. Bu pratik önlemleri köylülere anlatmalı ve bunların vazgeçilmez şeyler olduğu konusunda onlarda kesin bir kanı yaratmalıyız.”

“Şeker sendikası tamamen başka bir konudur; zaten böyle bir sendika vardır. Bu konuda bizim önerimiz tamamen pratik olmalıdır. Bu iyi gelişmiş sendikalar devlete devrolunmalıdır. Mademki Sovyetler iktidara taliptir, bu, böyle amaçlar için olmalıdır. Yoksa iktidarı ele geçirmenin ne anlamı olur? Konunun can alıcı noktası şudur: Ya Sovyetler gelişip serpilecek ya da hiç de şerefli olmayan bir ölümle yok olacaktır; tıpkı Paris Komünü gibi. Eğer istenen bir burjuva cumhuriyeti ise bunu Kadetler pekâlâ başarabilir.”¹⁶

Geçiş dönemi için “Bütün İktidar Sovyetlere!” sloganını öne sürerken Lenin, iktidara geldiklerinde Sovyetler için ayrıntılı bir program çizmiştir. Stalin’in işaret ettiği gibi “Bütün İktidar Sovyetlere!” sloganı şu anlama gelir:

“Menşevikler ve Sosyalist Devrimcilerin, Kadetlerle kurdukları blokun kopması, Sovyet hükümetinin, Menşevikler ile Sosyalist Devrimcilerden oluşması (yani, bu iki partinin Sovyetlerde çoğunlukta olmaları) muhalefet için (yani Bolşevikler için) propaganda özgürlüğü ile Sovyetler içerisinde partilerin serbestçe mücadelesi ve böyle bir mücadele yapıldığı takdirde Bolşevikler, Sovyetleri ele geçirmeyi başarabilirler ve Sovyet hükümetinin bileşimini, devrimin barışçı yoldan gelişmesi yoluyla değiştirebilirler. Bu plan hiç kuşkusuz, proletaryanın diktatörlüğü anlamını taşımaz. Ancak böylece bu diktatörlüğün sağlan-

ması için gerekli koşulların yaratılmasını kolaylaştırabilir; Menşevikler ile Sosyalist Devrimcileri iktidara geçirerek ve onları, devrim karşıtı platformlarını yürürlüğe koymaya zorlayarak, bu partilerin gerçek yüzlerinin teşhiri hızlandırılabilir, kitlelerden soyutlanmaları ve kopmaları kolaylaştırılmış olur.”¹⁷

Lenin’in önerdiği *taktikler*, halihazır dürüm hakkında yapt ı tahminleri doğruluyordu; kitlelere her adımda, Geçici Hükümet’in, karşıdevrimci olduğunu, barışı sağlamaya muktedir bulunmad ıını ya da köylülere toprak veremeyeceğini açıklamak; Menşevikler ile Sosyalist Devrimcilerin, burjuvazinin uşaklarından başka bir şey olmadıklarını göstermek, iktidarın kapitalistlerin elinden ancak, bu iki partinin uzlaşmacı niteliğinin bir ihanet olduğu gösterildiği takdirde alınabileceğini kanıtlamak gerekiyordu. Proletarya devriminin hazırlık aşamasında, küçük burjuvazinin uzlaşmacı partileri, en büyük tehlikeyi oluşturuyorlardı. Burjuvazi ile uzlaşmayı savunarak, kitleleri düşmanlarıyla savaşmaktan alıkoyuyorlar, mücadele azmini kırıyorlar, işçilerle çalışan nüfusun öteki kesimlerinin moralini bozuyorlardı. şayet bu uzlaşmacı partiler teşhir edilmezler ve soyutlanmazlarsa, kitleler, burjuvaziye karşı kesin sonuçlu mücadeleye hazırlanamazlardı. Sonuna kadar gitmeye kararlı bütün gerçek devrimciler, partinin etrafında kenetlenmeli, savunmacılar, yani “savaşı zafere kadar sürdürme” yanlıları kitlelerden soyutlanmalıydı.

İktidarın barışçı yollardan Sovyetlere devrini gerçekleştirmek için Bolşevikler tarafından ortaya atılan bu taktikler, Lenin tarafından Nisan Kongresinde şöyle açıklanıyordu:

“Kimileri sorabilir: Kendi ilkelerimizi inkâr etmiş olmuyor muyuz? Biz, bu emperyalist savaşın bir iç savaşa dönüşmesini savunmuştuk; şimdi bundan caymış olmuyor muyuz? Ancak, Rusya’da ilk iç savaş sona ermiştir. Biz şimdi, ikinci bir savaşa geçiyoruz: Emperyalizm ile silahlı halk arasındaki savaşa. Bu geçiş döneminde, silahlı g , askerlerin elinde olduğu sürece, Milyukov ile Guçkov şiddete başvurmadıkları sürece, bu iç savaş, bizi ilgilendirdiği kadarıyla, barışçı, uzatmalı ve sabırlı bir sınıf propagandasına dönüşmelidir. Eğer biz, halk bunun gereğini kavramadan önce, i savaştan söz edersek, Blankicilik suçu işlemiş oluruz. Biz bir i savaştan yanayız ama ancak kendi sınıfının

bilincinde olanlar tarafından verilirse. Ancak, halkın despot diye bildiği birisi tahtından devrilebilir. Ama şimdi ortada despot yok: Toplarla tüfekler askerlerin elinde; kapitalistlerin değil. Kapitalistler ise yollarına, şiddetle değil kandırmaca ile devam ediyorlar. Şu anda, şiddet çıkırtkanlığı yapmak budalalıktır.”¹⁸

Proleterce bir sosyalist devrime doğru bu yöneliş, sınıf güçlerinin yeni bir *dağılımını* öngörür. Şehir ve kırsal kesimdeki burjuvaziye yalnız, yoksul köylüler ile yakın işbirliği halinde hareket eden ve köylüler arasındaki kararsız elemanları –orta köylüleri– tarafsızlaştıran proletarya karşı koyabilir. Ancak “tarafsızlaştırma”, orta köylünün tarafsız kalması, mücadeleden uzak durması anlamına gelmez. Halkın birbirine düşman iki sınıfa bölündüğü bir iç savaşta, tarafsız kalmak ya da yapılan mücadelede taraf tutmamak olanaksızdır. Orta köylülüğün tarafsızlaştırılması, devrimin gidişine karışmasını engellemek ama, eğer olanaklıysa yardımını sağlamak demektir. Aslında, proletarya devriminin arifesine kadar, asker üniforması içerisindeki orta köylülüğün büyük çoğunluğu büyük bir kararsızlık içerisindeydi ve ancak 1917 Eylülünde, tarım sorunu ile barış sorununun olsa olsa proletarya tarafından çözümlenebileceğine akılları kestiği zaman işçilerin geçici destekçileri olarak hareket ettiler. İşte, orta köylülüğün bu sallantılı durumudur ki, Lenin’in proletarya ile yoksul köylülüğün ittifakı üzerine de ısrarla durmasına neden oldu.

Lenin’in önerileri yalnız, küçük burjuva partileri ve Troçki tarafından değil, Bolşevik Partisi içerisindeki küçük bir grup tarafından da tepkiyle karşılandı. Rikov’un desteklediği Kamenev ile Nogin ve diğerleri, Lenin’e karşı çıktılar ve büyük toprak sahipliğine son verilene kadar burjuva devriminin sona erdiğinin söylenemeyeceğini ve iktidarın Sovyetlere devrinin günün en önemli konusu olduğunu öne sürdüler. Lenin’in Geçici Hükümet ile bağların kopartılması ve bütün iktidarın Sovyetlere devri konusundaki devrimci çağrılarına karşı Kamenev, Sovyetlerin, Geçici Hükümet üzerinde denetimde bulunması gerektiğini savunuyordu. Aslında Kamenev, burjuva hükümetini savunan Menşevik tutumu benimsemiş oluyordu. Bu hükümet ise ait olduğu sınıf bakımından karşıdevrimci olduğu için tek bir ileri

adım atmış değildi. Gerçek bir iktidar gücüne sahip bulunmaksızın böyle bir hükümet üzerinde denetimde bulunmayı istemek, halk arasında yaygın bulunan, burjuvazinin devrimin amaçlarını gerçekleştirme gücüne sahip olduğu tezine destek vermek demektir.

Kamenev'in bu görüşlerini Lenin şöyle eleştiriyordu:

“Ben, pek fazla öğrenin görmemiş işçi ve asker kitlesinin, bu budalaca ve düşüncesizce ‘denetim’ önerisine inanmasını anlarım. Ancak, denetimin ne demek olduğu konusunda biraz kafa yormak, buna inanmanın, sınıf mücadelesinin temel ilkelerinden vazgeçmek demek olduğunu kavramaya yeter.”¹⁹

Bütün Rusya Kongresinden birkaç gün önce yapılan Petrograd Bolşevik Kongresinde, Lenin, Kamenev'e yanıt olarak diyordu ki:

“Elde iktidar gücü yoksa denetim de olamaz. Karar suretleri gibi yollarla denetim yapmak budalalıktan başka bir şey değildir.”²⁰

Lenin ile Bolşevikler içerisindeki sağ grup arasındaki ayrımın özü, Rikov'un kongrede yaptığı konuşmada gayet açık bir şekilde görülebilir:

“Sosyalist devrimin güneşi nerede doğacak? Bence, bütün koşullar göz önünde bulundurulduğunda, bizim küçük burjuva düzeyimiz göz önünde bulundurulduğunda, sosyalist devrimin inisiyatifi bizim olamaz. Bunun için ne güce ne de objektif koşullara sahibiz. Ama Batıda bu sorun, bizde Çarlığın devrilmesiyle aşağı yukarı aynı aşamadadır.”²¹

Kamenev gibi Rikov da, Rusya için bir burjuva devrimin ötesine gidemiyordu. Lenin bu Menşevik tutumu sert bir dille eleştiriyordu:

“Yoldaş Rikov, sosyalizmin, sanayisi daha fazla gelişmiş öteki ülkelerden gelmesi gerektiğini söylüyor. Ama bu böyle değil. Buna kimin başlayacağını ve kimin sona erdireceğini kimse söyleyemez. Bu Marksizm değil, Marksizmin gülünç bir taklididir.”²²

Kongre Lenin'i destekledi. Ancak yedi ya da sekiz delege Lenin'in önerisine karşı çekimser kaldı, gerisi lehinde oy verdi. Bu da yine, partideki ideolojik birliğin bir kanıtıydı.

Nisan Kongresi, gündemin ana sorunu olan, “şimdiki durum” konusunda bir karar sureti benimsedi. Bunun ana noktaları şöyleydi:

“Avrupa’nın en geri ülkelerinden birinde ve küçük köylü bir nüfus ortasında iş görmekte olan Rus proletaryası kendisine, sosyalist dönüşümü derhal oluşturma amacını koyamaz.

Ama bundan, işçi sınıfının burjuvaziye desteklemesi gerektiği, ya da eylemlerimizi, küçük burjuvazinin kabul edilebilir sınırları içerisinde tutmamız, ya da şu anda sosyalizme doğru atılması pratik olarak olgunlaşmış bulunan bir dizi adımların atılmasının gereği halka açıklanırken proletaryanın öncü rolünü reddetmemiz gerekmez; aksi halde bu büyük bir yanlış ve uygulamada burjuvaziye tam bir teslimiyet olur.

Atılacak bu adımların başında toprakların ulusallaştırılması gelir. Böyle bir önlem, burjuva sisteminin sınırlarını doğrudan doğruya aşmamakla beraber yine de üretim araçlarının özel mülkiyetine ciddi bir darbe olacak ve bu ölçüde de sosyalist proletaryanın, kırsal kesimdeki yarı proletarya üzerindeki etkisini güçlendirecektir.

Bu adımlar arasında ayrıca, bütün bankalar üzerinde devlet denetiminin kurulması ve bunların tek bir banka içerisinde birleştirilmesi, sigorta şirketleri ile büyük kapitalist sendikaların (örneğin Şeker Sendikası, Kömür Sendikası, Metal Sendikası, vb.) devletleştirilmesi, gelir ve mülkiyet üzerindeki vergilerin daha adil hale getirilmesi vardır. Ekonomik bakımdan bu gibi önlemler tamamen olgunlaşmış, teknik bakımdan derhal uygulamaya konulabilir ve politik bakımdan ise bu reformlardan her bakımdan yararlanacak olan köylülerin büyük çoğunluğunun desteğini kazanabilir.”²³

Kongreye, karar suretinin bu kısmı hakkında bilgi verirken Lenin şunları eklemiştir:

“Muhafiflerimiz, bunun bir burjuva devrimi olduğunu ve sosyalizmden söz etmenin gereksiz olduğunu söylüyorlar. Ama biz tam tersini söylüyoruz: Burjuvazi, içinde bulunulan durumdan çıkılacak bir yol bulamadığı için, devrim devam etmektedir. Biz kendimizi, demokratik sözcükler içerisine hapsedemeliyiz. Kitlelere durumu açıkça anlatma-

lıyız ve onlara bir dizi pratik önlemler bulunduğunu göstermeliyiz: Sendikaları devralabilirler ve bunları, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri aracılığı ile denetleyebilirler, vb. Ve bu gibi önlemler uygulamaya konulduğu anda, Rusya tek ayağı ile sosyalizme adım atmış olur.”²⁴

Kongre, tasarısını Lenin’in hazırladığı, savaş konusunda ayrı bir kararı da kabul etti. Bu karârda Lenin, savaşın sınıf özelliğini açıklıyor, kitlelerin devrimci savunmacılığının ne olduğunu anlatıyor ve daha önemlisi savaşın nasıl sona erdirilebileceği üzerinde duruyordu. Bu son nokta üzerinde, Bolşeviklerin Nisan Kongresinde kabul edilen kararında şöyle deniyordu:

“Diğerleri yanında en önemli sorun olarak, kapitalistler arasındaki bu savaşı elden geldiğince kısa zamanda sona erdirmek –zorlayıcı bir barışla değil ama gerçek demokratik bir barışla sona erdirmek– konusunda Kongre şu kararı benimsemiştir:

Bu savaş, bir tarafın askerlerinin savaşa devam etmeyi reddetmesiyle sona erdirilemez; savaşan tarafların bir tanesinin savaşa son vermesi mümkün değildir.”

“Kongre, partimize karşı kapitalistler tarafından yayılan kötü niyetli bir yalanı bir kez daha protesto eder: Almanya ile ayrı bir barış yapılmasına taraftar olduğumuz tamamen uydurmadır. Biz, Alman kapitalistlerinin, Rus, İngiliz, Fransız kapitalistler türünden eşkıyalar olduklarını, Kaiser Wilhelm’in, tıpkı II. Nikola, İngiliz, İtalyan, Romen ve öteki krallıklar kadar taçlı birer eşkıya olduğunu düşünürüz.”

“Partimiz; sabırla ve ısrarla, savaşın hükümetler tarafından yürütüldüğünü, savaşların daima belli sınıfların güttükleri politika ile sıkı bağ halinde olduğunu ve bu savaşın *ancak*, en az savaşan tarafların birkaçında, tüm devlet iktidarının, sermayenin boyunduruğuna gerçekten son verebilecek olan proletarya ile yarı proletarya sınıfına geçmesi suretiyle olabileceği gerçeğini halka anlatmaya devam edecektir.”²⁵

Savaş hakkındaki bu kararın ışığı altında, bir barış konferansı toplanması için verilen bir öneri konusunda Bolşeviklerin görüşlerini incelemek çok önemlidir. Borgbjerg adında bir Danimarkalı “Sosyalist” Petrograd’a geldi. Kendisi, burjuva saflarına geçmiş olan Danimarka Sosyal Demokrat Partisi’nin oportünist çoğunlu-

ğuna mensuptu. Üç İskandinav partisi –Danimarka, Norveç ve İsveç– adına konuşan Borgbjerg, Petrograd Sovyeti’ne, sosyalist bir barış konferansı toplanmasını önerdi. Borgbjerg, Scheidemann tipindeki Alman “savunmacıları” adına hareket ettiğini söyleyerek, Almanya’nın ele geçirdiği topraklardan çekilmesi esasına dayalı olarak barış görüşmelerine girişebileceklerini öne sürüyordu. Öyle anlaşıyordu ki, kıtlık, ekonomik bozukluk ve ülke içerisinde büyüyen devrimci dalganın baskısı altında Alman emperyalizmi, tarafsız bir “savunmacının” aracılığı ile elde edilen yağmanın bölüşülmesi esasına dayalı bir barışa ulaşmak istiyordu. Almanya, savaş sırasında ele geçirdiği toprakları bırakacaktı ama daha önce ele geçirdiklerinden hiç söz edilmiyordu. İngiliz ve Fransız savunmacıları, bir barış konferansından yana olmadıkları gibi, efendileri de –İngiliz ve Fransız emperyalistleri– barıştan söz edildiğini duymak bile istemiyorlar ve savaşı zafer kazanana dek sürdürmekten yarıydılar. Bolşeviklerin kongresi, bu barış önerisinin emperyalist niteliğini açığa çıkardı. Bu konudaki kararda şöyle deniyordu:

“Sosyalistler, proletaryanın davasına ihanet etmeksizin, doğrudan ya da dolaylı olarak, giriştikleri yağmanın bölüşümü için çeşitli ülkelerin kapitalistleri arasındaki bu kirli ve korsanca işe iştirak etmez.”²⁶

Kongrede, İngiliz ve Fransız savunmacılarının oynamak istedikleri rol konusunda özellikle duruldu:

“Kongre ayrıca, kendi kapitalist hükümetlerinin yanına geçmiş bulunan İngiliz ve Fransız sosyalistlerinin, Borgbjerg’in örgütlemeye çalıştığı konferansa katılmayı reddettikleri gerçeğini de kaydetmiştir. Bu durum açıkça, bu sözde sosyalistlerin destekleyicisi oldukları İngiliz ve Fransız emperyalist burjuvazisinin, bu emperyalist savaşı *zorla sürdürmek istediklerini* ve emperyalist Alman burjuvazisinin gitgide artan tükenme, kıtlık ve ekonomik bozukluğun ve daha da önemlisi Almanya’da yaklaşmakta olan işçi devriminin baskısı altında Borgbjerg aracılığı ile vaat ettiği ödünleri tartışmayı bile reddettiklerini göstermektedir.”²⁷

Kongre bu gerçeğin en geniş şekilde bilinmesini kararlaştırmış ve Bolşeviklerin yalnız, kendi ülkelerinde iktidarın proletaryaya

devredilmesi için mücadele veren emekçi partileri ile kardeşçe işbirliğine girmelerini de karar altına almıştır.

İktidarın yeni bir sınıfa devredilmesi için verilen mücadelede önemli bir rolü ezilmekte olan uluslar oynamıştır. Devrimin sonucu büyük ölçüde, ezilen ulusların çalışan kitlelerinin desteğinin proletarya tarafından kazanılıp kazanılmamasına bağlıdır. Burjuva Geçici Hükümet'i, ulusal azınlıkların ezilmesi ve sömürülmesini içeren eski Çarlık politikasını devam ettirmektedir. Ulusal hareketler eskiden olduğu gibi ezilmektedir. Finlandiya Dieti ile benzer kuruluşlar dağıtılmıştır. "Birleşmiş ve bölünmez Rusya" sloganı, burjuva ve küçük burjuva partilerinin baş ilkesi olmaya devam etmektedir. Bolşevikler bu despotça ilkeye karşı çıkan ve ezilen ulusların çalışan nüfusunun kendi geleceklerini saptayabileceklerini açıkça ilan eden tek partidir.

Ulusal sorun üzerinde Bolşevik Partisi'nin politik ilkelerini Lenin ile birlikte saptayan Stalin kongreye sunduğu raporda, hükümetin güttüğü politikanın yağmacı niteliğini ortaya çıkartmış ve burjuvazinin izinden giden küçük burjuva uzlaşmacılarının gerçek yüzünü acımasızca teşhir etmiştir. Stalin, ulusları ezme politikasını sürdürmek isteyenlerin aksine Bolşevik Partisi'nin devrimci programını şöyle saptamıştır:

"... Ulusal sorun konusundaki görüşlerimiz aşağıdaki önermeler ile özetlenebilir: a) Ulusların (birlikten) ayrılma haklarının tanınması; b) belli bir devlet içerisinde kalan uluslar için bölgesel özerklik; c) ulusal azınlıklar için gelişme özgürlüğünü güvence altına alan özel yasalar; d) belli bir devletin bütün uluslarının proletaryası için, tek, bölünmez bir proleter kuruluş, tek bir parti."²⁸

Y. Pyatakov, kongrede, ulusal sorun üzerinde bir karşı rapor hazırladı ve bu rapor bazı delegeler tarafından desteklendi. Bütün ülkeleri çözülmez bir bağla bir araya getiren bir dünya ekonomisi çağında, ulusal devletin, tarihte geçmiş bir aşamayı temsil ettiği öne sürülmüştür:

"Bağımsızlık talebi, bir başka çağdan ödünç alınmış bir fikirdir; tarihi tersine çevirmek istediği için de gericidir. Yeni bir emperyalizm

çağının çözümlenmesine dayanarak bugün için, ‘Kahrolsun sınırlar!’ sloganına dayanmayan bir sosyalizm için –bütün sınırların kaldırılması için mücadele etmeyi– düşünmek bile yanlış olur.”²⁹

Pyatakov’un bu konuşması Lenin tarafından şiddetle eleştirildi:

“‘Kahrolsun sınırlar!’ sloganı altında bir sosyalist devrim yöntemi tam bir şaşkınlıktır. ... ‘Kahrolsun sınırlar!’ sloganı altında, bir sosyalist devrim ‘yöntemi’ ile ne demek isteniyor? Devletin gerekliliğini tanıyoruz ve bir devlet, sınırların bulunmasını öngörür. ... Çar Nikola’nın politikasını sürdürmek delilik olur.”³⁰

L. Kamenev ile P. Pyatakov, devrimin amaçlarını yanlış anlamada bir ve beraberdiler. Kamenev, devrimin sosyalist niteliğini inkâr ederek partiyi Menşevik batağa sürüklüyordu. Pyatakov ise bu sorunda Lenin’in tutumuna açıkça karşı çıkmamakla birlikte, uygulamada devrimi soyutlanmaya ve yenilgiye mahkûm ediyordu. Parti iki cephede mücadele veriyordu: Sağ oportünistlere karşı ve ‘sol’ muhalefete karşı.

Lenin ile Stalin’in bildirgeleri, kongrenin belli başlı sorunlarını kapsıyordu. Öteki delegeler ancak, Lenin ve Stalin tarafından öne sürülen fikirleri geliştiriyorlardı.

İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetler’ine karşı tutum sorununda kongre, eyaletlerde devrimin gelişmekte olduğu ve bütün iktidarın Sovyetlere devrine yatkın bulunduğu, buna karşılık Petrograd ile Moskova’da ve bazı öteki büyük kentlerde, burjuvazinin esas güçlerinin yoğunlaştığı, burjuvazi ile uzlaşma politikasının belirli olduğu yerlerde, iktidarın Sovyetlere devrinin büyük güçlükler ile karşılaşabileceği olgusu vurgulanmıştır. Kararda şöyle denmiştir:

“İşte bu nedenle proletarya partisinin görevi, bir yandan eyaletlerde devrimin gösterdiği bu gelişme için elden gelen desteği vermek, öte yandan da, proleter çizginin zaferi için Sovyetler içerisinde (propaganda ve yeni seçimler aracılığı ile) sistemli bir mücadeleyi sürdürmek; proletarya çizgisini küçük burjuva çizgisinden, enternasyonalist çizgiyi savunmacı çizgiden, devrimci çizgiyi oportünist çizgiden ayırmak için, işçi ve askerlere her türlü dikkatin gösterilmesi yönünde her türlü çabanın harcanması ve işçilerin örgütlenmesi ve silahlanması ile

devrimin bir sonraki aşaması için bütün kuvvetlerin hazırlanmasıdır.”³¹

“Enternasyonalistleri, küçük burjuva savunmacı bloğuna karşı birleştirme” sorununu tartışan kongre, savunmacılığı terk etmeyen partiler ile herhangi bir blok oluşturulmasına karşı çıktı. Kongre, öteki ülkelerin sosyal şovenistleri ile anlaşmayı reddetti ve Üçüncü Enternasyonal’in oluşturulmasını savundu.

Bolşeviklerin Nisan Kongresi, parti ile devrimin gelişmesi için çok büyük önem taşır. Nisan Kongresi, burjuva demokratik devriminden sosyalist devrime geçiş için mücadele konusunda Bolşevik Partisi’nin dikkatlerinin yoğunlaştırılmasına hizmet etmiştir. Kongre, devrimin gelişmesinde bu aşamaya ait kesin devrimci bir program saptamıştır. Ayrıca, devrimi ileri götürecek sınıflara işaret olunmuştur. Devrimin bütün temel sorunları konusunda –savaş, toprak, açlığa karşı mücadele– kararlar benimsenmiştir. İçinde bulunulan durumdan tek çıkış yolunu, yani, bütün devlet iktidarının İşçi, Asker, Köylü Sovyetleri ile tüm Rusya’daki diğer temsilcileri devrimin odak noktası haline getirmiştir.

Nisan Kongresinin kapanış konuşmasında Lenin şöyle diyordu:

“Proletarya, devrimimizin ikinci aşamasına geçişte kendisine rehber olabilecek malzemeyi bizim kararlarımızda bulacaktır.”³²

Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin, halk kitlelerini, Geçici Hükümet tarafından kendilerine bağışlanabilecek lütufları alçakgönüllü bir sabırla beklemeye davet eden tatlı sözleri yerine Bolşevikler, cüretli bir mücadele çağırısında, devrimin daha da geliştirilmesi için bir çağrıda bulundular.

Çarlığın yenilgisiyle sonuçlanan yiğitçe yolu kateden Bolşevik Partisi yaptığı bu Nisan Kongresinde, burjuvazi ile onun küçük-burjuva bağlaşıklarının yenilgiye uğratılması için izlenecek çizgiyi saptamış oldu. Ve kongrenin, Lenin ile Stalin’in sundukları raporları oybirliği ile kabul etmesi, adım atılan yeni aşamanın zaferinin açık bir ifadesi oldu.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BOLŞEVİK PARTİSİ KİTLELERİ KAZANMAYA ÇALIŞIYOR

1

NİSAN GÖSTERİLERİ

Bolşeviklerin Nisan Kongresinden hemen önce, başkent Petrograd'daki uzlaşmaz sınıf çelişkileri açık bir biçim aldı. Ne burjuvazinin verdiği ödünler ne de uzlaşmacıların çevirdikleri dolaplar bir işe yarıyordu. 20 ve 21 Nisan günleri, başkent'in sokaklarında savaşa karşı kitle gösterileri yapılıyordu.

Geçici Hükümet, şimdiye kadar gerçek niyetini gizleyebilmişti. Savaşa karşı yaklaşımı kasıtlı olarak belirsizdi ve kitlelere, bu insan kırımının çok geçmeden sona ereceği umudunu verebilecek gibiydi. Hükümet zaman kazanıyor ve Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin, halk kitlelerini, savaşın devamı için hazırlama görevlerini yerine getirmelerini bekliyordu. Nedir ki burjuvazi, Sosyalist Devrimci ve Menşevik ajitatörlerin çabalarının, savaşa karşı gittikçe artan düşmanlıkla boşa gideceğinden korkmaya başlamıştı. Üstelik, hükümetin 28 Mart tarihli bildirisi her ne kadar “ulusların kendi kaderlerini belirleme esasına dayalı kalıcı bir barışın kurulmasından” söz ediyor ise de, bu ifade bile, emperyalist müttefikler üzerinde olumsuz bir izlenim yaratmıştı. Onlar şu soruya açık bir yanıt istiyorlardı: Rusya savaşa devam edecek mi?

18 Nisan günü Milyukov, 28 Mart tarihli bildirinin, “halkın, bu Dünya Savaşını, en son zafer kazanılana değin sürdürme konusundaki genel isteğinin” bir ifadesi olduğunu açıkladı.¹

Aynı gün, –yeni takvime göre 1 Mayıs'ta– işçiler ile askerler, sokaklarda, Sovyet'in bildirisinde öne sürülen “İlhaksız ve Tazminat-sız Barış!” sloganı altında gösteri yapıyorlardı.

Milyukov'un açıklamasının taşıdığı emperyalist nitelik, başta Petrograd'da bulunan birlikler arasında olmak üzere, yoğun bir iti-

raza yol açtı. 20 Nisan günü Finlandiya Alayı bir gösteri düzenledi. Askerler, üzerinde “Kahrolsun İlhak ve Fetih Politikası!” sözleri yazılı dövizler taşıyordu. Çok geçmeden 180. Alay ile denizcilerin garnizonundan da gösteriye katılanlar oldu. Askerlerin arasında hiçbir subay yoktu. 15 bini aşkın gösterici, Geçici Hükümet’in oturma halinde bulunduğu Marınski Sarayı’nın önünde kararlı bir tutum içerisinde toplanmıştı. Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin liderleri Gotz ile Skobelev, askerlere hitabetmek üzere gönderildi, ama yaptıkları konuşma hiçbir işe yaramadı. Gösteriye katılan askerler aşağıdaki kararı kabul ettiler:

“Savaşın amaçları konusunda Milyukov’un yaptığı açıklamayı inceleyen bizler, bunun, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti’nin, dünya halklarına yapmış bulunduğu çağrı ile, Geçici Hükümet’in bu konudaki bilirdisine açıkça karşı çıkan utanmazca bir beyan olduğunu ifade eder ve Milyukov’un derhal istifasını talep ederiz.”²

Halk kitlelerinin dikkatini dağıtmak için, Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, Sovyeti olağanüstü toplantıya çağırdılar. Bu toplantıda Marınski Sarayı’nın önünde biriken asker ve denizci temsilcileri, bu bunalımdan ancak, ya “bizim hükümetimizin kurulması” ya da “bir iç savaş” ile çıkılabileceğini ilan ettiler.

İşçiler ile askerlerin bu hareketi, burjuvazide bir karşı hareket uyandırdı. Geçici Hükümet’in destekçileri, bu hükümetin güttüğü politikanın gerçek yüzünü henüz anlayamamış bulunan bazı birlikleri harekete geçirdi. Kadetler ile Sosyalist Devrimcilerin ve Menşeviklerin öncülük ettikleri ev kadınları, bakkallar, küçük esnaf ve kimi ücretliler, “Geçici Hükümet’e Güven!” sloganı altında bir gösteri düzenlediler.

Hükümet, bu gürültülü vatanseverce gösterilerin örtüsü altında daha gözüpek önlemler almaya girişti. Petrograd Askeri Bölge Komutanlığı’na atanan General Kornilov –bu adam daha ileride, karşı-devrimin sembolü haline gelecektir– Mihailovski Topçu Okulu’na, Saray meydanına iki topçu bataryası gönderilmesi emrini verdi. Okuldaki erler ile bazı subaylar, Sovyet’in, Kornilov’un bu emrini onaylayıp onaylamadığını öğrenmek istediler. Sovyet’in böyle bir emirden haberi bile yoktu. Bunu izleyen iki saat içerisinde

de bu gayretkeş komutan, emrini iptal etmek zorunda kaldı. Ne var ki, bu emrin verilmiş olması gerçeği bile, hükümetin göstericiler üzerine ateş açmaya niyetli olduğunu göstermeye yetiyordu. Bunu daha sonraki kimi olaylar doğruladı; nitekim çeşitli yerlerde işçiler üzerine ateş açıldı.

Burjuvazinin kalkıştığı bu hareketler de, proletaryanın yeni gösteriler yapmasına yol açtı. Ertesi gün, çeşitli fabrikalardan işçiler sokağa döküldü. Kentin dış mahalleleri, hükümetin emperyalist politikasını protesto eden işçi ve askerler ile doldu taşı. Şehrin merkezinde, özellikle Nevski kesiminde, hükümeti destekleyen küçük gruplar da yürüyüş yapıyorlardı.

Bazı işçi gösterilerinde “Kahrolsun Geçici Hükümet!” sloganını taşıyan dövizlere de rastlanıyordu. Bu slogan, Parti Merkez Komitesi’nin politikasına ters düşmekle beraber, Petrograd Bolşevik Komitesi’nin bir kesimi tarafından ileri sürülmüştü. Lenin, düşünce-sizce öne sürülmüş bu slogana şiddetle karşı çıktı. Partinin Nisan Kongresinde şöyle diyordu:

“Bizim o anda bütün istediğimiz, düşman kuvvetleri içerisinde keşif harekâtı yapmaktı; onlara savaş açmak değil... O sırada, azıcık bile olsa sola kaymak doğru değildi. Biz bunu bir suç, bir başı bozukluk kabul ediyorduk.”³

O sırada Bolşevik Partisi’nin henüz bir üyesi olmayan L. Troçki Lenin’in bu görüşünü tamamen ters yüz etti. *Ekim Dersleri* başlıklı yazısında şunları söylüyordu.

“Gereğinden fazla ‘sola kaydığı’ söylenen Nisan gösterileri, kitlelerin tutumu ile, kitleler ve Sovyet’teki çoğunluk arasındaki ilişkileri denemek için başvurulmuş bir ‘keşif’ karambolünden başka bir şey değildir. Bu keşfi yaptıktan sonra Lenin, Geçici Hükümet’in derhal devrilmesini talep eden sloganı iptal etti ama, bunu, kitlelerin, uzlaşmacılara karşı öfkesinin büyümesine bağlı olarak birkaç hafta ya da ay geri aldı.”⁴

Bu sözler, Lenin’in güttüğü taktiğin bütünlüğü içerisinde bakılınca, tam bir çelişkiyi ifade eder. Lenin, Nisan ayında, “Geçici Hükümet’in derhal devrilmesini” talep eden sloganı geri çekmedi, zira Lenin, böyle bir sloganı başlatmamıştı bile. Gerçekte Lenin, Nisan

ayında bu slogana karşıydı ve Parti Kongresinde bunu söylemişti de. Bolşeviklerin benimsedikleri taktiklerin asıl önemi, ortaya at- tıkları sloganların, kitlelerin isteklerini yansıtmaması, bu sloganların, kitlelerin politik taleplerini formüle etmesi ve onları, Bolşeviklerin etrafında toplanmasını sağlamasıdır. Lenin'in sözünü ettiği, düş- man güçlerinin keşfi, sınıf mücadelesinde, sıradan bir savaştan bü- tünüyle ayrı bir anlam taşır. Stalin şöyle diyor:

“Politik bir ordu, askeri bir orduya hiç benzemez. Askeri bir komu- ta, savaşa, elde hazır bir orduyla başladığı halde, parti, ordusunu müca- delenin içerisinde kurmak, sınıflar arasındaki çatışma sırasında yarat- mak zorundadır; kitleler kendi deneyimleri ile, partinin öne sürdüğü sloganların, partinin güttüğü politikanın doğru olduğuna inanmalıdır.

Hiç kuşkusuz bu gibi gösteriler, çıplak gözle görülmesi olanaksız bulunan, güçler arası iç ilişkileri belli ölçüde açığa çıkarır; bir ölçüde keşif yapılmıştır ama yapılan bu keşif, gösteri için itici güç değil, onun doğal sonucudur.”⁵

Petrograd'daki Nisan gösterileri, öteki sanayi merkezlerindeki kitlelerin sınıf bilinçlerinin harekete geçmesini sağlamıştır. Örneğin Moskova proletaryası, Petrograd'daki olaylara, bir dayanışma gös- terisi ile yanıt vermiştir. Moskova'daki Nisan olaylarını, Moskova Kenti Valisi'nin bürosundaki bir memur şöyle anlatır:

“Sovyet'in önündeki meydanı kalabalık bir halk topluluğu doldur- du. Konuşmacılar Skobelev anıtına tırmandılar. Kalabalığın üzerinde kızıl bayraklar dalgalanıyor, ‘Kahrolsun Milyukov’ sözlerinin yazıldı- ğı flamalar görülüyordu. ... Birbiri ardına, Sovyet'in bulunduğu bina- nın balkonuna çıkan Sosyalist Devrimci ve Menşevik hatipler, kalaba- lığı yatıştırıcı konuşmalar yaptı. ... Aşağıda, meydandaki kalabalık, hatipleri hiç de dost olmayan bir tavırla dinliyordu. Yatıştırıcı konu- şmalar alaylı sözler ile kesiliyor, Milyukov'un istifası isteniyordu. ‘Kahrolsun Milyukov!’ yazılı flamalar, hatipler iyice görsün ve oku- sun diye balkona fırlatılıyordu.

... ‘Kahrolsun Kapitalist Bakanlar!’ ve ‘Milyukov Defolsun!’ gibi dövizleri taşıyan 55. Alay bütün mevcudu ile göstericilere katılınca, durum daha da tehlikeli bir hal aldı.”⁶

Gösteri yapan bu askerlere, Zamoskvoreçye bölgesinden çok sayıda işçi de katıldı. Bunlar arasında, 55. Alay ile dostça ilişkiler kurmuş bulunan Michelson fabrikasından işçiler de bulunuyordu.

Nisan gösterileri ile bunların ülke içerisinde yarattığı yankılar, yaşanan bunalımın derinliğini ortaya koyuyordu.

O zamana kadar Geçici Hükümet'in gerçekten barışı istediğine inanmış bulunan işçiler, bu durumdan en fazla etkilenenler oldu. Kararsız kitleler sola, işçilerden yana kaydılar. Lenin'in deyişi ile "temsil ettikleri güç bakımından son kararı verebilecek olan" bu sallantıdaki kitleler, en uçtaki sınıfları, burjuvazi ile proletaryayı, harekete geçirdiler. Artık burjuvazi 'Geçici Hükümet'i, proletarya ise Bolşevik Partisi'nin sloganlarını destekliyorlardı. Şimdi sorun, bu iki sınıftan –yani, burjuvazi ile proletaryadan– hangisinin, kararsız kitlenin, küçük-burjuvazinin yandaşlığını kazanabileceği sorunuuydu.

Sovyet'teki küçük-burjuva liderleri, Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler de, geçici olarak devrime doğru kaydılar ama burjuvazi onları iç savaş tehlikesi ile korkuttu ve onlar da işçilerin bu gösterilerinden sonra, yeniden, burjuvazinin peşinden kuzu kuzu gitmeye başladılar. Nisan bunalımından önce, Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi'nin aşağı yukarı yarısı, Geçici Hükümet'e karşı olduklarını ilan etmişlerdi ama gösterilerden sonra, 19'a karşı 34 üye, kapitalizme güven ifade eden bir kararı desteklediler ve onlarla el ele olduklarını açıkladılar.

Lenin tarafından hazırlanan ve Bolşevik Partisi Merkez Komitesi'nce kabul edilen bir karar, bu sınıfsal hareketi şöyle anlatır:

"Kapitalistlere öfkelenen küçük-burjuva kitleleri, önce onlardan uzaklaşarak işçilere doğru *kaydılar* ama iki gün sonra, kapitalistlere 'güveni' ve onlarla 'uzlaşmayı' savunan Menşevik ve Narodnik liderlerin peşine takıldılar.

Bu liderler, her türlü uzlaşmayı kabul ederek, tam bir teslimiyet gösterdiler ve kapitalistlerin o boş ve tamamen sözden ibaret ifadelerine rıza gösterdiler."⁷

Kitlelerin Nisan patlaması burjuvaziye, Kerenski'nin tek başına –o sıralar kendisine "Demokrasinin Rehinesi" adı takılmıştı– kitlelerin desteğini sağlayamayacağını kanıtladı. Bu durumda, sola doğ-

ru bir açılma gerekiyordu. Geçici Hükümet, Guçkov ile Milyukov'u feda etmeye karar verdi. 26 Nisan günü hükümet bir bildiri yayınlarak, hükümete yeni ve taze halk güçlerinin katılacağını ilan etti. 27 Nisan'da Prens Lvov, Çehitze'ye bir yazı göndererek Sovyet'in, hükümete temsilciler atamasını, aksi takdirde burjuvazinin iktidardan çekileceğini bildirdi. Bölünmemiş bir iktidarı ele geçiremeyen burjuvazi, şimdiki çift başlı iktidara, Sovyet'in temsilcileri ile bir koalisyon kurmak suretiyle son vermeyi umuyordu. Milyukov, koalisyonla işte bu gözle bakıyordu:

“Hiç değilse koalisyon hükümeti bize, içinde bulunduğumuz anın en önemli amaçlarından ikisini gerçekleştirmemizi mümkün kılabilir: Hükümetin takviyesi ve ordunun tutumunda bir değişiklik.”⁸

Ama Sovyet Yürütme Komitesi, hükümete katılınama konusunda 28 Şubat'ta almış olduğu eski kararı ile bağlı bulunuyordu. Burjuvazinin verdiği ultimatoma öyle bir hava yaratmıştı ki, iktidar şimdi Sovyet'in ellerine düşebilirdi ve bu olasılık da uzlaşmacıları en çok korkutan şeydi. O sıralarda, Menşeviklerin Bütün Rusya Konferansı yapılmakta idi. Burada, hükümete katılma zorunluluğu şöyle açıklanıyordu:

“İç gelişmeler alanında, yeter derecede enerjik devrimci önlemler alınmaması, ya da özellikle, dış politikada tutarlı bir barış politikası izleyememesi, Geçici Hükümet'in, geniş demokratik kitleler gözünde güvenilirliğini yitirmesine neden olmuştur. Bu nedenle iktidarı tam anlamıyla kullanamaz hale gelmiş ve iktidarın önemli bir kısmı düzenli olarak Sovyetlere geçmiştir.”⁹

Menşevikler, iktidarın, Geçici Hükümet'ten Sovyetlere geçtiğini açıkça kabul etmişlerdir. İktidarın böylece Sovyetlere geçişi, ancak hükümete katılmak ve onu desteklemek ile mümkün olabilirdi. 1 Mayıs'ta Yürütme Komitesi eski kararını iptal ederek, hükümete dört 'sosyalist' bakan daha atanmasına karar verdi. 5 Mayıs gecesi, yeni hükümet konusunda Sovyete bilgi veren Menşevik Skobelev şöyle dedi:

“Şayet bu deklarasyona dayanarak bizi yeni hükümete atama yapmaya yetkili kılarırsanız, hükümete tam bir güven göstermeniz ve ona tam bir yetki vermeniz gerekir.”¹⁰

Bu toplantıda, Sosyalist Devrimci liderlerin en seçkinlerinden biri olan A. R. Gotz, Sosyalist Devrimcilerin, “toprak ve özgürlük” taleplerini hayata geçirebilmek için hükümete temsilci verdiklerini söylemiştir. Gotz bu konuşmasını şu sözlerle bitirmiştir:

“Bunlar, burjuvazinin tutsağı olarak değil, şimdi ilerlemekte olan devrimin siperlerinde yeni bir mevzi işgal etmek için gitmektedirler.”¹¹

Çereteli, Sovyet’in bu toplantısında, şimdiki durumdan yalnız iki çıkış noktası bulunduğunu söylemiştir: Ya hükümete katılmak ya da iktidarı almak. İkinci olasılık Çereteli’ye göre şu bakımdan söz konusu olamaz:

“Burjuvazi, yalıtılmış durumda değildir: Ordunun bir kısmı ile köylülük tarafından desteklenmektedir ve bu da devrim hareketini engelleyebilir.”¹²

Sovyet, Yürütme Komitesi’nin kararını onayladı. Ertesi gün, 6 Mayıs’ta, koalisyon hükümetinin üyelerini gösteren liste yayımlandı: Başbakan ve İçişleri Bakanı Prens G. E. Lvov; Savaş ve Deniz Bakanı A. F. Kerenski (Sosyalist Devrimci); Adalet Bakanı P. N. Pereverzev (Sosyalist Devrimcilerin yakın destekçilerinden); Dışişleri Bakanı M. İ. Tereşçenko; Ulaştırma ve Haberleşme Bakanı N. V. Nekrasov (Kadet); Ticaret ve Sanayi Bakanı A. İ. Konovalov (İlerici); Eğitim Bakanı A. A. Manulyov (Kadet); Maliye Bakanı A. İ. Şingaryov (Kadet); Tarım Bakanı V. M. Çernov (Sosyalist Devrimci); Posta ve Telgraf Bakanı İ. G. Çereteli (Menşevik); Çalışma Bakanı M. İ. Skobelev (Menşevik); Gıda Bakanı A. V. Peşehanov (“Popüler Sosyalist”); Yoksullara Yardım Bakanı V. N. Şakoskoy (Kadet); Başsavcı V. N. Lvov (Merkez); Başdenetçi İ. V. Godnev (Oktobrist).

Kerenski’nin kabinede yer alması, koalisyonun gerçek amacını ele veriyordu. Onun Savaş ve Deniz Bakanlığı’nın başına getirilmesinin başlıca nedeni, silahlı kuvvetler içerisinde bir ölçüde güvenilir olmasıydı. Bir gün önce, 5 Mayıs’ta, Sovyet’in gece oturumunda, 2. Ordu temsilcisi, Kerenski’nin atanmasının büyük önemini, yalnız askerlerin değil, pek çok subayın da güvenini kazanmış olmasından

ileri geldiğini vurgulamıştı. Tereşçenko –milyoner tiyatro ve sanat evleri patronu– Milyukov’un tavsiyesi üzerine, Dışişleri Bakanlığı’na atanmıştı. Milyukov, “Hiç değilse o, diplomatlar ile nasıl konuşulacağını bilir” diyordu ve böylece yeni bakanın lisan bilgisi ile zarif tavırlarına işaret etmiş oluyordu. Ne var ki, o günkü politika-da, bu zarif tavırların önemi bu denli mi büyüktü?

Kadet Nabokov, Tereşçenko hakkında şöyle yazıyordu:

“Dışişleri Bakanı olarak kendisi için seçtiği amaç, Milyukov’un politikasını izlemek, ama bunu öyle bir şekilde yapmak ki, İşçi Vekilleri Sovyeti ile de ters düşmemek, yani, herkesi bir arada kandırmak.”¹³

2

KOALİSYON HÜKÜMETİ İŞ BAŞINDA

Uzlaşmacılar (Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler) ile koalisyon, burjuvaziye, hükümet içerisinde bir tür işbölümü yapma olanağını verdi. “Sosyalist” bakanlar halkın önüne “demokratik” konuşmalar ile çıkarken, uzlaşmacıların ardına gizlenen burjuva liderleri, devrime karşı yeni bir saldırı için kuvvetlerini seferber ettiler. Devlet Duması, faaliyetlerine, “özel konferanslar” perdesi altında yeniden başladı. Bu konferanslardan ilki 22 Nisan’da yapıldı. Rodzyanko bu konferansların amacını şöyle açıkladı: Halk, Duma delegelerinin “Devlet gemisinin nasıl yönetildiğini göstermelerini” bilmek istiyor.¹⁴ Ve Oktobrist N. V. Saviç, “Halkoyuna biçim vermek bizim görevimizdir,” diyordu.¹⁵

Mayıs Koalisyon Hükümetinde Tarım Bakanı V. M. Çernov idi. Sosyalist Devrimci Parti’nin liderlerinden ve teorisyenlerinden Çernov, tarım konusunda da uzman olarak tanınmıştı. Şimdi, bakanlık sandalyesini ele geçiren Çernov’un, Sosyalist Devrimcilerin o belirsiz programlarını uygulamaya koyması beklenirdi. Nedir ki, bu Sosyalist Devrimci lider, kabineye bu iş için davet edilmemişti. Tambov eyaletinde büyük toprak beylerinden Volkonski, Haziran başında Çernov’a bir mektup yazarak, toprak beylerinin kendisinden neler beklediklerini açıkladı:

“Ancak yukarıdan yapılan bir düzenleme ile hareket birliği sağlanabilir ve ancak bu yoldan, sınıf savaşının tutkuları tarafından yakılan, çıkardığı dumanlarla her türlü toplumsal yarar düşüncesini karartan ve alevleri onu körükleyenleri yutacak olan açgözlülük ateşinin üzerine soğuk su dökülebilir. ... Köylülere etkili bir şekilde şunu anlatmak gerekir ki, içinde bulunduğumuz zamanda girişilecek bazı eylemler hiç de doğal sonuçlar vermez. Bunu kendilerine anlatmak gerekir ve bunu ancak siz, buradan, St. Petersburg’dan yapabilirsiniz. Burada söylenen her söz, köylük yerlerde kuşku ile karşılanır: Kimisine toprak beyi, kimisine tüccar, kimisine avukat, kısacası bunların hepsi ‘burjuva’ ve ‘eski rejimin’ adamları oldukları için inanılmaz. ... Ama siz Sayın Bakan, ‘yeni rejimsiniz’. ... Siz ne söylerseniz ona inanılır. Önümüzde hâlâ zaman var ama çok değil.”¹⁶

Görüldüğü gibi, toprak beyleri, V. Çernov’dan, bu Sosyalist Devrimci liderin, ‘yeni rejim’in adamı pozunda davranarak inandırıcı olmasını ve Volkonski gibi ağaların, köylüler tarafından el konulan topraklar için söyledikleri ‘açgözlülük ateşinin üzerine soğuk su’ dökmesini bekliyor ve istiyorlardı.

Çernov, kırsal kesimde yayılmakta olan yangının üzerine gerçekten de soğuk su dökmek için elinden geleni yapıyordu. Duma’ya sunduğu çeşitli tasarıların ardındaki gerçek buydu. Başının etrafında, köylülerin çıkarlarını koruduğu için sanki bir kutsal hale ile dolaşıyordu. Kendisine ‘mujik’ bakan deniliyordu ama, arkasında hükümetin desteği olmadığı için elinden bir şey gelmediği de bu sözlerle ekleniyordu. Aslında bu masal, bakanın giriştiği faaliyetler, partilerine köylülerin güvenini sarsabileceği kuşkusuyla Sosyalist Devrimciler tarafından çevreye hızla yayılmak isteniyordu. Çernov’un adı çevresinde dolaşan bu ‘mujiklerin savunucusu’ halesi, esasında toprak beylerinin çıkarınaydı, çünkü böylece, toprak sahipleri ile barışçı yollardan bu konuların çözümlenebileceği umudu, köylüler arasında yaygınlaşmış oluyordu. Zaten çok geçmeden, Kadetler, Çernov’u partisinin programını uygulamakla ve ‘köylüler arasında huzursuzluk’ yaratmakla suçlamaya başlayınca, sayın bakan, ‘Mujiklerin Bakanı’ gibi bir onur payesini alelacele reddetti. Çernov 11 Temmuz’da şöyle yazıyordu:

“Benim önerilerimin asıl amacı, yerel halk eylemlerini yasal kanallar içerisine sokmaktır; aksi takdirde bunlar, bir sel gibi yataklarından taşacaklar ve etraflarındaki her şeyi yıkacaklardı.”¹⁷

İşte Çernov’un amacı buydu: Köylü selinin yataklarından taşmasına engel olmak ve büyük malikânelerin parçalanmasını engellemek. Nedir ki, yükselen devrim dalgaları ortasında bu görevi yerine getirmek oldukça zordu. ‘Mujik Bakan’ devamlı hata yapıyordu: Bir zaman, köylü örgütlerince itildi ve fazla ileri gitmiş oldu; bir başka zaman, Kadetlerin öfkeli çılgınlıkları arasında yolunu şaşırdı ve çok gerilerde kaldı. Baş Toprak Komitesi, Çernov’un önerilerini tanımadı. Bakan Yardımcısı P. A. Vihliayev, bu komitenin bir toplantısında, Tarım Bakanı’nın, bir gramofonun borusu gibi bir o yana bir bu yana döndürülemeyeceğini, kendisine belli bir hareket serbestliği verilmesi gerektiğini söylemek zorunda kaldı. Aslında, Baş Toprak Komitesi, büyük toprak sahiplerinin bir aracı haline gelmişti ve Geçici Hükümet de bu konudaki talimatları ondan alıyordu.

Toprak beylerinin gizli elleri, ‘Mujik Bakan’ın aldığı daha ilk önlemlerde kendisini belli etti. Tarım Bakanlığı’nın ilk el attığı şey, toprak alım satımına konulmuş bulunan yasaktı. Aslında bu yasa, köylülerin belli başlı taleplerindendi. Devrimin patlak vermesiyle birlikte, toprak üzerinde hummalı bir spekülasyon başlamıştı. Toprak beyleri mülklerini, dokunulmazlıkları olduğunu sandıkları yabancılar satıyorlardı. Ayrıca bu beyler, topraklarını parçalara bölüp aralarında anlaştıkları kişilere devrediyorlardı. Böylece topraklar ihmal ediliyor, ekilip biçilmeden bırakılıyordu. Bu durumda köylüler, toprak alım satımı üzerine hemen ambargo konulmasını istediler. Bunların yatıştırılması gerekiyordu. Çernov, daha ileride yapılacak bir duyuruya kadar toprak alım satımını durduran bir yasa önerisi hazırladı. Bu tasarıya dayanarak, Adalet Bakanı Pereverzev, 17 Mayıs’ta bütün noterlere bir genelge göndererek toprak alım satımını geçici olarak durdurdu.

Bunun üzerine Birleşik Soylular Kurumu Konseyi, 24 Mayıs’ta Adalet Bakanlığı’na bir muhtıra göndererek bu konuda duyduğu şaşkınlığı ifade etti ve bu muhtıra ile birlikte bakanlık bir telgraf yağmuru tutuldu. Toprak beyleri, bakana, toprak alım satımına konulan

bu yasaklama ile, toprak beylerinin mülklerini elden çıkarma haklarından mahrum edildiğini, bu haklarını kullanmaktan men edilerek, arzu etmedikleri halde beyleri topraklarına bağlamak suretiyle, bunun, serfliğe geri dönüş anlamına geldiğini söylüyorlardı. Ayrıca, Birleşik Soylular Kurumu Konseyi, Geçici Hükümet'e toprak sorununu Kurucu Meclis'e bırakma konusundaki kararını da anımsatıyordu. Toprak beylerinin bu protestoları, Anonim Şirketler Temsilcileri Komitesi ile bankalar ve Devlet Duması Geçici Komitesi tarafından da destekleniyordu. Mayıs ayı sonunda Adalet Bakanı Pereverzev, bir telgraf genelgesi ile, toprak alım satımına konan yasağın toprağın rehin edilmesi ve benzeri işlemleri kapsamadığını açıkladı. Ve böylece, toprak alım satımına getirilen yasak da delinmiş oldu.

24 Haziran'da basında çıkan bir haberde, Tarım Bakanı'nın, toprak alım satımını yasaklayan yeni bir yasa hazırladığını bildiriyordu ama, 'Mujik Bakan', bunu hazırlarken, öte yandan da Adalet Bakanı Yardımcısı Demyanov, toprak alım satımı üzerindeki bütün kısıtlamaları kaldırıyor ve bu gibi alım satımların mevcut yasalara göre yapılabileceğini söylüyordu.

Toprak alım satımıyla ilgili çevrilen bütün bu dolapların ardından, Lenin'in, "eski Duma'nın bu eski başkanı. ... cellat Stolipin'in bu eski ajanı"¹⁸ dediği, Devlet Duması Geçici Hükümet Komitesi Başkanı Rodzyanko vardı.

Çalışma Bakanı Skobelev de burjuvazi için bir perde vazifesi görüyordu. Aslında, hükümette, eskiden Çalışma Bakanlığı diye bir kurum yoktu. Bu işi, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'na bağlı Çalışma Dairesi yürütüyordu. Nedir ki yeni hükümet, kadroyu şişirmek ve Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklere yeni makamlar bulmak için 5 Mayıs'ta bu yeni bakanlığı kurdu.

23 Nisan tarihinde eski hükümet, "sanayi kuruluşlarındaki işçi komiteleri" konusunda bir yasa çıkardı. Bu komiteler, atölye ve fabrikalarda, kültür ve eğitim hizmetlerinin yürütülmesiyle görevliydi ve ayrıca işçiler ile fabrika yöneticileri arasındaki ilişkileri düzenliyordu. Yasada, komitenin üretim ile ilgilenmesi öngörülmemişti ve bu husus işçiler ile işverenler arasında varılacak karşılıklı anlaşmalar ile saptanacaktı. Bu hiçbir olumlu görevi bulunmayan

komite konusunda, Skobelev, herhangi bir şey yapmadığı gibi, üstelik bu fabrika komitelerinin artık zamanlarını doldurduklarını da açıkça ilan etti. Kısacası, Skobelev, kapitalistlerin çıkarlarını korumada benzerlerinden hiç de geri kalmamıştı.

İşçilerin durumlarının düzeltilmesi konusunda, Geçici Hükümet'teki bu sözde "sol" bakanların tutumunu-göstermek bakımından, bir ücret artışı talebinin nasıl ele alındığının gösterilmesi yerinde olacaktır.

Solcu bir Kadet ve IV. Devlet Duması üyesi olan V. A. Stepanov, 20 Mayıs tarihinde, başkanlığında işçilerin ücret artışı taleplerinin ele alınış biçimini anlatır. Sanayi ve Ticaret Bakanı, fabrika sahipleri ile işçi temsilcilerini Petrograd'a davet eder. İki gün süren tartışmalardan sonra özel bir komisyon kurulmasına karar verilir. V. A. Stepanov, Duma toplantısında şöyle konuşur:

"Bu komite bugün, kendi içerisinde şubelere ayrılmış ve ilk kez toplanarak eldeki bilgileri gözden geçirmiştir. Sonucun ne olacağını söylemek elbette çok güçtür. Belki de, Tanrının inayeti ile umutlarımız gerçekleşecek ve bu komisyon bir anlaşmaya varmayı başaracaktır. Bazı işçiler özel konuşmalarında, eğer gerçek durum bu ise, ılımlı taleplerde bulunmaya hazır olduklarını söylediler; ama bunun ölçüsü nedir, bunu söylemek güçtür. Ama, bundan sonra geriye çok çatalı bir sorun kalıyor: Eğer bu delegeler, verilen rakamların doğruluğuna inanır ve ılımlı taleplere razı olduklarını söylerler ise, onların bu rızası, temsil ettikleri 800 bin işçinin ileri sürdükleri taleplerden vazgeçtikleri anlamına gelir mi? Yoksa bu temsilciler, işçilerin çıkarlarına ihanet eden ve güvenlerini kötüye kullanan hainler olarak mı suçlanırlar? Eğer bu rıza alınmaz ise bu iki komisyona (birisini imalatçıların rakamlarını tetkik eden, diğeri ise asgari ücretleri inceleyen) son bir çare olarak başvurulması ve soruna bir çözüm bulunması gerekecektir."¹⁹

23 Mayıs'ta, bu komisyon, işçilerin bütün taleplerini reddetti. Sorun, komisyondan komisyona havale edildi ve sırf çözümün gerçekleştirilmesi için alt şubelerde dolaştırıldı.

Mayıs ayı ortalarında Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi, ulusal ekonomiyi düzenleyecek özel bir organ kurulması için bir karar aldı. Sovyet'in baskısı ile Geçici Hükümet, 27 Mayıs'ta, bir-

kaç bakanlığa talimat göndererek, ülkenin ekonomik hayatını düzenleyecek yüksek bir organın örgütlenmesi için bir yasa hazırlanmasını istedi. Bunun “aşırı bir talep” olduğunu öne süren Kononov istifa etti ve yerine Ticaret ve Sanayi Bakan Yardımcısı Sol Kâdet V. A. Stepanov geçti. Haziran ayına kadar hükümet, bu konuda hemen hiçbir şey yapmadı. Ancak bu ayın sonunda Stepanov, ülke ekonomisinin içinde bulunduğu vahim durumu üzerinde düşünmeye başlayabildi ve yapılan bir toplantıda, bankacılık ve sanayi çevrelerinde seçkin bir kimse olan N. N. Kutler, Geçici Hükümet’ten şu talepte bulundu:

“Geçici Hükümet, ekonomik programını ilan etmeli ve sanayiye sosyalize mi edecek yoksa kapitalist sistemi muhafaza mı edecek bunu belirtmelidir.”²⁰

Öyle anlaşıyor ki, Kutler, sosyalist bakanların katıldığı bu ilk koalisyon hükümetinin hemen sosyalizmi kuruvereceğinden endişe etmişti. Stepanov, özelde Kutler’in ve genelde bütün burjuvazinin bu korkusunu yatıştırmak için şu açıklamayı yaptı:

“Rusya’nın ekonomik kaynaklarının bugünkü kıt durumu karşısında, sosyalizm zaten tek başına onu yokluk ve kıtlıktan kurtarmaz.”²¹

Bu başlangıçtan sonra Stepanov şu açıklamayı yapmak gereğini duydu:

“Sosyalizmin, bugün Rusya’da bulunmayan güçlü bir evrensel örgüt temeline dayanması gerekir; üretken güçlerin bütünüyle gelişmesi-ne, halen Rusya’nın ulaşamadığı bir düzeye çıkmasına gerek vardır; ve nihayet, tek bir ülkenin sosyalizme geçişi bile imkânsızdır.”²²

Stepanov böylece, Menşeviklerin II. Enternasyonal’de öne sürdükleri sosyalizmin tek bir ülkede zafere ulaşamayacağı tezini öne sürmüş oluyordu. Ve en son, Stepanov şunu ilan ediyordu:

“Rusya’nın bugün için, ulusal ekonomisinin sosyalist bir örgütlenmesine gidilmesini kabul etmenin imkânsız olduğunu, herhalde Geçici Hükümet üyeleri arasında, ya da devrimci demokrasinin gerçekçi çevrelerinde kabul etmeyen kimse yoktur. Her türlü yanlış anlamadan kaçınmak için hükümet böyle bir açıklama yapmalıdır.”²³

Bakan Skobelev, Stepanov'un söylediği "devrimci demokrasinin gerçekçi çevrelerinden" olduğunu kanıtlamak için, her türlü "yanlış anlamadan kaçınmak için" hemen açıklama yaptı. 16 Haziran'da Moskova gazetecileri ile yaptığı görüşmede, Stepanov'un tezlerini doğruladı ve devletin sanayiye düzenlemesinin sosyalizm anlamına gelmediğini ilan etti. Bu konuda burjuvazi müsterih olabiliirdi: Stepanov ile Skobelev gibi "sosyalistler", onları, sosyalizmden korumak için canla başla çalışıyorlardı.

Gıda işleri, Tarım Bakanlığı'ndan alınmış ve yeni kurulan Gıda Bakanlığı'na verilmiş ve bakanlığın başına, Lenin'in deyişiyle Popüler Sosyalist ve "aşırı ılımlı Narodnik" Peşehanov getirilmişti. Çok geçmeden yeni bakan, eski bakan Şingaryov'un politikasından esaslı bir sapma göstermeyeceğini belli etti. Buğday tekeli ile sabit fiyatlar engelleniyor ama, başka bir değişiklik yapılmıyordu. Toprak beyleri ile tüccarlar hububat fiyatları ile istedikleri gibi oynuyor ve sabit fiyat politikasını hiçe sayıyorlardı. Yeni bakan da tıpkı Şingaryov gibi karaborsacıların kılına bile dokunmuyordu.

Yeni Gıda Bakanı Peşehanov, devlete hububat teslimi konusunda herhangi bir denetim getirmek şöyle dursun, en basit bir kayıt bile tutulmasını başaramamıştı. Bunun sonucu olarak, ne daha önce alınan önlemler uygulanıyor ve ne de hububat konusundaki karaborsa önleniyordu. Hatta bu "sosyalist" bakan zamanında karaborsa büsbütün alıp yürümüştü. Bütün bunların sonucu olarak yiyecek kuyrukları gitgide uzuyor ve işçi eşleri saatler boyu bu kuyruklarda beklemek zorunda kalıyordu.

Özetle, Skobelev, Peşehanov ve Çernov, Lenin'in tezlerinin canlı birer örneğini oluşturuyorlardı:

"Sosyalizm döneği olan bakanlar, ezilen sınıfların dikkatlerini saptırmak için kullanılan birer konuşma makinesinden başka bir şey değildir."²⁴

3

GEÇİCİ HÜKÜMETİN ULUSAL POLİTİKASI

Burjuvazi, Şubat Devrimi'ni, kitlelerin, Çarlık Ordusu'nun sa-vaştaki yenilgisine bir protesto olarak açıklıyordu. Devrimin başlı-

ca amacının, savaş zaferle sonuçlanana kadar devam etmek, Konstantinopol'ü ele geçirmek, vb. olarak göstermek istiyordu. Burjuva hükümetinin, emperyalist programı değiştirmeye hiç niyeti yoktu. Şimdi o, Rus burjuvazisinin desteklediği emperyalist fetih planlarını daha bir başarıyla yürütmek istiyordu.

Burjuvazi, ülkenin savaşta bulunduğunu bahane ederek, ulusal birlik çağrısı yapıyor ve bunu, ülkenin içinde bulunduğu ağır toplumsal sorunları çözümlenmekten kaçınmak için kullanıyordu.

Burjuvazinin kurduğu bu Geçici Hükümet'in, ulusal sorunları çözmek için ciddi bir kaygı taşımadığı ve aslında buna gücünün de yetmediği besbelliydi. Burjuvazi, sınır bölgelerindeki Rus olmayan uluslar üzerindeki egemenliğini sürdürmek, ekonomik ve politik iktidarı ile sınıf egemenliğinin temellerinden biri olarak emperyalist genişlemeye devam etmek istiyordu. Küçük burjuva partilerince (Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler) desteklenen burjuvazi, eski Çarlık sloganı "Birleşmiş ve Bölünmez Rusya" sloganını savunuyor ve yalnızca bunu, "devrimci demokrasi"nin pembe flaması ile süslüyordu.

Sınır bölgelerindeki ulusal kurtuluş hareketlerini bastıramayan Geçici Hükümet, dini sınırlandırmaları kaldırmak, Yahudilere eğitim kurumlarında yer vermek, hükümet hizmetlerine "yabancıları" kabul etmek gibi ufak tefek ödünler vermek suretiyle, bu hareketleri zayıflatmak yoluna başvuruyordu. Burjuvazi, Çarlık hükümetince ulusal azınlıklara uygulanan ezme politikasını kınamakla birlikte, bunlara, genel özgürlükler dışında hiçbir hak tanıımıyordu. Asgari bir talep olmakla birlikte ana dillerinde öğrenim yapma sorununu bile bir çözüme bağlanmamıştı. Geçici Hükümet'in 20 Mart 1917 tarihli bildirisi şu hususlara izin veriyordu:

"Özel kurumlardaki işlerde, her türlü özel eğitim kurumlarında, ticari defterlerin tutulmasında Rusça dışındaki dil ve lehçelerin kullanılması."²⁵

Otokrasinin devrilmesi ve iktidarın burjuvaziye geçmesi, ulusların ezilmelerine son verememişti. Ancak Stalin'in dediği gibi:

"Ulusal ezme ve baskının o eski kaba biçiminin yerini, yeni ve daha incelmış ama daha tehlikeli bir ezme biçimi almıştır."²⁶

Bunun sonucu olarak, ulusal kurtuluş hareketi, Şubat Devrimi'nden sonra yavaşlamak şöyle dursun, daha da yoğunlaşmıştır. Stalin daha sonra, "Ekim Devrimi ve Ulusal Sorun" başlıklı yazısında bu hareketi şöyle nitelemiştir:

"Rusya'da (1917 Şubatında başlayan) burjuva devrimi döneminde, sınır bölgelerindeki ulusal hareket, bir burjuva kurtuluş hareketi niteliğini taşır. 'Eski rejim' tarafından uzun yıllardır ezilen ve sömürülen Rusya'daki uluslar, şimdi ilk kez güçlerinin farkına varmışlar ve kendilerini ezenler ile mücadeleye girişmişlerdir. Bu hareketin sloganı, 'Ulusal Ezme ve Baskıya Son!' olmuştur. Bir anda, Rusya'nın sınır bölgelerinde 'ulusal' kurumlar oluşmuştur. Bu hareketin öncülüğünü, ulusalcı burjuva demokrat aydınlar yapmaktadır. Letonya, Estonya, Litvanya, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Kafkasya, Kırgızistan ve Orta Volga bölgesinde 'Ulusal Konseyler'; Ukrayna ile Beyaz Rusya'da 'Rada'; Besarabya'da 'Staful Tarii'; Kırım ve Başkırıya'da 'Kuraltay'; Türkistan'da 'Özerk Hükümet' gibi 'ulusal' kurumlar çevresinde buraların burjuvazisi güçlerini birleştirmiştir."²⁷

Ukrayna'da, burjuva kurtuluş hareketi, devrimin ilk aylarında Kiev'de kurulan Merkez Rada örgütüne yürütülüyordu. Örgütün liderleri, Ukrayna Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nden Vinniçenko, Petliura, Mazapa ile Kaçenko ve Sosyalist Devrimci Parti'den Gruşevski, Kristyuk, Zaliznyak, Kovalyov idi. Rada örgütü, başta varlıklı köylüler olmak üzere, çok sayıda köylü tarafından destekleniyordu.

1917 Haziranında yayınlanan 'İlk Bildirge'lerinde, sadece Ukrayna halkının kendi kaderlerini tayin etmesi gerektiği ilan olunmuş fakat, Ukrayna'nın derhal özerkliğinin ilanı üzerinde ısrar edilmemiştir. Üstelik bu 'Bildirge'de, Ukrayna'nın, politik bakımdan Rusya'dan ayrılması konusunda da bir kayıt bulunmamaktadır. Lenin, Ukrayna'nın, Geçici Hükümet'ten yaptığı bu ilk talep için "çok mütevazı" deyimini kullanmıştır.

Merkezi Rada'nın bu 'İlk Bildirge'sinin yayınlanmasından birkaç gün sonra, Lenin şunları yazmıştır:

"Tek bir demokrat ... Ukrayna'nın Rusya'dan özgür iradesi ile ayrılma hakkını inkâr edemez: İşte bu hakkın kayıtsız koşulsuz tanınma-

sıdır ki, Ukrayna ile Büyük Rusların özgür bir ittifakı ve iki halkın tek bir devlet içerisinde gönüllü birleşmesi için çalışmayı haklı kılar. ... Lanetli Çarlık yönetimi, Büyük Rusları, Ukrayna halkının kasabına dönüştürmüş ve bu halk arasında, Ukrayna çocuklarına kendi ana dillerinde konuşma ve eğitim görme hakkını bile yasaklayan kimselere karşı nefret tohumları ekmıştır.”²⁸

Nedir ki, Rada’nın bu bildirisi, Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin ulusal politikada anlaşma halinde bulundukları ve Kadetlerin öncülük ettiği Geçici Hükümet’te öfkeli bir fırtına koparttı. Kadetlerin yayın organı *Reç*, Rada’nın bu bildirgesini “Rusya’nın parçalanması için yapılan Alman planının bir halkası” olarak niteledi. *Reç* şöyle diyordu:

“Rada, kendi adına ve Ukrayna halkı adına, Geçici Hükümet’e tabi olmayı reddederek, kendisini Ukrayna’nın hükümeti ilan ettikten sonra, koyduğu kayıtların hiçbir anlamı olamaz. ... Şunu itiraf etmek gerekir ki, çok sayın Ukraynalı beyler, Rusya’ya çok tehlikeli bir oyun oynamaktadırlar.”²⁹

“Birleşik ve bölünmez Rusya”ya karşı yöneltilen en küçük girişimin burjuvalar arasındaki tepkisi işte böyle oluyordu. Böylece, Ukraynalılar hain ve Alman ajanı olarak damgalanıyor ve Rada şöyle uyarılıyordu:

“Bu hareket, muhtemelen, ‘İlhakların’ en amansız düşmanı olan Bolşevikler dışında kalan bütün kamu örgütlerince kınanacaktır.”³⁰

Emperyalist burjuvazi tarafından Bolşeviklere karşı yöneltilen bu düşmanca sözler, sadece ulusal kurtuluş için çalışan demokratlar arasında Bolşeviklere karşı bir sevgi uyandırmaktan başka bir işe yaramadı. Eski Çarlık Rusyası’nı oluşturan uluslara karşı burjuvazi ile Bolşeviklerin tutumu arasında bir karşılaştırma yapmak, kimin bu ezilen ulusların gerçek dostu olduğunu göstermeye yetecektir.

Ukrayna sorunu üzerindeki tartışma gittikçe hararetleniyordu. Rada ile Geçici Hükümet arasında haklı bir ‘uzlaşmaya’ varmak için, Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler tarafından zayıf ve ikiyüzlü girişimler de eksik değildi. Ama sonuçta, Ukraynalıların bütün talepleri reddedildi.

Bu konuda Lenin, “Ukrayna ve Rusya’nın Yönetici Partilerinin Yenilgisi” başlıklı bir yazı yayınladı:

“Geçici Hükümet’in bu çok alçakgönüllü ve çok yerinde taleplerini reddetmesi, karşıdevrimciler açısından eşi görülmemiş bir utanmazlık ve yüzüzlük örneği olduğu gibi, ‘Büyük Rusya’ çığırtkanlarının gerçek politikasının bir göstergesidir; ve Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, kendi parti programlarını inkâr ederek, bu duruma, hükümet içerisinde göz yumdukları gibi, bunu, şimdi gazetelerinde savunmaktadırlar. Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler nasıl bir utanç batağına saplanmışlardır! Gazeteleri *Delo Naroda* ile *Raboçaya Gazeta*’nın düştüğü acınacak durum ortadadır!

Kaos, karışıklık, ulusal sorunlarda ‘Lenincilik’ ve anarşi... işte bu sözcükler, burjuva toprak beylerinin her iki gazetede Ukraynalılara yakıştırdıkları sözcükler.”³¹

Temmuz ayı başında, üç hükümet temsilcisi, Kerenski, Çereteli ve Tereşçenko Kiev’e giderek, Rada ile diplomatik bir anlaşma imzaladılar. Bu anlaşma, Ukraynalılara hiçbir gerçek hak vermiyor, sadece gelecekte verilebilecek haklardan söz ediyordu. Ne ki, bu anlaşma bile burjuva kampında düşmanca bir öfkeye neden oldu. Burjuva bakanlar, Ukraynalılar ile yapılan görüşmeleri, Geçici Hükümet’ten çekilmek için bahane olarak kullandılar. Kadetler bu adımı, Petrograd’daki Temmuz olayları sırasında attılar ve Ukrayna sorunu üzerindeki görüş ayrılığı nedeniyle hükümetten ayrıldıklarını bildirdiler.

Kadetler, 1917 Ağustosunda hükümete yeniden katıldıkları zaman Ukrayna sorunu daha da beter hale gelmişti. Geçici Hükümet’in 4 Ağustos tarihli bir emri, Temmuz anlaşması ile Ukraynalılara verilen bütün ödünleri kaldırıyordu. Bu emir, Ukrayna’yı, beş batı tarım eyaleti ile sınırlıyor, Donbas ile Ekaterinoslav eyaletini ve Karadeniz eyaletlerini dışarda bırakıyordu. Ayrıca, Rada’nın görevleri en aza indiriliyor, ancak bazı yerel hükümet yetkileri veriliyordu.

Bunun üzerine Merkez Rada, Geçici Hükümet’e karşı düşmanca bir tutuma girdi. İşte o zamandan Ekim Devrimi’ne kadar Ukraynalılar arasında, Bolşeviklere karşı bir sempati sürekli büyüdü,

zira Bolşeviklerin ulusal sorun konusundaki doğru politikaları halk kitlelerince anlaşılmaya başlanmıştı.

Geçici Hükümet, Finlandiya'daki ulusal sorunu da çözememişti. 7 Mart'ta, I. Aleksander tarafından, Finlandiya Grand Dük'ü üzerine "tevdi olunan" anayasayı yürürlüğe sokan bir yasayı kabul etti. Rus burjuvazisi, Çarlık Anayasası'ndan öteye adım atmak istemiyordu: Finlandiya yeni haklar elde edemediği gibi, Finlandiya Dieti'ne de iktidar yetkisi tanınmıyordu.

Fin halkı özerklik istiyordu. Bu konudaki görüşmeler, Fin Dieti ile Geçici Hükümet arasında 1917 Nisan ve Mayıs aylarında sürdü gitti. Diet tarafından önerilen özerklik, Rusya'nın dış ilişkiler ile askeri konular üzerindeki kontrolünü koruduğu gibi; Finlandiya Genel Valiliği makamını da muhafaza ediyordu. Geçici Hükümet bu öneriyi bile kabul etmiyordu. Diet'in toplanması ve dağılmasının Rus hükümetinin isteğine tabi olması konusunda ısrar ediliyor, Rusya'nın çıkarlarını ilgilendiren konularda kayıtlar konuluyordu. Buradaki "Rusya'nın çıkarları" konusunu saptamak ise Genel Vali'nin görevi idi. Böylece Fin Dieti'nin yetkisi sığır indirilmiş oluyordu.

Geçici Hükümet'in bu tutumu karşısında Diet, 5 Temmuz'da kabul ettiği bir yasa ile, askeri konular ile dış işleri dışında bütün meselelerde Diet'in yetkilerini ilan etti. Geçici Hükümet, buna, Diet'in kapandığını bildiren bir bildiri ile yanıt verdi. Geçici Hükümet tarafından 18 Temmuz 1917'de yayınlanan bir manifesto ile Diet'in yetkilerini aştığı bildirildi.

"İleride kurulacak olan Rus Kurucu Meclisi'nin iradesine müdahale edilmiştir. ... Fin halkı, kendi kaderini kendi tayin edecektir ama bu, Rus halkının rızası ile gerçekleşebilir."³²

Bu manifestoyu takiben Diet binası, daha sonra Gürcistan'ın Dışişleri Bakanı olan Menşevik Gegeçori'nin emri ile askeri birlikler tarafından işgal edildi. Geçici Hükümet'in bu emrine uymayı reddeden milletvekilleri Diet binasına sokulmadı.

Bolşevik Partisi'nin Fin ulusal bağımsızlık hareketine karşı tutumu, 1917 Nisanı Bolşevik Konferansı'nın Stalin raporu ile, Lenin'in ve öteki Bolşeviklerin bu konudaki yazılarında belirttikleri

görüşlere uygun olarak kabul edilen kararda, açık bir biçimde ortaya konmuştur. Lenin bu konuda şunları yazıyordu:

“Çarlar tam bir ilhakçı politika izlemiş, tıpkı toprak beylerinin serf köylüleri birbirleriyle değiştirdikleri gibi, başka monarşiler ile anlaşarak, bir ulusu bir başka ulusla değiş tokuş etmişlerdir; Polonya böyle bölüşülmüş, Napolyon ile Finlandiya üzerinde böyle anlaşılmıştır. Şimdi, cumhuriyetçi olan burjuvazi, *aynı ilhakçı politikayı* daha zarif ve daha üstü kapalı biçimde izlemektedir. ... İşçi ve köylü yoldaşlar, Guçkov, Milyukov ve Geçici Hükümet gibi Rus kapitalistlerinin, Finlandiya, Courland, Ukrayna ve benzeri ülkeler için izlediği ilhakçı politikalara boyun eğmeyin!”³³

1917 yazının sonuna doğru, bir yanda burjuva silahlı birlikleri, öte yanda Kızıl Muhafızlar Finlandiya’da oluşmaya başladı. Finlandiya’da üslenen askeri birlikler, Bolşeviklerin tutumunu benimsemeye başladılar.

Geçici Hükümet’in emperyalist politikası, Doğu halklarına karşı, Finlandiya’dan daha belirli idi.

Şubat Devrimi’nden sonra, Doğu halkları arasında görülen ulusal harekette iki ana eğilim gözleniyordu: Birlikçilik ve ulusal federalizm. Birlikçilik, başta Tatarlar olmak üzere Müslüman tüccar burjuvazi ile, “ulusal kültür özerkliğinden” fazla bir şey istemeyen ulusalcı aydınlar tarafından destekleniyordu. “Uluslararası toprak ilkesini savunan federalciler”, genç yerli sanayi burjuvazisini temsil ediyorlardı. Müslümanlar arasındaki federalist hareketin öncülüğünü Azerbaycan burjuvazisi yapıyordu. Türkistan’da, 1. ve 2. Müslüman kongrelerinde de federasyon ve “ulusal toprak özerkliği” lehinde bir karar kabul edilmişti. Bu karar aslında, yerli burjuvazinin, Rus devriminden korkusunu yansıttır ve devrime karşı bir set çekilmesini amaçlıyordu.

Türkistan’da başka yerlere göre çok az Bolşevik vardı. Üstelik burada, yerel Bolşeviklerin çoğu, ulusal sorun konusundaki Bolşevik politikasını çarpıtmışlar ve yerli halk ile ilişkilerinde büyük hatalar yapmışlardı. Bu nedenle Kazakların “Allah Orda” ve Özbeklerin “Uleme” gibi ulusalcı partileri halk arasında büyük taraftar kazanmıştı.

Şubat Devrimi, Orta Asya'daki ezilen ulusların çalışan nüfusunun koşullarında herhangi bir iyileşme getirmemişti. Şubat Devrimi'nden sonra kurulan Kırgız Gençliği Devrimci Birliği, Orta Asya'daki koşulları şöyle anlatır:

“Monarşiyi devirmiş bulunan Şubat Devrimi, iktidarı tekrar yüksek rütbeli Rus memurları ile zengin Kulakların eline teslim etti. Bu gibi unsurlardan oluşan Geçici Hükümet Yerel Komitesi, Kırgız halkı arasında eşitliği kuracağı yerde, Kırgız halkını ezmeye ve yok etmeye çalışamıştır.”³⁴

Geçici Hükümet'in Kırgızistan konusundaki ilk hareketi, 1916 Kırgız ayaklanmasında halkı kıran Rus kasaplarının bağışlanmasını sağlayan 18 Mart 1917 tarihli buyruğu çıkarmak olmuştur. Yerli halka karşı kırım ve her türlü zulmü uygulayan Rus canileri hapisneden salınmıştır. Geçici Hükümet'in bu hareketi yerli halk arasında büyük kırgınlığa neden olmuştur.

Orta Asya'daki ezilen ulusların kırgınlığı, Kadet Partisi liderlerinden N. N. Şepkin'in, Türkistan Hükümet Komitesi Başkanlığı'na atanması ile büsbütün arttı. Bu komite, devrim öncesi günlerinde, Genel Vali'nin taşıdığı haklarla donatılmıştı. Komiteye, Türkistan ile Step bölgelerindeki (Kazakistan) yerel hükümet sorunlarında karar verme yetkisi verilmişti. Üstelik Geçici Hükümet, yerel halk özerklik istediği halde, buralarda, Zemstvo kurumlarının bulunmasını yeterli görmüştü.

Kısacası, Geçici Hükümet, ulusal sorunların çözümü için hiçbir şey yapmadı. Çarlık yönetiminin sınır bölgelerindeki merkezi bürokratik mekanizma aynen bırakılmıştı. Rusça, bütün uluslarda resmi dil olmaya devam ediyordu. Ezilen ulusların ulusal haklar konusunda yaptıkları talepler reddediliyordu. Yüzyıllardır yüzüstü bırakılan acil ihtiyaç ve isteklerin karşılanması yerine, Geçici Hükümet, bu ezilen uluslara, gelecekleri Kurucu Meclis tarafından belirlenene kadar beklemelelerini tavsiye ediyordu. Ve bu meclisin de ne zaman toplanacağını bilen yoktu.

Geçici Hükümet iktidarda iken bazı ulusal talepler karşılandıysa da bu, onun isteğine ve burjuvazinin arzusuna rağmen olmuştur. Örneğin, Geçici Hükümet, Polanya'nın bağımsızlığı konusunda

gösterişli bir jest yapmıştır ama, Polonya devletinin bağımsızlığı, Şubat Devrimi'nden bir yıl önce, emperyalist Alman hükümeti tarafından zaten ilan edilmiş, Rus burjuvazisi de buna, Polonya toprakları halihazırda Alman birlikleri tarafından işgal edildiği için ister istemez razı olmuştu. Kaldı ki, Rus birliklerinin işgal ettikleri bölgelerde, Geçici Hükümet'in politikası hiçbir şekilde Çarlık politikasından farklı olmamıştır.

Emperyalist savaşın devamından yana olan Geçici Hükümet, haliyle, Rusya'daki ezilen ulusların en doğal taleplerini reddedecekti, üstelik bu konuda kendisini destekleyen iki önemli müttefiki vardı: Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler.

4

SOVYETLERİN BİRİNCİ BÜTÜN RUSYA KONGRESİ

Geçici Hükümet'in bakanlarının değişmesini, programında herhangi bir değişiklik izlemedi. Burjuvazinin diktatörlüğünü sağlamlaştırmak için verdiği mücadelede, şimdi Sosyalist Devrimciler ile Menşevik Sovyetlerin desteğine sahip bulunması dışında her şey eskisi gibi devam ediyordu.

Sosyalist Devrimciler ve Menşevikler ile yapılan koalisyon, burjuvazinin Nisan bunalımından sıyrık bile almadan kurtulmasını mümkün kıldı. Nedir ki, burjuvazi bu bunalımın *nedenlerini* ortadan kaldırma gücüne sahip değildi. Savaş, alabildiğine can alarak devam ediyordu. Savunmacıların, "Zaferle sonuçlanana kadar savaş!" sloganı, savaşta herhangi bir çıkarı bulunmayan halk kitlelerinin sınıfsal durumları ile çelişmeye devam ediyordu. Bunalımın nedenleri ortadan kalkmadığına göre yeni patlamaların olması kaçınılmazdı. Bunun için, Bolşevik Partisi Merkez Komitesi, günün sloganları olarak şunların devam etmesini vurguladı:

"1. Savaş sona erdirme konusunda proletarya çizgisi ile proleter yöntemin *açıklanması*;

2. Küçük burjuvazinin, kapitalistlerin hükümetine güven verme ve onunla uzlaşma politikasının *eleştirilmesi*;

3. Burjuvazinin bunalım günlerinde desteğine dayanma çabaları göz önünde bulundurularak, küçük memurlar, vasıfsız işçiler gibi nispeten

geri kalmış kitleler arasında ve özellikle *her alayda ve her fabrikada* propaganda ve ajitasyon faaliyetine devam etmek;

4. Her fabrikada, her bölgede, her mahallede proletaryayı *örgütlemek, örgütlemek* ve bir kez daha *örgütlemek*.”³⁵

Böylece, kitlelerin desteğini kazanmak için yapılan mücadele yeni bir aşamaya girmişti. Bolşevik Partisi Merkez Komitesi’nin bu kararına uygun olarak Bolşevikler, kışlalarda ve işçi sınıfı mahallelerinde faaliyetlerine devam ettiler. Geçici Hükümet’in karşıdevrimci niteliği ile, Petrograd Sovyeti’nin Sosyalist Devrimci ve Menşevik liderlerinin uzlaşmacı politikalarına karşı halkın gözünü açmak için, atak ve ustaca çalışmaya başladılar.

Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, Leninist ajitatörlerin kışlalara girememeleri için özel bir çaba harcıyorlardı. Halk toplantılarında, uzlaşmacılar, Bolşevikleri yalan ve karalama yağmuruna tutuyorlardı. Nedir ki, Bolşeviklerin azmi ve davalarının haklılığına olan inançları ile Leninist partinin seçtiği açık ve kesin sloganlar etkisini göstermeye başladı. Askerler ile işçiler, burjuvaların konuşmalarındaki sözde vatanseverce aldatmacaları gitgide daha iyi fark eder hale geldiler. Toplantılarda, “Kahrolsun ibneler!” bağırışları daha fazla duyulmaya başladı. Sosyalist Devrimci ve Menşevik konuşmacıların kışlalara ve fabrikalara girmelerinin engellenmesi talepleri daha sık yineleniyordu. Bolşeviklerin yaptıkları yalın ve doğrudan hedefe yönelik konuşmaları, gitgide artan bir dikkatle dinlenir olmuştu.

Bolşevik Partisi’nin saflarını takviye eden kitle çalışması, her şeyden önce, işçiler ile ilk teması bulunan örgütlerde, fabrika komiteleri ile sendikalarda gelişti. Otokrasiyi silkip atan Rus işçi sınıfı, görülmemiş bir hızla örgütleniyordu. Petrograd ile Moskova’da, yalnız Mart ve Nisan aylarında 10’dan fazla sendika kurulmuştu; oysa bu sırada bütün Rusya’daki sendika sayısı 2 bin kadardı.

Bu süratli örgütlenme faaliyetlerinin başını her yerde Bolşevikler çekiyordu. Bunların etkileri, özellikle fabrika komitelerinde hızla artıyordu. Fabrika komitelerinin 30 Mayıs-3 Haziran arasında Petrograd’da yaptığı konferans, bütünüyle Bolşeviklerin etkinliği altındaydı ve Bolşevik Partisi’nin işçi sınıfı arasındaki büyüyen denetimini gözler önüne seriyordu. Bu konferansta, Lenin’in, ekonomik bo-

zulmaya karşı önerdiği önlemler büyük bir çoğunlukla kabul edildi. Bu konuda Menşeviklerin yaptıkları öneri, toplam 421 oydan ancak 13'ünü alabilmişti. Konferans sonunda kabul edilen karara göre, işçi sınıfı için temel teşkil edecek olan toplumsal ve ekonomik önlemlerin ancak devlet erkinin, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri'ne geçmesiyle başarıyla gerçekleştirilebileceği ifade ediliyordu. Menşeviklerin, sendikaların "tarafsız" ve pölitik partilerin etkilerinden uzak olmaları konusundaki teorilerine karşın sendikalar, Bolşeviklerin etkisiyle gitgide politik mücadeleye daha fazla katılıyorlardı.

Çalışan nüfusun büyük çoğunluğu, sosyalizm için mücadele etme ve proletarya devrimini bilinçli olarak destekleme gereğini henüz göremiyordu. Savaşı sürüncemede bıraktığı için burjuvaziye öfkeleniyorlardı ama, iktidarı kendi ellerine alabilme olasılığını kavramaktan daha çok uzaktılar. Onlara, bir sınıf sloganı olan "Bütün İktidar Sovyetlere!" sloganını benimsetmek için çok ustaca bir yaklaşıma gerek vardı. Emekçi nüfusun bir konu etrafında toplanmasında, "Kahrolsun On Kapitalist Bakan!" sloganı önemli bir rol oynuyordu. Bu slogan, on kapitalist bakanı hükümette tutmak için inatçı bir çaba gösteren Menşevikler ile Sosyalist Devrimcilerin teşhir edilmesinde ve iktidarın Sovyetlere devredilmesi gereğinin kavranmasında, yalınlığı ve hemen anlaşılabilirliği ile önemli bir yer tutuyordu.

Bolşevik Partisi'nin ajitasyon çalışmalarındaki etkinliği, kitlelere doğru bir biçimde yaklaşması ve onlarda saklı bulunan itirazları açık sloganlar halinde formüle etmesi gerçeğinde aranmalıdır. Bolşevik Partisi'nin kazandığı şaşırtıcı başarıyı Stalin şöyle ifade etmiştir:

"Bir devrimin zaferi için, eğer bu devrim gerçekten bir halk devrimi ise, milyonlarca insandan oluşan kitleleri kendisine çekebiliyorsa, tek başına parti sloganlarının doğru olması yetmez; devrimin zaferi için bir koşul daha gereklidir: Kitlelerin, bu sloganların doğruluğuna kendi deneyimleri ile inanmaları gerekir. İşte ancak o zaman, partinin sloganları, kitlelerin kendi sloganları haline gelir. Ve ancak o zaman, yapılan devrim bir halk devrimi olur."³⁶

Lenin'in öncülüğünde, bu dönemde Bolşeviklerin taktikleri, kitleleri adım adım, partinin sloganlarını anlamak ve bu sloganlar için mücadele etmeye yöneltmekti.

Bolşevik Partisi'nin enerjik ve azimli çalışmaları, çok geçmeden

iki önemli olay biçiminde meyvesini verdi: İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin I. Kongresindeki mücadele ve bu kongre ile bağıntılı olarak Petrograd'da yapılan Temmuz gösterileri.

I. Bütün Rusya Sovyetleri Kongresi, 3 Haziran'da başladı. Kongreye binden fazla delege katıldı ve bunlardan 822'sinin oy hakkı, geri kalanının da konuşma hakkı vardı. Küçük burjuva Sosyalist Devrimciler ile Menşevik blok, bu kongrede büyük çoğunluğa sahipti. Sosyalist Devrimciler 285, Menşevikler 248 delege ile temsil ediliyorlardı. Küçük grupların hemen hepsi bu iki partiyi destekliyordu. Bolşeviklerin ancak 105 delegesi vardı.

Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, kongreyi büyük tezahürat ile açtılar ve ondan, "devrimci demokrasi" kongresi diye söz ediyorlardı. Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler bu kategori altına, işçileri, köylüleri, küçük burjuvaları, maaşlı memurları, bürokratları, serbest meslek sahiplerini, yani kısacası, ait oldukları sınıf ne olursa olsun, "Aydın halk" dedikleri tabakayı da dahil ediyorlardı. Proletaryanın kafasını belirsiz terimler ile bulandırmak bu iki partinin çıkarınaydı. Onların küçük burjuva niteliklerine bundan daha uygun düşen ya da, politik hayatlarında bu cafcaflı ve sınırları belirsiz "devrimci demokrasi" sözünden daha önemli bir rol oynayabilecek bir başka deyim bulunamazdı.

Kongreye, 305 ortak işçi, asker ve köylü vekilleri temsilcisi, 53 bölge ve eyalet merkezleri Sovyeti, 21 ordu ve faal hizmet örgütü temsilcisi, 8 ordu geri hizmet örgütleri ve 5 donanma örgütleri temsilcisi katılıyordu.

Sovyetler, Rus devriminde tek örgütlü ve silahlı kuvvet idi ve bu bakımdan Sovyetlerin gücüne kimsenin karşı koyması mümkün değildi. Böyle olduğu halde, kongre, tam bir iktidarsızlık örneği verdi. Bu kongre, gerçek bir iktidar yaratmak için her olanağa sahip bulunduğu halde, bir hükümet kurmayı reddetti. Ama bunun bir mantığı ve sistemi yok değildi. Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler, Sovyetlerde başı çekiyorlardı ama, kapitalistler olmaksızın iktidarı ele almaktan korkmakla, gerçekte, devrimi engellemiş oluyorlardı. İşçiler ile köylülerin devrimci enerjilerini kösteklemek için ellerinden gelen her şeyi yapıyorlardı. Kitlelerdeki yaratıcı ruh baskı altı-

na alınıyor, uyanan halkın devrimci atılımı köstekleniyor ve işçiler ile kapitalistlerin çıkarlarını uzlaştırmak için kısır girişimler ile vakit öldürülüyordu. Gitgide pervasızlaşan kapitalistlere aktif olarak karşı çıkmak yerine, durmadan uzlaşma aranıyor ve her sorunun çözümü küçük burjuva hükümetine havale ediliyordu. İçinde bulunan koşulların derhal düzeltilmesi için mücadele etmek yerine, onlar, savaşın bitmesini ve Kurucu Meclis'in toplanmasına kadar sabırla beklemeyi tavsiye ediyorlardı. Barış yapılmasını isteyeceklerine, savaşın zafer kazanılana dek sürdürülmesini talep ediyorlardı.

İşçi sınıfı ile toprağa hasret köylülerin çıkarları durmadan burjuvazinin çıkarlarına feda ediliyordu. Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler, burjuvazinin, işçiler ile köylüler üzerindeki egemenliklerini sürdürmenin birer aracı olarak hizmet ediyorlardı.

Sovyetler, iktidarı ele almayı reddettiklerine göre, şimdiki görevleri neden ibaret bulunuyordu? Sadece gelen raporları dinlemek mi? "Hükümet iktidarının niteliği" konusunda bitip tükenmez tartışmalar yapıyordu. Uzun, sulandırılmış, ne amaca hizmet ettiği belirsiz kararlar benimseniyordu. Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin toplantıları, işçilerin o zamanki deyimiyle "Toplan, otur, konuş ve sigara tellendir" demekten ibaretti.

Kongre gündeminin ilk maddesi, 'Geçici Hükümet'e ve devrimci iktidarın kurulmasına karşı güdülecek politika sorunu idi. Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler, iktidarın Sovyetlere devredilmesi önerisine şiddetle karşı çıkıyorlardı. Burjuvazinin sabotajından korkan ve onun ardında ve gerisinde bulunmaya alışkın olan Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, kitlelere, hükümetin niteliği konusunda çarpık bir düşünce vermeye çalışıyorlardı. Kongrede, Menşevik lider Çereteli şu kesin yargıda bulunuyordu:

"Halihazır durumda Rusya'da, 'iktidarı bize devret, sen çek git, biz senin yerini alacağız' diyebilecek tek bir parti yok!"³⁷

Evet, Çereteli, dinleyicilerin gergin sessizliği ortasında, "Rusya'da böyle bir parti yok!" diye bağırıyordu.

Ve birden, gök gürlemesi gibi bir ses buna yanıt verdi:

"Hayır, böyle bir parti var!"

Bu Lenin'in sesiydi ve Bolşevik Partisi adına Menşeviklere meydan okuyan bir sestti.

Dinleyenler, birden elektriğe tutulmuş gibi oldular. Uyumakta olan Sosyalist Devrimci ve Menşevik delegelerin gözleri dört açıldı ve heyecanla vızıldamaya başladılar. Delegeler, patrona böylesine karşı çıkan adamı görmek, görebilmek için ayağa fırladılar. Başkanlık divanındaki liderler arasında derin bir şaşkınlık vardı. Ama Lenin kürsüye tırmanmıştı bile. Konuşmasına şöyle başladı:

“Rusya’da, bütün iktidarı üzerine almaya hazır olduğunu söyleyebilecek bir siyasi parti bulunmadığını söyledi. Ben bulunduğumu söylüyorum. Hiçbir siyasi parti bunu reddedemez ve bizim partimiz de reddedemez; partimiz, tüm iktidarı devralmaya her an hazırdır!”³⁸

Menşeviklerin, ilkesiz, korkak ve ikiyüzlü taktikleri, Bolşeviklerin atak ve kesin politikası ile karşı karşıya gelmişti. Delegelerin pek çoğu, Lenin’i yalnız, burjuvanın, Sosyalist Devrimcilerin ve Menşevik basının iftiralarla dolu makalelerinden tanıyordu. Herhangi bir etiketi ve mevkisi olmayan sıradan delegeler, burjuvazi ile küçük burjuvazinin çıkarlarını savunanlarca sık sık ve vahşice saldırılan bu Bolşevik lideri dinlemek istiyordu. Bunlar, Bolşeviklerin görüşlerinin bir serimini onun ağzından dinlemek istiyorlardı. Delegeler onun sakin ve güvenli konuşmasını derin bir sessizlik içerisinde dinlediler.

Bunu fark eden kongre kodamanları, Lenin’in sözlerini, gülerek ve alaycı takılmalar ile karşıladılar.

“İstediğiniz kadar sırtın,’ diye karşılık verdi Lenin:

‘Eğer vatandaş bakan bize, sağ parti ile yan yana bu soruyu soracak olursa, buna uygun bir yanıt alacaktır. ... Bize güven verin ve biz de size programımızı sunalım.’

‘Aslında bu program, 29 Nisan’da yaptığımız konferansta verilmiştir. Ne yazık ki bu program görmezlikten gelindi ve bir rehber olarak alınmadı. Bu tutumun bir açıklamasının da yapılması gerekir.’”³⁹

Bunun ardından Lenin, Bolşevik Partisi’nin Nisan Konferansı’nda aldığı başlıca kararları anlatmaya başladı.

Lenin’in konuşması ilerledikçe, delegelerin, özellikle askerlerin tutumu yavaş yavaş değişiyordu. Hükümetin hâlâ sürdürdüğü bu

yağmacı savaş ve ne mevcut burjuva hükümetin ne de onun küçük burjuva müttefiklerinin istedikleri ya da sağlayamadıkları barış konusunda Lenin'in söyledikleri, delegeler tarafından büyük bir istekle dinleniyordu. Lenin, adım adım hakkındaki yalan ve uydurmaları dağıtarak, tutarlı ve son derece açık bir program sundu.

Lenin'e ayrılan konuşma süresi geçiyordu. "Zamanı daha fazla uzatmayın!" diye bağıryorlardı ön sırada oturan liderler. O anda büyük bir gürültü koptu. Hatibin zamanının uzatılması için dinleyenlerden protesto ve talepler yükseldiği gibi, bu isteğe alkışlar da katılıyordu. Alkışlar gittikçe artıyordu. Bu protestolar karşısında başkanlık divanı, hatibin konuşma zamanının uzatılması için oya başvurmak zorunda kaldı. Yapılan oylamanın sonucunu, Lenin'in sakin ve güvenli sözlerinden derin bir biçimde etkilenmiş bulunan sıradan asker ve işçi delegeler belirledi.

Delegelerin alkışları arasında Lenin konuşmasını şu sözlerle bitirdi:

"İktidarın, yoksul köylülüğün desteği ile devrimci proletaryaya devredilmesi, barış için insanlığın bildiği en emin ve ıstırapı en aza indiren biçimde devrimci bir mücadelenin verilmesi ve her şeyin devrimci işçilerin iktidarının ve zaferinin Rusya'da ve bütün dünyada gerçekleşecek biçimde düzenlenmesidir."⁴⁰

Lenin'in, Bolşeviklerin iktidarı devralmaya hazır olduklarını böylece ilan etmesi, bütün kongrenin dikkatlerini üzerinde topladı. Kongrede daha sonra söz alan Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler, bütün konuşmalarıyla Lenin'e karşı çıktılar. Kerenski, Skobele, Çernov, Filippovski, Dan ve diğerleri, burjuvazi ile bir anlaşma aramanın gereğini vurguluyorlar ve kongrenin, Rus kapitalistlerinin hükümetini desteklemesini istiyorlardı.

Bolşevik fraksiyonu tarafından önerilen karar tasarısı, Geçici Hükümet'i alabildiğine eleştiriyordu. Hükümet, ülkeyi ekonomik çöküşten kurtaramamış ve barışı sağlamayı başaramamıştı. Karar tasarısı, bütün yetkilerini karşıdevrimci hükümeti perdelemek için kullanan "Sosyalist" Menşevikleri teşhir ediyordu. Burjuvazi ile uzlaşma politikasının iflas ettiğini vurgulayan tasarı, bütün iktidarın Bütün Rusya İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'ne devredilmesini öneriyordu.

Peki, Bolşeviklerin bu devrimci taktiklerine karşı Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler ne öneriyorlardı? Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin önerdikleri ve kongrenin kabul ettiği karar şu oldu:

“Rus devriminin bugünkü durumunda bütün iktidarın İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri’ne devri, Sovyeti önemli ölçüde zayıflatacak, ona halen hizmet etmekte olan elemanların uzaklaşmalarına neden olacak ve devrimin çökmesi sonucunu doğuracaktır.”⁴¹

Sovyetlerin bu ilk kongresi, proletaryanın devrimci partisi Bolşevikler ile, küçük burjuva partilerinin, Menşevikler ile Sosyalist Devrimcilerin temsilcileri arasındaki derin uçurumu açıkça gözler önüne sermiş oldu. Bu iki parti, devrimi belirsiz bir tarihe erteliyordu, zira, yapılacak devrim çıkarlarına ters düşeceği gibi, onların bütün istekleri de zaten, Çarlıktan boşalan iktidarın burjuvaziye verilmesiydi. Kongrede bunu, Lenin’in programını bütünüyle eleştiren Menşevik Dan, en ufak bir kuşkuyla yer vermeyecek biçimde söylemişti:

“Eğer şimdi bizim, tamamen sosyalist bir kabinemiz olsa, bu kabinenin, burjuva devrimci demokrasininkinden başka bir politika izlemesinin olanaksız bulunduğunu söylememiz gerekir. Ve şunu da hatırdan çıkartmamalıyız ki, bu böyle olacak olsa, iktidar bizim ellerimize düşer.”⁴²

Çok şükür ki, böyle olmadı ve iktidar Dan’ın elleri arasına düşmedi! Kongrede Lenin’in yaptığı bir başka dikkat çekici konuşma da, savaş ve barış sorunu üzerine idi. Bu konuşmada Lenin, Menşevikler ile Sosyalist Devrimcilerin bu sorun üzerindeki ikiye bölünmüş ve uzlaşmacı politikalarını yoğun bir biçimde eleştirdi. Kongreye, Petrograd Sovyeti’nin, 14 Mart’ta dünya halklarına yaptığı, “Krallar ile toprak beylerinin ve bankerlerin fetih ve şiddet politikalarının aleti olarak hizmet etmeyi reddediniz” çağrısını hatırlatan Lenin şöyle söylüyordu:

“Bir yandan, ‘bankerlerinize hizmet etmeyi reddediniz’ deyip, öte yandan da, kendi bankerlerinizi kabineye alırsanız ve bunlar sosyalist bakanlar ile diz dize oturursa, bu, bildirgenizi sifıra indirgemiş olur ve aslında bütün politikanızı inkâr etme durumuna düşersiniz. ...”⁴³

“Açıklanması olanaksız çelişkilere düştünüz. Öteki uluslara ilhakları reddetmesini öneriyorsunuz ama ülkenizde bunu kendiniz uyguluyorsunuz. Öteki uluslara, ‘Bankerlerinizi deviriniz!’ diyorsunuz, ama siz kendi bankerlerinizi devirmiyorsunuz.”⁴⁴

Ana sorun olan, hükümet iktidarının örgütlenmesi sorunu, geri kalan sorunları belirliyordu. Kongre, iktidarı burjuvazinin eline bırakmakla, kendi sulandırılmış kararlarını zaten inkâr etmiş oldu.

Bolşevikler, ana sorunlar konusundaki kendi karar tasarılarını savundular ve böylece, devrimci mücadele için kitleleri harekete geçirmede bir platform oluşturdular. Bolşevikler bunu yaparken, hem Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin ve hem de Sovyetler Kongresinin karşı çıkmasına rağmen halk kitlelerine ulaşmış oluyordı. Lenin’in konuşmaları ile Bolşeviklerin önerdikleri karar taslakları, çalışan insanlar arasında büyük yankılar uyandırdı, uzlaşmacılara karşı bir nefret doğdu ve işçiler arasında sınıf bilincini uyanırmış oldu.

Partinin, halk kitleleri arasında etkisinin büyümesini en iyi gösteren olay, kongre henüz oturum halinde iken patlak veren Haziran gösterileri oldu.

5

HAZİRAN GÖSTERİLERİ

Haziran gösterisi, tıpkı Nisan gösterisi gibi, kendiliğinden bir sürecin ürünü idi. Nedir ki, bu zamana kadar Bolşevikler, Petrograd işçileri arasında sağlam bir mevzi kazanmışlardı. Bolşevikler Haziranda, Nisanda olmayan bir biçimde, kendiliğinden ve büyümekte olan memnuniyetsizliği örgütlü kanallara aktarabiliyorlardı. Bolşevik Partisi Merkez Komitesi, harekete biçim ve derinlik kazandırmak için, 10 Haziran tarihinde yapılmak üzere barışçı bir gösteri tasarladı. Bu gösteri, şu Bolşevik sloganları altında yapılacaktı: “Bütün İktidar Sovyetlere!”, “On Kapitalist Bakan Dışarı!”, “Sanayi İşçilerin Denetiminde!”, “Ekmek, Barış ve Özgürlük!”

Bu barışçı gösterinin amacı, Sovyet Kongresine, bütün devlet iktidarının Sovyetlere devredilmesini talep eden Petrograd işçi ve askerlerinin arzularını bildirmektir.

Kitleler, eski bir Çarlık soylusu olan Durnova'nın malikânesinden anarşistlerin çıkartılması için Geçici Hükümet'in verdiği bir emirle öfkelenmişlerdi. Bu emir, yanmakta olan ateşi büsbütün körükledi. Zaten anarşistler binanın yalnız küçük bir kısmını işgal etmişlerdi. Geri kalan büyük kısım Kızıl Muhafızlar ile sendikalar tarafından işgal edilmişti. Durnova malikânesinin bulunduğu Viborg bölgesi işçileri, protesto eylemine hazır haldeydiler. Geçici Hükümet'in bu hareketini, otokratik rejime bağlılıkları ile tanınan eski bakanları doğrudan doğruya savunma olarak görüyorlardı. İşçiler arasında öfke büyüyor, bölgeden bölgeye yayılıyordu.

Görünen oydu ki, tasarlanan gösteri, Geçici Hükümet'i desteklemekte olan uzlaşmacılara karşı dev bir protesto halini alacaktı. Bunlar, devrimci bir tutumu benimsemedikleri takdirde, Petrograd proletaryası arasındaki bütün güven ve itibarlarını yitirmiş olacaktı.

Uzlaşmacı partilerin liderleri, tasarlanan bu gösterinin havasını sezinlediler ve bunun bir Bolşevik komplosu olduğu konusunda yaygaraya başladılar. Yapılmakta olan kongrede, karşıdevrimin, Bolşeviklerin yapacakları gösteriden yararlanmayı planladıklarını öne sürerek, kongreden gösterileri yasaklayan bir karar çıkartmayı başardılar. Eğer Bolşevikler sokaklarda gösteriye kalkışacak olursa, Sovyetlerden atılma tehdidinde bile bulunuyorlardı.

Ne var ki çok geçmeden, gösteriyi yasaklamadaki asıl amaç aydınlığa çıktı. 11 Haziran'da, Kongre Başkanlığı ile, Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi, Köylü Vekilleri Sovyeti Yürütme Komitesi ve kongredeki bütün fraksiyonların bürolarının katıldığı ortak bir toplantı düzenlendi. Bu toplantı, Bolşevik Partisi'ni yargılayan bir mahkeme görünümündeydi. Tasarlanan gösteriyi inceleyecek komitenin başında bulunan Dan, Bolşeviklerin kınanmasını öngören bir karar önerdi:

“Bolşevik merkezlerin, vahim ekonomik bunalımların emekçi kitleler arasında yarattığı hoşnutsuzluk ve heyecandan yararlanma girişimi olarak 9 Haziran'da, Geçici Hükümet'in devrilmesini ve iktidarın Sovyetler tarafından ele geçirilmesini talep eden sloganlar ile gösteri yapmaya kalkışması, politik bir macera olup, bunun sonuçlarını karşıdevrimciler kendi çıkarları için kullanacaklardır.”⁴⁵

Dan, bu gösterinin, karşıdevrimcilerin, işçi ve askerlerin sokaklara dökülmesinden yararlanabilecekleri endişesiyle yasaklandığını yeniden vurguluyordu. Ne var ki hiç kimse bu savı kanıtlayabilecek herhangi bir şey göstermiyordu. Hepsi de bir ağızdan, Bolşeviklerin, kongrenin haberi olmaksızın bir komplo hazırladığını ve silahlı eyleme geçme hazırlığında olduğunu var-güçleri ile ilan ediyorlardı.

Gösterilerin yasaklanmasının gerçek nedeni, Menşevik Çereteli'nin öfkeli sözleriyle ortaya dökülmüştür:

“Dan'ın karar taslağı bu işi çözümümez. Şimdi gerekli olan bu tür kararlar değil. Şimdi olanlar tam bir *komplot*; hükümetin devrilmesi ve Bolşeviklerin iktidarı ele geçirmeleri için düzenlenen bir komplo. Zaten Bolşevikler iktidarı başka türlü ele geçiremeyeceklerini çok iyi bilirler. ... Biz şimdi başka yöntemler benimserseniz, Bolşeviklerin bizi suçlamaya hakkı olamaz. Taşındıkları silahın değerini bilmeyen devrimcilerin elinden bu silahların alınması gerekir. Bolşevikler silahsızlandırılmalıdır. ... Makineli toplar ve tüfekler bunların elinde bırakılmamalıdır. Komplolara göz yummayacağız ve boyun eğmeyeceğiz.”⁴⁶

Çereteli'nin bu karşıdevrimci konuşması, küçük-burjuva partilerinin bağımsız bir politika güdemeyeceklerini ve devrimci proletaryanın hareketlerinden gerçekten korktuklarını ele veriyordu. Öfke kötü bir danışmandır ve insanı yanıltır: Öfkeye kapılan Çereteli, Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin, bütün iktidarı karşıdevrimci burjuvaziye devretmeye ve tıpkı Fransa'da 1848'de olduğu gibi General Cavaignac tipindeki askeri diktatörlük için yolu temizlemeye hazır olduklarını ağızından kaçırmış oluyordu. Lenin o günlerde bu konuda şunları yazıyordu:

“Ne Çereteli, ne kişisel olarak Çernov ve hatta Kerenski bile, Fransa'da Cavaignac'ın oynadığı rolü kaldıramaz; bu rol için başka biri bulunacak ve o da zamanı gelince, Rus Louis Blanc'a, 'Defol yolumdan!' diyecek. Ne var ki, Çereteliler, Çernovlar küçük burjuva politikasının liderleridir ve ancak bunlar, Cavaignac'ın ortaya çıkmasını mümkün kılar. ... Çünkü, Cavaignac bir tesadüf değildir; Cavaig-

nac'ın 'ortaya çıkışı' tek başına gerçekleşen bir olgu değildir. Cavaignac, bir sınıfın (karşıdevrimci burjuvazinin) bir temsilcisidir, onun politikasının bir aracıdır. İşte siz sayın baylar Sosyalist Devrimciler ve Menşevikler *şu anda* bu sınıfı ve bu politikayı destekliyorsunuz.”⁴⁷

Gösterilerin yasaklanması kararı, Sovyet'in en üst organı sayılan Sovyetler Kongresi tarafından kabul edilmişti. Bu durum üzerine Bolşevik Partisi Merkez Komitesi, kongrenin bu kararına boyun eğdi ve 10 Haziran'da yapılması kararlaştırılan gösteriyi iptal etti. Nedir ki, bu iptal kararını uygulamak zordu, çünkü gösteri günü gelmiş ve karar gece geç vakit alınmıştı. Yine de Bolşevikler, kitlelerin sokaklarda gösteri yapmalarını engellemeyi başardılar. Bu, çok karmaşık ve güç koşullar altında kazanılan bir deneyim oldu, zira, kitlelerin hoşnutsuzluğunun taşma noktasına geldiği bir sırada, kendiliğinden doğan bir hareketi engelleyen bir geri çekilme söz konusuydu.

Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, Bolşeviklerin yapacakları gösteriyi iptal etmişlerdi ama, bunlar, kitleleri harekete geçiren nedenleri iptal edememişlerdi. Fabrikalar ile alayları ziyaret eden delegeler, her yerde işçilerin, zorla bastırılan hoşnutsuzluğunu ve her an patlamaya hazır büyüyen öfkesini görüyorlardı.

Delegeler bu izlenimlerini aktarınca, Sovyetler Kongresi, 18 Haziran'da bir gösteri yapılmasına karar verdi, ama bundan amaç, kitlelerin duygularında bir boşalma sağlayarak bunları, uzlaşmacıların sloganlarını kabul eder duruma getirmektir. Ayrıca, Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, Bolşevikler ile boy ölçüşmek istiyorlar ve yapılacak gösterinin denetimini ele geçireceklerini umuyorlardı.

Küçük burjuva liderleri, 18 Haziran'da, cephede bir saldırının başlayacağını biliyorlardı. Yani, kongreye güven gösterisi, aynı zamanda, başlayan askeri taarruzun onaylanmasının bir göstergesi olarak da işe yarayacaktı. İşte bunun için 18 Haziran tarihi seçilmiş ve cephedeki saldırı ile gösteri aynı güne denk düşürülmüştü.

Fakat, uzlaşmacılar yanılmışlardı. Yaklaşık 500 bin işçi ve asker o gün sokaklarda yürümüştü. Kızıl bayraklar ile devrimci dövizler taşıyan kollar, kentin her yanından merkeze doğru harekete geçmişlerdi. Göstericilerin büyük çoğunluğu Bolşevik sloganlarının

altında yürüyorlardı. Geçici Hükümet'e güveni ifade eden sloganlar nadiren görülüyordu. Bu sloganlar, alaylı bağırışlar ile karşılanıyor ve 'güvenlerini' ifade eden küçük gruplar telaşlı adımlarla geçip gidiyorlardı.

Bolşeviklerin bir komplo hazırladıkları konusundaki utanmazca iftira, bu gösteri ile yalanlanmış oldu. Petrograd'ın tüm devrimci halkının kent sokaklarında isteklerini belirtmek üzere yürüyüş yapmasının, hangi komplo ile ilgisi olabilirdi? Bu gösteri, halkın kimden yana olduğunu açıkça ortaya koymuştu: Küçük gösterici grupları 'hükümete güven' çağrısında bulunuyorlar, buna karşılık yüz binlerce işçi, Bolşevik sloganlarını destekliyorlardı.

Stalin bu gösteriyi şu sözler ile anlatmıştır:

"Burada şu özellik göze çarpıyordu: Tek bir atölye, tek bir fabrika, tek bir alay, 'Geçici Hükümet'e Güven!' sloganını taşımamıştır. Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler bile, bu sloganı teşhir etmeyi unutmuşlar (ya da buna cesaret edememişlerdir). Gösteride ne isterseniz vardı: 'Bölünme Yok!', 'Birleşelim!', 'Sovyete Destek!', 'Herkes Eği-tim!', ... ama (ister inanın, ister inanmayın) asıl şey yoktu: Geçici Hükümet'e güven. Yalnız üç küçük topluluk, güven sloganını taşımak cesaretini göstermiş ama bunlar da pişman olmuşlardır. Bu üç grup: Kazaklar, 'Bund' grubu ve Plehanov'un 'Birlik' grubuydu. İşçiler bunlara, 'Kutsal Üçlüler' adını takmışlardı. Yine bunlardan ikisi ('Bund' ile 'Birlik') işçilerin zorlamasıyla, taşıdıkları dövizleri bir yana fırlatmak zorunda kalmışlardır. Dövizlerini bırakmayı reddeden Kazakların ellerinden bunlar alınarak parçalanmıştır. Bir başka 'güven' dövizini, salanmakta olduğu yerden alınmış ve gösteriye katılan halkın alkışları arasında bir grup işçi ve asker tarafından parçalanmıştır."⁴⁸

Kısacası, bu gösteriden çıkan sonuca göre, Geçici Hükümet'e karşı, gösteriye katılanların çoğunluğu tarafından güvenilmemesi, Menşevikler ile Sosyalist Devrimcilerin halkın gösterdiği genel eğitim karşısında korku duymaya başlamalarıdır.

Yine bu gösteri, Bolşevik Partisi'nin halk arasındaki etkisinin büyük ölçüde arttığını ortaya koymuştur. Kitleler yalnız Bolşevik sloganlarını taşımakla kalmamış, binlerce işçi açıkça kendilerinin de Bolşevik olduğunu söylemeye başlamışlardır.

Uzlaşmacılar, uğradıkları bu yenilgiyi artık gizleyemiyorlardı. Menşeviklerin merkez organı, Sovyetler ile Geçici Hükümet’e karşı bir “güven” gösterisi düzenlemek istediklerini ama “18 Haziran gösterisinin, Geçici Hükümet’e bir ‘güvensizlik’ gösterisine dönüş-tüğünü” itiraf ediyor ve şöyle devam ediyordu:

“Dış görünüşü ile 18 Haziran gösterisi, moral bozucu bir izlenim bırakmıştır. Sanki, devrimci Petrograd, Bütün Rusya Sovyetleri Kongresi ile yol ayrımına gelmiştir. Oysa daha birkaç gün önce ... Kongre, Geçici Hükümet’e karşı güvenini ifade etmişti.

18 Haziran günü, devrimci Petrograd, Geçici Hükümet’e olan güvensizliğini tam olarak dile getirmiş gibidir.”⁴⁹

Küçük-burjuva uzlaşmacılarının, Petrograd proletaryası arasındaki etkilerinin artık sığa indiği, bütün burjuva ve Menşevik basını tarafından kabul edilmiştir.

Hepsi de sanki sözleşmiş gibi, Bolşeviklerin zaferinden söz ediyorlardı: Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler, üzüntüyle karışık öfkeyle, Kadetler endişeyle, acı bir alayla...

Sol Menşevik *Novaya Zin*, bu konudaki gözlemleri şöyle özetliyordu:

“Pazar günkü gösteri, ‘Bolşeviklerin’ Petrograd proletaryası ve garnizonu içindeki tam bir zaferini açığa çıkarmıştır.”⁵⁰

Ama bu gösteri en büyük endişeyi burjuvazi arasında doğurmuştur.

6

RUS ASKERİ SALDIRISI

Burjuvazi, uzlaşmacıların tutumunu gittikçe artan bir sinirlilik içerisinde izliyordu. Uzun zamandır ayakları altındaki toprağın artık güvenli olmadığını hissetmeye başlamışlardı. Belli başlı burjuva ve toprak beyi partisi olan Kadetler, ‘müttefiklerinin’ (Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin) gitgide azalan etkisini, artan bir kötümserlikle görmekteydi. Gericiler, kitlelerin desteğini kazanmak için yeni yöntemler arıyordu. Burjuvazi ile onun küçük burjuva müttefikleri böyle bir yöntemin, cepheye yeni bir saldırı olacağı

üzerine de fikir birliği halinde idiler. Kadetlerin hesapları çok açıktı: Orduyu, uzlaşmacıların yardımı ile bir saldırıya sürüklemek. Savaşın sürmesi, mutlaka askeriye'nin güç kazanmasına yol açacaktı. Böylece, ikili iktidar sona erecek ve iktidar bütünüyle burjuvazinin eline düşecekti. Cephede kazanılacak bir zafer, yeni bir vatanseverlik dalgası yaratacak ve savunmacı duyguları kaçınılmaz olarak, savaş karmaşası arasında günün âcil sorunu olan devrim unutulacak, toprak sorunu ile işçilerin meseleleri ertelenecek ve bir gün gelip gündemden büsbütün çıkartılacaktı.

Bütün çabaların, yabancı düşmana karşı mücadele etmek üzerinde yoğunlaştırılması isteğine dayanarak, karşıdevrimciler, savaşa karşı çıkan kişileri tutuklamak, bunlara kötü muamele yapmak ve hatta bunları vurmak hakkını da kendilerinde görecektir.

Cephede girişilecek saldırı başarısızlıkla sonuçlansa bile burjuvazinin lehine olacak ve bütün suç, savaşa karşı olan Bolşeviklerin üzerine, bozgunculuk bahanesiyle yıkılabilecekti.

İngiliz ve Fransız emperyalistleri de aynı şekilde aktif önlemler alınmasını istiyorlardı. Bir süredir, Rusya'nın artık savaşı gereği gibi sürdüremeyeceğinin farkına varmışlardı. Amerika'nın, Şubat Devrimi'nden hemen sonra savaşa katılması tesadüf değildi. Amerikan askerleri, tükenmiş bulunan Rus askerlerinin yerini alacaktı. Ama, orduların cepheye sevki zaman alacaktı ve bu arada Rusların, elden geldiğince çok Alman birliğini kendi cephelerine çekmelerinde yarar vardı. Rus Genel Karargâhı'ndaki İngiliz temsilcisi General Knox'un ifadesiyle, "her halükârda, Alman birliklerinin batıya kaydırılmasını engellemek için elden geldiğince fazla Rus askerinin cepheye sevki" gerekiyordu.⁵¹

Emperyalist basın da öte yandan, Rusya'nın artık saldırıya geçmesi gerektiğini durmadan yazıp duruyordu. Ortağı olduğu ülkelerin diplomatları Rus Dışişleri Bakanı'nı, canlı bir askeri faaliyete geçme zamanının geldiği konusunda devamlı zorluyorlardı. İngiltere'den, Fransa'dan ve Amerika'dan Rusya'ya gelen 'sosyalist' delegeler Rus halkını 'artık görevini yapmaya' davet ediyordu. Uluslararası üne sahip sosyalist uzlaşmacı, Arthur Henderson, J. H. Thomas ve Albert Thomas, Rus Cephesi'ni, kışkılarını ve fabrikalarını ziyaret etmişler ve 'devrim adına' Rus askerlerini ve işçilerini savaş alanına çağırmışlardı.

16 Mayıs 1917’de, Fransız *Information* gazetesinde yayımlanan bir haberde, Amerika’nın Rusya’ya ‘garanti vermesi koşuluyla’ büyük miktarda bir borç vereceği yazılıyordu:

“Bundan şu sonuç çıkıyor ki, Amerika’nın Rusya’ya verdiği gizli notada, Rusya’nın ayrı bir barış yapmayacağına ve bütün gücüyle savaşa katılacağına dair bir garanti vermesi gerekmektedir. Rusya’nın böyle kesin bir garanti vermesi, her durumda Rus Cephesi’nde bir saldırıda bulunmasını akla getirir.”⁵²

Emperyalistler, Rus Ordusu’nu, hayvan pazarından kesilmek için hayvan satın alır gibi ele geçirmek istiyorlardı. Böylece, Rusya’nın yarı sömürge bağımlılığı, Geçici Hükümet yönetimi altında, Çarlık yönetimi altındakinden daha açık bir biçimde ortaya çıkıyordu.

Kitlelerin büyüyen hoşnutsuzluğu ve yaklaşmakta olan gösteri söylentileri, askeri saldırı hazırlıklarını hızlandırıyordu. Fransız ve İngiliz emperyalistlerinin sağladığı paralarla, güller, toplar, maki-neli tüfekler sağlanıyor ve saldırının yapılacağı yerlere güvenilir birlikler sevkediliyordu.

Cephe, Sosyalist Devrimci ve Menşevik ajitatörler ile dolup taşıyordu. Sırasıyla, kandırmaya, hileye, tehdide, vaatlere başvuran ajitatörler, askerleri, ‘devrim adına’ saldırıya geçmeye teşvik ediyorlardı. Bu kandırmacanın ne boyutlara ulaştığını 6. Fin Alayı’na bağlı bir askerin anlattıklarından çıkarmak mümkündür.

Bu alay uzun süre ikna olmaya yanaşmamış ve nihayet Muhafız Bölüğü’nden bir delegasyon gelmiş ve muhafız alayları adına, eğer Fin Alayı saldırıya geçmeyi reddettiği takdirde, Muhafız Alayı adına süngülerini kendilerine çevireceklerini bildirmişlerdir. Askerler böylece yapayalnız kaldıkları duygusuna kapılmışlar, subayları ile delegasyonun tehditleri altında saldırı lehine ellerini kaldırmak zorunda kalmışlardır. Finlandiya Alayı’ndan bir asker olayı şöyle anlatıyor:

“Saldırı için topçu hazırlığı, parlak bir şekilde yapıldı. Düşmanın tel örgülü savunma hattı yarıldı ve alayımız az bir kayıpla, yarı tahrip edilmiş Alman siperlerinin ardına düştü. İkinci ve üçüncü savunma hatları baskınla ele geçirildi. Karşı saldırı Almanlara pahalıya malol-

du. İki yüz kadar Alman askeri, hepsi de genç delikanlılar, iç çamaşırları ve ilikleme vakit bulamadıkları üniformaları içerisinde püçükoyun yatıyorlardı.

Üçüncü cephe hattında adamlarımız yere yatarak, yerlerini yeni birliğin almasını istediler, zira, toplantıda konuşan muhafız delegelerinden biri, bizim, Alman savunma hattını yarmamız üzerine hemen geri alınarak yerimize muhafız askerlerinin verileceğini söylemişti. Saldırıya devam etmemiz için generallerin yaptıkları bütün çağrılar boşa gitti. 6. Fin Alayı, yükümlülüklerini yerine getirdiklerini ve yerlerine Muhafız Alayı gelene kadar oldukları yerde kalacaklarını söylediler. Yerlerine gelecek birlik ortada gözükmeyince alay komitesindeki askerler ile asker temsilcileri, Muhafız Birliği Alayı'na gitmek üzere bir heyet seçilmesine karar verdiler.

Muhafız Birliği'nin, saldırı konusunda hiçbir niyeti bulunmadığını; onların da tıpkı bizim gibi, Fin Makineli Tüfek Alayı tarafından tehdit altında buraya gönderildiğini; bizi ziyarete gelen delegelere gelince, bunların da sadece Menşevik gruptan olduklarını öğrendiğimiz zaman kapıldığımız öfkeyi tahmin edebilirsiniz. Kısacası en adi biçimde aldatılmıştık.”⁵³

Aslında taarruz planı, devrimden önce hazırlanmıştı. 17-18 Aralık 1916'da Cephe Komutanlığı Genel Karargâhı'nda bir konferans düzenlenmiş ve komutanlar bu saldırı planını anlatmışlardı. II. Nikola da o zaman bu saldırının ilkbaharda yapılması için bir emir vermişti.

“Ana darbe, 11. ve 8. Ordu bölgesinden, Lvöv yönüne doğru gerçekleşecek, tali darbeler ise, öteki cephelemler üzerinde yoğunlaşacaktır.”⁵⁴

Geçici Hükümet'in generalleri, yeni bir stratejik plan hazırlama zahmetine bile katlanmamışlar, eski Çarlık planını sürdürmekle yetinmişlerdi. Her şeyde olduğu gibi bunda da Geçici Hükümet, otokratik rejimin akılsız politikasını izlemeye devam etmişti.

Saldırı aslında, 10 Haziran için planlanmıştı. Ama o gün, Sovyetler Kongresi oturumları hâlâ sürüyordu. Bu gelişigüzel macera için savunmacıların onayını almak gerekli görülüyordu. Kerenski saldırının, bu konuda bir karar alınana kadar ertelenmesini istedi. Genel Karargâh, saldırıyı iki gün ertelemeye razı oldu ve “düşman,

bizim taraftaki hazırlıklardan kuşkulanmaya başladığı için” daha fazla gecikmenin sakıncalı olduğunu bildirdi.⁵⁵

İki gün geçmesine rağmen, bu konuda bir karar alınmamıştı. Generaller huzursuz olmaya başlamıştı. 12 Haziran’da Buri Brusilov telgrafla arayarak, derhal Genel Karargâh’a gelmesini ısrarla istedi. Kerenski, Sovyetler Kogresi’nde delegeleri ayarlamakla meşgul olduğu için, yerine Savaş Bakanlığı müsteşarını karargâha gönderdi. Müsteşar, Brusilov’a:

“Saldırı kararı, bugün yarın mutlaka geçecek”, diye güvence verdi.

“Zaten, Petrograd’daki olaylar nedeniyle bu kadar gecikti. Yani bütün suç Bolşeviklerde. ... Cephedeki tümenlerden pek çok delege bize geldi. ... Bakan, bu delegelerden her birine, komutanlarının emirlerine mutlaka uymaları gerektiğini anlattı. ... Bunların hepsi de genelde tatmin olarak ayrıldılar. Ama bu da gösteriyor ki, *işin kesinleşmesi için*, bakanın, *asker ve işçilerin alacakları karar* ve köylü kongresinin kararı ile birlikte cepheye bizzat *gelmesi* mutlaka gerekiyor.”⁵⁶

Savaşın devamı konusunda kongrenin aldığı kararı çantasına koyan Kerenski, doğru cepheye hareket etti.

Ve saldırı, 18 Haziran’da başladı.

Petrograd’da binlerce işçi ve asker barış için yürüyüş yaparken, cepheye yüz binlerce insan felakete gönderiliyordu.

Petrograd’da, proleter kitleler, Geçici Hükümet aleyhine oy kullanırken, cepheye yüz binlerce insan, hükümetin emri ve onun selameti için mahvoluyordu.

Devrimci başkent sokaklarında işçiler, “Hükümete Güven!” sözlerini taşıyan flamaları yırtıp atarken, cepheye, bu aynı slogan altında, işçi nüfusun binlerce en seçkin üyesi, gülle yağmuru altında sakat kalıyor, ya da genç yaşta yzşamlarını yitiriyorlardı.

Avusturya-Almanya orduları üzerine saldırı, Zdvizino ile Topelika köyleri arasındaki 70 kilometrelik bir cephe boyunca yapıldı. Bu bölgede, aşağı yukarı 300 bin kişilik 312 tabur toplanmıştı. Yine burada, 800 hafif top ile 500 orta ve ağır top yığılmıştı. İki gün süren bir top atışından sonra Rus birlikleri saldırıya geçti. 7. Ordu düşman siperlerini ele geçirdi. Nedir ki, beceriksiz komutanlar zaferi pekiştiremediler. Takviye birlikleri geç geliyor ya da yolda ta-

kılıp kalıyordu. Düşman bu gecikmeden yararlandı, karşı saldırıya geçti ve Rus birliklerini püskürttü.

Bu durum, 11. Ordu Cephesi'nde de yinelendi. Düşman siperlerini ele geçiren alaylar, daha sonra ne yapacaklarını bilemediler. Yapılan savaş planları, saldırının başarıyla sonuçlanmasından sonra ne yapılacağı konusunu kapsamıyordu. Birlikler oldukları yerde kalmışlardı. Zaman geçti, düşman takviye birlikleri getirdi ve karşı saldırıya geçti. Ahmak generallerin şaşkınlıkları arasında 8. Ordu başarılı bir ilerleme kaydetti. Genel Karargâh, tam suyu geçerken at değiştirmeye karar verdi ve saldırı planında bir değişiklik yaparak, 7. Ordu'ya gidecek takviyeleri 8. Ordu'ya gönderme kararı aldı. Gelin görün ki, bu yerinde ve cesurca girilen manevra, yaşlı generaller için fazla ağır geldi. Birliklere yeni emirler yazılması için büyük zaman harcandı. Gerekli takviye kuvvetlerinin aranması için ise, daha da fazla zaman geçti. Bunlar bulunduğu sırada ise, düşman ezici bir karşı darbe vurmuş oldu (6 Temmuz).

Aceleyle hazırlanan ve temelinde kandırmaca yatan Kerenski-Brusilov saldırısı çöktü. Bu arada geçen dört-beş gün içerisinde, askerler ile burjuva subaylar arasındaki uçurum iyice su yüzüne çıktı. Yapay olarak yaratılan saldırı ruhu yok olmuş, kandırmaca ve zorlama ile saldırıya kaldırılan askerler geri çekilmeye başlamışlardı.

Saldırının sürdüğü on gün içerisinde, Güneybatı Cephesi'ndeki ordular, 60 bin insan kaybetti. İşte Kerenski'nin düşüncesizce girilen macerasının kanla ödenen bedeli buydu.

Düşmana vurulan darbenin başarıyla sonuçlanması için gerekli önlemler alınmamıştı. Planlar yarım yamalak yapılmıştı. Bir ordu komutanı, ayrıntılı plan hazırlamamış olduğu için Kerenski'nin emriyle geri alınmıştı. Saldırının teknik hazırlığı berbattı. 10. Ordu, 2. Kafkas Kolordusu tarafından tutulan cephede on sekiz batarya yerine yalnız üç batarya konmuştu ve 30 bin adım yerine yalnız 5 bin adımlık siper kazılmıştı. Bu aynı orduya bağlı 1. Sibirya Kolordusu, gerekenin ancak üçte biri kadar siper kazmıştı. Cephe ne kıt olduğu gibi erler de eğitimsizdi.

Askerlerin çoğu, ellerindeki silahın nasıl kullanılacağını bile bilmiyorlardı. Yedeklerin kullanılması ile çeşitli birlikler arasındaki

temasının sağlanması daha beter olamazdı. Geçici Hükümet'in askeri komiserlerinden Stankeviç acı acı şöyle itirafta bulunuyor:

“Bizim giriştiğimiz saldırının başarısızlığa uğramasına hiç şaşmamak gerekir. ... Güneybatı Cephesi'nde, düşmanın karşı saldırısında askeri bir bozguna uğramamızın nedeni tamamen hazırlıksız olmamızdan değil midir?”⁵⁷

Saldırının örgütleyicilerinden birisi, ordunun teknik bakımdan hazırlıksızlığını işte böyle itiraf ediyor. Gelin görün ki, burjuvazi başka bahaneler bulmakta gecikmedi: Bütün suçu Bolşeviklere yıkmak için yırtındı durdu.

İlk yenilgi haberleri gelmeye başlar başlamaz, 23 Haziran'da General Brusilov, Kerenski'ye acele bir telgraf çekti:

“... Cephedeki 5. Ordu'nun tutumu çok berbat. ... Birlikler mevzi almayı reddediyor ve saldırıyı şiddetle protesto ediyorlar. ... Alayların bazılarında, Lenin'den başka bir otorite tanımadıkları açıktan açığa söylenmektedir. ... *Benim düşünceme göre, ordunun manevi sağlığı ancak, cephe gerisinin sağlığa kavuşmasından ve Bolşevikler ile Leninistlerin propagandalarının, ihanet olarak cezalandırılacak ağır bir suç olduğu ilan edildikten sonra sağlanabilir.* ...”⁵⁸

Böylece Çarcı general, saldırının sırrını açığa çıkarmış oluyor: Saldırının amacı Almaya'ya karşı savaşmak değil, devrimle savaşmaktır!

Evet, cephedeki saldırı ile birlikte Kadetlerin çevirdikleri manevra da çökmüştü. Burjuvazi, yalnız uzlaşmacıların, halk kitleleri üzerindeki etkilerini değil, ordunun denetimini de elinden kaçırdığını böylece anlamıştı. Demek ki, Haziran saldırısına kadar devrim, orduda sağlam bir yer edinmiş ve onun denetimini gericilerin elinden kopartıp alacak güce ulaşmıştır.

7

DEVİRİMİN ORDU İÇERİSİNDE YAYILMASI

Burjuvazi ile uşakları, cepheyi dergi ve kitapçık yağmuruna tutular. Her gün tam 150 ordu gazetesi askerleri cepheye kalmak için teşvik ediyor ve adeta zorluyordu. Başlangıçta, sosyalist “savunma-

cılar”ın demagogjisi ile akılları karışan askerler asık suratlı bir sessizlik içerisindeydiler.

Bir yandan “tepede” hummalı bir çalışmayla kitleler etki altına alınmak istenirken, öte yandan da “altta” aynı hızda bir çalışma sürüyor ve bütün bunların sonucu olarak kitleler, “tepedekiler”e olan güvenlerini kaybederek kışkırtıcıları kandırıyor ve ellerini kollarını bağlayan zincirlerden kurtulmaya başlıyorlardı. Ordu Genel Karargâhı’ndan gelen raporlar, ordunun her geçen gün “çözölmekte olduğunu” bildiriyordu.

4 Mayıs 1917 günü yapılan cephe komutanları toplantısında durum şöyle anlatılıyordu: Güneybatı Cephesi Komutanı General Brusilov diyordu ki:

“Alaylardan birisi yalnız saldırıya geçmeyi *reddetmekle* kalmayıp, cepheyi bırakmayı ve evlerine dönmeyi istediklerini açıkça bildirdiler. Komite bu eğilime karşı koydu ama dinletemiyordu. Uzun süre durumu alaya anlatmaya çalıştım ve sonunda bana katılıp katılmadıklarını sorduğumda, yanıtlarını yazılı olarak bildireceklerini söylediler. Birkaç dakika sonra önümde bir hafta asılı duruyordu: ‘Ne pahasına olursa olsun barış! Kahrolsun savaş!’ ... Yine de sonunda, bulundukları yerde kalmaya söz verdiler, ama *saldırıya geçmeyi reddediyorlardı* ve şöyle diyorlardı: ‘Düşmanlarımız iyi insanlar ve bize, eğer biz *saldırmazsak*, kendilerinin de saldırmayacaklarını söylüyorlar. Biz artık eve dönüp verilecek özgürlük ve topraktan yararlanmak istiyoruz; burada kalıp sakatlanmanın ne alemi var?’”⁵⁹

General Dragomirov bu ifadeyi şöyle tamamlıyor:

“Ordudaki yaygın duygu, barış isteğidir. Ordu içerisinde herhangi bir kimse, silahsız bir barış ve ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını savunarak kolayca popüler bir kimse olabilir. ... Barış isteği öylesine güçlü ki, yeni takviyeler ellerine silah almayı reddediyor ve ‘Bunlara gereksinmemiz yok artık, savaşmaya da niyetli değiliz’ diyorlar.”⁶⁰

Romanya Cephesi Komutanı General Şerbaşov da şöyle söylüyor:

“Buraya atanmamdan beri, komutam altındaki hemen *bütün* Rus ordularını ziyaret ettim; birliklerin morali ve savaşma yeterliği hak-

kında edindiğim izlenimler, size ayrıntılı olarak anlatılanlara tamamen uyuyor. ... Ben burada yalnız, Rus Ordusu'nun en iyi tümenlerinden birisini zikretmek istiyorum. Bu tümen, eski birlikler arasında, 'Demir Tümen' unvanını kazanmış ve bu savaşta da hâlâ o eski şerefini sürdürmüştür. Cepheye yeniden sevk edilen bu tümen, yeni saldırı için gerekli hazırlıkları yapmayı reddetmiş ve saldırı niyetinde olmadıklarını bildirmiştir.”⁶¹

Askerlerin cepheden yazdıkları mektuplar da, devrim ruhunun ordu içerisindeki yayılması hakkında açık bir fikir verir. Otokratik bir monarşiden birdenbire politik özgürlüğe geçiş ve daha önce, sıradan, kuzu gibi itaatli kimselerin şimdi milyonlarca sayıya ulaşarak devrimci mücadeleye çekilmeleri, başlangıçta, askerlerin akıllarını çelen savunmacı bir duygunun doğmasına neden oldu:

Şubat Devrimi'nin ilk günlerinde askerlerden biri şöyle yazıyordu:

“Yüksek Kumandanlığın, 'Zafere Kadar Savaş!' sloganını kabul ediyor ve destekliyoruz. Kimisinin canı çıkıyor, oysa başkaları, eski rejimin ve sermayenin hukuku arkasına gizlenip mutluluk içerisinde yaşıyorlar. İşte bunlar, jandarmasıyla, muhafızlarıyla, polisiyle siperlere yollanmalı ve oralarda bunca zaman büyük ızdırap çekenler, Rusya'daki kendi yerlerine geri dönmelidirler.”⁶²

Aynı düşünce, 1917 Martında yazılan asker mektuplarında da görülebilir, ancak bunlarda daha açık bir sınıfsal renk vardır:

“İstedığımız şeyin ne olduğunu çok iyi hissediyoruz ve biliyoruz. Tanrı bize düşmanlar üzerinde zaferi ihsan etsin ve biz ardından iç düşmanlar ile, yani toprak beyleri ile baş ederiz.”⁶³

Ve mektup, asıl amacı vurgulayan şu cümle ile devam ediyor:

“Toprağı, toprak beylerinden alacağız.”⁶⁴

Üçüncü bir asker şöyle yakınıyor:

“Özgürlüğe kavuştuğumuz için müthiş memnunuz. Rusya'da bütün kapılar ardına kadar açılmışken ölmek çok feci bir şey. ... Her asker, 307 yıldır beklediği, bugünün mutlu ve aydınlık hayatını yaşamak istiyor. ... Ama bu kanlı savaşın sona ermeyeceğini düşünmek korkunç bir şey.”⁶⁵

Ve en sonu, Şubat ayında, cepheden yazdığı bir mektupta bir er şöyle diyor:

“Artık bu beylerin, ordunun, tek bir insan gibi, son zafere kadar savaşmayı istemediğini öğrenmeleri ve bu korkunç ve faydasız insan kırımına son vermek için gerekli önlemleri alıp almayacaklarına vakit geçirmeden karar vermeleri gerekiyor; aksi halde çok geç kalmış olacaktırlar.”⁶⁶

8. Piyade Tümeni’nin 31. Alekseyevski Alayı adına yazan bir başka er de, ordunun ne kadar zamandan beri beklemede olduğunu anlatıyordu:

“Eğer bu durum daha fazla sürecek olursa, şeref sözü veririm ki, tam 15 Mayıs günü cepheden çekileceğiz; böylece, yalnız cephe hattındaki askerler değil, bütün Rusya mahvolacaktır.”⁶⁷

Çok geçmeden askerlerin büyük çoğunluğu, savunmacı hayallerini artık yitirdiler. Bolşevik Partisi Merkez Komitesi’nce önce orduda sonra da bütün büyük kentlerde kurulan örgütler büyük bir faaliyet içerisinde idiler. Alaylara dağılmış bulunan proleterlere dayanan Bolşevik askeri örgütleri, ordu içerisinde bir parti nüvesi oluşturdular ve gerekli yayınları bunun aracılığı ile dağıtarak toplantı ve konuşmalar düzenlediler. Petrograd’da *Soldatskaya Pravda* (Askerin Gerçeği) adında bir gazete yayınlanmaya başladı ve çok geçmeden 50 bin basıya ulaştı. Bu gazete, partinin henüz girmedikleri yerlerde örgütleyici bir etki yapıyordu. Cephede de bir başka gazete, *Okonaya Pravda* (Siper Gerçeği) yayınlanmaya başladı. Bu ordu gazeteleri, bir gazetenin ne olması gerektiği konusundaki Lenin’in sözlerinin canlı birer örneği oldular: “Kolektif bir örgütleyici.”⁶⁸ Gerçekten de, bu gazetelerin muhabir ve yazarları, alaylarda Bolşevik çalışmaların örgütleyicileri, okurları ise Bolşevik Partililer haline geldi.

Bolşevik gazeteler kısa zamanda askerler arasında büyük popülarite ve prestij kazandılar ve erler gazeteleri maddi bakımdan destekledikleri gibi, ceplerindeki son kopekleri, madalyalarını, dinsel rozet ve benzeri şeyleri, St. George haçlarını ve hatta nişan yüzüklerini bile gazeteye bağışladılar.

Ne gizli kovuşturmalar ne de açıktan yasaklamalar, Bolşevik gazetelerinin orduya girmesini engileyebiliyordu. Askerler ile işçi-

ler, savaş bölgelerinde, bu gazeteleri dağıtmada yiğitçe işler başaran örgütlenmeler yaptılar. Gazetenin her sayısı, parça parça olana kadar okunuyordu. Demiryolu işçilerinin, postacıların, şoförlerin, seyyar mutfak personelinin yardımıyla gazete, yalnız siperlere ulaşmakla kalmıyor, “düşmanla” yüz yüze bulunan halk arasında da yayılıyordu.

Bolşeviklerin, burjuvazinin halk kitleleri üzerindeki etkilerini yok etmek için giriştikleri mücadelede en büyük güçlük “ulusal alaylar”da yani, Rusya’da oturup da Rus olmayan uluslardan devşirilen alaylarda yaşanıyordu. Buralarda yalnız Sosyalist Devrimciler ve Menşevikler ile mücadele edilmiyor, bir de işin içine “milli önyargılar” giriyordu.

Geçici Hükümet’i teşhir etmenin yanı sıra bir de, çeşitli ulusların emekçileri üzerinde, “kendi yerli burjuvazisi”nin –ki bunlar emperyalist savaşın devamından yana idiler– oluşturduğu etkilerin kırılması gerekiyordu. Ama burada da, yine, işçiler ile köylüler çok geçmeden Bolşeviklerin söylediklerinin doğru olduğunu denemeleri ile öğrendiler.

Bolşevik Partisi’nin askeri örgütü, ordu içerisinde yoğun çalışmalar yürütmüştü. Nisan ayı sonunda, Petrograd garnizonundaki askerlerin yarısı Bolşeviklerin etkisi altına girmişti. Pavlovski’de, İsmailovski’de, Preobrazenski’de, Finlandiya’da ve öteki başka bölgelerde düzenli Bolşevik örgütleri kurulmuştu.

Merkez Komite’nin askeri örgütünün, cephedeki alaylar ile teması olduğu gibi, gerideki bazı garnizonlar ile de ilişkisi vardı. Bu etkinin büyüklüğü, Bolşevik Partisi Askeri Örgütü’nün Bütün Rusya Konferansı’nda görülebilir.

Bu konferans, 16 Haziran’da açıldı ve cephedeki örgütlerden 48 delege ile cephe gerisindeki örgütlerden 17 delege katıldı. Konferansa katılan delegeler, dört başlıca cephe boyunca yayılmış 500 alay ile, ülkedeki en büyük 30 kentten gelmişlerdi.

Burada temsil edilmeyen yalnız iki bölge vardı: Kafkaslar ile Doğu Sibiry.

Bolşeviklerin oluşturduğu çekirdeğe dahil, yaklaşık 26 bin askeri temsil eden 160 delege bulunuyordu.

Konferans 16-26 Haziran arasında on gün sürdü ve Parti Merkez Komitesi'nin rehberliği altında büyük başarılar elde etti.

Çeşitli bölgeler hakkında verilen raporların dinlenmesi dışında, konferansta, cephedeki durum görüşüldü ve İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri'nin iktidarının örgütlenmesi konusunda Lenin'in konuşması, ulusal hareketler ve sorunlar konusunda Stalin'in konuşması ve ardından da, yine Lenin'in yaptığı tarım sorunu üzerinde konuşma dinlendi.

Konferans sırasında orduda geniş çapta ulusal hareketler olmuştur. Ulusal alaylar kurulmuş, bir ulusa bağlı bulunan askerler cepheden cepheye nakledilmişti. Ulusal alaylar kurulmasına devam edilmesi için istekler artmıştı. Çeşitli ulusların burjuvazisi, bunları devrime karşı kullanma umuduyla ulusal alaylar kurulması için çaba harcıyorlar, gerici komutanlar ise buna karşı çıkıyorlardı. Çarlık zamanında oluşan şovence önyargıları körükleyen Rus burjuvazisi, ulusal birlikler kurulmasına karşı askerleri kışkırtıyorlardı.

Konferansa katılan birkaç delege, Ukrayna alayları oluşturulmasına karşı çıktı. Bunlar, savaş sırasında Ukrayna alaylarının kurulmasının, sırf teknik nitelikte güçlüklerle karşılaştığını, bu Ukraynalılaştırma talebinin, Ukraynalı toprak beylerinden geldiğini, yoksa Ukrayna halkının bütünüyle böyle bir istekte bulunmadıklarını öne sürüyorlardı. Bu konuda kesin bir Bolşevik çizgiye gerek vardı ve Stalin konuşmasında bu çizgiyi belirledi. Geçici Hükümet'in ulusal sorun hakkındaki politikasının "Büyük Rusya" politikası olduğuna dikkati çeken Stalin, buna karşılık Bolşeviklerin ulusal sorun hakkındaki programlarını özetledi: Uluslara kaderlerini belirleme hakkı tanınması ve bunun birlikten ayrılma hakkını da içermesi. Stalin tarafından önerilen karar şöyleydi:

"Konferans şuna kesinlikle inanmıştır ki, ancak ulusların kendi kaderlerini kendilerinin belirlemesi hakkının, kesin ve değişmez bir biçimde tanınması ve bunun yalnız sözle değil fiilen de kabul edilmesi, Rus halkı arasındaki kardeşçe güveni güçlendirebilir ve böylece bunların gerçek birliğini sağlayabilir; bu, zorla değil gönüllü olan bir birlik, tek bir devlet halinde birleşmedir."⁶⁹

Ulusal alayların oluşturulması konusunda konferans, aşağıdaki kararı oybirliği ile kabul etmiştir:

“Ulusal alayların oluşturulmasının genel olarak emekçi kitlelerin çıkarlarına olmadığına inanınakla beraber, konferans, her ulusun böyle bir alay oluşturma hakkını da inkâr etmemekte ve Ukrayna proletaryasının, bütün Rusya proletaryası gibi, daimi ordu yerine halk milislerinin alması konusundaki kesin kanısını da göz önünde bulundurarak, Ukrayna’nın ulusal alaylarının, halktan kopuk daimi bir orduya dönüştürülmesine karşı koyacaktır.”⁷⁰

Konferansın kabul ettiği gibi bu karar, ulusal alaylar konusunda partinin çalışmaları için sağlam bir temel oluşturdu. Bir yandan, “Büyük Rusya” şovenliğinin her belirtisini kınayan konferans, aynı zamanda da, yerel milliyetçilik yönünde olabilecek sapmalara karşı da uyarıda bulunmuş ve ulusal alayların Bolşevikleştirilmesi konusunda sürekli çalışmaların yapılmasının önemini vurgulamıştır. Stalin’in konuşmasında açıkça belirlenen bu iki cephe üzerinde verilen mücadele, özellikle Ekim Devrimi’nde, ulusal alayların tutumunda önemli bir rol oynamıştır. Cephede ve gerilerde Bolşevik Partisi’nin askeri örgütlenmeleri konusunda, Bütün Rusya Konferansı, ordunun desteği için devrim ile karşıdevrim arasındaki dört aylık mücadeleyi gözden geçirmiş ve bu konudaki zaferin devrimden yana olacağına inanmıştır. Nihai zafer, ancak, mücadeleyi yoğunlaştırmak, cephedeki ve gerideki çalışmaları hızlandırmakla mümkün olacaktır. Ama bu konferans, Bolşevik Partisi’nin diğer bir başarısı üzerinde de durmuştur: Proleter bir milis birliği olan *Kızıl Muhafızların* oluşturulması.

ALTINCI BÖLÜM

KIZIL MUHAFAIZLAR

1

PROLETER MİLİS

Alelacele “Cumhuriyetçi” bir kılığa bürünen burjuvazi, dayanaklarını ve desteklerini korumak ve hepsinden önemlisi de, ordu ile polisin denetimini elinde tutmak için çabalayıp duruyordu. Cep-heden yarım düzine kadar Çarcı general geri çekildi ve bunlardan bazıları daha önemsiz görevlere atandı. Ordunun adı, “imparatorluk ordusu”ndan, “devrimci ordu”ya çevrildi.

Polis ile jandarma her yerde, örgütlü bir güç olarak dağıtıldı. Bunların bir kısmı cepheye yollandı, bir kısmı da, daha uygun bir zaman ve ortamda sahneye çıkmak üzere kılık değiştirdi ya da gizlendi. İktidarı “devrim” aracılığı ile ele geçiren Geçici Hükümet, bu durumuyla eski polisi ihya edemezdi; ama hemen yeni bir polis gücü kurma işine girişti. Bu çaba içerisinde bir “halk milisi” kurdu ve bunu, eski şehir Dumaları ile Zemstvoların emrine verdi. Bu “halk milisi”nin üyeleri büyük bir dikkatle seçildi. Örneğin, ilk günlerde Petrograd milisi tamamen öğrenciler ile subaylardan oluşuyordu. Bu bağlamda Lenin şöyle yazıyordu:

“Bugün, toprak beyleri ile kapitalistlerin, devrimci kitlelerin gücünü fark ettikleri şu anda, onlar için en önemli şey eski rejimin en vazgeçilmez kurumlarını *muhafaza etmek*, eski baskı araçlarını korumaktır: Polis, bürokrasi ve devamlı ordu. İşte bunun için, ‘sivil milis’i eski biçime indirgemeye çalışıyorlar; yani, kitlelerden kopuk ama burjuvazi ile mümkün olan en sıkı temas halinde ve burjuvaların komutası altında küçük silahlı birlikler halinde örgütlemek istiyorlar.”¹

Devrimi, ancak, ordusu ve polisi ile eski iktidar araçlarını yok etmek suretiyle ileriye götürmek mümkündür. Sözde bir “halk” milisi kurma çabası içerisindeki burjuvaziye karşı koyan Bolşevik Partisi, bir proletarya milisi, proletaryanın genel bir silahlanmasını ta-

lep etti. Lenin, Şubat Devrimi konusunda Rusya'ya yazdığı ilk mektupta şunları söylüyordu:

“Özgürlüğün ve Çarlığın yıkılmasının *biricik garantisi, proletaryanın silahlanmasıdır.*”²

Ne var ki, bu konuda asıl sorun, yeni oluşturulan milisin denetimini ele geçirmek ya da, “düzeni korumak” için nöbetçi veya muhafız olarak görev yapacak silahlı bir birlik yaratmak değildi. Lenin’in söylediği anlamda bir proleter milisin yaratılması, bunun çok ötesinde bir şeydi.

Burjuvazinin, Şubat Devrimi’nde iktidarı ele geçirebilmesinin asıl nedeni, nispeten daha yüksek bir örgütlenmeye sahip olmasıydı. Savaş sırasında burjuvazi, Zemstvolar, Şehir Dumaları, Devlet Duması ve Savaş Sanayisi Komiteleri biçimindeki hazır kurulmuş politik örgütlenmeleri elinin altında bulmuş ve bu örgütlerle devrimi karşılamıştır. Çarlık hükümeti, proleter örgütleri vahşice ezmüş ama, burjuva örgütlerine dokunmamıştı. Tam tersine Çarlık Hükümeti, savaşı daha iyi yönetebilmek ve daha da önemlisi, devrimle mücadele edebilmek için, burjuva örgütlerini teşvik etmekten ve desteklemekten geri kalmamıştır.

Bu durumda, proletaryanın vakit geçirmeden kendi örgütünü kurması gerekiyordu. Ama bunun, sendika türünden bir emek örgütü olmaması lazımdı; şimdiki aşamada böyle bir örgüt yeterli olamazdı. Devrimin birinci aşamasından ikinci aşamasına geçildiği bir dönemde, proletaryanın yeni tip bir örgüte, devrimci *iktidarını* sağlamlaştırmaya yardımcı olacak bir örgüte gereksinmesi vardı.

Proleter milis, her şeyden önce, silahları proletaryanın eline verecek ve sonuçta, emekçilerin genel silahlanmasına yol açacaktı. Ayrıca, Bolşevik Partisi, proleter milisin saflarının kadınlara tamamen açık olmasını istiyordu. Milyonlarca çalışan kadın, ilk kez politik hayata uyanmış ve halkı ilgilendiren işlere fiilen katılmaya başlamıştı. Bu kadınlar, burjuvazinin etkilerinden kendilerini kurtarmaya başlamışlardı.

Yeni milis, çalışan halkın desteği ile, yaklaşan kıtlık ve açlığı bertaraf edecek önlemler alabilir, ekmek ve öteki yiyeceklerin dağı-

tımı üzerinde denetim kurabilir, atölyelerin, fabrikaların ve değirmenlerin kesintisiz çalışmasını sağlayabilirdi.

Ama, proleter milis, ancak üyelerine, kapitalistlerin hesabından para ödenebildiği takdirde görevlerini yerine getirebilirdi. Bu da hiç kuşkusuz, burjuvazinin sabotajının yok edilebilmesini ve üretim üzerindeki denetimin işçilere verilmesini gerektirirdi.

Böylece, bir proleter milisin yaratılması doğal olarak, eski iktidar aracı olan polis ile ordunun yok olmasını ve halk hizmeti için, Çarlık memurlarının yerini başarıyla doldurabilecek çalışan nüfusun almasını gerektiriyordu. Bu anlamda proleter milis, çok sayıda işçi için politik bir okul olmuştu. Silah kullanma konusunda halkın eğitilmesi ile yeni milis kuvveti, bir sınıf ordusu, Sovyet iktidarı için mücadele edebilecek bir ordu niteliğine büründü.

Bu, yalnız, ayaklanmanın gerektirdiği proleter bir kadronun yaratılması için mücadele değildi. Ayaklanma için askeri ve teknik hazırlıklar ile, devrimi gerçekleştirmek için bir askeri gücün yaratılması, bu talebin yalnız bir kısmıydı. Bir proleter milisin örgütlenmesi talebi, tüm bir iktidar sorununu ortaya çıkarmıştı: Ne büyüklükte bir halk kitlesi politikaya çekilebilir ve burjuvazinin etkisinden kurtarılabilir ve devrimin amacı için kazanılabilir? Proleter milis doğrudan doğruya kitleleri iktidar mücadelesi için hazırlamalıydı.

Lenin, milisin hazırlanması, oluşturulması konusunda şunları yazmıştır:

“İşçi yoldaşlar, polis ve eski bürokrasinin yerine, yeni bir milis kuvvetin yaratılması gereğini köylülere ve halkın geri kalan kısmına anlatmalısınız! ... Hiçbir zaman bir burjuva milisi ile yetinmeyiniz. Kadınları halk hizmetlerinde, erkekler ile eşit düzeyde kabul ediniz. Şunu unutmayınız ki, kapitalistler işçilere, milisteki halk hizmetine ayırdıkları zaman için ödemededir bulunmaktadır.

Demokrasinin yöntemlerini bilfiil uygulayarak hemen şimdi, en alttan başlayarak ve kendi kendinize öğreniniz; kitleleri, etkin, dolaysız ve toptan hükümete katılma için uyarınız; işte bu ve ancak bu, devrimin tam zaferini güvence altına alacak ve onun sallantısız, bilinçli ve sistematik gelişmesini sağlayacaktır.”³

Parti, proleter bir milisin yaratılması için, ayrı ve ayrıntılı bir plan öne sürmedi. Bu derinlikte ve genişlikte bir görev, dar bir çerçeve içine kolay kolay sığdırılamazdı. Tam tersine parti, proletaryanın bu görevi çeşitli yollardan ele alıp çözümleyebileceğini vurgulamıştı.

“Rusya’nın bazı bölgelerinde, Şubat-Mart Devrimi, proletaryaya neredeyse tam bir iktidar vermiştir. Başka bölgelerde ise proletarya, belki de ‘zora başvurarak’, proleter milisi kurmak ve güçlendirmek işine başlayacaktır. Daha başka bölgelerde ise, Şehir Dumaları ile Zemstvolara, genel oy esasına dayalı seçimlerin yapılması için çalışacak ve bu kuruluşları, kendi proleter örgütleri gelişene kadar devrimci birer merkeze dönüştürecek ve askerler ile işçiler arasında yakın bağlar kurarak köylüleri de bu harekete katacaktır. Guçkov ve Milyukov militarist-emperyalist hükümetinin geniş halk yığınlarında yarattığı güvensizlik duygusu, bu hükümetin yerini, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti hükümetinin alacağı saati her an yaklaştırmaktadır.”⁴

Proleter milisler, bütün ülkede kurulmaya başladı. Çok sayıda proleterin bulunduğu ya da Bolşevik Partisi’nin güçlü olduğu yerlerde, bu milis örgütleri, Lenin’in saptadığı plan gereğince kuruluyordu. Örneğin, Bolşeviklerin güçlü olduğu Kanavino’da, 30 bin işçi çalıştıran on yedi fabrikadan her birinde ücretleri kapitalistlerce ödenen milis kuruldu. Burjuvalar bu milislerin görevini sırf fabrikaları korumak ve “düzeni” devam ettirmekle sınırlandırmak istediler. Ama uygulamada milisler, yerel otoriteyi oluşturarak, üretimi denetimleri altına aldılar, yiyecek dağıtımını düzenlediler, işveren ile işçi arasındaki anlaşmazlıkları çözümlediler. Kanavino işçileri ile ilgili olarak Lenin şunları yazmıştı:

“Bu güvenilir yöntem, çalışan kitlelerin kendileri tarafından benimsenmiştir. Ve bu örnek, bütün Rusya’da izlenmeli ve uygulanmalıdır.”⁵

Bu örnek gerçekten de, Orehovo-Zuyevo işçileri tarafından çok yakından izlenmiştir. Burada, Şubat Devrimi’nin daha ilk günlerinde, güçlü bir Bolşevik çekirdeği oluşmuştur. İşçiler, burjuvazinin, lise öğrencilerinin kayıtlarını yaptırmayı becerdiği sivil milisin de-

netimini kısa zamanda ele almışlardır. Bolşevik örgüt, işçilerin askeri eğitimini yönetmek için uzman bir kadro kurmuştur. Bu kadro, muharip birliklerin çalışmalarını yönettiği gibi, sokak savaşı halinde gerekeceği için, kent planının incelenmesini de üstlenmiş, “yerel karşıdevrimcilerin düşüncelerini öğrenmek için” bir de haber alma ağı kurmuştur. Partililer, proleter milisler için silahı, “yerel koşullara uygun olarak” elde etmişlerdir. Kentin yöresinde karargâh kuran alayın subaylarına, “işçiler ile yakın bir bağ kurulması amacıyla” davetiye gönderilmiştir. Orehovo-Zuyevo işçi M. İ. Petrov bu konuda şunları yazıyor:

“Bu subayları iyice yedirdik içirdik, ayrıca güzel kumaşlar armağan ederek silahlarını elde ettik; üç yüz silah ile 61 bin manevra mermimiz oldu. Bütün bunlar bir gece içerisinde gerçekleşti.”⁶

Tıpkı Kanavino’daki gibi, Orehovo-Zuyevo milisi de bölgedeki proletaryanın fiili iktidarını kurmuştu. Geçici Hükümet’in temsilcileri, milisin onayı olmaksızın tek bir önlemi bile yürürlüğe koymadığı gibi, bölge işçileri, verdikleri ekonomik mücadelede büyük başarı elde etmişlerdir.

Orehovo-Zuyevo milisi, Ekim mücadelesine fiilen katılmış ve tıpkı Moskova işçileri gibi, Yunkerler ile dışı dışı mücadele etmiştir.

Bolşevik Partisi üyelerinin oluşturduğu silahlı kıtalar öteki bölgelerde de kurulmaya başlamıştır. Bunlar, yavaş yavaş parti üyesi olmayan işçileri de bünyelerine almışlardır. Ekaterinoslav’da, tabancası da olan gizli bir birlik, Şubat Devrimi’nden çok önce kurulmuştur. Bu birliğin amacı, “yalnız gizli kitle toplantıları ve yakanmamak için gizli ev toplantıları düzenlemek ve muhtemel casusları ürküterek buralardan uzak tutmaktır.”⁷

Devrimden sonra bu birlik, saflarını Bolşevik örgütünün üyeleri ile hızla takviye etmiş ve Nisan ayı sonunda adı Kızıl Muhafız olarak değiştirilmiştir. Bu arada artık ona üye olabilmek için, Bolşevik Partisi’nin tavsiyesi gerekmiştir.

Urallar’da proleter milis, karşıdevrimci hareketler ile mücadele sırasında doğmuştur. Örneğin, Troitsk’de şarap mahzenini koruyan Kazaklar, Mayıs gününde, kilitleri ve mühürleri kırmışlar, votka aşmışlardı. Bu votkaları yuvarlayan Kazaklar, kafayı bularak

etrafı kırıp dökmeye başlamışlar, çevrelerinde toplanan kuşkulu kişiler tarafından, “Yahudileri dövmeye” teşvik edilmişlerdir. Bunu haber alan Bolşevikler derhal olağanüstü bir toplantı yaparak, bütün parti üyelerini toplamış ve küçük birlikler oluşturarak, Troitsk halkının –ve özellikle Yahudilerin– korunması ve savunulması için gerekli önlemleri almışlardır.

Bu çapulcu ve karşıdevrimci hareketler karşısında, parti üyesi olmayan kimselere de çağrı yapılmış ve fabrikalarda, Bolşevik Partisi üyelerinin yönetimi altında birlikler oluşturulmuştur. Bunlar için silah, 131. Yedek Piyade Alayı mensuplarından sağlanmıştır. Düzenin sağlanmasından iki hafta sonra, silahların bir kısmı geri verilmiş ama bir kısmı da fabrikalarda saklanmıştır. Troitsk’deki işçi birlikleri, yerel burjuvazinin, Kulakların ve subayların giriştikleri karşıdevrimci hareketler ile mücadeleye devam etmişler, çapulculuğu önlemişler, toplantıları koruma altına almışlar ve Bolşevik siyasi tutukluları hapishaneden kurtarmışlardır.

Ekim Devrimi’nden sonra, Troitsk Bolşevikleri, ellerindeki silahı, Ataman Dutov’un çetesine karşı kullanmışlardır.

Nedir ki, Rusya’nın çoğu yerinde, bağımsız birlikler yerine, proleter milis kuvvetleri, Kızıl Muhafızlar’ın bir parçası olarak kurulmuştur. Kızıl Muhafızlar, proleter milislerin en tipik biçimini oluşturmuştur.

2

BAŞKENTTE KIZIL MUHAFIZLAR

Daha devrimin ilk günlerinden başlayarak, Petrograd proletaryası kendisini silahlandırma işine girişmiştir. İşçiler, Sovyet’in küçük burjuva liderlerini, alt kademelerde olup bitenleri, üst kademe de onaylamaya zorladılar. Böylece 28 Şubat’ta, Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, Sovyet Yürütme Komitesi’nde şu kararı aldılar:

“Atölyeler ile fabrikalardaki işçiler, her bin işçi için yüz kişiden oluşan bir milis örgütleyeceklerdir.”⁸

Nedir ki, tıpkı 1 numaralı emirde olduğu gibi, ilk saldırıyı atlatıklarını gören Sosyalist Devrimciler ve Menşevikler, verilen bu tavizi de geçersiz kılmaya çalıştılar.

Her şeyden önce Yürütme Komitesi, işçilere silah verilmesini yasakladı ve ardından, 7 Mart'taki toplantısında, fabrika milislerinin, genel sivil milisler ile birleştirilmesi kararını verdi. Yürütme Komitesi, işçilere şu tavsiyede bulundu:

“1. Tüm örgütü, sivil milis ile birleştirmek; 2. Aynı zamanda kendi bağımsız kuruluşunu korumak ve seçilmiş milis komiteleri oluşturmak; beyaz kolbağı ile şehir milis numarası ve güvenlik belgesi taşımak; ayrıca, şehir milisinin beyaz kolbağı üzerine fabrika milisinin kırmızı rozetini takmak; kendi numaraları ile kendi güvenlik belgelerini aynen muhafaza etmek.”⁹

Ne var ki bu “tavsiye”, Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin genel olarak başvurdukları kendilerine özgü bir yöntemi yansıtıyordu. İşçileri, açık ve doğrudan bir tavırla geriletmek yerine, küçük burjuva liderleri, önerilerini sözde “demokrat” bir kılığa sokuyorlar, işçi milisleri dağıtılıyor, ama bir teselli olsun diye bu milislere işaret ve güvenlik belgelerini koruma hakkı da tanınıyordu.

Kitleler şunu anlamışlardı ki, proleter milis örgütü, Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklere rağmen, onlara karşı kurulmalıdır.

3 Mart'ta, Bolşevik Partisi Petrograd Komitesi, kendine bağlı iki örgüte, proleter bir milisin kurulması için plan hazırlaması görevini verdi.

Bu karar, gerçekte, Bolşevik Partisi Merkez Komitesi'nin Askeri Komisyonu'nun başlangıcı idi. Askeri Komisyon, gördüğümüz gibi, askerler arasında faaliyet gösteriyordu, oysa proleter milis oluşturulması, Bolşevik Partisi bölge komiteleri tarafından ele alınan bir sorundu. Küçük fabrika milis grupları, bazı fabrikalarda kuruluyor ve gitgide daha fazla işçiyi kendisine çekmeye başlıyordu. Her yerde proletarya silahlanıyordu. Devrimden önce gömülen silahlar yerlerinden çıkartılıyordu. Askerlerden silah bulunuyor, ya da mümkün olan hallerde satın alınıyordu. Devrimin ilk günlerinde pek çok silah dikkatle saklanmıştı. Petrograd Askeri Bölge Komutanı General Kornilov'un yayınladığı bir emirle, halkın elindeki bütün silahları teslim etmesi istenmiş ve devrimin ilk günlerinde, 40 bin tüfek ile 30 bin tabanca askeri depolardan kaldırılmış, alınmıştı.

Sosyalist Devrimciler ile Menşevik Petrograd Sovyeti Yürütme Komitelerinin, fabrika milisleri ile şehir milislerinin birleştirilmesi konusunda aldığı karar, işçiler tarafından uygulanmadı ve bunlar ellerindeki silahları da teslim etmediler. Fabrikalar ile bazı sendikalarda silahlı işçi grupları oluştu ve bunlar, “Parti Birlikleri”, “Bölge Sovyetleri Asker Milisleri”, “İşçi Birlikleri”, “Mücadele Birlikleri”, vb. gibi isimler altında gelişmelerine devam ettiler.

Bu silahlı birliklerin ücretleri konusunda bazı tartışmalar ortaya çıkmıştı. İşçiler, milis görevi sırasında geçen zaman için, ortalama ücretleri üzerinden para ödenmesini istiyorlardı. İşverenler ise, hükümet ile Sovyet Yürütme Komitesi’nin desteğine güvendikleri için, herhangi bir ödemede bulunmak istemiyorlardı. Petrograd Şehir Duması, dağıldıkları ve sıradan milis kuvvetine katıldıkları takdirde, işçi birliklerine para ödenmesine karar vermişti.

Proleter milis üyelerine para ödenmiyordu ve bunlara silah verilmesi yasaklanmıştı; Lenin’in Rusya’ya dönüşünden sonra da Bolşeviklere karşı kampanya yoğunlaştırılınca, bunların büsbütün silahtan arındırılması girişimleri başlamış, pek çoğu da tutuklanmıştı. Proleter milis örgütü, Geçici Hükümet’in, kendisine karşı terör uyguladığı ilk örgüt olmuştur. Görüldüğü gibi burjuvazi, Kızıl Muhafızlar’ın oluşumunu bu denli ciddiye alıyordu. Nedir ki, bütün bunlara karşın proleter milis, şu ya da bu isim altında atölyelerde ve fabrikalarda varlığını sürdürdüğü gibi, gitgide büyüyordu.

Basında, proletaryanın silahlanması isteyen kararlar görülme-ye başlamıştı. 15 Nisan günü, eski Parviainen fabrikası işçileri, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti’nin çıkardığı *Izvestia* gazetesine aldıkları bir kararı göndererek, devrimi engellemekten başka bir iş yapmayan Geçici Hükümet’in dağıtılmasını ve iktidarın Sovyetlere devredilmesini talep etmiştir. Ayrıca, “Bir Kızıl Muhafız Birliği’nin örgütleneceği ve bütün halkın silahlandırılacağı”¹⁰ da ilan edilmiştir.

Bu gibi hareketler öylesine geniş boyutlara ulaşmıştır ki, örgütlü bir sistemin oluşturulması artık zorunluluk haline gelmiştir.

Nisan ayı ortalarında Bolşevik Partisi Petrograd Komitesi, burjuvazinin giriştiği anti-Bolşevik kampanya ve devrim karşıtı hareketlere bir yanıt olmak üzere, partinin hareket özgürlüğünü koru-

mak için, parti üyelerinden oluşturulacak özel birlikler kurulmasını tartışmaya açmıştır.

O sırada, tamamı Bolşeviklerden oluşan Viborg Bölgesi Sovyeti, 28 Nisan günü, mevcut milis kuvvetinin “İşçi Muhafızları”na dönüştürülmesini oy birliği ile kabul etmiş ve ertesi gün, “İşçi Muhafızları Yönetmelik Taslağı,” *Pravda* gazetesinde yayınlanmıştır. Bu yönetmelik taslağı aşağıdaki noktaları içeriyordu:

“Amaç ve Hedefler:

1. Kurulacak İşçi Muhafızları’nın amaç ve hedefleri şunlardır:

a) İşçi sınıfının kazanımlarını silah gücü ile korumak.

b) Cinsiyet, yaş ya da ulus ayrımı gözetmeksizin, bütün yurttaşların yaşamını, güvenliğini ve mülkiyetini muhafaza altına almak.

Üyelik:

2. İşçi Muhafızları üyeliği, sosyalist parti ile sendikalara dahil bulunan çalışan erkek ya da kadınlara açık olup, fabrika ya da atölyenin genel toplantısının tavsiye ya da seçimi ile gerçekleşir.”¹¹

Bağımsız işçi birliklerinin kurulmasına daima karşı olan Sovyet Yürütme Komitesi, Nisan olaylarının etkisi ile daha da sağa kaymıştı. Bu yönetmelik taslağını, 28 Nisan’da yayımlarken, İşçi ve Asker Vekilleri Petrograd Sovyeti’nin çıkarmakta olduğu *Izvestia* gazetesine bir giriş yazısı yazan Menşevik yazar, endişe ve korkularını dile getirmiş ve “planlandığı şekliyle bu Kızıl Muhafız Birliği, devrimci kuvvetlerin birliğine doğrudan bir tehdit oluşturur” yargısına varmıştır.¹²

28 Nisan’da, çeşitli fabrikaların işçi temsilcilerinin yaptıkları bir toplantıya, Petrograd’daki 28 fabrikadan 156 delege ile parti örgütlerinden 26 delege katılmıştır. Bu toplantıda Menşevik delegeler, işçi birliklerinin, Sovyet’in denetimi altına alınması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Sovyet Yürütme Komitesi’nden bir temsilci şunları söylemiştir:

“Yürütme Komitesi’nin, ‘Kızıl Muhafız’ düşüncesine karşı olan olumsuz tutumu, yarın yayımlanacak olan Yürütme Komitesi Bürosu’nun kesin kararında görülebilir.”¹³

Bu açıklama üzerine toplantı karışmış ve Sosyalist Devrimciler ve Menşevik Yürütme Komitesi ile görüşmelerde bulunmak üzere

bir heyet seçilmiştir. Ertesi gün bu heyet Çehitze'yi, Yürütme Komitesi bürosunda görmeye gitmiştir. Menşeviklerin bu ziyarete yanıtı, *İzvestia* gazetesinin 54. sayısındaki “Kızıl Muhafız ya da Milis” başlıklı kısa yazısında verilmiştir. Bu yazıda, işçi birliklerinin “milis örgütü ile birleştirilmesi” ve bağımsız varlıklarının sona ermesi gereği yinelenmiştir.¹⁴

Sovyet ile böyle bir uzlaşmaya direnen Bolşevikler, Kızıl Muhafız birliklerinin zaten kurulmuş bulunduğu fabrikalarda faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır. Bolşeviklerin Petrograd Komitesi, başkentteki fabrika komitelerindeki liderliğini pekiştirmeye çalışmıştır. Bu, proletaryanın silahlanması için gerekliydi, zira, silahlı birliklerin örgütlenmesi işi tamamen fabrika komitelerinin elindeydi. Bu fabrika komitelerinin Bolşevikleştirilmesi, partinin sendikalar ile İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'ndeki etkinliğini büyük ölçüde artırmıştır.

İşverenler ile işçiler arasında, milise yapılacak ödeme konusundaki tartışmalar, işçilerin bir Kızıl Muhafız kurma konusundaki inatçı çabalarının bir yansımasıydı. Petrograd Milis Şefi bir emir yayınlarak, “kolbağlarında S. M. (sivil milis) harfleri yerine, H. M. (halk milisi) harflerini taşıyan bütün milislerin yakalanması ve silahlarının alınması”nı istemiştir.¹⁵ Bu isteğe karşılık Bolşevikler, Bölge Duması'na yapılacak seçimlerde halk milisi sorunu üzerinde dikkatlerini yoğunlaştırmışlardır. Fabrika Sahipleri Derneği Konseyi, sürekli olarak kapitalistlerden, işçi milislerinin isteklerinin, fabrika komiteleri tarafından desteklendiği konusunda yakınmalarda bulunmuştur. Fabrika sahipleri, adı geçen konseye, “milislerin militan tutumları” konusunda şikayette bulunarak, bunların fabrika komitelerince de desteklendiklerini, işçilerin, milislere yapılacak ödeme konusunda tek bir vücut gibi hareket ettiklerini şikayet etmişlerdir. Yoğunlaşan bu şikayetler karşısında Dernek Konseyi, fabrika sahiplerine İçişleri Bakanlığı'na başvurmalarını tavsiye etmiştir. Güçlerinden emin olan fabrika sahipleri, 16 Nisan'da işçi milislere, 10 Mart tarihinden itibaren ödeme yapmayacaklarını bildirmiştir. Buna karşılık işçi milisleri, fabrika yöneticilerini tutuklayarak işçileri genel bir toplantıya çağırılmışlardır. Fabrika sahibi de

bu toplantıya çağırılmış ama, gelmeyi reddetmesi üzerine zorla toplantıya getirilmiştir. İşçiler, toplantıda, milisin bütün taleplerinin haklı bulunduğunu bildirmişler ve bunların yerine getirilmesini istemişler ve şu karara varmışlardır:

“Fabrika yönetiminin, milisdeki yoldaşlara 10 Mart’tan itibaren, aldıkları ücrete uygun olarak *ödemede bulunmalarını* talep ediyoruz; aksi takdirde, bu toplantı, milisdeki yoldaşların *elimizdeki her türlü olanakla* desteklenmesi kararına varmıştır.”¹⁶

İşçilerin bu baskısı altında pek çok işveren –Siemens-Schuckert, kara ve deniz araçları fabrikası, A. Paramonov deri fabrikası gibi– karara boyun eğmişlerdir.

Kapitalistlerin İşçileri Bakanlığı nezdinde yaptıkları bu protesto, Bolşeviklerin yönettiği işçilerin, proletaryanın genel silahlanması düşüncesini nasıl bir kararlılıkla yürürlüğe koyduklarını gösterir. Bütün Rusya Deri İmalatçıları Derneği, İşçileri Bakanlığı’na sundukları bir talepte şunları söylüyordu:

“Büyük deri fabrikalarında şu anda, yeni bir tip milis örgütlenmiş bulunuyor. İşçiler, her yüz işçi için bir milis seçiyor ve böylece oluşan grup, bir ay süreyle, silah kullanma ve diğer gerekli eğitimi görüyor. Daha sonra bunları başka gruplar izliyor ve bu suretle fabrikalardaki bütün işçiler bir zaman sonra milis eğitiminden geçmiş oluyor. (Bu koşullar altında) İşçi milislerinin kuruluş amacı epey karanlık olup, her halükârda, üretimin ihtiyaçlarına uygun bir önlem niteliğini taşımamaktadır.”¹⁷

Proleter milislerin kuruluşu, eyaletlerde de tıpkı Petrograd’da olduğu gibi, aynı gelişme sürecinden geçmiştir. Şubat Devrimi, proletaryanın eline silah geçmesini sağlamıştır. İşçi birlikleri, önceleri, kentleri soygunculardan ve düzeni bozan serseri ve sarhoş ayaklanmalarından koruyan milis birliği olarak kurulmuştur. Bu birlikler, hemen her yerde de Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin direnmesiyle karşılaşmışlardır.

Halk milisi, Petrograd’dakine benzer görevleri yüklenmek üzere Mart ayında Moskova’da da kuruldu. Bu görevler arasında başlıcası “barış ve düzeni korumak”tı. Daha devrimin ilk günlerinden beri Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, işçilerin silahlanmasına

karşı çıkıyorlar, hatta silah taşıyanları tutuklamakla bile tehdit ediyorlardı. Bütün bunlara karşı silahlar bir yolunu bulup fabrikalara kadar giriyor ve işçilerin büyük bölümü, silahlı birlikler halinde örgütlenip askeri eğitimden geçiyorlardı. Silah dağıtımı düzensiz ve gelişigüzel yapıyordu. Ancak, bu olumsuzlukların üstesinden gelmek için çaba harcanıyor ve büyük ilerlemeler kaydediliyordu. Örneğin, Michelson fabrikası işçileri, polisin Varşova'dan çektiği çok sayıda silahı, Ryazan-Ural Demiryolu İstasyonu'ndaki depolarda muhafaza ettiğini öğrenmişlerdi. Bu silahların ele geçirilmesine karar verildi. Aynı fabrikanın işçileri geceleri bomba imal ediyordu ve Ekim Devrimi'ne gelindiğinde, kendi Kızıl Muhafızlarını silahlandıracak kadar üretimde bulunmuşlardı. Nisan ayı geldiğinde, 400 kişilik bir Kızıl Muhafız birliği kurmuşlar ve bunları silahlandırmışlardı.

Daha başlangıçtan beri Moskova Bolşevikleri, proleter milis oluşturma düşüncesine büyük önem vermişlerdir. Moskova Bolşeviklerinin 3-5 Nisan'da yaptıkları Şehir Konferansı'nda, halihazır durum ve proletaryanın görevleri konusunda bir karar sureti kabul edilmiştir. Buradaki önemli noktalardan biri şöyledir:

“Proletarya ile köylü örgütlerinin sıkı denetimi altında silahlı bir halk birliği milisi kurulması.”¹⁸

Ve on gün sonra, 14 Nisan'da Bolşevik Partisi Moskova Komitesi, bu noktanın geliştirilmesi amacıyla, neredeyse oy birliği ile şu önerileri kabul etmiştir:

“1. Yoldaşlar, Kızıl Muhafıza katılmalıdır.

2. İşçi Vekilleri Sovyeti aracılığı ile Halk Örgütleri Komitesi'ne, parti üyelerine olmasa bile en azından işçilere öncelik tanınmasının önerilmesi.

3. Fabrika birlikleri, fabrikaların korunması için oluşturulmalıdır. Fabrika sahipleri bu amaç için silah tedarik etmelidir.

4. Parti birlikleri ya da silahlı kulüpler örgütlenmeli ve silah tedariki için her türlü önlem alınmalıdır.”¹⁹

Moskova Bolşeviklerinin, bir proleter milis kurulması çabaları, esnek taktik kullanılmasının iyi bir örneğidir. Fabrikalarda işçi birlikleri örgütlenmeye başlamıştır. Burjuvazi, Bolşeviklerin önüne ge-

çerek hareketin denetimini ellerinde bulundurmak istemişlerdir. Bu amaçla, Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin denetiminde bulunan Halk Örgütleri Komitesi, bir Kızıl Muhafız oluşturmaya girişmiştir. Bolşevikler bu oyunun amacını daha başlangıçta fark ettikleri halde, bu oluşuma katılmışlar ve kısa zamanda Moskova Bolşevikleri, oluşturulan birliklerin denetimini ele geçirmeyi başarmışlardır. Bu, yukarıda sözü edilen esnek taktiğin iyi bir uygulama örneğidir.

Moskova Komitesi ile Moskova Bölge Komitesi ve Bolşevik Merkez Komitesi Bölge Bürosu, 28 Nisan'da bir toplantı yapmış ve bu toplantıya örgütün aktif üyeleri davet edilerek, Geçici Hükümet'e karşı izlenecek politika konusunda bir karar benimsenmiştir. Bu kararda şu önemli nokta da yer alıyordu:

"İleride alacağı biçim şimdiden kesinlikle belirlenmese bile, bir işçi Kızıl Muhafızı derhal örgütlenmelidir."²⁰

Böylece, Bolşeviklerin proletaryaya öncülük ettiği her yerde –başkentte ve ilçelerde, Urallar'da, Donbas'da, Ukrayna'da ve Kafkaslar'da– uzun süren çetin mücadele sonucu olsa bile Kızıl Muhafız birlikleri oluşturulmuştur. Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin direnmelerine rağmen Bolşevikler, kitlelerin inisiyatifini ele geçirmişler ve proleter bir milisin kurulmasını başarmışlardır. İzlenen bu inatçı silahlanma politikası, proletaryanın kafasında sınıfsal bir iç savaş düşüncesini oluşturmuş ve bir proletarya devriminin kaçınılmazlığı fikrini uyandırmıştır.

Mayıs ayında, Bölge Dumalarına yapılacak seçimler en hararetli durumda iken, Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler büyük bir propaganda faaliyetine girişmişler ve bula bula, proletaryaya yiyecek ve ev vaadinde bulunmaya başlamışlardı. Buna karşılık Lenin, "Esas Şeyi Unutmak" başlıklı bir makale yazmış ve burada, bir proletarya milisi yaratılması için verilen mücadeleyi gözden geçirerek şunları söylemiştir:

"... Kapitalist egemenliğinin katı ve zalim koşullarını bir kez unuttuk mu, bütün seçim platformları, bütün bu cafcıflı reform vaatleri, pratikte, ya en 'dindar istekleri' ya da kitlelerin o ucuz burjuva politi-

kacıları tarafından aldatılmalarına dönüşen boş sözlerden başka bir şey değildir.”²¹

Bir polis kuvveti var oldukça ya da onun yerine, halktan kopmuş ve ona karşı olan bir milis konduğu sürece, çalışan nüfusun çıkarına hiçbir ciddi ve köklü reform yapılması mümkün değildir.

“Polis kuvveti ve devamlı ordu yerine bir halk milisi oluşturulması, emekçi halkın çıkarına, başarılı yerel reformlar için önkoşuldur.”²²

“Bir halk milisi” diyor Lenin, “gerçek kitleler için demokrasi içerisinde bir eğitim anlamına gelir.”

“Bir halk milisi demek, yoksul halkın yalnız ve yalnız zenginler ve onların polisi tarafından yönetilmesi değil, yoksulların egemen olduğu halk çoğunluğu tarafından yönetilmesi demektir.

Bir halk milisi şu anlama gelir ki, fabrikalar, meskenler ürünlerin dağıtımını gibi işlerin denetiminin, yalnız kağıt üzerinde değil, gerçekten de halkın eline geçmesidir. Bir halk milisi kurulması, yiyeceğin, ekmek kuyrukları ve zenginler için ayrıcalık *olmaksızın* dağıtılması anlamına gelir.”²³

Bolşevikler, azimli çalışmaları sonucu olarak, bir proleter milisi oluşturulması konusunda çok başarılı olmuşlardır. Temmuz ayı geldiğinde, parti, her sanayi merkezinde, partinin büyük ve devrimci amacı için yaşamlarını feda etmeye hazır, gelişmiş proleterlerden oluşan silahlı birliklere sahip olmuştur.

YEDİNCİ BÖLÜM

TEMMUZ GÜNLERİ

1

BAŞKENTTE İŞÇİ HAREKETLERİ

Haziran bunalımına neden olan devrimci kuvvetler, gittikçe artan bir yoğunlukta hareket etmeye devam ettiler.

Devrimin amaçlarından bir teki bile henüz başarılammıştı. Yiyecek sıkıntısı artmıştı. Ekonomik düzensizlik, bölgeden bölgeye yayılarak büyümektedir. Çoğu işverenlerin girişimiyle olmak üzere, fabrika üzerine fabrika kapanıyordu. Üretken birimlerdeki felç hali bütün ülkeye yayılıyor, ulaşım yollarına kadar tıkanmalar yaratıyordu.

8701 işçi çalıştıran 180 fabrika Mayıs ayında, 38.455 işçi çalıştıran 125 fabrika Haziranda, 47.754 işçi çalıştıran 206 fabrika Temmuzda kapanmıştı. Maden sanayisinde verim düşüklüğü %40, tekstil sanayisinde %20 idi.

Açlık hayaleti kol geziyordu.

Burjuvazinin saldırıya geçtiği apaçıktı. Bu saldırının sınıf amaçlı olduğu, büyük sanayicilerden Ryabuşinski'nin, Tüccar ve Sanayiciler Kongresinde yaptığı konuşmada bütün iğrençliği ile gözler önüne serilmişti:

“Açlığın ve kıtlığın bütün ülkeye yayılan korkunç elleri, halkın dostlarını, –Sovyetleri ve bütün komite üyeleri ile– gırtlğından sıkıp boğacaktır.”¹

Bütün Mayıs ayı boyunca ve özellikle Haziran ayında, bütün ülkede sürekli grevler patlak veriyor, işçiler, sekiz saatlik işgünü ile yaşam koşullarının iyileştirilmesini talep ediyorlardı.

Donbas bölgesi kaynıyor, işçiler ile işverenler arasındaki anlaşmazlıklar sürüp gidiyordu. Urallar'ı bir grev dalgası kaplamıştı. Nizni-Novgorod bölgesinde 20 bin Sormovo işçisi greve gitmişti.

Sürüp giden işçi ve işveren anlaşmazlıkları Moskova bölgesinde olağan bir şey halini almıştı.

Kırsal kesimlerde ise tarımsal devrimler hızla yayılıyordu. Haziran ayında, kırk üç eyalette köylü hareketleri görülmüştü. Sosyalist Devrimcilerin Köylü Sovyetleri'nde çoğunlukta olmalarına karşın, köylüler, toprak beylerine başkaldırıyordu.

Bu işçi ve köylü hareketleri, ordu içinde de askerler arasında zaten kronik hale gelmiş olan hoşnutsuzluğu etkiliyordu. Savaş hatlarında ölüm cezalarının yeniden uygulamaya konulacağı ve asi alayların dağıtılacağı konusunda söylentiler yaygınlaşmıştı. Ordu içinde bir öfke ve panik durumu egemendi ve bu hal, savaşımayı düpedüz reddetmede ifadesini buluyordu.

Mücadele, özellikle Petrograd'da gözle görülür haldeydi. Haziran gösterileri, proletarya ile Bolşevik Partisi'nin gizli gücünün ne denli büyük olduğunu göstermişti. Haziran olaylarından sonra, her gün, şu ya da bu amaçla yeni bir gösterinin yapıldığı haberleriyle doluydu. Burjuvazi ile uzlaşmacıları en çok korkutan şey ise, bu gösterilerin derhal politik ve çoğu kez de Bolşevik bir nitelik kazanmasıydı. 2 Haziran günü, Skorohod fabrikası işçileri, iktidarın Sovyetlere devredilmesini talep etti; 8 Haziran'da Obuhov fabrikası işçileri benzer bir kararı kabul ettiler; 20 Haziran'da ise Eski Parviaynen fabrikası işçileri, iktidarın Sovyetlere devri için ısrar etti. 13 Haziran'da, Petrograd'da 19 fabrika ile üç ordu birliği, Bolşeviklerden yana bir tavır aldı. İşçiler ile askerler şöyle diyorlardı: "Eski hükümeti devirdik, şimdi sıra Kerenski'ye geldi!" İktidarın Sovyetlere devri hareketi, müthiş bir hızla geliyordu. Kitleler arasında bir patlamayı başlatmak ve bunu kapitalist hükümete yöneltmek için tek bir kıvılcım yetecekti.

Burjuvazi, işçiler ile askerlerin, başkentteki tutumlarını, ne yana meylettiğini gördükleri gibi, cepheden gelen felaket haberleri de durumu iyice ağırlaştırıyordu.

Resmi raporlar, gitgide artan bir dehşet içerisinde, cepheden kaçan on binlerce askerden söz ediyordu. Ordudaki kurmay karar-gâhları, askerlerin oluşturdukları komitelerin, subayları keyfi olarak görevlerinden aldıklarından yakınıyorlardı. Ama, generaller ile

komiserlerin, telgraflarında en çok sözünü ettikleri şey, cephede sürüp gitmekte olan askerler arasındaki “kardeşleşme” olayıydı. Kısacası, ordunun denetimi, komutanların ellerinden çıkmış gibiydi.

Haziran ayında zaten etkisiz bir biçimde başlayan saldırı çökmüştü. Her an bir felaket olabilirdi. Cephedeki yenilgi haberi yankılamakta olan yangını büsbütün körüklemeyen önce, acil önlemler alınması gerekiyordu. Bu önlemlerin alınmasını gerektiren bir başka neden de, Kurucu Meclis seçimlerinin yaklaşmış olmasıydı. Hükümet, gerçi seçimleri ertelemek hevesindeydi ama, kitlelerin baskısıyla, Kurucu Meclis’in 30 Eylül tarihinde toplanmasını karar altına almak zorunda kalmıştı. Saldırının çökmesi ile, kırsal kesimden gelmekte olan endişe verici haberler, Kurucu Meclis delegelerinin, kendi resmi liderleri olan Sosyalist Devrimcilerden çok daha solda bir tutum takınacaklarından en ufak bir kuşku bırakmıyordu.

2 Haziran’da bir bahaneden yararlanan burjuvazi, hükümetteki temsilcilerini çağırdı.

Kadet bakanlar –Maliye Bakanı Şingaryov, Eğitim Bakanı Manuylov ile, Yoksullara Yardım Bakanı Prens Şakoskoy– Ukrayna sorununda, Kerenski ile Tereşçenko’nun politikaları ile ters düştüklerini açıklayarak hükümetten istifa ettiler. Ulaştırma Bakanı Nekrasov, önce istifaya karar verdi ama daha sonra fikrini değiştirerek, Kadet Merkez Komitesi’ne bir mektup göndererek partiden istifa etti. Burjuvazi, ülkedeki felaketi yakından bilen ve askeri bozgundan da haberdar olan Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin, iktidarı ellerine almaktan korkacağını hesap ediyordu. Kadetler, hükümetten istifa tehditlerinden korkacak olan uzlaşmacıların, burjuva bakanlarına dört elle sarılacaklarını ve her türlü ödüne razı olacaklarını biliyorlardı. Bir hükümet bunalımı çıkması Kadetlerin yararınaydı, onlar böylece, küçük burjuva politikacılardan tamamen kurtulacaklardı, ardından da Bolşevikler üzerine kararlı bir saldırıya geçebileceklerdi. 3 Haziran günü, Devlet Duması üyelerinin bir toplantısında Milyukov, üyelerin alkışları arasında şu sözleri söylüyordu:

“Rus toplumu, Bolşevizm tehdidine karşı mücadelede birleşmek zorundadır. ... Eğer uzun tereddütlerden sonra Geçici Hükümet, elinde iknadan başka başvurabileceği araçlar da bulunduğu kanısına varır da

böyle bir yola girer ise, Rus devriminin kazanımları pekiştirilebilir. Ve biz, hem birbirimizi ve hem de Geçici Hükümet’i bu yolu izlemeye çağırarak zorundayız.”²

Ve şimdi bütün oyun, o eski ve bildiğimiz kurallara uygun olarak oynanacaktı: Proletarya, henüz erken ve olgunlaşmamış bir harekete itilecek ve sonra da silahlı kuvvetler tarafından insafsızca ezilecekti. Kadetler, burjuvazi ile Kara Yüzler’in partilerinin desteğine sahipti. Devlet Duması’nın 16 Haziran’da yaptığı özel bir toplantıda, şehir bölge Dumaları seçimleri ile ilgili olarak Purişkeviç şöyle diyordu:

“Eğer eldeki sayıları tetkik ederseniz, bu seçim sonuçlarının, soylu partimiz ‘Ulusal Özgürlük’ (Kadetler o sırada kendilerine böyle diyorlardı) tarafından elde edilmiş parlak bir zafer olduğunu görürsünüz; çünkü bu parti, Rusya’da en uçtaki sağ parti olarak, soldaki bütün partilerden daha fazla oy almıştır.”³

Devrimin tehdidi karşısında, bütün burjuva partileri Kadetler etrafında toplanmışlardı.

Nedir ki, Kadetler yanlış hesap yapmışlardı. Çevirdikleri bu dolap, yalnız hükümette değil, ülkede de bir bunalım yaratmıştı.

Kadetlerin giriştikleri manevranın ilk haberleri, işçiler arasında bir öfkeye yol açtı. 1. Makineli Tüfek Alayı’nın bölük komitesi ile alay komitesinin ortaklaşa yaptıkları bir toplantıda (bu toplantı 3 Temmuz sabahı yapılmıştı) artık silahlı bir hareket sorununun tartışılması zamanının geldiği konuşuldu. Bu konuda derhal bir karar verilmeliydi.

Buradaki temsilciler, Geçici Hükümet’in devrilmesi için derhal silahlı bir eylem yapılmasını istiyorlardı. Askerler, Kerenski’nin, devrimi, savaşı zafer kazanana kadar sürdürme bahanesi altında bir bunalım yaratarak ezme girişimlerini artık apaçık görüyor ve buna isyan ediyorlardı.

Salonda, “Haydi sokaklara!” bağırışları yükseldi. Heyecana kapılan makineli tüfekçiler, toplantının yapıldığı barakalardan çıkarak, “Kahrolsun Savaş!” ve “Bütün İktidar Sovyetlere!” diye haykırıyorlardı.

Askerler, makineli tüfekleri, “Burjuvaziyi Makineli Tüfeklerimiz İle Yok Edeceğiz!” ve “Kahrolsun Kabinedeki On Kapitalist Bakan!” yazıları asılı bulunan kamyonlara yükleyerek, Bolşevik Partisi’nin hareketten kaçınılması için yaptığı bütün talepleri dinlemeyerek Taurida Sarayı’na doğru harekete geçtiler.

Makineli tüfekçiler delegeler seçerek bunları öteki alaylara, büyük fabrikalara ve Kornstadt’a hemen yolladılar. Bu delegeler gittikleri yerlerde, havanın adamakıllı ısındığını ve kitlelerin savaşmaya hazır olduğunu gördüler.

Yeni Parviaynen fabrikası işçilerinden biri, şöyle anlatıyor:

“3 Temmuz günü öğleden sonra üç sıralarında, 1. Makineli Tüfek Alayı’ndan birkaç yoldaş geldi ve makineli tüfeklerini monte etmek için bir kamyon vermemizi, Geçici Hükümet’e karşı giriştikleri harekette kendilerini desteklememizi rica etti. ... Hemen bir genel işçi toplantısı yapıldı. Bu fırtınalı bir toplantı oldu. Makineli Tüfek Alayı’ndan gelen komutanlar, Geçici Hükümet ile Kerenski’nin devrilmesi zamanının artık geldiğini ve bunun yapılmasının şart olduğunu, hareketle ve ikna edici bir biçimde savunuyorlardı. İşçiler büyük bir devrimci tavır içerisinde idiler. ... Eve silahımı almaya gittim. Döndüğümde, makineli tüfekleri taşıyan kamyonların ve işçilerin fabrikadan çıkmakta olduklarını gördüm.”⁴

Öteki fabrikalarda da delegeler benzer tutumlarla karşılaştılar. Böylece, makineli tüfekçiler, Putilov fabrikasına saat iki gibi geldiler ve işçileri, devrimci garnizonları cepheye sevk etmekle tehdit eden hükümete karşı koymaya çağırdılar. Etraflarına toplanan büyük kalabalıktan “Kahrolsun Bakanlar” bağrışları duyuldu. Makineli tüfekçilerin eylemlerini destekleme talebine yanıt olarak işçiler: “Gidelim, haydi gidelim!” diye bağırıyorlardı.⁵ O gece geç vakit 30 bin kadar Putilov işçisi, kârıları ve çocukları ile beraber Taurida Sarayı’na yürüdü. Yolda giderken öteki fabrika ve alayların adamlarını da kendilerine katılmaya çağırıyorlardı.

Kornstadt’ta, 1. Makineli Tüfek Alayı delegeleri, Yakornaya meydanında bir toplantı yaptılar. Bu toplantı çok iyi karşılandı. Toplantıya katılan bahriyeliler, Petrograd garnizonu ile işçilerinin

eylemini desteklemeye karar verdiler. Kornstadt Sovyeti Başkan Yardımcısı Raskolnikov bu arada, Bolşevik Partisi Merkez Komitesi ile direkt telefon bağlantısı kurarak durumu onlara bildirdi. Şöyle diyordu:

“Önümüzdeki sorun, harekete katılıp katılınama değildir. Asıl mesele şudur: Bu hareket bizim öncülüğümüzde mi olacak, yoksa, partimiz katılmaksızın kendiliğinden ve düzensiz bir biçimde mi yapılacaktır? Her iki halde de, eylem artık kaçınılmaz görünüyor ve bunu kimse önleyemez.”⁶

Kronstadt Sovyeti Yürütme Komitesi, Petrograd garnizonunun eylemine katılmaya ve 4 Temmuz günü sabah saat altıda Petrograd’a gönderilmek üzere silahlı birlikler oluşturulmasına karar verdi.

2

BAŞKENTTE TEMMUZ GÖSTERİSİ

Bolşevik Partisi, ordu içerisinde askerler ile, fabrikalardaki işçiler arasındaki duyguların ne olduğunu çok iyi biliyordu. Kitleler arasında biriken devrimci güç ve enerjinin miktarından da haberdardı. Ancak parti, zamanın silahlı mücadele için henüz olgunlaşmadığını düşünüyordu; zaten Temmuz günlerinde de kitleler sokaklara, Bolşevik Partisi’nin inisiyatifi ile dökülmemiştir. Parti, derhal eyleme geçilmesine karşıydı. 22 Haziran’da Merkez Komite üyeleri ile Petrograd Komitesi ve Bolşevik Askeri Örgütlerinin yaptıkları ortak bir toplantıda, henüz burjuvazinin meydan okumasını kabul etmek için, içinde bulunulan zamanın uygun olmadığı gerçeği üzerinde durulmuştu.

Bolşevikler, Kadetlerin giriştikleri manevraları dikkatle izliyordu. Lenin, partiyi, burjuvazinin, henüz devrimci mayalanmanın bütün ülkeye yayılmadan önce, Petrograd’ın devrimci kitlelerini sokağa dökmek için teşvik etmesinin, burjuvazinin çıkarına olduğu konusunda uyarılmıştı.

Nedir ki, başkentteki şimdiki hareket, hızla yoğunluk kazanıyordu. Hükümetin karşıdevrimci niteliği her gün kitlelere daha açık biçimde görünmeye başlamıştı. Her geçen saat, Sosyalist Dev-

rimciler ile Menşeviklerin uzlaşmacı politikasını gözler önüne seriyordu. Hareketin böyle büyümekte olduğu ve daha da hızla büyümek eğiliminde görüldüğü bir anda, devrimi tehlikeye atacak harekette bulunmak hata olacaktı. Lenin bu konuda şunları söyledi:

“Bırakın önce geleceğin Cavaignacıları başlasınlar.”⁷

Bolşevik Partisi’nin bu tutumunun başka nedenleri de vardı. Petrograd çok önemliydi ama, devrim konusunu tek başına belirleyemezdi. Urallar’daki proletarya ile Donbas madencileri ve milyonlarca asker olmaksızın eyleme geçmek çılgınlık olurdu. Besbelli ki ordu, hükümetin elinden ve denetiminden çıkmıştı ve *artık* Geçici Hükümet’e güvenmiyordu ama *hâlâ* Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin denetiminde olan komitelerin etkisi altındaydı.

Partinin verdiği talimatlara uyan Bolşevikler ile özellikle, parti askeri örgütleri temsilcileri, 3 Temmuz’da silahlı eyleme karşı çıktılar. Ne var ki, başkentteki askerler ile işçilerin kapıldıkları heyecan patlama noktasına ulaşmıştı.

Bolşevik Partisi’nin 2. Petrograd Şehir Konferansı, tam bu sırada (1-3 Temmuz) yapılıyordu. Makineli Tüfek Alayı’nın temsilcileri bu konferansa gelerek alayın giriştiği eylemi bildirdiler. Stalin bu olayı şöyle anlatır:

“Delegelere, parti üyelerinin, partilerinin kararına karşı çıkmayacaklarını nasıl anlattıklarını ve alayın temsilcilerinin bu durumda nasıl rahatsız olduklarını ve alayın kararına karşı hareket etmektense, partiden istifa etmeyi yeğleyeceklerini nasıl ilan ettiklerini herhalde anımsarsınız.”⁸

3 Temmuz günü öğleden sonra saat beş gibi, Bolşevik Partisi Merkez Komitesi ile konferansın ortak toplantısı adına konuşan Stalin, Sovyetler Parti Yürütme Komitesi’nin toplandısında, partinin eyleme katılmayacağını resmen ilan etti. Bunun üzerine derhal bir çağrı kaleme alınarak, 4 Temmuz sabahı yayınlanmak üzere hemen *Pravda*’ya gönderildi. Toplantı ile konferansa katılanlar vakit geçirmeden, kitleleri her eylemden alıkoymak için bölgelere dağıldılar. Ancak, hareketi durdurmak için vakit çok geçti. Halk Bolşevikleri sabırsızlıkla dinliyor ama ardından da sokaklara koşuyor-

du. Moskova Alayı askerleri ile civardaki fabrikaların işçilerini durdurmaya çalışan iki Bolşevike göstericiler şöyle diyorlardı:

“Eğer sizi şahsen tanımamış olsak, Menşevik diye kovalardık.”⁹

Bu durumda, başka kararların alınması gerekiyordu. Birçok durumda Bolşevik Partisi’nin sıradan üyeleri, kendi inisiyatifleri ile ve sorumluluk yüklenerek, partinin geleceğini tehdit eden bu duruma karşı karar aldılar. Bunlar, eğer halk kendi başına bırakılsa, gösterinin karşıdevrimciler tarafından ezileceğini anlamışlardı. Çığ gibi büyüyen hareketi durdurma olanağının kalmadığını gören Bolşevikler, göstericilerin başına geçtiler ve hareketin yönetimini ele alarak kitlelerin etrafını Kızıl Muhafızlar ile çevirdiler ve bunları karşıdevrimci provokasyonlardan korudular. Stalin, daha sonra Petrograd Bolşevik Örgütü’nün toplantısında bu konuda şöyle diyordu:

“Bir kere gösteri artık başlamıştı. Parti, proletarya ile askerlerin gişistikleri bu eylemden uzak durup, ben bu işe karışmam diyebilir miydi? Bu gösterinin, şimdi olduğundan çok daha ciddi sonuçları olacağını düşünüyorduk. Biz bu duruma seyirci kalamazdık. Biz bir proletarya partisi olarak gösteriye müdahale ederek ona, daha barışçı ve örgütlü bir nitelik vermeye çalıştık; bunu yaparken de, iktidarı silah kuvvetiyle ele alma gibi bir amacı da gütmedik.”¹⁰

3 Temmuz akşamı saat 10 gibi, Bolşevik Şehir Konferansı delegeleri ile, Bolşevik Partisi Merkez Komitesi üyeleri ve ordu birlikleri ile fabrika temsilcileri, Şesinska Konağı’nda toplandılar. Bu toplantıda günün olayları tartışıldı ve aşağıdaki karar kabul edildi:

“Şayet, devrimci proletarya ile garnizon, derhal, kesin ve açık biçimde, iktidarın, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri’ne devrine taraftar olduklarını ilan etmezlerse, şimdi görülen iktidar bunalımı halkın yararına çözümlenemez. Bu amaçla, işçi ve askerlerin derhal sokaklarda bir gösteri yapmaları ve bu isteği dile getirmeleri gerekir.”¹¹

Bolşevik Partisi Merkez Komitesi, Petrograd Komitesi ve partinin askeri örgütü ile birlikte, gösterilerin yasaklanması konusunda daha önce alınan kararın iptalini kararlaştırdı. Şimdi yapılacak şey, kendiliğinden oluşan bu hareketin sorumluluğunu yüklenmek ve ona örgütlü bir nitelik kazandırmaktı. Böylece 4 Temmuz’da, “Bü-

tün İktidar Sovyetlere!” sloganı altında barışçı bir gösteri yapılmasına karar verildi. Bu çağrı el ilanları ile, Petrograd işçi ve askerlerine şöyle hitap ediyordu:

“Artık karşıdevrimci burjuvazi devrime karşı açıkça muhalefet ettiğine göre, Bütün Rusya İşçi, Asker ve Köylü Vekilleri tüm iktidarı kendi ellerine almalıdırlar.”¹²

4 Temmuz günü, bu kez Bolşevik Partisi’nin yönettiği yeni ve güçlü bir gösteri yapıldı. Hareketin idaresi için bir karargâh kuruldu ve gerekli talimatlar hazırlandı. Göstericiler, kentin çeşitli yerlerine yerleştirilen zırhlı araçlar ile korundu. Makineli Tüfek Alayından bir bölük, Peter ve Paul Kalesine gönderildi.

Kronstadt’tan bahriyeliler ile, Peterhöv, Oranyenbaum, Krasnoye Selo ve başka yerlerden birlikler, 4 Temmuz gösterisine katıldılar. Kronstadt denizcileri, Şesinska Konağı önünde toplandılar ve parti lideri Lenin’in bir konuşma yapmasını ısrarla talep ettiler.

Lenin kısa bir konuşma yaptı ve bu konuşma, Temmuz olaylarında yaptığı tek konuşmaydı. Petrograd işçilerinin selamlarını, Kronstadt’ın devrimci işçilerine iletti ve “Bütün İktidar Sovyetlere!” sloganının başarıya ulaşacağı inancını ifade etti. Aynı zamanda Lenin, “kararlılık, kesinlik ve uyanıklık” çağrısında bulundu.¹³

Göstericiler önce, Bolşevik Partisi’nin Merkez Komitesi ile Petrograd Komitesi’nin bulunduğu Şesinska Konağı’na yürüdüler ve sonra da, Bütün Rusya Sovyetleri Merkez Yürütme Komitesi’nin oturumlarını yaptığı Taurida Sarayı’na gittiler. Burada, kitlelerin taleplerini iletmek üzere delegeler seçildi. 54 kuruluş tarafından seçilen 90 temsilci, Bütün Rusya Sovyetleri Merkez Yürütme Komitesi üyelerinin önünden geçtiler. Delegeler birer birer, öne çıkarak Bütün Rusya Sovyetleri Merkez Yürütme Komitesi’nin iktidarı ele almasını ateşli bir şekilde talep ettiler. Ödleri kopan Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, göstericilerin bu ölçülü talepleri karşısında, aralarında korku ve endişe ile fısıldaşmaya başladılar. Ama herhangi bir karara varmadılar. Yarım milyona yaklaşan işçi ve asker topluluğunun yarattığı görüntü “devrimci demokrasi”nin liderlerini ürkütmüştü. Bunlar, halkın isteklerini uygulamaktan her türlü çareye başvurarak kaçınmışlardı.

TEMMUZ GÖSTERİSİ EZİLİYOR

Göstericiler bir yandan Sovyetlere iktidarı almak için ateşli çağrılar yaparken, öte yandan, bunların arkasından, Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, kuvvetlerini devrime karşı hararetle seferber ediyorlardı. Hükümete sadık birlikler Taurida Sarayı'na çağırılmıştı. Akşam saat yediye doğru Vladimirski Askeri Okulu ile 9. Süvari Alayı ve 1. Kazak Alayı Saray meydanında göründüler.

Bütün Rusya İşçi ve Asker Vekilleri Merkez Yürütme Komitesi ile Bütün Rusya Köylü Vekilleri Sovyeti Yürütme Komitesi, 5 Temmuz günü ortak bir oturum yaptı ve Menşevik Voytinski burada şöyle dedi:

“Elimizde hiç kuvvet bulunmadığı zamanlar oldu. Taurida Sarayı'nın girişini korumak için yalnız altı kişi vardı ve bunlar kalabalığı durduracak güçte değillerdi. Yardımımıza gelen ilk birliğin elinde şimdi zırhlı arabalar var. ... Şayet silahlı çeteler tarafından şiddete başvurulacak olursa, bunlara *ateş açmak için kesin kararlınız.*”¹⁴

5. Ordu Komitesi'ne Petrograd'a birlikler gönderilmesi için emir verilmişti. 14. Süvari Tümeni, 14. Don Kazakları Alayı, 117. İzborski Alayı ile başka birlikler cepheden başkente getirilmişti. Bütün Rusya Merkez Yürütme Komitesi üyesi Teğmen Mazurenko bu karma birliğin komutanlığına atanmıştı. Deniz Bakanı Yardımcısı Dudarov, Helsingfors'daki denizaltılara, eğer Petrograd'a doğru harekete geçerlerse devrimci gemilere ateş etme emri vermişti.

Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, devrimle mücadele etmek için cepheden asker çekme konusunda, egemenliğinin son günlerindeki eski Çar'dan daha az tereddüt ediyorlardı. Korkuya ve öfkeye kapılan burjuvazi, Çarlık generallerinden daha az gerici olmadıklarını böylece ortaya koyuyorlardı.

Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler ile yakın temasta olan Petrograd Askeri Bölge Komutanı General Polovtsev, 4 Temmuz sabahı “düzenin” derhal kurulması için talimat verdi.

Kentin çeşitli yerlerinde –Nevski Prospect ile Sadovaya'nın köşesinde, Liteini Prospect'te, Mühendisler Kalesi civarında– gösteri-

ciler üzerine, provokatörler ve karşıdevrimciler tarafından ateş açıldı. Kazaklar ile Yunkerler saldırıda bulundular. Karşıdevrimciler artık saldırıya geçmişlerdi. Bütün Rusya Merkez Yürütme Komitesi, iki Sosyalist Devrimciyi –Avksentyev ile Gotz'u–, “Petrograd'da devrimci düzeni kurmak ve korumakla” görevlendirilen hükümet komisyonuna yardımcı olınak üzere atadı. 5 Temmuz sabahı, *Pravda* gazetesi büroları ile *Trud* (Emek) gazetesi matbaası, karşıdevrimci birliklerce tahrip edildi.

Gösterilerin artık sona erdiğini düşünen Bolşevikler, 4 Temmuz sabahı göstericilerin sakin bir biçimde dağılmalarını istemiş bulunuyordu. Ancak, Yunkerler ile Kazakların saldırıları karşısında, devrimci denizciler Petrograd'da kalmışlardı. Denizciler Şesinska Konağı ile Peter ve Paul Kalesini işgal ettiler ve makineli tüfekçiler ile birlikte savunma hazırlıklarına başladılar.

5 Temmuz gecesi, cepheden yeni hükümet takviyeleri gelmeye başladı. Kentin çeşitli yerlerinde toptan tutuklamalar yapılıyordu. Binalar aranıyor ve tahrip ediliyordu. Petrograd işgal altında bir kent görünümündeydi. Sokaklar Yunker devriyeleri ile doluydu. İşçi sınıfı mahallelerinin kent merkezi ile irtibatı kesilmişti. 5 Temmuz gecesi, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti Merkez Yürütme Komitesi ile Bütün Rusya Köylü Vekilleri Sovyeti Yürütme Komitesi'nin ortak toplantısında kabul edilen bir karar ile, bunlar, kayıtsız koşulsuz karşıdevrimcilerin bu adi hareketine ortak olduklarını ilan ettiler:

“Bu toplantı, Geçici Hükümet ile, her iki Yürütme Komitesi'nin büroları tarafından atanmış olan Askeri Komisyonca alınan önlemlerin, devrimin çıkarına olduğunu düşünmektedir. Petrograd'da, devrimci düzenin yeniden kurulması ve devamı için daha başka azimli önlemler alma ihtiyacını kabul eden bu toplantı, Yoldaş Avksentyev ile Gotz verilen yetkilerin her iki komitenin bürolarınca da tanındığını ifade eder.”¹⁵

Karşıdevrimin temsilcileri artık “ültime” diliyle konuşmaya başlamışlardı. Merkez Yürütme Komitesi Askeri Komisyonu ile müzakere halinde bulunan Kronstadt denizcileri delegelerine derhal silahlarını bırakma emri verildi. 5-6 Temmuz günlerindeki du-

rum, Stalin tarafından Bolşevik Partisi Petrograd Yürütme Konferansı'na sunulan raporda şöyle anlatılıyordu:

“5 Temmuz günü, Lieber’in temsil ettiği Merkez Yürütme Komitesi ile bir görüşme yapıldı. Lieber, bizim, yani Bolşeviklerin zırhlı arabalarını Şesinska Konağı’ndan çekmemizi ve denizcilerin Kronstadt’a dönmelerini istedi. Biz bunu, Sovyet’in, parti örgütlerimizi muhtemel saldırılardan koruması kaydıyla kabul ettik. Lieber, Merkez Yürütme Komitesi adına, bizim bu isteklerimize uyulacağına söz verdi ve devamlı bir bina bulana kadar, Şesinska Konağı’nda kalabileceğimizi söyledi. Biz, verdiğimiz sözleri tuttuk. Zırhlı araçlar çekildi ve Kronstadt denizcileri, silahlarıyla olmak şartıyla geri dönmeyi kabul ettiler. Ne var ki, Merkez Yürütme Komitesi, verdiği sözlerin bir tekini bile tutmadı. 6 Temmuz günü Kuzmin (Petrograd Askeri Bölge Komutan Yardımcısı) bize telefon ederek, Şesinska Konağı ile Peter ve Paul Kalesinin, üç çeyrek saatte boşaltılmasını, aksi halde buralara karşı silahlı birlikler gönderileceği tehdidinde bulundu. Bu durumda Merkez Komite, kan dökülmesini önlemek için elinden geleni yapmaya karar verdi. Merkez Komite beni, Peter ve Paul Kalesine gönderdi. Ben burada denizcileri savaşa girmemeleri konusunda ikna ettim. Çünkü karşımızda karşıdevrimciler değil, Sovyetler olduğunu söyledim. Merkez Yürütme Komitesi’nin temsilcisi sıfatıyla, Bogdanov ile beraber Kuzmin’in yanına gittik. Harekete geçmek için her şeyi hazırlamıştı: Toplar, süvari, piyade. Silaha başvurmaması için konuştuk. Kuzmin, sivillerin devamlı işlerine karışmalarından yakındı ve Merkez Yürütme Komitesi’nin ısrarlı talepleri karşısında boyun eğmeye ister istemez razı oldu. Öyle görünüyordu ki, Sosyalist Devrimcilerin askeri adamları, sırf işçilere, askerlere ve devrimcilere bir ‘ders’ vermek için kan dökülmesini istiyorlardı. Bunu yapmalarını biz engelledik. ... Bolşevikler ile karşıdevrimcilerden korkan Merkez Yürütme Komitesi, karşıdevrimciler ile utanç verici bir ittifaka gitti ve buna uygun olarak, Bolşeviklerin teslim olmalarını, Baltık filosu delegelerinin tutuklanmalarını ve devrimci askerler ile işçilerin silahlarının alınmasını talep etmeye başladılar.”¹⁶

4 Temmuz günü, Geçici Hükümet, Petrograd Askeri Bölge Komutanı General Polovtsev’e, “Petrograd’ı silahlı kişilerden temizleme” emrini verdi. Bu emir şöyle devam ediyordu:

“Aynı zamanda Şesinska Konağı’nı işgal ederek düzensizliğe iştirak etmiş bulunan Bolşeviklerin tutuklanması ve binanın bunlardan temizlenerek askeri birliklerce işgal edilmesi.”¹⁷

6 Temmuz sabahı, Peter ve Paul Kalesi ile Şesinska Konağı askeri birliklerce işgal edildi ve her tarafı harap edildi. Yine aynı gün, 6 Temmuz’da Geçici Hükümet, Lenin’in tutuklanması için emir çıkarttı.

Bolşevik Partisi ile liderlerine karşı müthiş bir kampanya açıldı. Lenin, Alman casusu olmakla suçlandı. Bu saçmalık, 16. Sibirya Alayı’ndan Astegmen Yermolenka adında bir provokatörün sözde “tanıklığına” dayanılarak uydurulmuştu. Aslında bu adam, Almanya ile ayrı bir barış yapılmasını tahrik etmek üzere, Alman Askeri Komutanlığınca 6. Ordu’da görevlendirilmiş bulunuyordu. Üstelik bu uydurma “tanıklık”, Nisan ayından beri Geçici Hükümet’in elindeydi ve şimdi zamanı geldiği düşüncesiyle açıklanıyordu. 5 Temmuz günü bu uydurma, sarı basının gazetelerinden olan *Zvoye Slovo*’da (Yaşayan Dünya), eski bir sosyal demokrat ve II. Duma üyesi G. Alksinski ile, Narodnaya Volya Partisi’nin eski üyelerinden V. Pankratov tarafından yayınlandı. Geçici Hükümet bu “dokümanları” kendi adına açıklamaktan çekindiği için, bu adamları maşa olarak kullanmayı uygun görmüştü.

Araştırma Komisyonu’nda ifade veren Menşevik lider Dan, Bolşeviklerin Alman casusluğuna bulaşmış olabileceklerine inanmadığını söylemiş ama yine de 3-5 Temmuz gösterilerine Alman ajanlarının katıldıkları biçiminde kışkırtıcı bir söz söylemekten de kendini alamamıştır.

“Alman Genelkurmayı’na bağlı ajanların, 3-5 Temmuz hareketleri tipindeki bütün hareketlere fiilen iştirak ettiklerine tamamen inanmakla beraber, hiçbir Bolşeviğin ve hele Bolşevik Partisi’nin bütünüyle Alman casusu olduğu konusunda bir suçlamada bulunamam.”¹⁸

Karşıdevrimciler Lenin’in mahkemeye çıkarılmasını istiyorlardı. Bu durumda Lenin, göz göre göre tutuklanmayı bekleyemezdi ve bir süre gizlenmeyi tercih etti. Bazı parti üyeleri (Rikov, Nogin, Kamenev) Lenin’in mahkemeye çıkmasını istiyorlardı. Troçki bile, Le-

nin'in ayağıyla gidip yetkililere teslim olmasından yanaydı. Ancak bu duruma, Stalin şiddetle karşı çıkıyordu; Lenin ayağıyla gidip teslim olunca, bir punduna getirip öldürülmeyeceğine kim garanti verebilirdi?¹⁹

Stalin'in, Lenin'i bekleyen tehlike konusundaki tahmininde ne derece haklı olduğu, Temmuz kırımında başrolü oynayan General Polovtsev'in kendi sözleriyle ortaya çıkmıştır. General Polovtsev, daha sonraları yazdığı anılarında –*Güneşin Tutulduğu Günler*– ay-nen şunları yazmıştır:

“Lenin'i yakalamak umuduyla Teriyoki'ye doğru yola çıkan subay bana, bu 'bey'i bütün olarak mı yoksa parçalara ayrılmış olarak mı getirmesini istediğimi sormuştu. ... Ben de gülerek, 'biliyorsun, tutuklanmak istenen kimseler çoğu kez kaçmaya kalkışır!' yanıtını vermiştim.”²⁰

Lenin'in kendisi de bu tutuklama ve yargılama konusunda şu düşünceydi:

“Mahkeme, iktidarın bir organıdır. Liberaller çoğu kez bunu unutturlar ama Marksistlerin bunu unutması bağışlanmaz bir günah olur. Peki, iktidar kimde?..

Ortada hükümet diye bir şey yok. Her gün değişiyor. Faaliyeti yok. 'Faaliyeti olan askeri diktatörlük.' Bu koşullar altında 'mahkeme'nin sözünü bile etmek gülünç. Bu bir mahkeme sorunu değil, iç savaşta sadece bir hikâyeden ibaret...

'Ben yasadışı bir şey yapmadım. Mahkeme de adil. Davayı inceleyecek. Mahkeme halka açık olacak. Halk her şeyi anlayacak. Öyleyse mahkemeye çıkmalıyım.'

Bu, çocukluk derecesinde safça bir düşünce. Otoritelerin ihtiyacı olan şey mahkeme değil, enternasyonalistlere karşı bir tutuklama kampanyası. Bay Kerenski ile şürekasının istedikleri şey, bunları hapse atıp orada tutmak. İngiltere ile Fransa'da bu böyle oldu, şimdi Rusya'da da böyle olacak.”²¹

7 Temmuz'da Geçici Hükümet, 3-5 Temmuz gösterilerine katılan bütün askeri birlikleri dağıtma kararı aldı. Bu kararı hemen, Petrograd'da İngiliz Büyükelçisi Sir George Buchenan'ın, Dışişleri

Bakanı Tereşçenko'ya yaptığı benzer bir talep izledi. Buchenan'ın talepleri şunlardı:

“1. Kara ve deniz askeri yasalarına tabi bütün bireyler için bütün Rusya'da ölüm cezalarının yeniden yürürlüğe konması.

2. Yasadışı gösterilere katılmış bulunan birliklerden cezalandırılmak üzere tahrikçilerin isimlerini bildirmelerini talep etmek.

3. Petrograd'daki bütün işçileri silahtan arındırmak.

4. Basına askeri sansür uygulayarak, birlikleri ve halkı, düzeni ve askeri disiplini bozmaya teşvik edenlerin baskı makinelerini ellerinden almaya yetki tanınması.

5. Petrograd ile öteki büyük kentlerde, cephede yaralanmış ve tercihan kırk ve daha yukarı yaşlardan seçilecek asker ve subaylardan oluşturulacak ‘milis’ kuvveti kurulmalı.

6. Yukarıdaki koşulları kabul etmeyen, Petrograd'daki bütün birliklerin silahlarını alarak, bunların çalışma bölüklerine atanması.”²²

8 Temmuz'da, Baltık Filosu Denizcileri Sovyeti Merkez Yürütme Komitesi –Centrobalt– bir emirle ortadan kaldırıldı. Kronstadt garnizonu ile Petropavlovsk, Respublika ve Slava savaş gemileri mürettebatından, gösterilerde elebaşılık yapanların sorgulanmak üzere tutuklanmaları ve Petrograd'a gönderilmeleri için emir verildi. Bu “Elebaşılar” karşıdevrimci faaliyetlerde bulunmakla suçlanıyordu!

Hemen aynı gün Kerenski de bu karalama kampanyasına katıldı:

“Petrograd'daki karışıklıkların, Alman hükümet ajanlarının yardımı ile örgütlendiğine dair çok inandırıcı kanıtlar var. ... Kardeşlerinin kanıyla ve ülkelerine karşı ağır suç işlemekle kendilerini lekeleyen kimseler ile, bunlara öncülük edenler tutuklanmaktadır.”²³

Kadetlerin istifası üzerine hükümette çoğunluğu oluşturan “sosyalist” bakanlar, hükümet tarafından girilen karşıdevrimci hareketlerin kitlelerin direnişiyle karşılaşacağını anladılar. Devrimi ezme çabalarını hoş görmekle beraber, bu uzlaşmacı bakanlar, halkın hoşuna gidebilecek birkaç “devrimci” önlem almaya karar verdiler. Rusya'nın bir cumhuriyet olduğu ilan edilecek, Yüksek Devlet Konseyi ile Devlet Duması dağıtılacak ve tarımsal reform için yasa

taslakları hazırlanacaktı. 7 Temmuz günü Kerenski, bu program taslağını, Geçici Hükümet'in bir toplantısında okudu. Buna yanıt olarak Prens Lvov, istifa ederek toplantıyı terk etti.

Burjuva çevreleri telaşa düşmüşlerdi. Devlet Duması Geçici Komitesi:

“Yeni bir Geçici Hükümet'in oluşturulması çalışmalarından uzak tutulmalarının politik bakımdan bir felaket olacağını” ilan ediyordu.”²⁴

Aynı gece Prens Lvov, hükümete bir mektup göndererek program taslağını protesto etti. Onun görüşüne göre bu program:

“Sırf demagoji adına ve kendi küçük benliklerini tatmin etmek hevesiyle devleti ve manevi değerleri ayaklar altına almaktaydı.”²⁵

Burjuvaziden gelen bu saldırılar karşısında zaten sallantıda olan “sosyalist” bakanlar, girişimlerinden dönüverdiler. 8 Temmuz günü Geçici Hükümet, Kerenski'yi başbakanlığa getirdi, Savaş ve Deniz Bakanlıkları görevi de yine onda kalacaktı. Nekrasov, başbakan yardımcısı olarak hükümete alındı. İçişleri Bakanlığı Menşevik Çereteli'ye verilmişti. Aynı gün, yeni hükümetin programı yayınlandı ve bu program daha dün önerilen önlemlerden hiçbirini içermiyordu. Hükümet, 6 Mayıs'taki ilk koalisyon hükümetinin yayınladığı deklarasyonu aynen sürdürüyordu. Ayrıca hükümet, yabancı düşmana karşı savaşa devam edecek, kurucu meclis toplanacak, tarımsal önlemler alınacak, “sekiz saatlik işgünü için tasarı hazırlanacaktı.”²⁶

Yeni program da, daha önceki beyanlar gibi hiçbir yenilik içermiyordu. Eski Çar Nikola, yeni hükümet ve beyanları konusunda günlüğüne şunları yazıyordu.

“8 Temmuz, Cumartesi. Hükümette bir değişiklik oldu: Prens Lvov istifa etti ve Kerenski başbakan olmakla birlikte Savaş ve Deniz Bakanlıklarını kendinde alıkoyduğu gibi, Ticaret ve Sanayi Bakanlıklarının denetimini de ele aldı. Şu an için Kerenski tam yerini bulmuş durumda: Elinde ne kadar fazla güç olursa o denli iyi.”²⁷

Hükümet, Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin tam desteğini almış durumda. 9 Temmuz'da, Bütün Rusya İşçi ve Asker Vekille-

ri Sovyeti Merkez Komitesi ile, Bütün Rusya Köylü Vekilleri Yürütme Komitesi'nin yaptıkları ortak toplantıda, vekiller, yeni hükümetin, "devrimin kurtarılması için oluşturulduğunu" ilan ettiler:

"Bu hükümet, orduda disiplin ve örgütlenmenin yeniden kurulması ve karşıdevrim ve anarşinin her türlü ile kesin mücadele etmek için sınırsız bir yetkiye sahiptir."²⁸

Hükümete olağanüstü yetkiler vermekle Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler, devrimi ezmek için darbenin nereye vurulması gerektiğine işaret etmiş oluyorlardı. Her iki yürütme komitesinin 13 Temmuz günü yaptıkları ortak toplantıda Dan, şu konuşmayı yaptı:

"Arkadaşlar, Kerenski'nin bizi yapmaya çağırdığı şeyi, biz zaten yapmış bulunuyoruz. Biz yalnız Geçici Hükümet'i desteklemekle kalmıyoruz ve ona yeni yetkiler vermekle yetinmedik, aynı zamanda biz, bu yetkilerin mutlaka kullanılmasını da istiyoruz.

... Bu sabah, Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin bir fraksiyon toplantısında, bizim sunduğumuz bir kararın mutlaka kabul edilmesini bekliyoruz. ..."²⁹

Daha sonra bu karar okundu. Buna göre, Bolşeviklerin yargılanması isteniyordu. Lenin mahkeme önüne çıkartılmalıydı ve mahkemeye çıkartılan herkes, Sovyet'ten atıldığı gibi Sovyet'in bütün üyeleri, çoğunluğun kararlarına mutlaka uymalıydılar.

Bu karar, küçük-burjuva partilerinin düştükleri çukurun derinliğini açıkça göstermekteydi. Bu karar tek başına da kalmadı. Gerici bir burjuva gazetesi olan *Novoye Vremya*, 8 Temmuz tarihli bir yazısında, Menşevikler ile Sosyalist Devrimcilerin şu adımları atmasını istiyordu:

"Cani Bolşeviklerden kendilerini ayırmak için derhal kesin adımlar atmalı ve -Lenin'in korunması ile gösterilen- kuşkulardan kendilerini temizlemelidirler."³⁰

11 Temmuz'da Menşevikler, burjuvaziye pek sevindiren ve RSDİP (B)'nin, Menşevik Merkez Komitesi olarak hareket eden örgütlenme komitesi adına, parti üyelerine bir çağrı yayınladı. Bu çağrıda şöyle deniyordu:

“Lenin’in karargâh erkânı tarafından başlatılan canice macera, büyük boyutlara ulaştı ve sırf bu kimseler, geniş işçi kitlelerinin desteğine sahip bulundukları ve sosyal-demokrasi, yayılan demagojiyi etkisiz hale getirecek güçten yoksun olduğu için, devrimin savunduğu dava ya bir tehdit oluşturdu. ... Şimdi artık, Lenin’in öncüsü olduğu ve sözcülüğünü yaptığı ‘Bolşevizm’in, sosyal-demokrasiden büsbütün uzaklaştığını ve anarşist, sendikalist düşüncelerle dolup taşıdığını ve bazı yanlış anlamalar ve pısrıklıklar yüzünden hâlâ kendisini RSDIP (B)’nin bayrağı altında gizleyebildiğini yüksek sesle ve açıkça ilan etme zamanıdır.”³¹

Böylece, Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler, karşıdevrimci çizgilerini tamamlamışlar ve burjuvazi ile yaptıkları uzlaşma dönemini, devrimin düşmanları ile aynı safa geçmek suretiyle, devrime ihanette tepe noktasına ulaşmışlardır.

12 Temmuz’da hükümet, ölüm cezasını cephede yeniden yürürlüğe koydu ve devrimci askerlerin yargılanması için özel askeri mahkemeler kurdu. Basına, yayından önce askeri sansür konulması kararı çıkartıldı, Bolşevik gazetelerin (*Pravda*, *Okopnaya Pravda*, vb.) kapatılması ve işçilerin silahtan arındırılması kararları alındı. Sir George Buchenan’ın eşaşlarını çizdiği program aynen uygulanıyordu. İngiliz Büyükelçisi, daha sonraları Geçici Hükümet için anılarında şöyle diyordu:

“Görünüş hiç de iç açıcı olmamakla beraber, ben daha umutlu bir görüşe sahibim. Hükümet, Bolşevik ayaklanmasını bastırdı ve en nihayet bu konuda azimle hareket etmeye karar verdi. ... Birkaç gün önceki görüşmemizde Tereşçenko bana, hükümetin duruma tamamen egemen olduğu hususunda teminat verdi.”³²

Karşıdevrimci bir politikayı canla başla izlemekte olan Geçici Hükümet, kitlelerin dikkatlerini başka yönlere çekmek için taviz-kâr adımlar da atıyordu. Ölüm cezasının yeniden konulduğu hükümet toplantısında toprak alım satımını yasaklayan bir yasa da kabul edildi. Petrograd garnizonu silahsızlandırıldı ama, 13 Temmuz’da, Temmuz gösterisini ezen Polovtsev, Petrograd Askeri Bölge Komutanlığı görevinden alındı.

Temmuz gösterisinin başarısızlığı iyice belli olunca, Geçici Hükümet kabineyi bir kez daha yenileme kararı aldı. 11 Temmuz'da, Devlet Duması eski üyelerinden toprak sahibi ve İlerici Parti üyesi İ. N. Efremov, Adalet Bakanlığı'na atandı. Yine İlericilerden A. A. Barışnikov, Yoksullara Yardım Bakanı; Toktamişev, Ulaştırma Bakan Vekili atandı. Bu ilericiler, Kadetlere ne kadar yakın olurlarsa olsunlar, Lenin bunlara, "Oktobristler ile Kadetlerin melezi" di-yordu³³ ve bunlar burjuvaziyi temsil etmekten uzaktılar. Zira burjuvazinin politik lideri Kadetler idi. 13 Temmuz'da Kerenski Kadet Partisi Merkez Komitesi'ni, kabineye adaylar göstermeye davet etti. Kadetler bu davete yanaşmadı. 15 Temmuz'da üç seçkin Moskovalı Kadet –sonradan General Denikin Hükümeti'nin üyesi olan M. İ. Astrov, daha sonra 1919'da Denikin'i desteklemek için Moskova'da ayaklanma düzenleyen N. M. Kişkin ve I. Geçici Hükümet Yürütme Sekreteri V. O. Nabokov– Kerenski'ye bir mektup göndererek Kadetlerin hükümete iştirak edebilmeleri için bazı koşullar öne sürdüler. Kadetler, hükümet üyelerinin bütün örgüt ve partilerden bağımsız hareket edebilmelerini, hükümetin Kurucu Meclis'ten önce hiçbir büyük reforma girişmemesini, orduda disiplinin yeniden kurulmasını, asker komitelerinin, askeri taktik sorunlarında söz sahibi olmamalarını istiyorlardı. Yani bunlar, hükümetin, Sovyet'ten bağımsız hareket etmesini gerekli görüyorlardı. 18 Temmuz'da burjuvazinin liderleri, Purişkeviç'in ağzından asıl amaçlarını şöyle dile getiriyorlardı:

"İktidar, iktidar olmalıydı; İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri artık hadlerini bilmeli ve lağvedilmeliydi."³⁴

Birkaç büyük konağı bulunan, avukat ve ilerici parti üyesi burjuva, gericiler şahı Purişkeviç'i hemen desteklemede gecikmedi:

"Bu utanç verici duruma niçin düştüğümüzü söylemenin zamanıdır. ... Bu durumun suçlusu, kendilerini dünya politikasını şekillendiren insanlar olarak gören, hayalperest ve çılgın kimselerdir. Devrimi, otomobillere binerek gezmek, saraylarda yaşamak için isteyen küçük kariyeristler ile, Rusya'yı Almanlara satanlar, bu durumun gerçek suçlularıdır. ... Bir avuç çılgın fanatik, bir avuç hırsız ve bir avuç hain dev-

rimin tepesine çöreklenmişler ve bu bir avuç insan kendilerine ‘İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti Yürütme Komitesi’ adını takmışlardır.”³⁵

Kadet Partisi’nin kurucularından biri olan, ‘Büyük Rusya’ politikası yandaşlarından şovenist F. İ. Rodiçev de Kişkin, Astrov ve Nabokov’un taleplerinin kabul edilmesini istiyor ve şu tehditkâr ifadeyi kullanıyordu:

“Büyük kentlerde yüzünü göstermiş bulunan Bolşevizm’in, kırsal kesimlerde de ortaya çıkmasından endişe ediyoruz; ama bununla mücadele etmeliyiz. Hükümet bütün gücüyle bununla mücadele etmek zorundadır. Bu işi savsaklamamalı, gerekli örgütlenmeye gitmeli, ülkede otoriteyi sağlamalıdır.”³⁶

Ortalık iyice kızışınca Milyukov da konuşmaya başladı. Kadetlerin taleplerinin ayrıntılı bir analizini yaptı ve bu burjuva lideri, heyecanı kabarmış dinleyicilere şöyle seslendi:

“Ulusal Özgürlük Partisi’nin üyelerini, bugüne kadar oynamayı reddettiğimiz bir kamuflaj rolü oynamaya mahkûm edebilir miyiz? Ulusal Özgürlük Partisi bu durumda hükümete katılmalı mıdır? Bizce katılmamalıdır. ... Eğer katılırsak ülkeyi aldatmış oluruz. ... Bizim öne sürdüğümüz koşullar dışında bu mümkün değildir.”³⁷

Milyukov daha sonra, hükümetin 17 Eylül’de toplamaya söz verdiği Kurucu Meclis’in ertelenmesini bile talep etti. Tüccar ve sanayicilerin ortak örgütleri bir deklarasyon yayınlayarak Milyukov’u desteklediler. Toprak beyleri ile burjuvazi, Kadetlerin talepleri konusunda işbirliği halindeydi.

20 Temmuz’da Kerenski, tekrar Kişkin ile Astrov’u hükümete katılmaya çağırdı. Kadetlere şöyle güvence veriyordu.

“Geçici Hükümet, bütün iktidara sahiptir ve herhangi bir örgüt ya da kurum partiye karşı sorumlu değildir.”³⁸

Kerenski, Sovyet’in bu demeci bütünüyle doğrulayacağından emindi. Ancak, burjuvazinin militanca tutumu, Sovyet’in liderlerini korkutmuş ve bunlar, Kadetlerin bütün koşullarını kabul etmekte tereddüt ediyorlardı. Kerenski, sallantıda olan uzlaşmacılar üzerinde baskıda bulunmaya karar verdi. 21 Temmuz’da istifasını sundu. Bu kararını, hükümeti kurma konusunda tam bir desteğe sahip

bulunmadığı düşüncesi ile, Rusya'nın ancak, bütün halk örgütlerini birleştirebilecek bir hükümetle yönetilebileceği düşüncesinde olduğunu öne sürerek savunuyordu. Burjuva bakanlar –Teresçenko, Godnev, Efremov, Lvov ve Nekrasov– Kerenski'yi desteklediler ve istifalarını verdiler. Geçici Hükümet, Kerenski'nin istifasını ve öteki bakanların istifalarını kabul etmeme kararı aldı; yeni hükümet kurulana kadar, o günkü kabine aynen göreve devam edecekti. O gece, Halk Sosyalist Partisi ile Kadetlerin, Menşeviklerin, Sosyalist Devrimcilerin, Radikal Demokratik Parti'nin Merkez Komiteleri ile, Devlet Duması Başkanı ve İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti Bütün Rusya Merkez Yürütme Komitesi Başkanı hep bir arada bir toplantı yapılmasına karar verildi. Akşam saat dokuzda, her iki yürütme komitesinin bir ön toplantısı yapıldı ve Çereteli, bunalımın bulunduğu nokta konusunda bilgi verdi. Bu arada Dan, oturumun devam etmesini ve hepsinin Taurida Sarayı'nda kalarak, davet edilenlerin kabine toplantısına Kışlık Saray'da katılmalarını teklif etti.

Hükümet ile uzlaşmacı ve burjuva partilerinin Yürütme Komiteleri'nin ortak toplantısı gece 11:30'da açıldı. Tartışmalar sabaha kadar sürdü. Burjuvazi, Kadetlerin koşullarının kabulünde ısrar ediyordu. Uzlaşmacılar, '8 Temmuz Deklarasyonu'nun tanınmasını istiyorlardı. Menşevikler adına konuşan Dan, "uygun bir zamanda" iktidarı almaktan korkmayacaklarını ilan etti, ama bu yapılmadan önce, bir koalisyon hükümeti kurulması için her türlü yolun denenmesi gerekirdi.³⁹ Çehitze, Milyukov'u, barış ve toprak sorunlarındaki tutumu konusunda sıkıştırdı. Milyukov ona, Moskova Kadetlerinin mektubuna işaret ederek cevap verdi ve şunları ekledi:

"Önce güçlü bir Rusya yaratmalıyız. Ancak o zaman ulusal amaçlardan söz edebiliriz ve müttefiklerimize karşı yükümlülüklerimizi yerine getirebiliriz."⁴⁰

O günkü durumu fark eden Milyukov hızla taktik değiştirmişti. Kerenski'nin popüler olmasına güveniyor ve kabineyi istediği kimselerden kurmasını teklif ediyordu. Bu öneri burjuvaziye de uygun düşüyordu, zira, bu biçimde kurulacak kabine, örgütlerden

bağımsız olacaktı. Bu, aynı zamanda uzlaşmacılara da uygundu, çünkü, böylece kitleler önünde durumlarını kurtarmış olacaktı: “Sosyalist” Kerenski, hükümetin başında kalmış olacaktı. Menşevikler ile Sosyalist Devrimcilere gelince, onlar da tutumlarını şöyle açıklıyorlardı:

“Arkadaş Kerenski’ye, bütün partilerin temsilcilerinden oluşan bir kabinenin kurulması konusunda tam bir güvenleri vardı; arkadaş Kerenski hükümeti tarafından 8 Temmuz’da açıklanan program esaslarına uygun biçimde çalışmaya hazırdılar.”⁴¹

22 Temmuz günü, Bütün Rusya İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti Yürütme Komitesi ile Bütün Rusya Köylü Vekilleri Sovyeti Yürütme Komitesi ortak bir toplantı yaparak, Kerenski’ye hükümeti kurma görevi verdi. 8 Temmuz tarihli bildiriye yapılan gönderme, hiç kuşkusuz, bir örtüden ibaretti. Aynı gün, Devlet Duması Geçici Komitesi, Kerenski’ye hükümeti kurma görevini verdi ama, 8 Temmuz Deklarasyonundan hiç söz etmedi. Ancak 22 Temmuz’da Kadet Partisi, temsilcilerinin hükümete katılmasını kabul etti ve aynı zamanda, eski koşulların güçlerini engellediği noktasına işaret etti:

“Başbakanın bildirisinde, savaşın devamının gerektirdiği zorunluluklar, ordunun mücadele gücünün sürdürülmesi, devletin ekonomik gücünün ıslahı için güçlü bir hükümet kurulması yolundaki arzusunu dikkate alan Ulusal Özgürlük Partisi Merkez Komitesi, kendi üyelerini, Kerenski’nin başbakanlığı ile hükümete katılma ve kendilerine tekliif edilen makamları kabul etme konusunda serbest bırakmaya karar vermiştir.”⁴²

Ve aynı gün yeni kabine ilan edilmiştir: Başbakan, Savaş ve Deniz Bakanı A. F. Kerenski (Sosyalist Devrimci); Başbakan Yardımcısı ve Maliye Bakanı N. V. Nekrasov (Sol Kadet); İçişleri Bakanı N. D. Avksentyev (Sosyalist Devrimci); Dışişleri Bakanı M. I. Terşçenko; Adalet Bakanı A. S. Zaruni (Popüler Sosyalist); Eğitim Bakanı S. F. Oldenburg (Kadet); Ticaret ve Sanayi Bakanı S. N. Prokopoviç (Partisiz ama Kadetlere yakın); Tarım Bakanı V. M. Çernov (Sosyalist Devrimci); Posta ve Telgraf Bakanı A. M. Nikitin (Menşevik); Çalışma Bakanı M. I. Skobelev (Menşevik); Gıda

Bakanı A. V. Peşehanov (Popüler Sosyalist); Yoksullara Yardım Bakanı İ. N. Efremov (Radikal Demokratik Parti); Ulaştırma Bakanlığı P. N. Yurenev (Kadet); Başsavcı A. V. Kartaşov (Kadet); Genel Sayman F. F. Kokoşkin (Kadet).

Böylece hükümet, Kadetlerin ellerine teslim edilmiş oluyordu. Yeni hükümetin yapısını da zaten Milyukov şöyle ifade ediyordu:

“Sosyalistler küçük bir sözde üstünlük göstermekle beraber, Kabinedeki gerçek üstünlük hiç kuşkusuz, burjuva demokrasisinin inanmış destekleyicilerine aittir.”⁴³

Temmuz olaylarının eyaletlerde de yansımaları oldu. 4 Temmuz’da ilk haberler Petrograd’dan Moskova’ya ulaşınca, İşçi, Asker ve Köylü Vekilleri Sovyetleri Yürütme Komitesi’nin Sosyalist Devrimci ve Menşevik Başkanlığı şu kararı aldı:

“Bir sonraki emre kadar, Moskova’daki bütün halk gösterileri, –sokak toplantısı ya da meydan gösterisi olsun–, yasaklanmıştır.”⁴⁴

Bu yasağa rağmen, hemen aynı gün, büyük işçi kitleleri dış mahallelerden kent merkezine doğru yürüyüşe geçtiler ve bunlardan çoğu, iktidarın Sovyetlere devrini isteyen pankart ve sloganlar taşıyorlardı. Moskova garnizonundan birkaç birlik de gösterici işçilere katılmıştı.

Skobelev meydanında Bolşevik konuşmacıların hitap ettikleri bir toplantı yapılmıştı.

Ivanovo-Voznesensk’te de Bolşeviklere karşı bir sempati olduğu açıldı. 5 Temmuz’da İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti bir karar alarak iktidarın Sovyetlere devrini talep ettiler. 6 Temmuz’da bu kentte, işçiler ile yerel garnizondan askerlerin katıldıkları muazzam bir gösteri yapıldı.

Yaroslavl, Rostov, Kostroma, Shuya, Kovrov, Nizni-Novgorod, Kiev, Riga ve birkaç kentte daha gösteriler ve bazılarında ayaklanmalar oldu. Albay Verkovski’nin komutası altında silahlı bir birlik Moskova’dan Nizni-Novgorod’a yerel garnizonu silahtan arındırmak için gönderildi.

PROLETARYA UZLAŞMACILARA GÜVENİNİ YİTİRİYOR

İşte böylece 3-5 Temmuz gösterileri ezildi ve Bolşevik Partisi yeraltına itilmiş oldu.

Bu ayrıntılardan, hareketin *yenilgi* ile sonuçlandığı görüntüsü doğabilir. Ama gerçekte bu, bir bakıma devrim için, burjuva devriminden sosyalist devrime geçişte bir zafer olarak görülmelidir. Ayrıca burjuvazi, kazandığı bu başarıyı biraz fazla abarttı. Yüzeydeki hemen görülebilen değişiklikler onun, o yüzeyin altındaki sınıfsal güçlerde meydana gelen değişimleri görmesini engelledi. Çarlık otokrasisi, 9 Şubat 1905'teki o barışçı gösteriyi ezdiği zaman, bu, işçi hareketlerini değil, işçilerin Çar'a olan güven ve inançlarını yok etti. Aynı şekilde şimdi de, Temmuz gösterisini ezmekle, burjuvazi, işçi devrimini yok etmiş olmadı, işçilerin burjuvaziye olan güvenleri yok olduğu için, bu kez de küçük burjuva liderlerine olan güvenlerini kökünden kazıdı.

Yüz binlere ulaşan göstericiler arasında, çok sayıda da sıradan Menşevik ve Sosyalist Devrimci vardı. Küçük-burjuvaların oluşturduğu bloka güven duymuş olan ve parti üyesi olmayan binlerce insan gibi şimdi bunlar da, bu bloğun ihanetini görmüşlerdi. Temmuz günleri, bu sıradan insanlar ile uzlaşmacı partiler arasındaki uçurumu ortaya koymuştu. Küçük-burjuva liderleri, burjuvazinin kampına geçerken, sıradan insanlar da hızla proletaryaya yaklaşmışlardı.

Böylece, Bolşeviklerin safları süratle büyüdü. Üç hafta içinde, Bolşevik Partisi'nin Petrograd üyeliği 2500 kişi arttı. Partinin gelişmesi ve işçiler arasında etkisinin artması, atölye ve fabrikalardaki çeşitli örgütlere yapılan seçim sonuçları ile de görülüyordu. Örneğin, Ericson fabrikasında, seçilen yetmiş sendika temsilcisinden yedisi Menşevik, on dördü Sosyalist Devrimci, otuz dokuzu Bolşevik idi. Treugolnik fabrikasında, seçilen yüz sendika temsilcisinden yetmiş tanesi Bolşevikti, oysa burada daha önce temsilcilerin çoğunluğu Sosyalist Devrimci idi.

Sovyete yapılan seçimler için de durum aynıydı. Fransız-Rus fabrikasında, Sosyalist Devrimci ve Menşevik üyeler yerine üçtane Bolşevik seçilmişti. Langensieper fabrikasında da uzlaşmacılar yerine Bolşevikler seçilmişlerdi. Bunun başka örnekleri de vardı.

İşçiler artık müflis partileri bırakıyor ve Bolşeviklerin saflarına katılıyorlardı. Bu partiye sürekli katılmasalar bile, -ki bunun nedeni uğrayacakları acımasız polis takibi idi- küçük-burjuva liderlerinin etkilerini üzerlerinden attıkları kesindi.

Sonuç her yerde aynıydı: Acımasızca yapılan baskının ilk günlerinden sonra işçiler, kendi kabukları içerisine çekiliyorlar, başlarına geleni iyice düşündükten sonra yavaş yavaş Bolşevik kampa yöneliyorlardı. Bolşevik Partisi'nin 6. Kongresinde Grozni'den bir delege şöyle diyordu:

“Petrograd olayları üzerine bir rapor hazırladık, sonuç ne oldu?

Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler sus pus olmuşlardı; ağızlarını açacak halleri kalmamıştı. Bundan sonra, karalama kampanyası kesildi ve üstelik, Sosyalist Devrimciler bizim örgütümüze katılmaya başladılar.”⁴⁵

Dombas'dan bir delege de şöyle anlatıyordu:

“Sosyalist Devrimcilerin büyük etkisi vardı. Ama 3-5 Temmuz olaylarından sonra, bu partiye bağlı örgütlerden bizimkine bir işçi akını başladı. ... Seçkin Sosyalist Devrimciler bizim örgütümüze katıldılar ve egemen sınıfların işçilerin çıkarlarına ihanet ettiklerini ilan ettiler.”⁴⁶

Küçük-burjuva partilerindeki çözülmelerin bir başka belirtisi de kendi safları içerisindeki muhalefetin gittikçe büyümesiydi. Menşevikler arasında sol kanadın gücü artıyor ve bunların lideri Martov, Temmuz günleri sırasında iktidarın Sovyetlere devrini bile istiyordu. Menşeviklerin sağ kanadı ise tamamen partiden kopmuş ve ünlü “tasfiyecilerden” Potresov'un yönettiği *Den* gazetesi etrafında toplanmışlardı. Sosyalist Devrimciler arasında sol akım güç kazanmış ve bu parti iyice bölünmüştü: Sağcılar, liderleri suçluyor, solcular ise, saği ihanetle itham ediyorlardı.

Temmuz hareketi, partinin daha sonraki tarihinde sık sık rastlanılan bir şeyi su yüzüne çıkardı: Partisini tehdit eden tehlikeleri hisseden proletarya, Bolşeviklerin etrafında daha sıkı kenetleniyordu. Temmuz olaylarından hemen sonra birinci “parti haftası” yapıldı ve bu sırada işçiler kitleler halinde partiye katıldılar.

Temmuz gösterisi, bir bakımdan çok önemli bir rol oynadı. İşçiler ile köylülere, devrimin temel sorunu konusunda aranan bir yanıtı vermiş oldu: İktidar kimin ellerinde? Çalışan nüfusun büyük bir kitlesi, kendilerine pahalıya mal olan şimdiki iktidarın burjuvazinin ellerine geçtiğini anladılar. Lenin, Temmuz günleri konusundaki düşüncelerini şöyle açıkladı:

“3-4 Temmuz hareketi, iktidarı devralma konusunda Sovyetlere gösteriler yoluyla yapılan son bir çağrı idi. Bu andan itibaren Sovyetler, yani onu elinde bulunduran Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler iktidarı, Kadetlerin temsil ettikleri ve Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin desteklediği karşıdevrime teslim ettiler. Rus devriminin barışçı bir biçimde gelişmesi olanağı bulunmadığı artık ortaya çıkmış oldu; şimdi tarihin önümüze koyduğu soru şu: Ya karşıdevrim için tam bir zafer, ya da yeni bir devrimin yapılması.”⁴⁷

Devrimin bu yeni aşaması için yeni taktiklerin oluşturulması, Bolşevik Partisi’nin 6. Kongresinin göreviydi.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

BOLŞEVİK PARTİSİ'NİN

6. KONGRESİ

Bolşevik Partisi'nin tarihi 6. Kongresi, Petrograd'da 26 Temmuz'da başladı ve 3 Ağustos 1917'ye kadar devam etti.

Bu kogreye bir rapor sunan J. M. Sverdlov, parti örgütlerinin sayısının, Nisan Konferansı'ndan beri 78'den 162'ye yükseldiğini söyledi. Parti üyeliği üç ay içerisinde üç kat artmıştı: 80 binden, 240 bine yükselmişti. Petrograd'da 41 bin, Moskova bölgesinde 50 bin, Urallar'da 25 bin, Donbas'da 16 bin, Kiev bölgesinde 10 bin, Kafkaslar'da 9 bin, Finlandiya'da 12 bin, Baltık eyaletlerinde 14 bin, Volga bölgesinde 13 bin, Odessa bölgesinde 7 bin, Sibirya'da 10 bin, Minsk bölgesinde 4 bin, Kuzey bölgesinde 1500 ve nihayet, kara ve deniz kuvvetlerindeki parti örgütlerinde 26 bin parti üyesi vardı.¹

Bu dönemde Bolşevik basın da epeyce ilerlemişti. Partinin, günlük 320 bin tirajlı kırk bir gazetesi vardı. Bunlardan yirmi yedi tanesi Rusça, geri kalanı, Gürcü, Ermeni, Leton, Tatar, Leh dilleri ile öteki dillerde yayınlanıyordu.

Temmuz olaylarından sonra bunlardan sekizi- Partinin merkez organı *Pravda* da dahil- kapatılmıştı. Ama, kongreye kadar bunların yedisi yeni adlar altında yayınlanmaya başladı.

Bolşevik Partisi'nin kitleler üzerindeki etkisi büyük ölçüde artmıştı. Kongreye çeşitli bölgelerden gelen delegelerin sundukları raporlarda bu açıkça görülüyordu. Moskova'dan V. N. Podbelki şöyle diyordu:

“Örgütümüzün halk üzerindeki büyük etkisi, bütün kitle hareketlerinin bizim sloganlarımız altında gerçekleşmesi olgusunda kendisini göstermiştir. ... 18 Temmuz gösterisi, resmen Sovyet tarafından örgütlenmiş ve bizim sloganlarımızı kullanmıştır. Sovyetlerin belirlediği toplanma yerlerinde 20-30 kişilik zavallı gruplar ancak toplanabilmiş ama kitleler bizim bayraklarımızın ardından gitmiştir. Biz nerede mi-

ting yapmışsak, büyük kalabalıklar toplanmış, başka yerler boş kalmış ve ancak bizim flamalarımız görünüp hatiplerimiz konuşmaya başlayınca canlı bir hayata kavuşmuşlardır.”²

Bolşevik Partisi’nin Nisan Konferansı’nda alınan kararlara uygun olarak, Moskova örgütü, çok sayıda çalışan insanı saflarına almıştı. Moskova Bolşevikleri, işçilerin, Menşevikler ile Sosyalist Devrimcileri uzaklaştırdıkları çok sayıda sendikayı denetimleri altına almışlardı. Uzlaşmacılar her ne kadar Moskova Sovyeti’nde egemenliklerini sürdürmekte iseler de, Bolşeviklerin kitleler üzerindeki etkisi öylesine artmıştı ki, bu iki parti mensupları da çoğu kez Bolşeviklerin verdikleri kararı desteklemek durumunda kalıyorlardı. 25 Temmuz’da Moskova’da yapılan Asker Vekilleri Sovyeti ile İşçi Vekilleri Sovyeti’nin ortak toplantısında, Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler, ölüm cezasının konmasına karşı Bolşeviklerin protestolarını desteklemek zorunda kaldılar. Moskova Fabrika Komiteleri’nin 23-28 Temmuz’da yaptıkları bir toplantıda, Menşevikler, kitlelerin baskısı ile işçilerin üretimin denetimine katılma konusunda Bolşeviklerin önerisi lehinde oy kullandılar. Temmuz olaylarından sonra hükümetin estirdiği terör havası, Moskova Bolşeviklerinin etkilerinin artmasını engelleyemedi. Parti üzerindeki baskı ve takibat arttığı, kapalı ve açık toplantılar imkânsız hale geldiği halde, parti üyeliğinde herhangi bir azalma olmadı. Moskova Bolşevikleri, Lenin ile Bolşevik Partisi Merkez Komitesi’nin talimatlarına uyarak kitleler arasındaki çalışmalarını azimle sürdürüyorlardı. Bolşevik Kongresinde Moskovalı bir delege şu açıklamayı yapmıştı:

“Sonuç olarak şunu önemle belirtmek isterim ki, Moskova ile Petrograd arasında ideolojik çalışmalarda tam bir birlik bulunmaktadır; bu durum, 20-21 Nisan bunalımında görüldüğü gibi, Temmuz günlerinde harekete geçme sorununda da gözlenmiştir. Bu birlik, önceden yapılan bir anlaşma ile sağlanmamıştır ve bu da bize tutumumuzun doğruluğunu kanıtladığı gibi, çalışmalarımızda bizlere büyük bir güven vermektedir.”³

Donbas’dan gelen delegeler, buradaki Bolşevik örgütündeki hızlı gelişmeleri anlatmışlar ve bütün toplantılarda Bolşevik kararlar

kabul edilmiştir. Bolşevik etkiler işçiler arasında yaygınlaşmış ve birçok fabrikada Sosyalist Devrimci ve Menşevik işçiler Bolşevik Partisi'ne katılmıştır.

Bolşevik Partisi'nin Volga bölgesinde de etkisi artmış, Grozni'de parti üyesi sayısı Nisan Konferansı öncesinde 800 iken, 6. Kongrede bu sayı 2 bine yükselmiştir. Ancak burada Bolşeviklerin çalışmaları çok güç koşullar altında yapılabilmektedir. Kentte bir "Bolşeviklerle Savaş Derneği" kurulmuş, Bolşeviklere 'Alman casusu' damgası vurulmuş, sonra da tahrik edilerek lümpen gruplarca dövülmüşlerdir. Bolşevikler, Çeçenleri Ruslar'a karşı kışkırtmakla suçlanmışlar, 9 Temmuz'da bir Kazak köyü, üç gün içerisinde bütün Bolşeviklerin köyden kovulması kararını almıştır. Bir öğretmen, sırf kocası Bolşevik olduğu için köyden kovulmuştur.

Ama işçiler Bolşevik örgütünü desteklemeye devam etmişlerdir. Temmuz olaylarından sonra uygulanan baskıcı önlemler bile, işçileri bu desteği vermekten caydıramamıştır. Grozni delegesi şunları söylemiştir:

"Temmuz olayları, deyim yerindeyse, Partimizi kristalleştirmiştir; Partiye yakınlık duyan işçileri saflarınıza katılmaya zorlamıştır."⁴

Kafkaslar ötesinde Bolşevikler çok güç koşullar altında çalışmışlardı. Ama onlar, askerlerin desteğini kazanmayı başarmışlardı; yalnız Tiflis'te 80 bin asker bulunuyordu. Buna karşılık, Menşevikler ile Sosyalist Devrimcilerin etkisi altında bulunan Sovyet Bölge Yürütme Komitesi, kentten Bolşevik birlikleri çekip yerlerine başkalarını yerleştirdiler. Yeni gelen birlik, önce kent dışında tutuluyor ve burada Bolşeviklere karşı uydurma ve iftira ile beyinleri yıkanmaya çalışılıyordu. Ama bir süre sonra, onlar da, Bolşevikleşmeye başlayınca, yerlerine yenisi getiriliyordu. Bolşevik yayınlara el konuluyordu. Bir defasında Tiflis Sovyeti Yürütme Komitesi 40 bin *Pravda*'ya el koydu ve *Kavkaski Raboçi* (Kafkas İşçisi) gazetesinin kapatılması tehdidi Sovyet'in her toplantısında yinелendi. Transkafkasya delegesi şöyle diyordu:

"Bizim oradaki çalışmamız adeta bir 'fedai' işi. Ama yine de biz etkinliklerimizi sürdürüyoruz. Gazetemiz bir asker gazetesine dönüştü:

Cepheden çuvallar dolusu mektup ve binlerce sevgi telgrafı alıyorduz.”⁵

Nisan Konferansı ile 6. Kongre arasındaki geçen zamanda Bolşevik Partisi, kitle çalışmalarında büyük deneyimler kazandı. Alaylar ile fabrikalarda Zemlyaçestva diye tanınan dernekler kuruldu. Bu derneklerde politik konuşmalar düzenleniyor, bu toplantılara katılan askerlere politik literatür veriliyordu. Kronstadt’ta Bolşevik örgüt, bu derneğe bağlı yetişmiş ajitatörleri köylere ve kırsal bölgelere gönderiyordu.

Zemlyaçestva derneğinden başka bir de kulüpler kurulmuştu. Bolşevik Merkez Komitesi’nin askeri örgütü tarafından Petrograd’da kurulan böyle bir kulüp vardı. Burada konuşmalar düzenleniyor ve Bolşevik Partisi’nin programı tartışılıyordu.

Garnizonlarda ve cephede, askerler arasındaki çalışmalar da büyük boyutlardaydı. Moskova’daki Bolşevik askeri örgütünün 2 binin üzerinde üyesi vardı. Moskova Bolşevikleri, cepheye ajitatörler ve sol literatür gönderiyorlardı. Bir ay içinde cepheden gelen 170 delege, ayrıca Bolşevik literatür talep etmişlerdi. Ve bütün bunlar, bu gibi yayınları izleme ve okumanın çok tehlikeli olduğu bir dönemde oluyordu.

Cephede ve özellikle Petrograd’a yakın kesimde, örneğin 12. Ordu’da, Bolşevik Partisi örgütleri, Temmuz gösterilerinin ezilmesinden kendilerini çabuk kurtarmışlardı. Generallerin *Opoknaya Pravda*’yı kapatmalarının hemen ardından, yeni bir gazete *Opokni Nabat* (Cephe Alarmı) yayına başlamıştı. 20 Temmuz’da Bolşevikler, 23 alaydan –Rus, Sibiry ve Letonya– delegelerin katıldıkları bir konferans toplamayı başarmışlardı. Bu konferans, Petrograd’a bir protesto çekerek, Geçici Hükümet’in ezme önlemlerini şiddetle kınamış ve tutuklanan bütün Bolşeviklerin serbest bırakılmasını istemiştir.

Letonya alaylarında 2 binin üzerinde Bolşevik vardı ve aslında bu Letonyalı Bolşevikler, 48 bin mevcutlu bu alayın tamamının desteğine sahipti. 6. Kongrede Letonyalı bir delege şöyle diyordu:

“Genelkurmay şimdi, ulusal alaylar kurulmasına izin verdiğine pişman olmuştur ama, 8. Letonya Alayı’nı dağıtmak için artık vakit çok

geç. Letonyalı muhاریpler buna müsaade etmeyeceklerini ilan etmişlerdir. Sibirya alayları, eğer Letonya alayları dağılırsa onların da dağılacaklarını, yoksa dağılmayacaklarını bildirmişlerdir. Letonya ve Sibirya alayları arasında tam bir fikir ve eylem birliği vardır ve eğer, Genelkurmay bizi, henüz erken gördüğümüz bir harekete kıskırtmayı başaramaz ise, zamanı gelince, 12. Ordu'yu bir 'Kızıl Ordu'ya çevirebileceğimizi umut ediyorum.”⁶

Parti, politik çalışmalarını, büyük kitle politik örgütleri olan Sovyetlerde; büyük bir azim ve yoğunlukla sürdürüyor, Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin güttüğü haince politikaları insanlara açıklıkla anlatıyorlardı. Bolşevikler, Sovyetlerin en alt kademelerini sel gibi kaplıyor ve üst kademelere doğru yükseliyorlardı. Alttan gelen basınca dayanabilmek için, küçük-burjuva liderleri, Sovyetlere yapılacak yeni seçimleri o eski ve denenmiş taktiklere başvurarak geciktirme yoluna sapıyorlardı. Ama Parti bu taktik manevralara ustaca karşı koyuyor ve bölge Sovyetlerindeki önemli noktalara yerleşiyorlardı. Böylece, 6. Kongreye kadar, Moskova'daki on bölge Sovyeti'nden altısında Bolşevikler tamamen egemenliği ele geçirmişlerdi. Sovyetlerden dışlanan Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler, kent ve kırsal kesimdeki hükümet kuruluşlarına yerleşerek buralardan Bolşeviklerin etkisine karşı savaşıyorlardı.

Kent Duması gibi belediye kuruluşlarında bile Lenin'in yoldaşları önemli mevkileri ellerine geçirmeyi başarmışlardı.

Parti, gençlik arasında da yoğun bir çalışma içerisinde idi. 6. Parti Kongresi sırasında, Petrograd'daki Gençlik Derneği'nin 50 bin kadar üyesi vardı ve bu üyeler Bolşevik sloganları desteklemek için aktif bir çalışma içerisinde bulunuyordu. Partinin etkisi öteki büyük sanayi kentlerinde de gençler arasında aynı güçteydi. Parti kongresinde sunulan raporlar, partinin henüz, proletarya ile köylülüğün kitle örgütlerinde büyük çoğunluğa ulaşmadığını göstermekle beraber, önemli noktalarda sağlam dayanaklar ele geçirdiğini gösteriyordu. Nisan Konferansı'ndan beri, parti üyeliği üç kat artmış ve parti, devrimci mücadele konusunda geniş deneyim kazanmış, kitleler arasındaki etkisi yükselmmişti.

Kongre, yarı yasal olarak toplanmak zorundaydı. Kiralık ya da gönüllü hükümet casusları, kentte dört dönüyor, delegelerin nere-lerde toplandıklarını keşfetmeye çalışıyorlardı. 29 Temmuz'da Geçici Hükümet, bir emir yayınlayarak, Savunma Bakanlığı ile İçişle-ri Bakanlığı'na, yapılacak toplantı ya da kongreleri yasaklama yet-kisini tanıdı. Bu emir elbette yalnız Bolşevikleri hedef alıyordu.

Kongre, 157 konuşma ve oy verme, 112 yalnız konuşma hakkı-na sahip delegenin katılmasıyla, Petrograd'daki, Viborg kentinde toplandı ve daha sonra gizlilik amacıyla, Petrograd'ın diğer tarafın-daki Narva Kapısı'na geçti. Delegelerden biri şöyle diyordu:

“Toplantılar öyle bir gizlilik içerisinde yapılıyordu ki, her gün ba-sılma ve tutuklanma tehdidi altında olan arkadaşlardan çoğu takma adlar kullanıyorlardı.”⁷

Tutuklanma tehlikesi öylesine gerçek ve yakındı ki, önemli bir şe-yin hemen öne alınması ve kongrenin sonu beklenmeksizin Yürütme Komitesi'nin seçilmesi gerekiyordu. Yoksa komitenin seçilememe tehlikesi vardı. Bu gibi durumlarda acele davranmak şarttı. Sadece en önemli sorunlar ele alınmalıydı. Bu düşünceyle, parti programının tartışılıp değiştirilmesi olanaksızdı. Yeni program taslağının hazır-lanması işi yeni seçilen Merkez Komite'ye görev olarak verildi.

Kongrede şu gündem kabul edildi:

1. Kongreyi toplayan Örgütlenme Bürosunun raporu
2. Merkez Komite'nin raporu
3. Yerel raporlar
4. Halihazır durum:
 - a) Savaş ve uluslararası durum
 - b) Politik ve ekonomik durum
5. Programın revizyonu
6. Örgütlenme
7. Kurucu Meclis seçimleri
8. Enternasyonal
9. Parti birliği
10. Sendika hareketleri
11. Seçimler
12. Çeşitli konular

Kongrede tartışılan ilk sorunlardan biri, Lenin'in mahkeme önüne çıkıp çıkmayacağı idi. Tartışmayı Sergo Orjonikidze açtı. O, Lenin'in mahkeme önüne çıkmasına kesinlikle karşıydı. Şöyle diyordu:

“Onlar için önemli olan, devrimci partiyi elden geldiğince çok sayıda liderden yoksun bırakmaktır. Hiçbir koşul altında Yoldaş Lenin'i onlara teslim etmemeliyiz.”⁸

Orjonikidze'yi, Jerzinski destekledi:

“Lenin'e, kendisini tutuklamalarına izin vermemesini tavsiye eden yoldaşlarımızın tamamen haklı olduklarını, burada açıklıkla ve kesinlikle söylemeliyiz. İşçilerin kurdukları safları darmadağın etmek isteyen burjuva basınının bu kampanyasına açık bir cevap vermek zorundayız.”⁹

Yalnız birkaç delege, Lenin'in mahkemeye çıkması lehinde konuştu. Volodarski ile Laskeviç, Lenin'in yargılanmasının, hükümetin yargılanmasına dönüştürülebileceğini ve bundan da partinin kârlı çıkacağını savundular.

Bolşevik Partisi Kongresi, Lenin'in mahkemeye çıkmaması kararını benimsedi ve böylece Stalin'in, Temmuz gösterilerinin ezilmesinden sonra takındığı tavrı doğrulamış oldu.

Kongre gündeminin belli başlı maddeleri, Stalin'in sunduğu iki rapor idi. Bunlar, Merkez Komite'nin politik raporu ile politik durum hakkındaki raporlardı. Bu raporların ilkinde, Temmuz olaylarının derin bir Leninist analizi yapılıyor ve o sırada partinin uyguladığı taktikler inceleniyor ve ardından da, Rusya'da proleter devrimin izleyeceği yol gözden geçiriliyordu. Stalin bu konuda şöyle diyordu:

“Parti Merkez Komitesi'nin son iki buçuk aydır politik faaliyetlerine geçmeden önce, Merkez Komite'nin faaliyetlerini belirleyen temel bir gerçeği belirtmek isterim. Devrimimizin gelişme süreci, üretim süreci üzerinde uygulanacak denetimin biçiminde, ekonomik ilişkiler alanına müdahale sorunu ile, toprağın köylülere devri ve iktidarı burjuvazinin elinden alıp İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri'ne devri konularını gündeme getirmiştir. Bütün bunlar, devrimimizin asıl niteliğini be-

lirleyen sorunlardır. Devrimimiz artık, sosyalist bir işçi devrimi niteliğini almıştır.”¹⁰

Merkez Komite’nin politik çizgisi üzerinde önemli bir itirazla karşılaşılmaı. Ancak, Merkez Komite ile eyaletler arasındaki temasın yeterli olmadığı belirtildi. Ne var ki, Preobrazhenski, öne sürülen bu görüşleri, Temmuz yenilgisinin, Petrograd proletaryasının eyaletlerden soyutlanmış olması gibi bir fikri ortaya atmasına yetti.

Kongre, beş çekimser oy ve karşı oy verilmeksizin Merkez Komite’nin faaliyetlerini tasvip etti ve raporu kabul edildi.

Stalin’in ikinci raporu, partinin yeni aşamada benimseyeceği taktiklere ayrılmıştı.

Ülkedeki politik durum, Temmuz günlerinden beri büyük ölçüde değişmişti. Şubat Devrimi’nden beri sürüp gitmekte olan sallantıdaki hükümet iktidarı, şimdi, adamakıllı sağa kaymıştı: Geçici Hükümet ile Sovyetlerin çifte iktidarı şimdi yerini sırf burjuva iktidarına *bırakmıştı*. Sağlanmış bulunan özgürlüklerin yerini şimdi, Bolşeviklere karşı “olağanüstü yasalar” almıştı. Hükümet, devrimi silahtan arındırmak için elinden geleni yapıyordu. Devrimci alaylar dağıtılıyor, Kızıl Muhafızlar yeraltına itiliyordu.

Devrimin barışçı yoldan gelişme olanakları ortadan kalkmıştı. Devrim, ancak, iktidarın, burjuvazinin ellerinden zorla alınarak gelişebilirdi. Ve zorla iktidara el koyabilecek tek bir sınıf vardı: Bu sınıf, yoksul köylüler ile birlikte proletarya idi. Hâlâ burjuvazinin denetiminde, hâlâ Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin denetiminde bulunan Sovyetler, burjuvazinin kampına geçmişti. Bu aşamada yalnız, karşıdevrimcilerin suç ortakları olarak hareket edebilirdi. Temmuz olayları sırasında görülenlerden sonra, Nisan’da öne sürülen “Bütün İktidar Sovyetlere!” sloganı, artık geçerliliğini yitirmişti. Ama, bu sloganın geri çekilmesi hiçbir zaman, Sovyetlerin iktidarı için mücadeleden vazgeçmek anlamına gelmezdi. Lenin, burada sözü edilen Sovyetin, genellikle Sovyet olmayıp, devrimci mücadelenin organı olarak Sovyet olduğuna işaret etmiş ve bunun, devrimci gelişmenin *belli* aşamasındaki uzlaşmacı Sovyet olmadığını vurgulamıştır.

İşte Stalin'in üzerinde durduğu ve politik durum hakkında kongrede savunduğu son derece açık ve kesin rapor, Lenin'in bu görüşüne dayanıyordu. Devrimin gelişmesini anlatırken Stalin şu açıklamayı yapıyordu:

"Bu arada savaş devam ediyor, ekonomik bozukluk yayılıyor, devrim devam ediyor ve gitgide daha fazla sosyalist bir niteliğe bürünüyor. Devrim üretim alanına giriyor ve üretimin denetimi sorunu ortaya çıkıyor. Devrim tarım alanına giriyor ve yalnız toprağın değil, hayvanların ve tarım araçlarının da zorasını söz konusu oluyor. ...

Bazı arkadaşlar, kapitalizm ülkemizde pek az geliştiği için, sosyalist devrim sorununu ortaya atmanın ütopya olduğunu söylediler. Eğer savaş içerisinde bulunmasak, ekonomik bozukluk olmasa, ulusal ekonominin temelleri bu kadar sarsılmış olmasa bu arkadaşlar haklı olabilirlerdi. Ama bu, ekonomik alana müdahale etme sorunu bütün ülkelerde zaten temel sorun olarak ortaya çıkıyor. Bu sorun, Almanya'da ortaya çıkmış ve kitlelerin doğrudan ve aktif katılımı olmadan çözümlenmiştir. Burada, Rusya'da durum farklı. Burada, ekonomik bozukluk vahim boyutlara ulaşmıştır. Öte yandan, savaş zamanında hiçbir yerde ülkemizde olduğu kadar özgürlük olmamıştır. Sonra, işçiler arasında çok yüksek düzeyde bir örgütlenme var: Örneğin, Petrograd'daki maden işçilerinin yüzde 66'sı örgütlenmiş durumda. Son olarak, hiçbir yerde proletaryanın, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri gibi geniş bir örgütü yok. İşte bütün bunlar, işçi sınıfı kitlelerinin, ekonomik hayata müdahale etmeme olanağını dışlamaktadır. Ve bu, Rusya'da sosyalist devrim sorununu ortaya atmak için gerçek temeli oluşturuyor." ¹¹

Stalin, raporunu şu sözlerle nokt alıyor:

"... 3 Temmuz'a kadar, barışçı bir zafer, iktidarın barış içinde Sovyetlere devri mümkündü. Şayet, Sovyetler Kongresi, iktidarı devralmaya karar verseydi, Kadetler, sanırım, Sovyetlere karşı harekete geçmeye cesaret edemezlerdi. Çünkü böyle bir hareket başarıya ulaşamazdı. Ama şimdi, karşıdevrim örgütlendi ve yerini sağlamlaştırdı; bu durumda, Sovyetlerin iktidarı barışçı yollardan elde edeceğini söylemek budalalıktır. Devrimin barışçı dönemi sona ermiştir, barışçı olmayan bir dönem başlamıştır; bu bir çatışma ve patlama dönemidir." ¹²

Stalin'in sunduğu rapor ve karar sureti, uzun uzun tartışılmıştır. Bu tartışmalar şunu göstermiştir ki, Rus devriminin niteliği konusunda, Nisan Konferansı'nda partide mevcut bulunan görüş ayrılıkları henüz sona ermemiştir. Bazı delegeler, eski "Bütün İktidar Sovyetlere!" sloganının devamını savunmuşlar ve Lenin'in, Rus devriminin sosyalist bir devrim olduğu konusundaki temel tezine karşı çıkmışlardır. Stalin'e, Nogin şöyle karşı çıkmıştır:

"Stalin Yoldaş'ın karar taslağı ile Nisan Konferansı'nın kararları arasında ne fark vardır? O sırada biz hâlâ sosyalist devrime geçiş ile yüz yüzdük. Yoldaşlar, yani ülkemiz iki ay içerisinde öyle büyük adımlar atmış ki, artık sosyalizm için hazır hale gelmişiz, bu mümkün mü?"¹³

Moskova delegesi N. S. Angarstki ise şöyle diyordu:

"Burjuva devriminden sosyalist devrime atlamamız konusundaki Yoldaş Stalin'in görüşleri ile aynı kanıda değilim. Stalin, ülkedeki koşulların uygun olduğunu, Rusya'daki işçilerin yüzde 70'inin örgütlü olduklarını falan söylüyor ama bu, sosyalist devrim için yeterli değildir. Yedeğimiz yoktur. Yedek, köylülüktür ve o halen devrimcidir ama, ancak toprağı alana kadar böyle kalacaktır. Yoldaş Stalin'in önerdiği sıçrama, Marksist bir taktik değildir; bu, güvenilmesi olanaksız bir umutsuzluk taktiğidir."¹⁴

Nogin'in tezlerini, Yurenev ile Volodarski de destekliyordu. Yuladoski şöyle diyordu:

"Eğer partimiz, Stalin'in karar taslağını benimserse, proletaryanın köylülükten ve geniş halk kitlelerinden soyutlamasına doğru hızla ilerlemiş oluruz. Burada önerilen şey, temelde, proletaryanın diktatörlüğüdür."¹⁵

Buna benzer bir eleştiriyi Zalenski öne sürüyor ve Stalin'in, 5 Temmuz'da iktidarın karşıdevrimcilerin eline geçtiği konusundaki iddiasının doğru olmadığını söylüyordu. Oysa bu Zalenski, gizlilik amacıyla ve tutuklanmak korkusuyla kongreye, "Vladimir" takma adıyla katılmıştı!

Yaşanan olaylar, devrim konusunda Lenin'in politikasına karşı çıkanlara hiçbir şey öğretmemişti.

“Burjuvazi ile köylülük arasında bir kopma kaçınılmazdır ve bu da ister istemez, iktidarın kimin elinde olacağı sorununu ortaya çıkartacaktır.”¹⁶

diyordu Nogin ve bu tutumu ile burjuva devriminin henüz tamamlanmadığı düşüncesini tekrarlıyor, köylülüğün zaten parçalanmış olduğunu, üst tabakanın çoktandır burjuvazinin karışına girmiş bulunduğunu gerçeğini inatla görmezlikten geliyordu.

Nisan Konferansı’nda Nogin, savaşın ortasındaki ekonomik bozukluğun, sosyalizme geçişi acil bir zorunluluk haline getirdiğini ve bu geçişin, ancak, yoksul köylüler ile birlikte proletarya tarafından gerçekleştirilebileceğini kavrayamamıştı. 6. Kongrede Nogin, tekrar sorunun bir “sıçrama”, üretken güçlerin geçen bir iki ay zarfında olgunlaşması olmadığını, ama devrimi, en devrimci sınıfın iktidarı ele geçirmesi zorunluluğu ile karşı karşıya bırakan sınıfsal güçlerin şimdiki yeni durumu olduğunu anlayamamıştı.

Bolşevik Partisi’nin Nisan Kongresinde alınan karara karşı yapılan itirazlar üzerine, kongrede Stalin şöyle diyordu:

“Ve şimdi sosyalizm konusunda Yoldaş Angarstki ile Nogin’e birkaç söz söylemek istiyorum. Nisan Konferansında bile, biz ta o zaman, sosyalizme doğru adımlar atılması için zamanın geldiğini söylemiştik.”¹⁷

Bundan sonra Stalin, halihazır durum üzerinde Nisan Konferansı’nda alınan karardan pasajlar okumuştur:

“Avrupa’nın en geri ülkelerinden birinde ve küçük köylü nüfusun ortasında iş görmekte olan Rus proletaryası, önüne, sosyalizme dönüşümü hemen gerçekleştirme amacını koyamaz. Ama bu söylenenlerden, işçi sınıfının, burjuvaziye desteklemesi gerektiği, ya da eylemlerimizi, küçük-burjuvazi için kabul edilebilir sınırlar içerisinde tutmamız gerektiği, ya da halka, pratik olarak olgunlaşan sosyalizme doğru bir dizi adımlar atmanın gerektiğini açıklama işinde proletaryanın öncü görevini reddetmemiz gerektiği sonucunu çıkartmak, büyük bir yanlışlığı ve bunun da ötesinde pratikte burjuvaziye tamamen teslim olmak anlamına gelir.”¹⁸

Bolşevik Partisi'nin Nisan Konferansı'nda saptanan çizginin, 6. Parti Kongresinin karar taslağında da devam ettiğine işaret eden Stalin, şöyle devam etti:

"Yoldaşlar zamanın üç ay gerisinde kalmışlar. Bu üç ay süresince neler olup bitti? Küçük-burjuvazi tabakalara bölündü; alt tabaka, üst tabakayı terk ediyor; proletarya örgütleniyor ve ekonomik bozukluk yayılarak, işçi denetiminin (örneğin, Petrograd'da, Donetz bölgesinde, vb.) uygulanmasını daha da acil hale getiriyor. Bütün bunlar, Nisan ayında benimsenen tutumların doğruluğuna işaret ediyor. Ama yoldaşlar bizi geriye doğru sürüklemek istiyorlar."¹⁹

Stalin'in karar taslağına karşı çıkanlara kongrede Molotov tarafından sert bir çıkış yapıldı. Yoldaş Molotov şöyle diyordu:

"... Karşıdevrimci burjuvazinin zafer kazandığı ve bütün özgürlükleri yok etmekte olduğu, bu nedenle de, 3-5 Temmuz bunalımından beri, iktidarın barışçı yollardan Sovyetlere devrinin artık söz konusu olamayacağı apaçık ortadadır. Bu nokta üzerinde, yoldaşlar arasında bir görüş ayrılığı bulunmamaktadır.

Burada dönüm noktası, devrimin barışçı niteliğinin sona ermesinde yatıyor.

Iktidar ancak kuvvetle alınabilir. ...

Proletarya ile yoksul köylülük, temsilcisi oldukları çoğunluğun yararına olarak, iktidarı almayı istiyor, iktidarı alabilecek durumdadır ve iktidarı alacaktır."²⁰

Buharin de Stalin'in raporunu eleştirenler arasındaydı. Devrimin gelecekteki gelişmesini birbirini izleyen iki aşamada gören Buharin şöyle diyordu:

"Birinci aşama, toprak elde etmek isteyen köylülüğün katılımı ile olur; ikinci aşama, doymuş bulunan köylülüğün kopup ayrılmasından sonraki proletarya devrimi aşamasıdır ve bu aşamada Rus proletaryasını yalnız proleter unsurlar ile Batı Avrupa proletaryası destekleyecektir."²¹

Görüldüğü gibi, Buharin'in dile getirdiği görüş, Nisan Konferansı'nda Kamenev'in savunduğu görüşe çok yaklaşıyordu: Ya proletarya köylülükle birlikte hareket edecek ve bu durumda, bu sos-

yalist bir devrim olmayacaktır; ya da proletarya yalnız başına hareket edecekti ve ancak o zaman bu, sosyalist bir devrim olacaktır.

Sorulara verdiği yanıtlarda, tartışmalar sırasındaki konuşmalarında ve karar taslağında yapılması istenen değişikliklere itirazlarında Stalin tekrar, devrimin içinde bulunduğu belli aşama konusunda ayrıntılı çözümlemelerde bulundu. Şöyle diyordu:

“Biz şimdi, iktidarın, proletarya ile yoksul köylülüğe devri için bir talep öne sürüyoruz. Dolayısıyla bu bir biçim meselesi değil, iktidarın devredildiği bir *sınıf* meselesidir; bu bir Sovyetlerin bileşimi sorunudur. ... Şurası açıkça anlaşılmalıdır ki, kesin sonuca götürecek olan biçim sorunu değildir. Gerçekten kesin sorun, işçi sınıfının, diktatörlük için yeterli olgunlukta olup olmamasıdır; bunun dışında her şey kendiliğinden gelecek, devrimin yaratıcı gücü tarafından oluşturulacaktır.”²²

Stalin daha sonra, “Bütün İktidar Sovyetlere!” sloganının çekilmesinin asla, “Kahrolsun Sovyetler!” sloganı ile değiştirilmesi anlamına gelmediğine işaret etmiştir. Bolşevikler, Sovyetler Merkez Yürütme Komitesi’nden, oynadığı rol ne kadar sefilce olursa olsun istifa etmeyeceklerdi. Bolşevikler Sovyetlerde kalacaklar ve Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin taktiklerini teşhir etmeye devam edeceklerdi.

Stalin bu tartışmalar sırasında, şöyle diyordu:

“Asıl görev, şimdiki iktidarı devirme zorunluluğu fikrini yaymaktır. Bu fikir için biz henüz hazır değiliz. Ama buna hazırlanmalıyız. İşçiler, köylüler ve askerler, şimdiki iktidar devrilmedikçe, özgürlüklerine ve de toprağa kavuşamayacaklarını anlamalıdır.

Ve şimdi yapılacak şey, iktidarı örgütlemek değil, iktidarı devirmektir; biz ne zaman iktidarı kendi ellerimize alırsak, onu örgütleme olanağına da o zaman kavuşmuş oluruz.”²³

Stalin, Buharin’in görüşlerini ciddi biçimde eleştiriyordu:

“Buharin, nasıl bir gelecek öngörüyor? Çözümlemeleri temelden yanlış. Onun düşüncesine göre, birinci aşamada, biz bir köylü devrimine yaklaşıyoruz. Ama bunun bir işçi devrimi ile aynı ana rastlaması, çakışması kaçınılmazdır. Devrimin öncüsünü oluşturan işçi sınıfının, aynı zamanda kendi talepleri için mücadele etmemesi düşünüle-

mez. Bu nedenle ben, Buharin'in planının iyice düşünülmeden yapıldığı kanısındayım. Buharin'e göre ikinci aşama, artık toprağa kavuşmuş bulunan, bu nedenle de bir sorunu kalmamış olan köylüler olmaksızın, Batı Avrupa tarafından desteklenen bir proletarya devrimi olacaktır. Peki ama bu devrim kime karşı yapılacaktır? Buharin bu soruya, o oyuncak planında bir yanıt getirmiyor.”²⁴

Buharin, kapitalist emperyalistlerin, –Stalin'in söyleyişiyle– yalnız zengin mujikler ile bir blok oluşturduğunu unutarak, tüm köylülüğü tek bir kategori altında topluyordu. Yoksul köylüler, proletarya ile ve onun öncülüğünde yollarına devam ediyorlardı.

Preobrazenski'nin, tek bir ülkede sosyalizmin zafere ulaşamayacağı konusundaki Troçkist görüşüne de sert tepkiler oldu. Ülkedeki politik durum hakkında Stalin tarafından önerilen karar taslağı şöyleydi:

“Bu devrimci sınıfların (proletarya ile yoksul köylülüğün) amacı, şimdiki durumda, devlet iktidarını kendi ellerine almak için her türlü çabayı harcamak ve bu iktidarı, gelişmiş ülkelerin devrimci proletaryası ile ittifak halinde, barışa ve toplumun sosyalist yeniden kuruluşuna doğru yöneltmektir.”²⁵

Preobrazenski bu ifadeye karşı çıktı ve şu şekilde bir değişiklik yapılmasını önerdi:

“Karar taslağının sonundaki ifadenin şu şekilde değiştirilmesini öneriyorum: ‘İktidarı, barışa ve Batı’da bir proletarya devrimi olması halinde, sosyalizme doğru yöneltmektir.’”²⁶

Tek bir ülkede sosyalizmin zaferinin olanaksızlığı konusundaki Troçkist görüşü destekleyen Preobrazenski'yi eleştiren Stalin şöyle söylüyordu:

“Kararın bu biçimde sona ermesine karşıyım. Rusya'nın, sosyalizme gidecek yolu açabilecek ülkenin ta kendisi olma ihtimali dışlanmamalıdır. Şimdiye kadar hiçbir ülke, Rusya'nın şu andaki yaşadığı özgürlük ortamına sahip olmadı; hiçbir ülke, üretim üzerinde işçilerin denetimini benimsemeye kalkışmadı. Üstelik, bizim devrimimizin temeli, Batı Avrupa'nınkinden daha geniştir, zira orada proletarya, burjuvazi ile tamamen tek başına karşı karşıyadır. Burada ise işçiler, köy-

lülüğün yoksul tabakası tarafından desteklenmektedir. ... Yalnız Avrupa'nın bize yol gösterebileceği konusundaki o eski antika fikri bir yana bırakmalıyız. Bir dogmatik Marksizm, bir de yaratıcı Marksizm vardır. Ben ikincisinden yanayım.”²⁷

Stalin'in raporu ile ilgili olarak kabul edilen karar, daha önceki –geçmiş– aşamayı incelemiş ve devrimin daha yüksek bir aşamaya nasıl ulaştırılacağı konusunda şu görüşe yer vermiştir:

“1. Sınıf mücadelesinin gelişmesi ve emperyalist bir savaşın ortasında, cephedeki bunalım ile Rusya'nın her gün daha fazla müttefiklere bağımlılığı ile birlikte partiler arası ilişkiler, askeri yüksek kumanda kliğine dayanan karşıdevrimci emperyalist burjuvazinin diktatörlüğüne yol açmış ve bu diktatörlük, küçük-burjuva sosyalizminin liderliği tarafından oluşturulan sözde devrimci bir perde ile gözlerden saklanmıştır. ...

Bu partilerin egemenliği altındaki Sovyetler, kaçınılmaz olarak çukura yuvarlanmışlar, devrim ya da devlet iktidarının organları olmaktan çıkmışlar ve aldıkları kararlar, yaptırım gücü olmayan tavsiyeler, dindarca arzular şekline dönüşmüştür. Bu arada, ‘sosyalist’ bakanları maşa olarak kullanan burjuvazi, Kurucu Meclis seçimlerini ertelemiş, köylülere toprak verilmesini engellemiş, ekonomik bozukluğa karşı verilecek savaşı sabote etmiş ve –Sovyetlerin çoğunluğunun onayı ile– cepheye bir saldırı için hazırlık yapmış, yani emperyalist savaşın devamından yana olmuş ve bütün bu yollara başvurarak, karşıdevrim güçlerini örgütlemiştir. ...

6. Bütün bu olaylar göz önüne alındığında, bugün için devlet iktidarı artık fiilen, askeri kliğin desteklediği karşıdevrimci burjuvazinin ellerine geçmiştir. İşte bu emperyalist diktatörlük, politik özgürlüğü yok etmek için, sözü edilen önlemleri uygulamış, kitlelere karşı şiddet kullanmış, enternasyonal düşünceye sahip proletaryayı zalimce izlemiş ve bütün bunlar olurken, Sovyetlerin merkez kuruluşu olan Merkez Yürütme Komitesi eli kolu bağlı kalmıştır.

Sovyetler, müthiş bir can çekişmenin acısını çekmektedir ve tüm devlet iktidarını ele almadığı için dağılma sürecini yaşamaktadır.

7. Devrimin ilk yükselişi sırasında ileri sürülmüş bulunan, iktidarın Sovyetlere devrini talep eden ve partimiz tarafından savunulan bu slo-

gan, devrimin barışçı bir şekilde gelişmesi için öne sürülen bir slogan olup, iktidarın ıstırapsız bir şekilde burjuvazinin elinden proletaryaya geçmesini öngörüyordu.

İktidarın barışçı bir gelişme ile ıstırapsız bir şekilde Sovyetlere devri artık imkânsız hale gelmiştir, zira iktidar artık fiilen, karşıdevrimci burjuvazinin ellerine geçmiş durumdadır. Şimdiki durumda biricik doğru slogan, karşıdevrimci burjuvazinin diktatörlüğünün tamamen tasfiye edilmesini talep eden slogandır. Yalnız devrimci proletarya, yoksul köylülüğün desteğiyle, bu görevi, bu yeni atılım görevini yerine getirebilir.”²⁸

Bu yeni slogan, hükümete karşı derhal harekete geçilmesini öngörmüyordu. Tam tersine, kararın bütünü, proletaryanın, karşıdevrimci burjuvazinin provokasyonlarına kapılmaması gereğini belirtir bir anlam taşıyordu. Karar, ülkede doğacak genel bir bunalımın, ayaklanma ve devrim için uygun koşulları yaratabileceği düşüncesiyle bütün devrimci güçlerin örgütlenme ve hazır durumda bulunma gereğine işaret ediyordu.

Karar, dört çekimser ve hiçbir karşı oy verilmeksizin kabul edilmişti. Savaşın emperyalist bir kıyım olarak yayılmakta bulunduğu vurgulanmış, yeni bir emperyalist devin, Amerika’nın savaşa katıldığına dikkatler çekilmişti. Müttefikler Amerika ile Çin’i de savaşa girmeye zorlamışlardı. Emperyalist güçler arasında kıyasıya mücadele, dünyanın hemen her yanına sıçramıştı.

Rus devrimi, bütün ülkelerin emperyalistleri için büyük bir tehlike olarak görülüyordu. Rusya’nın devrimci kitleleri, bu yağma savaşına gittikçe daha fazla karşı çıkıyorlar ve bütün ülkelerin proletaryasını bu konuda uyarıyorlardı. İşte bu yüzden, dünya emperyalizmi, Rus devrimine karşı bir kampanya açmış bulunuyor ve bu kampanyada bütün ülkelerin uzlaşmacılarından destek görüyorlardı. Cephelerdeki Rus saldırısını onaylamakla Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler, emperyalistlerin kampına girmiş oluyorlardı.

Raporun son kısmında, Bolşevik Partisi 6. Kongresi tarafından savaş konusunda şu hususlar karar altına alınıyordu:

“9. Emperyalist savaşın tasfiyesi, önce proletarya ile yarı proletaryanın diktatörlüğünü kuran ve öteki ülkelerin savaşan proletaryasını

(silahlı kuvvet dahil) her türlü araçla destekleme görevini yüklenen bir işçi sınıfı ile karşı karşıya gelecektir. Özellikle, çok büyük bir olasılıkla, Rus devriminin yeni ve kaçınılmaz yükselişi, Batı'nın kapitalist ülkelerinde bir devrim gerçekleşmeden önce, işçiler ile yoksul köylüleri iktidara getirerek bu görev ile karşı karşıya bırakmış olacaktır.

10. Bu nedenle tek çıkar yolu, uluslararası proletaryanın savaşın gerçek demokratik bir biçimde sona ermesini sağlaması ve Rusya'da da, işçiler ile yoksul köylülerin iktidarı ele geçirmeleridir. Yalnız bu sınıflar, bütün ülkelerin kapitalistleri ile bağları kopararak, uluslararası proleter devrimin gelişmesini gerçekten destekleyerek yalnız savaşa değil, kapitalist köleliğe de son vermiş olacaklardır.”²⁹

Karşıdevrimci burjuvazinin diktatörlüğünü yıkma hedefini benimseyen Bolşevik Partisi 6. Kongresi, bunalımın sona erdirilmesi ve ekonomik hayatın, işçi ve yoksul köylülerin yararına olmak üzere canlandırılması ve düzenlenmesi için ayrıntılı bir ekonomik plan hazırladı. 6. Kongre tarafından kabul edilen ekonomik durum ile ilgili kararda, kapitalistler ile toprak beylerinin kendi çıkarları yönündeki uygulamaları ve buna savunmacıların destek olması sonucu, ülkenin ekonomik çöküşün eşğine geldiği vurgulanmıştır. Kongre, sanayi, tarım, maliye, belediye girişimleri vb. konularında, ülkenin bu bataktan kurtulması için ayrıntılı önlemleri saptamış, işçilerin üretim üzerindeki denetimleri, büyük malikâne-lerin zoraltımı, toprağın, bankaların ve büyük sanayinin kamulaştırılması yolunda kararlar almıştır. Bolşeviklerin bu kesin ve vazgeçilmez talepleri, halk kitleleri tarafından büyük destek görmüştür. Ne var ki, bütün bu karar ve önlemler, savaşa son vermeksizin uygulanamazdı. Bu yağma ve toprak ilhakı savaşı, adil bir savaşa, bir iç savaşa dönüştürülmeliydi. 6. Kongrenin aldığı karar bu konuda şöyle diyordu:

“Bu bunalımlı durumdan kurtulmanın tek yolu, savaşın sona erdirilmesi, üretimin savaşa dönük değil, savaşın yıktığı şeyleri düzeltmeye yönlendirilmesi ve bütün bunların bir avuç mali oligarşinin değil, işçi ve yoksul köylülerin çıkarları doğrultusunda gerçekleştirilmesi gerekir.

Rusya'da üretimin genel çizgileriyle bu biçimde düzenlenmesi ancak, proletarya ile yarı-proleterlerin denetimi altında yapılacak bir ör-

gütlenme ile mümkün olabilir ve bunun ilk koşulu da, devlet iktidarının bunların eline geçmesini gerektirir.”³⁰

Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler devamlı olarak 1789 Fransız Burjuva Devrimi’nden söz ederler ve Fransız emekçilerinin, soy-lular ile bunların İngiliz, Prusyalı ve Rus müttefiklerine karşı giriş-tikleri mücadeledeki, fevkalade kahramanlık ve olağanüstü cesaret gösterdiklerini söylerler. Peki, Rus emekçileri, devrimin savunması için, niçin aynı cesaret, heves ve tutku ile mücadele etmesinler?

Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, bu mucizenin Fransa’da gerçekleşmesini olanaklı kılan koşullardan hiç söz etmezler. Fransız halkı kendi monarşist hükümetlerini imha ettiler. Kendi devrim-cilerinin –Jacoben Partisi’nin– yönetimi altında Fransız emekçileri, feodalizmin bütün kalıntılarını temizlediler. Fransız köylüleri, toprağı, toprak beylerinin ellerinden aldılar. Fransız devrimcileri, eski rejim ile hesaplaştılar ve halkı, kendi düşmanlarına karşı azimle yönelttiler. Bütün bunlar, Fransa’nın savaşını adil bir savaş, bir savunma savaşı yaptı. Devrimin azimle yürütülmüş olması, Fransa’nın ezilmiş sınıflarının, gerici Avrupa’ya karşı kahramanca, fedakârca ve büyük bir istekle verdikleri savaş için maddi koşulları yaratmış oldu.

Bu yağma savaşını bir iç savaşa dönüştürme ve Bolşeviklerin ekonomik platformunda ana hatlarıyla gösterilen önlemlerin uygulanması, ülkedeki mücadele gücünü iyiden iyiye artıracaktı. Ancak eski rejimi acımasızca yok ederek, ülkeyi Bolşevik platformuna uygun biçimde canlandırıp hayata geçirerek, Fransız devriminde olduğundan daha büyük mucizeler yaratmak mümkündür. Ve ancak kapitalizmin boyunduruğundan kurtulan bir halk, Bolşevik Partisi’nin öncülüğünde, gerçek devrimci canlanımayı başarabilir.

Ayrıca kongre, Bolşeviklerin sendika çalışmalarındaki etkinliklerini de dikkatle inceledi. Kongre, oportünistlerin öne sürdükleri, sendikaların “tarafsız” kalmaları teorisinin devrimci pratiğe ve gerçek bir proletarya devleti kurulmasına tamamen ters düştüğü gerçeğini de vurguladı. Savaş, sendikal hareket de dahil bütün işçi hareketini ikiye bölmüştü. Savaşı destekleyen, bu yağma savaşında, burjuva anayurdun sözde savunulmasını isteyen sendikalar, aslin-

da, emperyalizmden yana bir tavır içine girmiş oluyorlardı. Sadece, burjuvazi karşıtı bir sınıf çizgisi izleyen sendikalar, işçilerin çıkarlarını koruma görevini yerine getirebiliyorlardı. Kongre bütün üyelerini sendikalara girmeye ve orada aktif olarak çalışmaya ve sendikaları militan sınıf örgütleri haline getirmeye çağırdı. Ancak bu suretle, karşıdevrimci burjuvaziye karşı ekonomik ve politik bir mücadeleyi etkin bir biçimde vermek mümkün olabilirdi. Kongre kararında şöyle deniyordu:

“Karşıdevrimin büyümesi ile büsbütün artan ülkedeki ekonomik bozulma ile mücadele etmek ve başladığımız devrimi zafere ulaştırmak için sendikaların, üretimin örgütlenmesine ve dağıtımın örgütlenmesine fiilen katılmaları ve aynı zamanda, ancak devrim dalgasında yeni bir yükselme ve yoksul köylülüğün desteğini alan proletaryanın diktatörlüğü altında bu önlemlerin yürütülebileceğini hatırdan çıkarmamaları gerekir.

Bütün bunları göz önünde bulunduran Kongre sendikaların bu önemli görevleri, militan sınıf örgütleri olarak başarabileceklerini ve bu sırada, proletaryanın politik sınıf partisi ile sıkı temas halinde olmaları gereğini vurgular. Kurucu Meclis seçimlerinde de sendikalar, sosyalist partinin zaferi için canla başla çalışmalı, proletaryanın sınıf çıkarlarını daima ön planda tutmalı, savaşın bir an önce sona erdirilmesini savunmalı ve bunun için de bütün ülkelerin egemen sınıflarına karşı kitlelerin girişecekleri devrimci mücadeleyi aktif olarak desteklemelidir. Savaşı en kısa zamanda sona erdirmek ve Enternasyonalı yaratmak için, öteki ülkelerdeki sendikalar ile derhal temasa geçmeli, ‘savaşa karşı savaş’ mücadelesini hep birlikte el ele yürüterek, uluslararası kıyım sosyalizm adına son vermelidirler.

Şunu unutmamak gerek: Uluslararası devrimci sosyalizm daima ve her yerde uluslararası emperyalizmin karşısındadır!”³¹

Kongre, gençlik sorununu da, Bolşevik Partisi’nin yedeği ve desteği olarak ele almıştır. Gençlik dernekleri ile ilgili olarak kararda şu cümleler yer almıştır:

“İşçi sınıfının mücadelesinin, sosyalizm için doğrudan mücadele aşamasına geçtiği şu sırada kongre, genç işçilerin sosyalist bir örgüt

içerisinde örgütlenmesini ve sınıfsal bir dayanışma içerisinde bütünleşmesini acil bir görev olarak kabul eder ve bütün parti örgütlerinin bu işe azami dikkatle sarılmalarını talep eder.”³²

Kongre, başlarında Troçki’nin bulunduğu, “Bölgeler-Arası” ismiyle tanınan bir grubu partiye kabul etmişti. Bu grup, Menşevikler ile partiden ayrılmış bulunan bazı eski Bolşeviklerden oluşuyordu ve 1913 yılında kendi örgütlerini kurmuşlardı. Savaş sırasında bu grup, savunmacılar ile bir kopma olmasına karşı çıkmışlar, Bolşeviklerin, emperyalist savaşı, iç savaşa dönüştürme sloganına karşı mücadele etmişler, emperyalist savaşta Çarlık hükümetinin yenilmesini amaçlayan politikayı reddetmişler ve Rusya’da sosyalizmin zafere ulaşacağı tezini kabul etmemişlerdir. Bu Bölgeler-Arası örgütün 1917’deki üyeleri arasında L. Troçki, A. Lunaçarski, K. Yurenev, A. Joffe, M. Uritki ve V. Volodarski vardı. Devrimin gösterdiği gelişmenin etkisi altında bu örgüt üyeleri, Bolşeviklerin tutumlarının doğruluğunu görerek, savunmacılardan ayrılmışlar ve Bolşevik Partisi’nin 6. Kongresinde, Bolşeviklerin programını kabul ettiklerini bildirmişlerdir.

Şurasını da kaydetmek gerekir ki, 6. Kongrede, bu Bölgeler-Arası grup, Lenin’in karşıdevrimci hükümetin kuracağı mahkemeye çıkması talebinde bulunmuştur. Ayrıca bunlar, kongrede oportünist çizgiyi desteklemişler ve Stalin’in karar taslağı aleyhinde konuşmalar yapmışlardır.

Kongre yirmi bir daimi ve on yedek üyeli bir Merkez Komite seçmiştir. Bu üyeler şunlardı: Sergeyev Artyom, Berzin, Bubnov, Buharin, Jerzinski, Kamenev, Kollontay, Krestinski, Lenin, Milyutin, Muranov, Nogin, Rikov, Saumyan, Smilga, Sokolnikov, Stalin, Sverdlov, Troçki, Uritski, Zinovyev.

Bu 6. Kongre, Bolşevik Partisi’nin nasıl güçlü bir kuruluş haline geldiğini göstermiştir. Ne Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin yalanları ne de hükümetin estirdiği terör, Bolşevik Partisi’nin üye sayısının artmasını, etkisinin büyümesini önleyebilmiştir. Tamamen yeraltına itildiği halde, Bolşevikler, yasal ve yasal olmayan mücadele yöntemlerini bir arada büyük bir ustalıkla kullanmışlardır. Aslında bunda gösterdikleri ustalık, Çarlık yılları sırasında bu

konuda kazandıkları deneyimlerin bir ürünüydü. Parti, kitlelerin, burjuvazi ile uzlaşmacıların etkilerinden nasıl kopartılıp ayrılabilirlikleri konusunda parlak bir ders vermiştir. Bolşevikler, alaylarda, fabrikalarda, kooperatif örgütlerinde, sendikalarda ve her yerde aktif çalışmalar yapmışlar ve kitleleri Lenin'in sloganları etrafında birleştirmişlerdir.

6. Kongre, partinin tarihinde çok önemli bir yer tutar. Bu kongre, devrim dalgasında yeni bir yükselişin arifesinde yapılmıştır. Bolşeviklerin Nisan Konferansı, Partinin dikkatlerini, burjuva devriminin sosyalist devrime dönüştürülmesi üzerinde toplamıştır. 6. Kongre ise, dikkatleri silahlı bir ayaklanma üzerinde toplamıştır. Kongrenin bütün kararları tek bir amaca yönelmişti: Yani girilen aşamada devrimin zaferini sağlamak.

Lenin bu kongreye katılmadı. Geçici Hükümet sürekli peşindeydi ve saklanmak zorundaydı. Ama Lenin, kongre liderleri ile hep temas halindeydi ve onlara gerekli öğüt ve tavsiyelerde bulunuyordu. Lenin'in ruhu, düşünceleri, sağlam liderliği ile doğru ve kesin tavsiyeleri, kongrenin çalışmalarına ve Stalin'in konuşmalarına ışık tutmuştur. Stalin, Lenin'in amaç ve davasını ileri götürmüş ve partiyi, acil ve kesin görev etrafında toplamıştır: Burjuva hükümetinin devrilmesi ve iktidarın proletarya ile yoksul köylüler tarafından ele geçirilmesi.

DOKUZUNCU BÖLÜM

KORNILOV AYAKLANMASI

1

ASKERİ DİKTATÖRLÜK İÇİN HAZIRLIKLAR

Bolşevik Partisi'nin 6. Kongresinde, devrimin gidişi konusunda Stalin tarafından yapılan çözümler, çok geçmeden, olayların fırtınalı gelişmesiyle doğrulandı.

Uzlaşmacıların Temmuz günleri boyunca uyguladıkları haince taktikler, karşıdevrimci güçleri kamçılıyordu. Burjuvazi açıkça saldırıya geçmiş, kaybettiği zamanı kapatmak istiyordu. Birkaç Bolşevik gazete kapatılmış, Petrograd ve öteki kentlerdeki garnizonların devrimci alayları cepheye sevk edilmişti.

Burjuvazi, yediği darbeden toparlanmadan önce proletaryanın direncini hemen kırmak istiyordu. Karşıdevrimcilerin feryadı, "Güzel eski günlere dönüş!" biçiminde yankılanıyordu.

Temmuz günlerinden sonra, uzlaşmacılar tarafından kurtarılan karşıdevrim destekçileri, büyük bir iştahla yalnız Bolşeviklerin peşine düşmemişlerdi, küçük-burjuva liderlerini de izlemeye almışlardı. Lenin'in daha önce söylediği gibi kampanya, yalnız Bolşevik Partisi'ne karşı değil, Sovyetler de dahil bütün demokratik kazançlara karşı yürütülüyordu.

Burjuvazi açıkça, ülkenin onca sıkıntıya katlanarak aldığı yoldan geri dönme zorunluluğundan söz etmeye başlamıştı.

20 Ağustos günü, "Devlet Duması Üyelerinin Özel Konferansı"nda –yani karşıdevrimin bu yasal merkezinde– Purişkeviç şunu ilan ediyordu:

"Rusya, geniş yetkiler ile donanmış bir diktatöre kavuşmadıkça, cepheden cepheye koşan ve ülkeleri için hayatlarını tehlikeye atan en mükemmel Rus generallerinden oluşan bir Yüksek Konsey'e sahip olmadıkça, Rusya'da düzen kurulamayacaktır."¹

Monarşinin bu sadık uşağı, aceleyle ağzından çoğu kez laf kaçırıyordu. Şimdi yine, burjuvazinin sırlarını sayıp dökmüştü. Konferransın başkanı, Rodzyanko hemen bu geveze gericinin yaptığı gafı düzeltmeye çalıştı:

“Ben bu sözlere kesinlikle katılmıyorum, hele Devlet Duması’nda. Özel bir toplantıda olsa bile, bir *darbeye*, şu ya da bu tür bir diktatörlüğe davetiye çıkaran bir görüşe katılmak olanaksızdır. Kaldı ki böyle bir şey, hiçbir zaman davetiye ile gelmez, ancak koşullar gerektirdiği zaman kendiliğinden ortaya çıkar.”²

Böylece, boşboğaz ve hesapsız kitapsız konuşan bir karşıdevrimciyi yatıştırır ve güya karşı çıkar pozuna girerken, Rodzyanko, diktatörlüğün sözle değil, dikkatli bir hazırlıkla ve zamanı gelince gerçekleştirilebileceğine işaret etmiş oluyordu.

General Denikin ise karşıdevimcilerin genel düşünce çizgisini, “ülke bir *isim* arıyor”³ sözleri ile ifade etmiştir. Bir zamanlar, Kerenski’nin böyle bir “isim” olabileceği, varsayılmıştı. Bolşevikler ile gayet sıkı bir biçimde uğraşmış, devrimci alayları silahtan arındırmış ve cephede ölüm cezasını yürürlüğe koymuştu. Şimdi de, burjuvazinin planlarını uygulamaya devam etmesi pekâlâ uygun olurdu. O ayrıca, müttefik emperyalistler için de kabul edilebilir bir isimdi. Bolşevik hareketi ezer ve ordu üzerindeki denetimi genişletirken Kerenski, sağdaki bir adaydan daha çok, müttefiklere yakın değil miydi? İngiliz Büyükelçisi Sir George Buchenan, Kerenski için açıkça diyordu ki:

“O hem savaşı sonuna kadar sürdürmeyi savunuyor, hem de zafer kazanma düşüncesi taşımıyordu; Milyukov, Rusya’nın savaş amaçlarından biri olarak, Konstantinopol’ü ele geçirmekten söz edince, O (Kerenski), hemen onu yalanladı.”⁴

Kerenski’nin yardımı ile Büyük Britanya, “Müttefikler”in Çar’a vermeyi vaat ettikleri Konstantinopol’ü Rusya’ya vermeksizin, bu ülkenin savaşa devam etmesini sağlayabilirdi. Nedir ki, generaller ile burjuvazinin liderleri Kerenski’ye karşıydılar. Bunlar, Kerenski’nin Sovyetler ile sıkı temasından korkuyorlar ve kişisel olarak ona güvenmiyorlardı. Rodzyanko ile arkadaşları, belinde kılıç olan

bir kimseyi, bir politikacıya tercih ediyorlardı. General Alekseyev'in adı geçmiş, Amiral Kolçak düşünülmüş ama, Kornilov, Başkomutan atanınca arama sona ermişti. Aranılan "isim" bulunmuştu. Buchenan şöyle yazıyordu:

"Kornilov, Kerenski'den çok daha güçlü ve eğer o, ordu üzerinde etkili olabilir ve ordu mücadele gücünü kullanabilirse, Kornilov duruma egemen olabilir."⁵

Karşıdevrimciler hemen bu generalin adaylığına arkalarını çıkardılar.

Kornilov, Çarcı bir yüksek devlet memurunun oğluydu; ayrıca, halka ve orduya yaptığı tamimde söylediği gibi bir Kazak köylüsü falan da değildi. Kurmay Akademisi'ni bitirdikten sonra, Uzakdoğu'da ve Orta Asya'da görev yapmış ve 1914'de, Avusturya Cephesi'nde 48. Tümen'e komuta etmişti. 1914 Ağustosunda Lvov Savaşı'nda 12 top kaybetmiş ve askerlerinden pek çoğu düşmana tutsak düşmüştü. O sırada 8. Ordu Komutanı olan General Brusilov, bu yenilgi nedeniyle onu görevden bile almayı düşünmüş ama, kişisel gözüpekliğini dikkate alarak, onu tümen komutanlığında bırakmıştır. 1915 Nisanında Avusturya-Macaristan ordusu Rusları Galiçya'dan söküp atarken, Kornilov birliklerinin geri çekilmelerini gereği gibi planlayamamıştı. Tümeninin büyük bir kısmını Avusturyalılar sarmış ve silahlarını bıraktırmaya zorlamışlardı. Kornilov silah bırakmayı reddetmiş ama, alaylarını saran düşmanı yarıp çıkmaya da teşebbüs etmemişti. Kurmayları ile birlikte, kapana kısılmasına neden olduğu tümeni bırakıp, ormanın yolunu tutmuştur. Dört gün sonra da general, Avusturyalılara teslim olmuştur. 1915 Nisanında, bu çatışma sırasında yaralanmış olan 48. Tümen Komutanı General Popoviç-Lipovatz, Kornilov'un o sıradaki utanç verici tutumunun gerçek hikâyesini anlatmıştır. Nedir ki, Popoviç'e hemen dilini tutması emredilmiş ve Güneybatı Cephesi Başkomutanı General Ivanov, Kornilov'a ödül verilmesini bile önermiştir. Bir "zafer raporu" düzenlenerek, Grand Dük Nikola, Kornilov'un "yigitliği"ni Çar'ın dikkatine sunmuştur. Daha sonraları ise, 1916 güzünde, tümenin teslimi ile ilgili bütün dokümanlar toplanarak açıklama yapması için Kornilov'a gönderilmiştir. Ama general, uzun süre bu konuda hiç ağzını açmamış, ancak on ay sonra, Yüksek

Komutan atanması üzerine, 48. Tümen Kurmaylığınca hazırlanan bir raporu ilgililere sunmuştur. Lâkin, şimdi artık hiç kimse Yüksek Komutanın bu eski hatası üzerinde durmaya cesaret edememiştir.

Kornilov gözaltına alınmaktan, bir hastane görevlisine rüşvet vererek kurtulmuş ve bütün bunları gizleyerek, 1916 Eylülünde *Novoye Vremya* muhabirine olayı anlatırken, düşmandan kaçarken karşılaştığı güçlükleri büyük ölçüde abartmıştır:

“Yanımdaki arkadaşının girdiği kulübenin, Avusturya jandarması tarafından sarıldığını gördüm ve birkaç dakika sonra silah sesleri duydum; arkadaşım düşmanla çatışıyordu.

Ama düşman fazlaydı ve arkadaşım vurulup öldü.”⁶

Aslında, hastane görevlisi –hastabakıcı– Franz Mrnak, ölmediği gibi, düşmanla çatışmaya da girmemişti. Jandarmaya tesadüfen yakalanarak tutuklanmış, yargılanması sırasında olayları ayrıntıları ile anlatmamıştı.

Sonrasında, yargılanması sırasında olayları ayrıntıları ile anlatmış ve o günkü hizmeti karşılığında Kornilov’un Rusya’ya dönünce kendisine 20 bin altın kron vermeyi vaat ettiğini söylemiştir.

Bu gerçeğe karşın, Kornilov’un anlattığı hikâye yine de etkili olmuş, generallerinin yiğitlikleri hakkında gerçeği yansıtan bir kanıtın sıkıntısını çeken “Çarlık büyükleri”, Kornilov’un kaçarken gösterdiği “kahramanlığı” idealize etmeyi uygun görmüşler ve adı etrafında bir “efsane” yaratmışlardı. Daha sonra Kornilov, Batı Cephesi’ndeki 25. Kolordu Komutanlığı’na getirilmiş ve 1917 Şubat Devrimi’ne kadar bu görevde kalmıştı. Buradan da Petrograd Askeri Bölge Komutanlığı’na atanan Kornilov, Nisan gösterileri sırasında büyük yararlılık göstermeye devam etmiştir. Onun emri üzerine, işçilere karşı top kullanılması hazırlıkları yapılmıştır. Çok geçmeden burjuvazi bu “atılğan” generalin yeteneklerinin farkına varmış ve belki de bu yetenekleri ile, onlara, Napolyon rolü için uygun bir aday olarak görünmüştür. Hükümet çevrelerinde olup bitenleri çok iyi bilen Sir George Buchenan, Tereşçenko’nun sözleri üzerine şöyle diyor:

“Hükümet, olup bitenler üzerine, Petrograd Garnizonu Komutanı General Kornilov’un yetkisini artırmak suretiyle gerekli önlemleri aldığıını göstermektedir.”⁷

Guçkov, Savaş Bakanı iken, Kornilov’un Kuzey Cephesi Başkomutanlığı’na atanmasını tavsiye etmişti. Mayıs ayı başında Kornilov’a Güneybatı Cephesi’nde 8. Ordu’nun komutası verilmişti. Oldukça cesaret sahibi olan Kornilov, savaş sırasında küçük bir birliğin önüne düşerek onlara örnek olurdu. Savaş sırasında Kornilov’un bu tür ataklarına tanık olan general Brusilov, ondan şu sözler ile bahseder:

“Gözüpek bir gerilla çetesinin şefi olabilir ama daha fazlası değil.”⁸

Kornilov, büyük askeri birliklere komuta etme yeteneğinden yoksundu. Bunu, Haziran saldırısı sırasında 8. Ordu’da belli etmişti. Kornilov ilk başarılarını pekiştirememiş, cephe karargâhından gelen emirleri yerine getirmede gecikmiş ve 8. Ordu da tıpkı ötekiler gibi büyük bir panik içerisinde düşmanın önünde bozguna uğramıştı. Kornilov, bunun bütün suçunu devrime yıkmıştı. Kendisini, ordu komiseri Filonenko ile, cephe komiseri olan sağ Sosyalist Devrimci B. V. Savinkov desteklemişlerdi.

Savinkov, savaşın zaferle sonuçlanana dek sürdürülmesi konusundaki emperyalist tezi de desteklemiş ve Şubat Devrimi’nden sonra Sosyalist Devrimcilerin en sağdaki kanadına katılmış ve “kuvvetli bir hükümet” kurulması talebinin destekçisi olmuştur. Sir George Buchenan onun için şöyle diyor:

“Savinkov, hem disiplinin yeniden kurulması ve hem de anarşinin bastırılması için, sert önlemlerin alınmasının ateşli bir taraftarı olup, Kerenski’den, birkaç alayla birlikte Taurida Sarayı’na gidip Sovyet’i tutuklama izni istemekle ün yapmıştır.”⁹

Savinkov, saldırının başarısızlığı konusunda bütün suçun Bolşeviklerde olduğu ithamında bulunan Kornilov’u desteklemiştir. Generali bu hususta yukarıda adı geçen Filonenko da desteklemiştir.

Bu Filonenko’nun ne tip bir insan olduğu, askerlerin düzenleyip sundukları şu raporda açıkça görülür:

“9. Zırhlı Tabur asker ve subaylarının yaptıkları genel toplantıda, Geçici Hükümet’in Genel Karargâh’taki Komiseri olan Teğmen M. M. Filonenko sorunu tartışılmış ve şu karara varılmıştır:

Savaş Bakanı Kerenski ile, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti’nin ve Sovyetler Kongresi Yürütme Komitesi’nin dikkatleri, tümen subayı iken Filonenko’nun faaliyetleri ve yaptıkları üzerine çekilmek istenmiştir. Adı geçen subay, askerlere devamlı olarak ‘mankafa’, ‘alık’ vb. gibi aşağılayıcı sözlerle hitabetmiş, onları tartaklamış ve örneğin Çavuş Razin’i dövmüştür. Tabur subayı iken, Tabur Komutanlığı’nın onayı olmaksızın, sırf öyle istediği için askerlere sistematik olarak dayak atmış ve bu şekilde askerleri tokatlamaya devam ederek, hiç kimsenin kendisine engel olamayacağı havasını çevresine yaymıştır. Askerlere karşı daima küçümser ve tehditkâr bir tavır içerisinde olmuş ve onları aşağı yaratıklar olarak görmüştür. Bu özetlenen nedenler ile ve bu gibi tavırlar karşısında bizler, Filonenko’nun, Devrimci Hükümet’in Komiserliği makamını temsil etmeye uygun bir kimse olmadığını kanısındayız.”¹⁰

İşte sözü edilen Savinkov ile Filonenko, yabancı düşman karşısında acze düşen General Kornilov gibi bir adamın, “iç düşmana” karşı daha başarılı olacağına karar vermişler ve bu iki yetkili komiser, Kornilov’un Cephe Başkomutanlığı’na atanmasını sağlamışlardır. Savinkov, bu konuda şunları yazıyor:

“General Konilov’un, Güneybatı Cephesi’ndeki ordulara başkomutan atanması ile, Bolşeviklere karşı sistematik bir mücadele imkân dahiline girmiştir.”¹¹

Kornilov da karşıdevrimcilerin bu güvenini doğrusu boşa çıkarmamıştır. Burjuvazinin açıkça gösterdiği sempati ve destekten cesaret alan Kornilov, orduda o eski “eli sopalı” disiplini yeniden kurma işine girişti. İlk iş olarak cephede ölüm cezası verilmesi ve yerine getirilmesinin uygulanması yönünde hükümete bir ültimatoma verdi. Kerenski, bu talebe hemen boyun eğdi ve 12 Temmuz’da, cephede ölüm cezası verilmesi için bir telgraf emri yayınladı.

İkinci olarak Kornilov, Başbakan Lvov ile Kerenski’ye ve Rodzyanko’ya birer telgraf göndererek, olağanüstü önlemler alınmasını talep etti. 9 Temmuz’da Kornilov, bütün birlik komutanlarına bir ta-

limat göndererek, emir verilmediği halde mevzilerini terk eden birlikler üzerine makineli tüfekler ile topların doğrultulmasını emretti. Güneybatı Cephesi'nin Sosyalist Devrimci ve Menşevik Yürütme Komiteleri, Kornilov'u desteklediler ve Kerenski'ye şu telgrafı çektiler:

“Bugün, Güneybatı Cephesi Komutanı ve 11. Ordu Komutanı, Yürütme Komiteleri ile Komiserlerin onayı ile asker kaçakları üzerine ateş açılması emrini vermiştir.”¹²

Kornilov'un telgrafları ile emirleri, bütün burjuva gazetelerinde memnunlukla yayınlandı. Gazeteler artık, Kornilov'dan, devrimi durdurabilecek adam diye söz ediyorlardı. Hükümetin kendisi de, devrimi ezmek için daha ileri adımlar atmak istiyordu ama, kitlelerin öfkesini uyandırmaktan korkuyordu. Yine de hükümet, Kornilov'un diktatörlük adaylığını oldukça sevinçli karşıladı:

“General Kornilov, başkomutan atandığı zaman” diyordu General Denikin, “hakkındaki bütün soruşturmalar durdu. Bütün ülke –kimi umutla, kimi de düşmanca bir korkuyla– yeni diktatörün ‘ismini’ telâffuz ediyordu.”¹³

Artık “ismi” bulan gericiler, halkoyunu hazırlama işine giriştiler. “İlk Halk Başkomutanı, Tümgeneral Lavr Georgieviç Kornilov” başlıklı bir kitapçık yayınlanarak halka dağıtıldı. Bedava dağıtılan bu kitapçıkta, General Kornilov'un halktan geldiğini ve şimdi de halkın onu kendilerine başkomutan seçtiği ilan olunuyordu. Generalin askeri geçmişi anlatılırken, kitapçığın yazarı her türlü utanma duygusundan arınmış gibiydi. 48. Tümen'in teslimi anlatılırken, Avusturyalıların eline, “... Ancak bir avuç insan düşmüştü; hepsi yedi kişiydi. Bunların arasında ağır yaralı Kornilov ile yaralı bir hasta bakıcı vardı,”¹⁴ deniyordu.

Aslında ise dokümanlar, 6 binin üstünde insanın esir düştüğünü, Kornilov'un kendisinin de, tümenini kendi kaderi ile baş başa bırakarak dört gün sonra teslim olduğunu söylüyordu. Yarası ise önemsizdi. Övgü dolu bu kitapçığın yazarı ise, zaten Kornilov'un yakın dostu V. S. Zavoyko idi.

Generalin politikadan pek anladığı yoktu. Bu konuları onun yerine, Podolsk eyaletinde kendisine büyük bir çiftlik armağan edil-

miş bulunan bir amiralin oğlu olan Zavoyko yürütüyordu. Ayrıca Zavoyko, Gaissin bölgesinde Soylular Mareşali rütbesini taşıyordu. Bu bölgede, o, Polonyalılardan baskıyla aldığı çiftlikleri, üzerindeki ağaçları sökerek toprak olarak köylülere satmıştı. Zavoyko, bu tür işler çevirerek büyük bir servet edinmişti. 1905 Devrimi sırasında, bu becerikli spekülâtör, malikâneşinin halk birliklerince darmadağın edileceğinden korkarak, bölge muhtarı durumundaki adama, kendisi ile oğullarını köylü olarak kayda geçirtmeye zorlamıştı. Yerel yetkililer bu hileli yolu onaylamamışlar ama, zaten işler yatışmış, köylü hareketleri ezilmiş ve Zavoyko bu vartayı da atlatmıştır. Zavoyko petrol işine de girmiş, Emba ve Hazar şirketinin müdürlüğüne getirilmiştir. Bankacılığa da el atmış ve buradan yayın dünyasına atlayarak Protopopov ile beraber Kara Yüzler'in gazetesi olan *Rus İradesi*'ni yayımlamıştır. 1917 Mayıs'ında, Kornilov'un 8. Ordu komutanı atanması üzerine, Zavoyko, "Vahşi Tümen" in alaylarından birine gönüllü olarak katılmış, ama bu tümende de kaytararak, karargâhta Kornilov'un emireri olarak hizmette bulunmayı tercih etmiştir. Bu kurnaz spekülâtör üçkağıtçı, bir yandan basın çevrelerine ve öte yandan sanayi çevrelerine girmeyi başarmıştır. Bu arada büyük kampanyalar düzenlemiş, Kornilov'a telgraf çekme kampanyasını yönetmiş, doğruluğu kuşku dokümanlar yayınlamış, uydurma biyografiler yayımlanmıştır. Yeni Başkomutan'ın pek çok emri ve talimatı onun kaleminden çıkmıştır. Kornilov daha sonraları bu konuda şöyle demiştir:

"Zavoyko'nun çok mükemmel bir kalemi vardı; bu nedenle de ben, güçlü ve artistik bir üslup isteyen emir ve dokümanların yazılması işini ona bıraktırdım."15

Gelin görün ki, Zavoyko'nun "artistik" yeteneği sadece bu kadar değildi. Milyukov, gerçi, Kornilov macerasına katılmıştı ama o bile Zavoyko için şöyle diyebilmiştir:

"Kornilov, Zavoyko'nun yalnız 'üslup' konularında işe karıştığını söylüyor ama, aslında, Kornilov'dan çıkan pek çok politik dokümanda öz olarak da onun parmağının bulunduğunu şimdi anımsıyorum."16

Kornilov'un bir yandan böyle usta ellerden propagandası ve reklamı yapılırken, öte yanda da generalin politik dostları bir hükümet darbesi için daha ince hazırlıkların yapılmasını da ihmal etmiyorlardı. Bir süredir büyük kentlerde örgütlenme hazırlığı içerisindeydiler. Her yerde gizli örgütler kuruluyor ve bunlara yalnız subaylar ile Yunkerler alınıyordu. Başkent, silahlı kuvvetler kente yaklaşır yaklaşmaz, karşıdevrimi içten desteklemek amacıyla hazırlık yapan gizli derneklerle kaynıyordu.

Temmuz sonuna doğru, Petrograd'da, Cumhuriyetçiler Merkezi adında bir dernek kuruldu. Bunun amacı, kentteki bütün askeri örgütlerin faaliyetlerini birlik içerisinde yürütmektir. Üyeleri yalnız subaylar ile yüksek memurlardan oluşuyordu. Derneğin başkanı, Nikolayevski adında bir mühendisti, ama bu adam, büyük sanayiciler ile bankerler için bir perdeydi. Bu iki kesim derneğe girmeye korkuyorlardı ama bol keseden bağışlarda bulunuyorlardı. Elinde büyük paralar toplanan Cumhuriyetçiler Merkezi'nin destekçisi de çoktu. Denikin, anılarında bu merkezin pek çok küçük askeri örgütleri denetlediğini yazar. Genel Karargâh'ta, Başkomutan'ın himayesi altında, Subay Dernekleri Başkomitesi adında bir örgüt oluşturulmuştu. Denikin'e göre bu komite:

"Herhangi bir politik programa bağlı olmaksızın, bir diktatörlük kurulması için ordu dahilinde bir atmosfer ve güç oluşturma amacını taşıyordu. Dernek üyesi subayların düşüncesine göre, ancak bu yoldan ülke kurtarılabilirdi."¹⁷

Ağustos başlarında, Subay Dernekleri Komitesi'nin bir üyesi olan Albay Sidorin, iki örgütün güçlerini birleştirmek amacıyla, Cumhuriyetçiler Merkezi'ne gönderildi. Hazırlıkların büyük bir kısmı Subay Derneğince yapılıyordu. Lenin'i casuslukla suçladığı sırada, Aleksinski'yi göklere çıkaran bu örgüttü. Derneğin üyeleri, Amiral Kolçak'a, denizciler kendisini Sivastopal'dan sürüp çıkardıkları zaman sahip çıkmışlardı. İşte bu kuruluşlar gelecekteki Beyaz Muhafızlar örgütlerinin çekirdeğini oluşturuyorlardı. Kadroları, karşıdevrimci ordu için bir eğitim alanı gibi çalışıyordu.

Nedir ki, bu ateşli askeri dikta hazırlıklarının politik olarak da güçlendirilmesi gerekti. Hareketin başını çekecek bir ulusal merke-

ze gerek vardı. Geçici Hükümet, Moskova'da bir Devlet Konseyi toplamaya karar verdi.

Konseyin Moskova'da toplanmasının nedeni, elden geldiğince devrimci Petrograd'dan uzak bulunmaktı. Sosyalist Devrimciler ve Menşeviklerin örtüsü arkasında bu konsey, hükümetin karşıdevrimci programının uygulanmasını kolaylaştıracak ve işçiler ile köylülere karşı yürütülecek kampanyayı destekleyecekti.

Kısa zamanda bu konsey, Moskova'da toplandı. Eski başkent, kaynayan Petrograd'a göre burjuvazi için çok daha güvenli görünmüştü.

Lenin, konsey için, "karşıdevrimci, emperyalist konsey" diyordu. 3 Ağustos günü, devlet konseyi toplanmadan önce, 2. Bütün Rusya Ticaret ve Sanayi Kongresi Moskova'da açıldı. Tabii burjuvazinin bütün karşıdevrimci "gülleri" burada bir araya geliyordu. Bu kongrede, işçilerin, köylülerin ve askerlerin yularlarının çekilmesi için gerekli önlemlerin alınması açıkça dile getirilmişti. Büyük bir kapitalist olan Ryabuşinski, dinleyenlerin duygularını harekete geçirmek için feryat ediyordu:

"Ne zaman ayağa kalkacak? Dünün kölesi değil, özgür Rusya'nın yurttaşı ne zaman ayağa kalkıp bağırarak? Artık gecikmemeli; bütün Rusya onu bekliyor!.. Rusya tüccarının o sağlam karakteri artık kendisini göstermeli! Tüccarlar, Rus toprağını kurtarmak zorundayız!"¹⁸

Kongreyi, Ticaret ve Sanayi Bakanı Prokopoviç selamlamıştı. Tüccarlar ile imalatçılar, bu Sol Kadet Bakanı, alaylı bağırışlar ve gülüşmeler ile karşıladılar.

Karşıdevrimciler Ticaret ve Sanayi Kongresinin toplanmasından yararlanarak, Halk Konseyi diye bilinen bir kurumu oluşturmayı başardılar. Bu sözde Halk Konseyi, karşıdevrimin kurmay başkanlığı gibi iş görecekti. Üyeleri arasında, Kadetlerin, Oktobristlerin ve yeminli monarşistlerin seçkin üyeleri vardı: Rodzyanko, General Alekseyev, General Brusilov, General Kaladin, General Yludenic ile başka generaller, Milyukov, Maklakov ve Kişkin. Hepsi üç yüz kişiydi. Toplantılar gizli yapılıyor, basın temsilcileri alınmıyordu. 9 Ağustos'ta bu Halk Konseyi, Rodzyanko'nun imzasıyla Kornilov'a aşağıdaki telgrafı gönderdi:

“Acı sınav günlerinin bu uğursuz saatlerinde bütün düşünen Rusya size umut ve inançla bakıyor. Rusya’nın kurtuluşu için kudretli bir ordu yaratma gayretinizde tanrı yardımcınız olsun!”¹⁹

Halk Konseyi, yaptığı oturumlarda, politik, mali, ekonomik ve askeri durumlar hakkında hazırlanan raporları gözden geçirdi. Politik durum konusunda konsey, aşağıdaki talepleri içeren bir kararı kabul etti:

“Birleşmiş ve güçlü bir merkezi iktidar, devletin yönetimindeki sormsuz kuruluşların sultasına son vermelidir; tek tek oluşan ulusların talepleri, yasal ve adil sınırlar içerisinde tutulmalıdır.”²⁰

Bu kararın ekinde, Kurucu Meclis’in, Moskova’da toplanması gerektiğine işaret ediliyordu. Askeri sorunların ele alındığı kısımda, Kornilov’un programı aynen kabul ediliyordu. Konsey bütün halk güçlerinin örgütlenmesi için daimi bir büro kurdu ve bu büronun üyeleri şunlardı: Rodzyanko, Ryabuşinski, Struve, Milyukov, Maklakov, Şingaryov, Şulgin, Kişkin, Kutler ve Subay Derneği’nden Novosiltsev. Kısacası, bütün burjuva ve toprak ağası partileri, Halk Konseyi örtüsü altında güç birliği yapmış durumdaydılar. İşte bu konsey, daha sonraları, büyük karşıdevrimci örgütlerin anası oldu: Sağ Merkez ve Milliyetçi Merkez –ki bunlar, Kolçak ile Denikin yanında– önemli bir rol oynadılar.

Devlet Konseyi 12 Ağustos’ta açıldı. Yapısı bile hemen karşıdevrimci kimliğini ele veriyordu. 488 üyesi eski Devlet Duması’ndan, 129 üyesi, Sovyetler ile halk örgütlerindendi. Şehir Dumaları 129 sandalyeye; Zemstvolar 118 sandalyeye; ticaret, sanayi ve banka çevreleri 150 sandalyeye; bilimsel kuruluşlar 99 sandalyeye; kara ve deniz kuvvetleri 177 sandalyeye; ruhban sınıfı 24 sandalyeye; milliyetçi örgütler 58 sandalyeye; köylüler 100 sandalyeye; kooperatif kurumlar 313 sandalyeye; sendikalar 176 sandalyeye sahipti. Konseyde emekli generaller ile yüksek memurlar, Kadet profesörler, piskoposlar, hükümet memurları, kooperatif görevlileri çoğunluktaaydı. Burjuvazinin temsilcilerinin başında Ryabuşinski bulunuyordu ki, bu adam, halkı, eğer taleplerinden vazgeçmeyecek olurlar ise açlık ve sefaletle tehdit etmişti.

Bolşevikler, Devlet Konseyi'nin niteliğini teşhir eden bir bildiri yayımlayarak, bu konseyden çekilmeyi kararlaştırmışlardı ama, Sovyet Merkez Yürütme Komitesi'nin Sosyalist Devrimci ve Menşevik liderleri, hazırlanan, "ülkenin bütün hayati güçlerinin birliği" senaryosunu bozacaklarından korktukları için, delegeler arasına Bolşevikleri sokmamışlardı.

Bu düpedüz karşıdevrimci nitelikteki Devlet Konseyi'ni teşhir etmek ve onunla mücadeleyi başlatmak için, Bolşevik Partisi, Moskova'da bir günlük genel grev örgütlemeye karar verdi. O günkü koşullar altında, bu, en uygun mücadele yöntemiydi. Bolşevik Partisi Merkez Komitesi bir bildiri yayımlayarak, işçileri, sokak gösterileri yapmamaları, tahriklere kapılmamaları için uyardı. Zira burjuvazi, böyle bir durumdan yararlanarak, işçi sınıfına karşı silahlı kuvvetleri harekete geçirebilirdi. Moskova proletaryası partinin bu çağrısına seve seve uydu. Moskova Sovyeti'ndeki Sosyalist Devrimci ve Menşevik çoğunluğun karşı çıkmalarına rağmen, Devlet Konseyi'nin açılış günü olan 12 Ağustos'ta 400 binin üzerinde işçi o gün çalışmadı. Bu fırsatta burjuvazi, işçi sınıfının kimin peşinde olduğunu görmüş oldu. Moskova proletaryasının militan tutumu, burjuva temsilcilerinin heveslerini epeyce köreltti. Onlar, Petrograd'ın devrimci fırtınasından kaçıp, "barışçı" Moskova'ya sığınmışlardı ama, "barışçı" Moskova'nın sokaklarında yine devrimci fırtınaya yakalanmışlardı.

Askeri bir diktatörlük kurmak amacıyla yapılacak darbe, Devlet Konseyi'nin açılışına rastgelecek biçimde düzenlenmişti. Basın, Kornilov'u göklere çıkarıyor, durmadan pohpohluyordu. Konseyin toplanacağı Büyük Tiyatro (Bolşevik Tiyatrosu) binasını koruyan Yunkerlere hakiki mermiler dağıtılmıştı. Cepheden Moskova'ya Kazaklar getirtilmişti.

Devlet Konseyi'nde yapılan konuşmalar, burjuvazinin gerçek amaçlarını gözler önüne seriyordu. Burada "yönetici ruh" Kerenski değildi. Temmuz olaylarına değinirken Kerenski, hükümete karşı bütün komplocuları tehdit ediyor, "hem sağdakileri ve hem de soldakileri" kötülüyordu ama, devrime karşı olanlar buna bıyık altından gülüyorlardı. Yani, Kerenski'nin tehditleri burjuvaziye kor-

kutmuyordu. Bu da açıkça gösteriyordu ki, devrime karşı yapılacak bir darbe hazırlığının içerisinde “sosyalist” Kerenski de vardı.

Nedir ki, bu toplantıda, gerici güçlerin gerçek lideri Kornilov idi. Moskova’ya, Konsey’in açılışının ertesi günü gelmişti. Aleksandroviç demiryolu istasyonunda kendisine büyük bir karşılama töreni yapılmıştı. Omuzlarda taşınmış ve Kadet Rodiçev kendisini şu sözlerle selamlamıştı:

“Hepimiz, bütün Moskova, size olan inancımızla birliğiz.”²¹

Milyoner Morozov’un karısı Kornilov’un önünde diz çökmüştü.

Konsey’de yaptığı konuşmada Kornilov, Riga’nın düşmesi konusunda konseyi açıkça tehdit etmiş, Almanlara, Petrograd yolunu açabileceğini ima etmiştir. Kornilov ayrıca orduda disiplinin yeniden sağlanmasını; komutanlara her türlü yetkinin verilmesini ve subayların itibarlarının da artırılmasını istemiştir. Bu diktatör adayı, yalnız cephede değil, cephe gerisinde de ölüm cezası verilmesini tavsiye etmiş, demiryolları ile muhimmat fabrikalarının askerileştirilmesini istemiştir.

Kornilov, diktatörlük programını tek başına kaleme almamıştı kuşkusuz. Program, Temmuz sonlarında Genel Karagâh’ta, Savinkov ile Filonenko’nun yardımlarıyla hazırlanmıştı. Kornilov, programı ilk kez Kerenski’ye, 3 Ağustos’ta, ikinci kez de bazı ilaveler ve değişiklikler ile 10 Ağustos’ta sunmuştu. Ancak Kerenski yanıtını geciktirmişti.

“Bir dizi önlemler öngörülüyordu” diye yazıyordu daha sonraları bu sallantıyı açıklarken Kerenski, “bunların büyük kısmı kabul edilebilir olmakla beraber öyle formüle edilmişlerdi ki, bunların açıklanması tamamen aksi sonuçlar doğurabilirdi.”²²

Devlet Konseyi’nin arifesinde Kadetler, Kerenski’ye baskı yapmaya başladılar. 11 Ağustos sabahı, F. Kokoşkin kendisine, eğer Kornilov’un programı kabul edilmez ise, Ulusal Özgürlük Partisi’nin hükümetten istifa edeceğini bildirdi. Yeni bir hükümet bunalımı, zaten, Geçici Hükümet’in, Kornilov’un 3 Ağustos tarihli talepleri esas hatları ile kabul edilerek atlatılmıştı. İşin ilginç yanı, bütün bunlardan sonra, Kerenski’nin hükümete karşı yapılacak

“komplolar” için yaptığı tehditlerin nasıl bir değeri olabilirdi? “Devrimci demokrasi”nin bu ünlü lideri, karşıdevrimci komploya zaten günler öncesi teslim olmuştu.

Karşıdevrimcilerin programı, Devlet Konseyi’nde, General Kaledin tarafından bütün ayrıntıları ile ortaya kondu. Bu Kazak atamanı küstahlıkla şu taleplerde bulunuyordu:

“1. Ordu politikadan uzak duracaktı; her türlü toplantı, parti tartışması ve çatışması yasaklanmalıydı.

2. Hem ordudaki ve hem de gerideki bütün Sovyetler ve komiteler kaldırılmalıydı.

3. Asker Hakları Bildirgesi gözden geçirilmeli ve bunların görevlerini de içine alacak biçimde değiştirilmeliydi.

4. Orduda disiplin kuvvetlendirilmeli ve en sıkı önlemler ile takviye edilmeliydi.

5. Cephe ve geri, ordunun savaş gücünü artırmada bir ve bölünmez bir bütündü ve cephede uygulanan bütün disiplin önlemleri, geride de aynen uygulanmalıydı.

6. Subaylara disiplini sağlama hakları geri verilmeli, ordu komutanlarına tam yetki verilmeliydi.”²³

Bu arada şunu da kaydedelim: Kaledin konuşmasında, Kazakların –yani, sık sık karşıdevrimci olmakla suçlanan Kazakların– 3-5 Temmuz olayları sırasında hükümeti kurtardığı gerçeğini vurguladı. Ünlü asker patavatsızlığı ile, o, Moskova Devlet Konseyi’nce, 3 Temmuz’da Kazakları yardıma çağıranların “sosyalist” bakanlar olduğu gerçeğini, pat diye söyleyivermişti. Bu sözler üzerine, hiç kimse ortaya çıkıp da Kaledin’i yalanlamadı. Sosyalist Devrimciler ile Menşevikleri böylece küçümsediği zaman, hiç kimse ağzını açıp onu protesto etmedi.

Kazak Atamanı tarafından böyle teşhir edilen uzlaşmacılar susup olup oturdular. Kaledin’in bu konuşmasına değinen Lenin, “Kazak generali suratlarına tükürdü, onlar da, ‘çok şükür yağmur yağıyor!’ dediler,”²⁴ der.

Çehitze, Çereteli ve Plehanov, konseyde konuştular ve uzlaşmacıların o eski reçetelerini savundular. Kornilov, Kaledin ve Rodzyanko, başlamış bulunan devrimi, proletaryanın kanıyla bastırma

hazırlığı içerisindeydiler, ama bizim uzlaşmacılar hâlâ, devrimin mezar kazıcıları ile koalisyon kurma çabası içerisindeydiler. Çerete, kürsünün önünde kapitalist Bublikov ile el sıkışıyordu. Generaller ile tüccarlar, “sosyalizm”in yıkılışına alkış tutuyor, Menşevikler ile Kornilovcular arasındaki ittifakı selamlıyorlardı.

Hem Moskova Devlet Konseyi’nin arifesinde ve hem de konsey sırasında burjuvazi, Geçici Hükümet’in ortadan kaldırılması ve iktidara burjuvazi tarafından el konulması için, Kornilov ile kulis pazarlıkları yapıyordu. Nedir ki, Moskova işçilerinin grevi, bu gerici-lere, devrime karşı hemen harekete geçilmesinin zamansız olacağını gösterdi. Milyukov 13 Ağustos’ta Kornilov’u görmeye gitti ve hareketin ertelenmesini önerdi. Aynı öneriyi Kaledin’e de yaptı ve her iki general de bunu kabul etti.

Moskova’da toplanan bu Devlet Konseyi, onu düzenleyenlerin umutlarını doğrulamadı. *Darbe* girişimi başarısızlığa uğramıştı. Halk tetikte olduğunu göstermişti. Gericiler, kuvvetlerinin daha kapsamlı ve etkin biçimde seferber edilmesi gereğine inandılar.

2

BURJUVAZİ İÇ SAVAŞI BAŞLATIYOR

Kornilov, bundan böyle artık, bütün karşıdevrimci komploların hazırlandığı bir merkez haline gelen Genel Karargâh’ına döndü. Rusya’nın her yanından gelen eski rejimin temsilcileri Genel Karargâhı dolduruyor ve generale para ve destek vaat ediyorlardı.

Kornilov’un kurduğu komplolar artık iyiden iyiye olgunlaşıyor ve hazırlıklar hızlanıyordu. Dikkatleri başka yöne çevirmek için, Bolşeviklerin bir ayaklanma hazırladıkları söylentisi yayılmaya başlandı. Burjuva ve küçük-burjuva gazetelerinin sütunları, bir Bolşevik komplosunun imaları ve sözde “haberleri” ile dolup taşıyordu. Kadetlerin gazetesi *Reç*, hareketin gününü bile belirlemişti: 27 Ağustos; yani devrimin “yarım-yıl” dönümü! Kornilov’un kumpası ile işbirliği halindeki Kerenski yönetimindeki Geçici Hükümet, her işi bırakmış Bolşeviklere darbe hazırlığına girmişti.

Bir provokasyon planı hazırlanmıştı. Devrimin yarım-yıl dönümünde gösteriler yapılacağı umuluyordu. Ama böyle bir gösteri ya-

pılmazsa, Ataman Dutov ile ona bağlı Kazaklar, bir Bolşevik ayaklanması “sahneleyeceklerdi”. Hükümet de bu Bolşevik “isyani”nın bastırılması için emir verecekti. Kornilov’un önceden hazırladığı birlikler, Petrograd’a girecekler, önce Bolşevik Partisi’ni yıkıp ardından da Sovyetler ile, genellikle devrimci demokratik örgütleri mahvedeceklerdi.

Kornilov, yeni kurulacak hükümetin üyelerinin listesini bile hazırlamıştı. Daha sonraları ifade verirken hükümetin tam listesi için şunları söylemişti:

“26 Ağustos’ta cephe komiserlerinin konferansının sonunda, Filonenko, V. S. Zavoyko ve A. F. Aladin benim büromda toplandılar. ... Bir ‘Ulusal Savunma Konseyi’ kurulması için proje hazırlandı. Bu konsey, başkan olarak yüksek komutan ile, başkan yardımcısı olarak A. F. Kerenski, Savinkov, General Alekseyev, Amiral Kolçak ve M. Filonenko’dan oluşacaktı. *Bu Savunma Konseyi*, kolektif bir diktatörlük *uygulayacaktı*, çünkü, tek bir kişinin diktatörlüğü arzu edilmeyen bir şey olarak kabul ediliyordu. Önerilen öteki bakanlar, S. G. Toktamişev, Tretyakov, Pokrovski, Kont İgnatev, Aladin, Plehanov, G. E. Lvov ve Zavoyko idi.”²⁵

İşçiler ile köylüleri uyutmak için komplocular, iki demagojik emir hazırlamışlardı. Bunlardan biri, demiryolu işçileri ile posta hizmetlilerinin ücretlerini artırmayı amaçlıyordu; geçici süre için bile olsa bunların tarafsızlığına ihtiyaç vardı. Öteki emir, toprak sorunu ile ilgiliydi; Almanya’ya karşı savaşta aktif hizmetteki askerlere toprak vaat ediliyordu.

Kesin hareket için hazırlanan Kornilovcular, Petrograd’ı kendi adamları ile –özellikle subaylar– doldurmak için büyük çaba harcıyorlardı. Kenti uygun anda işgal etmek için özel birlikler gönderilmesine karar verdiler. Şubat Devrimi’nin arifesindeki “saray devrimi”ne katılan 3. Süvari Kolordusu Komutanı General Kerimov, 13 Ağustos’ta Mogilev’e geldi. Kornilov, bu generali, devrimci başkente yapılacak harekâtın başına geçirdi. “Bolşevikler”in giriştikleri hareketin ilk haberleri gelir gelmez Kerimov, Petrograd’ı işgal edecek, olağanüstü durum ilan ederek, Sovyetleri dağıtacak, üyelerini tutuklayacak, Kronstadt’ı silahdan arındıracaktı.

Kornilov'un 19 Ağustos'ta Devlet Konseyi'nde sözünü ettiği tehlike gerçekleşti. Riga, Almanlara teslim oldu ve Petrograd'a girişler savunmasız kaldı. Kornilov'un kurmayları pek tabii olarak bütün suçu askerlere yüklediler. Nedir ki kenti teslim eden generaller idi. Romanya'nın Petrograd Büyükelçisi Diamandi tarafından Romen Başbakanı Sratiau'ya gönderilen telgraf, bunun en açık kanıtıydı. Kornilov ile bir konuşmayı bildiren büyükelçi şöyle diyordu:

“General, Riga'yı kendi emriyle birliklerinin boşalttığını söyledi; orduyu kaybetmektense toprak kaybetmeyi tercih etmişti. *General* ayrıca şunu da hesap etmektedir ki, Riga'nın teslim olması halk üzerinde, orduda disiplini hemen yeniden kurma konusunda bir izlenim ve kanı yaratacaktı.”²⁶

Gerçekten de Riga'nın düşüşü, Kornilov'a bir kez daha, uzun zaman önce hazırlanan programı, Geçici Hükümet'in artık uygulaması zamanı geldiğini anımsatma olanağını verdi. General, özellikle Petrograd Askeri Bölgesi'nin kendi emri altına verilmesini istiyordu. Geçici Hükümet bu taleplere boyun eğdi, ancak, Petrograd ile çevresi, Genel Karargâh'ın denetiminden çıkartılacak ve Savaş Bakanlığı'nın doğrudan denetimi altına konulacaktı. Kerenski bu noktada bilhassa ısrarlıydı. 24 Ağustos'ta Savinkov Genel Karargâh'a gelerek, Kornilov'a, Geçici Hükümet'in, generalin “muhtırası” kabul ettiğini bildirdi. Savinkov, 3. Süvari Kolordusu'nun, “muhtemel” karışıklıklar göz önünde bulundurularak Petrograd'a intikal etmesi gereğini böylece teyit etmiş oluyordu. 3. Süvari Kolordusu, “Vahşi Tümen” de dahil başkente doğru yola çıktı.

Olaylar, devrimi tehlikeye sokacak denli hızla geliyordu.

25 Ağustos, Genel Karargâh'tan, Novoçerkask'da bulunan Ataman Kaledin'e bir telgraf gönderilerek, bir Kazak süvari tümeninin Moskova *üzerinden* gönderilmesi emredildi. Finlandiya'da bulunan 1. Kafkas Süvari Kolordusu da Petrograd'a hareket edecekti.

3 bin kadar subay, yeni tip mayın atıcılar ile şarapneller konusunda eğitim görme bahanesiyle cepheden aceleyle Genel Karargâh'a getirildi. Bunun için, güvenilir ve elden geldiğince muvazzaf subayların gönderilmesi talimatı verilmişti. Bu subaylar gelince, kendilerine, eğitim için değil ama, Petrograd'da bir Bolşevik ayaklanması olacağı ih-

timali ile buraya getirildikleri bildirildi. Ayrıca subaylara, Kerenski'nin oluru ile Kornilov'un Kazak birliklerini başkente sevkettiği ve Kornilov'un belki de kendisini geçici diktatör ilan edebileceği de anlatıldı. Bu subaylara, her birinin birliğine beş ya da on Yunker verileceği de vaat edildi. Kendilerine gerekli avans verilerek "düzeni kurmaları" için Petrograd'a sevk edildiler. 27 Ağustos'ta General Kerimov'un 3. Süvari Kolordusu'na, eğer demiryolları tahrip edilirse, Petrograd'a yaya olarak gitme talimatı verildi.

Devrimci başkent her yandan kısıpaca alınmıştı. Her şeyin inceden inceye önceden hesaplandığı görölüyordu. Genel Karargâh bir "yıldırım" başarısı bekliyordu. Kimsenin Geçici Hükümet'i savunmak için rahatını bozmayacağına tam bir inanç vardı.

"Kimse Kerenski'yi savunmayacak. Bu iş gezinti gibi bir şey. Bütün hazırlıklar önceden yapıldı."27 Bu sözler, Kornilov'un ayaklanması sırasında Genel Karargâh'ta egemen olan düşünceyi dile getiren General Krasnov'a aittir.

Geçici Hükümet, "Yüksek Kumandan" tarafından yapılan hazırlıklardan haberdardı. Kerenski, Kornilov'un bütün isteklerini geciktirmeden karşılamış ve böylece hazırlıkları kolaylaştırmıştı. General Alekseyev, Milyukov'a yazdığı bir mektupta bu durumu doğruluyordu:

"Kornilov'un hareketi hükümet üyeleri için bir sır değildi. Bu sorun, Savinkov ve Filonento ile tartışılmış ve onlar aracılığı ile elbette Kerenski'nin de haberi olmuştur."28

Ne var ki, hareketin boyutları, Kornilov'un suç ortaklarının gözlerini korkutmuştu. Kerenski, Kornilov harekete geçince, kitleler arasında bir patlama olacağını biliyordu; ordu ile köylülük, bu karşıdevrime karşı ayaklanacaktı. Kerenski ile Sosyalist Devrimciler ve Menşevikler, devrim dalgasının, Kornilov ile birlikte bütün uzlaşmacıları silip süpüreceğini sezinliyorlardı. İşte bunun için, Kornilov'un harekete geçeceği haberini alan Kerenski, hızla cephe değiştirerek, "isyancılara" karşı önlem almaya karar verdi. Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin politik planları açıktı: Kornilov'un Petrograd üzerine yürümesi kendi istekleri dışında olmuştu; işçilere Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin devrimi savunduk-

ları izlenimini verilecekti; böylece devrimci pozları içerisinde kendilerini korumuş olacaklardı.

Kerenski'nin tamamen kişisel bir amacı da vardı. Mademki ülke "bir isim arıyordu", kendi "ismi" her bakımdan bu arayışa uygun düşmez miydi? Bir süredir zaten Kornilov'un bu ilerlemesini kuşkuyla izliyor, alttan alta onu uzaklaştırma çabasına bile düşüyordu. Ama karşısına daima burjuva örgütleri çıkıyordu. Diktatör adaylığı için iki rakip arasındaki çekişmeyi İngiliz Büyükelçisi, 3 Eylül günü günlüğüne yazdığı şu satırlarda dile getiriyordu:

"Son günlerde başı biraz dönen ve kendisine 'Küçük Napolyon' adı takılan Kerenski, bu yeni rolüne uygun düşmek için elinden geleni yapıyor, örneğin, bütün törenler boyunca emir subayını arkasında dimdik bekletiyor ve Napolyon'a uygun birkaç tavrı daima tekrarlıyordu. Kerenski ile Kornilov arasında pek muhabbet olmadığını sanıyorum. Bizim için önemli olan, şu anda, bu iki adamın birbirlerine gereksinimleri olmasıdır. Kerenski, Kornilov olmaksızın askeri duruma egemen olamaz, çünkü Kornilov, orduyu denetim altında tutabilecek tek adam. Kornilov da Kerenski'siz yapamaz, zira Kerenski, her ne kadar popülerliğini epeyce yitirdiyse de, kitlelere hitap edebilecek en uygun adam ve eğer ordu dördüncü kış seferini devam ettirecekse, ülke içinde alınacak sert önlemleri kabul ettirebilecek tek insan."²⁹

Kornilov'un kendisi de zaten şimdilik Kerenski'nin vazgeçilebilecek birisi olmadığı kanısındadır. İşte zaten bu yüzden general, Kerenski'yi yeni hükümetin üye listesine dahil etmiştir. Kornilov'un politik danışmanları –Zavoyko ile Savinkov ve Filonenko– kendisini, Kerenski ile ortak hareket edebileceğine ikna etmişlerdir.

Gerçi Kerenski, Genel Karargâh'ta hazırlanan komplodan haberdardı ama bütün ayrıntıları bilmiyordu. Hükümetin eski bir üyesi olan V. N. Lvov, 23 Ağustos günü kendisini görmeye gelmiş ve "bazı halk grupları"nın, kabinede yeni bir düzenleme tavsiye ettiklerini söylemişti. Kerenski, kimden söz ettiğini sorunca da Lvov, Genel Karargâh'ı ima etmişti.

Kerenski şimdi, Lvov'un tertiplenmekte olan komplonun ayrıntılarını öğrenebileceğini anlamıştı. Ve onu bir aracı olarak kullanmak istiyordu. 24 Ağustos günü Lvov, Kornilov'u ziyaret etti ve

başbakan adına geldiğini ima ederek, Kerenski'nin, ülkenin durumu hakkında generalin görüşlerini öğrenmek istediğini söyledi. General bu konuda hazırlık yapması için ertesi gün gelip kendisini görmesini rica etti. Ertesi sabah, yüksek komutan, Lvov'u kabul ederek, aşağıdaki talepleri sıraladı:

1. Petrograd'da sıkıyönetim ilan.

2. Başbakan dahil bütün bakanlar istifa edecek ve bakanlıkların yönetimi geçici olarak bakan yardımcılar tarafından yürütülecek ve bu durum, yüksek komutan tarafından yeni kabine kurulana kadar böyle sürecektir.

26 Ağustos günü öğleden sonra saat 7'de Lvov, Kışlık Saray'da Kerenski tarafından kabul edilir. Kerenski, Lvov'un anlattıklarına inanmaz ve Kornilov'un taleplerini yazılı olarak vermesini ister. Saat 8:30'da, Kerenski, Kornilov'u direk telefona davet eder ve Lvov'un da bu konuşmada hazır bulunmasını ister. Lvov gecikir ve Kerenski, Kornilov ile hem kendi adına ve hem de orada bulunmayan Lvov adına konuşmaya karar verir.

“İyi günler General, V. N. Lvov ve Kerenski telefon başında. Kerenski'nin V. N. tarafından kendisine ulaştırılan habere uygun olarak hareket etmesi konusundaki beyanın teyidini rica ediyoruz.”

“İyi günler Aleksander Feodoroviç (Kerenski); İyi günler V. N. (Lvov). Ülkenin halihazır durumu ile ordunun görebildiğim kadarıyla hali konusunda V. N.'ye vermiş olduğum izahatı tekrar teyit ediyorum ve tekrar beyan ediyorum ki, geçmiş günlerin olayları ile yaklaşan olaylar, en kısa zamanda kesin kararlar alınmasını zorunlu kılmaktadır.”

“Ben, V. N. size şunu soruyorum ki, özel olarak Kerenski'ye ulaştırmamı istediğiniz kesin kararlar uyarınca harekete geçmek gerekiyor mu? Zira Kerenski, sizin şahsi teyidiniz olmaksızın buna tamamen inanmakta tereddüt ediyor.”

“Evet, Mogilev'e gelmesi için acil talebimi Aleksander Feodoroviç'e iletmenizi sizden istediğimi teyit ediyorum.”

“Ben, Aleksander Feodoroviç, bu cevabınızı V. N. tarafından bana iletilen sözlerin teyidi olarak anlıyorum. Bunu, bugün yapmak ve buradan çıkmak olanaksızdır. Savinkov'un gelmesi gerekli midir?”

‘Boris Viktoroviç’in (Savinkov) sizinle gelmesini önemle rica ediyorum. V. N. için söylediğim her şey aynen Savinkov için de geçerlidir. Oradan ayrılmanızı yarından daha fazla geciktirmemenizi ciddi olarak rica ederim. İnanın bana, yalnız içinde bulunduğumuz zamanın sorumluluğunu takdir etmem, beni bu taleplerimde ısrarlı olmaya mecbur ediyor.’

‘Bir ayaklanma halinde mi gelelim; –bu konuda bir söylenti var– yoksa her halükârda mı gelelim?’

‘Her halükârda.’

‘İyi günler. Yakında görüşeceğiz.’

‘İyi günler.’”³⁰

Bu konuşma sona erdiği sırada Kerenski merdivende Lvov’a rastlar ve onu odasına davet eder. Milis başkan yardımcısı Balavinski bitişik odada saklanmıştı. Kerenski Lvov’a, saklı olan tanığın duyacağı şekilde söylediklerini tekrarlatır. Bu hile ile Kornilov’un önerilerini teyit ettiren Kerenski, hiç beklenmedik şekilde Lvov’un tutuklu olduğunu söyler ve kendisi aceleyle Geçici Hükümet’in toplantısına gider. Burada Başbakan Lvov’un tutumunu anlatır ve yapılan konuşmaların telgraf kayıtlarını gösterir ve Kornilov ayaklanması ile mücadele etmek üzere kendisine olağanüstü yetkiler verilmesini talep eder. Kerenski’nin bu hareketi Kadet bakanlar için bir bomba gibidir. Hepsi de zaten bu komployu biliyorlar, hepsi de bunu bekliyorlar ve buna hazırdırlar. Ve birdenbire hükümetin başı fikir değiştirmektedir. Kadetler hemen bu çatışmayı “duyulmadan ve bir rezalet çıkmadan” yatıştırmak isterler. Milyukov, Kerenski’yi, gerçek iktidarın Kornilov’dan yana olduğuna, onun vatanseverce davrandığına ve “ülkenin bütün yaşamsal güçleri”nin desteğine layık bulunduğuna ikna etmeye çalışır. Başbakan ile bu konuşma sırasında Milyukov ile General Alekseyev, bu “yanlış anlama”nın ortadan kaldırılması ve Kerenski ile Kornilov arasında bir anlaşma sağlanması için bütün çabalarını gösterirler. Kadet bakanlar –Koşkin, Yurenev, Oldenburg ve Kartaşov– yine istifa ederler ve böylece Kornilov’un planlarını uygulamasını kolaylaştırırlar.

Kadetlerin gazetesi *Reç*’te 29 Ağustos’ta çıkan başyazı, Kornilov’un tarafını apaçık tutmakta ve olup bitenleri tamamen “bir

yanlış anlama” saymaktadır. 30 Ağustos’ta *Reç* boş sütunlarla çıkar. Kadetlerin, Kornilov ile işbirliği halinde bulunduklarını anlatan bir başyazı, Kornilov ayaklanmasının suya düşmesi üzerine son dakikada gazeteden çıkartılır. Ama bu başyazının metni arşivlere geçmiştir. Bu yazıda Kadetler soruyor:

“Halen cereyan etmekte olan olayları, demokrasi yönetimine son vermek amacıyla devrime karşı bir komplo olarak nitelemek ne ölçüde doğru olur? General Kornilov bir gerici değildir, onun amaçlarının, karşıdevrimin amaçları ile ortak herhangi bir yanı yoktur; bu, onun beyanları ile ortadadır. Dürüstlük ve asker kalbinin doğruluğunun en açık belirtisi, onun hareket ve düşüncelerindeki yalınlıkta görülmektedir. General Kornilov, Rusya’nın düşmana karşı kazanacağı yolu bulmak istemektedir. Bu, Kurucu Meclis’in yapısını belirleyecek bir esasa dayanır. ... General Kornilov’un, ülkenin kurtuluşu için bizim de temel saydığımız amaçları izlediği hususunda en ufak bir tereddüt yoktur.”³¹

Bu başyazı, Lenin’in Kadetler için kullandığı nitelemeyi tamamen haklı çıkarmaktadır: “Kornilovcular.”

Diktatörlük postu için iki adayın uzlaştırılması çabası müttefik diplomatlar tarafından da yapılmaktadır. İngiliz Büyükelçisi Sir George Buchenan’ın bu komplodan elbette haberi vardı ve o, Kornilov’u destekliyordu. Buchenan’ın bilgisi dahilinde, İngiliz zırhlı araçları, 3. Kolordu’ya Petrograd yolunda refakat etmişlerdi.

“Bütün sempatim Kornilov’dan yanadır,”³² diyordu İngiliz Büyükelçisi anılarında. İngiliz basını Kornilov ayaklanmasında zırhlı araçların refakati haberini halktan dikkatle gizlemişti. 3 Ekim 1917 tarihli *Times*, bu zırhlı araç hikâyesinin tamamen uydurma olduğunu yazıyordu. İngilizler ile Kornilovcular arasındaki irtibatı açıkça gösteren bir doküman şimdi mevcuttur. Bu doküman, 28 Ağustos’ta seçkin bir Kornilovcu olan General Romanovski’nin gönderdiği acele bir telgraftır:

“Genel Karargâh derhal, 7. İngiliz Zırhlı Araçlar Komutanı’na Fi-at’lar dahil, bütün savaş araçlarının, subayları ve mürettebatı ile birlikte, Bovari’ye, Takım Komutanı Soames’e göndermesi için talimat veriniz. Aynı mahalle Dubrovka’da bulunan makineleri de sevk ediniz.”³³

Emperyalistler daha sonra, Kornilov ayaklanmasına katıldıklarını resmen kabul etmek zorunda kalmışlardır. Amerikalı Albay Robbins, İngiliz Generali Knox ile yaptığı bir konuşmayı sonradan açıklamıştır. Bu konuşma, Kornilov ayaklanmasının çökmesinden hemen sonra, Petrograd'da yapılmıştır. Albay Robbins şöyle diyor:

“General Knox devam etti: ‘Her halde Kornilov ile beraberiniz’... Çünkü o, benim, Rus üniforması giyinmiş İngiliz subaylarının, İngiliz tankları üzerinde, Kornilov’un ilerlemesini izlediklerini ve bunlar Pskov’a girmeyi reddettikleri zaman, Kornilov üzerine neredeyse ateş açacak hale geldiklerini bildiğimden haberdardı. ...”³⁴

Kornilov olayı sırasında General Knox, Geçici Hükümet nezdinde, İngiliz Genelkurmayı’nın temsilcisi idi ve *askeri darbenin* başarıya ulaşması için elinden gelen her şeyi yapmıştı. Eğer Kornilov ayaklanması başarıya ulaşamaz ise, İngiliz generalin de suçlanması mümkündü.

Kerenski, Bütün Rusya Sovyetleri Merkez Yürütme Komitesi’nin desteği ile, Petrograd’ın savunmasını örgütlemeye girişti ama, Kornilov’a karşı etkin bir direnmede bulunanlar yalnız Bolşevikler oldular.

3

GENERALLERİN AYAKLANMASI EZİLMİŞTİ

Bolşevik Partisi, bir süredir, Kornilovcuların yaptıkları hazırlıkları dikkatle izliyordu. Kadet, Sosyalist Devrimci ve Menşevik hükümetince yeraltına itilen parti, işçileri bir komplonun hazırlandığı konusunda uyarmış ve ayaklanmanın ilk haberi gelir gelmez tehlike işaretini vermişti. Hükümetin, bu karşıdevrimci isyana bulaştığını bilen parti, kitlelerden Kerenski’nin savunulması için değil, Kornilov ile çetesine karşı, devrimin savunulması için çağrıda bulunmuştu.

Bolşevik Partisi bütün kuvvetlerini Kornilovculara karşı bir araya getirmişti.

27 Ağustos günü, Bolşevik Partisi Petrograd Komitesi’nin olağanüstü toplantısında, komite üyelerinin, sırayla gece-gündüz nö-

bet tutmaları ve aynı şeyin, Parti Bölge Komiteleri üyeleri ile, fabrikalardaki parti örgütlerinin temsilcileri tarafından da yerine getirilmesi kararlaştırıldı. Parti sözcüleri, kentin bütün kesimlerinde seferber edildi. Aynı zamanda parti, bütün işçileri bu ayaklanmaya karşı direnişe çağırdı.

Partinin bu çağrısı, Menşevikler ile Sosyalist Devrimcilerin haince bir oyun içerisinde olduklarını zamanla anlayan Petrograd'ın bütün emekçi sınıfınca olumlu karşılandı. O zamana kadar, Kızıl Muhafızların örgütlenmesi ve eğitimi gizli yürütülüyordu. Ama şimdi bu, açıkça yapılmaya başlandı.

Bolşevikler, Bütün Rusya Sovyetleri Merkez Yürütme Komitesi'nce kurulan karşıdevrimle mücadele için Halk Komitelerine katıldılar, ancak bir koşulla ki, işçiler silahlanmış olacak ve Temmuz gösterisine katıldığı için tutuklanan kimseler derhal serbest bırakılacaktı. Bu talepler hemen kabul edildi.

Aynı durum, karşıdevrimci generallere direniş çağrısına olumlu yanıt veren Moskova ile diğer bölgelerde de egemendi. Her yerde silahlı işçi birlikleri oluşturulmuş ve birkaç yerde Devrimci Komiteler kurulmuştu. İşçiler, tutuklanan Bolşeviklerin serbest bırakılmalarını ve tüm iktidarın Sovyetlere devrini istiyorlardı.

Kızıl Muhafız birlikleri, Kornilovculara karşı hazırlıklarını tamamlamışlar, siperler kazılmış ve Petrograd çevresinde savunma hattı oluşturulmuştu. Alelacele silah ve cephane tedarik edilmiş, savunma ve saldırı bölükleri oluşturulmuştu. Milyonlarca nüsha broşür basılmıştı.

Bolşevikler ayrıca, Petrograd garnizonunu da direnmeye çağırmıştı. Buna yanıt olarak, garnizondaki alaylar, Sosyalist Devrimci ve Menşevik komiserleri başlarından atmış ve bunların yerine Bolşevikleri geçirmişti. Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, Bolşevikleri yalnız Petrograd Garnizonu'nun değil, Baltık Filosu'ndaki denizcilerin büyük çoğunluğunun desteklediklerini dehşet içerisinde öğrenmişlerdi. Tehlikenin büyüklüğünü hisseden Kerenski, dramatik bir jestle, kendisini Bolşeviklerin koruması altına soktuğunu ilan etti ama, bu harekete Bolşevikler, şimdi bakmaları gereken daha önemli işleri bulunduğunu söyleyerek yanıt verdiler.

Kornilov'un birlikleri içerisinde de propaganda başlamıştı.

Demiryolu işçileri rayları bozuyor ve Kornilov'un birliklerini Petrograd'a gitmekten alıkoymak için her şeyi yapıyorlardı. Luga yakınlarında, Kornilovcuların Petrograd'a yürüyerek gitmek istemeleri sırasında bir gecikme oldu. Luga Sovyeti, General Kerimov'un ultimatomeni reddetti ve ona bağlı Kazakların, Petrograd'a giderken Luga'dan geçmemelerini istedi.

İşçilerin gösterdikleri bu candan direniş, komplocuların birlikleri arasında da bir çözülmeye yol açtı. 30 Ağustos günü, Don Tümeni'ne bağlı Kazaklar, Luga Sovyeti'ne gelerek, General Kerimov'u tutuklama ve Geçici Hükümet'in emri altına girme önerisinde bulundular. Kolordu Komutanı, Kerenski'nin temsilcisinin o sırada yetişmesi üzerine, tutuklanmaktan kıl payı kurtuldu ve Kerimov onunla birlikte Petrograd'a doğru yola çıktı. Askerlerin, devrimci birliklere karşı harekete geçmeyeceğine iyice aklı yatan Kerimov, umutsuzluk içerisinde intihar etti.

"Vahşi Tümen" in ilerleyişi de, tıpkı Kazak alaylarının ilerleyişi gibi sona erdi. "Vahşi Tümen" i karşılamak için Müslümanlardan oluşan bir heyet gönderildi.

Müslüman heyet gönderilmesi düşüncesi, 1917'de Vladikafkas'da çalışmış olan S. M. Kirov'dan çıkmıştı. 1917 yılı Ağustosunda Kirov, Vladikafkas İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti ile Bolşevik Partisi'nin talimatı üzerine Petrograd'a doğru yola çıkmıştı. Kornilov ayaklanması patlak verdiğinde Moskova'da idi. Kafkas Dağlıları'ndan oluşan alayları da içerisinde barındıran "Vahşi Tümen" in, Kornilov ayaklanmasına katıldığını öğrenince, Kirov, Moskova Sovyeti'ne, Vladikafkas'taki Dağlık Halkın Merkez Komitesi'nden bir heyetin "Vahşi Tümen" e gönderilmesi için gereğinin yapılmasını tavsiye etti. Moskova Sovyeti, telgraf ile, Vladikafkas'la temasa geçti. İstenen heyet Vladikafkas'tan geldi ve Kornilov tarafından gönderilen askerlere, askeri cuntanın gerçek niyetinin ne olduğunu anlattı. Bu hareket, "Vahşi Tümen" in devrime karşı tamamen zararsız hale getirilmesine kafi geldi.

Başarısızlık, Kornilovcuları Petrograd'da da izledi. Hazırlık amacıyla önceden buraya gönderilen subaylar, meyhanelerde keyif

çatmaya daldılar ve ayaklanmayı örgütlemek için verilen paraları har vurup harman savurdular. Denikin anılarında şöyle yazır:

“Petrograd askeri örgütü şefi albay S. her yerde didik didik arandı ama bulunamadı. Sonradan ortaya çıktı ki, tutuklanma korkusuyla Finlandiya’ya tüymüş ve örgütün 150 bin rublelik parasını da beraberinde götürmeyi ihmal etmemiştir.”³⁵

Bir başka Kornilovcu olan Kadet Milyukov da, aynı hikâyeyi anlatır. Yani, Genel Karargâh’ta tam bir dağınıklık yaşanmaktadır. Şimdi tamamen yalıtılmış durumdadır ve sonunu beklemektedir. St. George Takımı bile, Kornilov’u desteklemeyi reddetmiştir. Cephe ve Genel Karargâh’ta, Kornilov’u açıkça desteklemiş olan General Denikin, Markov, Lukomski, Romanovski ve ötekiler ordu komitelerinin emriyle tutuklanmışlardır.

Kornilov ayaklanmasının sonu artık görünmüş gibidir.

30 Ağustos günü Geçici Hükümet, Kornilov’u Yüksek Başkomutanlık görevinden almış ve onu isyana kalkışınakla suçlamıştır. Yüksek Komutanlık makamını Kerenski işgal etmiştir. Çarlık zamanında Genelkurmay Başkanı olan ve Devlet Konseyi sırasında Kornilov’a diktatör olmasını tavsiye eden General Alekseyev, Genelkurmay Başkanı atanmıştır.

Kornilov ayaklanması böylece çökmüştür. Toprak beyleri ile burjuvazi, devrimi ezme girişiminde başarısızlığa uğramışlardır. Ama, generallerin başlattıkları bu iç savaş, güçler dengesinde belirli bir değişikliğe yol açmıştır.

Kornilov meselesinin sonuçlarını özetleyen Lenin şöyle yazıyor:

“Kornilov ayaklanmasının tarihsel önemi, Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin uzlaşmacı sözleri altında gizli kalmış bulunan gerçeği bütün çıplaklığı ile kitlelerin gözünün önüne sermiştir; yani, başlarında Kadet Partisi bulunan toprak beyleri ile burjuvazi ve onlardan yana olan generaller ile subaylar örgütlenerek, Riga’yı (ve daha sonra da Petrograd’ı) Almanlara teslim ederek, cepheyi açık bırakıp Bolşevik alayları ateş altına terk ederek, ayaklanma başlatıp, başlarında ‘Vahşi Tümen’ olmak üzere başkente karşı birlikler sevk ederek ve bütün bunları, iktidarı ele geçirmek ve bunu burjuvazinin ellerine teslim etmek, kırsal kesimlerde toprak beylerinin gücünü artırmak ve ülkeyi iş-

çiler ile köylülerin kanlarıyla sulamak gibi en ağır ve vahim suçları işlemişler ve de işlemeye devam etmek arzusundadırlar.”³⁶

Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin sıradan üyeleri ile taraftarları, halkın gösterdiği genel coşkunu kendilerini kaptırmışlardı. Küçük-burjuva liderleri homurdanıyorlar, Kornilovcular ile ilişkilerini saklamaya çalışıyorlardı. Hareketleri ile halka, uzlaşmacıların da karşıdevrimle mücadeleye katkıda bulundukları izlenimini vermeye çalışıyorlardı. Sosyalist Devrimci ve Menşevik liderler, kurdukları ortak komiteler ile Kornilov’a direnme hazırlığı yapıyorlar, Kornilov aleyhinde gürültülü kararlar alıyorlar ve devrime bağlılıkları üzerine yemin üzerine yemin ediyorlardı.

Nedir ki, verilen mücadele, uzlaşmacılar olmaksızın ve onlara rağmen yürümüştü. Sovyetler, hızla, tıpkı Şubat Devrimi günlerinde olduğu gibi, işçiler ile köylülerin kitle mücadele örgütleri haline geldiler. Sovyetler canlandı ve gelişmeye başladı. Büyük güç bir kez daha Sovyetlerden yana olduğunu kanıtladı; işçiler yeniden silahlara kavuştu. Öyle bir durum ortaya çıktı ki, o eski Temmuz öncesi taktiklerin, belli ölçüde yeniden uygulanabileceği görülüyordu. Lenin basında çıkan yazılarında, Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklere, Sovyetlerin tüm iktidarı ele almasını öneriyor ve koşul olarak da, Bolşeviklere, özgür ve serbest propaganda yapma hakkının verilmesi ve Sovyetlerde yapılacak seçimlerin yine özgürce olmasını istiyordu.

Ne var ki, iktidarın Sovyetlere barışçı bir şekilde devrini öngören eski taktik, ancak kısa bir süre için mümkün oldu. Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, devrimin sarhoş edici havasından kısa zamanda çıktılar. Bunların hepsi de burjuva hükümete göbekten bağlıydılar ve Kornilov’un yenilgisinden sonra yeniden burjuvazinin rahat kucağına düştüler.

Ülkenin yönetimi geçici olarak, A. F. Kerenski, M. İ. Tereşçenko, A. İ. Verkovski (bu şahıs kısa zaman önce Savaş Bakanlığı’na atanmıştı), Deniz Bakanı D. N. Verdereski ile Posta Telgraf Bakanı A. M. Nikitin’den oluşan bir Direktuvar’a teslim edildi.

Bolşeviklerin, iktidarın barışçı yollardan Sovyetlere devri için yaptıkları son girişim de böylece başarısızlıkla sonuçlanıyordu. An-

cak, bu son girişim, iktidarın yalnız, burjuva hükümeti ile küçük-burjuva bloğuna karşı *bir ayaklanma* ile elde edilebileceğini ispatlamış oldu. “Bütün İktidar Sovyetlere!” sloganı yeniden yürürlüğe giriyordu. Ama şimdi bu slogan farklı bir anlam taşıyordu; çünkü, Sovyetlerin kendisi artık farklıydı. Stalin şöyle diyor:

“‘Bütün İktidar Sovyetlere!’ sloganı yeniden öne sürüldü. Ama şimdi bu slogan, artık o ilk aşamadaki anlamından farklı bir anlam taşıyor. İçeriği kökten değişti. Şimdi bu slogan, emperyalizm ile tam bir kopma ve iktidarın Bolşeviklere geçmesi anlamını taşıyor; zira Sovyetlerin çoğunluğu zaten Bolşeviklerden oluşuyor. Şimdi bu slogan, devrimin, silahlı ayaklanma yoluyla, doğrudan doğruya, proletarya diktatörlüğüne yürümesi anlamına geliyor. Bundan da fazla, bu slogan, proletarya diktatörlüğünün bir devlet olarak örgütlenmesi ve şekillenmesi anlamını taşıyor.”³⁷

Silahlı ayaklanma yeniden günün en önemli sorunu haline gelmişti.

ONUNCU BÖLÜM

EKONOMİK ÇÖKÜŞ

1

KAPİTALİST SABOTAJ

Kornilov komplosu başarısızlığa uğramıştı. Ama, Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler sayesinde iktidar, yine burjuvazinin ellerinde kalmıştı. Açıkça ortaya çıkmaya cesaret edemeyen kapitalistler, Ryabuşinski'nin usulünü benimsemişler, açlık ve kıtlık yaratmak için saldırılarını işçi sınıfı üzerinde yoğunlaştırmışlardı.

Felaket, ülkeyi tehdit ediyordu. Demiryolu sistemi darmadağındı. Yakıt üretimi düşmüştü. Kentlere yiyecek ikmal azalmıştı. Bir çöküş kaçınılmazdı. Nedir ki, kıtlıkla mücadele için olağanüstü önlemler alma yerine hükümet, ekonomik alanda Kornilovculuk denilebilen bir yola başvuruyordu. Hükümet üyeleri durmadan, sanayinin denetim ve düzenlenmesinden söz ediyorlar ama aslında yaptıkları şey, kendi “önlemlerini” hiçe saymak, alınan kararları ya hiç uygulamamak, ya da geciktirmek ve tamamen kapitalistlerin denetiminde çok yaygın bir bürokratik sistem kurmaktan ibaretti.

Yeniden oluşturulan Ekonomik Konsey'in 21 Temmuz'daki açılış oturumunda, Kerenski, bu yeni kurumun amaçlarını iyimserlikle açıklıyordu:

“Ülkenin bütün ekonomik ve mali hayatını, bütün çıkarların, devletin çıkarlarına tabi olma ilkesine bağlı olarak yeniden düzenleyen bir plan hazırlanması.”¹

Aynı zamanda, Ekonomik Konsey'in icra organı olarak, bir Ekonomi Komitesi kurulmuş, bu komitenin yönetim biçimini saptayan esaslar, onu tamamen bağımsız bir örgüt haline getirmiştir. Komitenin alacağı kararlar, ancak Geçici Hükümet tarafından iptal edilebilecekti. Ekonomik Konsey'in 9 Ağustos'ta yapılan toplantısında, komitenin başkan yardımcısı ve sanayi çevrelerinde seçkin bir kişi olan N. N. Savin, “bu Ekonomik Komite'nin ne yap-

cağını” kendisinin de bilemediğini itiraf ediyordu.² Ekonomik Komite üyeleri ise, 12 Eylül’de yaptıkları açıklamada, Ekonomik Konsey’in, komitenin çalışmalarını engellemekten başka bir şey yapmadığını dile getiriyorlar. Tarım Bakanlığı temsilcisi N. İ. Rakitnikov, hem konseyin hem de komitenin hiçbir işe yaramadığını açıkça ilan ediyordu.

Bu karışıklık, Çar’ın gözetim ve denetimi altında kurulmuş bulunan “Özel Konseyler”in hâlâ varlıklarını sürdürmeleri ile iyice yoğunlaşıyordu. Olağanüstü yetkilerle donatılmış bulunan Özel Savunma Konseyi, ülkenin ekonomik yaşamında etkili olan önemli sorunlarda söz sahibi idi. Bu Özel Konsey’in başkanı, eskiden altın sanayisi ile demiryolu inşaatında çalışmış olan mühendis P. İ. Palçinski idi. Palçinski aynı zamanda, Ticaret ve Sanayi Bakan Yardımcısı, Özel Savunma Konseyi Başkanı, Maden ve Yakıt İkmal Dairesi Başkanı idi. Bu üç önemli görevin yanı sıra, devrime karşı olmakla da ünlüydü. Lenin bu adam hakkında şunları yazıyordu:

“Bu mücadele sırasında Palçinski ‘özel’ bir şöhrete ulaştı; tüm Rusya’da kendisini tanımayan kalmadı. Halkın önüne açıkça çıkmaktan kaçınarak, hükümetin arkasına gizlenerek iş görüyordu; bu, tıpkı Kadetlerin genellikle uyguladıkları yöntemle benziyordu: ‘Halkın çıkarlarını koruma’ bahanesiyle Çereteli’yi öne sürerek, kendilerinin bütün önemli meseleleri perde arkasından halletmeleri gibi. Palçinski, o sırada kendiliğinden oluşan demokratik örgütlerin aldıkları her türlü ciddi önlemleri önce engelliyor, sonra da yok ediyordu. Sağlanan muazzam kârlara tek bir ‘çentik’ atılmasına bile izin verilmiyordu.”³

Geçici Hükümet, eski Çarlık bürokrasisinin yarattığı Savunma Konseyi’nin kaldırılması için kılını bile kıpırdatmazken, kıtlıkla aşağıdan mücadele etmeye çalışan yerel ikmal komiteleri ile Sovyetlerin oluşturdukları yiyecek komiteleri gibi demokratik örgütlere karşı, bütün önlemleri alıyordu. İşte Palçinski, bu tür demokratik örgütlerin aldıkları bütün girişimleri baltalamakla ün yapmıştı. Kısacası bu adamlar hem kendileri bir şey yapmıyor ve hem de felaketi önlemeye çalışan emekçilere binbir güçlük çıkartıyorlardı.

“Cumhuriyetçi” hükümet, ekonominin düzenlenmesiyle ilgili kuruluşlarda ancak çok az sayıda işçinin yer almasına izin veriyor-

du. Örneğin, Ekonomik Konsey’de, Geçici Hükümet’ten on temsilci, burjuva örgütlerinden (Şehirler Birliği’nden, Sanayi ve Ticaret Temsilcileri Kongresi Birliği’nden, vb.) on iki temsilci, altı profesör olmasına karşın, yalnız dokuz tane, Sovyet ve sendika temsilcisi vardı. Ekonomik Komite, hükümetin atadığı bakanlıklar temsilcilerinden oluşuyordu ve başkanı ise başbakandı. Bu komiteye, çalışan halktan temsilciler atanmasını sağlamak olanaksızdı.

Bütün çabalara rağmen, ekonomiyi düzenlemekle görevli bu komitelerin ve komisyonların yapılarını değiştirmek olanaksızdı. Halk bir yandan ekonomide “denetim ve hesaplama” vaatleriyle oyalanırken, öte yandan da burjuvazinin bir kesimi, karaborsa ve vurgunculukla meşguldü. Kimi mallar piyasadan, kaşla göz arası yok oluveriyordu. Açlık sınırındaki çalışan halk, günlük istihkakını almak için saatlerce kuyruklarda perişan olurken, karaborsadan her malın bulunması ve alınması olanağı vardı. Kapitalistler, hayali şirketler ve yalnız borsa listelerinde adı mevcut olan sanayi kuruluşlarının hisseleri üzerinde yaptıkları spekülasyonlar ile servetlerine servet katıyorlardı. 1916 yılının ilk dokuz ayında, toplam sermayeleri 209 milyon 530 bin rubleyi bulan 150 anonim şirket kuruldu; 1917’nin dört ayında, Mart-Haziran, toplam hisse sermayeleri 138 milyon 650 bin ruble olan 52 şirket; yalnız 1917 Ağustosunda, toplam hisse sermayeleri 205 milyon 350 bin ruble olan 62 şirket kuruldu. Eylül ayında ise, görülmemiş bir artış oldu ve toplam hisse sermayesi 800 milyon olan 303 şirket kuruldu. Bu sırada, şirket kurmak için yapılan müracaat sayısı muazzamdı. 1917 yılının ilk dokuz ayında, toplam hisse sermayesi 1 milyar 900 milyon rubleyi bulan yeni şirketlerin oluşumu için izin verildi, ki bu rakam, 1913 yılının altı buçuk katıdır. Mevcut şirketlere, toplam 1 milyar 500 milyon ruble değerinde ek hisse çıkarma yetkisi verildi ki bu, 1913 yılının altı katıdır. Böylece Rusya, hisse senedi çıkarmada Büyük Britanya’yı bile geride bıraktı. 1917’de kurulan şirketlerin kayıtlı sermayelerinin toplam 469 milyon 510 bin ruble olduğu ve bunların yaklaşık 2 milyar rublelik hisse çıkartmak için izin peşinde oldukları anımsanırsa, kapitalistlerin ne ölçüde spekülasyon yapmaya kalkıştıkları daha açık biçimde anlaşılır.

Açıktan açığa burjuvaziye destekleyen *Den*, 6 Ağustos günü şöyle yazıyordu:

“Sanayinin neredeyse tamamı çöküşün hemen eşiğine gelmişken, fabrikalar ya kapanma aşamasında ya da, dayanılmaz masraflar nedeniyle hükümetin denetimine geçerken... borsada, bu fabrikaların ya da benzer kuruluşların hissə senetleri, ortada hiçbir akla uygun neden yokken, sırf zorlamayla, onlarca ve yüzlerce ruble birden yükseltilmekte ve milyonlarca rubleyi bulan aradaki fark, her Allahın günü, bankerlerin, şüpheli kimselerin (yani, eski kurt borsa simsarlarının) ve spekülâtörlerin ceplerine girmektedir.”⁴

İşte bu spekülasyon, ülkenin zaten bozuk olan ekonomisini her gün biraz daha uçuruma sürüklemektedir.

Sovyetler ile fabrika komiteleri ve yiyecek komiteleri, bu karaborsacılık ve spekülasyonlarla mücadele ederken, hükümet, olup bitenlere kulaklarını tıkıyordu. Ekonomik Konsey’in 24 Temmuz günü yapılan toplantısında, Ticaret ve Sanayi Bakanı’na şu soru yöneltildi:

“Başını alıp giden spekülâtif ticaretin üzerinde... herhangi bir denetim var mıdır ve bu denetimin sonuçları nelerdir?”⁵

Hem bakanlık temsilcisi olan ve hem de genel müdürlüklerin birisinin başında bulunan ve de aynı zamanda, Siemens-Schuckert firmasının seçkin bir üyesi olan V. E. Varzar, bu soruya, umursamaz bir tavırla şöyle yanıt verdi:

“Şunu söylemek isterim ki, bizim böyle *hayatın her ufak tefek ayrıntısı* ile uğraşmamız ve üzerinde denetimde bulunmamız olanaksızdır.”⁶

Görüldüğü gibi, bir yanda karaborsa ve milyonlara ulaşan spekülasyon, öte yanda, açıktan kırılıp giden insanlar, kapitalist hükümetin gözünde, ufak tefek ayrıntılardı! Karaborsaya karşı, küçük-burjuva basını tarafından bile istendiği halde, herhangi bir önlem alınmadı. Yasalarda, karaborsaya karşı para cezası öngörülüyordu ama, uygulamada bu, yalnız küçük esnafa karşı yürütülüyor, hele spekülasyon konusunda, büyük borsa kurtlarına hiç dokunan olmuyordu. Üstelik ne vakit işçi örgütleri, kapitalistlerin bu gibi fa-

aliyetleri hakkında bir denetim getirilmesini isteseler, hükümet fer-yadı basıyor ve işçi sınıfını “anarşi” çıkartmakla suçluyorlardı.

Ama, karaborsa kısa zamanda öyle boyutlara ulaştı ki, Konova-lov bile korkmaya başladı.

Konovalov, 3 Ekim’de, son hükümette Ticaret ve Sanayi Baka-nı iken, N. N. Savin’e petrol firmalarının stoklarını gizlediği hak-kında bir yazı yazdı. 150 milyon libre teslim edebilecek durumda bulunan Nobel firması, ancak 82 milyon libre teslim edebileceğini söylüyor ve fiilen de yalnız 65 milyon libre teslimatta bulunuyor-du. 54 milyon libre stoğu bulunan Mazot Kumpanyası, 47 milyon libre teslim edebileceğini söylüyor, ama yalnız 37 milyon teslim ediyordu. Oysa ortada büyük yakıt kıtlığı olduğu için fabrikalar çalışmıyor ama yakıt spekülâtörleri yakıt tekelinin konulmasına rağmen mevcut stoklarının yarısını gizliyorlardı. Bu durumda, ül-kedeki yakıt kıtlığını yaratan sabotajcıların üzerine çullanacağına, Konovalov, Savin’den nazikçe ricada bulunuyordu:

“Yakıt firmalarının, Astragan’dan, hiç değilse Nizni-Novgorod’a yaptıkları sevkıyatı artırmaları için gerekli önlemin alınması...”⁷

Gelin görün ki, yüzüstlüğü ele alan Nobel firması, hükümete ve onun oluşturduğu tekele açıkça meydan okuyor ve Moskova’daki ilgili daireye şöyle diyordu:

“Birinci kategoriye giren fabrikalar da dahil, Moskova bölgesine yakıt verecek durumda değiliz.”⁸

Kapitalistler aynı şekilde, 1 Ağustos’ta hükümet tarafından ko-nulan kömür tekeli de sabote ediyorlardı.

12 Ağustos’ta, Ticaret ve Sanayi Bakanı Prokopoviç, Devlet Konseyi’nde, “konulan tekelin henüz doğru dürüst işlemediğini” itiraf ediyor ama, “Ağustos ayı ortalarında yine de kömür tekeli örgütlemeye başarılı olacağımızı umuyorum,” diyordu.⁹

Bakan alkışlanıyor ama, kapitalistler yine bildiklerini okumaya devam ediyorlardı. Prokopoviç umuyor ve bekliyordu, fakat kara-borsacılar da kömürü gizlemeye ve el altından yüksek fiyatla sat-maya devam ediyorlardı.

20 Ekim’de *İzvestia Yuga* gazetesi şöyle diyordu:

“Önümüzde, yalnız Rovenets bölgesindeki madenlerde bulunan mevcut kömür stokunu gösteren bir liste var. Burada, 13 maden ocağında çalışan 5 bin işçi var ve kömür stoku 10 milyon libredir. ... Ama bu stok, sırf sanayiciler istemedikleri için teslim edilmiyor.”¹⁰

Şunu da eklemek gerekir ki, Donetz kömür madenlerindeki pek çok ocakta, stoklar, sıkıntılı günler için önceden biriktirilmiştir ama, karaborsa amaçlarıyla fiyatları yükseltmek için bu stoklardan teslimat yapılmıyor.¹¹

Şu halde, kapitalistlerin yakındıkları gibi, sanayiye ve halka yakıt ikmalinin durmasının *ana* nedeni, emeğin üretkenliğindeki aksama değil, kapitalistlerin bu alandaki sabotaj ve kâr hırsıdır.

Bu karaborsa ve zoraki fiyat yükseltmeleri ile yetinmeyen işverenler ve sanayiciler, ayrıca işçi sınıfına karşı bir de lokavt biçiminde saldırıya geçtiler. Gazetelerin, eksik bilgilere dayanan raporlara dayanarak yazdıklarına göre, Ağustos ve Eylül aylarında, 231 fabrika kapanmış ve 61 bin işçi sokağa atılmıştı.¹² İşverenler, hükümetin, sanayiye düzenlemek için bazı önlemler almasını protesto için böyle bir davranışta bulunmuşlardır. Ama çoğu kez kapitalistler yaptıkları bu lokavtları, işçilerin aşırı taleplerine karşı uyguladıklarını söylemişlerdir. Böylece, Geçici Hükümet’e karşı yayınladıkları bir bildiride, Ticaret ve Sanayi Temsilcileri Kongresi Konseyi açıkça şunu söylemiştir:

“Güney Rusya’nın, kömür, antrasit, demir cevheri, metalurji ve imalat sanayileri temsilcileri şunu beyan etmek isterler ki, eğer yerel makamlar, fabrika yönetiminin üyelerinin, kişisel güvenliğini ve dokunulmazlıklarını garanti edemezler ya da garanti etmek istemezler ise, firmalar da bu koşullar altında çalışmalarını yürütemezler ve işyerini kapatmak durumunda kalırlar.”¹³

Burada da hükümet kapitalistlerin bu isteklerine, bahanelerine yine boyun eğdi. 22 Eylül’de yapılan Ekonomik Komite toplantısında, Palçinski’nin önerisi üzerine alınan kararın ana çizgileri şöyleydi:

“Yapılan anlaşmanın işçiler tarafından ihlali halinde, fabrikaların kısmen ya da tamamen kapatılması mümkün olabileceği gibi, çalışanların bir kısmı da işten çıkartılabilir.”¹⁴

Böylece hükümet, çalışma hayatıyla ilgili politikasını lokavta dayandırmak niyetinde olduğunu gösteriyordu. Kısa zamanda bu paralelde bir yasa tasarısı hazırlanması için de gerekli talimatlar verilmmişti.

Özel Savunma Konseyi'nin 22 Eylül'de yaptığı bir toplantıda, sanayinin bir başka seçkin temsilcisi Varzar, lokavtın mutlak yasalığı ve zorunluluğunu destekleyen şu tezleri öne sürüyordu:

“Fabikalarda herhangi bir otorite mevcut değildir; bu nedenle de, fabrikatörlerin işçiler ile savaşılabileceği biricik yol olarak fabrikaları kapatmak kalıyor.”¹⁵

Varzar, daha ileri giderek, sanayicilerin fabrikaları ancak hükümetin onayı ile kapatabilmelerini öngören hükmün yasaya konulmasına da karşı çıkıyordu. Zira ona göre bu sınırlama, fabrika sahiplerini, işçilerin aşırı taleplerine mukavemet etmekten alıkoyacaktı.

Donbas'daki maden sahipleri, genel bir lokavt tehdidinde bulundular. Ekim ayı başına kadar Petrograd'da kırk kadar fabrika kapandı. Ekim'de Moskovalı fabrikatörler, 300 bin işçiye kapsayan bir lokavt ilanı talebinde bulundular. Urallar'daki fabrikaların yarısı kapanmıştı. Ekim Devrimi'nin arifesinde, 50 bin işçi Ekaterinoslav'da sokağa atılmıştı. Lokavtlar bütün ülkeye yayılmıştı.

Menşevik bakanlar, azılı Kornilovcuları desteklemeye devam ediyorlardı. 26 Temmuz'da, Çalışma Bakan Yardımcısı ve Menşevik Gvozdev gibi aynı partinin üyesi P. N. Kolokolnikov, Ekonomik Konsey toplantısında, Çalışma Bakanı'nın, işverenlerin lokavta başvurma haklarını tanıdığını açıkça ilan etmişti.

Devrimde işçi sınıfının elde ettiği sosyal kazanımlara karşı bu saldırılar sürüp gidiyordu. Eylül başlarında, Birleşmiş Sanayi Başkanlığı –burjuvazinin en önemli ekonomik organlarından birisi ve ekonomik merkezi– Sovyetler ile fabrika komiteleri ve atölye konseyleri üyelerine, bu kuruluşların toplantılarında geçen zaman için, ödeme yapmamaya karar verdi. Bu darbe işçi sınıfı örgütlerine karşı Menşevik Skobelev'in aldığı bir dizi önlemin tepe noktasıydı. Bundan kısa bir süre önce, Çalışma Bakanı olduktan hemen

sonra Skobele, kapitalistleri, kârlarının tamamından mahrum edeceğini söyleyerek, tam bir demagog gibi, sözde tehdit etmişti. Aslında ise Sokobelev'in yaptığı şey, işçileri, elde ettikleri kazanımların tamamından yoksun bırakma çabasıydı. 28 ve 29 Ağustos günleri, bu Çalışma Bakanı, fabrika komitelerinin çalışma saati içinde toplanmasını yasaklamış ve işçi alınmasına ve işten çıkartmalara karışmamasını emretmişti. Bunun anlamı, fabrika komitelerini ortadan kaldırmak demektir. Böylece bizim "sosyalist" bakan, yumruğunu kapitalistlere karşı sıkınıştı ama, işçi sınıfının tepesine indirivermişti.

Kapitalistlerin giriştikleri bu sabotajlar, çok geçmeden üretimde belirli bir düşmeye neden oldu. Metalurji sanayisinde, yılın ikinci çeyreğinde 42 yüksek fırın çalışırken, üçüncü çeyreğinde 41 fırın ve Ekim sonunda da yalnız 33 fırın çalışır oldu. Üretimdeki düşüş, özellikle Temmuz-Ekim döneminde çok keskin oldu. Kömür üretiminde de müthiş düşüşler görüldü. Temmuz ayında, 119 milyon libre kömür çıkartılmış iken, Ağustosta bu rakam 115 milyona ve Eylülde 110 milyon libreye düşmüştü.

Emeğin üretkenliğini, en fazla da seferberlik etkiliyordu. Kadın, yetişkin ve savaş tutsağının çalışan nüfus arasında en fazla bulunduğu yerlerde (Donbas ile Urallar'da) üretimdeki düşüş daha fazlaydı. Yakıt ve hammadde kıtlığının düzensizliği, makinelerin eskiliği, gerekli bakım ve onarımlarının yapılamaması, vasıflı işçi kıtlığı gibi nedenler, emeğin üretkenliğindeki düşüş nedenleri arasındaydı. Fabrikaların kapanması ise, normal üretim sürecinin büsbütün bozulmasına yol açıyordu. Şurası da dikkat çekicidir ki, Ekim Devrimi'nden çok önce işçilerin denetimleri altına giren fabrikalarda, örneğin; Moskova'daki Gujon metal fabrikasında, emeğin üretkenliği düzenli olarak artmıştır.

Ancak, emeğin üretkenliğini en çok etkileyen nedenlerden biri de işçinin yiyeceğinde görülen hızlı bozulma ve eksilmeydi. Eylül ve Ekim aylarında, Moskova ve Petrograd işçileri, günde yarım libre-den daha az ekmek alıyorlardı ve kimi bölgelerde ise işçiler bunu da bulamıyorlardı. Çalışma Bakanlığı'nın sağladığı bilgilere göre ücretlerdeki artış, her zaman fiyatlardaki artışın çok altında kalı-

yordu. Ayrıca ücretlerin yükselme oranında Temmuz olayından sonra bir düşme olmuş ve burjuvazinin doğrudan doğruya işçi sınıfına karşı düşmanca bir tavır içerisine girmesiyle neredeyse bu oran sıfıra düşmüştür. Buna karşılık Mayıs-Ağustos döneminde fiyatlar olağanüstü bir sıçrama göstermiştir. Rusya'da fiyat endeksleri, 4.20'den 7.25'e yükselmiş, yani iki katına çıkmış ve bu da işçi ücretlerinde yüzde ellilik gerçek bir düşüş yaratmıştır. 1917 yılında ortalama gerçek ücretler, 1913'teki gerçek ücretlerin ancak yüzde 57.4'ü kadar olmuştur. İşçi sınıfı bu nedenle, savaş boyunca açlığa mahkûm olmuş ve hele burjuva yönetiminin egemen olduğu sekiz ay süresince, durumu daha da beter olmuştur. İşçiler daha kötü beslenmişler ve daha kötü giyinmişlerdir. Ve işçilerin içinde bulundukları bu yarı aç ya da tam açlık hali, emeğin üretkenliği üzerinde yıkıcı bir etki yaratmıştır.

Lenin, sanayicilerin bu sıradaki faaliyetlerini şöyle özetler:

“Kapitalistler, bilinçli ve düzenli olarak üretimi sabote etmişler (makinaları bozarak, durdurarak, üretimi kesintiye uğratarak, engelleyerek) ve bunu, müthiş bir felaketin, cumhuriyet ve demokrasiyi çökteceği umuduyla yapmışlardır; Sovyetler ile proletarya ve genellikle köylü birlikleri mahvolacak, dolayısıyla da, monarşinin dönüşü, burjuvazi ile toprak beylerinin tam iktidarı yeniden kurulacaktır.”¹⁶

Sanayide Kornilovculuk büyük boyutlara ulaşmış ve ekonomik hayatın öteki alanlarına da yayılmıştır.

2

MALİ ÇÖKÜŞ

Mali sorunlar, hükümet için tehdit edici boyutlara ulaştı. Temmuz ve Ağustos aylarında savaş giderleri günde 66.600.000 ruble gibi muazzam bir meblağı yutuyordu. Kapitalist Bublikov'un yaptığı hesaplara göre, Temmuz başlarında tahmin olunan 12-14 milyar rublelik giderlerin, “kesin bir karşılığı” yoktu.¹⁷ Rublenin değişim değeri hızla düşüyordu. Kerenski yönetimi sırasında ruble, 1916 yılına göre iki katı hızla düşüş göstermişti. Beş ayda %25 değer kaybetmişti. Banka mevduatı, bir milyar rublenin üzerinde

azalmıştı. Nisan ayından başlayarak mevduat artışı neredeyse durmuştu. 1 Mart tarihinde 3 milyon 50 bin ruble iken 1 Ekim’de 1 milyon 630 bin rubleye inmişti. 1916 yılında tedavüle çıkartılan kağıt para 1 milyar 500 milyon ruble iken, Geçici Hükümet’in beş aylık döneminde hükümet, 4 milyar 500 milyon rublelik kağıt para çıkartmıştı. Ülke, banknot seline kapılmış gibiydi. Halk arasında bu paraya “Kerenskiler” adı takılmıştı. Ülkede mali sistem, buz dağları arasına sıkışan gemi gibi sallanıyordu. Kurtuluşu kağıt para basmakta arayan hükümetin mali politikası, Ryabuşinski’nin bile öfkesine neden olmuştu. Bu durumu o, –tamamen haklı olarak– eski rejimin güttüğü politikanın devamı gibi görüyor ve bunun hiç kimsenin “hayrına” olmayacağını ilan ediyordu.

Rublenin değerindeki bu düşüş, sanayiye ve genellikle ekonomik hayatı, yeni bir bunalımın uçurumuna doğru sürüklüyordu. Hükümet bu mali çöküşü durdurmak istiyordu ama para matbaasının hızını artırmaktan başka çıkar bir yol bulamıyordu. Bu mutsuzluk humması içerisinde, burjuva profesör Tugan-Baranovski, büyük kapitalistlere zorunlu borç salma önerisinde bulundu. Profesör Hansel, alınacak bu borcun 10 milyar rubleyi bulacağını hesaplıyordu. Ama burjuva basını bu “münasebetsiz ve de patavatsız” insanların tepesine çullandı ve onların da sesi soluğu kesildi. Maliye Bakanlığı’nın topladığı bir konferans, “bugünkü doğrudan vergi yükünün zaten çok ağır” olduğu gerekçesiyle, böyle bir “borç salmasına” arşı çıktı. Burjuvazinin bu borç verme yoluyla dolaylı vergilenmesi girişimini yenilgiye uğratan “büyük basın”, her zaman ve her yerde olduğu gibi, çalışan nüfusun ödediği dolaylı vergilerin artırılmasını önerdi. 3 Ağustos’ta, *Torgove-Promisilenmaya Gazeta* –ki bu gazete fabrikatörlerin organıydı– içinde bulunulan yeni aşamada, doğrudan değil dolaylı verginin daha önemli olduğunu ilan etti:

“Mali reformda yeni bir aşama başlamaktadır; vergilendirme ve tekel üzerinde büyük çabalar harcanması gerekiyor. Kimileri, dolaylı vergiye karşı çıkabilir ama ilke olarak, dolaylı vergilendirmede bir artışın kaçınılmaz olduğunda herkesin birleşmesi gerekir.”¹⁸

Dükkânların önündeki kuyruklara işaret eden yazar, “harcayacak bu kadar bol parası olan halkın” böyle bir vergiyi ödeyebilece-

ğini vurgular.¹⁹ Aslında –bu hinoğluhin yazarın da çok iyi bildiği gibi– halk bu kuyruklarda harcanacak çok parası olduğu için değil, yiyecek ve mal kıtlığı olduğu için beklemektedir ve hele işçiler, açlıktan ölmek için varını yoğunu çoktan satıp bitirmişlerdir.

Yine bu gazete, aynı tarihli sayısında şu cevahirleri yumurtlar:

“Dolaylı vergi oranlarındaki artış hiçbir zaman, halkın, özellikle de çalışan sınıfın, artan nominal satın alma gücüne ulaşmamıştır.”²⁰

Daha sonra bu gazete hükümetten şu talepte bulunur:

“Maliye Bakanlığı’nın dikkati, toplanan vergi ve resimlerini artırılması ile yeni tekel vergilerinin konulması gereği üzerine toplanmalıdır.”²¹

Hükümet vakit geçirmeden burjuvazinin bu taleplerini karşıladı. 6 Ağustos’ta *Reç*, Maliye Bakanı N. V. Nekrasov ile yapılan bir görüşmeyi yayımladı:

“Muazzam giderler göz önünde bulundurulursa, dolaylı vergide bir artış olması zorunludur. Ayrıca, şeker, çay ve kibrit üzerinde yeni tekel vergilerinin konulması da kaçınılmazdır.”²²

Nekrasov, Devlet Konseyi’ne sunduğu bir raporda, bu önerilerini daha da genişletmiştir. Dolaysız vergiler ile ilgili olarak, “sana-yinin ekonomik yapısı aynen kalmalıdır”²³ diyordu. Bunun anlamı, dolaysız vergiler azaltılabilir demektir. Ama dolaylı vergiler için, Bakan tamamen ayrı telden çalmakta ve şunları söylemektedir:

“Dolaylı vergilendirmede bir artış –ama, ciddi ve önemli miktarda bir artış– olmaksızın, şu durumda hiçbir yere varamayız.”²⁴

Ayrıca Bakan, şeker ile öteki tekel maddeleri konusunda, burjuvaziye şu açıklamayı yapıyordu:

“Biz bu önlemleri tamamen mali önlemler olarak görüyoruz ve bunları, daha iyi ve daha tam gelir sağlanması için almayı gerekli buluyoruz; biz bu önlemleri hiçbir zaman, özel girişimi sistematik olarak sınırlayan önlemler olarak görmüyoruz.”²⁵

Nekrasov, genel tüketim maddelerin üzerine konulan tekellerin, özel girişimi sınırlandırmak amacına yönelik olmadığı gibi, kapitalistlerin değil, emekçilerin gelirlerine yönelik olduğunu açıkça belirtmek gereğini duymaktadır. Zaten bu, Kornilovcuların mali politika

alanındaki genel programlarıydı. Devlet Konseyi'ndeki "devrimci demokrasi"nin temsilcileri, "Sosyalist" Çehidze'nin kişiliğinde, bakanın, dolaysız vergi konusundaki görüşlerini kabul ediyordu.

İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri tarafından yapılan bir çağrıda da, yine, mali felaketin önlenmesi için bütün halkın ciddi fedakârlıkta bulunması gereği vurgulanıyordu.

Maliye Bakanı'nın her önerisi, hükümetçe harfiyen yerine getiriliyordu. Eylül ayında Maliye Bakanlığı, 1918 vergisinin geriye bırakılması ve gelir vergisinin azaltılması için bir yasa önerisi hazırladı. Bu önlemler hükümet tarafından bütünüyle onaylandı. Üstelik, Özel Savunma Konseyi, fiyatlardaki gelecekteki bir artışı karşılamak için, kapitalistlere avans verilmesine karar verdi. Eylül ayında, şeker tekel vergisi konuldu ve demiryolu taşıma ücretleri birkaç kat artırıldı. 25 Eylül tarihli bir hükümet deklarasyonu, dolaylı verginin önemini vurguladı ve bunların artırılması gereği üzerinde durdu. Ekim ayı ortasında Maliye Bakanlığı, birkaç başka tekelin konulması için öneriler sundu. Kahveye, çaya, kibrite ve ucuz tütüne (mahorka) yeni tekeller konuyordu. Görüldüğü gibi bu tekel vergileri, herkesin tükettiği maddeler üzerine konuluyordu ve çalışan nüfusun biraz daha fazla yağmalanması amacını güdüyordu. Çay tekeli, zaten yılda net 150-160 milyon ruble getiriyordu, şimdi hükümet, bu geliri 740 rubleye çıkartmayı amaçlıyordu. Hükümet, yalnız kibrit tekeline, çalışan nüfusun cebinden 207 milyon ruble gelir elde etmek istiyordu.

Bütün bunların yanı sıra, devamlı kağıt para basılması fiyat artışlarını büsbütün körüklüyordu. Nisan ayında çıkartılan kağıt para miktarı, 476 milyon ruble, Eylül'de, 1 milyar 944 milyon 500 bin ruble olup, artış %300'ün üzerindeydi. Ekim ayında dolaşımdaki kağıt para miktarı 1 milyar 933 milyon 500 bin ruble artmıştı. Geçici Hükümet tarafından çıkartılan kağıt paraların, "Kerenskilerin" miktarı bile tek başına burjuvazinin izlediği mali politikayı açıkça gösteriyordu. Bu paralar çok küçük, uzunlamasına kağıtlar olup, üzerlerinde "20" ya da "40" ruble yazan, imzasız, tarihsiz ve numarasız kağıt parçalarıydı. Banknot matbaasının bu hızlı faaliyeti sonucu ruble, Ağustos-Ekim döneminde değerinden %37,

devrimin ilk beş ayı boyunca yarı yarıya kaybetmişti. İşçilere ücretleri bu “düşük rubleler” ile ödeniyor ve gerçekten de para ellerinde kar gibi eriyip gidiyordu. Ekim ayında rublenin dolara karşı değer kaybı %53 olmuştu. Rublenin satın alma gücü, savaş öncesine göre on katı düşmüştü; yani bir ruble, şimdi 10 kopek değerindeydi. Bu kağıt para basımı karaborsacıları iştahlandırıyor, kapitalistler muazzam kâr elde ediyordu. Ücretlerin gerçek değeri her ay kağıt para basımı nedeniyle hızla düşerken, kalanını da, uygulanan dolaysız vergi alıp götürüyordu. Kısacası, Geçici Hükümet’in izlediği mali politika, çalışan kitlelerin kanını iliğini kuruturken, burjuvazinin kılına bile dokunmuyordu. Hükümet durmadan, mali bunalımı, kağıt para akımı ile sözde dizginlemeye çalışıyordu ama, tıpkı yanan evi benzin ile söndürmeye çalışmak gibi, para basımı da yangını büsbütün körüklemekten başka bir işe yaramıyordu.

Yaşanan mali bunalım ekonomik çöküşü hızlandırdı. Hükümet ülkeyi hızla felakete sürüklüyordu.

3

ULAŞIMDA BOZUKLUK

Sanayide olduğu gibi, demiryolu taşımacılığında da büyümekte olan düzensizlik ve bozukluğa, devrimci işçi örgütleri engel olmaya çalışıyordu.

Temmuz olaylarından sonra ve özellikle Ağustos ayı içerisinde, hükümet, demiryolu işçilerine karşı açık bir saldırıya geçti. Bu yeni politika “Nekrasov baharı”na son veriyordu ve demiryollarında da Kornilovculuk dönemi başlıyordu. Bu “Nekrasov baharı” lafı, Ulaştırma Bakanı olan “Sol” Kadet Nekrasov’un, kitlelerin duygularını hesaba katmak zorunda kaldığı döneme verilen addı. Temmuz günlerinden sonra Kadet Partisi, Nekrasov’un 6321 numaralı genelgesine karşı şiddetli bir protesto yayımladı. Nekrasov’un genelgesi, 27 Mayıs’ta çıkmıştı ve Demiryolları Sendikaları ile Demiryolu Komiteleri’ni tanıyor ve bunların demiryolu ile ilgili işler üzerinde denetimde bulunmasını bile kabul ediyordu. İşte bunu izleyen döneme demiryolu işçileri arasında “Nekrasov baharı” adı verilmişti. Kadetler, Rus demiryolculuğu üzerindeki bu uygulamanın

talihsiz bir uygulama olduğunu vurguluyorlardı. Özel Ulaştırma Konseyi, 6321 numaralı genelgenini yürürlükten kaldırılmasını istiyor, işçiler ile demiryolları çalışanlarının denetimlerine son veriyor ve Demiryolları Disiplin Mahkemeleri'nin, demiryolu yönetmeliklerini ihlal edenlere hapis cezası verebilmesini öngörüyordu.

Rus-Amerikan Ortak Demiryolu Komitesi'nin bir toplantısında, Rusya'daki Amerikan Demiryolu Komisyonu Başkanı Stevens, "disiplin" konusunda şunları söylüyordu:

"Rusya'da demiryolu işletmeciliğinde, sağlam bir ele geresinme vardır. Demiryolu çalışanlarının, idarenin işlerine karışmaları göz yumulması imkânsız bir durumdur."²⁶

Özel Demiryolları Konseyi, demiryolları işletmesinde, devrim öncesi çalışma koşullarının tam ve koşulsuz geri getirilmesini açıkça talep ediyordu. 8 Ağustos'ta Moskova'da yapılan bir toplantıda, demiryollarının "askerileştirilmesi" sorunu ortaya atılmıştır. Özel Demiryolları Konseyi Başkanı N. D. Baydak, basına verdiği bir demeçte, "Demiryollarında, derhal bir olağanüstü durum ilan edilmelidir," diyordu.²⁷

Demiryollarının bu militarizasyonu konusu, Kornilov'un kendi programında dile getirdiği "icatlardan" bir tanesiydi. Ayaklanmanın hemen arifesinde, General: "Demiryollarında askeri bir rejim derhal ilan edilmelidir!" buyurmuşlardı.²⁸

Burjuvazi, işçi sınıfına karşı Kornilov'un başlattığı kampanya için, Nekrasov'un çok "yumuşak" kaldığı kanaatinde idi. Bu iş için demir bir yumruk gerekliydi. Böyle bir adayın, Kadet ya da sağdan birisi olmasına da gerek yoktu, en uygunu, bu iş için bir "sosyalist"in bulunmasıydı. Bulunacak bu adam, tıpkı Menşevik Skobelev ve Nikitin ya da Sosyalist Devrimci S. Maslov ve Çernov gibi, burjuvazinin isteklerini "bütün namusuyla ve de içtenliğiyle" yerine getirebilsin. Demiryolları için böyle birisi de bulundu. Çeşitli demiryollarının başkanları bu iş için Sosyalist Devrimci S. G. Toktamişev'i önerdiler. Bu zat, Kornilov'un kurmayı düşündüğü diktatörlüğünün üyeleri arasında ismi geçen birisiydi.

Yeni bakanın almak istediği ilk önlemler, burjuvazinin kendisine duyduğu güveni tamamen haklı çıkartır nitelikteydi. 16 Tem-

muz'da yapılan Birinci Demiryolu Kongresinde konuşan yeni bakan, demiryollarında görülen ciddi rahatsızlıkları, İngiltere'de işçi aristokrasinin mutlu hayatını anlatarak tedavi etmek niyetinde olduğunu gösteriyordu:

“İngiliz işçilerinin hissettikleri mutluluğu anlatmaya benim gücüm yetmez! İşçi evlerini ziyaret ettim: Hepsinde üç oda, bir mutfak, bir de piyano var. ... Rus işçilerinin de tıpkı İngiliz işçileri gibi, üç-dört odalı, zevkle döşenmiş pırıl pırıl evlere kavuşacakları, her bakımdan mükemmel konserleri dinleyebilecekleri, kızının piyano, oğlunun keman resitaleri ile kulaklarının bayram edeceği günler hiç de uzak değildir.”²⁹

Geleceğin bu cennet betimlemesinden, bugünün gerçeğine geçiş yapan bakan, kongreye şu bilgileri vermeyi de ihmal etmedi:

“Demiryolları üzerindeki idari ve yürütme yetkileri, hükümet kuruluşlarına aittir. Bu kuruluşların emir ve direktiflerine yapılacak müdahaleye göz yumulamaz.”³⁰

Demiryolları üzerindeki işçi denetimini dışlayan Toktamişev'in bu konuşmasından sonra, kendisine, Kazan demiryolları işçileri tarafından “Kemancı” unvanı verildiği gibi, Geçici Hükümet de artık “resitalciler” adıyla anılır oldu. Toktamişev'in konuşması, demiryolları idaresi tarafından, Demiryolu İşçileri Komitesi'ne karşı geniş bir kampanya açılması için bir işaret oldu. Komite merkezleri boşaltıldı, üyeleri işten atıldı ve haklarında yasal işlemler başlatıldı.

Bu gayretkeş, Sosyalist Devrimci bakanın yerini, bir süre sonra Kadet Partisi'nden P. N. Yurenev aldı. Bu yeni bakan da eski bakanın politikasını aynen sürdüreceğini bildirdi. Hatta 1 Ağustos'ta toplanan Bütün Rusya Demiryolu Kongresinde yaptığı konuşmada, kendinden önceki bakanın programını genişleteceğini bile söyledi:

“İdarenin işlerine özel kişiler ve hükümet tarafından yetki verilmiş kuruluşlar tarafından müdahale edilmesi, demiryolu trafiğini altüst etmekte, bu yüzden insanlar işlerinden olmakta ve dolayısıyla, cephedeki halihazır durum, yaşanan yenilgiler karşısında, bütün bunlar devlete karşı işlenmiş büyük bir suç oluşturmaktadır! Ve hükümet, bu gibi girişimlere karşı, bunlar devlete karşı işlenmiş suçlar olduğu için bütün yetkisini kullanarak harekete geçmelidir.”³¹

Yurenev, işçilerin ücret artışı isteklerine karşı da bütün gücüyle karşı çıkıyordu. Moskova demiryolu atölyesindeki işçilerin, bu yoldaki isteklerini de kısa bir sözle yanıtlıyordu: “Para yok.” Ve bu söz, bu gibi taleplere karşı verilen tek yanıt oluyordu.

Demiryollarındaki Kornilovcular, bu uzlaşmacıları canla başla destekliyorlardı. Bütün Rusya Demiryolu İşçileri Yürütme Komitesi Başkanı Vikzel, Devlet Konseyi’nde, demiryolu işçileri adına yaptığı konuşmada şunları söylüyordu:

“Düzen, fedakârlık ve savunma! Bu günlerde hükümetin bizlerden istediği ve beklediği şeyler bunlardır. Düzen, fedakârlık ve savunma, işte bu üç sözcük, Bütün Rusya Demiryolu İşçileri Birliği’nin arınsında yazılı bulunan sözcüklerdir.”³²

Demiryolu işçileri, öylesine “cin çarpmış” türünden insanlardı ki, Geçici Hükümet bunlarla hiçbir şey yapmaya olanak bulamıyormuş görüntüsünü veriyordu. Bakanın biri gidiyor biri geliyordu ama, demiryolları yine de dökülüyordu. Yurenev’in yerine Liverovski geçti. O da Yurenev gibi halefinin politikasına bağlılığını ilan etti, tıpkı onun gibi baskıcı önlemler aldı ve ücret artışlarını reddetti. Bazı demiryolları idareleri, işçiler ile demiryolları çalışanlarının yiyecek ikmallerini bozmaya çalıştılar. Kazan demiryolları müdürü Von Meck –bu adam, daha sonra da, Sovyet hükümeti zamanında, demiryollarında yıkıcı faaliyetlerin elebaşısı idi– mal satın alınması için verilen acil kredileri önledi ve bu yoldan, yapılan yiyecek ikmalini engelledi. Hükümet ile çeşitli bölgelerdeki adamların giriştikleri bu gibi hareketler, demiryollarının çöküşünü iyice hızlandırdı. Bunu, cephede görülen toplu kaçışlar ile, yiyecek kıtlığı ve karaborsacılıktan doğan “çuval ticareti”nin yaygınlaşması gibi yeni olaylar büsbütün artırdı. Dokuz ayda, ortalama taşınan günlük yük 19 bin 500 vagon olup bu miktar 1916 yılından %22 daha azdı. Ekim ayında günlük ortalama 16 bin 627 vagona düşmüştü ve bu 1916’ya göre %34 daha azdı. Demiryollarını ve dolayısıyla ülkenin tüm ekonomik yaşamını tarifi bir felç durumu tehdit ediyordu. Burjuvazi bile bunu artık gizlemiyordu. Landsberger adında seçkin bir mühendis, Ulaştırma Konseyi’nin bir toplantısında, “yaklaşan kış aylarında demiryollarında tam bir çöküş kaçınılmazdır,” diyordu.³³

KIRSAL HAREKETİN YAYILMASI

Geçici Hükümet'in izlediği ekonomik politikanın niteliği, kırsal kesimde tarımsal sorunların idaresinde de kendisini belli ediyordu. Burada izlenen politika, General Kornilov'un adıyla doğrudan doğruya ilişkiliydi.

Temmuz başlarında, Toprak Sahipleri Birliği Başkanı N. N. Lvov, toprak sahiplerine "pasifliği terk etme" çağırısında bulundu. "Artık saldırıya geçmemiz gerekir," diyordu.³⁴ Bu çağırığa ilk yanıt verenlerden biri General Kornilov oldu. "Büyük politikaya" girmeden çok önceleri general, tarımsal sorunlarda gücünü denemişti. 8 Temmuz 1917'de Kornilov "Ürünün Kaldırılması" başlıklı zorunlu bir emir yayımladı:

"Ürünün tamamı ... kaldırılmalıdır ve hızla kaldırılmalıdır. Bu nedenle, tarladaki ya da toplanmış durumdaki ürüne zorla el koymak ... veya herhangi bir şekilde ürünün kaldırılmasına engel olmak yasaklanmış olup ..." ³⁵

Kornilov, bu emre uymayan köylüleri, "Üç yıla kadar hapis cezası" ile tehdit ediyordu.³⁶ Bu emir derhal yürürlüğe kondu. Poltava Toprak Komitesi, Kornilov'un emrine uymadığı için kovuşturmaya uğradı. Bu konuda epey kovuşturma açılacağı anlaşıyordu. Askeri makamlar bu türden soruşturma ve kovuşturmalara öncelik verilmesi için talimatlar yayımladı. Eğer bu kovuşturmalar köylüleri yola getiremezse askeri güce başvurulması öneriliyordu.

Kornilov'un bu emri, yalnız Güneybatı Cephesi bölgesinde uygulandı. "Sosyalist" bakanlar, Çernov, Çereteli ve Peşehanov, generalin bu "yasaının" bütün ülkeye uygulanmasını istediler. 16 Temmuz'da Tarım Bakanı Çernov, toprak komitelerine bir talimat göndererek, köylülere, uzlaştırma komisyonlarınca belirlenen kiralrı, toprak beylerine ödemelerini tavsiye etti. Ayrıca Çernov, ekilmeyen toprakların toprak komitelerinin emrine verilebileceğini de ima ediyordu.

18 Temmuz'da, Çernov'un talimatının hemen ardından, İçişleri Bakanı Çereteli de bir genelge yayımladı:

“Halk, başkalarının topraklarına el koyuyor, buraları ekip biçiyor ve yetkili tarım memurlarından yerine getirilmesi olanaksız taleplerde bulunuyorlar.”³⁷

Toprak üzerinde bu şekildeki mülkiyet ihlallerinin, yasaların harfiyen uygulanarak kovuşturulacağına işaret eden bakan, eyalet komiserlerine: “toprak mülkiyeti ilişkileri alanındaki bu tür haksız davranışlara karşı derhal ve en ciddi önlemlerin alınması için” emir veriyordu.³⁸

Çereteli böylece Kornilov’dan bir adım ileri gidiyor ve “toprak işgallerini kışkırtmayı” bile suç sayıyordu.

Gıda Bakanı Peşehanov da, benzer bir genelge yayımladı. Bu genelgede köylülerin işledikleri suçlar ayrıntıları ile sıralandıktan sonra şöyle deniliyordu:

“Bu gibi hareketlere derhal bir son verilmelidir. ... Böyle hareketlerden suçlu kimselere karşı cezai kovuşturmalar hemen başlatılmalıdır.”³⁹

“Sosyalist” bakanların bu Kornilovcu genelgeleri, şimdi artık Yüksek Komutanlık makamına oturan Kornilov’un bizzat yayımladığı bir emri taçlandırıyordu. Bu yeni emir, Kornilov’un “bütün savaş alanı”⁴⁰ için verdiği emrin sınırlarını genişletiyordu.

Kornilovculara tabi olan hükümet mekanizması, bu çeşitli emirleri, genelgeleri, talimatları vakit geçirmeden yürürlüğe koyuyordu. “Toprak ihlallerine” karşı davalar açılıyor, Sosyalist Devrimci Eyalet Komiserleri büyük bir enerji ile bu işe kendilerini veriyorlardı.

Baş Toprak Komitesi’nin Ağustos ayında yapılan 3. Oturumu’nda, Tula eyaletinden bir temsilci, Toprak Komitesi ile Köylü Vekilleri Sovyeti üyelerinden ve “sıradan köylülerden” 60 kişinin Temmuz ayı ile Ağustos ayının ilk yarısında bu eyalette tutuklandıklarını ifade etti. Smolensk eyaletinde, yalnız Elninski bölgesinde, Bölge Komiteleri’nden 14 üye tutuklanmıştı.

Sosyalist Devrimcilerin denetimindeki Bütün Rusya Köylü Sovyeti, bu tutumlar karşısında sadece, “tutuklama ve kovuşturmalara ceza yasasının bazı maddelerine dayanılarak yapıldığı”⁴¹ biçiminde bir açıklamadan fazla bir şey söylemiyordu. Oysa bu mad-

deler, 1905 Devrimi'nden sonra, köylü hareketlerini ezmek için Stolipin Hükümetince yürürlüğe konmuştu. Kornilov ile Çerete-lî'nin emir ve genelgelerinin hemen ardı sıra, köylere hükümete bağlı askeri birlikler sevk edilmişti. Temmuz ve Ağustos aylarında, köylü hareketlerinin güçlü olduğu on bir eyaletteki (bunlar Merkezi Kara Topraklar bölgesi ile Orta Volga bölgesindeydi) köylü ayaklanmalarını bastırmak için başvurulmuş 22 olay görülmüştü. Ama bu, köylü ayaklanmaları okyanusunda ancak bir damla gibiy-di. Yalnız Temmuz ayında, tam 1122 “toprak ihlali” olayı görülmüştü.⁴² Bu durumda toprak beyleri, fırtınanın her an kopacağını anladılar ve kollarını kavuşturup Kürucu Meclis'in toplanmasını beklemenin bir anlamı olmadığına karar verdiler. Toprak beyleri, eski Stolipin politikasını, yeni koşullar altında uygulamaya karar verdiler. Tek bir toprak beyinin üç yüz köylüden daha fazla etkiye sahip bulunduğu “uzlaştırma komiteleri”, aynı Stolipin çizgisinde kuruldu. Yine aynı Stolipin çizgisinde, toprağın, yoksul köylüler aleyhine, zengin köylülere dağıtılması girişimi canlandı. Aynı nite-likte olmak üzere Kulak çiftliklerinin yaygınlaştırılması teşvik edil-di. Temmuz'un başında toplanan Bütün Rusya Toprak Beyleri Kongresinde kabul edilen bir karar ile, devlet ve kraliyet ailesi mül-kiyetindeki topraklar ile, özel malikânelerin topraklarından bir kıs-mı küçük toprak sahibi köylülere dağıtılacaktı. Ancak, bu toprak-lar özel mülkiyet olarak kalacaktı. Büyük toprak sahipleri bu karar ile, birkaç küçük taviz ile çiftliklerini koruma derdine düşmüşlerdi.

Petrograd eyaletinden Duma'nın eski başkanı Rodzyanko'ya yazan M. Boborikin adındaki toprak beyi şöyle diyordu:

“Ben bir toprak beyiyim. Toprağımdan mahrum edilebileceğim dü-şüncesini kesinlikle anlayamadığım gibi, hele bu işin, ‘sosyalist dokt-rinin denenmesi için’ yapılması gibi abes bir düşünceyle gerçekleştiril-mek istenmesini hiç anlayamıyorum. Eğer, yeryüzünün herhangi bir yerinde, Mars'da bile olsa, bana ait mülkiyetin, karşılığı ödenmeksi-zin elimden alınmasını (yani, düpedüz soyulmamı) öngören ideal bir sistem mevcut ise –eğer böyle bir sistem varsa– ben şimdi sırtımdaki gömleği bile vermeye razıyım. ... Cafcaflı sözleri bir yana bırakarak ben, kırsal kesimde yetişmiş bir insan olarak ve Rus rençberleri ile

toprak beylerinin gerçek hayatını yakından bilen bir insan olarak, kırsal kesimin, kuvvetli bir otoriteye ihtiyacı bulunduğunu ve bunun kitleler ile yasalara dayanması gerektiğini açıkça ilan ediyorum. Bizim mujiklerimiz cahil ve kabadır ve bunun suçu da tamamen eski yönetici soylu sınıfa aittir. Pek çok yerde mujikler zaten geniş topraklara el koymuş bulunuyor. Toprağın kabaca bölüşümü neredeyse tamamlanmış durumda ve şimdi gerekli olan şey, Sosyalist Devrimcilerin deneyimli ve yetenekli elleridir.”⁴³

Bu toprak beyi daha sonra kendi tarımsal reform programını ortaya koyar. Geçici Hükümet’e, “Toprağın bir kesimini, Kurucu Meclisi bile beklemeden, ‘emekçi halk’ arasında taksim edilmesini (tabii, karşılığı ödenerek) ve köylüler arasındaki huzursuzluğu böylece yatıştırmasını”⁴⁴ tavsiye eder.

Toprak beyleri, Kulakları kazanmak suretiyle, kırsal kesimde kendileri için “kitle desteği” yaratmaya çalışırlar. “Toprak Sahipleri Birliği”nin desteğiyle, “Köylü Mülk Sahipleri Birliği” kurulur. Bu iki birlikte de çoğunluk, Kadetlerin programını benimser. Güney Ukrayna’daki birliklerden birinin programı şöyle der:

“Birlik, devletin politik hayatına geniş ölçüde katılacak ve Ulusal Özgürlük Partisi’nin öne sürdüğü ilkeler ile uyumlu olarak demokratik bir cumhuriyet sisteminin kurulması için çaba harcayacaktır.”⁴⁵

Program “her türlü toprak gaspları ile düzensizlikleri” kınar ve “özel mülkiyet esasına dayalı, makul bir fiyat üzerinden kamulaştırılacak toprakların dağıtılmasını” teklif eder.

Toprak beyleri, Stolipin’in yaygınlaştırdığı yeni bir anlayışa uygun olarak, devrimin yükselmekte olan hızını kesmek için, tarlalarını eskisi gibi ekip biçmekten kasten kaçınırlar, ekili mahsul daha tarlada iken, buraları hayvan otlağı gibi kullanırlar, ürünü tarlasında mahvederler ve hayvan sürülerini kesip yok ederler. Bütün Rusya Köylü Vekilleri Sovyetleri yayın organı *Izvestia*, Temmuz ayı ortalarında, Starobikovsk bölgesindeki bir toprak beyi olan Esmon adında birinin, yulaf tarlasında kasten hayvanlarını otlattığını bildirir. Bölgedeki milisler, bunun doğru bir hareket olmadığını ve derhal bu işe bir son vermesi gerektiğini söyledikleri zaman Esmon

şöyle haykırır: “Kurucu Meclis toplanana kadar ben bu toprakların efendisiyim ve keyfim nasıl istiyorsa öyle yaparım.” Bu toprak beyine, yulafı ne zaman kaldıracağı sorulduğu zaman da şu yanıtı verir: “Yulaf tarlada hasat edilmeden öylece kalacak. ... Buna kimse karışamaz. Zira yulaflar benim kendi malım.”⁴⁶ Baş Toprak Komitesi’nin ikinci oturumunda, Mogilev eyaletinden bir delege, Sipaylo adında bir toprak beyi için şunları söyler:

“Bu bey sistemli olarak topraklarını mahvetmektedir. Bütün damızlık stoklarını gizlice satmakta ve her gece 12-24 sığırı elden çıkarmaktadır. Çiftliğe ait araç ve gereçleri önüne gelene ve tutturabildiği fiyata satmakta ve sığırlarını ekili buğday ve arpa tarlalarında otlatmaktadır.”⁴⁷

Balaşov bölgesi tarım müdürlüğü Temmuz sonunda şunları bildirmiştir:

“Toprak beyleri ellerindeki samanı öğütmemekte ya da hububatı tarladan kaldırmamaktadır. Kimi zaman bunları ateşe vermekte ya da sürülerin ayakları altında çiğnetmektedirler.”⁴⁸

Girişilen bu imha politikası, köylüleri, toprak beylerine karşı giriştikleri savaşta daha da öfkeli hale getirmiştir. Güney Rusya Toprak Sahipleri Komitesi, Kerenski’ye aşağıdaki telgrafı göndermiştir.

“Geçici Hükümet’in, anarşiye bir son vermek için çıkardığı yasalar ile Yüksek Kumandanlığın bu yılın 31 Temmuzunda yayınladığı genel emir dikkate alınmamakta ve köylüler her yerde kendiliğinden kurulan örgütlerin direktifleri ile hareket etmektedir. ... Bu durum, her türlü öldürücü sonuçları ile birlikte, tarımın tamamen çöküşüne neden olacaktır. Toprak Sahipleri Birliği Başkomitesi, Geçici Hükümet’ten, devletin çıkarları için, Toprak Komiteleri’nin bu felaketli faaliyetlerine bir son vermek için gerekli önlemleri derhal almasını rica eder, bu arada, toprak sahiplerinin kişiliklerinin ve mallarının da güvence altına alınması gerekir.”⁴⁹

Kırsal bölgelerdeki durumun bu tasvir ediliş şeklindeki anlatılışı, Kornilov ayaklanmasından tam üç gün önce yapılmıştı. Artık sorun sadece toprak değil, toprak beylerinin hayatlarının ve mallarının korunması sorunu haline gelmişti. Bu ise, hükümet tarafından Temmuz ayında kabul edilen Kornilovcu politika ile ancak sağlanabilirdi.

8 Eylül'de hükümet, Toprak Komiteleri ile Gıda Komiteleri'ni, idari işlere bakan mahkemelerin denetimi altına koydu. Böylece köylü örgütleri kendilerini, idari mekanizmayı zaten denetimleri altında bulunduran toprak beylerinin çizmeleri altına atılmış buldular. Yine aynı gün, yani 8 Eylül'de, Yüksek Komutanlık Yönetimi Başkanı Kerenski, Kornilov'u sözde "yenilgiye" uğratarak, bir yandan da, yenik düşen generale bağlılığını kanıtlama telaşına düştü. Kerenski derhal, Kornilov'un 31 Temmuz tarihli emrini tamamlayan ve güçlendiren 911 numaralı emri yayımladı. Herhangi bir yenilgiye gerek görmeden bu yeni Yüksek Komutan, Kornilov'un emrini harfiyen yineliyor ve şöyle diyordu:

"1) Ürünün ya da toplanmış mahsulün zorla ele geçirilmesini; 2) Hayvan sürülerinin ya da çiftlik araç-gereçlerinin zor kullanılarak ve yasal olmayan yollardan ele geçirilmesini kesinlikle yasaklıyorum."⁵⁰

Aynı zamanda hükümet, köylülerin gözünü boyama politikasını da sürdürüyordu. "Mujik" bakan Çernov'un yerini, Sosyalist Devrimci Semyon Maslov alıyordu. Tarım sorunlarında Menşeviklerin teorisyenliğini yapan Pyotr Maslov ise, hemen, Çernov'un giştiği faaliyetlerin bir özetini yapıyordu:

"Mujik politikası uzun vadede, köylülerin kendileri için de zararlıdır. ... Geçici Hükümet, Tarım Bakanlığı'nın aldığı önlemlerin partizanca niteliğini yumuşattı ve zararsız hale getirdi. Bu sayede ve Çernov'un akıllıca esnekliği nedeniyle, Tarım Bakanlığı'nın girişimlerinin çok kötü sonuçları önlenmiş oldu."⁵¹

Bu değerlendirme, Sosyalist Devrimciler ile Menşevik bloğun bütün programını özetliyordu. Köylüleri kandırma politikasını sürdürme ile ilgili olarak hükümet, 27 Eylül'de yayınladığı bir deklarasyonda şöyle diyordu:

"Toprak ilişkileri ile ilgili düzenlemeler, Toprak Komiteleri'ne havale edilmeli ve onlar da, özel yasasında belirtildiği şekilde, mevcut toprak mülkiyet biçimlerini ihlâl etmeksizin, ekilebilir toprakların denetimini bir başkasına havale edebilir ve böylece de ülkenin ekonomik hayatı tam bir çöküntüden kurtarılabilir."⁵²

Bu deklarasyon, Kerenski'nin ustaca çevireceği manevralar için bir giriş niteliğinde idi. Büyümekte olan köylü ayaklanmaları karşısında, "ülkenin ekonomik hayatı" (yani toprak beylerinin geleceği), "mevcut toprak mülkiyet biçimleri ihlâl edilmeksizin" ve yalnız bazı büyük topraklar, Eyalet Toprak Komiteleri'ne devredilerek kurtarılmış olacaktı. Eyalet Toprak Komiteleri zaten toprak beylerinin denetimi altındaydı. Eğer bu manevra başarılı olursa, ekilebilir topraklar "güvenilir ellere" geçmiş olacaktı. Hükümet 29 Eylül'de yaptığı toplantıda şu kararı aldı:

"Toprak meselelerinden ileri gelen ayaklanmaların görüldüğü eyaletlerde, 'özel komiteler'in kurulması zaruridir. Bunların görevi, yerel olarak ortaya çıkan anlaşmazlıkları çözümlmek için acil önlemler almak ve toprak ilişkileri alanındaki yasal düzeni korumaktır."⁵³

Bu kararın ikinci kısmında bu "özel komitelerin" yapısı tanımlanmaktadır. Toprak sorunlarıyla ilgili bu 'sıkıyönetim mahkemeleleri'nin üyeleri, merkezi hükümetin yerel temsilcilerinden oluşacak ve "tarımsal ilişkileri etkileyen sorunlar ile doğrudan ilişkisi olan yerel hükümet makamlarının temsilcilerinin katılımı" sağlanacaktı.⁵⁴

Tarımsal sorunlar ile doğrudan ilişkileri olanlar, hiç kuşkusuz toprak beyleri idi. Ve kurulacak "özel komiteler"in yönetimi işte bunlara havale olunuyordu. Eyalet komiserleri ile askeri makamlara, özel komiteler ile işbirliği yapması talimatı verilmiş ve karışıklıkları bastırmak için silaha başvurmaktan kaçınınamaları özellikle belirtilmişti.

Mekanizma artık harekete geçirilmişti. Eylül ve Ekim aylarında Geçici Hükümet, köylü hareketlerine karşı sık sık silahlı müdahalede bulunmuştu. Mart-Haziran döneminde, ayaklanmalara karşı 17 silahlı bastırma olayı görüldü. Temmuz ve Ağustos aylarında bu sayı 39'a, Eylül ve Ekim'de 105'e yükseldi. Toprak beylerinden bazıları bu durumda Kerenski'nin vaziyetini artık güçlendirdiği sanısına bile kapıldılar. Bunlar, Kerenski, mujikleri silah kuvvetiyle bastırdığına göre, durumu kuvvetlendi diye düşünüyorlardı. Huzursuzluk ve ayaklanmaların daha yoğun olduğu bölgelerde sıkıyönetim ilan edilmişti. Yüzbaşı Mironovic'in komutası altında bir birlik Tambov eyaletine gönderilmişti. Bu birliğe, sıkıyönetim sav-

cısı A. F. Staal da katılmıştı. Bu beylerin, köylüleri, “yatıştırması”nın ne derece güç olduğu, başvurdıkları önlemlerden anlaşılabilir. Köylere, süvariler, Kazaklar, hatta zırhlı araçlar bile gönderiliyordu. Tambov eyaleti soyluları, köylülerin el koyduğu toprakların geri verilmesini, kiralara artırılmasını bile talep ediyorlardı.

Eylül ayında, Kazan eyaletine, 2775 kişilik bir askeri birlik gönderildi. Ama çok geçmeden Kazan’dan şu bilgi geldi:

“Bazı kıtalar tamamen güvenilmez durumda; yani, Kozmodemyansk bölgesinde, kadınlar ayaklanınca askerler önlerinden kaçtılar.”⁵⁵

Hatta burjuvaziye en sadık birlikler bile –bunları, Kerenski eski rejimden devralmıştı– ayaklanmaları bastırmaya yanaşmıyorlardı. Minsk eyaletinden Ekim ayında şöyle bir haber geldi:

“Gresk kırsal kesiminde, düzeni korumak üzere gönderilen Kazaklar, köylüler kendilerini taşla tutınakla tehdit ettikleri zaman önlerinden kaçmışlardır.”⁵⁶

Top ateşinin yardımı ile düzenin yapay olarak kurulabildiği yerlerde bile, durum gerginliğini sürdürüyordu. Kırsal kesimdeki bu durumla ilgili olarak burjuva gazetesi *Russkiye Vedomosti* şöyle yazıyordu:

“Genel nitelikteki sorunlar ele alınıp konuşulduğu sürece köylüler sakin ve dikkatli bir biçimde dinliyorlar ama konuşmacı yerel sorunlara değinir değinmez, bu sakinlik ve durgunluk hemen kayboluyor.”⁵⁷

Toprak beylerinin kurdukları hayaller çok geçmeden yerini kattı gerçeğe bıraktı. Köylü hareketlerini Temmuz ve Ağustos ayında ezmeyi başaramayan hükümet, Eylül ve Ekim aylarındaki köylü ayaklanmalarını da bastıramadı. Bu durum karşısında toprak beyleri, tehlikeli bir manevraya boyun eğmeye razı oldular. Köylülere toprak verme gösterisi yapacaklardı. Toprakları, yarı toprak ağası (Sosyalist-Devrimci) Toprak Komiteleri’nin denetimi altına verme girişiminde bulundular; böylece, köylü ayaklanmalarını ezmek için güçlerini korumuş olacaklardı.

Kırsal kongre başkanı (Saratov eyaleti Zemstvoları üyesi), 5 Ekim günü, İçişleri Bakanlığı’na aşağıdaki telgrafı gönderdi:

“Mevcut huzursuzlukların daha da büyümesini önleyecek tek ön-

lem, bütün özel mülkiyet altındaki toprakların, derhal Toprak Komiteleri'nin denetimleri altına konulmasıdır.”⁵⁸

13 Ekim tarihinde, Geçici Hükümet'in Nizni-Novgorod Eyalet Komiseri ile Sosyalist Devrimci Parti'nin Eyalet Toprak Komitesi, hükümete bir telgraf çekerek, bütün toprakların, toprak komitelerinin denetimi altına verilmesinde ısrar ettiler, “böylece tarım yeterli hale gelecek ve halk yatıştırılmış olacaktı.”⁵⁹ Sağ Sosyalist Devrimci S. Maslov, Baş Toprak Komitesi'nin ikinci oturumunda yaptığı bir konuşmada, aslında toprak beylerinin çıkarlarını koruyarak, güya çeşitli sınıfların isteklerini dile getiriyormuş gibi kurnazca bir manevra yaptı:

“Böylece, kırsal kesimdeki bütün toprak ilişkileri, sınıflarüstü bir makamın yönetimine verilecek, yüksek bir adalet ve standart uygulanmış olacaktır. Bir yandan toprak beyleri ve öte yandan köylüler denetim altında tutularak, bunların karşılıklı ilişkileri düzenlenmiş olacaktır.”⁶⁰

Böyle bir bakanı tanı, toprak beylerine gökten indirmiş gibiydi. Tarım Bakanı Çernov'un yerine geçen S. Maslov zaten yerini aldığı bakanın politikasını sürdürceğini daha koltuğuna oturur oturmaz ilan etmişti. Toprak Sahipleri Birliği Konseyi'nin 1 Ekim'de yapılan toplantısında, kırsal kesimdeki durum hakkında aşağıdaki canlı tablo çizilmişti:

“Tarımsal huzursuzluk ülkenin her yanına yayılmış bulunmaktadır ve gitgide daha şiddetli ve öldürücü bir biçim almaktadır; şu anda bu huzursuzluğun kurbanları yalnız toprak beyleri değil, buna köylülüğün daha müreffeh kısmı da dahil olmuştur. Rusya'nın kırsal kesimi maddi bakımdan mahvolmakta, manevi ve moral bakımdan da perişanlık içerisine düşmektedir. ...”⁶¹

Bu fıkır fıkır kaynayan atmosfer içerisinde, Maslov'un önerilerine, daha önceki Çernov'un önerilerinden daha fazla önem verildi. Şimdiki Tarım Bakanı, Çernov'un gösterdiğinden daha büyük bir “esneklik” gösteriyordu. 16 Ekim'de, Baş Toprak Komitesi'nin bir toplantısında Maslov, toprakları Toprak Komiteleri'nin denetimi altına sokacak olan tasarısını ayrıntıları ile açıkladı. Lenin bu tasarımı şöyle teşhir ediyordu:

“Bu tasarı, toprak mülkiyetine son vereceği yerde onu büsbütün *takviye* etmektedir. ... Kadetler, Sosyalist Devrimcilerin bu tasarısını ‘olağanüstü’ devrimci bulmaktadırlar. Bütün burjuva basını, tasarıya *karşı* feryadı basmaktadır. ... Bu, baştan başa bir oyun, bir düzen ve Sosyalist Devrimcilerin pelteliğini fark eden ve daha yüksek bir fiyat tutturacağına inanan, farfaracı bir tüccarın son ayak diremeleridir. Gerçek şudur ki, S. L. Maslov’un tasarısı, ‘*toprak beyleri*’nin tasarısıdır ve toprak beyleri ile uzlaşmayı ve onları kurtarınayı amaçlayan bir tasarıdır.”⁶²

17 Ekim’de hükümet tasarının bir kez daha incelenmesine karar vererek özel bir komisyon kuruldu. Komisyon tasarıyı biraz daha kıırttı ve 24 Kasım’da hükümette tasarı yeniden tartışıldı.

Kadetlerin çevirdikleri bütün ustaca manevralara rağmen ne Kerenski ve ne de Maslov, toprak beyleri ile burjuvaziyi kurtaramadı. Tarım sorunu, sanayiye canlandırma sorunu ile demiryollarını ıslah etme sorunu gibi öylece çözümlenmeden kaldı.

5

YAKLAŞAN KITLIK VE AÇLIK

Kentlere yapılan yiyecek ikmalî günden güne düşüyordu. Peşehanov yönetiminin dört ayı boyunca, demiryollarında taşınan malın toplam miktarında üçte bir, yiyecek miktarında ise beşte iki oranında azalma oldu. Gıda Bakanlığı eli kolu bağlı oturuyordu.

“Yaklaşmakta olan felakete karşı mücadele” diye yazıyordu Lenin, “yalnız, kendiliğinden oluşan demokratik örgütler tarafından veriliyordu: Bunlar, ikmal komiteleri ve her türden yiyecek komiteleri idi.”⁶³

Hububat tekeline, toprak beyleri ile Kulaklar tarafından her yandan saldırılıyordu. Halk örgütleri ve hepsinden fazla da, Petrograd ve Moskova’daki İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri, hükümetin, hububat karaborsacılarına karşı sert önlemler almasını istiyorlardı. Ancak “Popüler Sosyalist” Peşehanov hiçbir önlem almıyordu. Ulusal Gıda Komitesi’nin 24 Ağustos’ta yaptığı bir toplantıda, “Gıda Bakanlığı’nca verilen krediler ile satın alınan ürünlere

zam yapılması hakkında bir rapor sunuldu.”⁶⁴ Gıda Komitesi, bütün yiyecek ürünlerinin fiyatlarına %7 oranında bir zam yapılmasına karar verdi. Hiç kuşkusuz bu %7’lik zam, hükümetin yapmış olduğu %100’lük ek zamdan epeyce azdı. Ama bu %7’lik zam, sabit fiyatlarda bir sapma olmasına yol açtı ve böylece sabit fiyatlar artık geçersiz hale geldi.

Ne var ki, hükümet bu sabit fiyatları kaldırıncı Peşehanov istifa etti. Neden olarak da, alınan bu önlemin, hükümet harcamalarını 2 milyon ruble artıracakını öne sürdü. Yerine, eski Ticaret ve Sanayi Bakanı Prokopoviç geçti ve onun, işçilere karşı daha katı bir tutum içerisinde olması bekleniyordu. Burjuvazinin bir temsilcisi olan Prokopoviç, eski ve yeni bakanları karşılaştırıyor ve şöyle diyordu:

“Ülkede ticareti geliştirmekle görevli Ticaret ve Sanayi Bakanı’nın tutumu ile, hükümetin bir diğer üyesi –Peşehanov– arasında tam bir çelişki bulunmaktadır; biri ticareti geliştirmeye çalışırken, bir diğeri onu kökünden mahvetmeye çalışıyor.”⁶⁵

Ticaret özgürlüğünden yana olan Prokopoviç, hububat tekeline son verecek en uygun insan olarak görülüyordu.

Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, tıpkı kendi adamları Peşehanov gibi, hükümetin çalışan sınıflara karşı giriştiği bu harekette, yalnız lafla karşı koymakla yetiniyorlardı. Kitlelere seslerini duyuracak ve Kerenski’nin bu girişimini önleyecekleri yerde, işi lafazanlığa boğuyorlardı. Lenin bunların tutumunu şu sözlerle anlatır:

“Hükümet, zenginler ile toprak beylerinin ve kapitalistlerin çıkarı için, yiyecek ikmalî konusundaki bütün denetim mekanizmasını *mahveden* ve sallanmakta olan maliyeyi büsbütün çıkınaza sokan bir yasa-yı kabul etmekle yasaları ayaklar altına almaktadır; bu arada Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler hâlâ, ticaret ve sanayi çevreleri ile bir anlaşmaya varmaktan söz etmekte, Tereşçenko ile konferanslara katılmakta, Kerenski’ye kanat germekte ve hükümetin kolayca görmezlikten gelebileceği, kağıt üzerinde kalmaya mahkûm protestolarla vakit geçirmektedirler!”⁶⁶

Hububat fiyatlarının ikiye katlanması, emekçi nüfus üzerinde muazzam bir vergi koymaya eşdeğer bir hareketti. Tek bir kalem

oynatmakla hükümet, işçi ve yoksul köylülerin sırtından, toprak beyleri ile Kulaklara, iki milyon ruble armağan etmiş oluyordu. Hububat fiyatlarının iki katına çıkartılması, devletin hububat alımlarını zorlaştırmış, karaborsacılara yeni kapılar açmış, mali durumu büsbütün sarsmış, açlığı ve kıtlığı körüklemiş, ekonomiyi büsbütün çökmeğe sokmuştur. Eykölde gazeteler şöyle yazıyordu:

“Tarımsal ürünlerin fiyatları ile sanayi mallarının fiyatları arasındaki tutarsızlık nedeniyle bugün, eyaletlerde karaborsa başını almış gitmektedir. Ürünü pazara getirip sabit fiyatlar üzerinden satmak yerine, köylüler, bunları büyük kentlere şu ya da bu yoldan getirmekte ve daha yüksek fiyatlar ile satmaktadırlar. Büyük kentlere giden trenler ile buralardaki demiryolu istasyonları, bu şekilde taşınmakta olan hububat çuvaları ile dolup taşmaktadır ve paranın büyük kısmı yine aracı karaborsacıların ceplerine girmektedir.”⁶⁷

Hububattan kaçak içki imali yaygınlaşmış ve böylece hububatın büyük bir kısmı yemek için değil, içmek için tüketilir olmuştur. Bu alanda da karaborsa büyük boyutlara ulaşmıştır. Seçkin bir burjuva olan Kondratyev şöyle yazmaktadır:

“Sabit fiyatlar ikiye katlanmıştır. ... Ama serbest piyasadaki hızla yükselen fiyatlar karşısında, yeni sabit fiyatlar karaborsanın çok gerisinde kalmaktadır.”⁶⁸

Fiyatların iki katına çıkartılması, yalnız karaborsayı körüklemekle kalmamış, fiyatların genel olarak yükselmesine de neden olmuştur. Taurida eyaletinden bildirildiğine göre, “Hububat fiyatlarındaki %100’lük artış, pek çok malın fiyatının da iki katına çıkmasına neden olmuştur.”⁶⁹

Herson’dan bildirildiğine göre de, “Hububat ile hiç ilişkisi bulunmayan malların fiyatında da büyük artışlar olmuştur.”⁷⁰

Harkov’dan alınan bir raporda ise şöyle denmektedir: “Ekonomik bakımdan iyi durumdaki köylüler, yeni fiyat artışlarının beklentisi içerisinde dirler ve hükümetin bugünkü tutumu, fiyat politikasına olan güveni yok etmiştir.”⁷¹ Bu zengin köylüler ellerindeki hububatı bu düşünceyle satmamakta ve “hububat paradan daha kıymetlidir”⁷² düşüncesi içerisinde yeni artışlar beklemektedirler. Devletin

hububat satın almasına karşı açık sabotajlar artmakta, hububat saklanmakta ya da yok edilmekte, tarlaların bakımı ihmal edilmektedir. Orel eyaletinden bir hükümet komiseri, yaban otuyla kaplı tarlalara hububat ekildiğini, tarlaların gelişigüzel sürüldüğünü, hiç gübre kullanılmadığını bildirmiştir. Hububat, karaborsa amaçları için saklanmakta, yok edilmekte ve böylece kentlerdeki çalışan nüfus açlıkla yüz yüze bırakılmaktadır. Yiyecek sıkıntısı, Dinyeper'den Amur'a kadar bütün ülkeyi ağır bir biçimde tehdit etmektedir.

Cumhuriyet Konseyi'nin 16 Ekim'de yaptığı bir toplantıda Gıda Bakanı Prokopoviç, yönetiminin bir buçuk aylık icraatından söz ederken, fiyatların iki katına çıkartılmasının devlet alımları üzerinde yararlı etkileri olduğunu söyleyerek övünüyordu. Oysa Astragan'dan bildirildiğine göre, "Sabit fiyatların ikiye katlanması, buğday teslimatında herhangi bir artışa yol açmamıştı."⁷³ Kursk'tan gelen haberlerde ise, "Yiyecek maddelerinin teslimatında üçte birlik bir azalma olmuştu."⁷⁴ Zaten, devlet yiyecek alımlarının özetleri de bu haberleri doğruluyor ve bakan Prokopoviç'in sözlerini yalanlıyordu. Eylül ayındaki devlet hububat alımları bir fiyasko idi ve plan ancak %31'lik kayıpla uygulanabilmişti.

Devletin hububat alımları gitgide güçleşiyordu. Gıda BakanlığıÖ bile artık bunu gizleyemez hale gelmişti.

"Zorunlu hububat teslim sistemi, hububat tekelinin uygulanmasında en etkili yol olarak görülmektedir."⁷⁵

Kırsal kesimde hububat teslimatında askeri birlikler gönderilmesi, gitgide daha sık hale gelmişti. Yiyecek sıkıntısı öylesine artmıştı ki, eyaletlerdeki devrimci olmayan örgütler bile, eski sisteme dönüşmesini istemeye başlamışlardı. Yenisey eyaletindeki halk örgütleri, eyalette, fiyatların iki katına yükseltilmesinin kaldırılmasını talep etmişti. Omsk'dan bildirildiğine göre, "Gıda Konseyi, sabit fiyatlardaki beklenmeyen ve gerekli olmayan artışı protesto" ediyordu.⁷⁶ Herson Eyaleti Gıda Komitesi, alınan bu önlem için "düşüncesizce alınmış haksız bir karar" diyordu.⁷⁷

Kimi örgütler, hükümetin aldığı bu kararı protesto etmekle kalmıyor, bunu sabote de ediyorlardı. Astragan "Devrimi Savunma

Komitesi”, hububatı “eski fiyattan satma” kararını almıştı.⁷⁸ 25 eyaletten 13’ü, fiyat artışına şu ya da bu biçimde karşı çıkmıştı.

Yönetici egemenler korkuya kapıldılar, Geçici Hükümet’in Savunma Komisyonu’nun 10 Ekim’de yaptığı gizli bir toplantıda, orduda gitgide artan yiyecek sıkıntısı tartışıldı. Bu toplantıda General Dukonin, “Ordudaki asker sayısının azaltılması gereği” üzerinde durdu.⁷⁹ Hükümet, sadece, yaklaşan felaketi hızlandıran önlemler almaktan öte bir şey yapmıyordu. Eylül sonuna doğru, Gıda Bakanı, hububat satın almaları konusunda bir genelge yayımladı. Burada, hükümetin gıda politikasını sabote edenlere karşı askeri güç kullanılması tehdidi vardı. Ama bu tehditlerin yalnız yoksul köylülere karşı kullanıldığı besbelliydi. Hububatı asıl imha eden, ya da onun karaborsasını yapan toprak beyleri ile Kulaklara karşı sadece ikna etme politikası güdülüyordu. Hububat teslimi sonunda toprak beylerine karşı ikna, yoksul köylülere karşı zorlama politikası güdülüyordu.

Novaya Zin gazetesi 5 Ekim sayısında, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti Merkez Yürütme Komitesi’nden bir delegenin yazdığı ilginç bir mektup yayınladı:

“Delegasyon, Gıda Bakanlığı’nın izlediği politikayı, yalnız yasanın doğrudan doğruya ihlâli olarak değil, devrimci demokrasinin ve toplumsal grupların temsilcisi olan Ulusal Gıda Komitesi’nin, yiyecek konusunda etkili olmasını engellemeye kasten teşebbüs etmek olarak da görmekte ve değerlendirmektedir. Merkez Yürütme Komitesi delegasyonu, izlenen bu politikayı, halk güçlerini ve halkın girişimini küçümseyen eski rejimin o kötü günlerine dönüş olarak görmektedir.”⁸⁰

Bu duruma, Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler bile “isyan” etmişlerdi. Hükümet, bütün çeşitli halk örgütleri komitelerini kaldırmaya ve bunların yerine resmi bürokratik temsilcilikler kurmaya karar verdi. Bu, yaklaşmakta olan açlık ve kıtlığı önlemek için Prokopoviç’in elindeki son karttı. Yine bu, Ekim Devrimi’nin arifesinde hükümetin işçi sınıfına karşı giriştiği son saldırıydı. Hükümet, hububat satın alınmasını gericilerin yardımıyla gerçekleştirmeyi önermiş oluyordu.

Cumhuriyet Konseyi'nin 16 Ekim'de yaptığı toplantıda Prokopoviç şöyle bir açıklama yapıyordu:

“Artık ‘ikna’ edici olmaktan vazgeçmeliyiz; ikna edici başkomutan olmaya son vermeliyiz. Bütün bölgelerde hükümet organlarını hemen kurarak inisiyatifi ele almalıyız.”⁸¹

Bütün bölgelerde böylesine güçlü bir hükümet otoritesi yaratmak için, Gıda Bakanlığı, o eski özel temsilcilik sistemini yeniden canlandırdı. Bu temsilcilikler, çeşitli demokratik örgütlerin yerini aldı. Temsilciler, yetkili kimseler arasından seçiliyordu. Örneğin, Orenburg Kazakları Atamanı, Kazaklar Birliği Başkanı ve Kornilov komplosunun aktif üyesi olan ünlü karşıdevrimci Dutov, Orenburg bölgesinin özel temsilcisi atandı. Dutov tipinde kişilerin özel temsilci atanması sistemi, bölgelerdeki karşıdevrimci güçleri harekete geçirmek için hiç de fena bir yol değildi. Böylece, bunlara, devrimle savaşmak için en önemli silahlardan biri olan ‘yiyecek’ üzerine denetim olanağı verilmiş oluyordu. Yiyecek denetimi işine katılmak üzere çağrılanlar, tamamen özel yiyecek tacirleri olup, bunların yeni temsilciler ile uyumlu bir çalışma içerisine girmeleri gayet doğaldı. Temsilciler, getirildikleri görevi harika bir biçimde yerine getiriyorlardı. Orenburg eyaleti ile Turgay bölgesinin Gıda Komiserleri'nin ikinci kongresinde, bu temsilcilerin en seçkinlerinden biri olan Dutov'un ayrıntılı portresi şöyle çiziliyordu:

“Kazak Atamanı Dutov'un, Orenburg eyaleti ve Turgay bölgesinin Baş Temsilciliği makamına atanması ile ilgili olarak, şunu belirtmek yerine olacaktır ki, bu kimse politik tutumu bakımından, bölgenin çalışan nüfusu arasında seilmeyen bir kimse olup, gıda işleriyle en ufak bir ilgisi bulunmamakta; gıda tekel ilkelerine öteden beri karşı çıkmakla ün salmış bulunmakta; üstelik, gıda temsilcisi olarak yayınladığı çeşitli genelgeler ile, kurulmuş bulunan yerel mekanizmayı altüst etmektedir. Kongre şu hususu özellikle belirtmek ister ki, Dutov'un izlediği politikayı, özellikle davet olunan eski ajanlar, hububat tüccarları ve devrimin ilk günlerinde bir yana sinmiş yerel egemen kimseler yürütmektedir. Böyle bir politika, eyaletlerdeki tüm gıda örgütünü güvenilir olmaktan çıkarmış bulunmaktadır. Kongremiz, Dutov'un faali-

yetlerinin gıda işleri için tamamen zararlı olduğu kanısındadır.”⁸²

Bu sözleri söyleyen üye yalnız tek bir noktada yanlışmaktadır: Dutov bu yeni aşamada, burjuvazi ile toprak beylerinin çıkarlarını savunma işlevi bakımından, yiyecek konularında nasıl hareket etmesi gerektiğini gayet iyi bilmektedir. Devrim öncesi gıda mekanizmasını canlandırarak, serbest piyasadan alımları destekleyip böylece tekeli yok ederek ve halkın oluşturduğu yiyecek örgütlerini hiç hesaba katmayarak, hükümetin benimsediği yolda ona hizmet etmektedir. Zaten bu kongreye katılan komiserlerin, karşıdevrim sanatı konusunda Dutov’a akıl öğretemeleri olanaksızdır. Bu konuda Dutov, yaklaşan devrimi yiyecek cephesinde göğüslemek için bir uzman gibi hareket edecek niteliklere sahiptir. Öteki bütün hükümet temsilcilerine bu işte örneklik etmiştir. İşte hükümetin yaklaşan kıtlık ve açlığı önlemek için aldığı önlemler! Aslında yaptıkları iş, kapıya dayanmış olan proletarya devrimine karşı daha başarılı olabilmek için, karşıdevrimci güçlerin seferber olmasına yardım etmektedir.

Ülke, karşı konulmaz biçimde felakete doğru gitmektedir. Burjuvazi ise her şeyden devrimi suçlu tutmaktadır. Lenin bu konuda şöyle diyordu:

“Kadetlerin ağızları kulaklarındaydı: Devrim çöktü diyorlardı; onlara göre devrim, ne savaşın ne de ekonomik felaketin üstesinden gelebilmişti.

Bu doğru değildi. Asıl çökenler, Kadetler ile Sosyalist Devrimciler ve Menşeviklerdi: Zira altı aydır Rusya’yı bu blok yönetmiş ve ekonomik felaketi artırdıkları gibi, askeri durumu da berbat etmişlerdir.

Burjuvazinin, Sosyalist Devrimciler ve Menşeviklerle kurduğu *birliğin* çöküşü ne denli tam olursa, halk bundan gerekli *dersleri almış olur* ve tutacağı *doğru* yolu o denli kolay bulur; yani, yoksul köylülüğün –köylülüğün çoğunluğunun– proletarya ile ittifakı.”⁸³

PROLETARYA DEVRİMİ'NİN ARİFESİNDE BOLŞEVİK PARTİSİ'NİN EKONOMİK PLATFORMU

1

BOLŞEVİK SLOGANLAR

Bolşevik Partisi'nin ekonomik platformu, kapitalist sistemi sürdürmek amacını taşıyan bütün öteki partilerin programları ile taban tabana zıttı. Bolşevik Partisi, bu programların tabanında yatan ve emekçilerin sömürülmesine dayanan ilkeleri teşhir ediyordu.

Burjuva partilerinin programları, kapitalizmi bütünüyle muhafaza etmek koşuluyla önemsiz saydıkları konularda ödünler verecek, kapitalistlerin o günkü bunalımdan çıkmalarına yönelikti. Bolşevik program ise, sonunda tüm kapitalist sistemin ortadan kaldırılmasını öngören, uzun vadeli önlemleri alarak bu çıkmazdan kurtulmayı amaçlıyordu.

Kadetler, Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler o günkü güçlüklerle çare bulmaktan acizdiler. Bu güçlüklerle çare bulmak şöyle dursun, bunların benimsedikleri politika, ülkenin içerisinde bulunduğu ekonomik kaosu uzatacak ve daha da artıracak türdendi. Lenin o sıralarda, iktidarı, burjuva temsilcilerinin ellerinde bırakmanın şu anlama geldiğini belirtiyordu:

“Bir yandan kapitalistlerin bilerek ve isteyerek hızlandırmak ve yoğunlaştırmak istedikleri, kıtlık ve bunun kaçınılmaz sonucu olan ekonomik çöküşe, öte yandan da, askeri bir felakete kapıları ardına kadar açmaktadır. ...”¹

Yaklaşmakta olan felaketi önlemenin tek yolu proletarya devrimiydi. Bolşeviklerin ekonomik platformu, işçi sınıfı ile yoksul köylülüğün çıkar ve isteklerini dile getiriyordu. Bolşevikler, proletarya ile emekçi köylüleri, büyük toprakları hemen ele geçirmeye, bütün toprakları, sanayi kuruluşlarını ve bankaları kamulaştırmaya, üretim, dağıtım ve bölüşüm üzerinde denetim kurmaya çağırıyordu.

Bolşeviklerin, ekonomik platform konusundaki her nokta, ister toprağın kamulaştırılması, ister sanayi üzerinde işçi denetiminin kurulması ya da bankalar ile tröstlerin ulusallaştırılması olsun, bunların hepsi de daha önce Bolşeviklerin, kitleleri bir amaç etrafında birleştirmek ve iktidarı işçi sınıfı ile yoksul köylülerin ele geçirmeleri için politik bir ortam yaratmak amacıyla öne sürdükleri *mücadele* sloganlarıydı. Bolşevik platformundaki her talep, günün acil sorununu ile yakından ilgiliydi ve bütün ayrıntıları, işçi kesimi ile çalışan köylülerin kolayca kavrayabilecekleri biçimde ifade edilmişti. Bu kesim ve belirli anlamlar taşıyan sloganlar ile, partinin fedakâr tutumu, proleter bir hükümetin, kapitalistlere boyun eğmeyeceğini, burjuvaziye karşı alınacak önlemlerden ödün vermeyeceğini, kapitalistler ile toprak beylerinin gösterecekleri her türden direnişi kıracağını ve emekçi kitlelerin içinde bulundukları koşullarda derhal bir iyileşmenin görüleceğini açıkça ortaya koyuyordu.

Ama, öne sürülen her slogan ve her pratik öneri, saptanmış olan genel platformun yalnız bir parçası, belli bir planın tamamlayıcı bir ögesi idi. Bunların toplamı ise, bir *proletarya diktatörlüğünün* kurulmasına yönelikti.

Bolşevik Partisi'nin programının içerdiği talepler ancak, proletarya diktatörlüğü tarafından gerçekleştirilebilirdi ve bu da ancak, kapitalistler ile toprak beylerinin iktidarının yıkılması ve bir Sovyet hükümetinin kurulmasıyla mümkündü.

Ve ancak, her işçi, her işsiz, her emekçi ve her köylü, kendi gözleri ile, proletarya hükümetinin, kapitalist hükümetle nasıl mücadele ettiğini, toprağın, üzerinde çalışan köylülere devredildiğini, fabrikalar ile iş yerlerinin, işçilerin denetimi altına sokulduğunu görürse diyordu, Lenin:

“İşte o zaman, kapitalistlerin hiçbir gücü... milletin milyarlarca parasını cebe indiren uluslararası sermayenin hiçbir kuvveti, halk devrimini yenmeye muktedir olamaz. Tam tersine, halk devrimi, bütün dünyada zafere ulaşır; zira pek çok ülkede sosyalist devrim olgunlaşmaktadır.”²

Ekim Devrimi'nin arifesinde Bolşevik Partisi'nin ekonomik platformunun esası, Lenin'in temel teziydi: Sosyalist devrimin zaferi tek bir ülkede mümkündü. Rusya'nın 1917'ye kadar olan ekonomik ge-

lişmesi, sosyalizmin kurulması için bütün olanakları yaratmıştı. İşçi sınıfının, Şubat Devrimi ile Ekim Devrimi arasında geçen zamanda elde ettiği politik kazançlar, bu olanakların gerçeğe dönüştürülmesi için gerekli bütün koşulları yaratmıştı. Tarihsel makalesi olan “Yaklaşan Felaket ve Onunla Nasıl Mücadele Edilir”de şöyle söylüyordu.

“20. yüzyılın Rusyasında; cumhuriyeti ve demokrasiyi devrimci bir yolla ele geçiren bir Rusya’da, sosyalizme *doğru ilerlemekten*, ona *doğru adım atmaktan* başka çıkar yol yoktur...”³

İşte Bolşevik Partisi’nin 6. Kongresinde biçimlenen ekonomik platformun dayandığı tez buydu.

6. Kongrenin benimsediği kararlar, ekonomik durumun ancak devrimden sonra düzelebileceği, burjuva diktatörlüğüne son verilip, iktidarın proletaryaya, Bolşevik Sovyetlere geçmesinden sonra ancak bunun mümkün olabileceği belirtilmişti.

Proletaryanın diktatörlüğü altında, ülkeyi felaketten kurtaracak olan devrimci önlemler nelerdi?

Kongre, ilk yapılacak şeyin şu olduğuna işaret ediyordu:

“Üretim alanında, üretim ve dağıtımı sistematik olarak düzenleme amacıyla gerekli önlemlerin alınması ve aynı zamanda, bankacılığın kamulaştırılması ve merkezi denetime alınmasıyla birlikte, tröst haline gelmiş girişimlerin (örneğin petrol, kömür, şeker, maden ve taşıma) ulusallaştırılması.”⁴

Büyük girişimlerin kamulaştırılması ile toprağın ulusallaştırılması, planlı ekonominin, proletarya diktatörlüğünün organları tarafından yürütülmesi için temel oluşturacaktı. Ve böylece, kapitalistler ile toprak beyleri dayanaklarından yoksun bırakılacaktı.

Kongre ayrıca şunların gereğine de işaret ediyordu:

“Şehir ile kırsal kesim arasındaki değişimin doğru dürüst düzenlenmesi. Bu husus, kooperatifler ile gıda komiteleri aracılığı ile yapılacak ve kentlere gerekli tarımsal ürünlerin akışı ile, köylere gerekli mamul eşyanın, tarımsal araç ve gereçlerin sağlanmasına özen gösterilecektir.”⁵

6. Kongre, sanayi üzerinde işçi denetiminin uygulanması sorununa özel bir dikkatle eğiliyor ve bunun örgütlenmesi ile uygulanma yöntemlerinin saptanmasına özen gösteriyordu.

Kongrenin aldığı kararlar, ayrıca, mali çöküşün önlenmesi, emek gücünün rasyonel dağılımı (yani, savaş sanayisindeki işçilerin, ülkenin gereksinmelerini karşılayan sanayilere kaydırılması) için alınacak önlemleri bir plana bağlıyordu.

2

TOPRAKLARIN ULUSALLAŞTIRILMASI

Eski Ruya'da köylüler, toprak beyleri ile kapitalistlerin sömürüleri altında eziliyordu. Ağır vergiler altında kalıyorlar, sık sık tekrarlanan kıtlık ile kırılıyorlardı. Toprak beylerinin dahil olduğu hükümetler, köylüleri cehalete mahkûm etmişlerdi. Topraksızlık nedeniyle her yıl yaklaşık yarım milyon köylü ailesi, Rusya'nın öteki bölgelerine ve bu arada Sibirya'ya göç ediyorlardı. Resmi istatistikler, köylülerin %30 ile 35'inin çiftlik hayvanlarından yoksun olduğunu, %4'ünün ise hiç toprağının bulunmadığını gösteriyordu. Ortalama olarak bir toprak beyinin, 300 köylü ailesinin sahip bulunduğu kadar toprağı vardı. Toprak açlığı çeken köylülere karşın, toprak beyleri ile kapitalistler ve Kulaklar, bol toprağa sahiptiler. Köylüler, kendilerini köleliğe mahkûm eden koşullar ile toprak kiralayabiliyorlardı. Şubat Devrimi'nden sonra, Menşevikler, Sosyalist Devrimciler ve Geçici Hükümet, Kurucu Meclis'in kendilerine toprak vereceğı vaadiyle köylüleri kandırmışlardı. Köylülerin toprağı el koyma konusundaki bütün girişimleri, Geçici Hükümet tarafından şiddetle bastırılıyordu.

Partilerin içerisinde yalnız Bolşevik Partisi, köylülere derhal toprak verilmesini ve bunun toprak beylerine bedel ödemeksizin yapılmasını talep ediyordu.

Lenin, Bolşevik Partisi'nin 6. Genel Kongresindeki tarımsal sorun raporunda şunları söylüyordu:

“Bildiğimiz gibi küçük-burjuva savunmacı partiler, tarımsal sorunun çözümlenmesini Kurucu Meclis'in toplanmasına kadar ertelemişlerdir. Biz toprağın köylülere derhal devrini ve bunun en örgütlü biçimde yapılmasını istiyoruz. Biz, toprağı anarşist biçimde el konulmasına mutlak olarak karşıyız. Siz, köylülerin toprak beyleri ile anlaşma yapmasını öneriyorsunuz. Biz ise, içinde bulunan kıtlığa çare bulun-

ması için, ülkenin ezilip gitmesini önlemek için, toprağın derhal devrini ve ekilip biçilmesini öneriyoruz.”⁶

Büyük çiftliklere el konulması ve bütün toprakların ulusallaştırılması, toprak beyleri iktidarının temelini oluşturan özel toprak mülkiyetine bir darbe olacaktır. Toprağın kamulaştırılması yalnız burjuva devriminin tamamlanması değil, aynı zamanda sosyalizme doğru ilerlemede büyük bir adım olacaktı. Toprağın kamulaştırılması yalnız toprak aristokrasisine indirilmiş bir darbe olmayacak, aynı zamanda Stolipin rejiminin yarattığı yeni Kulak toprak ağalarına da bir darbe indirecekti.* Özel mülkiyetin belli başlı biçimlerinden birine indirilen bu darbe, genel olarak özel mülkiyete indirilen ağır bir darbe de olacaktı.

Toprakların kamulaştırılması talebi, doğal olarak, Geçici Hükümet ile Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler arasında büyük öfke doğurdu. Ne ki bu talep, köylülerin acil gereksinimleri ve şiddetli istekleri ile uyum içerisindeydi.

Köylüler bütün ülkede isyan halindeydi ve büyük malikânelerin dağıtılmasını istiyorlardı. Toprak beyleri, köylülerin öteden beri sürüp giden feryatlarını şimdi dehşetle yeniden anımsıyorlardı: “Ya malikânelerinizden bize toprak verirsiniz, ya da biz sizin gırtlığınızı keseriz!” Aşağıda, Ekim Devrimi’nin arifesinde, köylülerin giriştikleri tarımsal hareketler konusunda verilen resmi raporlardan bölümler okuyacaksınız:

“Tambov, 14 Eylül. Ayaklanmaları bastırmak için Moskova’dan gönderilen ve Moskova Sovyeti İşçi ve Köylü Vekilleri’ni de içeren bastırma birlikleri bugün geldi. Kozlov’dan kırk verst uzaklıktaki bir başka bölgede de ayaklanma olduğu haberi alındığı için, bir birlikten bir kısmı derhal oraya sevk edildi. Yaroslovsk köyü alev alev yanıyor.”⁷

“Saratov, 25 Eylül. Serdobesk bölgesindeki ayaklanmalar üzerine, buraya askeri birlikler sevk edildi. Eyalet Komiseri, askeri müdahalenin kaçınılmaz olduğunu belirtti.”⁸

“Zitomir, 29 Eylül. Eyalet Komiseri çeşitli bölgelerde köylü ayaklanmaları olduğu konusunda raporlar alıyor. Ormanların ve ürünle-

* Burada, 1905 Devrimi’nden sonra Çar’ın Başbakanı Stolipin tarafından yürürlüğe konulan ve Çarlık rejiminin bir kalesi olarak yeni bir zengin köylüler sınıfının -Kulakların- yaratılmasını öngören bir dizi yasaya gönderme yapılmaktadır.

rin tahrip edildiği bildirilmekte. Ayaklanmaları bastırmak için askeri birlikler gönderilmiştir.”⁹

“Saratov, 29 Eylül. Serdobesk bölgesinde, zengin köylülere ait çiftlikler, yakılıp yıkıldı. Dakonskaya, Saburov, Şirinkina ve Nenakomov’a ait büyük malikâneler tahrip edildiği gibi, Pavlovsk köyü de ateşe verildi.”¹⁰

“Voronej, 7 Ekim. Zadonsk bölgesindeki Zivotinnoye köyü civarında köylüler Çertkov ve diğer toprak beylerine ait gübreleri kısmen tahrip ettiler. 60 bin kilenin üzerinde buğday ve diğer hububat yakıldı.”¹¹

“Penza, 13 Ekim. Naravçat bölgesinde sekiz çiftlik tahrip edildi. Ayaklanmayı bastırmak için süvariler gönderildi. Krasnoslov’da Lebedava çiftliği, İnsar bölgesinde Andronov çiftliği yağmalandı.”¹²

“Nizni-Novgorod, 13 Ekim. Lukayanov, Ardatov ve Sergaç bölgelerinden alınan raporlar, ormanların tamamen imha edildiğini, çiftliklerin yakıldığını bildirmekte ve yer yer de çiftlik sahiplerine kötü muamele edildiği kaydedilmektedir. Lukayanov bölgesinde durum çok ciddi olup, dört çiftlik tamamen yakılmıştır. ... Buraya askeri birlik gönderilmiştir.”¹³

Büyük çiftliklere el konulması sloganı, bütün toprakların kamulaştırılması sloganları, hiç kuşkusuz, köylüleri, kırsal kesimin çeşitli yerlerinde toprak beylerine ve Kulaklara karşı harekete geçirmiş ve bu slogan, Kulaklara ait çiftliklerin yakılmasıyla aydınlanmış ve böylece, proletaryanın yoksul köylüler ile birlikte yürüyecekleri muzaffer yolu canlı bir aydınlığa kavuşturmuştur. İşte bu slogandır ki, 1917 Eylülünde, Bolşeviklere, toprak sorunu konusunda Sovyetlerde çoğunluğu elde etme olanağını vermiştir. Bu hareketler ile köylüler, toprak beylerine ait düzeni temelinden sarsmıştır ama, 25 Eylül 1917’de Geçici Hükümet, yayınladığı bildiriyle bu durumu kınamış ve toprak sorununun, “mevcut toprak mülkiyetini ihlâl etmeksizin çözümlenmesini”¹⁴ istemiştir. Oysa, toprakların kamulaştırılması, toprak beyleri rejiminin temelini yok edecek tek yoldu. Kadetler ile Sosyalist Devrimciler ve Menşevikler ise, çökmekte olan bu rejime destek vermeye devam etmişlerdir.

Toprağa el konulması ve ardından da toprakların kamulaştırılması, bütün yoksul köylüleri, toprak beyinin boyunduruğu altına

sokan düzeni temelinden değiştirecek bir önlemdi. Böylece, Tolstoy'un sözleriyle köylüler artık, "tavuklarını besleyebilecekleri" bir toprak parçasına sahip olacaklardı.

Ama Bolşevik Partisi bundan çok daha fazlasını amaçlıyordu. Proletarya diktatörlüğü altında toprağın tutarlı bir biçimde ulusallaştırılması, tarımın, yeni bir sosyalist çizgide düzenlenmesi için temel oluşturalardı. Toprak üzerindeki özel mülkiyetin kaldırılması ve onun ulusun malı haline getirilmesi, köylüyü toprağı sıkı sıkıya bağlayan eski mülkiyet içgüdüsunü de değiştirecekti. Yeni tarım biçimleri için yol temizlenmiş olacak, köyleri bir avuç toprağı mahkûm hale getiren o eski feodal yöntemler ortadan kalkacaktı. Stalin, Marksist tarım bilimcilerinin 1929'da yaptıkları bir konferansta şöyle diyordu:

"... Bu ülkede toprak mülkiyeti üzerinde özel mülkiyet olmadığı için, Batı'da olduğı gibi, köylülerin toprağı köle gibi bağlandıkları görülmez. İşte bu gerçek, küçük köylü çiftliklerinin, kolektif çiftlikler haline getirilmesini kolaylaştıracaktır.

Bu durum, büyük ölçekli girişimlerin, kolektif çiftliklerin, ülkemizde, toprak ulusallaştırıldığı zaman, bunların sahip oldukları avantajların, küçük köylü çiftliklerine göre nasıl bir üstünlük sağladıklarını göstermeye yeterlidir.

Sovyet tarım yasalarının büyük devrimci niteliğı ve önemi burada açıkça görülür: Mutlak rant ortadan kalkmış, toprak üzerinde özel mülkiyete son verilmiş, toprakların ulusallaştırılması sağlanmıştır."15

3

ÜRETİM ÜZERİNDE İŞÇİLERİN DENETİMİ

İşçilerin üretim üzerinde denetimi, Ekim Devrimi'nin arifesinde, Bolşevik Partisi'nin ekonomik platformundaki en önemli taleplerden biriydi. Kapitalist ekonominin, tam bir iflas halinde olduğı, patronların, sabotaja, lokavta başvurdukları ve üretimi kesintiye uğrattıkları bir sırada, bunun önemi daha büyüktü. Ekonomik platformdaki öteki talepler gibi, bu da, iktidar için verilen mücadeleden sloganlarından biriydi. Bolşevikler bunu, hiçbir zaman temel amaç olan proletarya diktatörlüğünden ayrı görmüyorlardı.

Tarihi makalesi olan “*Bolşevikler Devlet İktidarını Devam Ettirebilecekler mi?*” de Lenin, şu gerçeği vurguluyordu: “Biz ‘işçilerin denetimi’ derken, daima bu sloganı, proletaryanın diktatörlüğü ile *sıkı bağ* içerisinde görüyoruz ve daima bunu proletarya diktatörlüğünden *hemen sonra* getiriyoruz.”¹⁶

Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler bu işçi denetimine karşı düşmanca bir tavır içerisinde idiler. Bunların gazeteleri, bunun sadece üretimde anarşiye yol açacağını ve işçilerin denetim yeteneğinden yoksun olduklarını yazıyorlardı. Eğer mutlaka denetim gerekiyorsa, bunu devletin yapması gerektiğini öne sürüyorlardı. Ekim Devrimi’nden önce, devlet iktidarı burjuvazinin elinde olduğuna göre, bu, aslında burjuvaziye teslim olmak anlamını taşıyordu. Öteki konularda olduğu gibi bunda da, Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler işçi sınıfının karşısında yer alarak, burjuvaziyi savunuyorlardı.

Temmuz başında Moskova’da, bir işverenler konferansı toplandı ve burada, sosyalist mevzuatın ve özellikle üretim konusunda işçi kontrolünün yasalaşmaması için gerekli önlemlerin alınması karara bağlandı. Bu karar, işverenlerin yaptıkları ikinci bir konferansta teyit edildi. Geçici Hükümet ile ona bağlı organlar, tıpkı işverenler ve kapitalistler gibi, işçi denetimine şiddetle karşı çıkıyorlardı. Ne ki bu Bolşevik slogan da, diğerleri gibi, işçiler tarafından büyük destek görüyordu. Aslında bu işçi denetimi, genel toplantılarda seçilecek işçi ve işveren temsilcileri tarafından yapılacaktı. İşçi denetim komisyonlarının rızası olmaksızın üretim kesilmeyecek ya da verim düşürülmeyecekti. İşçi denetim komisyonları, firmaların defter ve kayıtlarını denetleyebilecekler, patronların spekülatif hareketleri böylece aydınlığa çıkacak, hammadde ve ürün stokları izlenmiş olacaktı. Bu komisyonlar, fabrikaları, kapitalistlerin imha etmesine karşı korumak üzere, silahlı birlikler oluşturabileceklerdi. Böylece bu gibi kuruluşların yeni patronları olan işçilerin eline düşmesini engellemek için, kuruluşları yok etmek düşüncesinde olan patronların sabotajları önlenmiş olacaktı.

Bolşevik Partisi’nin 6. Kongresinde alınan karar şöyle diyordu:

“İşçi denetimi, derece derece alınacak önlemler ile, en sonunda üretimin bütünüyle düzenlenmesine yönelik olacaktır.

Denetim sağlanması için, aşağıdaki hazırlık önlemleri alınmalıdır: Ticari sırlar artık sona ermeli ve tüccarların, sanayicilerin ve bankaların defterleri denetime açık tutulmalıdır.

Bu konudaki evrakın saklanması ve gizlenmesi, cezaya tabi suçlar arasında sayılmalıdır. Stokların devresel sayımı yapılmalı, stok miktarı yayınlanmalı, bunlara sahip bulunan firmalar belli olmalıdır.”¹⁷

İşçi denetimi, kapitalistlerin uyguladıkları yönetim tarzına karşı bir darbe olacaktı. Soygun düzeninin aracı olan “ticari sır” böylece ortadan kalkacaktı. 6. Kongre’nin kararı şöyle diyordu:

“Açık ve gizli lokavtlar ile mücadele etmek için, fabrikaları kapatmayı, üretimi durdurmayı yasaklayan bir yasa çıkartılması gerekir. Bu gibi haller ancak, Sovyet İşçi Vekilleri’nin, sendikaların ve merkez fabrika komitelerinin izniyle olabilir.”¹⁸

Proletaryanın zafer kazanması üzerine, işçi denetim organları, sanayinin yönetimi için gerekli organlara dönüşecekti. Geniş boyutlarda uygulanan işçi denetimi, işçilerin sanayiye yönetmede beceri kazanmasını, binlerce örgütleyici yetişmesini sağlayacak; işçi sınıfı, fabrika, banka ve diğer girişimlerde söz sahibi olan yöneticiler yetiştirecekti.

4

BANKALAR İLE SANAYİ TRÖSTLERİNİN ULUSALLAŞTIRILMASI

Bolşevik Partisi’nin 6. Kongresi, üretim ve dağıtımın sistematik olarak düzenlenmesinin, bankalar ile bazı tröstlerin ulusallaştırılması ve merkezileştirilmesinin gerektiğine işaret etti. Sanayiciler, yalnız sanayinin ulusallaştırılmasına değil, küçük girişimlerin büyük girişim halinde birleştirilmesi önerisine de karşıydılar. Geçici Hükümet, bu öneriyi sözde destekliyordu ama, üzerinde pek durmuyordu. Zaten çok geçmeden de imalâtçılar ile sanayicilerin baskıları üzerine öneriyi geri çekti.

Ancak, proletarya diktatörlüğü ulusallaştırmayı yürürlüğe koyabilirdi. Bankalar ile sanayi girişimlerinin ulusallaştırılması, kapitalistlerin egemenliklerinin temelini yıkacaktı. Aynı zamanda, ban-

kalar ile büyük sanayinin ve ulaştırmanın, proletarya diktatörlüğü tarafından ele geçirilmesi, planlı sosyalist ekonomi için bir temel oluşturacaktı.

Lenin, bankaların ulusallaştırılmasına özel bir önem veriyordu. Bankalar, kapitalist ekonomik hayatın merkezleriydi. Bankalara indirilecek bir darbe, bütün kapitalist sistemi çökertecekti. “Yaklaşan Felaket ve Bununla Nasıl şavaşılır?” başlıklı yazısında, Bolşevik programda bu noktanın gerçekleştirilmesi ile sağlanacak yararları, çalışan halka ayrıntıları ile anlatıyordu:

“Bankaların ulusallaştırılmasının yararları, özellikle işçilere değil (zira işçilerin bankalar ile pek alışverişleri yoktur), köylü kitlelerine ve küçük sanayicilere pek büyük olacaktır. Emekten tasarruf muazzam olacak, bankadaki eski memurların sayıları aynı kalmakla beraber, bankalar uluslararası boyutta iş görecekler, şubeleri artacak ve halk bunlara kolayca ulaşabilecekler. Bu ulaşma kolaylığı ile, kredi şartlarındaki iyileştirmeler, özellikle küçük tasarruf sahiplerine ve köylülere büyük yarar sağlayacaktır. Tarihte ilk kez devlet, bütün büyük parasal operasyonları yakından izleyip inceleyebilecek ve bunlar kapalı kapılar ardında halktan gizlenerek yapılmayacak, bu operasyonları halkın yararına düzenleyebilecek, ekonomik hayatı normal sınırlar içerisinde yürütecek, ‘kapitalist beyler’e muazzam komisyonlar ödemeksizin, büyük ticari işlemleri yerine getirebilecektir.”¹⁹

Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, bankalar ile diğer girişimlerin devletleştirilmesine karşı çeşitli itirazlarda bulundular. Aslında onlar, proletaryanın, ülkenin ekonomik hayatını idare edemeyeceği inancındaydılar. Ne var ki, bankalar ile büyük girişimlerin ulusallaştırılması, her bakımdan sosyalizme doğru ilerlemede büyük bir adımdı. Ve bu iş Ekim Devrimi’nden sonra proletarya diktatörlüğü tarafından gerçekleştirildi.

Kentlerde çalışan nüfus ile kırsal kesimde yoksul köylülerin günlük maddi çıkarları ile ilgili Bolşevik sloganlar, açık ve basit bir biçimde halka sunuluyor ve halk tarafından kolayca benimsenebiliyordu. Bu sloganların hayata geçirilmesi için verilen mücadeleden, büyük halk kitlelerinin yükünü hafifletmek için parmaklarını bile kıpırdatmayan Menşevikler ile Sosyalist Devrimcilerin gerçeğe çehreleri, olduğu gibi halkın gözleri önüne serilmiş oluyordu.

ON İKİNCİ BÖLÜM

DEVRİMCİ BUNALIM BÜYÜYOR

1

YENİ BİR EKONOMİ VE DEVRİMCİ GREVLER DALGASI

Bolşevik Partisi'nin 6. Kongresinde Stalin'in önceden gördüğü devrimci dalgadaki yükseliş, Kornilov darbesinin bastırılmasından sonra bir gerçek halini aldı. Kornilov hareketi, burjuvazi ile toprak beylerinin, emekçi halk kitlelerinin üzerindeki iktidarlarını sürdürbilmek için neler yapabileceğini halka göstermek için çok aydınlatıcı bir örnek oldu. Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler ise, burjuvazi ile olan koalisyonlarını sürdürmek için her türlü ihanet işbirliğine hazırdılar.

Kapitalistlerin Kornilov ayaklanması ile başlattıkları iç savaş, halk kitleleri arasında derin yankılar yaptı. İşçi sınıfının gözleri açılmış oldu. Burjuvazinin bu hareketi, güçlü bir grev hareketi ile karşılık gördü. Bu hareket, her geçen gün yaygınlık kazanıyor, katılan işçilerin sayısı artıyor, en uzak noktalara kadar yayılıyor, 1905 Devrimi'nde etkilenmeyen bölgeleri bile etkisi altına alıyordu.

Maden işçileri hareketin öncüsüydü. Bunların kahramanca mücadelesi, Bolşevik Partisi gibi, ideolojik bakımdan sağlam olan Leninist ve devrimci Marksist bir partinin öncülüğünde, proletaryanın enerjisinin nerelere ulaşabileceğini gösteriyordu. 23 Temmuz'a kadar Petrograd maden işçileri grevden kaçındılar. Bu tarihten sonra, ücret anlaşmalarının gözden geçirilmesi için bir mücadele verilmesi kararı aldılar. Maden işçileri, Birleşmiş Sanayi Baş Komiseri tarafından örgütlenen ve yönetilen bir işveren cephesi ile yüz yüze geldi.

İmalâtçılar, Geçici Hükümet tarafından destekleniyor ve hükümet, bunalım ne zaman kriz halini alsa olaya müdahale ediyordu. Ne var ki, maden işçilerinin örgütlü ve amaçlı saldırıları, sanayici-

lerin oluşturdukları birleşik cepheyi deldi ve Ağustos ayında, bunları yeni bir ücret anlaşması imzalamaya zorladı.

Petrograd maden işşilerinin verdikleri bu örnek ile, aynı günlerde harekete geçen Moskova maden işşilerinin eylemleri bütün ÷lgede yankılandı. Urallar'da, Ukrayna'da, Donbas'da ve Sibirya'da maden işşileri örgütlendiler. Deneyler onlara şun÷ göstermiştir ki, devrimci mücadele, burjuvazinin bilerek ve isteyerek körüklediği bunalım ve kıtlıktan kurtulmanın tek yoludur.

Orehovo-Zuyevo bölgesindeki Likino kentinde, açlığa mahk÷m edilen 4 bin işçi, Ağustos ayında yakıt yokluğunu bahane ederek fabrikayı kapatan işverenin bu sabotajına karşı, iki ay süren bir direnişe geçtiler. Fabrika yönetimi, işçilere işten çıkarma belgesini vermeye çalışıyordu. Işçiler direndiler ve Gvozdev'e delegeler gönderdiler. Moskova Işçi Komiseri'ni ziyaret ettiler. Cevap hep aynıydı: Her yerde açlık ve kıtlık var; yardım edemeyiz. Ve bu sefer, işçilerin uğraştıkları sıradan bir imalatçı değil, Moskova Harp Sanayisi Komitesi'nin Başkanı fabrikatör Smirnov'du ve Geçici Hükümet'in önde gelen adamlarından biriydi. Smirnov, Moskova Sovyeti araya girdiği halde herhangi bir öd÷n vermeye yanaşmıyordu. Bu çekişmenin bunalım noktasına ulaşmasını istemeyen Ticaret ve Sanayi Bakanı, Smirnov'u ikna etmeye uğraştıysa da, o, tutumundan vazgeçmedi.

Orehovo-Zuyevo'da birçok fabrikanın işçileri, Likino işçileri ile birlikte greve gitti. Tüm İvanova-Kineşmo bölgesinde, ayrı ayrı grevler ve anlaşmazlıklar, mensucat işçilerinin büyük bir grevi halini aldı. Merkez grev komitesinin bir çağırısı üzerine, kırk bin dokumacı 20 Ekim'de tezgâhlarını tatil ettiler.

Matbaacılar arasındaki grev hareketleri de, büyük boyutlara ulaştı. Moskova matbaacıları 15 Eylül'de grevlerini başarıyla sonuçlandırdılar; Petrograd matbaacıları ise, Ekim Devrimi'nin hemen arifesinde başarıya ulaştılar. Petrograd ve Moskova'daki matbaacıları, Ekaterinoslav, Minsk, Bak÷, Astragan ve Vologda matbaacıları izledi. Donbas madencileri arasında mücadele fırtınalı bir niteliğe büründ÷; grev ocak ocak gelişti ve en sonunda, bütün Donbas madencilerini kapsayan boyutlara ulaştı.

Grev hareketi demiryolu işçilerine de sıçradı. Büyük ölçüde Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerden oluşan Demiryolu İşçileri Sendikası Yürütme Komitesi (*Vikzel*), demiryolu işçileri grevlerine engel olmak için büyük çaba harcadı. Vikzel'in liderleri, ileri gelen demiryolu memurlarındandı ve bu yüzden burjuvaziye yakınlık duyuyordu. Bu liderler, burjuva hükümetine ricada bulunarak, herhangi bir anlaşmazlık çıkmadan ücretlerin artırılmasını sağlayacaklarını vaat ettiler. Kornilov ayaklanması, demiryolu işçilerine, gecikmenin sadece, koşullarının iyileştirilmesi şansını azalttığını öğretmişti. Böylece burjuvazi, güçlerini daha da sağlamlaştırıyordu. Bu yüzden demiryolu işçileri arasındaki hareket hızla gelişti. İşçiler sanki kaybettikleri zamanı telafi etme acelesi içerisindeydiler.

Vikzel'in gözü korkmuş üyeleri, Sizran-Viyazma yolunda şu şikayette bulunuyorlardı:

“Demiryolu adamlarını harekete geçmekten alıkoymak çok zor olup, bazı yerlerde eylem yapmalarını engellemek neredeyse olanaksızdır. Yer yer eylemler kendiliğinden oluşmaktadır.”¹

Demiryolu işçilerinin baskılarının ne denli güçlü olduğu, isimleri bile kapitalistlere uşakça bağlılıklarının ifadesi olan Vikzel'in, 23 Eylül'de demiryollarında genel bir grev yapılması çağrısında bulunmasından belli olur. Kitlelerin baskısıyla oluşan bu “devrimci durum”, öncülük eden örgütün devrimci niteliklerden yoksun olması nedeniyle, grev ancak iki gün sürebildi ama, yine de girilen bu hareket, yöneticilerin istedikleri gibi “uzlaşma” yoluna sokulmadı. Özellikle alt kademelerdeki demiryolu örgütleri, liderlerin bu ihanetini protesto ederek greve devam ettiler. Ekim Devrimi'nin arifesinde, demiryolu işçileri arasında içten içe kaynaklanan hareket, devrim sırasında da Vikzel'in sabotajını ezdi ve onun Geçici Hükümet'i kurtarma çabalarını boşa çıkarttı.

Kısacası, grev hareketi bütün ülkeyi bir baştan öteki başa sarmıştı. Milyonlarca proleter, burjuvaziye karşı ayağa kalkmıştı. Pe-ki, bu çok yaygın grev hareketi neyi gösteriyordu?

Her şeyden önce, proletaryanın çeşitli kesimleri mücadeleye çeşitli biçimlerde katılıyorlardı. İşçi sınıfının çekirdeğini oluşturan madden işçileri, ön saftaydı. Mücadele, partinin öncü kuvvetlerinin mer-

kezini oluşturduğu “Bolşevik” fabrikalarda, Petrograd’ın ve Moskova’nın büyük tesislerinde başlıyordu. Moskova ve Petrograd proletaryasının öncüleri, işçileri harekete katarak, eyaletleri harekete geçirerek eylem zincirinin oluşturduğu daireyi genişletiyorlardı.

İkinci olarak şunu gösteriyordu ki, Kornilov ayaklanmasından beri, proletaryanın hareketi, daha örgütlü hale gelmişti. Bu dönemde çok sayıda sendika örgütlenmişti. Temmuz ayında Rusya’da 976 sendika vardı ve bunların üye sayısı 1,5 milyonu² buluyordu:

Maden İşçileri Sendikası	400.000
Tekstil İşçileri Sendikası.....	178.560
Matbaacılar Sendikası.....	55.291
İğne İşçileri Sendikası	51.545
Orman İşçileri Sendikası.....	28.601
Ticaret ve Sanayi Memurları.....	45.981

Ekim ayında ise sendika üyeleri 2 milyonu aşmış, Moskova ile Petrograd bunun 1 milyonunu oluşturmuştu. Bütün bunlara fabrika komitelerini de eklemek gerekir. Bu komiteler ile sendikalar, Bolşevik Partisi’nin işçi kitleleri ile bağını sağlamıştır.

İşçilerin örgütlenme derecesindeki yükselmesi ile birlikte, sınıf bilinci ve sınıfsal dayanışma düzeyi de yükseliyordu. Likino’nun aç işçileri, 19 Eylül’de, Orehovo-Zuyevo’da gösteri yapmaya geldikleri zaman, bu kentteki fabrikalar işi durdurdu ve işçiler gelen işçilerden her birini evlerinde barındırma ve doyurma kararı aldılar. Bu gösteri ile ilgili olarak bir görgü tanığının sınıf dayanışması gözlemleri şöyle:

“Likino’dan gelen işçiler birkaç dakika içerisinde paylaşıldı. Ve işçiler kimsenin açıkta kalmaması için tekrar tekrar kontrol yaptılar. Bütün işçiler evlere gitmek üzere işçi mahallelerinin yolunu tuttular.”³

Aynı gün yapılan bir toplantıda, işçiler bir günlük kazançlarını arkadaşlarına bağışladılar ve bunun toplanması için aralarında seçim yaptılar.

Üç gün süren bir grevden sonra Ekaterinburg matbaacıları, Moskova’daki arkadaşlarına gönderdikleri bir mektupta şöyle diyorlardı:

“Grev, işçilerin zaferiyle son buldu. ... Bir kez daha siz Moskovalı arkadaşlarımıza, grevin başarıya ulaşmasında büyük katkıları olan yardımlarınızdan dolayı teşekkür ederiz.”⁴

Harkovlu matbaacılar, mali yardımlarından dolayı yine Moskovalı arkadaşlarına teşekkür ediyorlardı:

“Selam size Moskovalı arkadaşlar. Grev komitesi, el ele vermiş bir proletarya ile, kapitalistleri yeneceğimize dair güvenini sizlere bildirmek ister.”⁵

Eyaletlerde, her yerde, bu dönemde gelişen işçi hareketleri, Bolşevik Partisi’nin, yerel talepleri hareketin genel amaçları ile birleştirebilme yeteneğini gösterir.

Lenin’in, “Daima kitleler ile birlikte, ama onlardan geri kalmadan ve koşarak önlerine geçmeden bu işi yapmak” ilkesine uygun olarak Bolşevik Partisi, emekçilerin, daha yüksek ücret ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi taleplerini her zaman ve her yerde savunmuştur. Bolşevikler, yalnız politik kampanyaların örgütleyicisi olarak değil, işçi gruplarının her türlü grev ve direnme hareketinde lider olarak da görev almışlardır. Parti, işçilerin yerel taleplerini, devrimci politikanın genel sorunlarına ulaşmak için, birer çıkış noktası olarak görmüştür.

Grevlerin çoğu daha yüksek ücret ve ücret sözleşmesi gibi ekonomik talepler ile başlamıştır. Ama çok geçmeden işçiler asıl başarının ekonomik taleplerden sonra politik talepler ile elde edileceğine inanmışlardır. Kornilov-Kerenski hareketinden sonra işçilerin ezilmeleri, 1905 grevlerini inceledikten sonra Lenin’in ulaştığı sonucunu doğrular nitelikteydi. Ekonomik grevler, politik hareketler ile sıkı bir bağ içerisinde olmadıkça, yoğun bir kitle hareketi yaratılamaz. Lenin şöyle diyordu:

“Hareketin başlangıcında yeni bir tabaka bu harekete katıldığı zaman, tamamen ekonomik amaçlı grevler egemendir, ama öte yandan, politik grevler, kitleleri harekete geçirerek, girişilen işçi hareketine genel bir nitelik kazandırarak, hem hareketi genişletir hem de onu daha üst düzeye yükseltir.”⁶

Ne ki, Ekim Devrimi’nden önceki günlerde Rusya’daki işçi hareketlerinin başlıca özelliği, mücadele *biçimlerinin* geçirdiği değiş-

imdir. Lenin, bu biçimlerin suni olarak icat edilmemesi gerektiğini, olayların akışı içerisinde kendi öz biçimlerini bulması gerektiğini vurgulamıştır. Lenin’e göre, her mücadele biçimi tarihsel olarak ele alınmalı ve her özel durumda partinin amaçlarına en iyi biçimde cevap verecek yöntemler benimsenmelidir. Esneklik, daima Bolşevik Partisi’nin gücünün belirtisi olmuştur. Ekonomik ve politik gösteriler ile grevler, Kornilov ayaklanmasından önce bile, proletaryanın mücadelesinin başlıca biçimleri olmuş ama, şimdiki harekette yeni unsurlar meydana çıkmıştır. Ekim ayında, Donbas’da yoğun grevler olmuştur. Hükümet buraya Kazakları göndermiş, fakat bunların sahnede görünmeleri, devrimci bilinci keskinleştirmekten başka bir işe yaramamıştır. Madenciler, bu kuvvetlerin çekilmesini istemiş ve hükümeti genel grevle tehdit etmişlerdir. 13 Ekim’de, Ataman Kaledin, Savaş Bakanlığı’na şu teli çekmiştir:

“Madenlerde, kendilerinden başka otorite tanımayan ve kendi kendilerini bu işe atayan çeşitli örgütler bütün gücü ele geçirmişlerdir.”⁷

Madenciler, yöneticileri işten uzaklaştırmışlar, suçlu gördüklerini tutuklamışlar ve madenlerdeki yönetim işini kendi ellerine almışlardır. İşverenlere karşı mücadelede işçiler, gitgide daha şiddetli önlemlere başvurmuşlardır. 18 Eylül’de, Harkov maden işçileri, General Elektrik Kumpanyası’nın müdürlerini tutuklamış ve bunları Kızıl Muhafızlar’ın gözetimine vermişlerdir. Harkov’da toplanan Sanayiciler Konferansı, Çalışma Bakanlığı’na şu şikayette bulunmuştur:

“Suçlu unsurların hiç cezalandırılmamış olması, General Elektrik Kumpanyası işçilerini yüreklendirmiş, Gerlah ve Pulst’da aynı başkaldırıları olmuş, yöneticiler 24 saat tutuklu kalmışlardır. Bugün, 20 Eylül’de, Harkov Lokomotif İşçileri yöneticileri aynı şekilde tutuklanmıştır.”⁸

Buradaki bir “yüreklendirme”den çok, eski mücadele biçimlerinin yeterli olmaması, yeni amaçlara uygun düşmemesidir. Şimdi artık *hareket* doğrudan iktidarı ele geçirmek ve sanayi yönetimine el koymak sorunu ile *karşı karşıyadır*.

Bu yeni mücadele biçimi, Moskova deri işçilerinin durumunda da aynen gözlenebilir. Bu işçilerin görevi tam iki ay sürdü. İşveren-

ler bir türlü boyun eğmiyorlardı. İşçiler daha etkin önlemler alınmasını istediler. Deri işçileri delegelerinin yaptıkları bir toplantıda, yöneticilerin işten uzaklaştırılmaları, işçilerin taleplerini karşılamaya yanaşmayan fabrikalara el konulması önerildi. Bu delege toplantısında, hükümet iktidarının Sovyetlere devri ve işçiler ile işverenler arasında anlaşmaya varılamayan fabrikalara derhal el konulması konusunda bir karar alındı. Bu kararın boş bir tehdit olmadığını göstermek için şu hususa parmak basıldı:

“Ayın on sekizinden sonra, hemen pratik önlemler alınacak, fabrikalarda malların ve makinelerin sayım işlemine başlanacaktır.”⁹

Bir kısım fabrikalarda, fabrika komitelerinin onayı alınarak, işçilerin buralarda denetimi ele alması yoluna gidildi. Bu cümleden olmak üzere, Moskova’daki Tıryogornaya fabrikasında işçi denetimi kuruldu. Kapitalistler fabrikaları kapamaya kalkıştıklarında, işçiler direniş gösteriyor ve üretimi sürdürüyorlardı. Artık işçi hareketleri, açık bir devrimci mücadele biçimini ve niteliğini alıyordu.

Bu yeni devrimci bunalımın en açık kanıtı, Sovyetlerin, fabrika komitelerinin ve öteki örgütlerin hızla Bolşevikleşmesi süreci idi. İşçiler artık liderlerini, devrime doğru giden yolda ilerleme yeteneğini gösteren kimseler arasından seçiyorlardı. Petrograd Sovyeti’nin denetimi, 13 Ağustos’ta Bolşeviklerin eline geçti. Petrograd ve Moskova İşçi ve Köylü Vekilleri Sovyeti’nde Bolşevikler çoğunluğu oluşturdu.

Her saat Bolşeviklere yeni zaferler kazandırıyordu. 1 Eylül tarihinde, Sovyet Bütün Rusya Merkez Yürütme Komitesi, çeşitli yerlerden 126 Sovyet’ten, iktidarı ele almayı talep eden istekler aldı.

3 Eylül’de Moskova’da toplanan Tekstil İşçileri Birliği toplantısına katılan 300 temsilci, 175 bin işçiye temsil ediyordu. Bu toplantıda, Bolşevikler tarafından önerilen bir karar taslağında, iktidarın Sovyetlere devredilmesi isteniyordu. 5 Eylül’de yapılan Orta Sibirya Sovyet Kongresinde, Bolşeviklerin önerileri, 110 bin işçi ile 90 bin köylüyü temsil eden delegeler tarafından kabul edildi. 10 Eylül’de Finlandiya Sovyetleri 3. Bölge Kongresinde, Bolşeviklerin etkisi açıkça görülüyordu.

Saratov Sovyeti için 30 Eylül'de yapılan yeni seçimlerde Bolşevikler çoğunluğu elde etti. Bolşeviklerin kazandıkları 300 sandalyeye karşı, Sosyalist Devrimciler 90, Menşevikler 53 sandalye elde edebildiler.

İktidarın Sovyetlere devri konusundaki talepler, bütün ülkeden geliyordu: Kuzeyin uzak bölgelerinden tutun da, Sibirya'ya kadar, Karadeniz kıyılarında Ukrayna'ya, Orta Asya'dan Transkafkasya'ya kadar bu talepler alınıyordu. Petrograd'daki Aleksandrov Lokomotif fabrikasından 4 bin işçinin şu talebi bu konuda canlı bir örnek oluşturur:

“1. İktidardaki hükümet, işçi sınıfı ile köylülerin acil gereksinmelerini karşılamaktan, savaşı sona erdirmek için gerekli önlemleri almaktan, yiyecek durumunu ıslah etmekten çok uzak olduğu gibi, kapitalistler ile toprak beylerinin çıkarlarını korumaya devam etmekte, gıda sıkıntısının çaresini fiyatları yükseltmekte bulmaktadır.

2. Böyle bir hükümet, bizden, ancak aktif bir direnme görebilir. Hükümetin derhal işten uzaklaştırılmasını talep ediyoruz, zira, o, devrimin amacına hizmet etmemekte ve açıkçası karşıdevrimin bayrağı altına sığınmaktadır.

3. İşçiler hükümete el koymadıkları takdirde, devrim, bütün Rusya'da mahvolacak ve onunla birlikte bütün işçiler ve köylüler de yok olacaktır. İşte bu nedenle biz önümüzdeki Sovyet Kongresinde, iktidarın Sovyetlere devrinin sağlanmasını talep ediyoruz.

4. Devrimin müthiş bir dönemden geçtiğini düşünerek, iktidar için ve devrimin zaferi için mücadelelerde Sovyetlerin bize tam olarak güvenebileceğini beyan ediyoruz.”¹⁰

İşçilerin baskısı ile, Bolşevikler, her yerde çoğunluğu ele geçirmiş durumdaydılar. Moskova'daki Tıryogornaya Tekstil Fabrikaları Komitesi, böyle bir hava içerisinde istifa etmek zorunda kaldı ve fabrika komitesine yeni seçilenler, “Sovyetlerin iktidarı ele geçirmelerinin zorunlu günü” belirten bir deklarasyon yayınladılar.¹¹

Proleter kitleler acı deneyimler ile şunu öğrenmişlerdi ki, Bolşevik Partisi'nin savunduğu şeyler doğrudu ve devrim ancak, başında Kerenski'nin bulunduğu, büyük kapitalistler ve toprak beyleri hükümetinin devrilmesi için verilecek kararlı ve fedakâr bir mücadele ile kurtarılabilirdi.

KÖYLÜ AYAKLANMALARI VE ULUSAL KURTULUŞ HAREKETİNİN YAYILMASI

Kornilov olayı, aynı zamanda, çok sayıda köylünün gözlerinin açılmasını da sağladı. Bunlar için Kornilov hareketi, toprak beylerini eski “soylu yuvalarına” oturtmak için yapılmıştı ve Geçici Hükümet’ten toprak alabilme umutlarını kökünden yıkmıştı. Aslında şimdi, köylüler ile toprak beyleri arasındaki eski sınıf düşmanlığı daha da artmış ve yönetim, geçen zaman içerisinde köylülerin “Kornilovlaştırılması ve Kerenskileştirilmesi”ne büyük çaba harcamıştı. Oysa toprak beylerinin, ellerindeki toprağa daha sıkı sarılma girişimlerine karşı köylüler de, bütün ülkede ayaklanmaya başlamışlardı.

Kerenski milislerinin tuttukları kayıtlar, köylü hareketlerindeki fırtınalı yükselişi gayet güzel anlatır. Bu raporlar, kural olarak, yalnız en göze batan olayları yansıtmaktadır. Böyle olsa bile, durumu canlı bir biçimde yansıtır. Ormanların tahribi, tarlaların çiğnenmesi, mahsule ve çiftliklere el konulması gibi köylü hareketleri, aydan aya şu değişikliği gösterir:¹²

Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül
259	577	1.122	691	629

İlk bakışta, Temmuz günlerinden sonra, köylü hareketlerinin yatışır gibi olduğu izlenimi uyanabilir. Nitekim, Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin sözde istatistik uzmanları bu sonucu çıkarmışlardır. Bunlar, köylü hareketlerinin yatıştığına ve köylülerin artık toprak sorununun çözümünü Kurucu Meclis’in toplanmasından sonra çözümlenebileceğine inandıkları görüşünü savunmuşlardır.

Aslında Kerenski’nin milisleri, rakamları saptırdıkları gibi, bunları işlerine gelen bölgelerden seçmek için büyük çaba harcamışlardır. Burjuva istatistikçileri, tarımsal mücadelenin en şiddetli biçimleri olan hayvan çiftliklerinin tahribi ve yakılması, topraklara ve büyük çiftliklere zorla el konulması gibi olayları, istatistiklere dahil etmemişler ve bu gibi olayları, “cinayet ve soygunculuk” gibi

başlıklara dahil etmişlerdir. Ama bu gibi hileler bile, köylü hareketlerinin gerçek niteliğini gizlemeye yetmemiştir. Köylü hareketlerinin genel toplamında bir düşüş olmasına karşın, büyük malikânelere el koyma ya da bunların imhası olaylarında hızlı bir yükselme görülmüştür.¹³

Mayıs Haziran Temmuz Ağustos Eylül

El koyma ve

tahrip suçları 152 112 387 440 958

Köylü hareketi, zamanla kökten bir biçim değişikliğine uğradı. Toprak beylerine ait tarlaların çığnenmesi, ürüne el konulması ve ekonomik çatışmalar, toprak beylerini “yuvalarından atma” hareketine dönüştü. Köylüler, malikâneleri tahrip etmeye, yakıp yıkmaya, topraklara el koymaya, çiftlikleri bölüşmeye başladılar. Kırsal kesimden her gün gelen yeni haberler, Geçici Hükümet’in her toplantısında, artık olağan hale gelmişti. 27 Eylül’de başbakan yardımcısı Konovalov, Saratov eyaletinde, malikâne yakma olaylarının yaygınlaştığını bildiriyordu. “Ekimde, Volinia eyaletinde de malikânelerin tahrip edildiği bildirildi. 4 Ekim’de, Kursk, Penza ve Riyazan eyaletlerinde, büyük topraklara el konulduğu ve bölüşüldüğü haberi geldi. 6 Ekim’de, Vladikafkas, Minsk, Harkov ve Volinia eyaletlerinde hareketin iyice yaygınlaştığı rapor ediliyordu. Köylü hareketleri, bölgeden bölgeye yangın gibi sıçırıyordu. Bütün bu hareketler savaş cephesine de ulaşıyor ve milyonlarca köylü, asker, bunları sevinçle izliyordu.

Köylü ayaklanmalarının dalgasının böylece cepheye kadar yayılması, Geçici Hükümet’i bir başka karşıdevrimci plan hazırlamaya itti. 15 Ekim’de İçişleri Bakanlığı, ordunun yiyecek ikmalini güya düzeltmek amacıyla, süvarilerin cepheden içerilere çekilmesini önerdi. Böylece süvariler, ayaklanmaların yoğun olduğu bölgelere kaydırılmış olacaktı. İçişleri Bakanı Menşevik Nikitin:

“Süvarilerin bu amaçla kullanılabilmesi ve düzeni sağlamaları amacı ile aşağıdaki bölgelerde bulunmaları yerinde olacaktır.”¹⁴

Daha sonra bakan Nikitin, alt alta yirmi eyaleti sıralıyordu ki, bu, Avrupa’daki Rus topraklarının neredeyse üçte biriydi!

Menşevik bakana göre, köylülerin üçte biri, kendi evlatlarının kılıcı altında topraklarından atılacaktı.

General Dukonin, toprak beylerinin menfaati için yapılan bu plana şu yanıtı verdi:

“Savaş koşulları ile, cephenin hemen gerisinde, son zamanlarda yaygınlaşan soygunculuk ve eşkıyalık olayları, cepheden süvarilerin çekilerek ülke içerisine gönderilmesini imkânsız kılmaktadır. ... Ülke içindeki düzenin sürdürülmesi işi, yaşı nedeniyle faal hizmetten ayrılmış bulunan, seçilmiş ve güvenilir kimselerden oluşturulacak örgütlü bir milis kuvvetine verilmelidir.”¹⁵

Böylece bu plan uygulanamadı. Aslında, güvenilir süvari alayı sayısı sınırlı olduğu gibi, bunların görev için gönderildiği yerlerde kendilerini devrimci fikir ve düşüncelere kaptırdıkları görülmüyordu. Ama bu plan bile tek başına, toprak beyleri ve burjuvaziye dayanan hükümetin, köylü direnmelerini kırmak için ülkeyi kana boyamaya kararlı olduklarını gösteriyordu.

Kırsal bölgelere, yöre halkını cezalandırmak için gönderilen kuvvetler, aslında, tutuşan alevleri büsbütün körüklüyordu. Son umutlar da söndüğü için, köylü ayaklanmaları bütün ülkeye yayılıyor ve eyalet başkentlerini ateşten bir çember içerisine alıyordu. Bu dönem için Lenin şöyle diyordu:

“Rusya’da devrimin dönüm noktası hiç kuşkusuz gelip çatmıştı. Devrim koşulları altında bir köylü ülkesinde, yakın zamana kadar küçük-burjuva demokrasisinin egemen olduğu Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin desteğindeki sözde cumhuriyetçi hükümet zamanında, bir *köylü ayaklanması* yaygınlaşmaktadır.

Bu, inanılmaz bir şeydir ama gerçektir.”¹⁶

Rusya’da ezilen uluslar arasında da canlı bir hareket başladı. Burjuva ulusal örgütleri, Kornilov ile onun şovenist “Büyük Rusya” politikasını, varlıklarını tehdit eden bir unsur olarak görmeye başladılar ve karşıdevrimci hareketleri kınamaya giriştiler. Ukrayna’da Merkezi Rada, şu çağrıda bulundu:

“Şayet General Kornilov, halk ile orduyu hükümete karşı döndürmeyi başarırsa, bu büyük bir felaket olur. ... Köylüler ve işçiler, tama-

men mahvolurlar ve yeniden soylular ile Çar'ın köleliği altına düşerler. ... Ukrayna Merkez Radası, Ukrayna halkına, Kornilov ile öteki devrim düşmanlarına uymama ricasında bulunur.”¹⁷

Kazan kentinde yapılan ve Müslümanlar Kongresinin bir parçası olan Bütün Rusya Mollalar Kongresi bile, Rusya'daki Müslüman halka şu çağrıda bulunuyordu: .

“Devrimden beri, kazanılmış bulunan özgürlüklerin savunucusu olan, demokratik güçlere ve organlara sıkı sıkıya sahip olunuz.”¹⁸

Transkafkasya'da yerel burjuvazi ile küçük-burjuva partileri bile Kornilov'a cephe aldılar ve Türkistan'daki yerli burjuva partileri, Kornilov ayaklanmasına karşı çıktılar.

Emperyalist savaşın devam etmesi ve açlığın gitgide yaygınlaşması, ezilen ulusların halk kitlelerini, yalnız Büyük Rusya burjuvazisinin değil, kendi öz burjuvazisinin bile, özgürlük mücadelesini yönetmeye yeteneksiz olduğuna ikna etmeye yetti.

Geçici Hükümet tarafından Finlandiya Diet Meclisi'nin dağıtılmasından sonra, Diet üyeleri, resmen tanınmasa bile, bu meclisi yeniden oluşturmaya çalıştılar. Ama 15 Eylül'de, Finlandiya Genel Valisi olan anayasal demokrat Nekrasov, üyelerinin toplandığı salonu mühürledi. Fin Bolşevikleri, Diet'i destekliyorlardı ve Fin halkı, nihayet, bir Sovyet yönetiminin Finlandiya'ya özgürlük getirebileceğine inanmaya başladı.

Kırım'da, çalışan Tatar nüfus, 8 Ekim'de toplanan Kırımlı Müslümanlar Kongresinde, Kurucu Meclis toplanmadan önce, Kırımlı Müslümanlar Dieti'nin toplanmasını istedi. Görüldüğü gibi, ezilen Kırım halkının, Geçici Hükümet'e güveni kalmamıştı ve ulusal sorunun çözümünü kendi ellerine almak istiyordu.

Rus olmayan ulusların yaşadıkları bölgelerde, hükümet komiserleri ile yerel örgütler arasında çatışmalar başlamıştı. Ulusların kaderlerini tayin hakkı konusundaki en ufak girişim, Geçici Hükümet tarafından dirençle karşılanıyordu. Ezilen ulusların işçi ve köylü örgütleri, devrimin ilk aşamasında öncü rolü oynadıkları halde, şimdi savaşın sona erdirilmesini, büyük topraklara el konulmasını, uluslar arasındaki eşitsizliğe son verilmesini talep ediyorlardı. Bu aşamadaki ulusal mücadele konusunda Stalin şunları yazıyordu:

“Sınır bölgelerindeki ulusal örgütlerin, politik bağımsızlık eğilimi göstermeleri, Rusya’nın emperyalist hükümetlerinin öfkesini çekti. Öte yandan, ulusal burjuvazinin iktidarı kurulurken, bunlar kendi işçilerinin ve köylülerinin hayati çıkarlarına kulak tıkadılar. Ezilen ulusların emekçi kitlelerinin kurtuluşu ve ulusların ezilmelerine bir son verilmesi, emperyalizmden tamamen kopmadan ve her ulusun kendi ulusal burjuvazisini iktidardan uzaklaştırmadan mümkün değildir.”¹⁹

Bu ulusların bağımsızlık hareketlerindeki gelişmeler, her şeyden önce, bunların proletaryasının örgütlenme derecesi ile bilinçlenme düzeyine bağlıdır. Bunun canlı bir örneği yoksul Özbek halkı tarafından, 1917 Ağustosunda Semerkand Devlet Duması’ndan çoğunluğu ele geçirme mücadelesinde görülmüştür. Ulusal burjuvazi, seçimler için Müslüman adaylardan oluşan birleşik bir liste hazırlamıştır. Buna karşılık yoksul Semerkandlı emekçiler, on tane temsilcilerinin bu listeye alınmasını istemişler, ama bu reddedilmiş ve kendilerine iki üye ile yetinmeleri bildirilmiştir. Bu durumda, yoksul Semerkand halkı, Emekçi Müslümanlar Birliğini kurmuş ve bu öneriyi geri çevirmiştir. Birlik, çalışan halka şu bildiriye yayımlamıştır:

“Devlet Duması’nın toplam 75 üyesinin 73 tanesinin, kent nüfusunun onda birini bile oluşturmayan mollalar ile tüccarlardan oluşması doğru mudur? Oysa biz yoksul emekçi halka ancak iki üyelik verilmektedir. İşte biz bunun için, yapılan öneriyi geri çevirdik. Bize iki üyelik öneren burjuva örgütü, Ev Sahipleri Derneği ile işbirliği yaparak, onlara 25 üyelik verdi. ... Semerkandlı işçiler, sizlere sesleniyoruz: Kendi çıkarlarınızı artık kendiniz koruyunuz ve sizleri kandırmalarına izin vermeyiniz!”²⁰

Bu alıntı, ulusal hareketin devrimdeki gelişmeyle birlikte, burjuva demokratik aşamadan sosyalist aşamaya doğru nasıl bir çizgi izlediğini gösterir. Rus olmayan ulusların proletaryasının en geri kalmış kesimleri bile, geçirdikleri deneylerle, “kendi” sömürücüleri ile Rus sömürücülerinin sınıf çıkarları gereği birleştiklerini öğrenmişlerdir. İşte bunun için yerli burjuvazi, işçilere ve köylülere yönetimde yer vermek istemiyordu.

Ezilen ulusların burjuvazisi, bu uyanma sürecini denetimleri altına almak istiyorlardı. Bunun bir yolu da, kendilerini Rusya’dan

bir perde ile ayırmak, Bolşevikliğin etkilerinden halklarını ayrı tutmaktı. Finlandiya’da çıkan bir burjuva gazetesi şöyle yazıyordu:

“Rusya son zamanlarda bir dağılma sürecine girmiş olup, devrimin sancıları içerisinde kıvrınmaktadır. Rus halkı, tarihte görülmemiş bir anarşi içerisine düşmüştür. Hal böyle olunca, bizim kendimizi bu kaostan elden geldiğince uzak tutmamız ve dağılıp gitmekten kurtulmamız akıllıca olmaz mı?”²¹

Böylece Fin burjuvazisi, bütün öteki ezilen ulusların burjuvazisinin gizli isteklerini açıkça söylemiş oluyordu. Kornilov ayaklanmasının bastırılmasından sonra, burjuvazi, kendisini elden geldiğince devrimci merkezlerden uzak tutma çabasına kaptırdı. Zaten bunların en büyük korkusu, dış etkiden ziyade “kendi” köylü ve işçileriydi.

Ne var ki, Rus olmayan ulusların bulundukları bölgelerde sınıf çelişkileri, artık silahlı mücadele biçimini almıştı. Köylü hareketleri gitgide yoğunluk kazanıyordu. Eylül ayında orta Rusya’da Vladimir eyaletinde, yalnız 13 köylü ayaklanması olduğu halde, Kazan’da 51, Minsk’te 57, Kiev’de 39 köylü ayaklanması olmuştu. Bu köylü ayaklanmaları, sık sık işçilerin yaptıkları grevler ile aynı zamana rastgeliyordu. Geçici Hükümet’in 4 Aralık’ta yaptığı bir toplantıda, İşçileri Bakanı Menşevik Nikitin, köylülerin, Grozni, Venedsk ve Kasav-Yurt bölgelerinde silahlı harekete geçtiklerini söylüyordu. Bakanı asıl korkutan da bu ayaklanmaların grevler ile bir arada olmasıydı. İşçilerin başlattıkları devrim ile köylülerin giriştikleri ayaklanmalar el ele yürüyordu. “Ulusal ve tarımsal sorunlar,” diye yazıyordu Lenin,

“Halihazırda, Rus halkının küçük-burjuva kitleleri için büyük önem taşıyan sorunlardır. Bu, kesinlikle böyledir. Bu, her iki sorun bakımından da, proletarya artık bunların tamamen içerisine girmiş durumdadır. Bu sorunlardan kendilerini, ‘soyutlamak’ şöyle dursun, halkın büyük çoğunluğu onların arkasındadır. Her iki sorun konusunda da, gerçek bir ‘devrimci demokratik’ politika izeyebilecek tek güç proletaryadır. Bu tutum proleter bir hükümetin başlangıcı olduğu gibi, halk kitlelerinin devrimci ‘patlamalarının’ da çıkış noktasıdır.”²²

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EKİM DEVRİMİ'NİN ARİFESİNDE

ORDU VE DONANMA

1

CEPHEDEKİ DURUM

Kornilov ayaklanması, subaylar ile erler arasındaki zıtlığı su yüzüne çıkardı ve yoğunlaştırdı. Subaylara duyulan güven, karşıdevrim komplosuna ya doğrudan katıldıkları, ya da buna karşı gösterdikleri sempatiyi açıkça ortaya koymaları nedeniyle büsbütün kayboldu. Subaylar ile komutanları altındaki birlikler arasındaki temas, gitgide kayboluyordu. Ordu içerisindeki sınıf mücadelesi yeni bir aşamaya girmişti.

12. Ordu'nun Sosyalist Devrimci ve Menşevik Komitesi, Çehidze'ye şu telgrafı gönderdi:

“Kornilov komplosu derin bir iz bıraktı. Halk kitleleri herkese olan güvenini yitirdi. Geri çekilme nedeniyle subaylara olan güvensizlik Kornilov meselesi dolayısıyla iyice yoğunlaştı.”¹

Ordunun Batı Cephesi'ndeki durumu hakkındaki bilgiler aşağıdaki telgrafta anlatılmıştır:

“General Kornilov'un harekâtı, subaylar ile erler arasındaki iyi ilişkileri temelinden sarsmıştır. Subaylara karşı ajitasyon daha belirli hale gelmiş, hele askerlerin, bazı subayların, Subaylar Birliği'ne katıldıklarını öğrenmeleri, durumu iyice karıştırmıştır.”²

Pek çok alay, bu Subaylar Birliği'nin dağıtılmasını istemiştir. Askerler, Kornilov ile suç ortaklarının, tutuklandıkları halde gördükleri ayrıcalıklı muameleyi protesto etmişlerdir. Bunların derhal yargılanmalarını istemişlerdir. Eylül ortasında bazı askerler, Sosyalist Devrimci ve Menşevik liderlere şunları yazmışlardır:

“Sevgili yoldaşlar, Kornilov ile suç ortaklarının mahkemeleri daha ne kadar uzayacaktır? Aradan altı ay geçti ama, Sukomlinov ile Kornilov hâlâ yargılanmadı.

Bunlar bize ihanet ettiler, bizlerin kanını döktüler. Bundan daha kötü suç olur mu? Eski rejimde onların bize yaptıkları gibi, bunların da yirmi dört saat içinde yargılanmaları gerekir. Onların hak ettiği ceza, kafalarının hemen kopartılmasıdır. Bu domuzların leşini kurtların önüne atmak gerek. Oysa siz bekleyip duruyorsunuz. Artık yeter.”³

Ordudaki rütbesiz askerler, artık, Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin oynadıkları haince rolün farkına varıyorlardı. Askerler, Kornilov ile kendi bildikleri biçimde mücadele ediyorlardı. Kornilov ile ilişkisi olduğunu öğrendikleri subayları alaylara sokmuyorlardı. Komutanlar, ayaklanmaya katılmadıklarını gösteren kanıtlar göstermek zorunda kalıyorlardı. Katılan subayların silahları ellerinden alınıyordu. Helsingfors’da, Petropavlovsk muhaberesinde, tanınmış karşıdevrimcileri askerler yargılamışlar, 11 tane si idam edilmişti.

Bu sırada cephede de dağılmalar yaygınlaşıyordu. Bu durum, Baltık Denizi’nden Karadeniz’e kadar bütün Rusya’ya yayılmıştı. Elde bulunan bilgilere göre, Ekim Devrimi’nin arifesinde, bütün cephelerde 2 milyondan fazla insan bulunuyordu. Cepheden her gün, binden fazla insan çekip gidiyordu. Kerenski kabinesinde Savaş Bakanı olan ve Ekim Devrimi’nden hemen önce istifa eden Verkoski, Ekim ayı başında ordu mevcudunu şöyle değerlendiriyordu:

“Genel Karargâh’taki toplantıya kadar, ordunun gerçek mevcudu hakkında kesin bir bilğim yoktu. Çeşitli zamanlarda bana verilen bilgilere göre, bu rakam 7 ile 12 milyon arasında değişiyordu. Şimdi bu rakam aşağı yukarı belli. 1.800 verst uzunluğundaki cephe hattı boyunca, 1,5 milyon piyade, 500 bin topçu bulunuyor. Gerideki ordu kuruluşlarında 3,5 milyon insan olduğu hesaplanıyor. Kızıl Haç gibi çeşitli örgütlerde, yol yapımında, siper kazınada 2 milyon 900 bin kişi, askeri bölgelerde 1500 kişi bulunmaktadır. Böylece silah altında 10 milyon insan olup, bunların yalnız 2 milyonu aktif hizmettedir ve geri kalanı şu veya bu işlerde çalışmaktadır. Bir başka deyişle, bir fiili hizmete karşı dört kişi geride bulunmaktadır.”⁴

Ne var ki, bütün cepheye yayılmış bu 2 milyon insanın hiçbirisi savaştan uzak değildi. Savaşın verdiği yorgunluk, gönülsüzlük, komutanlara güvensizlik ve bırakıp kaçmalar son haddini bul-

muştı. Üstelik askerler açtı. Bu durumun bütün suçunu Bolşeviklere yükleme çabaları da sürüp gidiyordu.

Menşevik ve Sosyalist Devrimci basının desteklediği burjuva basını, Bolşeviklere karşı görülmemiş bir iftira kampanyası açmıştı ve şöyle haykırıyordu: “Zaten yenilgimizin başlıca nedeni de onlardır!” Geçici Hükümet’in askeri komiserlerinin verdileri raporların özü de buydu. 5. Ordu Komiseri Binbaşı Dolgoplov, Savaş Bakanlığı’na gönderdiği 19 Ekim tarihli raporunda şöyle yazıyordu:

“Ordunun morali, Bolşeviklerin sürdürdükleri ajitasyon kampanyası ile sürekli düşmektedir. Bu sorumsuz demagoglara karşı şiddetli bir mücadele verilmesi gerekir.”⁵

Dolgoplov, raporunu şu sözler ile bağlıyordu:

“Sorumsuzca yapılan demagoji, ordunun durumunu vahim bir biçimde etkilemekte olup, bu gibi faaliyetlere karşı amansız ve azimli bir mücadele şarttır.”⁶

Güneybatı Cephesi’ndeki Özel Ordu’nun 126. Tümeni’nin Komite Başkanı Ritçenko, 17 Ekim tarihli raporunda şunları belirtir:

“Askeri emirlere riayet edilmemesinin nedeni, yıkıcı sloganların kitleler arasında yaygınlaştırdığı bikkınlıktır.”⁷

7. Ordu Komiseri Surguçov 15 Ekim tarihli raporunda diyor ki:

“Ordudaki durum şu an için fevkalâde vahim ve tehlikelidir. Bunun önemli bir nedeni Bolşeviklerdir. Bunların ajitasyonlarına karşı mücadele gitgide güçleşmektedir.”⁸

Bolşevik ajitasyona karşı koparılan bu gürültü, Bolşeviklerin faaliyetlerinin nispeten zayıf olduğu Romanya gibi uzak cephelerde bile görölüyordu. Romanya Cephesi Komiseri, 28 Ekim tarihli raporunda, cephedeki durumu şöyle anlatıyordu:

“Karşı konulmaz bir dalga gibi yükselen ve yayılan barış isteği, cephede de hızla yayılmakta ve birliklerin morali üzerinde etkili olmaktadır. Askerlerin sinirliliği ve kararsızlığı artmakta ve insanların bu zayıf noktasını bilenler tarafından istismar edilmektedir.”⁹

Bu gibi yakınmalar hemen her yerde görölmekte ve kendilerini ordunun liderleri olarak gören kimselerin gerçek durumu kavramadaki aczlerini gözler önüne sermektedir. Aslında, ordu, ulusal

hayatın her alanında görülen çözülmenin bir yansımasını göstermektedir. Son analizde bu çözülme, burjuvazinin çöküşünün ve ülkedeki toprak ağalığı sisteminin yıkılışının canlı bir ifadesidir. Bunlar, neden ile sonucu birbirine karıştırdıkları için, bütün suçu Bolşeviklere yükleme yoluna gitmektedirler. Bu hale Lenin tekrar tekrar işaret etmiştir:

“Burjuva basını ve partileri tarafından bize yağdırılan bütün bu yalan ve iftiralar, Sovyet iktidarını önlemeye yöneliktir; Bolşeviklerin, askeri birliklerin moralini bozdukları yolundaki sözler, budalalıktan başka bir şey değildir.”¹⁰

Askerler arasındaki moral bozukluğunun ve ordudaki çözülmenin, Bolşevik alaylarda, ya da Bolşevik örgütlerin yaygın olduğu yerlerde daha fazla olduğu konusundaki iddialar da tamamenersizdir. Gerçekte durum bunun tersidir. Örneğin, Riga’daki savaşlarda, komuta heyetinin beceriksizliğine karşın, neredeyse tamamen Bolşevik olan Letonya alayları örnek bir direnme göstermişlerdir.

Aynı şekilde, Olsen ve Dago adalarındaki operasyonlarda Bolşevik denizciler, büyük bir fedakârlık ve azim göstermişler, topçular da dahil başkaları panik içerisinde kaçarken, bunlar, yerlerinden kımıldamamışlardır. Güya bu topçu birlikleri, orada “Bolşevik sızması”ndan en fazla korunmuş birliklerdi! Cephenin öteki kesimlerinde de durum aynıdır. Kuzey Cephesi Komutan Yardımcısı Savitski, Savaş Bakanlığı’na gönderdiği raporunda diyordu ki:

“1. Letonya Tümeni tatmin edici olmakla birlikte, ayakkabı, giysi ve yetersiz besinden yakınmalar vardır. Öncüler başarılı savaşlar vermişler ve yüz elli tutsak ile on makineli tüfek ele geçirmişlerdir. Oysa Kornilov ayaklanması, askerlerin morali üzerinde olumsuz etkiler yapmıştır. 1. Letonya Tugayı’nda, Geçici Hükümet ile başbakana karşı güvensizlik vardır.”¹¹

Geçici Hükümet’in Yüksek Komiseri Stankeviç ise anılarında şöyle diyor:

“Yalnız Kuzey Cephesi’nde değil, belki de bütün Rusya’da en iyi ve en disiplinli ordunun, ilk defa bir Bolşevik Komitesi seçmiş bulunan 5. Ordu olduğunu kabul etmek gerekir.”¹²

Bütün bunlar Bolşeviklerin, burjuvazi ile, onların sadık dostu olan uzlaşmacıların söylediklerinin aksine, disiplini bozucu değil, askeri disiplini en iyi sağlayan örgütçüler olduklarını göstermektedir. Cephede bir dağılma varsa, bunun başka nedenleri bulunmaktır ve en başta da, Geçici Hükümet'in izlediği iç ve dış politika-dır. Zira bu politika, çalışan nüfusun çıkarlarına tamamen ters düşmektedir. Cephe, varı yoğu tüketen bir savaşın yükü altında ezildiği halde, gerilerde bulunan burjuvazi ile toprak beyleri sınıfı, zevk ve sefahat içerisinde yaşamakta, savaş vurgunculuğu ve spekülasyon yoluyla servetlerine servet katmaktadır. Stankeviç 20 Ekim tarihli telgrafında şöyle demektedir:

“Cephelerde insanlar açlıktan kırılırken, gerilerdekiler aynen barış yıllarında olduğu gibi yaşamakta, sokaklar aylak kalabalıklar tarafından doldurulmakta, burjuvalar her gece eğlence yerlerini ve tiyatroları, sinemaları doldurmaktadır.”¹³

Vurguncular, tüccarlar, sanayiciler, askeri alımlardan müthiş kâr sağlıyor ve “savaşın zaferle sonuçlanana” kadar devamını istiyorlardı. Kolayca kazınılan milyonlar, yine aynı kolaylıkla yok olup gidiyordu. Gelin görün ki, cephede, ayakları çıplak, karınları aç askerler, siperlerin çamurları içerisinde canlı canlı gömülüyorlar, geriden gelebilecek haberleri dört gözle bekliyorlardı. Kendilerini savaşa zorlayan kimselere karşı yüreklerinde büyük bir nefret gitgide büyüyordu. Bu koşullar altında, cephenin yavaş yavaş çökmesi bir sürpriz değildi. Savaşın sınıfsal niteliği, yönetici sınıfın çıkarıcılığı ve subayların bunlara bağlılığı, her gün daha fazla asker gözüne batır hale geliyordu. Ordunun, yiyecek, giyecek ve diğer ikmal durumu, felaket boyutlarına ulaşmıştı. Ekim Devrimi'nin arifesinde bazı alaylar açlıktan kırılıyordu.

Bütün cephelerden gelen, komutan ve komiser raporları, yaklaşan felaketi haber veriyorlardı. 4. Ordu Komiseri Alekseyev 5 Ekim tarihinde şu raporu veriyordu:

“Yiyecek ve giyecek sorunu ile ilgili olarak, askerlerin maneviyatı berbat durumda olup, bu hal, yer yer felaket halini almaktadır.”¹⁴

3. Ordu Komiseri Pasnikov şöyle yazıyordu:

“Sıcak tutacak elbise şöyle dursun, sıradan giysi bile bulunmamaktadır. Yiyecek pek az, ekmek yetersizdir. Yiyecek, giyecek ve ayakkabı ikmali için acil önlemler alınmalıdır.”¹⁵

9. Ordu Komiseri Peçkurov 7-11 Ekim dönemi için diyor ki:

“Memnuniyetsizliğin esas kaynağı giyecek kıtlığıdır. Askerler yazlık üniformalarını giyiyorlar. Yağınurlar başladı, geceleri ısı sıfırın altına düşüyor. ... Bırakın kışlık elbiseyi, iç çamaşırı bile bulunmuyor, yazlıklar paramparça. Bu durumda bölükler talime bile çıkmıyorlar.”¹⁶

9. Ordu Komiseri, 16 Ekim’de yine şöyle diyor:

“Yiyecek, çamaşır, ayakkabı, üniforma kıtlığı çekiliyor. 37. ve 43. piyade tümenlerinde, çıplak ayak gezen askerler var. Bunların arasında iç çamaşırı bulunmayanların oranı da çok yüksektir.”¹⁷

23 Ekim’de, 13. Ordu Komiseri Nokaryakov, başkomisere bildiriyor:

“Durum hızla betere doğru gidiyor. Ekmek sıkıntısı son safhada. Kurutulmuş ekmek hesaba katılırsa, ordunun üç dört günlük yiyeceği kaldı. Herhangi bir un teslimatı yapılmadı.

Bu durumda her şey olabilir.”¹⁸

Durumun iyice berbatlaştığı apaçık ortada. Askerler artık emir dinlemez hale gelmiş. Kimse talime çıkmadığı gibi, verilen cezaları da yerine getirmek imkânsız hale gelmiş durumda. Herkes barış yapılmasını istiyor.

İsyancı alaylar ve tümenler dağıtılmak istenmekte ve “elebaşılar” divan-ı harbe verilmektedir. Ama bu bile durumu düzeltmemektedir. Kuzey Cephesi Komiseri Sobolev, 12 Ekim’de Savaş Bakanlığı’na şöyle yazıyor:

“Daha önce bildirdiğim gibi, yayımladığım ultimatoma sona ermeden önce, üç alay silahlarını bıraktı ve ben, elebaşılarının teslim edilmesini isteyerek bunları devrimci savaş divanına verdim. Olağanüstü durum nedeniyle 4. Alay henüz dağıtılmadı ama, bunların elebaşları da savaş divanına verildi.”¹⁹

Daha sonra Komiser Sobolev şunları itiraf ediyor:

“Gerçekle yüz yüze gelmekten korkmayan herkesin şunu bilmesi gerekir ki, sinsi bir felaket adım adım yaklaşıyor. Bugün bizim elimizde bir avuç asker kaldı, yarın bu da kalmayacak.”²⁰

18 Ekim’de 2. Ordu Komiseri şu raporu veriyor:

“Durum çok gergin ve her saat daha da gerginleşiyor. Kimse emirleri dinlemiyor. ... Askerler, birkaç güne kadar barış yapılmazsa, cepheyi bırakıp gideceklerini söylüyorlar.”²¹

Güneybatı Cephesi’ndeki 11. Ordu Komiseri şunları bildiriyor:

“Herkes çizmesini, kaputunu, çamaşırını satıyor. Bu durumda savaşamayacaklarına göre, bunu, barışa katkı sayıyorlar.”²²

Ve nihayet, Batı Cephesi Komiseri Zidanov, 22 Ekim’de durumu özetliyor:

“Ordudaki gerginlik her gün artıyor. Disiplin bozukluğu alaydan alaya hızla yayılıyor. Bolşeviklerin propagandası askerler arasında çok popüler. ... Komitelere güven kalmadı. İnsanlar bunları dinlemediği gibi, bunları dağıtıyor, sopa atıyor. Gözü yılmış komite üyeleri, yeni seçimi beklemeden istifa ediyor. Savaşı sürdürdüklerine inandıkları için erler, bütün subaylardan nefret ediyor. Cephedeki birlikler arasında maneviyat gitgide bozuluyor. Komite üyeleri, komutanlar ve subaylar, disiplinsizliğin ulaştığı boyutlar nedeniyle sinmiş ve paniğe düşmüş durumdalar. Ellerinden bir şey gelmiyor. Çöküş kaçınılmaz görünüyor.”²³

Cephedeki çöküş, uzun vadede, ülkedeki bütün toprak beyleri ve kapitalist sistemin çökmekte olduğunu göstermektedir. Ordu, esas itibarıyla bu sınıfların bir yansımasını temsil ediyor. Toprak ilhakları amacıyla kurulan ve egemen sınıfların ayrıcalıklarını koruyan eski ordu, bu sınıfların çöküşü ile birlikte yok olup gitmektedir.

2

EKİM DEVRİMİ ARIFESİNDE DONANMA

Kornilov ayaklanması deniz kuvvetleri üzerinde de etkiler bırakmıştı. Bu ayaklanma, denizcilerde politik tutkular uyandırmış ve subaylara karşı güvensizliklerini iyice yoğunlaştırmıştı. Helsing-

fors limanında bulunan gemilerin mürettebatı, subaylardan, Kornilov'a karşı tutumları konusunda yazılı beyanlar istemişlerdi. Öfkeye kapılan denizciler, kimi zaman subayları yargılayıp kurşuna dizmişlerdir. Helsingfors Sovyeti ile Baltık Donanması Merkez Komitesi'nin ortak toplantısında alınan bir karar gereği, bir Devrim Komitesi kurulmuş ve gemilere komiserler atanarak, telgraf merkezleri, posta hizmetleri ve başka kurumlar oluşturulmuştur.

Helsingfors Sovyeti toplantılarında, Geçici Hükümet'in devrilecek bir Sovyet iktidarının kurulması sık sık gündeme gelmiştir. Eylül ayında, Baltık Donanması'nda 19 filo, Geçici Hükümet'in, "demokratik" sözünü kullanmaksızın, sadece "cumhuriyet" sözüyle yetinerek Rusya'yı tanımlamasını protesto etmişlerdir. Denizciler arasında artık sık sık, silahlı bir ayaklanmanın gereği dile getirilmeye başlanmıştır.

Kuzey Cephesi Komutanlığı'na gönderdiği bir telgrafta Kerenski, Kornstadt denizcileri arasındaki "tehlikeli" eğilimlerden söz etmektedir:

"Kornstadt denizcileri, her şeyin yurt savunmasına yönelik olması gereken bu nazik durumda, tehlikeli eğilimler göstermektedirler. ..."24

Eylül ayı sonunda Baltık Filosu denizcileri, Sovyet iktidarı adını her türlü harekete hazır bulunduklarını beyan eden bildiriler yayınlamışlardır. Bu durumlarını, Helsingfors'da 25 Eylül'de açılan Baltık Filosu 2. Kongresinde de teyit etmişlerdir. 3 Ekim tarihinde bu kongre, askerlere ve denizcilere devrim için mücadeleye hazır olmalarını isteyen bir bildiri yayımladı. Karadeniz Donanması denizcileri şöyle diyordu:

"Biz sizin isteğinize tamamen katılmaktayız ve barikatlardaki son savaşta sizinle omuz omuza çarpışacağız."25

Romanya Cephesi'ndeki askerler, devrimci denizcileri desteklemeye hazır olduklarını ilan ediyorlardı:

"Arkadaşlar, şimdi her şey size bağlı. Sizi hiçbir şey yolunuzdan döndürmesin. Sizlerle omuz omuza olmaya daima hazırız."26

Kongrenin kararlarını doğrudan doğruya Bolşevikler yönetiyordu. Baltık Filosu Kongresi, cepheden kaçan denizcileri suçlayan basının iftiralarına karşı şiddetli bir protesto yayımladı.

“Devrime ihanet eden Bonapart-Kerenski, bilmelisiniz ki, bizim arkadaşlarımız, mermi ve güllelerin altında yok olurken, buz gibi sular da boğulurken, yine de devrimi savunmaktadırlar. Biz hepimiz, tek bir insan gibi yurt, özgürlük ve toprak için hayatımızı verirken, yabancı düşmana karşı cephelerde, dahili düşmana karşı barikatlarda savaşıırken, siz Kerenski’ye ve ortaklarınıza, ülkeyi ve devrimi yok etme girişimlerinin için lanetlediğimizi bildiriyoruz.”²⁷

Bu protesto, Baltık Filosu denizcilerinin, Sovyet iktidarı için azimli bir mücadeleye hazır olduklarını ifade ediyordu. Bu gibi bildiriler, ancak ayaklanmanın kaçınılmaz olduğu zamanlar yayımlanabilirdi. Baltık denizcilerinin, hayatlarını barikatlarda feda edecekleri yolundaki sözleri boş laf değildi. Bunun gerçek olduğunu, Ekim Devrimi’nde isbat etmişlerdir.

Baltık Filosu, Bolşevik Partisi ile onun lideri Lenin tarafından güçlü bir biçimde etkilenmiştir. Baltık denizcileri, iktidara el konulması için kesin bir program hazırlayan ilk devrimciler arasındadır. Menşevikler ile Sosyalist Devrimcilerin etkisindeki Karadeniz Filosu’nda, Bolşevikleştirme süreci büyük güçlüklerle karşılaşıyordu. Hemen tamamı sanayi işçilerinden oluşan Baltık Filosu’nun aksine, Karadeniz Filosu mürettebatı, Ukrayna köylülerinin az çok geliri yerinde kesiminden oluşuyordu. Bu durum, bu filonun, devrimci merkezlerden uzaklığı ile birleşince, uzlaşmacı partilerin bu filo içerisindeki etkisinin gücünü açıklar.

Karadeniz Filosu’nun, bir karşıdevrim merkezi olduğu bir dönem bile olmuştur. Devrimin düşmanları bu durumu istismar etmekten kaçınmamışlardır. 1917 yazında, Amiral Kolçak, karşıdevrimci hareketlere hız vermiş ve pek çok yerde propaganda faaliyetini örgütlemiştir. Bolşevik Partisi Merkez Komitesi, Karadeniz Filosu’na özel bir ilgi göstermiş, buraya yakın Bolşevik örgütlere, bu filoya deneyimli propagandacılar gönderme talimatı vermiştir. Ayrıca Petrograd’dan, içlerinde Baltık Filosu’ndan denizciler bulunan bir propaganda ekibi yollanmıştır.

Bolşevikler, Karadeniz kıyı kentlerinde, savaş gemilerinde parti çekirdeği oluşturmak için büyük çaba harcamışlardır. Karadeniz Donanması Komiseri Borisov, Deniz Kuvvetleri Karargâhı’na 24 Ağustos’ta şu telgrafı göndermiştir:

“Benim kısa yokluğum sırasında Sivastopol, bir Bolşevik kenti haline gelmiştir. Bolşevik konuşmacıların katıldığı mitingler, her köşe başında halkı heyecanlandırmayı başarmıştır.

Kitleler, karşıdevrim rivayetleri ve Kazakların kenti basacağı haberleri ile karıştırılmıştır. İnsanlar silahlanmışlardır.

Bolşevikler arasında, işini bilen ajitatörler görülmektedir. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi dün Baltık Filosu’ndan bir delegasyon gelecek, ücret artışını talep eden ultimatomu desteklemek için ajitasyona başladılar. Bunlardan dördü benim emrimle Sivastopol’a sokulmadı. Bolşeviklerin yaptıkları ajitasyona karşı önlem almak imkânsız görüldüğü gibi, bunların yaptıkları toplantılara da engel olunamıyor. Bunlar, Karadeniz Filosu delegelerini bile dinlemeyi reddettiler. Bunlar üzerinde denetim kurmak imkânsız hale geldi.”²⁸

Ağustos ayında Sivastopol henüz bir “Bolşevik şehri” değildi. Bu kentteki Sosyalist Devrimci örgütün 20 bin üyesi olduğu halde, Bolşeviklerin ancak 250 üyesi vardı. Seçimle gelen organların çoğu henüz Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin etkisi altındaydı. Yine de Borisov’un telgrafı olayların gerçek yönünü yansıtıyordu. Ulaşmacılar devamlı prestij kaybediyor, Bolşevikler ise kazanıyordu.

Sivastopol Sovyeti’nde 145 üye vardı. Bunların ancak 12’si Bolşevik’ti. Ekim ayında bu sayı 50’ye yükseldi. Bu durumun başlıca nedeni Karadeniz Filosu’nun Bolşeviklerin etkisi ile gitgide Bolşevikleşmesiydi.

Sivastopol Sovyeti ile yan yana bir de, Karadeniz Filosu Komitesi kuruldu. Böylece kent, yavaş yavaş sola kaymış oldu.

15 Eylül’de bu komite, alınan bir karar ile donanınaya bağlı teknelere kırmızı bayrak çekmeye başladı. Bunun yanı sıra, üzerinde “Rus Demokratik Cumhuriyeti Çok Yaşasın” sözcüklerini taşıyan bir flama da bulunuyordu. Böylece kırmızı bayrak, filonun resmi amblemi oluyordu.

Ukrayna burjuvazisi, ulusal sorunu çözme konusunda Kerenski hükümetinin kararsızlığından yararlanarak, bu filo içerisinde burjuva milliyetçiliğini yayma çabasına girişti. Ama bu hareket başarılı olmadı ve yalnız bir kruvazör, kırmızı bayrak yerine Ukrayna bayrağını çekti.

Ekim ayı ortasında Bolşevik Partisi Merkez Komitesi, parti çalışmalarını desteklemek için Sivastopol'a iki delege yolladı. Bunlardan birisi Kronstadtlı bir denizciydi. Proleter kuvvetler bütün büyük kentlerde olgunlaşmıştı. Ama durum güneyde, özellikle Kırım'da kötüydü. Sivastopol deniz üssü olduğu için, bu hal daha da beterd. Yapılacak tek şey, Sivastopol'u devrimci bir üs haline getirmektir. Sivastopol, Karadeniz'de, güneyin Kronstadt'ı olmalıydı.

Donanmanın ve Petrograd'ın Bolşevikleştirilmesi karşısında, Ekim Devrimi arifesinde Geçici Hükümet, bu iki kenti silahtan arındırmak istedi. Buradaki topları, güya cepheye göndermek bahanesiyle sökme kararı aldı. Ama devrimci denizciler, bu hareketi engellemek için işçi ve askerlere yardımcı oldular.

3

ORDUNUN BOLŞEVİKLEŞTİRİLMESİ

Bolşevik Partisi, ordu içerisindeki faaliyetlerini çok güç koşullar altında yürütmüştür. Ajitasyon ve propaganda, burjuva ve küçük-burjuva basını tarafından yalan ve iftiralarla saptırılıyordu. Bolşevik gazetelerin kovuşturulması ve cephelerde yasaklanması, Bolşeviklerin işini büsbütün güçleştiriyordu. Lenin:

“Kullanabileceğimiz tek araç olarak sözcükler kalmıştı,” diyordu.

“Ve onlar bizi bu araçtan da yoksun bırakmak istiyorlardı. *Pravda*'yı cepheye sokmuyorlardı. Kiev'deki dağıtıcı *Pravda*'yı dağıtmaya yanaşmıyordu. ‘Zemstvo Birliği’ bayilerde *Pravda*'yı sattırmıyordu. Nihayet, Leninist propagandaya karşı sistematik bir mücadele açılmıştı. Öte yandan da, bu konuda yapılan protestolar ve kavgaların *bütün suçu bize yükleniyordu.*”²⁹

Ne ki, bütün bu engellemelere karşın, Bolşevik gazeteler, kışlara, siperlere ve donanmaya girmeyi başarıyordu. Üstelik bu yayınlar, askerler ve denizciler arasında ilgiyle karşılandığı gibi, bunların devrimci bilinçlerini de biliyordu. Petrograd Piyade Alayı askerleri, köylülerine şöyle yazıyorlardı:

“Bugün, sınıf bilincine ulaşmış bir gazete satıcısı bize, *Soldat* (Asker) adında bir gazete getirdi. Artık askerlerin ellerinde proleter gaze-

teler görmek mümkün oluyor; *Soldat* ve *Raboçi Put* gibi. Yine de genellikle orduda şöyle bir hava egemen: Burjuva gazeteleri okuyan arkadaşlarımız, bunların, bütün olumsuz şeyleri Bolşeviklerin üzerine yükleyen yazılarının etkisi altında kalıyorlar ve yanılıyorlar.”³⁰

Bolşevik gazetelerin, Petrograd’daki kışlalara girmesi çok güç olduğu gibi, bunların cepheye ulaşması daha da güçtü. Yine de Bolşevik düşünceler burada askerler arasında yayılıyor, sınıf bilinçlerinde aydınlığa ulaşmalarını sağlıyor ve onlara devrimci mücadelenin yöntemlerini öğretiyordu. Kozlov adında bir asker, cepheden *Soldat*’a şöyle yazıyordu:

“Editör yoldaş; ben ve birçok arkadaşım, bize tavsiyelerde bulunan gazetenizi ilgiyle okuyoruz. Ama bu gazete bizim elimize tesadüfen ulaşıyor. Bundan da anlaşıyor ki, kapitalistlerin, iktidarı ellerine iyice geçirmelerine karşı çıkmalıyız, çünkü bunlar, sizin de yazdığınız gibi, askerler ile işçiler arasına nifak sokmaya çalışıyorlar. Ama biz sizin gösterdiğiniz örneği izleyeceğiz. Daima sizi destekleyeceğiz, haklarımızı savunacağız ve programınızı uygulayacağız.”³¹

Lenin’in herkes tarafından anlaşılabilir gibi yazılmış yazıları ile konuşmaları, askerler üzerinde büyük bir etki yaratıyordu. Bir asker cepheden şöyle yazıyordu:

“Özellikle size, uzun zamandır hasretini çektiğim Lenin Yoldaşın konuşmaları için teşekkür ederim. Şimdi ben de, bu konuşmaları öteki asker arkadaşlarıma ulaştırıyorum. Lenin Yoldaşa yapılan adice iftiralara kanarak tereddüte düşen arkadaşlar üzerinde bu konuşmaların büyük etkisi olmaktadır.”³²

Askerlerin gelişen sınıf bilinci ile, bunların Bolşeviklere verdikleri desteğin, örgütsel olarak pekiştirilmesi gerekiyordu. Orduya alınan on binlerce gelişmiş ve politik bakımdan aydınlanmış işçi, politik merkezler ile kısa zamanda ilişki kurdular ve Bolşevik örgütlerin çekirdeğini oluşturdular. Temmuz olaylarından sonra dağıtılan Petrograd Garnizonu’na bağlı birlikler bu bakımdan çok yararlı roller üstlendiler. Başkentte, devrim okulunda yetişmiş bulunan binlerce asker, şimdi artık cepheye gönderilmişti ve bunlar aktif Bolşevikler olarak iş görüyorlardı. Temmuz olaylarından sonra el konulan as-

ker mektupları, bunların örgütleyici yeteneklerini gösterir. Bir asker, Sosyalist Devrimciler ve Menşevikler ile ilgili diyor ki:

“Eskiden de bunların, köleleştirilmiş ve ezilmiş kitlelerin dertlerine deva olacaklarına inanmıyordum ama, şimdi artık şuna kesinlikle inanıyorum ki, bunların sözleri gayet süslü ve diplomatça, ama yaptıkları şeyler berbat ve kapitalistçe.”³³

Sosyalist Devrimcilere ve Menşeviklere hitaben bir başka asker şöyle diyordu:

“Bundan böyle ordudan destek falan beklemeyin.”³⁴

Komutanlarının denetimini bir yana atan askerler, aynı zamanda küçük-burjuva partilerin etkisinden de çıkıyorlardı. Artık Bolşevikler, askerlerin düşünce ve eylemleri üzerinde tam bir denetim kurmuş oluyorlardı. Ordu içerisinde geniş bir Bolşevik örgütlenme başlamıştı. Bolşevik Partisi’nin başlangıçta, cephede politik bir gücü yoktu. Yavaş yavaş, sürekli ve azimli çalışmaları ile parti, kitleler üzerinde etkili olmaya başladı. Ekim Devrimi arifesinde, Bolşevik Partisi Merkez Komitesi’nin askeri örgütü, sözcüğün gerçek anlamı ile, askeri bir kurmay haline geldi. Parti Merkez Komitesi’nin rehberliği altında, askerler örgütlendi ve iktidarı ele geçirme mücadelesine aktif olarak katılacak biçimde eğitildi.

Bu dönemde Bolşevikler, askerlerin daha alt düzeydeki örgütlerini ele geçirmeye önem verdiler. Alay, takım ve bölük komiteleri yavaş yavaş Bolşeviklerin etki alanı içerisine girdi. Bu komiteler, kısa zamanda küçük-burjuva kabuklarından sıyrıldılar.

Bolşevikler, başlangıçta, kurulan yeni örgütlerin üye sayısının az olmasından endişeye kapılmadılar. Komiteler çok geçmeden, karar-gâh olarak kullanılmak üzere kışlada bir oda bularak, burada bulundurdıkları kitap ve gazeteler ile birlikte geceleri yapılan hararetli tartışma toplantılarıyla askerlerin ilgisini çektiler. Bu çalışmalar kısa zamanda öylesine yoğunluk kazandı ki, komiteler, bölge komitesi halini aldı. Köylüler arasındaki parti çalışmaları için küçük gruplar kuruldu. 107. Alay Komitesi başkanı şöyle yazıyordu:

“Faaliyetlerimizi devam ettirmek, alayın takındığı düşmanca tutum nedeniyle imkânsız hale geldi. ... Yeni bir komitenin seçilebilmesi için, şimdiki komite üyelerinin hepsinin istifa etmelerini öneriyorum.”³⁵

Batı Cephesi Komiseri'nin 14-21 Ekim tarihleri için verdiği gizli raporda şunlar vardı:

“Yeni komitelerin seçiminde şu gerçek ortaya çıktı ki, buralara yalnız Bolşevikler seçilebilmektedir. 3. 5. ve 6. alaylarda yapılan seçimler bunu gösterdi.”³⁶

Bu alaylarda, Bolşevik örgütler, Ağustos ayında kurulmuştu. Ve zamanla, Bolşevik örgütlenme çekirdeği bütün bölüklere yayıldı. Ekim ayı başında, iki büyük toplantı yapıldı ve Bolşeviklerin verdikleri öneriler büyük çoğunlukla kabul edildi. Alaylardaki durum böyle olunca, eski uzlaşmacı komitelerin göreve devamları imkânsızlaştı ve yeni seçimler yapılması için Bolşevikler büyük bir kampanya başlattılar. Bunun için adaylar gösterilmeye başlandı. Bolşeviklerin kazanacağına kesin gözüyle bakılıyordu.

Ne var ki, yeni seçim için sistematik bir hazırlık yapılmamıştı. Günlerin sayılı olması dolayısıyla, 2. Ordu Alay Komitesi, delege olarak aceleyle Sosyalist Devrimci Roginski'yi seçti. Bunu öğrenen Bolşevikler, yeni seçimlerin hemen yapılmasını kararlaştırdılar. Zira, Bolşevik bir alayın, bir Sosyalist Devrimci tarafından temsil edilmesine göz yumulamazdı. Derhal bölüklere ajitatörler gönderildi ve bütün alay ayağa kaldırıldı. Böylece Bolşevikler tam bir zafer kazanmayı başardılar. Yeni alay komitesi, tamamen Bolşeviklerden oluşuyordu ve hemen ertesi gün toplanıp Roginski'yi delegelikten atarak yerine bir Bolşevik seçtiler.

Alay komitelerinde yapılan bu yeni seçimlerin yaygınlaşması, küçük-burjuva yardakçıları ile Geçici Hükümet çevrelerinde büyük endişe yarattı. 3. Ordu 35. Tümen'in 11 Ekim'de yaptığı bir toplantıda şu karar alındı:

“35. Tümen'in temsilcileri olan bizler, 20 Ekim'de atanan üyeler olarak, Bütün Rusya İşçi, Asker ve Köylü Vekilleri Sovyeti'nin iktidarı, zaman geçirmeden ele geçirmesini ve derhal demokratik koşullar altında bir barış yapılması için gerekli adımların atılmasını talep ediyoruz.”³⁷

Ne var ki, ordu yüksek kademe örgütleri hâlâ Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin etkisi altındaydı. Bunlar, kitleler arasında bir desteğe sahip bulunmadıkları gibi, liderliklerini de elden kaçırdıklarını biliyorlardı.

Ordunun Bolşevikleştirilmesinde önemli bir rolü de, partinin askeri birliklerine yakın konumda bulunan eyalet ve bölge komiteleri oynuyordu. Bunlar, vakitlerinin büyük bir kısmını ordu içerisindeki çalışmalara vermişlerdi. Parti örgütleri, işçiler aracılığı ile askerlerde sınıf bilincinin uyandırılmasına çaba gösteriyorlardı. Örneğin Petrograd'da, fabrika işçileri, garnizondaki askerlerin politik rehberliğini yapıyordu. Aynı şey Kronstadt için de geçerliydi. Yerel Bolşevik Komiteleri, garnizonların devrime hazırlanmasında önemi bir faktördüler.

İşçiler ile askerler arasındaki temasın ne denli sık olduğunun bir örneği, Petrograd'dan ayrılan askerlerin, devrimci sloganların yaygınlaştırılmasındaki çabalarıdır. 2. Makineli Tüfek Alayı'nın bölüklerinden birisi, cepheden ayrılışını şöyle ilan ediyordu:

“Makineli Tüfek Alayı'nın 5. Bölüğü'nün tüfekçileri olan bizler, bu yılın 5 Ekiminde yaptığımız toplantıda, bölük sancağı sorununu tartıştık ve yeterli paramız olmadığı için Treugolnik fabrikasındaki işçi yoldaşlardan yardım talep etmeye karar verdik. Bu fabrikadaki işçi yoldaşlar, komitelerinin fonundan bize 200 ruble verecekler. Bizler, cepheye katılmak için kentten ayrılmak üzere bulunan makineli tüfekçiler, bu desteğe teşekkür ediyoruz ve şunların sağlanmasına çalışacağımızı bildiriyoruz: 1) Öteki devletler ile yapılan gizli anlaşmaların derhal açıklanması; 2) Barış görüşmelerine hemen başlanması; 3) Derhal bütün büyük toprakların Köylü Komiteleri'ne devredilmesi; 4) Üretim üzerinde denetim kurulması; 5) Sovyetlerin iktidara el koymaları. Biz makineli tüfekçiler, Bolşevik Partisi'ne üye olmamakla beraber, onun bütün talep ve sloganları için ölmeye hazır olduğumuzu bildiririz. Bölüğümüz 107 kişiden oluşmaktadır ve halen Strelna'da bulunmaktadır. Yukarıdaki hususlar oy birliği ile karar altına alınmıştır.”³⁸

Fabrika işçileri ile alaylar arasında sağlıklı bağlar kurulmuş ve bunun sonucu olarak Ekim Devrimi'nin başarıya ulaşmasının ön koşulu hazırlanmıştır. Putilov fabrikası işçilerinin İsmailovski Alayı askerlerine gönderdikleri bir mektupta örneğin şöyle denilmektedir:

“Kornilov ayaklanması sırasında, alaya tahsis edilmiş olan sahra mutfağı için, fabrika komitesine yazılan 13 Eylül tarihli mektupla il-

gili olarak, size şunları bildirmek isteriz ki, Putilov işçileri, İsmailovski Alayı'ndaki sevgili yoldaşları ile, sahra mutfakları gibi önemsiz şeyler şöyle dursun, kendilerini Çarlık rejimine adayan ve bunun için halkın tutsaklığını sürdürmek isteyen generallerin girişecekleri her türden karşıdevrimci harekete karşı, her türlü savaş malzemesini alayınızın emrine vermeye hazırdır. Fabrika Komitesi, sizlere yoldaşça selam ve sevgilerini gönderir ve aynı duyguların, İsmailovski Alayı'nın, devrim için çarpan kalplerinde de yaşamakta olduğundan da emindir. Alayınızın askerleri ile Putilov işçilerinin kalpleri, devrimin tehlikeye düşmesi anında tek bir yürek gibi çarpacaktır.”³⁹

Sanayi merkezlerindeki işçilerin, askerler üzerindeki etkisinin denli büyük olduğu, Karadeniz Filosu Komutanı'nın, Başkomutanlığı'na gönderdiği 26 Eylül tarihli mektubunda açıkça görülür:

“Nikolayev kentinde bulunan 45. Yedek Piyade Alayı, şu anda tam bir disiplinsizlik içerisindedir ve limanlar ile fabrikaların korunmasında kullanılamaz halledirler. ... Askerlerin büyük bir kısmı Nikolayev kentinin sivil halkı ile kaynaşmış olup, kent sokaklarında bunlar ile geniş toplantı ve mitingler yapmaktadırlar.”⁴⁰

Sanayi merkezlerinin çoğunda durum zaten bu haldeydi. Proletarya devrimine hazırlanan Bolşevik Partisi Merkez Komitesi, silahlı kuvvetler arasındaki çalışmalara büyük önem vermiştir. Merkez Komite, yaptığı toplantılarda devamlı olarak, askerler içerisindeki çalışmaları tartışmış ve devrim ile karşıdevrimin güçlerini tayin ve tespit etmeye özen göstermiştir. Bolşeviklerin askeri örgütleri, erler ile sıkı temas kurmuşlar, cephedeki birlikler içerisinde parti çalışmaları yapmışlardır. Askerlere her türlü devrimci yayınlar ulaştırılmış, eğitimler gönderilmiş konferanslar verilmiştir.

Bolşeviklerin, Minsk'te 1-3 Eylül tarihleri arasında yaptıkları bir toplantıya, ordudan 3651, bölgeden 2410 parti üyesi katılmıştır. Bu toplantıdan iki hafta sonra, yine Minsk'te bir Bölge Bolşevik Konferansı düzenlenmiş ve bu konferansa 88 delege katılmıştır. Bu delegeler, 4118 parti üyesini temsil etmişlerdir. Bu konferanstan on gün sonra da 2. Ordu 1. Bolşevik Konferansı, Nesviz kentinde yapılmış ve buna, 5124 parti üyesi ile 12 bin sempatzanı temsil

eden 137 delege katılmıştır. Cephenin öteki kesimlerinde de Bolşevik çalışmalar aynı biçimde yürütülmüştür.

Bolşevikleşmesi ile birlikte ordu, gitgide artan bir kararlılıkla politik talepler ileri sürmeye başladı. 712. Saltikova-Nevski Piyade Alayı'nın, Eylül ayında yaptığı bir toplantıda, o sırada askerler arasındaki durumu yansıtan şu kararlar alındı:

“Hükümette, demokrasi ile burjuvazi arasındaki altı aylık işbirliği, sadece savaşın sürüp gitmesi, kazanılan özgürlüklerin pekiştirilmesinin geciktirilmesi, Kurucu Meclis'in bir türlü açılmaması, devrimci demokraseye karşı amansız bir mücadelenin sürdürülmesi sonucunu vermiştir. Bunun en çarpıcı örneği Kornilov ayaklanmasıdır. Bütün bunlardan şu sonuç çıkmaktadır ki, devrimin kazançlarının korunması bakımından, hükümette, demokrasi ile burjuvazinin daha fazla işbirliği yapması hem gereksiz hem de imkânsızdır.”⁴¹

Ekim ayı boyunca, iktidarın Sovyetlere devri isteği, ordu içerisinde daha da belirgin hale geldi. Piyade, süvari, topçu, sıhhiye birlikleri karar üzerine karar alarak, Kerenski hükümetine güvensizliklerini dile getiriyorlardı ve iktidarın proleter ve köylü Sovyetler'e devredilmesini ısrarla talep ediyorlardı.

Ordudaki devrimci gelişmenin çok çarpıcı bir örneği, subaylara karşı uygulanan yeni yöntemde görülebilir. Askerler subaylara artık itaat etmiyor, onları tutukluyor ve çok gerici olanları öldürüyorlardı. Bunların yerine aralarından yenilerini seçiyorlardı. Böylece, komutanlarını kendileri seçerek ordu, devrimci ruhun gelişmesinde önemli bir adım atmış oluyordu. Bu mücadele biçimi ile askerler, artık orduda iktidar sorununu çözmüş oluyorlardı. Generalerin verdikleri raporlar büyük bir endişeyi dile getiriyordu:

“Özel Ordu'nun 4. Taburu'nda, 3. Bölük Komutanı ile levazım subayı görevlerinden atılmış ve bunların yerine askerler seçilmiştir; 684. Birlik Komiseri komutan seçilmiştir; 3. Muhafız Taburu Sıhhiye Birliği Komitesi, buradaki görevliyi yerinden alarak, bütün teçizata el koymuştur; ambulans bölümü komitesi, baş operatör ile levazım subayını ve hastabakıcıları görevlerinden almış ve bunların yerine yeni kimseler getirilmiştir; 41. Kolordu'nun 74. Tümeni'nde, Tümen Ko-

miserliği ile levazım subaylığı makamları kaldırılmış ve bunların görevleri özel bir komisyona verilmiştir. 53. Sibirya Alayı buranın boşaltılmasından sonra gelen komutanı kabul etmemiş ve 11. Ordu'nun karargâh birlikleri komitesi, subaylara at verilmesi konusu ile bunların izin durumlarını denetim altına almış ve silahlarına el koymuştur; bu subaylar baraka hizmetleri ile görevlendirilmişlerdir.”⁴²

Ordudaki devrimci hareketler, savaş bölgesindeki köylü hareketleri ile birleşmiştir. Wolmar bölgesi Milis Şefi Schumann, Güneybatı bölgesinde yaptığı bir teftişten sonra verdiği 10 Ekim tarihli raporunda, Posendorf kırsal kesiminde “hasadı yapılan çavdar, buğday, yonca ve samanın, toprak beylerinin ellerinden alındığını” bildirmiştir.⁴³

Cepheye bitişik bütün bölgelerde, Kuzey Cephesi'nden Roman-ya Cephesi'ne kadar, neredeyse bütün malikâneler, askerler ve köylüler tarafından yakılıp yıkılmıştır. Askerler, köylülerin dile getirdikleri isteklerinin silahlı temsilcileri olarak hareket etmişler ve bu hareketler, köylülerin toprak beylerine ve Kulaklara karşı duydukları nefretin bir ifadesi olmuştur.

Aşağıda, cephedeki askerlerden birinin akrabalarına yazdığı mektuptan bir parça bulunmaktadır:

“Sizlerden, hiç tereddüt etmeden hayvanlarınızı beyin toprakları üzerinde otlatmanızı ve bu koca göbekli köpeklere sormaksızın topraklarını sürmenizi istiyorum. Onlar bizim kanımızı yeterince emdiler. Derhal bütün işleri ele alınız ve şunu biliniz ki, her iş bitene kadar silahlarımızı bırakmayacağız ve evlerimize elimizde silahla döneceğiz.”⁴⁴

Bu askerin mektupları, köylüler için birer talimat olmuş ve devrimin gelişmesi üzerinde büyük etkileri olmuştur. Aslında ordu, sömürücülere karşı devrimci bir mücedeleye girmiş ve Bolşevik Partisi'nin başarısında büyük rol oynamıştır. Bu durum, 18. Sibirya Tümeni Komutanı'nın raporunda açıkça ifadesini bulmuştur:

“70. Alay Komutanı bana, alayda tam bir anarşinin hüküm sürdüğünü ve Bolşevik düşüncelerin yasa halini aldığını bildirmiştir.”⁴⁵

Zaten, proletarya devrimi için verilen kesin sonuçlu savaş gelip çatığında, Bolşevik fikir ve düşünceler, silah altındaki çok sayıda

insan için bir ‘yasa’ halini almıştır. Daha sonraları, Kurucu Meclis seçiminin sonuçlarını analiz eden Lenin şunları söylemiştir:

“... Orduda ... 1917 Kasımında Bolşevikler, politik bir *vurucu güce* sahip olmuşlar ve bu durum onlara, kesin sonucun alınacağı noktaya gelindiğinde büyük bir güç üstünlüğü sağlamıştır. Bolşevikler, Kuzey ve Batı cephelerinde ezici bir çoğunluğa sahip bulundukları için, *köylüleri Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin* etkisinden kurtaracak zaman ve fırsatı elde etmişlerdir. ... Böylece ordunun, proletaryanın verdiği Ekim Devrimi ile iktidarı ele geçirmesine engel olması imkân ve ihtimali ortadan kalkmıştır.”⁴⁶

Kendi çıkarlarını idrak ettikleri zaman askerlerin gösterdikleri devrimci acelecilik, onların bir an evvel Sovyet iktidarının gerçekleşmesini istemeleri sonucunu doğal olarak vermiştir. 3. Ordu askerleri Asker Vekilleri Sovyeti’ne şöyle yazıyorlardı:

“Yoldaşlar, Kerenski’ye hiç aldırmayınız. O bizi uçurumun kenarına doğru götürüyor; bizi böylece mahvedecek. Asker yoldaşlar, barışın gelmesini isteyiniz. Cepheyi daha fazla tutmamız olanaksızdır. Unutmayınız ki, evimizde ailelerimiz açlıktan kırılıyor! Bunlar bizim babalarımız, karılarımız ve çocuklarımız; bizim köpeklerimiz değil! Yoldaşlar burjuvaziye kulak asmayın. Kahrolsun Savaş, Yaşasın Kurucu Meclis ve Yaşasın Bolşevik Yoldaşlar!”⁴⁷

“Yaşasın Bolşevik Yoldaşlar” çığlığı orduda gitgide daha fazla duyulmaya başladı. Bunu, şu ya da bu biçimde, pek çok asker mektubunda görmek mümkündür. Bir grup yaralı asker şunları yazıyordu:

“Bizler Bolşevik yoldaşlardan şunu talep ediyoruz ki: Bir an evvel Bay Kerenski’nin işini bitiriniz! Onu, Kornilov ile aynı çengele asınız. Hükümet derhal halka, yani Köylü ve Asker Vekilleri Sovyeti’ne devredilmelidir. Kahrolsun Geçici Hükümet! Yaşasın Halk Hükümeti! İşçi ve asker yoldaşlar, silahlarınızı elden bırakmayınız! Burjuvazi ile onun Geçici Hükümet’ini tepelemek ve üyelerini asmak için istikamet Petrograd! Cephelerdeki askerlerin ıstıraplı sabrı artık tükenmiştir. Yaşasın ihtilal!”⁴⁸

Gerçekten de, cephelerdeki askerlerin sabrı artık taşmıştı! Cephe, büyük bir çoğunlukla Kerenski hükümetinin devrilmesine yardımcı olmaya hazırdı.

YAKLAŞAN DEVRİM KARŞISINDA UZLAŞMACILARIN MANEVRALARI VE BURJUVAZİNİN PLANLARI

I SOSYALİST DEVRİMCİLER İLE MENŞEVİKLER BURJUVAZİNİN SON DAYANAKLARI

Devrimci ruhun, proletarya ile çalışan köylülerin arasında hızla yayılması, küçük-burjuva partilerinin dayandığı sosyal temellerin sarsılmasına ve yıkılmasına yardımcı oldu.

Kornilov ayaklanmasının bastırılmasından sonra Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler, devrimci hareketin baskısıyla, Kışlık Saray'da boy gösterdiler ve partileri adına, Kadetlerin hükümetten çıkartılması talebinde bulundular. Ne var ki, kitle hareketi çoktan, küçük-burjuva partileri için kabul edilebilir sınırları aşmıştı. Kadetlerin hükümetten atılması, devrimin yükselişini durduramazdı. Şimdi istenen, "Bütün İktidarın Sovyetlere Devri" idi. Bu sloganın örgütleyici gücü, kitleleri sımsıkı birbirine bağlamıştı. Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, büyük bir acele içerisinde devrimin önüne yeni bir set çekme ve sonra da, onu daha güvenli kanallara sevk etme çabasına düştüler.

1 Eylül tarihinde, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti Bütün Rusya Merkez Yürütme Komitesi ile, Bütün Rusya Köylü Vekilleri Merkez Yürütme Komitesi ortak bir toplantı yaptı. Devrimden ödleri kopan küçük-burjuva partilerinin liderleri, "Bütün İktidar Sovyetlere" sloganına karşı genel demokratik bir kongre toplanması talebini öne sürdüler. Menşevik lider Skobelev, ortak toplantıda, "Bütün iktidarı kendi ellerimize almak, devrime karşı bir cinayet olur"¹ diyordu.

Kendisini devrimden soyutlama çabası içerisine düşen Sosyalist Devrimci lider Avksentyev, Sovyet Merkez Yürütme Komitesi'ne,

Kornilov ile savaşmak üzere Finlandiya Cephesi'nden birlikler çektiği için şiddetle suçluyor ve işçilerin silahlanmasına karşı çıkıyordu. Böylece Avksentyev, devrimin çok gerilerinde kaldığını ortaya koymuş oluyordu. Oturum bir kongre toplanmasını karara bağladı:

“Ülkeyi bir Kurucu Meclis kurulmasına götürebilecek bir hükümetin kurulması sorununu çözümleyebilecek, bütün demokratik örgütlenmeleri kapsayacak bir kongrenin toplanması.”²

Bu demokratik kongre, aslında, devrimci kabarmayı denetleyebilecek ya da saptırabilecek bir barajdan başka bir şey değildi. İşte bu kongre ya da Demokratik Konferans, 14 Eylül'de toplandı. Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler, çeşitli küçük-burjuva ve burjuva örgütlerinin delege sayısını artırarak, işçi ve köylü temsilcilerinin sayısını azaltmak için ellerinden geleni yaptılar. İşçi ve Asker Vekilleri Şovyeti 230 delege seçti. Sendikalara 100 vekil ayrıldı ama buna karşılık, işbirlikçi partilerin etkisi altındaki derneklere 120 vekil seçme hakkı tanındı. Cephedeki koskoca orduya ise, yalnız 83 vekil, gerici Kazak birliklerine ise 36 vekil hakkı tanındı.

Ne ki, “düzenbazların” –Lenin, Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklere bu damgayı vurmuştu– bütün çabalarına karşın, devrimci şahlanışın önüne dikilen baraj istedikleri güçte olmadı. Bu konferansta, 766 delege, burjuva partileri ile koalisyonun lehinde oy kullandı, 688 delege buna karşı çıktı. 38 delege ise oylamaya katılmadı.

Koalisyon konusunda iki öneri sunuldu:

“1. Koalisyon ne Kadet Partisi'nden ve ne de Kornilov komplosuna bulaşmış öteki partilerden elemanları içine almayacaktı.

2. Koalisyona, Ulusal Özgürlük Partisi giremeyecekti.”³

İlk önerinin kabulü, burjuvazi ile koalisyon olanağını ortadan kaldırıyordu, zira, Kornilov ayaklanması ile, şu ya da bu biçimde ilişki içerisinde olmamış tek burjuva partisi yoktu. Menşevikler ile Sosyalist Devrimcilerin bütün çabalarına rağmen, bu ikinci öneri kabul edildi. 798 oy lehte, 138 oy aleyhte çıkmış, 80 delege oylamaya katılmamıştı.

Konferans, sola doğru bir eğilimi açıkça gösteriyordu. Bütün küçük manevralar boşa çıkmış, çoğunluk halktan yana oy kullan-

mış, Kadetler devre dışı bırakılmıştı. Yine de gericiler çabalarını sürdürmeye devam ettiler ve 20 Eylül'de yapılan bir toplantıda –ki, buna bütün partilerin temsilcileri katılmıştı– yeniden koalisyon konusu gündeme getirildi ama yine, 60 aleyhte, 50 lehte oy ile öneri reddedildi.

Küçük-burjuva politikaçıları, bir manevra daha yaptılar. Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, geçici olarak koalisyon sorununu bir yana bıraktılar ve hükümete karşı sorumlu olacak bir Demokratik Konsey kurulması önerisini getirdiler. Menşeviklerin teklifi ile, bu Demokratik Konferansın başkanlık divanı, bütün parti ve grupların bu örgütte güçleri oranında temsil edilmelerine karar verdi. Yine Menşeviklerin önerisi ile, eğer yeni kurulacak Geçici Hükümet'e, burjuvaziden bakanlar atanır ise, bunlar Demokratik Konseye de seçilmiş sayılacaklardı. Bu öneri, ne yazık ki, 48'e karşı 56 oyla kabul edildi. 10 delege çekimser kalmıştı. Ama uzlaşmacıların bütün bu başarılı manevralarına karşın kitlelerin sola doğru kayması önlenemiyor, Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin işbirlikçi yüzleri gitgide açığa çıkıyordu. Küçük-burjuva partilerinden kitle halindeki ayrılımlar partinin yapısını etkiliyordu. Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin partilerinde çatlamalar başlamıştı. Menşevik fraksiyonun fırtınalı bir oturumu, Demokratik Konferansın hemen arifesinde, 13 Eylül'de yapıldı. İflas halindeki liderler birbirlerini, politik yanlışlar yapmakla suçluyor, Menşevikliğin çöküş nedenleri üzerinde birbirlerine giriyorlar ve Bolşevik fikirlerin gitgide yayılmasının suçunu karşılarındakilere atıyorlardı. Menşevik fraksiyon, birbirine düşman üç gruba ayrılmıştı. İki gün süren bir tartışmadan sonra, 75 üye koalisyon aleyhine, 65 üye ise lehine oy kullandı. Bunun sonucu, Çereteli, Demokratik Konferans'ta koalisyon lehine konuşma yaptığı zaman, aslında bu, parti kararına aykırıydı.

Sosyalist Devrimcilerin saflarındaki memnuniyetsizlik daha da berterdi. 10 Eylül 1917'de Petrograd'da yapılan, 7. Eyalet Konferansı'nda, partide sol kanadı oluşturanlar, Merkez Komite'yi ağır bir biçimde eleştirdiler. Menşevik Parti de, Sosyalist Devrimci Parti de iki kanada bölünmüştü. Alt kademeyi oluşturan üyeler, devrimci saflara geçmiş, lider kadrolar, burjuvaziyle ittifaklarını daha da pekiştirmişlerdi.

Sosyalist Devrimci Parti'nin işçi ve köylü üyeleri, kitle halinde partiyi terk ediyorlardı. Parti içi disiplin hızla bozuluyordu. Parti Merkez Komitesi, Savinkov'un gelerek, Kornilov ile ilişkisi konusunda kendilerine ifade vermesini istiyordu. Savinkov bunu reddediyor ve kendisini, "sözde" devrimci Breşko-Breşkovskaya'nın başını çektiği geniş bir grup destekliyordu. Partideki sol kanat devamlı güç kazanıyordu. 1917 Mayıs'ında yapılan 3. Kongrede, küçük bir solcu grup, çoğunluğun uzlaşmacı politikasını protesto eden bir bildiri yayımladı. Sol kanat, partiden kopmaksızın Mayıs ayından itibaren merkez komitesinden bağımsız bir politika izledi. Bu kanadın öncülüğünü, Spiridonova, Kolegayev, Proşyan, Bitsenko, Natanson, Sehreyder ve Kamkov gibi seçkin kimseler yapıyordu.

Bu partideki sol ve sağ kanat, en başta Geçici Hükümet ve toprak sorunu konusunda ayrılıyorlardı. Sol kanat, "Bütün İktidar Sovyetlere" sloganına henüz katılmadıkları halde, burjuvaziye kotalisyona karşı tavır koyuyordu. Bu kanat, "Sovyetler"i bir denetim organı gibi görüyor ve bu bakımdan da sol Menşeviklerin düşükleri yanlışı paylaşmış oluyorlardı. Tarım sorununda da gerçekçi bir tutum gösteriyorlar ve büyük toprakların derhal paylaşılmasını savunuyorlardı.

Sosyalist Devrimci Parti, bu dağılma halini gizlemeye çalışıyor ve partiden ayrılmalarını önlemek için büyük çaba harcıyordu. Sol kanat, parti politikasını haince bulduğunu öne sürerek, yapılan toplantılara katılmayınca, Merkez Komite bir bildiri yayınlayarak bu beyanlarına karşın bunların hâlâ parti üyesi olarak kaldıklarını ilan ediyordu.

Ama bu geniş görüşlü manevra bile, Sosyalist Devrimci liderleri kurtarmaya yetmedi. Bunların güçleri işçiler ile köylüler arasında süratle azalıyordu. Kitlelerin Sosyalist Devrimci Parti ile Menşevik Partisi'nden kitleler halinde kopup ayrılmaları, Sovyetlere yapılan yeni seçimlerde iyiden iyiye hızlandı. Bu yeni seçimlerde uzlaşmacı üyeler kaybediyor ve Sovyetler neredeyse tamamen Bolşeviklerin eline geçiyordu.

Uzlaşmacıların çevirdikleri bütün manevralar öyle görünüyordu ki boşa çıkıyordu.

BURJUVAZİNİN DEVRİMİ ÖNLEME ÇABAÇARI

Küçük-burjuva uşakları, kitleleri kandırmak için ellerinden geleni yaparken, burjuvazi ile toprak beyleri de, yaklaşan devrime yeni bir darbe vurmak için kuvvetlerini seferber etmeye çalışıyordu. Lenin uzun yıllar önce, emekçiler ile savaşmak için burjuvazinin iki yöntem kullandığına işaret etmişti. Daha 1910 yılında şöyle yazıyordu:

“Burjuvazi her ülkede, kendi çıkarlarını korumak, egemenliğini sürdürmek için iki yöntem kullanır ve bu iki yöntem, bir zaman gelir, birbirini izler, bir başka zamanda da birbiri içerisine geçer ve çeşitli kompozisyonlar oluşturur. Bunlardan ilki ‘zor’ yöntemidir. Emekçi hareketlerine karşı hiçbir taviz verilmez, bütün eski ve köhnemiş kurumlar desteklenir, her türlü reform reddedilir. ... İkinci yöntemde ise, sözde ‘liberalizm’ uygulanır, politik hakların gelişmesine doğru adımlar atılır, reformlar yapılır, ödünler verilir, vs.”⁴

Kornilov yenilgisinin etkisi altında ve devrimci duyguların hızlı gelişmesi karşısında burjuvazi, halka bazı ödünler vermek zorunluluğunu duydu. Eylül ayının başında –otokrasinin devrilmesinden altı ay sonra–, Geçici Hükümet nihayet Rusya’yı bir cumhuriyet olarak ilan etti. Bunun öneminin ne kadar az olduğu, hiçbir yabancı hükümete bu değişikliğin haber verilmemesinden anlaşılabilir. Bütün amaç, geçici olarak halkı yatıştırmaktı.

Eninde sonunda, devrimin kendilerini silip süpüreceğini anlayan burjuvazi, tekrar bütün dikkatini Bolşeviklere, kitlelerin devrimci öncülerine çevirdi. Casusluk ve vatana ihanet suçlamaları birbirini izliyordu. Burjuva ve küçük-burjuva gazeteleri, Bolşevik Partisi’nin liderlerine karşı bir iftira kampanyası açmışlardı. Lenin vahşice sürdürülen bu kampanya için şöyle diyordu:

“Çarlık, vahşice, zalimce ve gaddarca peşimize düştü. Cumhuriyetçi burjuvazi ise, *pislik* içerisindeydi; nefret ettiği proletarya devrimcilerinin ve enternasyonalistlerin ününü, iftirayla, yalanla, küçük düşürmeyle ve söyentiler çıkartarak ve başka yollardan çamura bulaştırmaya büyük çaba gösterdi.”⁵

Ucuz basını satın alarak ve Sosyalist Devrimci ve Menşevik gazetelerin yardımları ile burjuvazi, bir saldırı için ilk adımları attı. General Kornilov hâlâ serbestti. “Cumhuriyetçi” Genel Vali Palçinski, Konilovculuğun temizlenmesini talep eden *Raboçi* (İşçi) gazetesinin kapatılmasını emretti. Temmuz gösterileri sırasında tutuklanan Bolşevikler hâlâ hapiste oldukları halde, Kornilov’un suç ortakları ellerini kollarını sallayarak dolaşıyorlardı.

Hükümet gitgide azıtıyordu. 4 Eylül’de Kerenski, Kornilov ile savaşmak için kurulan bütün komitelerin dağıtılmasını emretti. Devrimci birliklerin silahsızlandırılmaları da isteniyordu. Ayrıca Kerenski, Sovyetlerin gerçek hükümet halini aldığı Taşkent’e, General Korovnihenko komutasında bir bastırma kuvveti gönderilmesini emretti. Kerenski, Korovnihenko’ya şu telgrafı göndermişti:

“Derhal görevinizin başına hareket ediniz. Asiler ile müzakere etmeniz yasaklanmıştır. Tereddüde artık göz yumulmamalıdır. En şiddetli önlemler alınmalıdır.”⁶

Görünen o ki, devrimin dalgaları bütün ülkede kabarmış durumdaydı; buna hiçbir önlem engel olamazdı. Geçici Hükümet’in, yükselen devrim dalgası ile baş etmesi olanaksızdı. Burjuvazi artık, bütün çabaları boşa gittiği takdirde eğer devrim başarıya ulaşırsa ne yapabileceğini düşünmeye başlamıştı. Bir yandan kendi güçlerini bir araya topluyor, öte yandan da, devrimci Petrograd’ı silahsızlandırmaya çalışıyordu.

Burjuvazi ilk olarak, Kazakları harekete hazırlamaya karar verdi. 3 Ekim tarihinde, Kazak Konseyi’nden delegeler, başbakan yardımcısı Konovalov’u ziyaret ederek, Kurucu Meclis seçimlerinde, Kazakların ayrı bir oy organı oluşturmasını önerdi. Geçici Hükümet bunu hemen kabul etti; böylece komutanlar, Kazak askerleri üzerinde denetimlerini sürdürebileceklerdi. Ama Petrograd’daki devrimci durum ile halk kitlelerinin gösterdikleri uyanıklık, bu hazırlığı büyük ölçüde engelliyordu. Bu durumda burjuvazi, bu önlemin Kazak bölgelerinde uygulanmasına karar verdi. Karşıdevrimci liderlerden General Alekseyev, Genel Karargâh’a yazdığı bir yazıda bu bölgenin seçilmesi konusunda diyordu ki:

“Seçilen bölge, nispeten sakin durumda olmalı, düzen bozulmamış olmalıdır. İşte buradan, tıpkı bir petrol yatağı gibi, bizim için gerekli olan değerler çevreye yayılmaya başlamalı ve etkili olmalıdır.”⁷

Burjuvazinin yaptığı planlara uygun olarak Geçici Hükümet, 4 Ekim’de yaptığı gizli bir toplantıda, devrimci Petrograd’dan, Kazak bölgelerine daha yakın bulunan Moskovâ’ya kaçma kararını aldı. Proletarya ile devrimci garnizonun kaçışa engel olmasından korktukları için, Hükümet, bu karardan parlamentoya bilgi vermedi ve bu arada halk oyunu hazırlamak için çalışmaya başladı. Önce, Bütün Rusya Sovyetleri Merkez Yürütme Komitesi’nin, Moskova’ya taşınması sorunu ortaya atıldı. Hükümet, bu komitenin özel bir nitelikte olduğunu ve Moskova’ya taşınmasına kimsenin engel olmayacağını düşünüyordu. Ne var ki, Geçici Hükümet’in endişelerinin de yersiz olmadığı belli oluyordu. Bolşevikler çevrilen manevranın farkında idiler. Bolşevikler halk kitlelerine, hükümetin asıl amacının, devrimci başkenti Alman birliklerine teslim etmek olduğunu anlatıyorlardı. Tıpkı daha önce Riga’nın teslim edildiği gibi, devrim, Alman süngülerinin yardımı ile başkent Petrograd’da ezildikten sonra, hiç kuşkusuz, sıra bütün ülkedeki devrimci merkezlerle gelecekti.

Burjuvazinin bu planını, Rodzyanko ağzından geçiriverdi. Moskova’daki bir kongrede konuşan Rodzyanko, Petrograd’ın teslim olması gerektiğini söyledi ve bu sözlerini şu ifadeyle destekledi:

“Petrograd’daki merkezi kuruluşların mahvolmasından korkulmaktadır. Ben buna şu yanıtı verdim: Bütün bu kuruluşların mahvolmasından çok memnun kalacağımı, zira bunların Rusya’ya felaketten başka bir şey getirmediğini söyledim. ... Riga’nın teslim olmasından sonra, bu bölgede şimdiye kadar hiç görülmemiş bir sulh ve sükun hakim oldu: Elebaşlarından onlarcası kurşuna dizildi, polis eski otoritesini kurdu ve kent tamamen aydınlandı ve güvenli hale geldi.”⁸

Başkentin devrimci asker ve işçileri, buna şiddetle karşı çıktılar. Halk kitlelerinin baskısı altında küçük-burjuvalar tekrar söylenmeye başladılar ve hükümeti, Moskova’ya taşınma planından vazgeçirmeye çalıştılar.

Geçici Hükümet, manevralarına devam ederek, başka bir aldatıcı öneri getirdiler. Boşaltma planına karşı protesto hareketlerinin teppe noktasına ulaştığı 6 Ekim’de, hükümet, IV. Duma’yı dağıtmaya karar verdi. Aslında işçiler, bu karşıdevrim merkezinin dağıtılmasından yanaydılar ve bunu devrimin ilk gününden beri istiyorlardı.

Hükümetin bu tutumuna karşı öfke öyle boyutlara ulaştı ki, 12 Ekim’de Kerenski, Savunma Komisyonu’nun önünde, Petrograd’ı terk etmek şöyle dursun, Kurucu Meclis’in bile bu kentte toplanmasından yana olduğunu söylemek zorunda kaldı. Komisyon yatıştırıcı bir karar alarak, hükümetin Petrograd’ı son sipere kadar savunacağını ilan etti ve Kerenski, halka, bu yolda bir beyanda bulunmak zorunda kaldı.

Ertesi gün 13 Ekim’de Kerenski, Geçici Parlamento’da yaptığı konuşmada, hükümetin Petrograd’dan kaçma hazırlığı yaptığı konusundaki söylentileri yalanladı. Basın hükümetin planlarını çarpıtmıştı. Zaten onlar, “Petrograd’ı düşmana teslim etmeyi asla düşünmemişlerdi.”⁹

Böylece halkın önünde yalan söylüyorlar, etrafa iftira saçıyorlar ve ardından da güvence veriyorlardı ama, gizliden gizliye de başkentin teslim olması hazırlıklarını sürdürüyorlardı.

Karşıdevrimciler ise, açıkça programlarını ilan ediyorlardı. Kamu Adamları Konferansı’nın Konseyi 30 Eylül’de Moskova’da toplandı. Bu organ, Kornilov ayaklanmasından önce oluşturulmuştu ve amacı da, “anarşiye” karşı savaşılan bütün kuvvetleri bir araya toplamaktı. Yeni bir kongrenin 12 Ekim’de toplanmasına karar verildi. Bu kuruluşun en aktif üyelerinden biri olan M. Rodzyanko, kongrede şu konuşmayı yaptı:

“12 Ekim’de toplanacak olan Kamu Adamlarının yeni kongresine büyük önem vermekteyim. Burada, olup bitenler, açıkça, cesaretle ve yüksek sesle haykırılmalıdır. Hükümetin iki sandalye arasında oturmasının imkânsızlığı ilân edilmelidir. Ya Bolşevikler ya da Milli Selamet Bakanlığı!”¹⁰

Rodzyanko burada açıkça Bolşevikliğe bir son verilmesini istiyordu. Kongrenin zaten başlıca amacı buydu. Kongrede konuşan General Brusilov ile Ruzski, ordunun yozlaştığından söz ediyorlar,

acil önlem alınmasını istiyorlardı. General Brusilov, “düzenin” kurulması için örgütlenme ve birleşme çağrısında bulunuyordu:

“Örgütlü ve güçlü olursanız size saygı duyarlar ve sizden korkarlar. Bizim büyük bir hasretle beklediğimiz düzen mutlaka kurulacaktır.”¹¹

Bu konuya ilk konuşmacı olan A. S. Belorüşsov da değinmişti:

“İlk ve en önemli amaç, konferansta temsil edilen unsurların bir örgüt içerisinde birleştirilmesidir. Bu örgüt bütün ülkeyi kapsayacak kadar genişletilmeli, ulusal çıkarlar ile ilgilenen herkesi kapsamalıdır.”¹²

Toprak sorununu, Bütün Rusya Arazi Sahipleri Birliği temsilcisi, Dimitrenko ele alıyor ve hükümetin köylü hareketlerine karşı acil önlemler almasını istiyordu.

Karşıdevrimciler, tarımsal sorunun çözümlenmesine karşı çıkmanın yanı sıra, toprağın şimdi olduğu gibi, toprak beylerinin mülkiyetinde kalmasını şiddetle savunuyorlardı. Toprak Sahipleri Birliği şunu talep ediyordu:

1. Geçici Hükümet, köylülerin yıkıcı faaliyetlerinin neden olduğu kayıpların telafisi ve toprak beylerine tazminat ödenmesi için yasa çıkartmalıdır.

2. Komiser seçimi uygulamasına son verilmeli, yerel komiserler merkezden atanmalı ve hükümete karşı sorumlu olmalıdır.

3. Komiserler, vatandaşların canını ve malını korumakla yükümlü olmalı ve bu amacın gerçekleşmesi için emirlerine kuvvet verilmelidir.

Ordu sorununda kongre, Kornilov’unki ile aynı programı öne sürüyordu: Generallerin otoritelerinin yeniden kurulması ve komiserler ile ordu komitelerinin kaldırılması. Kongre ayrıca, askeri selamın derhal yürürlüğe konmasını ve subayların otoritelerinin sağlanmasını istiyordu. Ayrıca:

“Subay safları içerisine sızan elemanların temizlenmesi” talep ediliyordu.¹³

Ordu ve Donanma Subayları Birliği, hükümet kuruluşları statüsüne yükseltilecekti. Karşıdevrimciler, Şubat Devrimi’nden sonra ordudan atılan general ve subayların tekrar orduya dönmelerini de

talep ediyordu. Kongre, yalnız Kornilov'un programını hayata geçirmekle kalmıyor, bu programın uygulanması için gerekli örgütlerin kurulmasını da istiyordu.

“Tek bir çözüm vardır: Anayasal teminatları askıya almak ve olağanüstü halin ilan edilmesidir. Bu katı bir önlemdir, ancak başka çare de yoktur. Bu sıkıyönetim hali, hiç kuşkusuz yerel makamlara ya da kendilerine Köylü ve Asker Vekilleri adını takanlar tarafından değil, yasa ile yetki verilmiş tek bir kişi tarafından yürütülmelidir.”¹⁴

Demek oluyor ki, devrimden ülkeyi kurtaracak tek çare askeri bir diktatörlük oluyor!

Bu kongre ile eş zamanlı olarak, Kadet Partisi'nin bir yıllık kongresi de Moskova'da yapıldı. Kadetlerin, Milyukov tarafından oluşturulan platformu, halk düşmanlarının neler talep ettiklerini açıkça göstermektedir:

1. Savaşın, müttefikler ile birlikte zafere kadar sürdürülmesi.
2. Ordunun savaş gücünün artırılması ve komutanların yetkilerinin eski düzeyine yükseltilmesi, disiplin sağlayıcı önlemlerin alınması.
3. Tam iktidara sahip ve Sovyetlerden bağımsız güçlü bir hükümet.
4. Eyaletlerde hükümet otoritesinin yeniden kurulması.
5. Bağımsız yargı organlarının tesisi.

Programlarını yayımladıktan sonra Kornilovcular, devrimci birlikleri Petrograd'dan çekerek, cepheye göndermeye başladılar. Petrograd Askeri Bölge Karargâhı, Petrograd Garnizonu alaylarının yeniden düzenlenerek cepheye gönderilmesini emretti.

Böylece, devrimci başkentten kaçma planı suya düşünce, hiç değilse buradaki devrimci birliklerden kenti temizleme planı uygulamaya kondu. Kuzey Cephesi Başkomutanı ile Savaş Bakanı arasındaki yazışma bunu gösteriyordu.

“Petrograd Garnizonu'ndan birlikleri çekerek cepheye göndermek düşüncesi bana değil size aittir. Ben sizin önerinize olumlu yanıt verdim ve savaşabilecek bütün alayların bana gönderilmesini istedim. Petrograd Garnizonu alaylarının, cepheye gitmek istemedikleri ortaya çıkınca,

temsilciniz ile yapmış olduğum özel konuşmada, bu isteksizlik karşısında, bu birliklerin bizim işimize yaramayacağını bildirdim. Çünkü bu birlikler, bizim başımıza dert olacaktı. ... Ama sizin bunları cepheye göndermedeki ısrarınız üzerine bu öneriyi reddedemedim. Eğer şimdi de bu birliklerin ille de cepheye gönderilmesini istiyorsanız, gene de bu öneriyi reddedemem. Öyle anlaşıyor ki, bu âlâların Petrograd'dan sürülmesi gerekmektedir.”¹⁵

Bu ifadeden anlaşıyor ki, birliklerin emrine gönderilen general, bunların askeri bir değeri bulunmadığını açıkça söylüyor ve sırf hükümet başından atmak istediği için kabul ediyor.

Hükümetin bu yeni manevrası, tıpkı Petrograd'dan kaçma planı gibi, halk tarafından tepkiyle karşılandı. Alaylar, karargâhın emrine başkaldırıyor, bazıları, örneğin Fin Yedek Muhafız Alayı, hükümete güvensizliğini açıkça söylüyor ve iktidarın Sovyetlere devrini talep ediyordu.

Petrograd'dan birliklerin çekilmesi emrinin yayımlandığı 9 Ekim'de, Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi, bir toplantı yaparak, Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin oylarıyla, “gereklilik halinde Petrograd Garnizonu'ndan alayların çekilmesi” için bir karar aldı. 17 Yürütme Komitesi'nin bu toplantısının hemen ardından, Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti bir toplantı yaptı ve büyük bir çoğunlukla yukarıdaki karar reddedilerek, Bolşeviklerin önerisi olan şu karar benimsendi:

“Kerenski hükümeti ülkeyi mahvetmektedir. ... Petrograd'ın ve ülkenin kurtuluşu, iktidarın Sovyetlere devrini gerekli kılmaktadır.”¹⁶

12 Ekim'de, Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi, kapalı kapılar arkasında yaptığı bir toplantıda, askeri birliklerin Petrograd'dan çekilmesi konusunda, aleyhte iki Menşevik oya karşın, bir karar aldı. Aynı toplantıda, Devrimci Askeri Komite'nin görevlerinin, başkentin savunması için gerekli asgari gücün saptanması olduğu kararı alındı. Devrimci Askeri Komite, Petrograd Sovyeti Prezidyumu ile onun askeri kesiminden ve işçi ve parti örgütlerinden temsilcilerden oluşacaktı. Alaylar ile temas sağlama amacı ile Devrimci Askeri Komite'nin girişimi ile bir garnizon konferansı toplan-

masını da karar altına aldı. 13 Ekim’de, 1’e karşı 283 oy ile, Sovyetin Askeri Kesimi, Devrimci Askeri Komite’nin örgütlenmesi planını onayladı.

Karşıdevrimcilerin kışkırttığı saldırılar direnen devrim güçleri, artık saldırıya geçmişlerdi. İşçilerin silahlandırılması ve Devrimci Askeri Komite’nin kurulması, burjuva hükümetine karşı saldırıya geçmenin hazırlığı anlamına geliyordu.

Ve Geçici Hükümet de, zaten bunu, böyle anladı. Hükümetin hemen o gece yaptığı bir toplantıda (13 Ekim), Devrimci Askeri Komite’nin oluşturulması konusunda bir rapor hazırlandı. Petrograd Askeri Bölge Komutanı Polkovnikov, kışlalar ile işçi sınıfı bölgelerinde o günün nasıl geçtiğini bildiriyordu. Başkent’in korunması, Bolşeviklerin girişeceği hareketin silahlı kuvvetlerce ezilmesi için bir dizi önlem alınması kararlaştırıldı ve Kornilov’un cepheye gitmesi kararı ertelendi.

BÜYÜK PROLETARYA DEVRİMİNİN ARİFESİNDE KARŞİDEVİRİMCİ KUVVETLERİN DURUMU

1

BURJUVA ŞOK MÜFREZELERİ

Geçici Hükümet, savaşabilir güçlerini devrimi ezmek için hazırlıyordu. Generaller, askerler üzerindeki otoritelerini hızla kaybetmekle beraber, burjuvazi hiçbir zaman, orduyu, devrimci güçlere karşı kullanma girişiminden vazgeçmemişti. Devrimin kaderi, içerisinde aşağı yukarı 10 milyon işçi ve köylü bulunan orduya bağlıydı. Bunu, burjuvazi de, Bolşevikler de çok iyi biliyorlardı. İşte bu nedenle, karşıdevrimciler, Ekim Devrimi'nden önce de, sonra da, inatla ordu üzerindeki denetimi sürdürmeye çalıştılar.

Karşıdevrimciler, Kuzey Cephesi'nin de, Güney Cephesi'nin de, propagandanın etkisi altında kaldığını biliyor ve hiç kuşkusuz kendileri de boş durmuyorlardı. Generaller her fırsatta ordu üzerindeki denetimlerini sürdürmeye çalışıyorlardı. Ne ki, devrimci süreç, Kuzey ve Batı cephelerinde öylesine bir ilerleme göstermişti ki, Kerenski hükümeti ve askeri yetkililer, buralarda umutlarını yitirmişlerdi.

Karşıdevrimciler için, Güneybatı Cephesi'ndeki durum da bir o kadar umutsuzdu. Ama öteki cephelerde ve özellikle Romanya Cephesi'nde durum farklıydı. Kafkas Cephesi pek önemli değildi, zira, ülkeden soyutlanmış haldeydi.

Romanya Cephesi, devrimci sanayi merkezlerinden çok uzaktı. Bu cephede askerler, Rusça konuşmayan halk tarafından çevrelenmişti ve bu yüzden de, gerici subaylar ile tek başlarına kalmışlardı. Bolşevik gazeteler cepheye sokulmuyordu ve askerler burjuvazinin yutturmacaları ile baş başa kalmışlardı. İ. İ. Vasilyev adında bir asker cephedeki durumu şöyle anlatıyordu:

“Romanya Cephesi’ne gelince, subaylar ile işbirlikçilerinin, saldırı için büyük bir hazırlık içerisinde olduklarını, şok bölükleri ile ölüm bölüklerini örgütlediklerini gördük. Orduda eski rejim egemendi: Tek bir Bolşevik gazete yoktu ve Bolşeviklere karşı müthiş bir kampanya sürdürülüyordu. Bu kampanya öylesine ileri götürülmüştü ki, ‘Bolşevik’ sözcüğünün bile, ‘Bolşak’ yani zengin köylü, ‘kulak’ sözcüğünden türetildiği ve Bolşeviklerin, Çar II. Nikola’yı tahta geçirmeye uğraştıkları ileri sürülüyordu.”¹

Romanya Cephesi’ndeki ordunun, devrimci çevrelerden yalıtılmış olması, buraları karşıdevrimciler için uygun bir ortam haline getirmişti. Yine de asıl neden bu değildi.

Rus Ordusu ile yan yana, ve hele geri bölgelerde, Romen alayları da bulunuyordu. Devrimden etkilenmeyen bu birlikler, Cephe Komutanı General Şerbaşov’un talimatıyla, ‘polis kordonu’ görevini görüyor ve cepheye ‘kuşku’ kimselerin girmesini önliyordu. Gerici komutanlar, Romanya Cephesi’ndeki orduyu, devrimle mücadele etmek için kullanmayı umuyorlardı. Romenlerin koruması altında General Şerbaşov, subaylardan oluşan “şok” birlikleri kurdu. Aslında bu subaylar, iç savaş sırasında, Beyaz Muhafızlar’ın saflarında savaşmışlardı.

Bütün bunlara karşın, devrim burada da etkisini göstermişti. Ağustos ayında, Sibirya’dan nakledilen birlikler, beraberlerinde Bolşevik fikirleri de getirmişlerdi. Kornilov ayaklanması da epeyce etkili olmuştu. Bu olay subaylar ile erler arasındaki uzlaşmaz çelişkiyi su yüzüne çıkarmıştı. Örneğin, sonraları Denikin saflarında çalışan Albay Rozdovski, bu cephedeki durumu şöyle anlatıyordu:

“Bolşevik sloganlar, alaylara, Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi’nin Helsingfors Komitesi’nin organı olan *Priyobi* aracılığı ile yayılmıştır. Bu gazetenin alaya girmesini engelleyebilecek önlemleri bir türlü bulamıyorum. Şu yolla ya da bu yolla mutlaka giriyor, postayla, mektupla gizlice sokuluyor. ... Son hafta içerisinde birkaç bireysel, birkaç da toplu itaatsizlik olayı oldu. Yasal emirlere uymama konusunda kışkırtmalar da yapılıyor. Gerekli araştırmalar yapılmaktadır ama askerlerin sevgi göstermesi ve ağızlarını sıkı tutmaları nedeniyle elebaşılar yakalanamamaktadır. Bunlar hakkında kovuşturma yapılması askerler arasında hoş karşılanmamaktadır. İtaatsizlikleri önlemek için alı-

nan her önlem, yasa ve düzene uyma konusundaki her çağrı, ‘eski rejim alışkanlığı’ damgasını yemektedir. ... Askerler subayları, bu savaşta sürdürmekle suçlamakta ve emirlerine itaat etmemektedirler.”²

Bu dokümanı okuyan kimse, bunun Eylül sonundan değil, devrimin ilk aylarından söz ettiğini sanır. Bu gibi raporlar, Kuzey ve Batı cephelerinden, Kornilov ayaklanmasından önce bile geliyordu. Devrimci ruhun kitleler arasında yayılmasını önlemek, bu ruhu öldürmek anlamına gelmiyordu. Gerici bir havanın oluşmasına uygun koşullara ve generaller ile uzlaşmacıların çabalarına rağmen, Romanya Cephesi de öteki cephelerin yolunu tuttu.

Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin orduda uyguladıkları önlemler, besbelli ki pek etkili olmamıştı. Zira, generaller askerler üzerindeki denetimi hızla ellerinden geçiriyorlardı. Bu gidişi durdurmak için, başka önlemler gerekliydi. Küçük-burjuva uzlaşmacıların hizmetini reddetmeyen generaller, yeni bir yöntem denemeyi kararlaştırdılar: Hızla çözülen orduyu bir arada tutmak için, şok bölükleri kullanılacaktı.

Mayıs ayında, Güney Batı Cephesi Başkomutanı General Brusilov, Albay Yasnikov ile mahut bahriyeli Batkin’i Petrograd’a göndererek, cepheyi takviye etmek için gönüllü bölüklerin kurulmasını teklif etti. Küçük-burjuva liderleri derhal generalin hizmetine koştular: 16 Mayıs’ta, Güneybatı Cephesi Komitesi bir karar alarak, gönüllü birlikler ile ordunun desteklenmesini istedi. General Brusilov bu kararı benimseyerek, hemen aynı gün, delegelere bir mesaj gönderdi ve bu düşüncenin cephe tarafından benimsendiğini bildirdi. Karşıdevrimcilerin gösterdikleri bu telaş, delegelerin, gerekli güvenlik mektuplarını yanlarına almaya vakit bulamadan hareket etmelerinden bellidir.

Brusilov’un önerisi, öteki komutanlar tarafından da hemen benimsendi. 18 Mayıs’ta General Denikin, şok bölüklerinin kurulmasını aceleyle uygulamak için, Savaş Bakanlığı’na bir telgraf çekti ve Karadeniz Filosu Denizcilerinden bir delegasyon seçilerek, Petrograd ve Moskova garnizonlarına gönderilmesini talep etti ve bunların:

“Bu bölüklere katılacakları canla başla çalışarak ikna etmelerini ve her geçen an değerli olduğu için, Savaş Bakanı’nın dönmesinden önce harekete geçilmesinin yerinde olacağını bildirdi.”³

20 Mayıs'ta, harekete geçilmesinden dört gün sonra General Brusilov, Savaş Bakanı ile Başkomutan'a şu bilgiyi verdi:

"Cephelerde çok gruplarının kurulması konusunda alınacak önlemler, tarafından geniş ölçüde uygulamaya konmuştur."⁴

Cephedeki generallerin bu girişimleri, başlangıçta, Başkomutan Alekseyev'de kuşkular uyandırdı. Alekseyev, yeni bölüklerin bir işe yarayacağından şüpheliydi. Ne ki, başkomutanın bu kuşkuları giderilmiş olmalı ki, şok birliklerinin kurulması işi hızla devam etti.

Şok bölükleri, ordunun diğer birliklerinden derhal fark ediliyordu. Bunlar, daha iyi besleniyor daha iyi donatılıyordu. Gönüllü şok birlikleri, eski maaşlarını da alıyorlar, ölümleri halinde ailelerine maaş bağlama hakkı tanınıyordu. Bu birliklerin kendi renkleri vardı: Siyah ve kırmızı. Kırmızı, devrimi simgeliyor, siyah ise ölüme hazırlığı. Bu ölüm elbette devrim uğruna değildi, burjuvazi içindi. Bunların bir yeminleri de vardı: "Görevde ve savaşta bütün üs ve amirlerimin verecekleri emirlere harfiyen ve itirazsız riayet edeceğim!"

Sovyetlerden bağımsız olarak kurulan bu şok birlikleri askerler arasında derhal tedirginlik yarattı. Cephedeki Sovyetlerden bazıları, bunların kurulmasına karşı çıktı. Bunların öne sürdükleri itirazlar, Pskov İşçi ve Asker Vekilleri Yürütme Komitesi'nin kabul ettiği bir kararda görülebilir:

"Hem gönüllülerin devşirilme yöntemi ve hem de, ordudaki arkadaşlarına göre ayrıcalıklı bir biçimde donatılmaları, bu birlikleri ayrıcalıklı bir duruma getirmektedir. Bu durum, Asker Vatandaşların Hakları Deklarasyonu ile bağdaşmamakta olup, bu bölüklerin oluşumunun politik ve stratejik amaçları talimatta açıkça belirtilmemiştir. Bu hal, devrimci demokrasinin amaçlarına uygun düşmeyecek biçimde yoruma elverişlidir. Birliklerin diğer askerlerden yalıtılmış olması ve özel amaçla kurulması, orduda bugün için egemen olan eğilimlere uygun düşmemektedir. ..."⁵

Askerlerin sınıf içgüdüleri kendilerini yanıltmamıştı: Generaller çok geçmeden, General Alekseyev'in kuşkularını yatıştıran sırrı açıklayıverdiler. Temmuz gösterilerinin bastırılmasından sonra, o sırada Başkomutanlığa atanan Brusilov, Kornilov ile Denikin'e ve Şerbaşov'a ve diğerlerine şunları yazıyordu:

“Olaylar yıldırım hızıyla geliyor. Öyle görünüyor ki iç savaş kaçınılmazdır ve her an patlak verebilir. ... Hızlı hareket etme zamanı gelmiştir. Benim fikrince şu an için en etkili önlem, disiplin açısından en denenmiş ve güvenilir birliklerin seçilmesidir. Bunlar, hükümetin kalesi olarak vazife görecekler, sadece hükümeti tanıyacaklar ve ondan emir alacaklar, kişisel amaç peşinde koşmayacaklar ve ülkeyi anarşi ve çöküşten kurtarmak için canlarını feda etmekten çekinmeyeceklerdir. ...”⁶

Şok bölükleri, dış düşmana karşı savaşmak için değil, generallerin sözleriyle devrimle mücadele etmek anlamını taşıyan, “Anarşi ve çöküş” ile savaşmak için kuruluyordu. Küçük-burjuva liderleri, bu yeni önlemi desteklemeye söz veriyorlardı.

Karşıdevrimin gelecekteki liderleri, başkomutanlığın talimatlarını alelacele yürürlüğe koydular. General Şerbaşov, her alayda şok bölüklerinin oluşturulmasını istedi.

Başkomutanlığa atanması üzerine General Kornilov, bu konuya el attı ve Merkez Yürütme Komitesi’nin, şok birliklerinin oluşumu işini Genel Karargâh’a aktarmasını istedi. Kornilov ayaklanması sırasında, 33 şok bölüğü ile bir topçu bölüğü çeşitli cephelerde oluşturuldu. 7 bölük Kuzey Cephesi’nde, 14 bölük Güneybatı Cephesi’nde, 7 bölük ile bir zırhlı bölük Batı Cephesi’nde ve 2 bölük Romanya Cephesi’nde oluşturuldu. Kızıl Muhafızlar’ın silahtan arındırılarak dağıtılmasını isteyen karşıdevrimciler, şimdi kendi beyaz muhafızlarını kuruyorlardı.

Cephelerde, şok birlikleri, askerlere dehşet saçıyor ve harekete katılmayı reddeden alay ve taburları silahsızlandırıyorlardı. Geride ise, gösterileri kırıyorlar, işçi örgütlerini dağıtıyorlardı. Karşıdevrimin bu birlikleri, sık sık siyasi polis görevini de yerine getiriyorlardı. 16 Temmuz 1917’de, Güneybatı Cephesi’ndeki şok birlikleri, soruşturma ve yargılama yapmadan, 5. İstihkâm ve İnşaat Taburu’ndan iki işçiye, tabur erlerinin gözleri önünde kurşuna dizdiler. Bunun yanında Beyaz Muhafızlar, terör olayları yarattığı gibi, iç savaş çıkmadan çok önce, idamlara ve inanılmaz vahşet olaylarına da karışmıştı.

Kornilov ayaklanmasının başarısızlıkla sonuçlanması, karşıdevrimi desteklemek için, bir sınıfsal askeri örgüt yaratma girişimlerinin biçim ve niteliğini değiştirdi. Ne ki, Kornilov ayaklanmasının

iflası, bu şok birliklerinin kurulması işini yavaşlatmadı. Karşıdevrimciler, yalnız bir süre faaliyet alanlarını sınırladılar ve her şeyden önce, Beyaz Muhafız kadrolarını aynen muhafaza ettiler. Şok birlikleri başka bölgelere kaydırıldı, isimleri değiştirildi. Kornilov ayaklanmasının yenilgisinden hemen sonra, General Alekseyev, Kerenski'ye şu telgrafı çekiyordu:

“Silahlı kuvvetlerimiz içerisinde bulunan Kornilov Şok Alayı, üç bölükten oluşmaktadır ve kısa bir sürede, yaptığı değerli işlerle ismine layık olduğunu ispat etmiştir. Alaya verilen yeni isim ile, Genel Karargâh'ın bulunduğu Mogilev'e taşınması, bu alayı çok güç durumda bırakmıştır. Zira onu çevreleyen diğer ordu birlikleri, bunlara hiç güvenmemekte ve kuşkuyla bakmaktadır. ... Bu nedenle, bu kadar azimli bir ruha sahip bulunan bu alayın dağıtılmamasını; ya Fransa'ya, Selanik'e ya da en kötü ihtimalle Kafkas Cephesi'ne gönderilmesini doğru bulmaktayım. ...”⁷

General Alekseyev'in isteğine yanıt olarak Kerenski, Genel Karargâh'a şu teli çekti:

“Kornilov ölüm bölüğünün derhal Mogilev'den *çekilmesinin* gerekli olduğu düşüncesindeyim. Lütfen gerekli emirleri veriniz.”⁸

Böylece Kerenski, Kornilov Alayı'nın dağıtılmasını istemiyor, sadece, Mogilev'den çekilmesini tavsiye ediyordu. Kerenski'nin önerisine uyan Alekseyev, bu alayın isminin, 1. Rus Şok Alayı olarak değiştirilmesi ve Çekoslovak Tümeni'ne bağlanması emrini verdi. İşte Kerenski tarafından dağıtılmaktan kurtarılan bu alay, Ekim Devrimi'nden sonra, Don bölgesine geçti ve Beyaz Ordu'nun en sağlam tümeninin çekirdeğini oluşturdu.

Kornilov ayaklanmasının bastırılması, beyaz kadroların oluşturulması sürecini bir süre durdurdu. Geçici Hükümet'in koruması altında, karşıdevrimciler yeniden hummalı bir faaliyete geçtiler. Genel Karargâh yalnız şok birliklerinin yerinde kalması ile yetinmeyip, bunların Genelkurmay'a bağlı birlikler halinde yasallaştırılmasına bile giriştiler.

Karşıdevrimciler, Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin kanatları altına sığınarak, kendilerine bağlı askeri birlikleri, işçi sınıfı

arasında kurma çabasına bile giriştiler. Eylül ayı sonunda, Petrograd Askeri Bölge Kurmay Başkanı General Bagratuni, Kuzey Cephesi Karargâhı'na şu bilgiyi veriyordu:

"Petrograd'da Obukov fabrikası işçileri arasında seçilen gönüllüler ile, bir birlik oluşturuldu. Bu çok iyi örgütlenmiş mükemmel bir birliktir. ... Bu birliğin çok sağlıklı bir biçimde kalabilmesi için, son şeklini almak üzere savaş bölgesine gönderilmesini rica ederim. ... Birlik, aşağı yukarı bin kişiden oluşmaktadır. ..."9

İşçi birlikleri, Bolşevikler bunları gericilerin elinden alır korkusuyla, alelacele devrimci başkentten uzaklaştırıldı. Kuzey Cephesi, işçi bölüklerini almayı reddetti ve bunların dağıtılmasını istedi. Kuzey Cephesi Kurmay Başkanı bunların, hükümete çok bağlı olduğu düşünülen Sakat Savaşçılar Birliği'ne bağlanmasını önerdi. Askeri makamlar arasında yazışmalar devam ederken, devrimciler, işçi bölüklerini gericilerin ellerinden almayı başardılar. Obukov işçilerinden oluşan alayla ilgili olarak, Genel Karargâh'a üzücü bir telgraf çekildi: "Şu anda bu birlikler, Kızıl Muhafızlar'a katılmış durumdadır."10 Devrimci olaylar, karşıdevrimcilerin önlemlerinin hızını çoktan aşmıştı.

Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin yardımları ile, Obuhov işçilerini, şok bölüklerine katma girişiminin uğradığı bu başarısızlık, generallerin cesaretlerini kırdı. Şok birliklerinin oluşması hızla devam etti. Karşıdevrimciler, büyük kentlerin 85 tanesinde gönüllü toplama merkezleri kurdular. Ekim sonunda, 40 şok bölüğü ile bir topçu birliği kuruldu; yani, mükemmel silahlandırılmış 50 bin kişi, artık hazır durumdaydı.

Kurulan bu birlikler istenildiği anda cephenin herhangi bir kesimine kolayca gönderilebilir, kilit noktaları işgal edebilir ve devrimci birliklerin hareketine engel olabilirdi. Bununla aynı amaca dönük olarak, savaş sırasında St. George madalyası alanlardan oluşan bir St. George Taburu da teşkil edildi. Geçici Hükümet'e bağlılıkları kesin olan bu St. George taburları şok birlikleri ile birlikte devrimci alayları silahtan tecrit edecek ve gerilerden cepheye asker sevkini kolaylaştıracaktı. St. George taburlarının oluşturulması, St. George Şövalyeleri Birliği'nin sorumluluğu altındaydı.

Kornilov, başkomutan atanınca, Genel Karargâh, bu taburların her yerde kurulmasına karar verdi. 12 Ağustos'ta General Kornilov, çeşitli cephelerin başkomutanlarına her cephede yedek St. George piyade alaylarının kurulması talimatını verdi. Bu alaylar, Pskov, Minsk, Kiev ve Odessa'da bulunacak ve komutanları doğrudan General Kornilov'a bağlı olacaktı. Tümen karargâhları ise Mogilev olacaktı.

Şok birlikleri gibi St. George taburları da, devrim ile mücadele etmek üzere kurulmuştu. Mogilev'de bulunan tabur, Kornilov ayaklanmasına katılmıştı. Ekim Devrimi'nin en sıcak günlerinde, bu birlikler, devrimcilere karşı kullanılmıştı. Daha sonraları Kiev St. George Taburu, Don bölgesine geçmiş ve Kornilov Alayı ile birlikte, Gönüllü Ordu'nun çekirdeğini oluşturmuştur.

Devrime karşı bir kuvvet oluşturma gayreti içerisinde düşen burjuvazi ile işbirlikçiler, yaralı askerler ile kadınlardan oluşan bir şok birliği kurma çabasına bile giriştiler. Petrograd'da Temmuz ayında, Anayurda Yardım İçin Kadınlar Birliği kuruldu. Bu birlik, kadınlardan, cephede faal hizmet için bir "Ölüm Taburu" kurulmasını istiyordu. Burjuva basın bu isteği canı gönülden destekledi ve bir kampanya başlattı. İlk ay içerisinde tabura 300 kadın katıldı. Kerenski'nin karısı, cepheye hemşire olarak gidecekti.

Ne ki, "Kadın Ölüm Taburu" üzerine koparılan yaygara kısa zamanda yatıştı. Zira, bunun hiçbir askeri değeri olmadığı anlaşılmıştı. 17 Ekim'de Kurmay Başkanlığı kadın gönüllü toplanmamasına ve kurulan birliklerin de dağıtılmasına karar verdi ve cephele-re gerekli emirler gönderildi.

Zaten cepheye tek bir kadın birliği ulaşabilmişti ve bu da orada pek bir yarar sağlamamıştı. Ama, buna karşılık, Ekim Devrimi sırasında Kışlık Saray'ın savunmasına katılmaktan da geri kalmadı.

Yaralı askerler ile harp gazilerinden tabur ve alay oluşturulması ise, daha az tantana ile yürütülmekle beraber, onlar da başarısızlıkla sonuçlandı.

Birkaç birlik kuruldu ama, bunlar, cephede savaşa pek az katıldılar. Ama yine de, ülke içerisinde, karşıdevrimciler tarafından oldukça yoğun biçimde kullanıldılar.

Karşıdevrimciler, şok bölüklerine, ordudaki dağılmayı önleyecek ve gerektiğinde, ülke içerisinde, devrime karşı kullanılabilecek bir kuvvet gözüyle bakıyordu. Ordunun kendi içerisinde ise gerici-ler, her şeyden önce subayların desteğinin sürmmesini istiyorlardı.

Şubat Devrimi'nin etkisi altında generaller, subay ve rütbesizlerden oluşan ortak bir komite kurarak, tam bir desteğin sağlanmasına çalıştılar. Ama bundan da bir sonuç çıkmadı. Karşıdevrimciler bir başka yol buldular. Genel Karargâh'ta, Ordu ve Donanma Subayları Birliği Baş Komitesi kuruldu. Aslında bu birlik, karşıdevrimin en önemli örgütlerinden biri haline geldi. Birlik, devrimin fırtınalı günlerinde, ne yapacağını şaşırان subaylara moral kazandırdı, onlara politik bir çizgi gösterdi. Birliğin başlıca amacı şu sözlerle anlatılıyordu:

“Ordu ve donanmanın temellerini sarsacak, her türlü grup ve kişilerin yapacağı propagandayla mücadele etmek ve bu temeli yıkacak her türden faaliyete engel olmak. ...”¹¹

Birliğin faaliyetleri, Bolşeviklere karşı mücadelede yoğunlaşıyordu. Baş Komite bir manifesto yayınlayarak, “Bolşevik anarşisine” karşı bir mücadele kampanyası açıyordu. Bolşeviklere karşı sempati duyan subaylar saptanıyor, hain ilan ediliyor ve kara listeye alınıyordu. Komite bütün ordulara bir tel çekerek Bolşevik subayların isimlerinin bildirilmesini istedi. Bir kamu kuruluşu olduğunu ısrarla belirtmesine karşın, birlik, doğrudan Genelkurmay'ı muhatap alıyor ve böylece politik amacını gizlemeye gerek bile duymuyordu. Zaten muhatap aldığı kimselerin kendi görüşlerini paylaştığından da hiç kuşku duymuyordu. Ne ki, 6. Ordu Kurmay Başkanlığı, izlenen yolun yanlış olduğu konusunda kuşkularını bildirince, Baş Komite şu yanıtı vermekten çekinmedi:

“Subaylar Birliği Baş Komitesi, Bolşevik faaliyetleri ile kendilerini küçük düşürmüş bulunan subaylar hakkında bilgi verilmesini reddetmeniz, bizi hayal kırıklığına uğrattı. ...”¹²

Baş Komite, bu sert notanın bir kopyasını, yüksek makamların dikkatini 6. Ordu'nun bu küstah yanıtına çekmek için, Genel Karargâh'a gönderdi.

Genellikle Birlik, Genel Karargâh'ta büyük etkiye sahipti. Baş Komite inceleyip fikir beyan etmeksizin, hiçbir politik doküman yayımlanmıyordu. 12. Ordu Komitesi, Genel Karargâh'a şu teli çekiyordu:

“Bize ulaşan bilgilere göre, Genel Karargâh'a sunulan bütün projeler, Subaylar Birliği'nin etkisi ile tamamen kuşa çevrilmiş olarak buradan çıkmaktadır ve bu durum hiçbir şekilde demokratik kabul edilemez.”¹³

Yani Baş Komite, Genel Karargâh'ın yasal organı haline gelmişti. Zaten, bu birliğin başkanı olan General Alekseyev, II. Nikola zamanında Genelkurmay Başkanı idi.

Birlik, subaylara gözdağı veriyor, üye olmayanları boykot etmekle tehdit ediyordu. Orduda ya da geride hiçbir gerici önlem, Subaylar Birliği'nin aktif katkısı olmadan alınmamıştı. Örneğin, ölüm cezasının yeniden konulması söz konusu olunca, birlik, bu cezanın tekrar yürürlüğe konması için başvurmadık yol bırakmamıştı. Diktatörlük için aday olarak bir generalin ismi söz konusu olsa, birlik hemen harekete geçiyor ve bu generalin uygun biyografisini yayınlıyor, kendisine saygılarını iletiyor, destek vaadinde bulunuyordu. Ve bütün bunlar subayların hepsi adına yapılıyordu. Oysa pek çok subay, birliğin politikasını onaylamıyordu.

Subaylar Birliği, Kornilov ayaklanması için yoğun kampanya açmış ve generallerin hazırladığı komploya aktif olarak iştirak etmiştir. Kazak komutanları ile müzakerede bulunmuş, St. George Şövalyeleri Birliği'ne temsilciler göndermiş, Petrograd ve Moskova'daki gerici burjuva örgütleri ile temas kurmuştur. St. George Şövalyeleri Konferansı ile Baş Komite'nin yaptığı olağanüstü ortak toplantıda alınan bir karar, birliğin faaliyetleri hakkında bir fikir verebilir:

“Rus devrimi patlar verir vermez, anayurtta tanınmayan birtakım kimseler, Almanya'dan gelen ‘dostlar’ın öncülüğünde, can düşmanlarımız olan Avusturya-Almanya'ya ‘dost’ ellerin uzatılmasını önerdiler. Rus kanıyla lekelenmiş düşman elleri, uzanan bu ‘dost’ ellerini hararetle sıktılar ve ecdadımızın ülkesine girerek, Rusya'nın davası için onurla canlarını verenlerin mezarlarını çiğnediler. Beş ay süreyle, ana-

yurdumuz insafsız bir ateş çemberi içerisine girdi ve bütün dünyanın alay konusu haline geldi. ...”¹⁴

Bu sözde vatansever cümleler ile başlayan karar, subayların bir yemini ile sona eriyor:

“Güçlü müttefiklerimizin koruduğu Rusya, bu ayıptan kendisini sıyırmaya, yenilgiyi zafere dönüştürmeye ve yıkılmaz büyüklüğü içerisinde özgürlüğüne kavuşmaya...”¹⁵

Bu karar, Genel Karargâh’tan bütün ordulara dağıtıldı. Orduyu yenilgiden yenilgiye sürüklemiş olan yeteneksiz generaller, eski feodal sistemi ve ordudaki kokuşmuş rejimi sürdürmelerine izin verildiği takdirde zafere ulaşacaklarına böylece yemin etmiş oluyorlardı!

Kornilov ayaklanmasının çözülüşü, Subaylar Birliği’nin karşıdevrimci niteliğini gözler önüne serdi. Bu sözde “demokratik” örgütün tamamen generallerin denetiminde olduğu ortaya çıktı. Uzun zamandır birliğin faaliyetlerini endişe ile izleyen orduda bir protesto dalgası oluştu. Protesto gösterilerinde generallerin oluşturduğu bu gericilik yuvasının dağıtılması isteniyordu. Elebaşları ise, Kornilov ile beraber yargılanmalıydı.

Geçici Hükümet’in ise böyle bir niyeti yoktu. Ordu komitelerinden gelen bu protestoların, örgütü zedelemeyeceği kanısı vardı. Ordu üst kademe komutanlığı ile askerler arasında sallanıp duran Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, çoğu zaman kitlelerin baskısı ile bazı kararlar alıyorlardı. Bu konuda da olayların yatışmasını beklemek onlar için en iyi yoldu. Ne ki, bu defa, askerlerin Subaylar Birliği’ne karşı gösterdikleri sert tepki yatışacağı benzemiyordu. Zaman zaman askerlerin öfkeye kapılarak subayları öldürdükleri bile oluyordu. Askerler ve özellikle bahriyeliler, çok nefret uyandıran kimi subayları kurşuna dizmişlerdi.

Hükümet ise Subaylar Birliği Baş Komitesi’nin yardımına koşmakta gecikmiyordu. Savaş Bakanlığı Müsteşarı Baranovski ile seçkin bir karşıdevrimci lider olan General Lukomski arasında geçen şu yazışma ilginçtir:

“Subaylar Birliği’nin çalışmalarını yakından izleyen bir kimse olarak ben, *Kerenski ile birlik komitesinin tamamen doğru bir yol izledi-*

ğinden eminim. Ama bu yolu izleme yöntemleri büyük farklılıklar göstermektedir. Komitenin tutumu Kerenski'nin çalışmalarını engeller bir halde olup, işleri berbat etmektedir. Çünkü, yalnız demokratik örgütlerde değil, hemen her yerde, Petrograd'da birlik komitesi, acayip bir oyun oynamakta ve gericiliğin yuvası haline gelmektedir. ...”¹⁶

Anlaşıldığına göre, “devrimci demokrasi”nin öncüsü Kerenski ile, Subaylar Birliği Komitesi, “tamamen aynı yolda” yürümektedir. Baranovski’yi rahatsız eden şey, diktatörlük için yapılan hazırlıklarda çok başına buyruk davranmakta ve “Kerenski’nin çalışmalarını engellemektedir.”

Hal böyle olunca hükümetin, Subaylar Birliği’nin dağıtılmasına razı olmayacağı apaçıktı. Böyle bir hareket, generalleri, Kerenski’nin karşısına alması demektir. Birliğin liderleri, bir süre için yeni adamlar devşirmeye ara verdiler. Ve büyük politik oyunları oynama zamanını beklemeye başladılar. Devrim dalgası yükselmeye başlayınca, birliğin faaliyetleri daha enerjik ve açık hale geldi. Kısa zaman önce karşılaştıkları yenilginin etkisinden sıyrılan subaylar, yer yer, Kornilovcu talepleri yinelemeye başladılar. Kimi ordularda subay kongreleri yapıldı. Komutanlar, Bolşeviklere karşı daha sert önlemler alınmasını talep ediyorlardı. 10. Ordu subaylarının yaptığı kongrede, alınan şu karar çok ilginçtir.

“Orduda görülen genel çözülmenin başlıca nedeninin, askerler arasında tohumları atılan subaylara karşı güvensizlik olması nedeniyle, Geçici Hükümet, özel bir bildiri ile bir kez daha açık ve kesin olarak, vazifelerini samimiyetle yerine getiren, anayurda ve devrine bağlı bulunan subaylara güvenini yinelemelidir. ... Subaylar askerlerin düşmanı değil, Rus devriminin dostlarıdır. Ordu safları içerisinde politik mücadele olmamalı, toplumun üyeleri, diledikleri politik partiyi serbestçe seçebilmelidir. ... Geçici Hükümet’i bu önlemleri uygulamaya koymada bize yardımcı olmaya ve Bolşevikliğe karşı etkili bir mücadele vermeye davet ediyoruz. Bunlar yapılmadığı takdirde Subaylar Birliği, seçtiği vatanseverce amaca ulaşamayacaktır.”¹⁷

Kesin çatışmanın yaklaştığını hisseden subaylar, böylece, kendilerine yakın zamanda ilham veren adamın, General Kornilov’un di-

liyle konuşmaya başlamışlardı. Subaylar Birliği'nin, Yunker Okulları ile Gedikli Okulları'ndaki faaliyetleri de çok ilginçti. Eski orduda 26 tane Yunker okulu vardı. Bu okulların çoğu büyük kentlerde bulunuyordu. 8 tanesi Petrograd'da, 4 tanesi Kiev'de, ikişer tanesi Moskova ile Odessa'daydı. Yunkerlerin tam sayısını bilmek, gösterdiği dalgalanmalar nedeniyle olanaksızdır. Ama genellikle her yıl bu okullar 3 bin subay mezun veriyordu.

38 tane de Gedikli Okulu vardı. Bunlar da aynı Yunkerlerin bulundukları yerlerde bulunuyordu. Her yıl bu okullardan yaklaşık, 19 bin gedikli mezun oluyordu. Bunlar, askerlerin devrimci etkisinden uzak yerlerde bulundukları için, her iki okul da Subaylar Birliği için çok elverişli zemin oluşturunuyordu.

Gericiler hızla bu okulların öğrencilerini saflarına çekmeyi başardılar. Karşıdevrimci duygular zaten bu okullarda egemendi. Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler bile buralarda, tıpkı Bolşevikler gibi azınlıktaydı. Yunkerler, görüşlerini, sözde sosyalist partiler gibi gizlemeye gerek duymuyorlardı. Yunkerler, karşıdevrimin şok birlikleri için en güvenilir kaynağı oluşturunuyordu ve proletarya diktatörlüğüne karşı ilk silaha sarılan birliklerdi.

3

BURJUVA ULUSAL ALAYLARI

Şok bölüklerinin kurulması hızla devam etmekle beraber, devrimin hızla ilerlemesini bir düzine güvenilir birlik ile önlemenin olanaksızlığı günden güne ortaya çıkıyordu. Devrimci ruh, çok büyük bir özenle seçilen beyaz taburlara bile nüfuz ediyordu. Genel Karargâh'ın kayıtlarında, cephede savaşa katılmayı reddettiği ya da askeri emirlere uymadığı için "ölüm taburları"ndan ihraç edilen birliklerin bir listesini bulmak mümkündü. Şok birlikler bile bu listelerde görölüyordu.

Devrim ile mücadele edebilmek için çok büyük birliklere gereksinim vardı. Gericiler, bu amaçla, burjuva ulusal alaylarını kullanmak istediler. Ne var ki, büyük Rusya hayali içerisinde olan gericiler, bütün bu alayların ezilen uluslardan oluşturulmasını doğru bulmuyorlardı. Böyle bir tutum, sömürgeci imparatorluk kurma işini engelle-

yebilirdi. Örneğin, Polonya, Alman orduları tarafından işgal edilmişti. Polonya Alaylarının oluşturulması, Rus burjuvazisine, Almanya'ya karşı ilave bir silah sağlamış oluyordu. Ulusal duyguları sömürerek, Polonyalıları, Almanlara karşı saldırtmak mümkündü. Bu nedenle, çeşitli ulusal alaylara karşı takınılacak tutum farklı olmalıydı. Temmuz ayında cepheye bulunan Polonya birlikleri şöyleydi:

1. Her biri üç taburluk dört alaydan oluşan bir Polonya Tümeni
2. Dört takımdan oluşan bir Uhlans Alayı
3. Bir Polonya Yedek Piyade Alayı
4. Bir İstihkâm Bölüğü.

Bütün bu sayılanlar 7. Ordu'nun bir kısmını oluşturuyordu. Savaş Bakanlığı, Polonya Tümeni'nin normal güce sahip bulunmasını, ikinci bir Polonya Tümeni oluşturulmasını istiyordu. Bu birliklerin oluşturulmasında önemli güçlüklerle karşılaşılıyordu. Polonya proletaryası ile köylüleri de, Rusya'daki devrimci hareketten etkilenmişlerdi. Bu birliklerin oluşumunun denetimini ele geçiren Polonya burjuvazisine, devrimci unsurlar mukavemet ediyordu. Nisan ayında Polonya burjuvazisi, "Rusya'da Ayrı Bir Polonya Ordusu Kurulması" sloganını ortaya attığı zaman, Polonyalı enternasyonalistlerin Petrograd grubu, bu sloganın, Polonyalı işçi ve askerler tarafından desteklenemeyeceğini ilan ettiler.¹⁸

Polonyalı Bolşevikler, burjuva partilerine karşı mücadeleye öncülük ediyorlar, şovence duygulara karşı çıkıyorlar ve Polonya birliklerini yönetenlerin izledikleri politikanın sınıfsal niteliğini açıklıyorlardı. Polonya Yedek Alayı'nda, 27 Temmuz'da, devrimci askerler, Albay Winicki'yi görevden uzaklaştırarak, Teğmen Jackiewicz'i komutan seçtiler. Kornilov bu hareketin derhal bastırılmasını emretti ve Kerenski'ye şu telgrafı çekti:

"Belgrad'da bulunan, Polonya Yedek Alayı'ndaki itaatsizliğe bir son verilmesi için alınan önlemler arasında, ayrı bir birlik kurularak General Dowbor-Musniçki komutasına verilmesi ve emrine yeterli silah tahsis edilmesi gerekir."¹⁹

Kurulan bu birliğin komutanı, alayı "temizlemek" için çeşitli önlemlere başvurdu. Bolşeviklere sempati duyan askerler tutuklandı ve "askeri emirlere itaatsizlik etmekten" yargılandılar.

Çarlık zamanını hatırlatan bu tür cezalar, küçük-burjuva çevrelerinde bile hoşnutsuzluk yarattı. O sırada Savaş Bakanlığı görevini yürüten Savinkov bile Kornilov'a bu konuda başvurma gereğini duydu. Kornilov kendisine şu yanıtı verdi:

“Polonya müfrezeleri, gönüllülerden oluşmuştur ve bu nedenle, bu müfrezede General Dowbor-Musniçki'nin yaptığı bütün talepleri karşılamaya hazır olan subay ve siviller bulunmaktaydı. Ben bu generale, sağlam karakteri ve mükemmel askeri liderliği nedeniyle büyük değer vermekteyim ve onun bu nitelikleri dolayısıyla, Polonya Gönüllü Müfrezesi'nin Komutanlığı'na layık olduğu kanısındayım.”²⁰

Ekim ayında bu müfreze, 1200'ü subay ve sivil olmak üzere 17 bin kişiden oluşmuştur. Bu sayı, 16 bin kişiyi kapsayan Yedek Alayı içine almamaktadır. Polonya müfrezeleri, karşıdevrimcilerin planlarında, doğrusu, çok saygı değer bir yer tutmuştur. “Polonyalılar, müfreze göndermek için söz vermişlerdir ve bu sözü muhakkak yerine getireceklerdir.”²¹ Kerenski, devrimci Petrograd'a karşı, karşıdevrimci birlikleri sevk etmeyi düşündüğü sırada işte bu sözleri söylüyordu.

Karşıdevrimcilerin, kendi kuvvetleri arasında saydıkları diğer ulusal birlikler içerisinde, Kornilov ayaklanması sırasında, “Vahşi Tümen” diye ün salan, 1500 kişiden oluşan Kafkas bölgesi dağlılarını da saymak gerekir.

Devrim, Çarlık hükümeti zamanında mevcut olan ulusal alayları hiç etkilememiş gibiydi. Örneğin bu “Vahşi Tümen”de, alay komiteleri yoktu. Komutanların yetkileri, ta klan döneminden kalmaydı. Bunlarda, acımasız bir disiplin hüküm sürüyor, subaylar, adamlarını kıyasıya dövüyorlardı. Bu “Vahşi Tümen”den kaçan bir grup asker, Sovyet makamlarına sığınmış ve inanılmaz vahşet ve Çarlık zamanından kalma kabile-kinlerini aratmayacak uygulamalar anlatmışlardır.

Kornilov ayaklanmasının başarısızlıkla sonuçlanması, Kafkas birliklerini, devrimci fikirler bakımından kuşkulu hale getirmişti. Gerici-ler bunları kendi çıkar alanlarına dahil etmişler ve devrimci düşüncelerin bunlar arasında yayılmaması için gerekli önlemleri almışlardır.

İlk Ukrayna alayları –Haidamak–, Şubat Devrimi sırasında ku-

rulmuştu. Kiev’de oluşan, Bogdan Melnitski Alayı, ordudan ayrılan pek çok askeri de içerisinde barındırıyordu. Güneybatı Cephesi Komutanı General Brusilov, cepheden ayrılarak Kiev’e gelen bu Ukraynalı askerlerin bir tehlike oluşturduğunu görerek, bunun durdurulmasını ve itaatsizlik edenlerin “silah gücüyle bastırılmasını” emretmiştir.²²

Ne ki, devrimci hareketin Mayıs ve Haziran aylarında gösterdiği gelişme, Geçici Hükümet’i, Ukrayna burjuvazisine bir dizi ödün vermeye zorladı. Galiçya Cephesi’nde yapılacak bir saldırı için orduyu hazırlarken, Kerenski, Ukrayna alaylarının, devrimci hareket ve Bolşevizme karşı mücadele için kullanılmasında ilk girişimini yaptı. Kiliselerde yapılan ayinler, Kiev’deki Ukrayna askerlerinin dinsel anlamlar taşıyan geçit törenleri, Ukraynalılar ile Don Kazakları arasında kurulan yakın ilişkiler ve en önemlisi de Ukrayna alaylarında bulunan Kulakların çok sayıda olması, Geçici Hükümet’e bu Ukrayna alaylarının, burjuvazinin elinde sadık birer masha gibi kullanılabileceği umudunu vermişti.

10 Mayıs günü, Bütün Rusya Ordu Komitesi’nden bir delege heyeti, aynı trende Kerenski ile, General Brusilov’u ziyaret etmek için Güneybatı Cephesi’ne gidiyordu. Savaş Bakanlığı da Başkomutanlık da, Ukrayna alaylarının oluşturulmasından yanaydılar. General Brusilov ayrıca, cephede üç özel kıta kurmaya ve bunları sırf Ukraynalılardan oluşturmaya söz veriyordu.

Rus burjuvazisinin, Şubat Devrimi’nin kazançlarına karşı giriştiği geniş saldırı ile, başkent ve eyaletlerde, Büyük Rusya kurulması hayalinin yaygınlaştırılması, Geçici Hükümet’te Ukrayna alaylarının kurulması konusunda tereddütler uyandırıyor. Geçici Hükümet ile Merkez Rada arasında patlak veren yeni çatışmalar karşısında, Ukrayna alaylarının oluşması potansiyel bir tehlike olarak görülmeye başlandı. Bu düşünceye uygun olarak, yeni alaylar oluşturmak şöyle dursun, Temmuz ve Ağustos aylarında askeri komutanlık mevcut Ukrayna alaylarını da cepheye sevk etmeye karar verdi. Böylece hükümet, Merkez Rada’yı silahtan arındırmayı umuyordu.

İşte bu nedenle, ne Kornilov ve ne de Genel Karargâh, Ukrayna

alaylarını, devrim ile mücadele etmekte kullandı. Bunun için, çoğu zaman Kazakları, kısmen Polonya birliklerini ve hepsinden fazla da, şok taburları ile Yunkerlerden yararlandılar. Ancak Ekim Devrimi'nin arifesinde, tehlike kapıya gelip dayanınca, Rus burjuvazisi, bunlardan yararlanmaya başladı.

Gericiler ayrıca, Çek-Slovak alaylarına da büyük önem veriyordu. Bunların oluşumuna, Çarlık hükümeti tarafından, daha savaşın başlarında Avusturya savaş tutsakları ile asker kaçaklarından istifade edilerek başlanmıştı. Ama devrimden önce bu konuda pek gelişme olmamıştı. Lahey Uluslararası Mahkemesi'nin bir kararı buna engeldi. Ne ki, Lahey Mahkemesi zehirli gaz kullanılmasını da yasaklıyordu ama, buna aldırmış eden yoktu. Zaten Çarlık hükümetinin korkusu da, Alınanların, karşılık olarak Polonyalı savaş tutsaklarından yararlanabileceği ihtimaliydi. Müttefikler, bağımsız bir Çek-Slovak Cumhuriyeti kurulmasını vaat etmişlerdi ve açılacak yeni dönemde, Çarlık hükümetinin, dünya sorunlarında çok etkili olabileceğinden kuşku duymaktaydılar.

Çek-Slovak birliklerinin oluşması, Şubat Devrimi'nden sonra daha hızlandırıldı. Antant ulusları generalleri, bu birlikleri, Rusya'daki devrime karşı kullanmayı planlıyorlardı.

Çek-Slovak alaylarının oluşma hızı, ordudaki çözülme hızıyla orantılı olarak gidiyordu. Nisan ayında tek bir birlik kurulduğu halde, Ağustos'ta bütün bir bölük tamamlanmıştı.

Çek-Slovak birliklerine, Fransız askeri talimnameleri uygulanıyor, subaylar ise Rus Ordusu'ndaki gibi rütbelendiriliyordu. Bu birliklerin oluşması, Kornilov ayaklanmasının bastırılmasından sonra daha da hızlandırıldı. General Kornilov, bu birlikleri, Kornilov alayları ile birlikte, Petrograd ve Moskova'ya karşı kullanmayı planlıyordu. Daha sonraları da, Çekoslovakların, Ekim Devrimi sırasında, Bolşeviklere karşı kullanılmasına teşebbüs edildi. General Alekseyev'in 8 Kasım tarihli bir mektubundan, Çek alaylarının, Kazaklar ile birlikte Bolşeviklere karşı saldırıya geçmek üzere, Don bölgesine gönderilmesinin planlandığını öğreniyoruz.

Çekoslovak alaylarına, karşıdevrimcilerin ne derece umut

bağladıkları, General Kornilov'un bir mektubunda açıkça görülüyor. Petrograd'daki devrimden haberdar olan ve o sırada Baykova'da tutuklu bulunan General Kornilov, Genel Karargâh'taki Dukonin'e şöyle yazıyordu:

"Olayların gelişimine bakılırsa, yaklaşan anarşiye karşı bazı acil önlemlerin alınması gerektiği açıktır. Bu önlemlerin şöyle olması bence uygundur:

1. Çekoslovak alayları ile Polonya Uhlans Alayı'nın derhal Mogilev'e sevkı gerekir.

2. Orşa, Smolensk, Zlobin ve Gomel'in, Polonya birlikleri tarafından işgal altına alınması ve bunların sonradan cephedeki Kazak birliklerinden alınacak topçular ile desteklenmesi.

3. Çekoslovak birlikleri ile Kornilov alaylarının Orşa-Mogilev-Zlobin hattı boyunca yoğunlaştırılması ve bunların güvenilir Kazak birlikleri ile Petrograd ve Moskova'ya sevk edilmesi.

4. Aynı bölgeye bütün İngiliz ve Belçika zırhlı araçlarının toplanması.

5. Güvenilir muhafızların koruması altında, Mogilev'de, silah, cephane, makineli tüfek, otomatik silah yığınağı yapılarak, bunların bölgede toplanacak subaylar ile gönüllülere dağıtılması.

Don atamanları ile Toprak ve Kuban Kazakları ve Polonya, Çekoslovakya Komiteleri ile sıkı temas sağlanması.

Size sunmak istediğim düşünceler bunlar olup, bu konuda zaman kaybedilmeksizin bir karara varılması gerekir."²³

Görüldüğü gibi, iç savaşın daha başlangıcında, karşıdevrimciler, burjuva ulusal alaylarına büyük umutlar bağlamışlardır. İlk darbenin kendileri tarafından vurulması onlar için önemliydi. Bu arada şunu da belirtmek gerekir ki, Çarlık generalleri, devrime karşı derhal yabancı müdahalesine başvurmuşlar ve yabancı birliklerin, Antant devletleri zırhlı araçlarının, Çekoslovak ve Polonya birliklerinin kullanılmasını karar altına almışlardır. İç savaşın olgunlaşma döneminde alınan bu kararlar, daha sonra patlak veren Rus İç Savaşı'nda, yabancı müdahalesinin önemli bir rol oynamasının ilk adımını oluşturmuştur.

Kazaklar Birliği Konseyi'nin başını çektiği Kazak alayları, karşıdevrimcilerce, en güvenilir destek gücü olarak görülüyordu. Kornilov ayaklanması sırasında, Orenburg Kazaklarının Atamanı Dutov'a, Petersburg'da bir "Bolşevik İsyanı" düzenleme görevi verilmişti. Bundan amaç, Bolşevik Partisi'ni darmadağın etmek için provokatif bir bahane yaratmaktır. Aynı anda, Don Kazakları atamanı Kaledin de, Donbas yolu ile Moskova'ya saldıracaktı.

Kornilov ayaklanması çökünce, Geçici Hükümet, alelacele, bu komplonun izlerini silmek için, Kornilov ayaklanmasına katıldı diye Kaledin'in tutuklanması için emir çıkardı.

3 Eylül'de, Novoçerskask'ta toplanan Kazak Büyük Konseyi, atamanı teslim etmeme kararı aldı. Bunun üzerine Kerenski, derhal kendine gelerek, bu tutuklama emrini kaldırdı. Kerenski'nin bu hareketi bile, Geçici Hükümet'in bu gibi konularda nasıl ikiyüzlü davrandığına açık bir örnektir. 5 Eylül'de Kazak Büyük Konseyi, Kaledin'i alkışlarla karşıladı ve yaptığı konuşmayı ayakta dinledi. Büyük Konsey'in bu hareketi, Kaledin'e karşı yapılan suçlamanın sırf "bir gösteriden ibaret bulunduğunu" kanıtlar.²⁴

Kaledin bütün karşıdevrimci örgütler tarafından destekleniyordu. Bir Kazak delegasyonu Kerenski'yi ziyaret ederek, Kaledin'in itibarının iadesi konusunda ısrar etti. Don Kazaklarından bir heyet ile Kazaklar Birliği Konseyi'nin temsilcileri, İngiliz Büyükelçisi Sir George Buchanan'ı bile ziyaret etti. Büyük Britanya'nın, Kazaklara çok büyük değer verdiğini ifade etti. Burjuvazi, Kaledin'i yeni bir diktatör adayı olarak görüyordu. *New York Times* gazetesi, Kaledin'i "günün adamı" ilan ederek, karşıdevrimcilerin umutlarını dile getirmiş oluyordu.

Ekim Devrimi arifesinde, hükümetin tayin ettiği bir komisyon, Kornilov olayını inceledi ve Kaledin'i bu konuda tamamen suçsuz buldu. Böylece diktatör adayı, karşıdevrimci güçleri örgütleme işini yüklenmiş oluyordu. Kaledin'in liderliği altında, Küban, Terek, Don, Astragan eyaletleri Kazaklar Birliği diye bilinen yeni bir devlet kurulmuş oldu.

Bunun ardından Kazak liderleri, Arazi Komiteleri'nin dağıtılmasını talep ettiler ve aynı zamanda, bölgedeki Kazak olmayan halka, yeni kurulacak yönetime temsilcilerinin davet edileceği sözü verildi.

Süvari birliklerinin yem kıtlığı nedeniyle savaş bölgesinde kalamayacağı bahane edilerek, Kazaklar ile Gortsi birlikleri, cepheden, Don ve Kuban bölgesine kaydırıldı. Öte yandan, devrimci düşünceler taşıdıkları için karşıdevrimin giriştikleri hazırlıklara engel olan yedek piyade alayları Kazak bölgelerinden uzaklaştırıldı.

Devrimi ezme hazırlığı içerisindeki Genel Karargâh, böylece cephenin bütün kesimlerini temizlemiş oluyordu. Geçici Hükümet, Don bölgesindeki, karşıdevrimci önlemleri canı gönülden destekliyordu. Hükümetin başı, Dukonin'e, yedek piyade alayları ile ilgili şu teli çekti:

“Yedek piyade alaylarının, Kazak bölgelerinden çekilmesi için emir verilmesini ve bu hususun cephedeki Kazak birliklerine duyurularak görevlerini gönül rahatlığı ile yapmalarının sağlanmasını rica ederim.”²⁵

Böylece Kerenski, yedek piyade alaylarının Kazak bölgelerinden çekilmesinin, sırf Kazaklara güvence vermek için yapıldığını itiraf etmiş oluyordu. Liberal düşünceden zerrece nasibi olmayan General Dukonin bile, Kerenski'nin telgrafını bütünüyle çekmeye tereddüt etti ve hükümetin başının talimatını şu biçimde bildirdi:

“Yedek alayların azaltılması önerisi karşısında Yüksek Komutan, yedek piyade alaylarının Kazak bölgelerinden derhal çekilmesini rica eder.”²⁶

Böylece, Rusya'nın merkezindeki sanayi bölgelerinin, devrimin merkezleri halinde gelişmesi gibi, Kazak bölgeleri de karşıdevrimin yuvaları oldu.

Stalin şöyle diyor:

“Ekim Devrimi'nin hemer. başlarında, devrim ile karşıdevrim arasında coğrafi bir sınır kendiliğinden ortaya çıkmış oldu. İç savaş geliştikçe, devrim ve karşıdevrim bölgeleri tamamen belirlendi. Rusya'nın iç bölgeleri, sanayi, kültür ve politik merkezleri (Moskova ve Petrograd) ulusal homojen nüfusu ile –ki bunların büyük bölümü Rus idi– devrimin üssü haline geldi. Öte yandan, Rusya'nın sınır bölgeleri, güney ve doğu sınır bölgeleri karşıdevrimin üssü oldu. Buralarda önem-

li bir sanayi, kültür ve politik merkez bulunmadığı gibi, ulusal nüfusu çok heterojen idi ve bunlar, ayrıcalıklı Kazak kolonilerinden, Tatarlardan; Başkırlardan, Kırgızlardan, Ukraynalılardan, Çeçenlerden, İnğuşlardan öteki Müslüman halklardan oluşuyordu.

Rusya'da savaş kuvvetlerinin böyle bir coğrafi ayırım göstermesinde bence şaşılacak bir yan yoktur, çünkü, Sovyet hükümetine temel, şayet Petrograd ve Moskova proletaryası olmayacak işe, bu temel kimler olabilir? Denikin-Kolçak karşıdevrimcilerinin kalesi, Rus emperyalizminin yüzlerce yıllık silahı olan, ayrıcalıklı ve örgütlü Kazaklardan başkası olabilir mi?"²⁷

5

KARŞIDEVRİMCİLER CEPHEYİ GERİ KESİME KARŞI KIŞKIRTIYOR

Cephede ve Kazak eyaletlerinde karşıdevrimci kuvvetlerin oluşturulması, generallerde bir umut ışığı yaktı. Ama bu umutlar kısa zamanda, devrimin yayılması ile dağıldı. Gerilerden savaş bölgesine sel gibi devrimci yayınlar akıyordu. Geriden gelen takviyeler, beraberinde devrimci merkezlerin devrimci atmosferini getiriyordu. Sanayi kentlerinden gelen işçi temsilcileri, devrimin canlı sloganlarını yayıyorlardı.

Orduyu işçilere karşı kışkırtma çabaları, devrimin patlak vermesinden beri sürüp gidiyordu. Burjuva basını, sekiz saatlik iş gününün uygulanmasına karşı ateş püskürüyordu. İşçiler, vatana ihanetle suçlanıyordu. Cephede, anayurt için canlarını feda etmeye hazır askerler, işçilere örnek diye gösteriliyordu. Askerlerde, işçilerin yığınla para kazandıkları, iş saatinin kısaltılmasından büyük çıkarlar sağladıkları düşüncesi yerleştirilmeye çalışılıyordu. Ekonomik düzensizlik, yiyecek sıkıntısı, cephedeki mühimmat yokluğunun hepsi de, proletaryanın sekiz saatten fazla çalışmamasına yükleniyordu. Yer yer yapılan bu tahrikler başarılı olmuyor da değildi. Cepheden Petrograd'a gelen asker temsilcileri, işçilerin "lüzumsuz taleplerden" vazgeçmesini isteyen yazılar getiriyorlardı. Ne var ki, fabrikalarda işçiler ile temas eden bu delegeler, burjuvazinin yaydığı politikanın provokasyondan ibaret olduğunu anlıyorlardı. İşçi-

ler, burjuva yazarlarının bu iddialarını çürütmek için, askerlerden oluşan temsilcilerin Petrograd'a gönderilmesini istediler. Böylece, burjuvazinin bu yalana dayalı saldırıları ters tepmeye başladı. Cepheyi geri bölge aleyhine kışkırtma çabası, askerler ile işçileri, karşıdevrim cephesine karşı iyice kenetledi.

“Askerler siperlere, işçiler tezgâhlarının başına!’ diye çılgık atıyorsunuz” diye yazıyordu Granadier Guards, “ama biz diyoruz ki, ‘siz sayın kapitalist beyler: Hepiniz para kasalarınızın başına! Açın kasalarınızı! Halk yıllardır kan ve ter döktü. Şimdi de siz, başlattığınız bu kanlı savaşı sona erdirmek için paralarınızı saçın bakalım!’”²⁸

Burjuvazinin ayakları altındaki toprak, ne denli derinden sallanırsa, onlar da, cephe ile geri arasındaki uçurumun derinleşmesi için o kadar fazla çaba gösteriyorlardı. Kadet basını, bütün felaketlerin nedeni cephe gerisidir diye feryat ediyordu. Bu uyduurma nakarat, 150 adet, burjuva, Sosyalist Devrimci ve Menşevik gazete tarafından her gün yineleniyordu.

Burjuva çocuklarının sığınma yeri olan, çeşitli askeri karargâhlara bağlı birlikler, savaş bölgesindeki sayısız örgütler, eski avukatlar ile yüksek memurların, Zemstvo mensuplarının sığındıkları hastaneler ile sıhhiye merkezleri, cephe gerisine karşı açılan bu kampanyaya bütün güçleri ile katılıyorlardı. Petrograd ile Moskova'daki burjuva basını bütün bu yaygarayı “Cepheden Sesler” başlığı altında yayımlıyordu.

“Piyade Tümen Karargâhı'nın bir komite toplantısında, devrimci hükümetin isteklerine karşı itaatsizlik, anayurdun selametine karşı büyük bir tehlike teşkil ettiği sonucuna varılmıştır. Anayurt yalnızca burada, cephede değil, geri bölgelerde de büyük tehlike içerisinde. Ordu, geri bölgelerdeki ihanet yüzünden çözülme noktasındadır. Geri de, tıpkı ordu gibi sıkı bir disiplin altına alınmalıdır. Ortak davamıza ihanet eden hainler, ister asker ister sivil olsun, askeri yasalara göre yargılanıp hak ettikleri cezalara çarptırılmalıdır.”²⁹

Bütün bunlardan şu sonuç çıkıyordu ki, gericiler bu yaygaraları, daha ciddi hazırlıklarını perdelemek için yükseltiyorlardı. Çok geçmeden bu, apaçık ortaya çıktı. Moskova'da yapılan Devlet

Konseyi toplantısında, General Alekseyev, geri bölgelere şöyle saldıırıyordu:

“Geridekilerin yararlı bir iş yapmadıkları aşikârdır. ... Bunların askerlikten anladıkları da yoktur. Kısa zaman öncesine kadar bunları birleştiren tek şey vatan sevgisi idi. ... Savaşın sonuna kadar sürdürülmesi anlayışı idi.”³⁰

General, ordudaki bütün düzensizliğin suçunu gerideki ajitatörlerin etkisine bağlıyordu. Karşıdevrimin en etkin organizatörlerinden biri olan General Alekseyev’in bu manevrası, Sosyalist Devrimcilerce “Rus Devrimi’nin Büyükannesi” adı takılan Breşko-Breşkovskaya tarafından şöyle desteklendi:

“Ordumuzun başına gelenler, cepheden çok, geri bölgelerden kaynaklanmıştır. Buralar, üç yıldır başıboş durumda. Bunlar ne yapacağını bilmez aylaklar olmuşlardır. Deneyim kazanmış kimseler, Petrograd ile Moskova’daki çeşitli konseylere katılmış bulunanlar, orduda olup bitenlerden haberdar olanlar, derhal geri bölgelere gitmeli, buraları örgütlemeli; aksi takdirde işimiz bitiktir.”³¹

Bu Sosyalist Devrimci ihtiyar kadın, deneyimli generallerin söyleyemediklerini ağızından kaçırmıştır. Geri bölgelerde denetimi ordu ele almalı, cepheden, buraları düzene sokacak kimseler gönderilmelidir. Cephe ile gerinin bu biçimde karşılaştırılması, Kornilov ayaklanması için bir bahaneden başka bir şey değildi.

Kornilov ayaklanmasının bastırılması, cepheyi geriye karşı kıskırtma kampanyasına ağır bir darbe oldu. Bu kampanyayı eski biçimi ile sürdürmek artık olanaksızdı: Devrim, gerçek yüzünü göstermişti. Yine de karşıdevrimciler bu kıskırtmalarından vazgeçemediler. Ama şimdi yeni bir yol deniyorlardı. Kentlerdeki yedek garnizon alayları, devrimcilerin desteği olmaya devam ediyordu. Bu alaylar, aşağı yukarı 1,5 milyon insan demekti. Yedek alayların çoğunun, insan yapısı bakımından gençlerden oluştuğu gerçeği, bunları, devrime karşı daha yatkın hale getiriyordu. Yeni askere alınmış gençler ile, işlerinden güçlerinden, evlerinden ayrı düşmüş olgun yaştakiler, devrimin kendi yaşamlarına olumlu gelişmeler getireceği beklentisi içerisinde idiler. Garnizonlar ve özellikle, Petrograd, Moskova gibi

büyük kentlerdeki garnizonlar, Bolşevik gazeteler ile devrimci proletaryanın etkisi altında idiler. Yedekler de tıpkı işçiler gibi, hükümete karşı yapılan gösterilere, toplantılara katılıyorlardı. Bolşevikler, yedek alaylarda yoğun bir propaganda faaliyeti içerisinde idiler.

Yedek alayların devrimci etkileri, cepheye sevk edilen takviyeler ile cepheye kadar uzanıyordu. Kentlerdeki yedek alaylar, devrimin silahlı desteğini oluşturuyorlardı. Bunlar, işçilere askeri eğitimciler sağlıyor, çoğu kez silahlı eğitim de veriyorlardı. Bolşevik Partisi, bu yedek alaylardan, cephedeki çalışmalar için üyeler sağlıyordu.

Şayet karşıdevrimciler, bu garnizonları kazanmayı başarsalardı, gerilerdeki devrimci hareket sekteye uğrar, cephe ise devrimci etkilere uzak kalırdı. Gerideki garnizonları kazanma savaşı, burjuvazi için bir amaç halini aldı. Generallerin planı, büyük kentlerdeki devrimci alayları cepheye sevk etmek ve bunların yerine “güvenilir” alaylar getirmektir. Bu sıralarda Genel Karargâh’a cephelerden takviye talepleri yağmaya başladı. Hiç çarpışma yapılmayan Kafkas Cephesi bile talepte bulunuyordu:

“Kafkas Cephesi en kısa zamanda 100 bin kişi talep eder. Bu sayının 20 bini Petrograd Garnizonu’ndan seçilmeli ve buna ilaveten, iç bölgelerdeki yedek garnizonlarından 30 bin kişi takviye olarak derhal bize yollanmalıdır.”³²

Bu telgraf bize, takviyelerin nerelerden gönderilmek istendiğini açık olarak göstermektedir: 20 bin kişi en devrimci merkez olan Petrograd’dan talep edilmekte ve diğer tüm alaylar öteki bölgelerden istenmektedir. İstenilen bu takviyelerden büyük bir kısmı ise, zaten yollarda kaçmakta, ama yine de karşıdevrim, böylece, amacına kısmen ulaşmış olmaktadır. Yani gerilerdeki garnizonlar, böylece erimekte ve sonuçta, göreceli olarak devrimin merkezleri olsa da, zayıf düşmektedir. Yalnız, cepheye birlikler gönderilerek geri bölgeler çökertilmek istenmemekte, büyük kentlerden yedek alaylar da alınmaktadır. Örneğin General Dukonin, Nikolayev’deki 45. Yedek Piyade Alayı için şu emri vermiştir:

“45. Yedek Piyade Alayı’nın derhal Nikolayev’den çekilmesi emrolunur. ...”³³

Yedek alaylar, her şeyden önce, devrimci ruhun güçlü olduğu kentlerden çekilmiş, askerlerin çevrelerine yaydıkları devrimci etkiler yok edilmeye çalışılmıştır. Generallerin giriştikleri bu karşıdevrimci hareket, çok geçmeden hükümet tarafından da desteklenmiştir. Savaş Bakanlığı, gerideki yedek alayların sistematik olarak eritilmesi için bir emir hazırlamıştır. Ordudaki Sosyalist Devrimci ve Menşevik komiteler, gericiler ile el ele çalışmışlardır. 18. Kolordu Komutanı, 7. Ordu Komutanı'na 20 Ağustos 1917'de şunları yazmaktadır:

“Deneylerimiz göstermiştir ki, büyük kentlerde bulunan yedek alaylar, subaylara göre çok sayıda askerlerden oluşmakta olup, subaylar da zaten tecrübesizdirler. Bütün bunlar bu alaylardaki düzen ve disiplinini bozmakta ve eğitimleri noksan kalmaktadır. Bu nedenle, 37. Piyade Tümeni'nin hazırladığı kararı tamamen doğru bulmaktayım ve şu taleplerimin yerine getirilmesini rica ederim: Uygulamaların gösterdiği gibi, gerilerden getirilen yedek alayların cephedeki muharip alaylar ile kaynaştırılması, çok sağlıklı bir askeri ortam doğmasına yol açmaktadır. Buna uygun olarak Petrograd'daki 1. Yedek Piyade Alayı'nın, Romanya Cephesi'ndeki 37. Piyade Alayı'na takviye olarak sevk edilmesi yerinde olacaktır.”³⁴

Öte yandan, St. George Şövalyeleri ile, şok birlikleri, gerici subaylar ile gedikliler, cepheden gerilere sevk edilmişlerdir. Petrograd Askeri Bölge Komutanı, Genel Karargâh'a şu bilgiyi vermiştir:

“Yedek alaylardaki çalışmalar, sağlıklı ve güvenilir kadroların yardımı ile başlayabilir. Bu yapılmadığı takdirde, ordu güvенеbileceği yedek kuvvetten yoksun kalmış olur.”³⁵

Geçici Hükümet'in kanatları altına aldığı generaller, yoğun bir karşıdevrimci faaliyet içerisine girmişlerdir. Sanayi merkezlerindeki binlerce yedek, cepheye sevk edilmiştir. Kitlelere yakınlık duyan subaylar da en ufak bahane ile yedek alaylardan alınarak cepheye yollanmıştır. Bu arada basın da, cepheyi geri bölgelere karşı kıskırtmak için açtığı kampanyaya hız vermiştir. Şimdi artık, inisiyatifi Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler ele almıştır. Bunların denetiminde bulunan *İzvestia* gazetesi 3 Ekim'de şunları yazıyordu:

“Demokrasinin erdemleri nerede kaldı? Köylüler orduya göndermek için buğdaylarını gömüyor ve çürütüyor. Böylece tayın istihkakı

küçülüyor. Geri bölgelerdeki garnizonların askerleri çoğu zaman cep-hedekilerden çok daha iyi giyiniyor ve besleniyor.”³⁶

6 Ekim’de de yine aynı gazete şöyle yazıyordu:

“Gerilerdeki durum bugün için tatmin edici olmaktan uzaktır. Bu hal ise, geri bölgelere olan güvensizliği beslemekte ve artırmaktadır. Bu düş-manca duygular, sırf söylenen yalanları açığa çıkarmakla yok edilemez, bu suçlamaları meydana getiren durum ortadan kalkmalıdır.”³⁷

Kadetlerin gazetesi *Reç*, Sosyalist Devrimciler ile Menşeviklerin if-tiralarını kurnazca desteklemekte ve sütunlarını bunlara açmaktadır.

Marx, 1848’de, karşıdevrimciler için “Gericiler yalnız konuş-makla kalmazlar” diye yazmıştı. Şimdi Kadetler de, gerilerdeki yedek alayların denetimini ele geçirmek için, karşıdevrimciler ile işbirliğine girişmişlerdir. Gereksiz konuşmacılar, karşıdevrimcilerin el altından giriştikleri faaliyetleri, olsa olsa engellediklerini sanırlardı, oysa bun-lar, yani küçük-burjuva uzlaşmacıları, bir karşıdevrimci saldırı için hazırlıklarını bu yaygaralar ardına gizlenerek sürdürüyorlardı.

6

KARŞI DEVRİMCI SALDIRI

Daha önce de belirtildiği gibi, devrim, burjuvazi ile toprak bey-lerinin aldıkları karşıdevrimci önlemlerden çok daha hızlı geliyordu. Devrim, kitlelerin desteğini kazanıyor, cephenin her yanına ya-yılıyor, ülkenin içlerine, en geri bölgelerine kadar giriyor ve karşı-devrimin kalbi olan Kazak bölgelerine kadar ilerliyordu.

Daha yakın zamanda, burjuvazinin şok taburlarının siyah kır-mızı bayrağı üzerine bağlılık yemini eden alaylar, şimdi, komutan-larına itaat etmeyi reddediyorlardı. Semyenovski Muhafız Ala-yı’nın Alay Komitesi, “Bütün alayın fırtına birliklerinin öncülüğü-nü yapacağını”³⁸ övünerek ilan etmişti; ne ki, sadece birkaç gün sonra, Semyenovski muhafızları siperlere girmeyi reddettiler. 2. Muhafız Birliği bölükleri, önce fırtına birliklerine katılacaklarını söylemişlerdi ama, sonradan, bütün alay, emirlere uymayı reddedi. Kornilov’un, herkesten önce devrime saldıracağını iddia ettiği Po-lonya alayı ile Çek alayları konusunda Dukonin, “Bu alayların faz-la güvenilir olmadığını” bildirmek zorunda kaldı.³⁹

Cephedeki Kazaklar arasında, sırf polis görevi yaptıkları için hor-
murdanmalar başlamıştı. Kazak komutanları ile askerler arasındaki
anlaşmazlıklar, zaman zaman iyice kızışıyordu. Kazak Temsilcileri
Omski Sovyeti, 4 Ekim gecesini benimsediği bir karar ile, Sibiryâ Ka-
zakları, Büyük ve Küçük Konseyleri'ni karşıdevrimci olmakla suçla-
dı. Bunların başkanları tutuklandı ve Konsey Karargâhı'nda hapse-
dildi. Dukonin, bunu, "Kazaklar uzlaşmaz bir tavıra girdiler; artık
Bolşevikler ile savaşmak istemiyorlar" şeklinde özetledi.⁴⁰

Şimdi artık, karşıdevrimci güçlerin ellerinde kalan son kuvvetle-
rin de, ellerinden kayıp gitme tehlikesi baş göstermişti. Bir bunalı-
mın yaklaşmakta olduğunu fark ettikleri için, saldırıya geçmeye ka-
rar verdiler. Bu durum, Moskova Kamu Görevlileri Kongresinde
General Brusilov tarafından açıkça ortaya kondu:

"Herkes kuvvetli bir hükümetten söz ediyor. Ancak kuvvetli bir hü-
kümet, halkın ve askerlerin, ülkenin yönetimindeki bozukluğu idrak
ettikleri anda kurulabilir. İşte bu durum ortaya çıkarsa, kuvvetli bir
hükümet de kurulur."⁴¹

Brusilov'un devrime karşı harekete geçme önerisini, bir başka
delege, İlyin destekledi. Bolşeviklerin başını çektiği ve düzensizliğe
neden olan bir parti ile, Kornilov'un öncülük ettiği bir düzen parti-
sinin karşı karşıya bulunduğunu söyleyen İlyin, şöyle haykırıyordu:

"Biz düzen partisinden yanayız. Eğer devrim, herkesin canının çek-
tiğini ele geçirmesi demek ise, biz, karşıdevrimciyiz."⁴²

Kornilov tekrar, karşıdevrimcilerin putu haline gelmişti. İflah
olmaz bir gerici olan Struve, bir toplantıda açıkça ilan ediyordu:

"Tamamen namuslu ve dürüst bir insan olarak bu uğurda canımızı
vermeye hazırız."⁴³

Struve'nin bu konuşması toplantıda büyük alkış alıyordu. Sos-
yalist Devrimciler ile Menşevik hainlere göre bu düşünce, tam ye-
rindeydi.

Savaşın sürüp gitmesi, hükümetin, devrime karşı giriştiği savaş-
ta bir engel oluşturmuyordu. Bu durumda Geçici Hükümet, Çarlık
bakanlarının izledikleri yoldan yürüdü. 11 Ekim'de yapılan gizli
bir hükümet toplantısında, Dışişleri Bakanı Tereşçenko, yeni bir

slogan ortaya attı: “Zaferle Sonuçlanana Kadar Savaş!” sloganı yerine, “Ordu Savaşabilecek Durumda Olduğu Sürece Savaş!”⁴⁴ Bu yeni slogan ile Rusya, savaşa, geçici olarak katılmış oluyordu. Yani, her an ordunun savaşacak durumda olmadığı söylenebilirdi ve Rusya, savaştan çekilebilirdi.

Ama, kamuoyunun hazırlanması burada sona ermiş değildi. Sarı gazetenin editörü Burtsev, *Obşçeye Delo*’da, Almanya ile ayrı bir barış yapma sorununun, 20 Ekim’de yapılan bir komisyon toplantısında ele alındığını yazdı. Gazete, Kerenski’nin emri ile hemen toplatıldı. Aslında hükümet, hemen barış yapıp, bütün gücüyle devrimle savaşmaya can atıyordu. 9 Ekim’de Menşevik İçişleri Bakanı Nikitin, Geçici Hükümet’in Eyalet Komiserleri’nden oluşan özel bir komisyonun kurulması emrini verdi. Bu komisyonun amacı yerel güçleri bir fikir etrafında birleştirmekti. 11 Ekim’de Savaş Bakanlığı, ordunun “anarşiye karşı kullanılması” konusunda bir emir yayımladı ve böylece, Rus ordusu, karşıdevrimci bir komitenin emri altına girdi.

Menşevikler, burjuvazinin bu çabalarını destekliyorlardı. 15 Ekim’de parlamentoya, “Pogrom hareketleri ile mücadele için Geçici Talimat” önerisi yapıldı. Buna göre her bölgede, yasal yetkileri olan Halk Güvenlik Komiteleri kurulacaktı. Bu Halk Güvenlik Komitesi’nin oluşturulmasından sorumlu bulunan Menşevikler, böylece karşıdevrimci güçlerin de öncülüğünü yapmış oluyorlardı.

Bu arada süvari birlikleri hızla cepheden gerilere kaydırıldı. 4 Ekim’de Savaş Bakanı’nın emriyle, bir süvari tümeni, Romanya Cephesi’nden Donbas’a sevk edildi. Bu yer değiştirmenin amacı, kesinlikle, General Dukonin’in, 12 Ekim’de General Şerbaşov’a gönderdiği telgraftan belli oluyordu.

“Donetz bölgesinde düzeni sağlamak amacı ile, Odessa Askeri Bölge Komutanlığı emrine acilen bir süvari tümeni gönderilmelidir.”⁴⁵

Bir yandan, Donbas gibi huzursuzluktan kaynaklanan bölgelere birlikler kaydırılırken, bir yandan da gericiler, büyük kilit kentlerdeki garnizonları takviye etmek için güvenilir kuvvetler sevk ediyorlardı. Güneybatı Cephesi Başkomutanı’nın emri ile, bir Don Kazakları Süvari Tugayı, acilen Kiev’e nakledildi. 17. Don Kazak Ala-

yı'nın kentten çekilmesi konusundaki daha önce verilen emir, yerel makamların talebi üzerine geri alındı. Bryansk ve Smolensk gibi önemli kilit kentlere takviyeler sevk edildi. 4. Sibirya Kazak Alayı derhal Smolensk'e gönderildi.

Genel Karargâh'ın bulunduğu Mogilev'deki garnizonu güçlendirmek için, acil önlemler alındı. Bu garnizonun takviyesi için Güneybatı Cephesi Komutanı'na şu tel çekildi:

“Bize 1. Orenburg Alayı'nı gönderiniz. Bunu bize, Petrograd Kazak Konseyi tavsiye etmiştir. Tarih: 19 Ekim.”⁴⁶

Bir alayın güvenilir olup olmadığının nasıl belirlendiği, bu telgraftan gayet iyi anlaşılıyor. Cephelerin çevresindeki tüm bölge, ellerinde kesin harekât talimatı bulunan süvari birlikleri ile doldurulmuştu. Bu harekât planının ne olduğu, Güneybatı Cephesi'nden gönderilen şu dokümanda görülür:

“Geri bölgelerin korunabilmesi için, Güneybatı Cephesi Komutanlığı emrine, Don Kazak Tümeni ile, 1. Atlı Muhafız Tümeni'nin 1. Alayı verilmiştir. 6. Kazak Tümeni'nin tamamı Dinyeper'in batı bölgesinde yerleştirilmiştir. 5. Kazak Tümeni'nin 1,5 alayı da doğuda, 2,5 alayı batıda, 1,5 alayı Kiev'de ve 1 alayı da Vinitsa'da bulunmaktadır.

Atlı Muhafız Tümeni'nin bir alayı, Dinyeper'in doğusuna kaydırılmıştır. Geri bölgenin tamamı bir koruma ağı içerisine alınmıştır. 6. Kazak Tümeni'nin komutanı, Dinyeper'in batısındaki bölgede bulunan bütün birliklerin komutanı olarak görevlendirilmiştir. Her iki tümenin komutanları, Kiev Askeri Bölge Komutanlığı aracılığı ile Güneybatı Cephesi Komutanlığı'na bağlanmıştır. Bunlara ilaveten, Güneybatı Cephesi Nakliye Tümeni emrine, 1. Atlı Muhafız Tümeni'nin üç alayı ile, demiryollarının korunması için altı bölük tahsis edilmiştir. No: 265908/6793. İmza: Stogov.”⁴⁷

İşte böylece, dış düşmana karşı alınması ihmal edilen önlemlerden çok daha fazlası “iç düşmana” karşı alınmış oldu. Cephede, aceleyle oluşturulan birlikler, herhangi bir hareket planına bağlı olmaksızın düşman üzerine sürülüyordu, ama geride hareket planı en ince ayrıntısına kadar yapılıyordu. Bölgeler kısımlara ayrılmıştı ve her komutan önceden kesin talimat almış durumdaydı. Birlikler dikkatle seçilmişti ve birkaç kez elekten geçirilmişti.

Gericiler, Moskova'ya özel bir dikkat gösteriyorlardı. Devrime karşı yeni bir saldırı hazırlığı yapılırken, Genel Karargâh, Moskova'ya bir süvari tümeni göndermeye karar verdi. 2 Ekim'de General Dukonin şu teli çekti:

“Başkomutan, süvari tümenlerinden bir tanesini demiryolu ile derhal Moskova'ya gönderilerek, Moskova Askeri Bölge Komutanlığı'nın emrine verilmesini emretmiştir. Hangi tümenin bu işe tahsis edildiğinin telle bildirilmesini rica ederim.”⁴⁸

Tümenlerin dağıtılması ile ilgili olarak, 7. Kazak Alayı'nın Moskova'dan çekilmesi emri verilmiş ama, buradaki yetkili makamlar, eldeki bir kuşun, çalılıktaki iki kuştan daha değerli olduğuna karar vermişler ve Moskova Askeri Bölge Komutanı Albay Ryapsev, derhal bu alayın Moskova'da bırakılmasını talep eden bir tel çekmiştir. Bu isteğe Genel Karargâh olumlu yanıt vermiştir. Ayrıca, 4. Sibirya Kazak Alayı'nın, Kula'ya gönderilmesine de karar verilmiştir. Ne ki, devrimci olaylar öylesine bir hızla gelişmiştir ki, bu kuvvetlerin de yetersiz kaldığı görülmüştür. Moskova'dakiler, takviye birliklerin ne zaman gelecekleri konusunda hemen her gün telgraf çekmeye başlamışlardı. 20 Ekim'de aşağıdaki telgraf Genel Karargâh'a çekilmiştir.

“Bolşevik Sovyetin, fabrikalara derhal el konulması konusundaki kararı, çok yakın zamanda, Moskova'daki hükümet kuruluşları ile müesseselerinin ele geçirileceği konusunda büyük endişeler yaratmıştır. Alınan bilgilere göre, Moskova ihtilalin merkezi olacaktır. Moskova'da bunu önleyici önlemler alabilecek kadar kuvvet bulunmaktadır. ... Ama buna benzer olayların beklendiği bazı bölgelerde sizin yardımınıza gerek duyulabilir. Ve bu istek atlı topçu biçiminde olabilir. İmza: Moskova Askeri Bölge Komutan Yardımcısı, Albay Kravçuk.”⁴⁹

Öyle anlaşıyor ki, Moskova'daki karşıdevrim kodamanlarının, Lenin'in ayaklanmanın Moskova'dan başlayabileceği konusundaki mektubundan haberleri vardı. Gericiler bu ayaklanmayı beklerken, karşı önlemlerini de alıyorlardı. Bazı olaylar bunu gösteriyordu. Demek ki, karşıdevrimciler Moskova'da epeyce yığınak yapmışlardı. General Dukonin, Albay Kravçuk'un telgrafı üzerine

şu notu düşmüştü: “Bir tümen olmasa bile en az atlı bir topçu tugayı gönderilmesi için gerekli hazırlıklar yapılmalıdır.”⁵⁰

Aynı gün, yani 20 Ekim’de Genel Karargâh Moskova’ya şu bilgiyi vermiştir: “Güneybatı Cephesi’nden atlı bir tugay ile bataryanın size gönderilmesi konusunda hazırlık yapılması için gerekli emirler verilmiştir.”⁵¹

Bütün bu gerçeklerin ışığı altında, Troçki’nin, Petrograd’dan birliklerin çekilmesini reddetmenin, Ekim Devrimi’nin kaderini tayin ettiği konusundaki “teori”sinin ne kadar yersiz olduğunu gösterir. Troçki, ‘*Ekim Dersleri*’ yazısında şöyle söylemektedir:

“25 Ekim’deki ayaklanmanın sonuçları, büyük ölçüde önceden belli idi. O sırada biz, Petrograd Garnizonu’nun çekilmesine karşı koyduk. Devrimci Askeri Komite’yi 16 Ekim’de kurduk, bütün askeri birlik ve kuruluşlara komiserler atadık ve böylece yalnız Petrograd Askeri Bölge kurmaylarını değil, hükümeti de tecrit ettik. İşte bu, silahlı ayaklanma idi. ... 25 Ekim’deki ayaklanma ise sadece tamamlayıcı nitelikte idi.”⁵²

Yukarıya alınan bilgiler, bu hikâyenin hainliğini tamamen aydınlatıcı nitelikteydi. Ve bu haince yorum, gün ışığında karın erimesi gibi eriyip gitmiştir. Alayların Petrograd’dan çekilmesine engel olmak, her şeyden önce, devrimcilerin, karşıdevrimcilere bir meydan okumasıdır. Ancak bundan sonradır ki, karşıdevrimciler, yaklaşan ayaklanmayı önleyebilmek için müthiş bir telaşa kapılmışlardır. Şayet Bolşevik Partisi, bir an için bile, Petrograd’dan garnizonun çekilmesinin reddedilmesinin, “silahlı bir ayaklanmanın” işareti olduğuna inansaydı, işte o zaman karşıdevrimin hazırladığı tuzığa düşmüş olurdu. Troçki’nin, “yasal ve barışçı ayaklanma” dediği şey, karşıdevrimcilerin güçlerini toplar toplamaz devrimi “barışçı” yoldan ezmesi demektir.

Bunu, zaten sonraki olaylar tamamen doğrulamış durumdadır. Karşıdevrimciler hazırlıklarını tamamladılar. Devrimin ezilmesi için çeşitli bölgelerde Halk Güvenliği Komiteleri biçiminde örgütler kuruldu. Bu komitelere yasal yetkiler verildi. Cepheден güvenilir birlikler çekildi. Gerilerde başlayan hazırlık şimdi, askeri bir hazırlığa dönüştürüldü. Önemli noktalara, büyük sanayi merkezlerine, çok sayıda takviye kuvvetleri gönderildi. Petrograd’da ise, silahlı ayaklanmanın bastırılması için gerekli hazırlıklar tamamlandı.

Petrograd Sovyeti'nin, devrimci bir askeri komite kurulmasını kabul ettiği 14 Ekim'i izleyen gün, Kerenski, Geçici Hükümet'i toplantıya çağırdı. Petrograd Askeri Bölge Kurmay Başkanı General Bagratuni, muhtemel ayaklanmaya karşı alınan önlemleri bir toplantıda anlattı. Geçici Hükümet, bu önlemleri benimseyerek, kentin savunulmasının, Sovyetler Merkez Yürütme Komitesi'nin Askeri Komitesi'ne verilmesini kararlaştırdı. Ertesi gün, Petrograd Askeri Komitesi Komutanı Polkolnikov, kim yaparsa yapsın bütün gösterileri, toplantıları ve geçit törenlerini yasakladı. Emir şöyle sona eriyordu:

“Petrograd'daki düzeni bozma girişimlerini en şiddetli önlemler ile engellemek için her türlü emir verilmiştir.”⁵³

Geçici Hükümet'in 16 Ekim'de yaptığı gizli bir toplantıda Polkolnikov, bir karşı darbe vurulması için yapılan hazırlıkları anlattı. Petrograd yöresindeki Yunker okulları başkente getirilmiş, zırhlı araç taburlarının bir kısmı Kışlık Saray önünde mevzilenmişlerdi. Alınan bu önlemleri onaylayan hükümet, milislerin denetiminin doğrudan hükümete verilmesini kararlaştırdı. Başkentteki silahlı kuvvetlerin denetimi merkezleştirilmişti.

Ertesi gün Geçici Hükümet bir toplantı daha yaptı. Bu toplantıda Kerenski, Savaş Bakanı Verkoveski ve İçişleri Bakanı Nikitin birer konuşma yaptılar. Kerenski, gerekli bütün önlemlerin alındığını bildirdi. Kışlık Saray ve Marinski Sarayı'ndaki muhafızlar ile parlamento koruyucuları takviye edilmişti. Petrograd yakınındaki Oranyenbaum'dan astsubay okulları da merkeze getirilerek postanenin korunmasını sağlıyorlardı. Romanya Cephesi'nden, zırhlı bir tren ile askeri birlikler ise nakledilmiş, milisler takviye edilmiştir. Kısacası, Kerenski, mevcut kuvvetlerin yeterli olduğuna dair güvene vermiştir. Petrograd dahilindeki hazırlıkların nasıl yürütüldüğü aşağıdaki olaylardan izlenilebilir.

Peter ve Paul Kalesindeki garnizonun bir kısmını oluşturan 1. Yedek Muhafız Tugayı'nın üç güvenilir bölüğünün yerine, bir başka tugaydan dört bölük geçirilmiştir. 10 Ekim'de, Kışlık Saray'ı korumak üzere 1. Oranyenbaum Astsubay Okulu Petrograd'a kaydırılmıştır. 16 Ekim'de ise, 2. Oranyenbaum Astsubay Okulu gelmiştir. 17 Ekim'de, Petrograd Askeri Bölge Komutanlığı emrine,

Kışlık Saray ile hükümet binalarının korunması için Fiat zırhlı araçlar ile Harford zırhlı araçları verilmiştir.

Hesaplaşma anı gelip çatmıştır. Devrimciler ile karşıdevrimciler savaş düzenine geçmiş bulunmaktadır.

İlk darbeyi karşıdevrimciler vurmuştur. Bolşeviklerin, ayaklanma bayrağını, Sovyetlerin II. Kongresinin açılması için önerilen 20 Ekim tarihinde açacaklarını ümit eden Geçici Hükümet, bu açılış tarihinden bir gün önce, yani 19 Ekim’de, Lenin’in tutuklanması için bir emir çıkarttı. Hükümet başsavcısı, bütün ilgili makamlara, Lenin’in bulunarak tutuklanması ve “önemli olaylar saray araştırmacısı” P. A. Aleksandrov’a teslim edilmesi için bir emir yayımladı.

Yine aynı gün, Galin adında bir hükümet komiseri, yanında bir Kazak müfrezesi olduğu halde Kaluga’ya geldi ve Kaluga Sovyeti’ne bir ültimat vererek, Sovyet’in askeri kesiminin lağvedilmesini ve garnizonun silahsızlandırılmasını istedi. Ağır silahlı bir müfreze, Sovyet’in oturumlarını yaptığı Özgürlük Sarayı’nı kuşatarak binaya ateş açtı. Sovyet Karargâhı’nı yıktı ve Bolşevik temsilcileri tutukladı. Sovyeti yıkan Kazaklar, Moskova Sovyeti de dahil, Bolşevik görüşleri olan on iki Sovyeti daha dağıtmaları için emir aldıklarını söylüyorlardı.

Kazan’da, Askeri Bölge Komutanı, Bolşevikleri destekleyen bir topçu bölüğünün silahsızlandırılması emrini verdi.

Taşkent’te, General Korniçenko, devrimci düşüncedeki askerlerin kaldıkları bir barakayı, Kazakların ve iki zırhlı araç ile desteklenen Yunkerlerin yardımı ile kuşattı.

Petrograd’da sokak başlarını Yunker ve Kazak birlikleri tuttular, kentin çeşitli yerlerinde gizlenen yedek birlikler, her an harekete geçme emrini aldılar. Milis kuvvetleri hazır duruma getirilmiş, karargâhta devamlı nöbet tutulmaya başlanmıştı. Kentte her yerde Kazaklar devriye geziyorlardı. Petrograd Garnizonu’na gizli bir emir yayınlanmıştı:

“Ele geçirilecek ilk hedeflerin, Kışlık Saray, Smolni Enstitüsü, Marinski Sarayı, Taurida Sarayı, Askeri Bölge Karargâhı, Devlet Bankası, Maliye Matbaası, posta-telgraf ve telefon istasyonları olması gerçeği karşısında, bu kuruluşların bizim elimizde kalması için her türlü çaba harcanmalıdır. Bir yandan Neva nehrinin çizgisi ile öte yandan

Fontenka nehrinin çizgisinin işgal edilmesini ve böylece asilerin kent merkezine kısmına yaklaşmalarının engellenmesini gerektirir. ...”⁵⁴

Daha sonra, işçilerin silahlı faaliyetleri halinde, izlenecek harekât planı ayrıntıları ile verilmiştir. Ne ki bu emir, Finlandiya Yedek Alayı Komiseri’nce ele geçirilerek, Devrimci Askeri Komite’ye iletilmiştir.

Bilindiği gibi ayaklanma ayın yirmisine kadar başlamadı; üstelik, Sovyet Kongresi de yapılmadı. Sosyalist Devrimciler ile Menşevikler, son dakikada, kongrenin beş gün daha ertelenmesini kararlaştırdılar. Bunun nedeni de, bu arada kongreye katılacak olan delegeler içerisinde kendilerini destekleyeceklerin sayısını artırma umuduydu. Bir başka neden de, Bolşeviklerin planını son anda başarısızlığa uğratma çabasıydı. Küçük-burjuva politikacıları da, ayaklanmanın, kongre ile aynı tarihe rast getirileceğine inandıkları için, kongrenin ertelenmesinin, ayaklanmanın geciktirilmesini sağlayacağı umudunda idiler. Ama, saldırıya geçmekle, karşıdevrimciler, planlarının uygulanmasında ısrar etmiş oluyorlardı.

20 Ekim günü, 2. Peterhov Astsubay Okulu, Kışlık Saray’ı korumak üzere Petrograd’a nakledildi. Bunlar 21 Ekim tarihinde başkentte Anişkov Saray’ını işgal ettiler.

23 Ekim günü, Petrograd Askeri Bölge Kurmay Heyeti, Tsarsko-ye Selo’dan bir şok taburunu kente getirmeye karar verdi. Ayrıca, Pavlovsk’dan topçu birlikleri ile, Kuzey Cephesi’nden bazı birlikler kente getirilecekti. 24 Ekim’de, Kışlık Saray’daki garnizonu takviye etmek için, 1. Petrograd Kadınlar Taburu’ndan bir bölük geldi. 3. Peterhov Astsubay Okulu ile Kuzey Cephesi Astsubay Okulu da, 25 Ekim’de Petrograd’a ulaşacaktı. Bu kuvvetlerdeki her bir savaşçıya yüzer mermi dağıtılmıştı.

Görüldüğü gibi Geçici Hükümet, orduya güvenmiyordu. Başkente nakledilen birliklerin çekirdeğini astsubay okulları oluşturuyordu. Lenin bunlar için, “Burjuvazinin muhafızları” diyordu. Hükümetin gösterdiği sınıf içgüdüğü yanılmamıştı. Bazı seçkin birlikler bile, örneğin: Kolt Makineli Tüfek Taburu ile Motorlu Tabur, Geçici Hükümet’e silahlı destek vermek şöyle dursun, ayaklanan Petrograd işçilerine katılmışlardı bile.

En son, hükümet, halktan bir kesimi de desteğine güvenilebileceği umudu ile silahlandırdı.

18 Ekim’de, Petrograd Askeri Bölge Kurmay Başkanlığı, “Öğrenci Motorlu Müfrezesi Komutanı Drankin’e 20 tabanca ile 400 mermi verilmesini” emretti.⁵⁵

20 Ekim’de, Banka Memurları Komitesi’nce 100 tabanca ile tüfek ve 300 mermi dağıtıldı. 24 Ekim’de, “asker kaçakları tutukluları ile sakat askerlere” silah ve cephane dağıtılması emri verildi.⁵⁶

24 Ekim’de, buna benzer bir birlik kuruldu ve bunlar da silahlandırıldı. Yine 24 Ekim’de, Petrograd Gönüllüler Komitesi Başkanı, Denizeri Çaykin emrine 24 makineli tüfek verildi.

Geçici Hükümet’in karargâhı olan Kışlık Saray’a özel bir itina gösteriliyordu. Saray garnizonu olarak hizmet edecek olan karma birliğin seçimi, 10 Ekim’den 23 Ekim’e kadar sürdü. Bu birliğin ana gövdesini askeri okul öğrencileri oluşturuyordu. Bu iş için sıradan askerler seçilirken de “güvenilir” olmasına özen gösteriliyordu. 17 Ekim’de, makineli tüfek tabur komutanına, saraydaki makineli tüfek birliğine seçkin kimselerin gönderilmesi emri verilmişti. Verilen bütün emirler de buna uygundu.

Kışlık Saray’ı korumak üzere seçilen birliğin yapısı şöyleydi:⁵⁷

Birlikler	Subay	Yunker	Er	Silah	Zırhlı Araç	Mak. Tüfek
2. Peterhov Astsubay Okulu	10	300	6	–	–	–
2. Oranyenbaum Astsubay Okulu	22	330	–	–	–	9
Mikailovski Topçu Ok.	2	66	–	6	–	–
Zırhlı Araç Bölüğü	2	–	15	–	5	10
4. Bölük, 1. Takım	1	–	54	–	–	–
TOPLAM	37	696	75	6	5	19

Son birkaç gün içerisinde, bu karma birlik, Tsarskoye Selo’dan şok birlikleri, Petrograd Kadın Taburu’ndan bir bölük, Kuzey Cephesi Astsubay Okulu’ndan Yunkerler, üç Kazak bölüğü, İstihkâm Okulu’ndan Yunkerler ve başka birkaç birlik tarafından takviye olunarak 1600 kişilik bir kuvvet oluştu.

16-24 Ekim arasında, Yunker birlikleri yavaş yavaş hükümet binalarını işgal ettiler ve kentte en önemli noktaları tuttular.

16 Ekim’de, Millionnaya caddesi, Politseyski köprüsü, Gorhova caddesi karşısındaki Aleksandrovsk parkı ile Voznesenski bölgesine, motorlu gözetleme yerleri kuruldu.

17 Ekim’de, Kresti Hapishanesi ile 2. Şehir Demiryolu Bilet Bürosu’na ve başka birkaç yere, Yunkerler takviye olarak gönderildi. Aynı gün, Maliye Matbaası’na, Devlet Bankası’na, Merkez Postanesi’ne, Demiryolu Merkez Telgraf Dairesi’ne ve Nikolayevski İstasyonu’na zırhlı araçlar gönderildi. Her zırhlı araca yirmi kuşak makineli tüfek mermisi dağıtıldı.

20 Ekim’de, İsmailovski Yedek Alayı’nın Astsubay Eğitim Bölüğü, Nikolayevski İstasyonu’nu korumak için gönderildi. 24 Ekim’de Yunkerler, Merkez Telefon Dairesi’ni, Merkez Telgraf Dairesi’ni, bütün demiryolu istasyonlarını, demiryolu bilet gişelerini ve hükümet binalarını işgal etti. Yine aynı gün, geniş caddelerin köşelerini Yunkerler tutarak araçları durdurdular ve geçit izni olmayanları Kışlık Saray’a yaklaştırmadılar.

24 Ekim’de Yunkerler, Neva üzerindeki köprüleri tuttular. Yine aynı gün cepheden Petrograd’a birliklerin gelmesi bekleniyordu. Kerenski bu konuda şöyle yazıyordu:

“Benim emrim üzerine cepheden bazı birlikler hemen Petrograd’a gönderilecekti ve Kuzey Cephesi’nden gelecek ilk birlik Petrograd’a 24 Ekim’de ulaşmış olacaktı.”⁵⁸

İşte o gün, yani 24 Ekim’de, *Sovyetler Kongresinin açılışının arifesinde*, son darbe vurularak *Smolni Entitüsü* –devrimin merkezi– bir saldırıyla işgal edilecekti.

Kerenski, 23 Ekim gecesi saat 11’de Kışlık Saray’da yapılan toplantıyı şöyle anlatır:

“Askeri Bölge Komutanı ile Kurmay Başkanı beni görmeye geldi. Geçici Hükümet’e sadık kalan bütün birliklerin bir öncü kuvveti oluşturulmasını önerdiler. Bu öncü güç, Kazakları da içerecek ve Bolşeviklerin karargâhı olan Smolni Entitüsü’nü bir saldırı ile ele geçirecekti. Bu planı ben derhal onayladım ve hemen yürürlüğe konulmasını ısrarla istedim.”⁵⁹

DİPNOTLAR

BİRİNCİ BÖLÜM

BURJUVA DEMOKRATİK DEVRİMİ'NİN ARİFESİ

- 1 S. Lukirski, "1914-18 Dünya Savaşındaki Olayların Akışı Üzerinde Rus Ordusunun Hareketlerinin Etkisi Konusunda Yabancı Askeri Yazında Görülen Yetkili Düşünceler", *Borçlu Olan Kim?*, Moskova 1926, s. 102.
- 2 Maurice Paleologue, *La Russie des Tzars pendant la Grande Guerre* (Büyük Savaşta Çarlık Rusyası), 22nd ed., Paris, Libraire Plon, c. I, s. 77.
- 3 agy., s. 103.
- 4 agy., s. 104.
- 5 P. Milyukov, "Son Savaşa Karşı Tutumum", *Posledniye Novosti* (Son Haberler), no. 1309, 1 Ağustos 1924, Paris.
- 6 "Durnovo'nun Anıları", *Krasnaya Nov* (Kızıl Toprak), no: 6, 1922, s. 196.
- 7 Lenin, "Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasi'nin İki Taktiği", *Toplu Eserler*, c. VIII, s. 62.
- 8 V. Savitski, "Boğazlar ve Ticaretteki Önemleri", *Promişennost i Torgovlya* (Sanayi ve Ticaret), no: 24, 1912, s. 531.
- 9 Lenin, "Ayrı Bir Barış", *Toplu Yapıtlar*, c. XIX, s. 281.
- 10 *Devlet Duması*, IV. Birleşim, IV. Oturum, *Tutanak*, Petrograd 1915, s. 92.
- 11 N. Petrovski, "Tekstil Sanayisinin Belli Başlı Kollarında Savaş Kârları", *Vestnik Finansov, Promislenosti i Torgovli* (Maliye, Sanayi ve Ticaret Haberleri), no: 21, 1917, s. 292.
- 12 *Devrim ve Dış Politika Arşivleri*, Polis Müdürlüğü Dosyaları, Özel Tutanak, no: 343, c. I, 1915, dosya 235.
- 13 "Moskova Şehir Duması'nın Olağanüstü Toplantısında Alınan Karar", *Utro Rossii* (Rusya Sabahı), no: 228, 19 Ağustos 1915.
- 14 "Bir Savunma Kabinesi", *Utro Rossii*, no: 222, 13 Ağustos 1915.
- 15 2 Eylül 1915 tarihli mektup.
- 16 11 Eylül 1915 tarihli mektup.
- 17 V. P. Semennikov, "Çöküş Arifesinde Monarşi", 1914-1917. II. Nikola'nın Evrakları ve Diğer Dokümanlar, Moskova 1917, s. 95, 96.
- 18 Lenin, "Seçim Sonuçları", *Toplu Yapıtlar*, c. XVI, s. 262.
- 19 Lenin, "Kadetlerin Zaferi ve İşçi Partisi'nin Görevi", *Toplu Yapıtlar*, c. IX, s. 93.
- 20 Anayasal Demokratik Parti (Ulusal Özgürlük Partisi), 2. Kongre Kararları, 5-11 Ocak 1906 ve Program, St. Petersburg, 1906, s. 7.
- 21 A. Kuruşçov, A. I. Şingaryov, *Hayatı ve Eseri*, Moskova 1918, s. 71.
- 22 Lenin, "Rus Siyasi Partilerinin Sınıflandırılmasında Bir Deneme", *Toplu Yapıtlar*, c. X, s. 93.
- 23 L. M. Bramson, *Trudovik Partisinin Tarihi*, I. Devlet Duması'ndaki Emek Grubu, Petrograd 1917, s. 14.
- 24 *Sosyalist Devrimciler Partisi'nin Programı*, Moskova 1917, s. 11.
- 25 "Çarlık Rejiminin Devrilmesi", *Geçici Hükümet'in Olağanüstü Araştırma Komisyonu*, 1917 Soruşturma ve Kanıt Raporu, c. VI, Leningrad 1926, s. 286.
- 26 Lenin, "Sosyalizm ve Savaş", *Toplu Yapıtlar*, c. XIV, s. 210.
- 27 *Sotsial Demokrat* (Sosyal Demokrat), no: 34, Aralık 1914, Cenevre.

- 28 "İlerici Blok, 1915-17", *Kransi Arşiv* (Kızıl Arşiv), 1932, c. 50-51.
- 29 28 Ağustos 1915 tarihli mektup.
- 30 15 Haziran 1915 tarihli mektup.
- 31 17 Haziran 1915 tarihli mektup.
- 32 S. Y. Witte, *Anılar*, c. II, Moskova 1923, s. 33.
- 33 26 Haziran 1915 tarihli mektup.
- 34 17 Haziran 1915 tarihli mektup.
- 35 16 Eylül 1915 tarihli mektup.
- 36 *Devlet Duması*, IV. Birleşim, IV. Oturum. *Ayrıntılı Zabıt*, Petrograd 1915, sütun 1207-08.
- 37 Lenin, "Port Arthur'un Düşüşü", *Toplu Yapıtlar*, c. VII, s. 48.
- 38 A. A. Manikovski, *Dünya Savaşında Rus Ordusu'na Cephane İkmali*, c. II, s. 9.
- 39 "Kışlık Saray'da Toplantı, Askeri İkmal Konusunda Özel Komitenin Açılış Töreni", *Russkoye Slovo* (Rus Dünyası), no: 194, 23 Ağustos 1915.
- 40 A. A. Polvanov, *Savaş Bakanı ve Bakan Yardımcısı Olarak Günlük ve Anılar*, c. I, Moskova 1924, s. 154-155.
- 41 agy., s. 155.
- 42 Dipnot 38'e bakınız. s. 34.
- 43 agy., s. 32.
- 44 "Çarlık Rejiminin Devrilmesi", *Geçici Hükümet'in Olağanüstü Araştırma Komisyonu*, 1917. *Soruşturma ve Kanıt Raporu*, c. I, Leningrad 1924, s. 271.
- 45 *Yüksek Fiyatlar ve Askeri İkmal ile İlgili Ekonomik Sorun Üzerindeki Konferans Tutanağı*, Moskova 1915, s. 261.
- 46 *Merkez Arşivleri Leningrad Şubesi*, Ortak Devlet Arşivleri Ekonomi Bölümü II. kısmı, dosya 3.
- 47 A. A. Manikovski, *Dünya Savaşında Rus Ordusu'na Mühimmat İkmali*, c. II, Moskova 1930, s. 343-44.
- 48 *Ekim Devrimi'nin Tarihi Üzerine Denemeler*, c. I, Moskova 1927, s. 61.
- 49 M. V. Rodzyanko, "İmparatorluğun Çöküşü", *Arşiv Russkoy Revolyutsii* (Rus Devrim Arşivi), c. XVII, Berlin 1926, s. 100.
- 50 V. P. Semennikov, "Düşüş Arifesinde Monarşi", 1914-17. II. *Nikola'nın Evrakları ve Diğer Dokümanlar*, Moskova 1927, s. 282.
- 51 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Güneybatı Cephesi Genel Karargâhı'nın Zabıtları, dosya no: 25-945, dosya 107.
- 52 agy., dosya 231.
- 53 agy., dosya 245.
- 54 agy., dosya 5.
- 55 agy., dosya 27.
- 56 L. Voytolovski, "Savaşın İzinde", *Sefer Notları*, 1914-1917, c. I-II, Leningrad 1925, s. 251.
- 57 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Güney-Doğu Cephesi Genel Karargâhı Zabıtları, dosya no: 25-945, dosya 152.
- 58 "Askerler ile İşçilerin Gösterileri", *Sosyal Demokrat*, no: 53, 13 Nisan 1916, Cenevre.
- 59 *Devrim ve Dış Politika Arşivleri*, Polis Müdürlüğü Dosyaları, Özel Zabıt A 5, 1915, dosya 193.
- 60 Lenin, "Savaş ve Rus Sosyal-Demokrasisi", *Toplu Yapıtlar*, c. XVIII, s. 66.
- 61 Lenin, "Emperyalist Savaşta Kendi Hükümetinin Yenilgisi", *Toplu Yapıtlar*, c. XVIII, s. 170.
- 62 agy., s. 172.
- 63 G. V. Plehanov, "Sosyalistler ve Savaş Borçları Oylaması", *Priziv* (Çağrı), Paris 1916, no: 17, s. 8.
- 64 "Bern Konferansı, 1915, ek no: 2, 'Baugy Grubunun Önerisi'", *Proletarskaya Revolyutsia* (Proletarya Devrimi), 1925, no: 5 (40), s. 172.
- 65 P. A. Karnakov, "Eski Ordu ile Kızıldudadaki Hizmet Anıları", *İç Savaş Tarihi Zabıtları*, no: 452.
- 66 *Geçiş Döneminde Kamu Eğitimi*

- Konusunda Yayın, Bildiri ve Bilgiler, Moskova 1906, s. 155.
- 67 S. Dimanştayn, *Geçmiş ve Bugün, Sovyetler Birliği Uluslarının Yaşamı*, Moskova 1924, s. 20-21.
- 68 "Ulusal İttifak", *Novoye Vremya* (Yeni Zamanlar), no: 11576, 5 Haziran 1908.
- 69 V. İ. Çarnoluski, *Rusyada Partiler, İttifaklar ve Birlikler, Programları*, St. Petersburg 1906, s. 119.
- 70 "Bütün Rusya Ulusal İttifakının Kuralları", *Novoye Vremya* (Yeni Zamanlar), no: 11577, 6 Haziran 1908.
- 71 Lenin, "Kadetler ve Azınlık Ulusları", *Toplu Yapılar*, c. XVI, s. 176.
- 72 J. Stalin, *Marksizm ve Ulusal Sorun*, Londra 1935, s. 34.
- 73 Lenin, "Parti İşçileri ile RSDİP (B) Merkez Komitesi'nin Yaz (1913) Toplantısı Kararları", *Toplu Yapılar*, c. XVII, s. 12.
- 74 *Devrim ve Ulusal Sorun, Rusya'da Ulusal Sorunun Tarihi Üzerine Doküman ve Materyaller ve 20. Sovyetler Birliği*, c. III (1917), Moskova 1930, s. 22.
- 75 5 Aralık 1916 tarihli mektup.
- 76 29 Ağustos 1915 tarihli mektup.
- 77 10 Aralık 1916 tarihli mektup.
- 78 7 Ocak 1916 tarihli mektup.
- 79 "Çarlık Rejiminin Düşüşü", *Geçici Hükümet'in Olağanüstü Araştırma Komisyonu*, 1917, *Sorgulamalar ve Kanıtlar Tutanağı*, c. III, Leningrad 1925.
- 80 *Devrim ve Dış Politika Arşivi*, Polis Müdürlüğü Dosyaları, Özel Zabıt, no: 167, kısım 56, dosya 80.
- 81 agy., kısım 46, dosya 71.
- 82 "St. Petersburg Proletaryasına", *Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi Kitaplığı*, St. Petersburg Komitesi, 1916.
- 83 *Devrim ve Dış Politika Arşivi*, Gizli Polis Dosyaları, no: 27, 1916, dosya 73.
- 84 *Devlet Duması*, IV. Birleşim, V. Oturum, *Tutanak*, Petrograd 1916, sütun 68.
- 85 agy., sütun 134.
- 86 agy., sütun 38.
- 87 agy., sütun 38.
- 88 agy., sütun 12-13.
- 89 agy., sütun 69.
- 90 agy., sütun 286.
- 91 "Özel Konsey, 22 Kasım Toplantısı", *Russkoye Slovo*, no: 270, Kasım 23 ve no: 274, Kasım 27, 1916.
- 92 "Birleşmiş Soylular Kongresi", *Russkoye Slovo*, no: 275, 29 Kasım 1916.
- 93 V. P. Semennikov, *Çöküş Arifesinde Monarşi, 1914-1917*, II. Nikola'nın Evrakları ve Diğer Dokümanlar, Moskova 1927, s. 9.
- 94 Maurice Paleologue, *La Russie des Tzars pendant la Grande Guerre*, 21. baskı, Paris, Librerie Plon, c. II, s. 264.
- 95 Sir George Buchenan, *Rusya'daki Görevim ve Diğer Diplomatik Anılar*, Londra, Cassel and Co., 1923, c. II, s. 18-19.
- 96 Maurice Paleologue, *La Russie des Tzars pendant la Grande Guerre*, 20. baskı, Paris, Librerie Plon, c. III, s. 159.
- 97 *Devlet Duması*, IV. Birleşim, V. Oturum, *Tutanak*, Petrograd 1916, sütun 258.
- 98 14 Aralık 1916 tarihli mektup.
- 99 17 Nisan 1915 tarihli mektup.
- 100 *Çarlık Rejiminin Düşüşü, Geçici Hükümet'in Olağanüstü Araştırma Komisyonu*, 1917, *Soruşturma ve Kanıt Tutanağı*, c. VI, Leningrad, 1926, s. 342.
- 101 agy., c. IV, Leningrad, 1925, s. 61.
- 102 V. P. Semennikov, *Çöküşün Arifesinde Monarşi, 1914-1917*, II. Nikola'nın Evrakları ve Diğer Dokümanlar, Moskova 1927, s. 228.
- 103 agy., s. 233.

- 104 agy., s. 239.
 105 agy., s. 98.
 106 Çernin, *Im Weltkrieg* (Dünya Savaşında), Berlin 1919, s. 192.
 107 "Bir Komplonun Tasviyesi, M. İ. Tereşçenko, General Kerimov", *Russkiye Vedomosti* (Rusya Bülteni), no: 202, 3 Eylül 1917.
 108 P. N. Milyukov, *İkinci Rus Devrimi'nin Tarihi*, c. I, Kitap I, Sofya, 1921, s. 36.
 109 *Çarlık Rejiminin Düşüşü, Geçici Hükümet'in Olağanüstü Araştırma Komisyonu*, 1917, *Soruşturma ve Kanıt Tutanağı*, c. VI, Leningrad 1926, s. 278.
 110 Sir George Buchenan, *Rusya'daki Görevim ve Diğer Diplomatik Anılar*, Londra, Cassel and Co., 1923, c. II, s. 41.
 111 agy., s. 51.
 112 *Devrim ve Dış Politika Arşivi*, Petrograd Gizli Polisi Dosyaları, no: 525, 1917, dosya 36.
 113 agy., s. 28.
 114 *Devrim ve Dış Politika Arşivi*, Polis Müdürlüğü Dosyaları, Özel Zabıt no: 167, kısım 13, dosya 29.
 115 "Emek Grubu'nun Tutuklanması", *Russkiye Vedomosti*, Özel Ek, no: 24, 30 Ocak 1917.
 116 "Kamu Örgütleri", *Utro Rossii*, no: 28, 28 Ocak 1917.
 117 *Merkez Arşivi*, Şubat Devrimi Arifesinde Burjuvazi, Moskova 1927, s. 183.
 118 "A. F. Kerenski'nin Konuşması", *Reç* (Konuşma), no: 47, 19 Şubat 1917.

İKİNCİ BÖLÜM ŞUBAT BURJUVA DEMOKRATİK DEVRİMİ

- 1 P. D. Skuratov, "Petrograd'da Ekim", *Sovyetler Birliği'nde Proletaryanın Tarihi*, 1932, no: 11, s. 110-11.
 2 *Çarlık Rejiminin Düşüşü, Geçici Hükümet'in Olağanüstü Araştırma Komisyonu*, 1917, *Soruşturma ve Kanıt Tutanağı*, c. I, Leningrad 1926, s. 22.
 3 agy., s. 220.
 4 "1917 Şubat Devrimi", *Krasni Arşiv* (Kızıl Arşiv), 1927, no: 2 (21).
 5 agy., s. 5.
 6 K. İ. Pazetnik, "Şubat Devrimi'nde Volinia Alayı, Anılar", *İç Savaş Tarihinin Elyazması Kayıtları*, no: 488.
 7 A. Blok, *Emperyalist İktidarın Son Günleri, Yayınlanmamış Dokümanlar*, Petrograd 1921, s. 66-67.
 8 agy., s. 67.
 9 *Çarlık Rejimi'nin Düşüşü, Geçici Hükümet'in Olağanüstü Araştırma Komisyonu*, 1917, *Soruşturma ve Kanıt Tutanağı*, c. II, Leningrad 1925, s. 265.
 10 M. V. Rodzyanko, *Devlet Duması ve 1917 Şubat Devrimi*, Rostov, 1919, s. 42.
 11 A. Blok, *Emperyalist İktidarın Son Günleri, Yayınlanmamış Dokümanlar*, Petrograd 1921, s. 64.
 12 Dipnot 6'ya bakınız.
 13 "Petrograd'ın Bütün Çalışan Erkeklerine ve Kadınlarına", RSDİP (B)'nin kitapçığı. Petrograd Komitesi, 1916.
 14 "Dokümanlarda Şubat Devrimi", *Proletarskaya Revolutsia* (Devrimci Proletarya), 1923, no: 1 (13), s. 285.
 15 Dipnot 10'a bakınız. s. 41.
 16 agy., s. 42.
 17 V. Şulgin, "Günler", *Russkaya Misil* (Rus Düşüncesi), Prag, 1922, Kitap VIII-IX, s. 93

- 18 agy., s. 96.
- 19 25 Şubat 1917 tarihli mektup.
- 20 27 Şubat 1917 tarihli mektup.
- 21 Dipnot 11'e bakınız. s. 77-78.
- 22 agy., s. 78.
- 23 Telgraf no: 12.
- 24 Dipnot 22'ye bakınız.
- 25 Dipnot 4'e bakınız. s. 19.
- 26 Petrograd Garnizonunun Bolşevikleştirilmesi. Mataryeller ve Dokümanlar, Leningrad 1932, s. VI.
- 27 Lenin, "Uzaktan Mektuplar", Seçme Yapıtlar, c. VI, s. 7-8.
- 28 A. Lukomski, "Anımsamalar", Arkşiv Russkoy Revolyutsii (Rus Devrimi Arşivi), c. II, Berlin 1921, s. 20.
- 29 Dipnot 17'ye bakınız. s. 119-20.
- 30 A. Knox, Rus Ordusu ile Beraber, 1914-1917, Londra, Hutchinson and Son, 1921, c. II, s. 553-54.
- 31 agy., s. 563.
- 32 agy., s. 568.
- 33 N. Suhanov, Devrim Üzerine Notlar, Kitap I, Petrograd 1919, s. 212.
- 34 "İşçi Vekilleri Sovyeti'nden Petrograd ve Rus Halkına", İşçi Vekilleri Petrograd Sovyeti Gazetesi, no: 1, 28 Şubat 1917.
- 35 A. I. Denikin, Rus Devriminden Çizgiler, c. I, Kitap I, Paris 1922, s. 66.
- 36 A. Petrosov, "Rus Devrimi'nin Vahim Çelişkileri", Delo (Neden), 1917, no: 3-6, s. 119.
- 37 Dipnot 33'e bakınız. s. 17.
- 38 agy., s. 18.
- 39 N. Suhanov, Devrim Üzerine Notlar, Kitap I, Berlin 1922, s. 231.
- 40 Dipnot 29'a bakınız, Kitap VI-VII, s. 134.
- 41 Dipnot 39'a bakınız. s. 279.
- 42 P. N. Milyukov, İkinci Rus Devrimi'nin Tarihi, c. I, Kitap I, Sofya 1921, s. 47.
- 43 agy., s. 47.
- 44 Lenin, "İkili İktidar", Seçme Yapıtlar, c. VI, s. 27.
- 45 Lenin, "Devrimin Dersleri", Seçme Yapıtlar, c. VI, s. 193.
- 46 "Katerine Salonunda", İşçi Vekilleri Petrograd Sovyeti Gazetesi, no: 4, 3 Mart 1917.
- 47 agy.
- 48 Dipnot 28'e bakınız. s. 25.
- 49 M. V. Rodzyanko, Devlet Duması ve 1917 Şubat Devrimi, Rostov-on-Don, s. 45-46.
- 50 Dipnot 42'ye bakınız. s. 55.
- 51 Dipnot 49'a bakınız. s. 48.
- 52 "Grand Dük Mişel'in Tahttan Feragati", Petrograd Sovyeti Gazetesi, no: 5, 4 Mart 1917.
- 53 Dipnot 17'ye bakınız, Kitap 6-7, s. 117.
- 54 "Geçici Hükümet'ten", Vestnik, Geçici Hükümet Bülteni, no: 2, 7 Mart 1917.
- 55 Merkez Arşivleri, 1917'deki Köylü Hareketleri, Moskova 1927, s. 3.
- 56 "Geçici Hükümet Kararı", Geçici Hükümet Bülteni, no: 14, 21 Mart 1917.
- 57 "Sosyalist Devrimcilerin Petrograd Bölge Kongresi Kararı", Den (Gün), no: 2, 7 Mart 1917.
- 58 Merkez Arşivi, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri Bütün Rusya Konferansı Tutanakları, Moskova 1927, s. 312.
- 59 Ekim Devrimi Merkez Arşivleri, Zabıtlar-406, Milis Bölümü, kısım II, dosya no: 11A, kısım I, dosya 219.
- 60 Lenin, "Tarım Sorunu Konusunda Konuşma, 4 Haziran 1917", Seçme Yapıtlar, İngilizce baskı, c. VI, s. 362-63.
- 61 "Geçici Hükümet'in Duyurusu", Geçici Hükümet Bülteni, no: 31, 14 Aralık 1917.
- 62 Lenin, "Toprak Beyleri ile Köylüler Arasında 'Gönüllü Anlaşma' mı?", Toplu Yapıtlar, c. XX, s. 169.
- 63 A. Kuruşçov, A. I. Şingaryov; Hayatı ve Eseri, Moskova 1918, s. 98-99.
- 64 "Baş Toprak Komitesi", Delo Naroda (Halkın Amacı), no: 54, 20 Mayıs 1917.
- 65 Lenin, "Sosyalist Devrimciler Tarafından Köylüler Üzerinde Uygulanan Yeni Bir Kandırmaca", Seçme Yapıtlar, İngilizce baskı, c. VI, s. 392.
- 66 "Baş Toprak Komitesi", Reç, no: 117, 20 Mayıs 1917.
- 67 "Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'nda

- Konferans", *Torgove-Promisilenmaya Gazeta* (Ticaret ve Sanayi Gazetesi), no: 56, 17 Mart 1917.
- 68 "Rodzyanko, Buğday Tekeline Karşı", *Novaya Zin* (Yeni Hayat), no: 108, 23 Ağustos 1917.
- 69 "Ulusal Özgürlük Partisi Kongresi, Şingaryov: Buğday Tekeli Konusunda", *Russkiye Vedomosti*, no: 70, 29 Mart 1917.
- 70 "Ticaret ve Tarım Meta Borsası Temsilcileri 3. Olağanüstü Bütün Rusya Kongresi", *Torgove-Promisilenmaya Gazetesi*, no: 86, 27 Nisan 1917.
- 71 S. I. Şidlovski, *Anılar*, kısım II, Berlin 1923, s. 115.
- 72 Merkezi Savaş Sanayisi Komitesi Toplantısı, *Torgove-Promisilenmaya Gazetesi*, no: 4, 9 Mart 1917.
- 73 "General Alekseyev'in Emri", *İşçi ve Asker Vekilleri Petrograd Sovyeti Gazetesi*, no: 9, 8 Mart 1917.
- 74 "Geçici Hükümet'ten Faal Hizmetteki Orduya", *Geçici Hükümet Bülteni*, no: 2, 7 Mart 1917.
- 75 A. I. Denikin, *Rus Devriminden Çizgiler*, c. I, Kitap I, Paris 1921, s. 67.
- 76 "Geçici Hükümet'ten Çağır", *Geçici Hükümet Bülteni*, no: 5, 10 Mart 1917.
- 77 "İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin Hükümete Karşı Tutumu", *Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti Gazetesi*, no: 10, 9 Mart 1917.
- 78 "Moskova'da", *Russkiye Vedomosti*, no: 58, 14 Mart 1917.
- 79 "Dünyanın Bütün Uluslarına", *Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti Gazetesi*, no: 15, 15 Mart 1917.
- 80 agy.
- 81 "Dışişleri Bakanı P. N. Milyukov ile Görüşme", *Russkiye Vedomosti*, no: 66, 23 Mart 1917.
- 82 V. D. Nabokov, *Geçici Hükümet Anıları*, Moskova 1924, s. 102-103.
- 83 agy., 103.
- 84 "Geçici Hükümet'in Rus Vatandaşlarına Çağırısı", *Geçici Hükümet Bülteni*, no: 18, 28 Mart 1917.
- 85 agy.
- 86 Lenin, "Devrimimizde Proletaryanın Görevleri", *Seçme Yapıtlar*, İngilizce baskı, c. VI, s. 52.
- 87 agy., s. 53-54.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM LENİN RUSYA'YA DÖNÜYOR

- 1 Lenin, "A. M. Kollontay'a İki Mektup", *Toplu Yapıtlar*, c. XX, s. 8.
- 2 A. L. Popov, "Devrimle Savaşmada Geçici Hükümet'in Politikası", *Krasni Arşiv*, 1927, c. I (XX), s. 4-5.
- 3 agy., s. 5.
- 4 N. K. Krupskaya, "Sürgünden Petrograd'a", F. Platten'in, *Lenin'in 1917 Martında Rusya'ya Dönüşü* başlıklı kitabından, Moskova 1925, s. 113-114.
- 5 "Almanya'dan Geçiş Protokolü", *Lenin Seçmeler*, c. II, 3. baskı, Moskova 1924, s. 392-93.
- 6 Dipnot 2'ye bakınız. s. 11.
- 7 agy., s. 12.
- 8 "Lenin'in Gelişi", *Reç*, no: 78, 5 Nisan 1917.
- 9 V. Çernov, "Lenin", *Delo Naroda*, no: 26, 16 Nisan 1917.
- 10 "Finlandiya Muhafız Alayı 3. Taburu", *Raboçaya Gazeta* (İşçinin Gazetesi), no: 38, 23 Nisan 1917.
- 11 N. Suhanov, *Devrim Üzerine Notlar*, kitap 3, Berlin 1982, s. 14-15.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
RSDİP (B) NISAN KONGRESİ

- 1 J. Stalin, *Ekim Devrimi. Makaleler ve Konuşmalar*, Moskova 1932, s. 58.
- 2 J. Stalin, *Ekim Yolu, Makaleler ve Konuşmalar: 1917 Mart-Ekim*, 2. baskı, Moskova 1925, s. 2.
- 3 agy., s. VIII.
- 4 Lenin, "Bugünkü Devrimimizde Proletaryanın Görevleri", *Seçme Yapıtlar*, İngilizce baskı, c. VI, s. 21-24.
- 5 "Sosyal Demokrat Partiler Temsilcilerinin Birlik Konusunda Konferansı", *Yedintsvo* (Birlik), no: 5, 5 Nisan 1917.
- 6 agy.
- 7 Lenin, "RSDİP (B)'nin Bütün Rusya Nisan Konferansının Açılışında Yapılan Konuşma-24 Nisan 1917", *Toplu Yapıtlar*, c. XX, s. 239.
- 8 RSDİP (B)'nin 7. (Nisan) Bütün Rusya ve Petrograd Şehir Konferansı-Nisan 1917, Moskova 1934, s. 144-145.
- 9 agy., s. 119.
- 10 agy., s. 129-30.
- 11 Dipnot 7'ye bakınız.
- 12 Lenin, "RSDİP (B)'nin Petrograd Şehir Konferansı-14-22 Nisan 1917" *Toplu Yapıtlar*, İngilizce baskısı, c. XX, s. 181
- 13 Dipnot 4'e bakınız. s. 22.
- 14 Lenin, "Bugünkü Durum Üzerine Rapor-24 Nisan 1917" *Seçme Yapıtlar*, İngilizce baskı, c. VI, s. 94.
- 15 agy., s. 95.
- 16 agy., s. 100-101.
- 17 J. Stalin, "Ekim Devrimi ve Rus Komünistlerinin Taktikleri", *Leninizm*, İngilizce baskı, c. I, 1934, s. 128.
- 18 Dipnot 14'e bakınız. s. 95.
- 19 agy., s. 91.
- 20 Lenin, "Geçici Hükümet'in Tutumu Konusunda Kararın Tartışılması Sırasında Yapılan İki Çürütme", *Toplu Yapıtlar*, c. XX, s. 185.
- 21 Dipnot 8'e bakınız.
- 22 Lenin, "Bugünkü Durum Üzerindeki Tartışmaya Yanıt-24 Nisan 1917", c. XX, s. 253.
- 23 Dipnot 8'e bakınız.
- 24 Lenin, "Bugünkü Durum Konusundaki Kararın Lehinde Konuşma-29 Nisan 1917", *Toplu Yapıtlar*, c. XX, s. 282.
- 25 Dipnot 8'e bakınız, s. 221-22.
- 26 agy., s. 227.
- 27 agy., s. 228.
- 28 agy., s. 194.
- 29 agy., s. 195.
- 30 Lenin, "Ulusal Sorun Üzerine Konuşma-29 Nisan 1917", *Seçme Yapıtlar*, İngilizce baskı, c. V, s. 309-10.
- 31 Dipnot 8'e bakınız. s. 238.
- 32 Lenin, "29 Nisan 1917 Konferansı'nın Kapanışındaki Son Görüşler", *Toplu Yapıtlar*, c. XX, s. 283

BOLŞEVİK PARTİSİ KİTLELERİ KAZANMAYA ÇALIŞIYOR

- 1 "Dışişleri Bakanın'ın Notu" *Russkiye Vedomosti*, no: 87, 10 Nisan 1917.
- 2 "Geçici Hükümet, 108. Piyade Yedek Alayı ile Finlandiya Muhafız Alayı'nın Kararı, 20 Nisan 1917", *Soldatskaya Pravda* (Askerin Gerçeği), no: 8, 10 Mayıs 1917.
- 3 Lenin, "Halihazır Durum üzerine Tartışmaya Yanıt, 24 Nisan 1917", *Toplu Yapıtlar*, c. 20, s. 252.
- 4 L. Troçki, "Ekim Dersleri", *Toplu Yapıtlar*, c. III, kısım I, Moskova.
- 5 Stalin, "Ekim Devrimi ve Rus Komünistlerinin Taktikleri", *Leninizm*, c. I, 1934, s. 123.
- 6 A. N. Voznesenski, *Moskova 1917*, Moskova, 1928, s. 45-46.
- 7 Lenin, "RSDİP (B)'nin Merkez Komitesi Kararı. 27 Nisan 1917", *Toplu Yapıtlar* c. XX, s. 224.
- 8 1917'de *Burjuvazi ve Toprak Beyleri. Devlet Duması Üyelerinin Özel Konferansı*, Moskova, 1932, s. 13.
- 9 *Menşeviklerin Bütün Rusya Konferansı ve RSDİP (B)'nin Ortak Örgütleri*, Moskova, 1917, s. 35.
- 10 "İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri", *İzvestia*, no: 60, 7 Mayıs 1917.
- 11 agy.
- 12 agy.
- 13 V. N. Nabokov, *Geçici Hükümet. Anılar*, Moskova 1924, s.78.
- 14 1917'de *Burjuvazi ve Toprak Beyleri. Devlet Duması Üyelerinin Özel Konferansı*, Moskova, 1932, s. 21.
- 15 "Devlet Duması Üyelerinin Özel Konferansı", *Reç*, no: 105, Mayıs 6, 1917.
- 16 "Burjuvazi ve Geçici Hükümet", *Proleterskaya Revolyutsia*, 1925.
- 17 "Prens G. E. Lvov'un mektubu ile ilgili olarak V. N. Çernov'un demeci", *Den*, no: 107, 12 Temmuz 1917.
- 18 Lenin, "Köylüler Neden ve Niçin Kandırıldı", *Seçme Yapıtlar*, c. VI, s. 378.
- 19 1917'de *Burjuvazi ve Toprak Beyleri*, Moskova, 1932, s. 64.
- 20 V. Reichardt, "Ekonomik Üstünlüğünü Sürdürmek İçin Rus Burjuvazisinin Çabaları Şubat-Ekim 1917", *Krasnaya Letopis* (Kızıl Dergi), 1930, no: I (34), s. 18.
- 21 "Devrimden Önce Rusya'nın Ekonomik Durumu", *Krasni Arşiv*, 1925, no: 3.
- 22 agy., s. 88-93.
- 23 agy., s. 87.
- 24 Lenin, "Devrimin Dersleri", *Seçme Yapıtlar*, c. VI, s. 199.
- 25 "Geçici Hükümet'in Kararı", no: 15, 22 Mart 1917.
- 26 J. Stalin, "Ekim Devrimi ve Ulusal Sorun", *Marksizm ve Ulusal ve Sömürge Sorunu*, 1935, s. 59.
- 27 agy., s. 68.
- 28 Lenin, "Ukrayna", *Seçme Yapıtlar*, c. XX, s. 534.
- 29 *Reç*, no: 137, 14 Haziran 1917.
- 30 agy.
- 31 Lenin, "Ukrayna ve Rusya'da Egemen Partilerin Yenilgisi", *Toplu Yapıtlar*, c. 20, s. 534-540.
- 32 "Diet'in Dağıtılması ve Yeni Seçimlerin Yapılması Hakkında 18 Temmuz 1917 Tarihli Manifesto", *Geçici Hükümet Yayını*, no: 110, 21.7.1917.
- 33 Lenin, "Finlandiya ve Rusya", *Toplu Yapıtlar*, c. XX, s. 324.
- 34 T. Rskulov, *Devrim ve Türkistan'ın Yerli Halkı*, kısım I, 1917-1919, Taşkent, 1925, s. 4.
- 35 Lenin, "RSDİP (B) Merkez Komitesi'nin, 22 Nisan 1917 Sabahı Aldığı Karar", *Toplu Yapıtlar*, c. XX, s. 225.

- 36 J. Stalin, "Ekim Devrimi ve Rus Bolşeviklerinin Taktiği", *Leninizm*, c. I, 1934.
- 37 *Merkez Arşivi, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti'nin I. Bütün Rusya Kongresi*, c. I, Moskova 1930, s. 65.
- 38 Lenin, "Geçici Hükümet'in Tutumu Üzerine Konuşma", *Toplu Yapıtlar* c. XX, s. 481-82.
- 39 agy., s. 482.
- 40 agy., s. 488
- 41 *Merkez Arşivi, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti Bütün Rusya Kongresi*, c. I, Moskova, 1930, s. 287.
- 42 agy., s. 140.
- 43 Lenin, "Savaş Üzerine Konuşma, 9 Haziran 1917", *Seçme Yapıtlar* c. VI, s. 151.
- 44 agy., s. 140
- 45 *İşçi ve Asker Vekilleri Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi Toplantı Zabıtları*, Moskova, 1925, s. 198.
- 46 "Tarihi Bir Toplantı", *Pravda*, no: 80, 13 Haziran 1917.
- 47 Lenin, "Şimdiki ve Gelecekteki Cavaignac'ların Sınıf Kökenleri", *Toplu Yapıtlar*, c. XX, s. 537, 38.
- 48 J. Stalin, "Gösteride", *Ekim Yolu*, Moskova 1925, s. 53-54.
- 49 N. Çerevanin, "18 Haziran Gösterisinden Alınacak Dersler", *Raboçaya Gazeta*, no: 85, 20 Haziran 1917.
- 50 "Pazar Günü Gösteri", *Novaya Zin*, no: 53, 20 Haziran 1917.
- 51 A. Knox, *Rus Ordusu İle*, 1914-1917, Londra Hutchison, 1921, c. I.
- 52 "Birleşik Devletler ile Rusya Arasındaki Gizli Bir Yazışma", *Information*, no: 136, 16 Mayıs 1917.
- 53 V. A. Malakovski, "Ekim Devrimi Mücadelesinde 7. Ordu", *İç Savaşın Tarihinin Elyazması Tutanakları*, no: 1587.
- 54 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, dosya no: 1494, folyo 504.
- 55 agy., folyo 204-07.
- 56 agy., folyo 7.
- 57 V. V. Stankeviç, "Toplum, Savaş ve Ordu", *Halk ve Ordu*, Kitap I, 1918, Petrograd, s. 69.
- 58 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, dosya no: 1494, folyo 67.
- 59 A. İ. Denikin, *Rus Devriminden Skeçler*, c. I, Kitap 2, Paris, s. 50.
- 60 agy., s. 52.
- 61 agy., s. 54, 55.
- 62 *Asker Mektupları*, 1917, Moskova 1927, s. 18-19.
- 63 agy., s. 29, 30.
- 64 agy., s. 34.
- 65 agy., s. 40.
- 66 agy., s. 43.
- 67 agy., s. 48.
- 68 Lenin, "Ne Yapmalı?", *Seçme Yapıtlar*, c. II, s. 170.
- 69 S. E. Rabinoviç, *Bolşeviklerin Bütün Rusya Askeri Konferansı*, 1917, "RSDİP (B)'nin Cephe ve Gerideki Askeri Örgütlerinin Bütün Rusya Askeri Konferansında Alınan Kararlar, Haziran 1917", Moskova 1931, s. 73.
- 70 agy., s. 72.

ALTINCI BÖLÜM KIZIL MUHAFIZLAR

- 1 Lenin, "Proleter Milis Üzerine", *Toplu Yapıtlar*, c. XX, s. 203.
- 2 Lenin, "Uzaktan Mektuplar", *Seçme Yapıtlar*, c. VI, s. 10.
- 3 Lenin, "Proleter Milis Üzerine", *Toplu Yapıtlar*, c. 20, s. 205.
- 4 Lenin, "Uzaktan Mektuplar", *Toplu Yapıtlar*, c. XX, s. 39-40.
- 5 Lenin, "Proleter Milis Üzerine", *Toplu Yapıtlar*, c. XX, s. 205.
- 6 M. İ. Petrokov, "Anılar", *İç Savaşın Tarihi Elyazmaları*, no: 311.

- 7 *Ekaterinoslav'da Sovyetler İçin Mücadele*, Dniepropetrovsk, 1927, s. 176.
- 8 "İşçi Vekilleri Sovyeti Yürütme Komitesi Kararı", *Izvestia*, 28 Şubat 1917.
- 9 "Şehir Milisi", *Izvestia*, no: 10, 9 Mart 1917.
- 10 "İşçilerin Yaşamı", *Izvestia*, no: 41, 15 Nisan 1917.
- 11 "İşçi Muhafızı", *Pravda*, no: 44, 29 Nisan 1917.
- 12 "Kızıl Muhafız", *Izvestia*, no:25, 28 Nisan 1917.
- 13 "Kızıl Muhafız Üzerine Konferans", *Novaya Zin*, no: 10, 29 Nisan 1917.
- 14 "Kızıl Muhafız Üzerine Konferans", *Izvestia*, no: 54, 30 Nisan 1917.
- 15 "Demokratik Bir Milis mi Yoksa Bürokratik Bir Polis mi?", *Pravda* no: 64, 24 Mayıs 1917.
- 16 V. U. Hessen, "Kızıl Muhafız ve Petrograd Sanayicileri, 1917", *Krasnaya Letopis*, 1928, no: 3 (27), s. 64.
- 17 *Ekim Devrimi Merkez Arşivi*, Tutanaklar, 406. dosya 134, folyo 43.
- 18 "Şimdiki Durum Üzerine Karar ve Proletaryanın Görevleri; RSDİP (B)'nin 3-4 Nisan 1917 Tarihli Konferansı", *Sosyal Demokrat*, no: 25, 6 Nisan 1917.
- 19 *SBKP Moskova Komitesi Arşivi*, 14 Nisan 1917 Tarihli Bolşevik Şehir Komitesi Toplantı Zaptı.
- 20 *Moskova'da Ekim, Materyaller ve Dokümanlar*, Moskova, 1932, s. 19.
- 21 Lenin, "Asıl Şeyi Unutmak", *Toplu Yapıtlar*, c. XX, s. 336.
- 22 agy., s. 337.
- 23 agy., s. 337.

YEDİNCİ BÖLÜM TEMMUZ GÜNLERİ

- 1 "Ticaret ve Sanayi Kongresi" *Russkiye Vedomosti*, no: 188, 4 Ağustos 1917.
- 2 "Devlet Duması Üyelerinin Konferansı", *Reç*, no: 129, 4 Haziran 1917.
- 3 *1917'de Burjuvazi ve Toprak beyleri, Devlet Duması Üyeleri Özel Konferansı*, Moskova, 1932, s. 127.
- 4 Romanov, "Parviaynen Fabrikası" *Sovyet İktidarı İçin Leningrad İşçilerinin Mücadelesi*, Leningrad 1924, s. 54.
- 5 "Putilov Fabrikası", *Sovyet İktidarı İçin Leningrad İşçilerinin Mücadelesi*, Leningrad, 1924, s. 47.
- 6 F. F. Raskolnikov, *Kronstadt ve Petrograd*, 1917, Moskova, 1925, s. 116.
- 7 Lenin, "Dönüm Noktası", *Toplu Yapıtlar*, c. XX, s. 530.
- 8 *Bolşeviklerin 2. ve 3. Şehir Kongreleri*, Temmuz-Ekim 1917.
- 9 Y. Kakko, "Temmuz Günlerinde Aivaz Fabrikası", *Sovyet İktidarı İçin Leningrad İşçilerinin Mücadelesi*, Leningrad, 1924, s. 68.
- 10 *Bolşeviklerin 2. ve 3. Şehir Konferansı*, Temmuz-Ekim 1917, Moskova 1927, s. 53-54.
- 11 *Petrograd'da Ekim*, Leningrad, 1933, s. 81.
- 12 "Petrograd Olayları", *Sotsial-Demokrat*, no: 104, 11 Temmuz 1917.
- 13 Lenin, "Bir Yanıt", *Toplu Yapıtlar*, c. XXI, s. 41.
- 14 "1917 Temmuz Günlerinde Bütün Rusya Merkez Yürütme Komitesi", *Krasni Arşiv*, 1926, no:5 (18), s. 215.
- 15 "Sovyet İşçi ve Asker Temsilcileri Yürütme Komitesi Ortak Oturumu", *Izvestia*, no: 11, 7 Temmuz 1917.

- 16 J. Stalin, *Ekime Çıkan Yol, Yazılar ve Konuşmalar*, Mart-Ekim 1917, Moskova 1925, s. 66, 67.
- 17 *Ekim Devrimi Merkez Arşivi*, kayıt I, dosya no: 42, folyo I.
- 18 "Petrograd'da Temmuz Günleri" *Krasni Arşiv*, 1927, no: 5, s. 66, 67.
- 19 *RSDİP (B)'nin 6. Kongresi*, Ağustos 1917, Moskova, 1934
- 20 P. A. Polovtsev, *Eklips Günleri*, Paris, s. 143.
- 21 Lenin, "Mahkemeye Çıkan Bolşevik Liderlerin Sorgusu", *Toplu Yapıtlar*, c. XXI s. 24-25.
- 22 A. Knox, *Rus Ordusu İle, 1914-1917*, Londra, Huthincson, 1921, s. 662.
- 23 "Denizcilik Bakanı'nın Telgrafı", *İzvestia*, no: 112, 8 Temmuz 1917.
- 24 "Devlet Duması Geçici Komitesi'nin Kararı", *Reç*, 158, 8 Temmuz 1917.
- 25 "Prens Lvov'un Geçici Hükümet'e Deklarasyonu", *İzvestia*, 9 Temmuz 1917.
- 26 "Geçici Hükümet'ten", *Reç*, no: 159, 9 Temmuz 1917.
- 27 "Nikola Romanov'un Anıları", *Krasni Arşiv*, 1927, no: 2, s. 91.
- 28 "Devrimci Diktatörlüğün Kurulması", *İzvestia*, no: 114, 11 Temmuz 1917.
- 29 "İşçi ve Asker Vekilleri Merkez Yürütme Komitesi ile Köylü Vekilleri Yürütme Komitesi'nin Ortak Oturumu", *Novaya Zin*, no: 74, 24 Temmuz 1917.
- 30 I. Hofsteter, "Kendilerini dağıtınları Gerekir", *Novoye Vremya*, no: 14821, 8 Temmuz 1917.
- 31 "Bütün Parti Üyelerine", *Rabochaya Gazeta*, no: 103, 11 Temmuz 1917.
- 32 Sir George Buchenan, *Rusya Misyonum ve Diğer Anılar*, Londra, Cassel and Co., 1923, Vol. II, s. 156-58.
- 33 Lenin, "Seçimlerin Sonuçları", *Toplu Yapıtlar*, c. XVI, s. 262.
- 34 1917'de *Burjuvazi ve Toprak beyleri, Devlet Duması Üyeleri Özel Konferansı*, Moskova, 1932, s. 202.
- 35 agy., s. 196.
- 36 agy., s. 207.
- 37 agy., s. 217.
- 38 "A. F. Kerenski'den, V. D. Nabokov, V. N. Kışkin'e ve N. İ. Astrov'a Mektuplar", *İzvestia*, no: 123, 21 Temmuz 1917.
- 39 "Tarihi Bir Toplantı", *Den*, no: 117, 23 Temmuz 1917.
- 40 agy.
- 41 agy.
- 42 "Yeni Bir Kabine Kurulması İçin Görüşmeler", *Den*, no: 118, 25 Temmuz 1917.
- 43 P. N. Milyukov, *İkinci Rus Devriminin Tarihi*, c. I, 1922, s. 44-45.
- 44 "Moskova Sovyeti'ne Çağrı", *İzvestia*, no: 103, 5 Temmuz 1917.
- 45 *RSDİP (B)'nin 6. Kongresi*, Ağustos 1917, Moskova 1934.
- 46 agy., s. 51, 52.
- 47 Lenin, "Bir Yanıt", *Toplu Yapıtlar*, c. XXI, s. 45.

SEKİZİNCİ BÖLÜM BOLŞEVİK PARTİSİ'NİN 6. KONGRESİ

1 RSDİP (B) 6. Kongresi, Ağustos 1917, Moskova, 1934, s. 36, 37.	16 agy., s. 124.
2 agy., s. 55.	17 agy., s. 139.
3 agy., s. 57.	18 agy., s. 139.17 agy., s. 139.
4 agy., s. 91.	18 agy., s. 139.
5 agy., s. 92.	19 agy., s. 139, 40.
6 agy., s. 84, 85.	20 agy., s. 132, 33.
7 E. Yaroslovski, <i>Ekim Arifesinde</i> , RSDİP (B)'nin 6. Kongresi, Moskova 1932, s. 36, 37.	21 agy., s. 134.
8 agy., s. 32.	22 agy., s. 118.
9 agy., s. 32.	23 agy., s. 139.
10 agy., s. 14, 15.	24 agy., s. 138, 39.
11 agy., s. 108.	25 agy., s. 228.
12 agy., s. 111.	26 agy., s. 233.
13 agy., s. 124.	27 agy., s. 233, 34.
14 agy., s. 111, 112.	28 agy., s. 234, 40.
15 agy., s. 114.	29 agy., s. 238.
	30 agy., s. 243.
	31 agy., s. 246-47.
	32 agy., s. 251.

DOKUZUNCU BÖLÜM KORNILOV AYAKLANMASI

1 1917'de <i>Burjuvazi ve Toprak Beyleri</i> , <i>Devlet Duması Üyeleri Özel</i> <i>Konferansı</i> , Moskova, 1932, s. 280.	Ortaklarının Olayını İnceleyen Olağanüstü Komisyon, kayıt I, dosya 18, folyo 125.
2 agy., s. 282.	11 B. Savinkov, "General Kornilov", <i>Biloye</i> (Geçmiş), 1925, no: 3, s. 188.
3 A. İ. Denikin, <i>Rus Devriminden</i> <i>Skeçler</i> , c. II, Paris 1922, s. 29.	12 P. N. Milyukov, <i>İkinci Rus</i> <i>Devriminin Tarihi</i> , c. I, Sofya 1922, s. 54.
4 Sir George Buchenan, <i>Rusya'daki</i> <i>Misyonum ve Diğer Diplomatik</i> <i>Anılar</i> , London, Cakssel 1923, c. II, s. 109.	13 A. İ. Denikin, <i>Rus Devriminden</i> <i>Skeçler</i> , c. II, Paris 1922, s. 29.
5 agy., s. 171.	14 <i>Birinci Halk Yüksek Komutanı</i> <i>General Lavr Georgieviç Kornilov</i> , Petrograd, 1917, s. 35.
6 "General Kornilov Nasıl Kaçtı?", <i>Novoye Vremya</i> , no: 14546, 3 Eylül 1916.	15 P. N. Milyukov, <i>İkinci Rus Devriminin</i> <i>Tarihi</i> , c. I, Sofya 1922, s. 60.
7 Bkz. dipnot 4, s. 125.	16 agy., s. 60.
8 A. A. Brusilov, <i>Anılarım</i> , Moskova, 1929. s. 238.	17 A. İ. Denikin, <i>Rus Devriminden</i> <i>Skeçler</i> , c. II, Paris 1922, s. 28.
9 Bkz. dipnot 4, 164.	18 <i>Merkez Arşivi, Devlet Konseyi</i> , Moskova, 1930, s. XI.
10 <i>Ekim Devrimi Merkez Arşivi</i> , General Kornilov ile Suç	

- 19 "Moskova Devlet Konseyi", *Reç*, c. II, Paris, 1922, s. 21.
- 20 "Devlet Konseyi'nin Kuruluşu Hakkında", *Reç* no: 118, 12 Ağustos 1917.
- 21 A. İ. Denikin, *Rus Devriminden Skeçler*, c. II, Paris 1922, s. 31.
- 22 A. F. Kerenski, *Bolşevizmin Başlangıcı, Kornilov Ayaklanması*, s. 72.
- 23 *Merkez Arşivi, Devlet Konseyi*, Moskova, 1930, s. 75.
- 24 Lenin, "Reklamcının Günlüğü", *Toplu Yapıtlar*, c. XXI, s. 125.
- 25 "General Kornilov'un Muhtırası", *Obşçeye Delo* (Ortak Dava), no: 6.
- 26 "Kornilov Riga'yı Kasten Bıraktığını İtiraf ediyor", *Pravda*, no: 203.
- 27 Krasnov, "İç Cephe Hakkında", *Arşiv Russkoy Revolutsii*, c. I, s. 115.
- 28 "General Kornilov'un İhaneti ve General Alekseyev'in Milyukov'a Mektubu", *Pravda*, no: 212, 12 Aralık 1917.
- 29 Sir George Buchenan, *Rusya Misyonum ve Diğer Diplomatik Anılar*, London, 1923, c. II, s. 172.
- 30 A. F. Kerenski, *Bolşevizmin Başlangıcı, Kornilov Ayaklanması*, s. 169-70.
- 31 "Bütün Rusya Demokratik Konferansı", *Raboçi Put*, no: 14, Ekim 1917.
- 32 Bkz. dipnot 29, s. 185.
- 33 *Ekim Devrimi Merkez Arşivi*, c. I, kayıt 2, dosya 6, folyo 56.
- 34 Senato Adalet Komisyonu, 65. Kongre, Üçüncü Oturum 1919. Bolşevik Propaganda, s. 780.
- 35 A. İ. Denikin, *Rus Devriminden Skeçler*, c. II, Paris 1922, s. 65.
- 36 Lenin, "Politik Durum Hakkında Karar Tasarısı", *Toplu Yapıtlar*, s. 138.
- 37 J. Stalin, "Ekim Devrimi ve Rus Komünistlerinin Taktiği", *Leninizm*, c. I, 1934, s. 128.

ONUNCU BÖLÜM EKONOMİK ÇÖKÜŞ

- 1 *Geçici Hükümet Ekonomik Konseyi Oturumlarının Raporu*, 22 Temmuz, 31 Ağustos, 1917, Petrograd, 1917, s. 1. 2 agy., s. 26.
- 3 Lenin, "Yaklaşan Felaket ve Bununla Nasıl Savaşılır?", *Toplu Yapıtlar*, c. XXI, s. 180.
- 4 "Borsada Yükselme", *Den* no: 128, 6 Ağustos 1917.
- 5 Bkz. dipnot 1, s. 27.
- 6 Bkz. dipnot 1, s. 27.
- 7 *Ekim Devrimi Merkez Arşivi*, dosya no: 66, folyo 142.
- 8 agy., folyo 142.
- 9 *Merkez Arşivi, Moskova Devlet Konseyi*, 1930, s. 31.
- 10 "Suç Kimde?" *Izvestia Yuga*, no: 186, 20 Ekim 1917, Harkov.
- 11 *Ulusal Ekonomi Arşivi*, 1905-1918, dosya no: 373, folyo 5, 6.
- 12 Bkz. dipnot 7, folyo 65.
- 13 Bkz. dipnot 7, folyo 189.
- 14 Bkz. dipnot 7, folyo 88.
- 15 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Savunma Özel Konseyi, dosya no: 420-24.
- 16 Lenin, "Yaklaşan Felaket ve Bununla Nasıl Savaşılır?", *Toplu Yapıtlar* XXI, s. 159.
- 17 *1917'de Burjuvazi ve Toprak Beyleri, Devlet Duması Üyeleri Özel Konferansı*, Moskova, 1932, s. 138.
- 18 *Torgove-Promyahlanmaya Gazeta'nın Başyazısı*, no: 166, 3 Ağustos 1917.
- 19 agy.
- 20 agy.

- 21 agy.
- 22 "Mali Bir Plan", *Reç*, no: 6 Ağustos 1917.
- 23 *Merkez Arşivi, Devlet Konseyi*, Moskova, 1930, s. 40.
- 24 agy., s. 40.
- 25 agy., s. 41.
- 26 "Demiryollarımız", *Reç*, no: 181, 4 Ağustos 1917.
- 27 "Demiryolları Üzerinde Durum", *Torgove-Promisilenmaya Gazeta*, no: 191.
- 28 *Ekim Devrimi Merkez Arşivi*, General Kornilov ile Suç Ortaklarının Davasını İnceleyen Özel Komisyon Tutanağı, dosya no: 18, folyo 89.
- 29 A. Tanyayeva, 1917 *Devriminde Demiryolu Hareketlerinden Skeçler*, Moskova 1925, s. 85, 86.
- 30 "Bütün Rusya Demiryolu Kongresi", *Demiryolu İşçilerinin Sesi*, no: 17.
- 31 Demiryolu Kongresinde Ulaştırma Bakanı, Ekaterinoslav, 1917, no: 31, s. 122.
- 32 *Merkez Arşivi, Devlet Konseyi*, Moskova 1930, s. 168.
- 33 "Demiryollarının Çöküşü", *Vestnik Yekaterininskoy Zheleznici Dorogi*, Ekaterinoslav, 1917, no: 31, s. 11.
- 34 "Toprak Mülkiyeti Kongresi", *Reç*, no: 158, Temmuz 1917.
- 35 "Zorunlu Bir Emir", *Kievskaya Misil*, no: 170, 13 Temmuz 1917.
- 36 agy.
- 37 *Merkez Arşivi, 1917'de Köylü Hareketi*, Moskova, 1927, s. 415.
- 38 agy., s. 415.
- 39 *Köylü Vekilleri Sovyetleri ve Öteki Örgütler*, c. I, kısım 2, s. 336, 37.
- 40 *Merkez Arşivi, 1917'de Köylü Hareketi*, Moskova, 1927, s. 416.
- 41 "Köylü Vekilleri Bütün Rusya Yürütme Komitesi", *Izvestia*, no: 93, 25 Ağustos 1917.
- 42 *Merkez Arşivi, 1917'de Köylü Hareketi*, Moskova, 1927.
- 43 *Ekim Devrimi Merkez Arşivi*, dosya no: 78, folyo, 9.
- 44 agy., folyo 6.
- 45 agy., folyo 6.
- 46 "Huysuz Bir Toprak Beyi", *Izvestia*, no: 54, 11 Ağustos 1917.
- 47 *Baş Toprak Komitesi II. Oturumu*, Temmuz 1917, Petrograd, s. 47.
- 48 *Ekim Devrimi Merkez Arşivi*, dosya no: 58-B, folyo 4.
- 49 agy., dosya no: 80, folyo 11-14.
- 50 *Merkez Arşivi, 1917'de Köylü Hareketleri*, Moskova 1927, s. 420.
- 51 P. Maslov, "Mujiklerin Bakanı, *Den*, no: 152, 1 Eylül 1917.
- 52 "Geçici Hükümet'ten", *Vestnik*, no: 162, 27-Eylül 1917.
- 53 *Ekim Devrimi Merkez Arşivi*, dosya no: 343, folyo 2.
- 54 agy., s. 351.
- 55 *Merkez Arşivi, 1917'de Köylü Hareketleri*, Moskova 1927, s. 278.
- 56 agy., s. 351.
- 57 "Ters Bir Ders", *Russkiye Vedomosti*, no: 103, 7 Mayıs 1917.
- 58 "Anarşi", *Volya Naroda*, no: 137, 6 Ekim 1917.
- 59 *Ekim Devrimi Merkez Arşivi*, kısım 2, dosya no: 17, folyo 26.
- 60 *Baş Arazi Komitesi İkinci Oturum*, 1, 2 Temmuz 1917, Petrograd 1917.
- 61 "Burjuvazi ve Geçici Hükümet", *Proletarskaya Revolyutsia*, 1926, no: 10.
- 62 Lenin, "Sosyalist Devrimci Parti'nin Yeni Bir Aldatmacası", *Seçme Yapıtlar*, c. VI, s. 395.
- 63 Lenin, "Yaklaşan Felaket ve Bununla Nasıl Savaşılır?" *Toplu Yapıtlar*, c. XXI, s. 180.
- 64 "Tarım Araçları Fiyatlarının Düzenlenmesi", *Prodovolskvennoya Delo*, 1917, no: 23-24, s. 12-13.
- 65 2. *Bütün Rusya Ticaret ve Sanayi Kongresi*, Moskova, 1917, s. 19.
- 66 Bkz. dipnot 63, s. 182.

- 67 "Yiyecek Sıkıntısı", *İzvestia*, no: 102, 5 Eylül 1917.
- 68 N. D. Kondratyev, *Hububat Piyasası ve Savaş ve Devrim Sırasında Düzenlenmesi*, Moskova 1922, s. 158.
- 69 *Ekim Devrimi Merkez Arşivi*, 1944, kayıt 24, dosya no: 101, folyo 12, 70 agy., folyo 14.
- 71 agy., folyo 14.
- 72 agy., folyo 1.
- 73 agy., folyo 4.
- 74 agy., folyo 11.
- 75 agy., folyo 15.
- 76 agy., folyo 8.
- 77 agy., folyo 14.
- 78 agy., folyo 1.
- 79 *Ekim Devrimi Merkez Arşivi*, dosya no: 26, 1917, folyo 3.
- 80 "Prokopoviç'in Politikası Üzerine Merkez Yürütme Komitesi Delegasyonu", *Novaya Zin*, no: 145, 5 Ekim 1917.
- 81 Y. P. V., "Gıda Reformu", *Torgove-Promislenynay Gazeta*, no: 227.
- 82 *Ekim Devrimi Merkez Arşivi*, kayıt 47, dosya no: 685, folyo 13.
- 83 Lenin, "Yaklaşan Felaket ve Bununla Nasıl Savaşılır?", *Toplu Yapıtlar*, c. XXI, s. 192.

ON BİRİNCİ BÖLÜM PROLETARYA DEVRİMİNİN ARİFESİNDE BOLŞEVİK PARTİSİNİN EKONOMİK PLATFORMU

- 1 Lenin "Devrimin Amaçları", *Seçme Yapıtlar*, c. 6, s. 242.
- 2 Lenin "Bolşevikler Devlet İktidarını Elleri Tatabilirler mi?", *Seçme Yapıtlar*, c. VI, s. 187.
- 3 Lenin, *Toplu Yapıtlar*, c. XXI, s. 187.
- 4 RSDİP (B)'nin 6. Kongresi, Ağustos 1917, Moskova, 1934, s. 199.
- 5 agy., s. 199.
- 6 Lenin, "Tarım Sorunu Üzerine Rapor", *Seçme Yapıtlar*, c. VI, s. 342.
- 7 "Son haberler", *Russkiye Vedomosti*, no: 211, 16 Eylül 1917.
- 8 "Tarımda Düzensizlik", *Russkiye Vedomosti*, no: 220, 27 Eylül 1917.
- 9 "Ayaklanma ve İmha", *Torgove-Promislenmaya Gazeta*, no: 213, 1 Ekim 1917.
- 10 "Ülkede Anarşi", *Russkiye Vedomosti*, no: 223, 30 Eylül 1917.
- 11 "Tarımda Düzensizlik", *Torgove-Promislenmaya Gazeta*, no: 220.
- 12 "Ayaklanmalar", *Torgove-Promislenmaya Gazeta*, no: 233, 13 Ekim 1917.
- 13 agy., no: 225, 15 Ekim 1917.
- 14 "Geçici Hükümet'in Deklarasyonu", *Den*, no: 174, 27 Eylül 1917.
- 15 J. Stalin, "Sovyetler Birliği'nde Tarımsal Politika Sorunları", *Leninizm*, c. II, 1933, s. 188.
- 16 Lenin, *Seçme Yapıtlar*, c. VI, s. 265.
- 17 RSDİP (B)'nin 6. Kongresi, Ağustos 1917, Moskova, 1934, s. 243.
- 18 agy., s. 243.
- 19 Lenin, "Yaklaşan Tehlike ve Bununla Nasıl Savaşılır?", *Toplu Yapıtlar*, c. XXI, s. 166.

ON İKİNCİ BÖLÜM DEVRİMCİ BUNALIM BÜYÜYOR

- 1 *Ekim Devrimi Merkez Arşivi*, kayıt I, dosya no: 281, folyo 55-56.
- 2 *Merkez Arşivi*, 1917'de İşçi Hareketi, Moskova, 1926, s. 85.
- 3 "Açlık Yürüyüşü", *Raboçi Put*, no: 25, 1 Ekim 1917.
- 4 Bkz. dipnot 2, s. 194.
- 5 agy., s. 194.
- 6 Lenin, "Rusya'da Grev İstatistikleri", *Toplu Yapıtlar*, c. VI, s. 44.
- 7 "Donetz Havzası, General Kaledin'in Önlemleri", *Russkiye Slovo*, no: 235, 14 Ekim 1917.
- 8 *Merkez Arşivi*, 1917 İşçi Hareketi, Moskova, 1926, s. 222.
- 9 "Deri İşçileri Grevi", *İzvestia*, no: 191, 19 Ekim 1917.
- 10 "Aleksandrov fabrikasında", *Raboçi Put*, no: 43, 22 Ekim 1917.
- 11 "Tıryogornaya Tekstil Fabrikası Fabrika Komitesi Zabıtları", *Sovyetler Birliği'nde Proletaryanın Tarihi*, 1932, no: 9, s. 160.
- 12 *Merkez Arşivi*, 1917'de Köylü Hareketleri, Moskova, 1927, Ek. 13 agy.
- 14 *Merkez Arşivi*, 1917'de Ordudaki Çözülme, Moskova, 1925, s. 134.
- 15 agy., s. 135.
- 16 Lenin, "Bunalım Olgunlaştı", *Seçme Yapıtlar*, c. VI, s. 225.
- 17 "Merkez Rada'nın Çağırısı", *Kievskaya Misil*, no: 210, 29 Ağustos 1917.
- 18 "Müslümanlara Çağrı", *İzvestia*, no: 151, 31 Ağustos 1917.
- 19 J. Stalin, "Ekim Devrimi ve Ulusal Sorun", *Marksizm ve Ulusal ve Sömürge Sorunu*, 1935, s. 69-70.
- 20 "Semerkand Kenti Emekçi Müslümanlarına", *Hürriyet*, no: 33, 25.8.1917.
- 21 "Fin Sorunu", *Reç*, no: 25, 26 Eylül 1917.
- 22 "Bolşevikler Devlet İktidarını Sürdürebilirler mi?", *Seçme Yapıtlar*, c. VI, s. 258

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM EKİM DEVRİMİ'NİN ARİFESİNDE ORDU VE DONANMA

- 1 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, 12. Ordu Yürütme Komitesi, dosya no: 412, 708, folyo 58.
- 2 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Yüksek Komutanlık Karargâhı, dosya no: 80-97, folyo 365-70.
- 3 *Asker Mektupları*, 1917, Moskova 1927, s. 119.
- 4 A. I. Verkovski, *Galiçya'da Ruslar*, Petrograd 1918, s. 123.
- 5 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Savaş Bakanlığı Kayıtları, dosya no: 1932, folyo 64-67.
- 6 agy., folyo 64-67.
- 7 agy., dosya no: 1867, folyo 44.
- 8 agy., folyo 45.
- 9 agy., dosya no: 1957, folyo 27.
- 10 Lenin, "Bütün Rusya Merkez Yürütme Komitesi Toplantısında Konuşma, 23 Şubat 1918", *Seçme Yapıtlar*, c. XXII, s. 280.
- 11 Bkz. dipnot 5, dosya no: 1932, folyo 158.
- 12 V. B. Stankeviç, *Anılar 1914-19*, Berlin 1920, s. 246.
- 13 Bkz. dipnot 5, dosya no: 1745, folyo 32.
- 14 agy., folyo 129.
- 15 agy., dosya no: 1820, folyo 14 ve 18.
- 16 agy., dosya no: 1764, folyo 45, 46, 48.
- 17 agy., folyo 13.

- 18 agy., dosya no: 221, folyo 1.
- 19 *Ekim Devrimi Merkez Arşivi*, Bütün Rusya Merkez Yürütme Komitesi, seri D/4, no: 179, 1917, folyo 135-36.
- 20 agy.
- 21 Bkz. dipnot 18, dosya no: 1876, folyo 128.
- 22 agy., folyo 84.
- 23 S. Agursky, *Belarusya'da Ekim. Yazılar ve Dokümanlar*, Kitap I, Minsk 1927, s. 369.
- 24 I. Kolbin, "Ekim Devrimi Arifesinde Baltık Filosu", *Krasni Flot* (Kızıl Filo), 1927, no: 20, s. 24.
- 25 agy., s. 27.
- 26 agy., s. 27.
- 27 "Baltık Filosundan Kerenski'ye", *Raboçi Put*, no: 34, 12 Ekim 1917.
- 28 "Ekim Devriminde Karadeniz Denizcileri", *Morskoy Sbornik* (Deniz Dergisi), 1833, no: 11, s. 103.
- 29 Lenin, "Bolşeviklik ve Ordudaki Çözülme", *Toplu Yapıtlar*, c. XX, s. 469.
- 30 "Sevinç Verici Bir Olay", *Soldat*, no: 26, 14 Eylül 1917.
- 31 "Cepheden Bir Mektup", *Soldat*, no: 35, 26 Eylül 1917.
- 32 E. Romas, "Orduda Durum", *Şubat'tan Ekime Kadar*, kısım I, s. 82.
- 33 *Asker Mektupları*, 1917, Moskova 1927, s. 80.
- 34 agy., s. 118.
- 35 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Batı Cephesi Genel Karargâhı Kayıtları, dosya no: 157-792, folyo 246.
- 36 agy., folyo 126.
- 37 agy., folyo 246.
- 38 *Petrograd Garnizonunun Bolşevikleşmesi, Malzemeler ve Dokümanlar*, Leningrad 1932, s. 296.
- 39 agy., s. 264.
- 40 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, dosya no: 80-97, folyo 191.
- 41 "712. Saltikova-Nevski Piyade Alayı", *Soldat*, no: 35, 26 Eylül 1917.
- 42 *Merkez Arşivi*, Ordunun Çözülmesi, 1917, Moskova 1925, s. 145.
- 43 agy., 124.
- 44 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Kuzey Cephesi Genel Karargâhı, dosya no: 222-554, folyo 288.
- 45 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Onikinci Ordu Asker Yürütme Komitesi Kayıtları, dosya no: 412-641, folyo 50.
- 46 Lenin, "Kurucu Meclis Seçimleri ve Proletarya Diktatörlüğü", *Seçme Yapıtlar*, c. VI, s. 471.
- 47 *Asker Mektupları*, 1917, Moskova 1927, s. 137.
- 48 agy., s. 141.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YAKLAŞAN DEVRİM KARŞISINDA UZLAŞMACILARIN MANEVRALARI VE BURJUVAZİNİN PLANLARI

- 1 “İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti Yürütme Komitesi ile Köylü Sovyeti Yürütme Komitesi Ortak Toplantısı-Skobelev’in Konuşması”, *Izvestia*, no: 160, 2 Eylül 1917.
- 2 “İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti Yürütme Komitesi ile Köylü Vekilleri Yürütme Komitesi Ortak Toplantısı-Menşevikler ile Sosyalist Devrimcilerin Karar Tasarısı”, *Izvestia*, no: 161, 3 Eylül 1917.
- 3 “Oturdaki Gelişme”, *Izvestia*, no: 176, 20 Eylül 1917.
- 4 Lenin, “Avrupa İşçi Hareketindeki Fikir Ayrılıkları”, *Toplu Yapıtlar*, c. XV, s. 7.
- 5 Lenin, “Politik Şantaj”, *Toplu Yapıtlar*, c. XXI, s. 93.
- 6 “A. F. Kerenski’nin Emri”, *Novaya Zin*, no: 132, 20 Eylül 1917.
- 7 “General M. V. Alekseyev’den General M. K. Diederichs’e Mektup”, *Beyaz Dava*, c. I, Berlin 1926, s. 77.
- 8 M. V. Rodzyanko, “Şimdiki Durum”, *Utro Rosii*, no: 242, 8 Ekim 1917.
- 9 “Cumhuriyet Geçici Konseyi”, *Russkiye Vedomosti*, no: 235, 14 Ekim 1917.
- 10 “Halk Konferansı”, *Russkiye Vedomosti*, no: 23, 8 Ekim 1917.
- 11 “Moskova Konferansı”, *Novoye Vremya*, no: 14897, 14 Ekim 1917.
- 12 “Halk Konferansı”, *Russkiye Vedomosti*, no: 234, 13 Ekim 1917.
- 13 “Moskova Konferansı”, *Novoye Vremya*, no: 14898, 15 Ekim 1917.
- 14 “Halk Konferansı”, *Russkiye Vedomosti*, no: 236, 15 Ekim 1917.
- 15 “Petrograd’ın Savunması İçin Petrograd Yürütme Komitesi”, *Izvestia*, no: 193, 10 Ekim 1917.
- 16 “Petrograd Sovyeti Kararları”, *Raboçi Put*, no: 32, 23 Ekim 1917.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

BÜYÜK PROLETARYA DEVRİMİNİN ARİFESİNDE KARŞİDEVİRİMCİ KUVVETLERİN DURUMU

- 1 I. I. Vasilyev, “Temmuz 1917 Ayaklanması”, *Elyazması*, *İç Savaşın Tarihi*, no: 1389.
- 2 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Kafkas Cephesi Genel Karargâhı Kayıtları, dosya no: 2075, folyo 152-55.
- 3 *Merkez Arşivi*, 1917’de *Ordudaki Çözülme*, Moskova, 1925, s. 64.
- 4 agy., s. 66.
- 5 agy., s. 74.
- 6 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Yüksek Kumandanlık Genel Karargâhı Kayıtları-Genel Karargâh Şubesi.
- 7 agy., dosya no: 76-86, folyo 208.
- 8 agy., dosya no: 8126, folyo 73.
- 9 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Kuzey Cephesi Genel Karargâhı Kayıtları, dosya no: 222-917, folyo 196.
- 10 agy., dosya no: 224-314, folyo 268.
- 11 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Güneybatı Cephesi Genel Karargâhı Kayıtları, dosya no: 142-220, folyo 10.
- 12 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Romanya Cephesi Genel Karargâhı Kayıtları, dosya no: 320-423, folyo 119.

- 13 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Güneybatı Cephesi Yürütme Komitesi Kayıtları, dosya no: 56-833, folyo 269.
- 14 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, 3. Ordu Karargâhı Kayıtları, dosya no: 311-314, folyo 308.
- 15 agy., folyo 308.
- 16 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Savaş Bakanlığı Kayıtları, dosya no: 1588-S, folyo 30.
- 17 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Yüksek Komutanlık Genel Karargâhı Kayıtları, dosya no: 2066, folyo 23.
- 18 *Ekim Devrimi Merkez Arşivi*, Bütün Rusya Merkez Yürütme Komitesi Kayıtları, seri 0/1, dosya no: 76, folyo 28.
- 19 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Yüksek Komutanlık Genel Karargâhı Kayıtları, dosya no: 80-242, folyo 74.
- 20 agy., folyo 87.
- 21 P. N. Krasnov, "Anayurt Cephesi'nde", *Arşiv Russkoy Revolutsi*, c. I, Berlin, s. 170.
- 22 "Brusilov'un Telgrafı", *Kievskaya Misil*, no: 101, 21 Nisan 1917.
- 23 A. I. Denikin, *Rus Devriminden Skeçler*, c. II, Paris, s. 127-29.
- 24 "Ataman Kaledin, Kazak Büyük Konseyi Kararı", *Utro Rossii*, no: 220 12 Eylül 1917.
- 25 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Yüksek Komutanlık Genel Karargâhı Kayıtları, dosya no: 80-90, folyo 139.
- 26 agy., folyo 140.
- 27 J. Stalin, "Güney Rusya'da Askeri Durum", *Pravda*, no: 293, 28 Aralık 1919.
- 28 *Petrograd Garnizonunun Bolşevikleşmesi, Materyaller ve Dokümanlar*, Leningrad 1932, s. 65.
- 29 "Ordu ve Donanma", *Reç*, no: 169, 21 Temmuz 1917.
- 30 "Moskova'daki Devlet Konseyi", *Reç*, no: 191, 16 Ağustos 1917.
- 31 agy.
- 32 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Yüksek Komutanlık Genel Karargâhı Kayıtları, dosya no: 80-097, folyo 42.
- 33 agy., folyo 191.
- 34 agy., folyo 26.
- 35 agy., folyo 43.
- 36 "Savaşta mıyız, Değil miyiz?", *İzvestia*, no: 187, 3 Ekim 1917.
- 37 "Gerinin Cephe Hakkındaki Fikri", *İzvestia*, no: 190, 6 Ekim 1917.
- 38 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Güneybatı Cephesi Genel Karargâhı Kayıtları, dosya no: 142-004, folyo 414.
- 39 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Yüksek Komutanlık Genel Karargâhı Kayıtları, dosya no: 76-084, folyo 366.
- 40 A. I. Denikin, *Rus Devriminden Skeçler*, c. II, Paris 1922, s. 138.
- 41 "Halk Konferansı", *Russkiye Vedomosti*, no: 235, 14 Ekim 1917.
- 42 "2. Moskova Konferansı", *İzvestia*, no: 197, 14 Ekim 1917.
- 43 "Cumhuriyet Konseyi, P. B. Struve'nin Konuşması", *Delo Naroda*, no: 186, 21 Ekim 1917.
- 44 "Geçici Hükümet'te", *İzvestia*, no: 195, 12 Ekim 1917.
- 45 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Yüksek Komutanlık Genel Karargâhı Kayıtları, dosya no: 673, folyo 142.
- 46 agy., folyo 186.

- 47 agy., folyo 156-57.
48 agy., folyo 105.
49 agy., folyo 198.
50 agy., folyo 200.
51 agy., folyo 200.
52 L. Troçki, "Ekim Dersleri", *Toplu Yapıtlar*, c. III, kısım I, Moskova, s. XLIX-1.
53 "Bildiri", *Izvestia*, no: 199, 17 Ekim 1917.
54 *Askeri Tarih Merkez Arşivi*, Savaş Bakanlığı Kayıtları, dosya no: 2003-S, folyo 46.
55 A. Drezen, "Ekimde Petrograd Garnizonu", *Krasnaya Letopis*, 1927, no: 2 (23), s. 113.
56 *Petrograd Garnizonunun Bolşevikleştirilmesi Materyaller ve Dokümanlar*, Leningrad, 1932, s. 337.
57 A. Drezen, "Ekimde Petrograd Garnizonu", *Krasnaya Letopis*, 1927, no: 2 (23), s. 115.
58 A. F. Kerenski, *Uzaktan*, Paris, s. 195.
59 agy., s. 200.

Lenin önderliğindeki Rusya emekçileri tarafından 25 Ekim (7 Kasım) 1917 tarihinde gerçekleştirilen Sovyet Devrimi, 20. yüzyılın ve belki de insanlık tarihinin en önemli olaylarından biridir. Çağın temel karakteri bu devrimin doğurduğu sosyalist düzen ile kapitalizm arasındaki savaş tarafından belirlenmiştir. Bu büyük devrim, pek çok eserde işlenmiştir. İki cilt halinde sunulan bu eser ise, Sovyet Devrimi üzerine yapılmış en kapsamlı çalışmadır. Gorkiy, Molotov, Vorosilov, Kirov, Jdanov ve Stalin'in editörlüğünde Sovyet tarihçileri tarafından hazırlanan kapsamlı eserde öncelikle savaş içindeki Rusya'nın ayrıntılı bir tablosu çiziliyor. Ardından çarlığın yıkılışı ile sonuçlanan Subat Devrimi, Subat ile Ekim arasında cereyan eden olaylar ve nihayet Ekim Devrimi zengin kaynaklara başvurularak anlatılıyor. Tüm toplumsal sınıflar ile partilerin tutumları ayrıntıları ile inceleniyor, Bolşevik Partisi ve Lenin'in izlediği başarılı strateji bütün yönleriyle analiz ediliyor.

E V R E N S E L
B A S I M
Y A Y I N

ISBN 975-6525-71-1(TK)
ISBN 975-6525-72-X

9 789756 525722